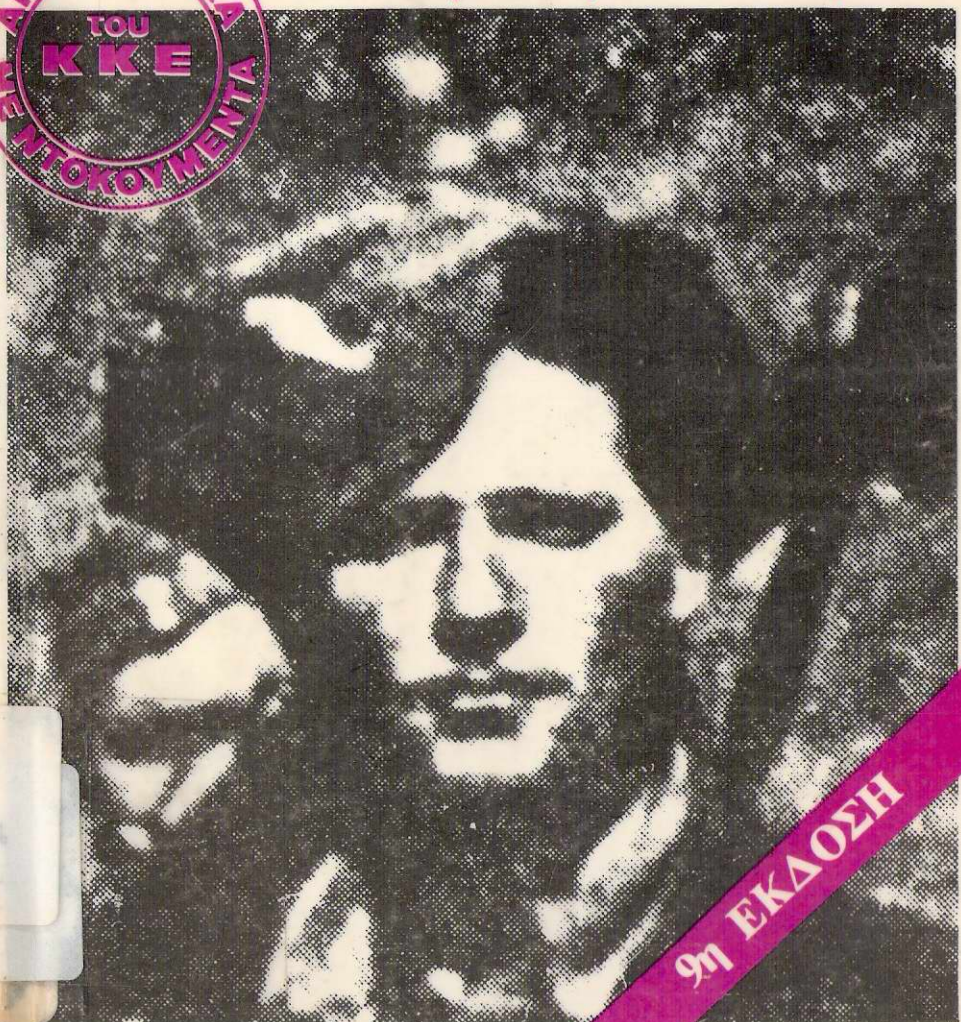

Ν.Ι.ΜΕΡΤΖΟΣ

ΣΒΑΡΝΟΥΤ

Το προδομένο ανταρτικό

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΑ
ΤΟΥ
ΚΚΕ
ΜΕΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΑ

9η ΕΚΔΟΣΗ

Νικόλαος Ι. Μέρτζος

ΣΒΑΡΝΟΥΤ

Το προδομένο αντάρτικο

Στις αλληπάλληλες εκδόσεις, που ακολούθησαν την πρώτη, τίποτε απολύτως δεν άλλαξε ούτε μια κεραία. Ο πρόλογος "Εις αυτογνωσίαν" γίνεται κοινή συνείδηση και απηχεί, σήμερα παρά ποτέ, μιαν εθνική ανάγκη. Εκφράζει ένα ανυποχώρητο αίτημα του Λαού, που ακόμη δεν δικαιώθηκε. Αντίθετα, νοθεύεται.

Α' έκδοση: Απρίλιος 1980.

Β' έκδοση: Αύγουστος 1980.

Γ' έκδοση: Μάρτιος 1981. Φθινόπωρο 1981 εξαντλήθηκε.

Δ' έκδοση: Ιανουάριος 1983. Εξαντλήθηκε σε 50 μέρες.

Ε' έκδοση: Απρίλιος 1983. Εξαντλήθηκε σε 4 μήνες

- Ο Μήτσος Παρτσαλίδης, που πρωταγωνίστησε στα δραματικά γεγονότα 1943-1949 και μετέπειτα και που αφηγείται στο βιβλίο αυτό πολλά από αυτά, πέθανε τον Ιούλιο του 1980 στην Αθήνα.

Τον Νοέμβριο του 1982 πέθανε στην Αθήνα ο Θανάσης Χατζής, Γενικός Γραμματέας του ΕΑΜ συγγραφέας του τρίτομου έργου "Η νικηφόρα Επανάσταση που χάθηκε".

Στο ενδιάμεσο πέθαναν άλλοι πρωταγωνιστές. Ο κύκλος των επιζώντων μαρτύρων στενεύει συνεχώς. Πέθανε και ο Τίτο.

- Ο Μάρκος Βαφειάδης επέστρεψε από τα Ουράλια την 25 Μαρτίου 1983 και, με ένα κύμα συνεντεύξεων, επιβεβαιώνει όσα για πρώτη φορά είπε στον Ν. Ι. Μέρτζο το θέρος του 1978.

Θεσσαλονίκη

ΣΤ' έκδοση Μάρτιος 1984

Από χέρι σε χέρι

Το βιβλίο αυτό δημοσιεύθηκε, ως δημοσιογραφική έρευνα, στην εφημερίδα "Ελληνικός Βορράς" της Θεσσαλονίκης σε πενήντα συνέχειες από τις 30 Δεκεμβρίου 1979 μέχρι τις 29 Φεβρουαρίου 1980, αφού μελετήθηκαν δεκάδες χιλιάδες σελίδες βιβλίων καθώς και σκόρπιες μαρτυρίες που δημοσιεύθηκαν στον ελληνικό Τύπο. Ο δημοσιογράφος, που αφιέρωσε πολλές νύχτες της επίμοχθης ζωής του στην έρευνα, δεν είχε άλλο χρόνο να ολοκλήρωση επιστημονικά την έρευνα. Δεν είναι, άλλωστε η δουλειά του. Οι επιστήμονες όμως άφησαν πολλή δουλειά μπροστά τους.

Το "Σβαρνούτ" κυκλοφορεί σε έξη εκδόσεις από χέρι σε χέρι, μέσω του "Ελληνικού Βορρά", έξω από το εμπορικό κύκλωμα. Βρίσκεται πια σε χιλιάδες ελληνικά σπίτια. Ένα μέρος μόνον της ΣΤ' εκδόσεως πέρασε στα βιβλιοπωλεία, για πρώτη φορά στη Νότιο Ελλάδα.

Η δύναμη της επιτυχίας κατακυρώνει στην λαϊκή συνείδηση τις αλήθειες του, που συνεισφέρονται στην επικαιρότητα μετά την νομοθετική αναγνώριση του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ τον Οκτώβριο 1982 σαν Εθνική Αντίσταση από την σοσιαλιστική κυβέρνηση Α. Γ. Παπανδρέου, η οποία κατήγγησε ταυτόχρονα την επέτειο της νίκης στον Γράμμο και στο Βίτσι. Έτσι θολώνεται πάλι η Ιστορία και το Έθνος εμποδίζεται για μιαν ακόμη φορά - από κυβέρνηση της Αριστεράς πλέον - να προχωρήσει στην Αυτογνωσία, που προτείνει αυτό το βιβλίο υπέρ όλων των προδομένων μαχητών. Η ελληνική τραγωδία συνεχίζεται μέσα στην σύγχυση της πολιτικής σκοπιμότητας επιδεινούμενη. Η εξουσία επιβάλλει την αναγνώριση, αλλά συσκοτίζει την γνώση.

Ο Ν. Ι. Μέρτζος ευχαριστεί από καρδιάς τους χιλιάδες αναγνώστες του, που διαδίδουν τούτο το βιβλίο από στόμα σε στόμα σ' όλη την Ελλάδα. Είναι ένα χρέος προς όσους έπεσαν μα και προς την Νέα Γενιά, που προδίδεται ξανά δίχως γνώση.

Θεσσαλονίκη, Μάρτιος 1984

ΕΙΣ ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑΝ

Σβαρνούτ. Μ' αυτήν την ρούσικη λέξη, με μια λέξη μονάχα, ο Στάλιν απήγγελλε στις 10 Φεβρουαρίου 1948 την αμετάκλητη εις θάνατον καταδίκη του αντάρτικου στην Ελλάδα. Σαράντα οκτώ μόλις μέρες νωρίτερα, παραμονή Χριστουγέννων 1947, είχε εξαγγελθεί η εγκαθίδρυση της πρώτης "Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης της Ελλάδας" στα βουνά. Οι μαχητές του Κ.Κ.Ε., με το όπλο στο χέρι και με ακράδαντη την πίστη στην καρδιά, έβλεπαν τ' όνειρο να 'ρχεται, κραταιό, προς αυτούς. Αλλά δεν ήταν το όνειρο, ήταν το φάσγανο που πλησίαζε.

Σβαρνούτ στα ρούσικα σημαίνει "ξανατυλίξτε πίσω το χαλί". Αναδιπλώστε το αντάρτικο. Αλλά τότε ακριβώς η ηγεσία του Κ.Κ.Ε. το άπλωσε. Η ελληνική τραγωδία ξετυλίγονταν μεγαλοπρεπής μέσα στην φωτιά και στο αίμα του προδομένου Λαού.

Σήμερα ξέρουμε ότι οι κορυφαίοι ηγέτες του αντάρτικου είχαν ακούσει έγκαιρα και ξεκάθαρα το Σβαρνούτ, δέκα μέρες αργότερα. Γνώριζαν ότι το κίνημα ήταν καταδικασμένο σε θάνατο. Αλλά προχώρησαν - προς τον θάνατο. Και ξεκλήρισαν το αντάρτικο. Ξεκλήρισαν επίσης τον Λαό. Μα το σημαντικότερο είναι πως αποκλήρωσαν την Ελλάδα από τα καλύτερα παιδιά της και τις πιο μεστωμένες ελπίδες της.

Ο ανθός έπεσε στα βουνά πριν προλάβει να δέση. Οι καρποί χάθηκαν. Επί τριάντα ολόκληρα χρόνια το Έθνος συγκομίζει πίκρες, μίση, εκδίκηση, προσφυγιά. Φαντάσματα κυβερνούν την ζωή μας.

Το Έθνος κάμπτεται σήμερα κάτω από το βάρος του παρελθόντος. Όσοι ζωντανοί, κείνται στο περιθώριο. Μάταια οι νέοι, με τη ρομφαία της άδοξης πίστης στο χλωρό χέρι, επιχειρούν έξοδο. Πυκνός από μύθους ο κύκλος της τραγωδίας τους κυκλώνει και τους ανακυκλώνει στον τόπο του αίματος. Κρίση εμπιστοσύνης δοκιμάζει την εθνική αντοχή και την ηθική απαντοχή των Ελλήνων. Μάταια η ηγεσία ξορκίζει την Αλλαγή. Στον βωμό της προσφέρει εξιλαστήρια θύματα - μόνο τους άλλους - μα δεν προσφέρει τον εξιλασμό. Ούτε το "ήμαρτον". Πρέπει να προηγηθεί η Αλήθεια, τρομερή, που κανείς δεν τόλμησε ως σήμερα να προφέρει και να σηκώσει στους ώμους του. Δεν γίνεται εθνικός βίος με εθνικά μυστικά. Ακόμη κι η νωπή εθνική προδοσία του 1974 κρατιέται επτασφράγιστη. Το κουτί της Πανδώρας λειτουργεί αντίστροφα προς τον μύθο. Όσο μένει κλειδωμένο τόσο περισσότερες συμφορές σκορπάει. Γιατί μέσα του δεν κρατάει το "κακό πνεύμα". Κρατάει την Αλήθεια.

Γιατί αιματοκυλίσθηκε ο ελληνισμός; Ποιοι τον αιματοκύλισαν; Ποια ήσαν τα μεγάλα λάθη; Υπήρξαν προδότες; Ή μήπως η Μοίρα, με την νομοτέλεια αρχαίας τραγωδίας, έστησε στους ανθρώπους την φρικτή παγίδα της προδοσίας, όπου προδότης και το θύμα είναι ο ίδιος τραγικός άνθρωπος; Τι έγινε τότε; Και γιατί δεν μπορεί να συμβεί πάλι το ίδιο σήμερα; Τι άλλαξε;

Καίρια ερωτήματα πηγαينوέρχονται στην ελληνική συνείδηση σαν την σαΐτα του Χάρου προσμένοντας μιαν απόκριση ζωής ή θανάτου.

Απόκριση δεν δόθηκε από την ηγεσία, που μετέχει κορυφαία στον χορό και στις ευθύνες του δράματος. Έτσι η εθνική τραγωδία, που ξεκίνησε πριν σαράντα χρόνια, σάρωσε τον όμορφο τόπο και τον ωραίο Λαό με φωτιά και ελπίδες, με θάνατο και με πίστη, και κατέληξε το καλοκαίρι του 1949 στις πιο υψηλές κορυφές των βουνών. Κατέληξε αλλά δεν έληξε. Μας ακολουθεί έως ότου βρει μιαν αντρίκεια απάντηση - όχι μονάχα ιστορικά τεκμηριωμένη αλλά και κεκαθαρμένη, δι' ελέους και φόβου, ώστε να γίνει αποδεκτή από το σύνολο του Έθνους. Συνείδηση του Έθνους.

Τι συνέβη τότε; Γιατί τόση τύφλωση; Γιατί τόσο αίμα; Γιατί τέτοια μοίρα;

Οι θεοί της Ελλάδος δεν αρκούνται μονάχα στο άφθονο αίμα. Απαιτούν και την κάθαρση - πέρα από την τιμωρία.

Όσοι, από την πλευρά του Κ.Κ.Ε., πήραν μέρος στο δράμα και το διηύθυναν, έχουν τιμωρηθεί σκληρά από το ίδιο το κόμμα τους. Ο Γιώργης Σιάντος, ηγέτης του κινήματος στην Κατοχή και στα Δεκεμβριανά, καταδικάσθηκε μέσα στον τάφο του ως "χαφιάς" και "ξένος πράκτορας". Ο πρωτοκαπετάνιος του ΕΛΑΣ Άρης Βελουχιώτης αποκηρύχθηκε ζωντανός από το κόμμα του κι εξοντώθηκε. Ακόμη αντηχεί η κραυγή των δικών του ανθρώπων στο κατόπι του: "ούτε νερό ούτε ψωμί στον Μιζέρια". Ο Νίκος Ζαχαριάδης καθαιρέθηκε και πέθανε εξόριστος στον Βερίγγειο Πορθμό, στην Σιβηρία. Ο οργανωτικός γραμματέας των δύο αντάρτικων Γιάννης Ιωαννίδης καθαιρέθηκε και στάλθηκε σε εργοστάσιο γέροντας πια εις μεταμέλεια. Ο αρχιστράτηγος του "Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας" και πρώτος Πρωθυπουργός της "Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης" του βουνού Μάρκος Βαφειάδης καθαιρέθηκε στο πεδίο της πιο φονικής μάχης και σαπίζει εξόριστος τριάντα χρόνια στα Ουράλια. Ο δεύτερος Πρωθυπουργός της "Προσωρινής Κυβέρνησης της Ελλάδας" Μήτσος Παρτσαλίδης καθαιρέθηκε και σιγματίζεται κάθε μέρα εν ζωή από, το Κ.Κ.Ε.

Ο στρατηγός Γούσιας, διάδοχος του Μάρκου στην ηγεσία του αντάρτικου και ο αντιστράτηγος του "Δ.Σ.Ε." και ο υπουργός του Κ.Κ.Ε. Δημήτρης Βλαντάς καθαιρέθηκαν και έζησαν εξόριστοι δεκαπέντε χρόνια στα Καρπάθια. Ο διευθυντής του "Ριζοσπάστη" και αντιστράτηγος Καραγεώργης εξοντώθηκε. Ο Γενικός Γραμματέας του ΕΑΜ Θανάσης Χατζής καθαιρέθηκε. Ο επιτελικός εγκέφαλος του ΕΛΑΣ Θόδωρος Μακρίδης εγκαταλείφθηκε στην εξορία και στην ταπείνωση. Εκατοντάδες άλλοι δεκατίστηκαν. Το Κ.Κ.Ε. τιμώρησε αμείλικτα και αφόρισε όλους εκείνους που το οδήγησαν, μέσα από τους κύκλους του αντάρτικου, στην συμφορά. Τιμώρησε τους ανθρώπους, αλλά τιμώρησε και τον δρόμο που ακολούθησαν;

Ο δρόμος της επιστροφής προς το φρικτό παρελθόν δεν φράζεται με κουφάρια, αλλά με την Αλήθεια. Και τούτο δεν ισχύει, φυσικά, για μια μερίδα μονάχα αλλά για το σύνολο του Λαού και της ηγεσίας του.

Το βιβλίο που ακολουθεί δεν προσδοκά να δώσει πλήρη και όλη την Αλήθεια. Τούτο δεν είναι έργο ενός ανθρώπου ούτε ολίγων ανθρώπων. Είναι έργο του Έθνους. Και η Αλήθεια, για να ακουσθεί, προϋποθέτει την **Επιείκεια, δίδυμη αδελφή της Δικαιοσύνης**. Για να 'σαι όμως επιεικής πρέπει προηγουμένως να ξέρεις ποιον και τι συγχωρείς. Πρέπει, επίσης, να νιώσεις τα κρίματά σου για να ζητήσεις συχώρεση. Έτσι θα κλείσουν οι λαβωματιές στα στήθη των προδομένων παλικαριών, θα γλυκάνει ο πόνος στην καρδιά της Μάνας και θα αναπαυθούν πια οι νεκροί, που βρικολακιάζουν στον άγνωστο τάφο τους. Θα ξορκισθούν τα φαντάσματα κι η τύψη θα λιπάνει το χρώμα για να γονιμοποιηθεί η ενότητα, η ειρήνη κι η προκοπή σε μιαν Ελλάδα καλύτερη - ελευθερωμένη από τον εαυτόν της.

Πρέπει με έμφαση να σημειωθεί πως την Αλήθεια την ψάχνουν με πάθος σήμερα οι νικημένοι. Γιατί αυτοί έχουν προδοθεί στις ελπίδες τους. Μα την ψάχνουν για να βρουν την δικαίωση, όχι για να πουν την Αλήθεια. Έτσι η προσπάθειά τους είναι απελπισμένη, μα όχι και άκαρπη. Στην πολύμοχθη διαδρομή τους αποκαλύπτουν κομμάτια της Μεγάλης Αλήθειας και επιτρέπουν στον ερευνητή να συλλέξει τις ψηφίδες που συνθέτουν, αργά, την εικόνα του ενιαίου ψηφιδωτού, που, βέβαια, δεν συμπληρώθηκε ακόμη, μα διαγράφεται ήδη επιβλητικό στο περίγραμμά του και στην εσώτατη λογική του - ή στον παραλογισμό του.

Έτσι, σαν έσπασε μετά τριάντα χρόνια η καταναγκαστική σιωπή της Αριστεράς, ξέσπασε ορμητικό το ποτάμι των βιβλίων, που, με έρευνες, με ντοκουμέντα, με μαρτυρίες, ημερολόγια, συνεντεύξεις, αφηγήματα και συνήθως με μονόπλευρα ιστορήματα πλημμύρισε τον τόπο. Τώρα που το κύμα

αποσύρεται, βλέπεις ν' αφήνει πίσω του γόνιμη την ιλύ του ποταμού και ανάμεσά της τα ψήγματα της φοβερής Αλήθειας. Γι' αυτό το βιβλίο που ακολουθεί δεν έχει γραφή από τον "συγγραφέα" του, αλλά από τους πρωταγωνιστές του δράματος. Αυτοί μιλούν. Ο συγγραφέας ανέπλευσε απλώς το ποτάμι, συνέλεξε ψηφίδα προς ψηφίδα την Αλήθεια, και παραδίδει τις μαρτυρίες ακολουθώντας τον εσωτερικό ειρμό των γεγονότων, έτσι όπως δεν τα είδαν ποτέ όσοι τα υπέστησαν και ακόμη όσοι τα προκάλεσαν γιατί κανένας τους δεν είχε μπροστά του όλο το "δάσος". Έβλεπε μονάχα τα "δέντρα". Το "δάσος" αποκαλύπτεται τώρα, ως ανάβουν τα φώτα από κάθε μεριά.

Είναι χρέος να αποδοθεί φόρος τιμής στους ακάματους και φλογισμένους ερευνητές της κομμουνιστικής Αριστεράς, ιδίως στον Φίλιππο Ηλιού και στον Α. Παπαναγιώτου, που εισεκόμισαν στην εθνική μνήμη πολύτιμα και μοναδικά στοιχεία, καθώς και σε όλους εκείνους, που αφιέρωσαν την ζωή τους στην έρευνα. Πρέπει, επίσης, να υπογραμμισθεί ότι το Κ.Κ.Ε., αδιάφορα προς τα λάθη του και την κοσμοθεωρία του, είναι το μοναδικό κόμμα που καταθέτει στην Ιστορία και στην πολιτική πράξη έγγραφες αποφάσεις των συλλογικών του οργάνων μέσα στις οποίες καταγράφει με θάρρος τους στόχους του, πολλά λάθη του και, σε μεγάλο βαθμό την Αλήθεια, όπως αυτό την αντιλαμβάνεται.

Οι νικητές, αντίθετα, έχουν παραδώσει τη νίκη σε "διαχειριστές αλλοτρίων", που αναπαύονται αυτάρεσκα και καρπώνονται την διαχείριση στηριγμένοι στα άγια κόκαλα των νεκρών. Έτσι δεν προδόθηκαν μόνον οι νικημένοι μα και οι νικητές. Κι εδώ βρίσκεται η ουσία της εθνικής τραγωδίας, όσα ψιμύθια και αν συνηματολογούνται ανάλογα με τους καιρούς.

Η Πατρίδα όμως έχασε τα πιο καλά παιδιά της, που έπεσαν, μεταξύ αδελφών, στην κοινή γραμμή της τραγωδίας για μια Ελλάδα, όπου οι θυσίες θα δικαιώνονται ή που τουλάχιστον θα περιβάλλονταν με βαθύ σεβασμό από κείνους που τις νέμονται. Τούτο δεν συνέβη ακόμη. Ένας κόσμος μαρτυρικός και γενναίος, βωβός και ανώνυμος, καταδιωγμένος και προδομένος προσδοκά την δικαίωση. Του οφείλουμε όλοι την ευλάβεια και την Αλήθεια.

Όσο η Αλήθεια δεν λάμψει για να κόψει με φως και αγάπη τον κύκλο της τραγωδίας, η τραγωδία θα ανακυκλώνεται πίσω από τα διαφορετικά προσώπια των τραγωδών. Ο Γόρδιος δεσμός δεν κόβεται πάντα με το σπαθί.

Μ' αυτήν την προσδοκία κατατίθενται οι μαρτυρίες που ακολουθούν, ώστε να μη επαναληφθούν.

Το Έθνος έχει θανάσιμη, και αισθητή πια σ' όλους, την ανάγκη να λευτερωθεί από τους αργυραμοιβούς του παρελθόντος του και να κατακτήσει την αυτογνωσία του. Χρειάζεται την μνήμη, το θάρρος, το φως για να διώξει τις Ερινύες μακριά, ώστε, ιστάμενο με περίσκεψη απάνω στον χορταριασμένο τάφο του Πολεμιστή, στα βουνά, να χαράξει με μεστωμένη πίστη και γνώση το επιτύμβιο που αφιέρωσε ο Σιμωνίδης σε ΟΛΟΥΣ τους υπερασπιστές των Θερμοπυλών και που εμείς, αστόχαστοι πάντα προς την εθνική ενότητα, λησμονήσαμε - χάριν των Λακεδαιμονίων. Δεν στάθηκαν όμως μονάχα οι Λακεδαιμόνιοι στις Θερμοπύλες. Στάθηκαν όλοι οι γενναίοι της Ελλάδος. Αυτοί μας ανήκουν. Είναι δικοί μας. Τα λόγια μας είναι δικά τους:

Των εν Θερμοπύλαις θανόντων

ευκλεής μεν α τύχα,

καλός δ' ο πότμος,

προ γόνων δε μνάστις,

ο δ' οίκτος έπαινος·

εντάφιον δε τοιούτον ούτ' ευρώς

ούθ' ο πανδαμάτωρ αμαυρώσει χρόνος*

---

* Η μετάφρασή του ανήκει σ' όλους όσοι ασκούνται ελληνικά. Στα κείμενα που αναδημοσιεύονται ακολουθείται η ορθογραφία του καθενός, μαρτυρία και τούτη μικρή της μεγάλης συγχύσεως.

Ο Εμβέρ Χότζα αποκαλύπτει στις αναμνήσεις του μετά 30 χρόνια

Η "ΔΙΚΗ" ΤΟΥ ΚΚΕ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΑΛΙΝ

Κάτω από τον τίτλο "Με τον Στάλιν: Αναμνήσεις", κυκλοφόρησε στα μέσα Δεκεμβρίου 1979 στα Τίρανα, ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον βιβλίο του ηγέτη της Αλβανίας Εμβέρ Χότζα. Ο Εμβέρ Χότζα, είναι ο μοναδικός εν δράσει κομμουνιστής ηγέτης και Αρχηγός Κράτους, ο οποίος παραμένει πιστός στην μνήμη και στην διδασκαλία του τρομερού δικτάτορα της Σοβιετικής Ένωσης. Μαζί με τον Στρατάρχη Τίτο της Γιουγκοσλαβίας, ο Εμβέρ Χότζα, είναι ο μακροβιότερος - αν και σχετικά νέος στην ηλικία - Αρχηγός κομμουνιστικού Κράτους, που ασκεί αδιατάρακτα και συνεχώς την εξουσία, με σιδερένια γροθιά, επί τριανταπέντε χρόνια - από το 1944. Από την άποψη αυτή μπορεί να θεωρηθεί, ως ένας από τους τελευταίους κομμουνιστές Αρχηγούς της Παλαιάς Κόκκινης Φρουράς, η οποία, με την βία, το αίμα και τον τρόμο, εγκατέστησε στα Βαλκάνια και στην Ανατολική Ευρώπη, την νέα κομμουνιστική τάξη πραγμάτων. Το κομμουνιστικό καθεστώς της Αλβανίας, είναι το αυστηρότερο και το πιο κλειστό από όλα τα ομοειδή του καθεστώτα σε όλο τον κόσμο, αν και ο Εμβέρ Χότζα θεωρεί όλα τα άλλα ερυθρά καθεστώτα ως "αιρετικά" που πρόδωσαν τον ορθόδοξο κομμουνισμό, τον μαρξισμό, λενινισμό και μαοϊσμό. Για τον λόγο αυτό έχει διακόψει, ως γνωστόν, και τις μοναδικές σχέσεις που είχε με την Κίνα.

Το βιβλίο του Εμβέρ Χότζα, παρουσιάζει ειδικό ενδιαφέρον για την Ελλάδα, διότι φωτίζει από την πλευρά ενός εκ των πρωταγωνιστών της αιματηρής περιόδου 1944 - 49, την ανταρσία του Κ.Κ.Ε. στην Ελλάδα, τις διαφωνίες των Ελλήνων κομμουνιστών ηγετών μεταξύ τους και με τα άλλα Κ.Κ. των Βαλκανίων. Δίδεται έτσι μια άμεση προσωπική μαρτυρία και μάλιστα μη Έλληνας, για τα συγκλονιστικά γεγονότα του συμμοριτοπολέμου και αποκαλύπτονται ορισμένα από τα αίτιά του και τις αδυναμίες του. Αποκαλύπτεται όμως κυρίως η απόλυτη εξάρτηση του κομμουνιστικού κινήματος της Ελλάδος από την Μόσχα και από τις ηγεσίες των βαλκανικών Κ.Κ.

Ο Εμβέρ Χότζα, σε ένα κεφάλαιο του βιβλίου του, αναφέρεται στην περίφημη "δίκη της Μόσχας", οπότε τον Ιανουάριο του 1950, εκλήθησαν στο Κρεμλίνο, μέσα στο γραφείο του πανίσχυρου τότε Στάλιν, οι ηγέτες του Κ.Κ.Ε. και του Κ.Κ. Αλβανίας, για να λύση ο "πατερούλης" τις μεταξύ τους διαφορές και τον διαφορετικό τρόπο εκτιμήσεως της καταστάσεως, καθώς και των προηγηθεισών εξελίξεων, που έκριναν την τύχη του ελληνικού λαού για πολλά χρόνια και σημάδεψαν τον τόπο με αίμα και τάφους.

Ο Εμβέρ Χότζα εκθέτει, από την δική του σκοπιά, την δίκη στην οποία πήραν μέρος, υπό την προεδρία του Στάλιν, οι Μολοτοφ, Μαλένκωφ και άλλα μέλη της Κ.Ε. του Κ.Κ.Σ.Ε. Από την πλευρά του Κ.Κ.Ε. οι Νίκος Ζαχαριάδης και Μήτσος Παρτσαλίδης και από την πλευρά του Κ.Κ.Α. ο Εμβέρ Χότζα και ο Μεχμέτ Σέχου.

Από όλους αυτούς, βρίσκονται σήμερα σε δράση και στην ζωή, μόνον ο Μήτσος Παρτσαλίδης, που μίλησε κάπως για την ίδια "δίκη" και ο Εμβέρ Χότζα που μιλάει σήμερα.

Στην "δίκη" του Κ.Κ.Ε. από τον Στάλιν, έγινε λόγος για τον ρόλο του Σιάντου, που ο Χότζα θεωρούσε έκτοτε "προβοκάτορα" για τον Μάρκο Βαφειάδη και τον Άρη Βελουχιώτη, που καθαιρέθηκαν από το Κ.Κ.Ε., για τις συμφωνίες της Καζέρτας και της Βάρκιζας. Σε ένα σημείο ο Χότζα γράφει πως κάλεσε τον Ζαχαριάδη και τον επετίμησε δριμύτατα γιατί το Κ.Κ.Ε. το 1944 είχε εξαναγκασθεί να μη αποκρούσει τις ελληνικές διεκδικήσεις της Β. Ηπείρου. Ο Ζαχαριάδης ζήτησε συγγνώμη από τον Χότζα που γράφει τα εξής:

«Στη συνομιλία την οποία είχα με τον σύντροφο Στάλιν στο Σουχούμ, τον Νοέμβριο του 1949, με ρώτησε πότε θα μπορούσαμε να συναντηθούμε με τους εκπροσώπους του Κομμουνιστικού

Κόμματος της Ελλάδας, με σκοπό την διευκρίνηση των διαφωνιών αρχών ανάμεσα σε μας και στους ιθύνοντες του κόμματος αυτού. Καθορίσαμε τον μήνα Ιανουάριο και οι Έλληνες σύντροφοι απεδέχθησαν την ημερομηνία αυτή. Η συνάντηση έλαβε χώρα στις αρχές του Ιανουαρίου του 1950 στο Κρεμλίνο. Από σοβιετικής πλευράς ήταν παρόντες οι σύντροφοι Στάλιν, Μολοτοφ και Μαλένκωφ και ένας ορισμένος αριθμός αξιωματούχων της κεντρικής επιτροπής του Κ.Κ. της ΕΣΣΔ. Το κόμμα μας εκπροσωπούσαν από τον σύντροφο Μεχμέτ Σέχου και από μένα. Και το ΚΚΕ από τους συντρόφους Νίκο Ζαχαριάδη και Μήτσο Παρτσαλίδη. Η συνάντηση έγινε στο γραφείο του Στάλιν.

»Ο Στάλιν, απλός και αξιαγάπητος, όπως συνήθως σηκώθηκε από το γραφείο του για να μας υποδεχθεί, μας πλησίασε χαμογελαστός και μας έσφιξε έναν - έναν τα χέρια. Παίρνοντας πρώτος τον λόγο απευθύνθηκε προς έμενα.

— Τι έχετε να πείτε, σύντροφε Χότζα, αναφορικά με τους συντρόφους του ΚΚΕ;

Έπειτα απευθυνόμενος στους Έλληνες συντρόφους τους είπε:

— Ας πάρουν πρώτοι τον λόγο οι Αλβανοί σύντροφοι εσείς θα μιλήσετε έπειτα και θα εξηγήσετε τις απόψεις σας. Πήρα λοιπόν τον λόγο και είπα:

— Σύντροφε Στάλιν απευθύναμε μια επιστολή στην Κεντρική Επιτροπή του Κ.Κ. της Σοβιετικής Ένωσης για τις διαφωνίες μας επί θεμάτων αρχών με το ΚΚΕ και ιδιαίτερα με την ανωτάτη ηγεσία. Ζητήσαμε την συνάντηση αυτή μαζί σας, για να κρίνετε αν οι απόψεις μας είναι δίκαιες ή λαθεμένες.

— Είμαι ενήμερος των θεμάτων που θέτετε, μου απάντησε ο σύντροφος Στάλιν, αλλά επιμένω να εκθέσετε εκ νέου εδώ, μπροστά στους Έλληνες συντρόφους, τα προβλήματα που σας απασχολούν.

— Θα θέσω εδώ βεβαίως, του απάντησα, όλα τα θέματα που έχει θίξει το κόμμα μας στην επιστολή που σας στείλαμε. Τα συζητήσαμε επίσης τα θέματα αυτά με τους Έλληνες συντρόφους και ιδιαίτερα με τον σύντροφο Νίκο Ζαχαριάδη, τον σύντροφο Ιωαννίδη, τον στρατηγό Βλαντά, με τον Μπαρτζώτα και με άλλους συντρόφους της ηγεσίας του Κ.Κ.Ε. Παίρνω την ευκαιρία να υπογραμμίσω από την αρχή ότι διαφωνήσαμε σε έναν ορισμένο αριθμό θεμάτων, εδώ όμως θα αναφερθώ στα πιο σπουδαία.

— Αυτό θέλουμε και εμείς, επίσης είπε ο Στάλιν.

Άρχισα λοιπόν έτσι την έκθεσή μου.

— Το πρώτο σημείο των διαφωνιών μας αναφέρθηκε στην στρατηγική και την τακτική του πολέμου του ελληνικού "Δημοκρατικού Στρατού" (εννοεί τους αντάρτες). Για τον Ελληνικό Λαό και για μας τους Αλβανούς ο αγώνας εναντίον των χιτλερικών φασιστών και των Ιταλών ήταν ένας απελευθερωτικός αγώνας από τον οποίο κρινόταν η τύχη των λαών μας. Αυτόν τον αγώνα έπρεπε να τον στηρίξουμε όπως το κάναμε ήδη στον ηρωικό αγώνα του Κόκκινου Στρατού της Σοβιετικής Ένωσης. Εμείς οι Αλβανοί ήμασταν από την αρχή πεπεισμένοι ότι θα βγαίναμε από τον πόλεμο αυτό νικητές, γιατί ο λαός μας εξεγέρθηκε ολόκληρος σε ένα μεγάλο αγώνα απελευθερώσεως, έχοντας στο πλευρό του την μεγάλη Σοβιετική Ένωση η οποία έπρεπε να συντρίψει τον γερμανικό ναζισμό.

»Το κόμμα μας υποστήριξε την σοβιετοαγγλοαμερικανική συμμαχία, γιατί την θεώρησε μέχρι τέλος σαν αντιφασιστικό συνασπισμό, που είχε σαν αντικειμενικό σκοπό την συντριβή των ναζιστών. Εν τω μεταξύ δεν είχαμε ποτέ την αυταπάτη ότι οι Αγγλοαμερικανοί ιμπεριαλιστές θα ήταν φίλοι και πιστοί σύμμαχοι του αλβανικού λαού. Αντίθετα ευθύς εξ αρχής και ενόσω υποστηρίξαμε την

συμμαχία στο σύνολό της είχαμε κάνει σαφή διάκριση μεταξύ της Σοβιετικής Ένωσης και των Αγγλοαμερικανών. Μ' αυτό θέλω να πω ότι το κόμμα μας, ο στρατός μας και το γενικό του επιτελείο, χωρίς να υποκύπτουν στις διαταγές των Άγγλων και του συμμαχικού αρχηγείου της Μεσογείου, δέχονταν με μεγάλη επιφύλαξη ακόμη και τις σπάνιες συμβουλές που τους επιτρέπαμε να μας δώσουν. Ζητούσαμε όπλα από τους Άγγλους, αλλά διαπιστώναμε ότι μας ρίχνανε με αλεξίπτωτα πάρα πολύ λίγα. Όπως γνωρίζετε, είχαμε αποδυθεί σ' έναν ανταρτοπόλεμο για να περάσουμε στην συνέχεια στην δημιουργία σπουδαιότερων μονάδων, μέχρι την δημιουργία του τακτικού μας εθνικού απελευθερωτικού στρατού.

«Ο ελληνικός λαός αγωνίσθηκε κάτω από τις ίδιες συνθήκες, όπως και μεις. Ξεσηκώθηκε εναντίον των φασιστών εισβολέων, τους ανάγκασε σε υποχώρηση, τους νίκησε και μάλιστα μπήκε στην Αλβανία. Μολονότι την εποχή εκείνη το κόμμα μας δεν είχε ακόμη ιδρυθεί, οι Αλβανοί κομμουνιστές και ο λαός μας βοήθησαν τους Έλληνες στον πόλεμό τους εναντίον της φασιστικής Ιταλίας. Και αυτό, παρά το γεγονός ότι η χώρα μας ήταν υπό κατοχή. Αλλά στη συνέχεια της επεμβάσεως του χιτλερικού στρατού στον πόλεμο κατά της Ελλάδος, ο μοναρχικός ελληνικός στρατός υποχρεώθηκε να αναδιπλωθεί στο έδαφός του και στο τέλος να νικηθεί. Μετά απ' αυτό γεννήθηκαν η Αντίσταση και ο Εθνικός Απελευθερωτικός Αγώνας του ελληνικού λαού, που κατευθύνονταν από το ΚΚΕ το οποίο δημιούργησε το ΕΑΜ, οργάνωσε ομάδες ανταρτών και αργότερα άλλες μονάδες σπουδαιότερες.

» Κατά την διάρκεια του εθνικού απελευθερωτικού τους αγώνα, οι δύο λαοί μας συνέσφιξαν ακόμη πιο πολύ τους αδελφικούς τους δεσμούς. Ήδη, στο παρελθόν υπήρχαν δεσμοί φιλίας μεταξύ των λαών της Αλβανίας και της Ελλάδας. Όπως είναι γνωστό, πολλοί Αλβανοί πήραν μέρος στην ελληνική επανάσταση του 1821, υπό την αρχηγία του Υψηλάντη και διαδραμάτισαν πολύ σημαντικό ρόλο. Και αυτή την φορά οι αγώνες μας έπαιρναν τον ίδιο χαρακτήρα, ενώ οι λαοί μας είχαν επικεφαλής τα κομμουνιστικά μας κόμματα. Συσφίξαμε τους δεσμούς μας μεταξύ των κομμάτων μας και των ομάδων των παρτιζάνων και μάλιστα οι δικές μας ομάδες των παρτιζάνων οργάνωσαν κοινές στρατιωτικές επιχειρήσεις επί ελληνικού εδάφους εναντίον των γερμανικών δυνάμεων. Εξ άλλου η αντίδραση και σε μας και στην Ελλάδα ήταν ισχυρή και οι κατακτητές αρκετά καλά οργανωμένοι. Και αυτό, επίσης, ήταν ένα κοινό φαινόμενο για τις δύο χώρες.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΙΑΝΤΟΥ

»Από τη δική μας πλευρά καταβάλαμε προσπάθειες για να απομονώσουμε την ηγεσία της αντιδράσεως, να αποσπάσουμε από τις γραμμές της τα παρασυρμένα στοιχεία και στον τομέα αυτό είχαμε καλά αποτελέσματα. Δεν μπορούμε να πούμε με ακρίβεια πως εκτιμήθηκε αυτή η διαδικασία στην Ελλάδα, αλλά επικρίναμε τους συντρόφους της ηγεσίας του ΚΚΕ γιατί το ΕΑΜ και αυτοί οι ίδιοι διέπραξαν ένα σοβαρό λάθος αρχής, πολιτικό λάθος, υποτάσσοντας τον εθνικό απελευθερωτικό αγώνα του ελληνικού λαού στην Αγγλοαμερικανική στρατηγική, και θέτοντας τον αγώνα αυτόν σχεδόν υπό την διοίκηση των Άγγλων και του συμμαχικού αρχηγείου της Μεσογείου. Απευθύναμε την κριτική αυτή προσωπικά στον σύντροφο Νίκο Ζαχαριάδη.

»Ο κύριος υπεύθυνος της καταστάσεως αυτής ήταν ο Σιάντος, ο οποίος επειδή απουσίαζε ο Ζαχαριάδης, που την εποχή εκείνη ήταν έγκλειστος σε γερμανικό στρατόπεδο συγκεντρώσεως, εκτελούσε χρέη γενικού γραμματέως του ΚΚΕ. Όταν αργότερα θέσαμε το θέμα αυτό στον σύντροφο Ζαχαριάδη, αυτός δεν μας απάντησε με σαφήνεια και έκλινε μάλλον στην σκέψη ότι δεν είχαν διαπραχθεί λάθη από την πλευρά του. Υποστήριξα με επιμονή την θέση αυτή του κόμματός μας και κατέληξα να πω στον σύντροφο Ζαχαριάδη, ότι ο Σιάντος ήταν προβοκάτορας και πράκτορας των Άγγλων. Αν ο Σιάντος ήταν δικός μας, του είπα, το κόμμα μας θα τον δίκαιε δίκαια και θα του επέβαλε την ποινή που του άξιζε, ενώ σεις ενεργήσατε διαφορετικά. Βέβαια, αυτό είναι δική σας υπόθεση αλλά εν πάση περιπτώσει αυτή είναι η γνώμη μας για το θέμα.

»Τελικά ο σύντροφος Νίκος Ζαχαριάδης ανεγνώρισε ότι "ο Σιάντος δεν έπρεπε να ενεργήσει έτσι", ότι "οι σύντροφοι τον είχαν κριτικάρει αλλά δεν τον παρέπεμψαν στην δικαιοσύνη, απλώς τον απέκλεισαν από το κόμμα".

»Λέγοντας όλα αυτά θέλω να υπογραμμίσω ότι με τους συντρόφους της ηγεσίας του ΚΚΕ είχαμε μια σειρά από πολιτικές, ιδεολογικές και στρατιωτικές συνομιλίες και εφ' όσον ήμασταν δύο κομμουνιστικά κόμματα, είχαμε (αυτό εξυπονοείται) τον ίδιο στρατηγικό αντικειμενικό σκοπό, την απελευθέρωση των χωρών μας από τον ζυγό των κατακτητών ναζιστών φασιστών και της αντιδραστικής τάξεως.

Η ΒΟΡΕΙΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ

»Προσέξαμε ότι παρά το αξιόλογο θάρρος των Ελλήνων ανταρτών και των διοικητών τους, ο σύντροφος Νίκος Ζαχαριάδης, μετά την απελευθέρωσή του από τα χιτλερικά στρατόπεδα συγκεντρώσεως, ανέλαβε μια πολύ διακεκριμένη θέση στην διοίκηση του κόμματος, στην "απελευθερωμένη" Ελλάδα με τον αγγλικό στρατό επί του εδάφους της, βάσει της προηγηθείσης υπογραφής της συμφωνίας της Καζέρτας και της συμφωνίας του Καΐρου (Σ.Σ. εννοεί μάλλον τη συμφωνία του Λιβάνου) από τους εκπροσώπους του ΕΑΜ. Οι συμφωνίες αυτές κατέληξαν τελικά στην συμφωνία της Βάρκιζας. Το κόμμα μας διαφωνούσε με τις ενέργειες αυτές του ΚΚΕ, τις θεωρούσε σαν ενέργειες υποταγής του δημοκρατικού αγώνα της Ελλάδας σαν μια αποτυχία της απελευθερωτικής του πολιτικής, σαν μια συνθηκολόγηση στην αγγλοαμερικανική αντίδραση.

»Αργότερα, σε μια μαζική συγκέντρωση που οργανώθηκε στο Στάδιο των Αθηνών στην οποία μίλησαν με την σειρά τους και οι αρχηγοί αστικών κομμάτων της Ελλάδος, ο σύντροφος Νίκος Ζαχαριάδης υπό την ιδιότητα του ως αρχηγού του ΚΚΕ, διακήρυξε μεταξύ άλλων: *"Αν τα ελληνικά δημοκρατικά κόμματα διεκδικήσουν την αυτονομία της "Βορείου Ηπείρου", το ΚΚΕ θα συνεργασθεί με αυτά"*. Αμέσως το κόμμα μας διαμαρτυρήθηκε ανοικτά και προειδοποίησε ότι θα αντιταχθεί αποφασιστικά εναντίον τέτοιων απόψεων.

»Έπειτα από το επεισόδιο αυτό, προσκαλέσαμε στην χώρα μας για συνάντηση τον σύντροφο Νίκο Ζαχαριάδη και τον επέκρινα αυστηρά θεωρώντας την διακήρυξή του σαν μια αντιμαρξιστική στάση, εχθρική προς την Αλβανία. Του είπα δυνατά και καθαρά ότι η "Βόρεια Ηπειρος" ήταν έδαφος αλβανικό και ότι ποτέ δεν θα γινόταν ελληνικό έδαφος. Δράττομαι της ευκαιρίας να υπογραμμίσω ότι ο σύντροφος Ζαχαριάδης αναγνώρισε το λάθος του, ομολόγησε ότι έσφαλε βαριά στο σημείο αυτό και μου υποσχέθηκε να διορθώσει το λάθος του.

ΜΑΡΚΟΣ ΚΑΙ ΑΡΗΣ

«Ίσως κάνουμε λάθος, αλλά έχουμε την γνώμη ότι ο Μάρκος Βαφειάδης, ο οποίος εν συνεχεία καθαιρέθηκε, ήταν ένας καλός κομμουνιστής και ένας άξιος στρατιωτικός ηγέτορας. Φυσικά, η γνώμη μας δεν μπορεί να ισχύσει σ' αυτό, μπορεί να είναι σωστή ή μπορεί να είναι λανθασμένη αλλά δεν έχουμε καμιά αρμοδιότητα στο θέμα γιατί στο κάτω - κάτω είναι θέμα που ανήκει στο ΚΚΕ και δεν μπορούμε εμείς να το κρίνουμε.

»Οι διαφωνίες μας με την ηγεσία του ΚΚΕ, που έχει επικεφαλής του τον σύντροφο Ζαχαριάδη οφείλονται κατ' αρχήν στην συμφωνία της Βάρκιζας που υπέγραψαν το ΚΚΕ και το ΕΑΜ και που δεν είναι τίποτα άλλο παρά μια συνθηκολόγηση. Το κόμμα Εργασίας της Αλβανίας θεώρησε την συμφωνία αυτή σαν πράξη προδοσίας έναντι του ΚΚΕ και του αδελφού ελληνικού λαού. Όχι μόνο δεν έπρεπε να υπογραφεί η συμφωνία της Βάρκιζας, αλλά έπρεπε επίσης να καταγγείλουμε το πνεύμα το οποίο οδήγησε σ' αυτήν. Είναι πολύς καιρός που εξέθεσα τις απόψεις μου αυτές στους

συντρόφους μας Νίκο Ζαχαριάδη και Μήτσο Παρτσαλίδη. Ο τελευταίος ήταν μάλιστα ένας από αυτούς που υπέγραψαν την συμφωνία. Σεβόμαστε αυτούς τους δύο συντρόφους Έλληνες ηγέτες, αλλά η πράξη τους αυτή την οποία αυτοί οι ίδιοι ενέπνευσαν και εκτέλεσαν ήταν παρά λαθεμένη και έκαμε πολύ μεγάλο κακό στον ελληνικό λαό.

»Σε ότι αφορά τις συμφωνίες της Βάρκιζας, ο Νίκος Ζαχαριάδης υποστήριξε θέση αντίθετη με την δική μας. Δεν έπαυσε να επαναλαμβάνει ότι οι συμφωνίες αυτές δεν αποτελούσαν ούτε συνθηκολόγηση ούτε προδοσία αλλά ήταν μια ενέργεια που έπρεπε να κάνουν για να κερδίσουν χρόνο και να μας διευκολύνουν στην κατάληψη της εξουσίας.

»Με την ευκαιρία των συμφωνιών αυτών ζήτησα από τον σύντροφο Ζαχαριάδη να μου εξηγήσει τους λόγους της καταδίκης και της καταδίωξης του Άρη Βελουχιώτη, ο οποίος μετά την υπογραφή των συμφωνιών αυτών αναχώρησε για την Αλβανία για να έρθει σε επαφή με την κεντρική επιτροπή του κόμματός μας. Ο Νίκος Ζαχαριάδης μου απάντησε:

»Ο Άρης Βελουχιώτης παρά το γεγονός ότι ήταν ένας θαρραλέος στρατηγός δεν ήταν παρά στασιαστής και αναρχικός. Απέριψε την απόφαση της κεντρικής επιτροπής του ΚΚΕ για τις συμφωνίες της Βάρκιζας. Επίσης τον είχαμε απλώς καθαιρέσει από την κεντρική επιτροπή του κόμματος. Τώρα, το τι επακολούθησε, ποιος τον σκότωσε κ.λ.π. εμείς δεν ξέρουμε τίποτα. Σας διαβεβαιούμε ότι δεν είμαστε υπεύθυνοι για την καταδίωξη του Άρη Βελουχιώτη πρόσθεσε ο Νίκος Ζαχαριάδης.

»Είχα ήδη πει στον σύντροφο Ζαχαριάδη ότι χωρίς καθόλου να θέλουμε να αναμιχθούμε στις υποθέσεις τους και χωρίς καν να γνωρίζουμε προσωπικά τον Άρη αλλά μόνο από το γεγονός του μαχητικού του θάρρους και του μαχητικού εκπροσώπου του ελληνικού λαού, ο Άρης δεν έπρεπε να αποκηρυχθεί. Όσο για την καταδίωξή του, του είπα πιστεύουμε αυτό που μας αφηγηθήκατε αλλά και εδώ ακόμη διαβλέπουμε συνέπειες των συμφωνιών της Βάρκιζας, στις οποίες εμείς είμαστε αντίθετοι. Σαν μαρξιστές - λενινιστές λυπούμαστε πολύ για ότι συνέβη στον ελληνικό λαό με τον οποίο πολεμήσαμε τον ίδιο αγώνα κατά την διάρκεια της αντιφασιστικής πάλης για την εθνική απελευθέρωση. Πιστεύουμε ότι αργότερα, σε κάποιο χρόνο που ο ελληνικός λαός θα δει να επιβάλλεται σ' αυτόν ακόμη η ανάγκη της απελευθερώσεώς του, θα θελήσουμε να εξακολουθήσουμε αυτή τη συνεργασία.

Ο ΜΕΧΜΕΤ ΣΕΧΟΥ ΣΤΗΝ Κ.Ε. ΤΟΥ ΚΚΕ

«Δεν θέλω να μιλήσω εδώ για βοήθεια και για την διεθνιστική υποστήριξη που δώσαμε στο ΚΚΕ και στον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα του ελληνικού λαού παρά τις πολύ δυσχερείς συνθήκες κάτω από τις οποίες βρισκόταν η χώρα μας, που μόλις είχε απελευθερωθεί από τον ζυγό των εισβολέων. Ας μιλήσουν γι' αυτά οι ίδιοι οι Έλληνες σύντροφοι. Παρά την μεγάλη μας φτώχεια επειδή επιβάλλονταν κάναμε ότι μπορούσαμε για να τους βοηθήσουμε, προσφέροντας τρόφιμα και εφόδια στους Έλληνες πρόσφυγες οι οποίοι εισέρχονταν στα εδάφη μας. Το γεγονός ότι η Αλβανία ήταν χώρα φίλη, ελεύθερη και στην οποία ο λαός και το Κόμμα Εργασίας της Αλβανίας είχαν καταλάβει την εξουσία, αποτελούσε μια μεγάλη βοήθεια προς τον "Δημοκρατικό Στρατό της Ελλάδας", γιατί αυτός είχε πια τα νώτα του σίγουρα και καλά υπερασπισμένα στα βορειοδυτικά.

»Μετά την συνθηκολόγηση της Βάρκιζας ο εθνικοαπελευθερωτικός αγώνας της Ελλάδας επανελήφθη. Η κεντρική επιτροπή του ΚΚΕ συνήλθε σε ολομέλεια, στην οποία προσκλήθηκαν και αντιπρόσωποι του κόμματός μας. Στείλαμε τον σύντροφο Μεχμέτ Ρ. Σέχου. Με την ευκαιρία αυτή έγιναν ορισμένες αλλαγές στην ηγεσία του ΚΚΕ αλλά όλα αυτά αποτελούν εσωτερική υπόθεση του κόμματος αυτού. Μάθαμε μονάχα με χαρά και ενθαρρυνθήκαμε από τα σκληρά χτυπήματα που έδωσαν οι αντάρτες σ' ολόκληρη την Ελλάδα στους μοναρχοφασίστες, οι οποίοι βλέποντας τον

κίνδυνο από την δημιουργηθείσα κατάσταση, σταμάτησαν να στηρίζονται στους Άγγλους και ζήτησαν την βοήθεια των Αμερικανών. Οι Ηνωμένες Πολιτείες έστειλαν στην Ελλάδα σαν διοικητή του στρατού της τον στρατηγό Βαν Φλητ που είχε απαίσια φήμη και που θεωρούνταν διακεκριμένος στρατιωτικός εγκέφαλος.

ΤΟ ΑΝΤΑΡΤΙΚΟ

»Είχαμε διαφωνίες με τους Ζαχαριάδη, Μπαρτζώτα και Ιωαννίδη για τον χαρακτήρα του αγώνα που θα διεξήγαγε ο "Δημοκρατικός Στρατός της Ελλάδας" εναντίον των πολυαριθμών τακτικών στρατιωτικών δυνάμεων της ελληνικής αντίδρασης, προς τις οποίες οι Αμερικανοί ιμπεριαλιστές είχαν χορηγήσει υπερσύγχρονα στρατιωτικά εφόδια. Ανέκυψε λοιπόν μεταξύ των δύο κομμάτων μας μια νέα διαφωνία αρχών και επ' αυτού του θέματος. Εμείς στηριζόμενοι στην πείρα του δικού μας απελευθερωτικού αγώνα, κρίναμε ότι ο ελληνικός δημοκρατικός αγώνας δεν έπρεπε να καταστεί τακτικός πόλεμος αλλά να διατηρήσει παρτιζάνικο χαρακτήρα με μονάδες μικρές ή μεγάλες. Αν ο αγώνας διεξάγονταν μ' αυτόν τον τρόπο οι υπέρτερες δυνάμεις του Βαν Φλητ όχι μόνο δεν θα ήταν σε θέση να εκμηδενίσουν τον "Δημοκρατικό Στρατό Ελλάδας" αλλά αντίθετα ο δημοκρατικός στρατός θα ήταν εκείνος που θα πετσόκοβε και θα κτυπούσε απ' όλες τις πλευρές τους αντιδραστικούς, ακολουθώντας την τακτική του ανταρτοπολέμου, οπότε θα τους είχε βαθμιαία εξασθενήσει μέχρις ότου προετοιμάσει την αντεπίθεση. Υποστηρίζαμε την άποψη ότι ο ελληνικός ανταρτοπόλεμος έπρεπε να στηριχθεί στον λαό.

»Οι στρατηγικές απόψεις του Ζαχαριάδη ήταν αντίθετες με τις δικές μας. Οι σύντροφοι της ηγεσίας του ΚΚΕ προσπαθούσαν να επιτύχουν την ανασύσταση των ανταρτικών δυνάμεων του απελευθερωτικού αγώνα, πράγμα που το επέτυχαν. Χαρακτήριζαν την ανασύσταση αυτή σαν τακτικό και σύγχρονο στρατό και διατείνονται ότι είχαν εξοπλίσει τον στρατό αυτό με στρατηγική και τακτική κατάλληλο για πόλεμο θέσεων τακτικού στρατού. Στην πραγματικότητα, κατά την γνώμη μας οι δυνάμεις που είχαν ανασυστήσει ήταν ανταρτικός στρατός ο οποίος δεν μπορούσε να χρησιμοποιήσει τακτική ούτε ανταρτοπολέμου ούτε τακτικού στρατού. Εξ άλλου, στις στρατιωτικές τους επιχειρήσεις οι Έλληνες σύντροφοι υιοθέτησαν τακτική παθητικής άμυνας, η οποία είναι προοίμιο ήττας. Αυτό κατά την γνώμη μου ήταν μεγάλο σφάλμα εκ μέρους των συντρόφων του ΚΚΕ, οι οποίοι καθοδηγούνταν από την εσφαλμένη αρχή ότι ο ανταρτοπόλεμος δεν έχει κανένα τελικό σκοπό, δηλαδή δεν μπορούσε να οδηγήσει σε κατάληψη εξουσίας. Κατόπιν των συνομιλιών που είχαμε μαζί τους, σχηματίσαμε την εντύπωση ότι οι Έλληνες σύντροφοι αντιλαμβάνονται τον ανταρτοπόλεμο σαν πόλεμο απομονωμένων παρτιζάνων που δρουν σε ομάδες από δέκα ή δέκα πέντε μαχητές και που κατά την γνώμη τους δεν έχουν καμιά προοπτική να αναπτυχθούν και να μετατραπούν σε ταξιαρχίες, μεραρχίες, σώματα στρατού κ.λ.π. Αυτό δεν είναι σωστό. Όπως αποδεικνύει η πείρα όλων των ανταρτοπολέμων και όπως το αποδεικνύει επίσης και ο δικός μας εθνικοαπελευθερωτικός αγώνας, ο ανταρτοπόλεμος με μικρές μονάδες, αν διεξαχθεί καλά, μεγαλώνει σιγά - σιγά και μετατρέπεται σε επαναστατική εξέγερση των μαζών για να καταλήξει σε μια γενική ένοπλη εξέγερση και στον σχηματισμό ενός τακτικού λαϊκού στρατού. Πάντοτε οι σύντροφοι της ηγεσίας του ΚΚΕ επέμεναν στις απόψεις τους και απέκλεισαν κατηγορηματικά την αναγκαιότητα της επεκτάσεως και της ενισχύσεως του ανταρτοπολέμου στην Ελλάδα. Ποτέ δεν υιοθετήσαμε και ποτέ δεν θα υιοθετήσουμε τέτοιες απόψεις.

»Επιτρέψτε μου να εκφράσω την γνώμη μας για την κατάσταση που επικρατούσε κατά την εποχή κατά την οποία το ΚΚΕ πέρασε στην παρανομία και ήταν υποχρεωμένο να ξαναρχίσει τον αγώνα. Οι μονάδες του ΕΛΑΣ είχαν καταθέσει τα όπλα, οι βάσεις τους είχαν καταστραφεί, δεν είχαν ρούχα, δεν είχαν τρόφιμα, ούτε όπλα. Το ηθικό του ΕΛΑΣ ήταν χαμηλό και το κίνημα βρέθηκε σε υποχώρηση. Ακριβώς αυτή την συσπείρωση αυτών των δυνάμεων το ΚΚΕ ονόμαζε από την αρχή τακτικό και σύγχρονο στρατό, ο οποίος κατά τις απόψεις του μπορούσε να πολεμήσει εφαρμόζοντας στρατηγική και τακτική σύγχρονου στρατού και να διεξαγάγει πόλεμο ανοιχτού μετώπου εναντίον

ενός εχθρού 10 φορές ισχυρότερου. Κατά την γνώμη μας, ο στρατός αυτός των παρτιζάνων έπρεπε να διεξάγει αγώνα ανταρτοπολέμου, όπως μας δίδαξαν οι δάσκαλοί μας ο Μαρξ, ο Έγκελς, ο Λένιν και ο Στάλιν. Πώς μπορούμε να ονομάσουμε τακτικό στρατό την συνένωση των παρτιζάνικων ομάδων που οργάνωσε το ΚΚΕ σε μια εποχή που δεν υπήρχαν ούτε τα απαραίτητα στελέχη ούτε τακς, ούτε αεροπλάνα, ούτε πυροβολικό, ούτε διαβιβάσεις, ούτε στολές, ούτε τρόφιμα ούτε ακόμη τα απαραίτητα ελαφρά όπλα. Θεωρούμε ότι οι απόψεις αυτές των Ελλήνων συντρόφων δεν είναι σωστές.

»Η ηγεσία του ΚΚΕ μετονομάζοντας την συνένωση των παρτιζάνικων ομάδων σε τακτικό στρατό υιοθέτησε τακτική και στρατηγική τακτικού στρατού αλλά δεν σκέφθηκε σοβαρά σαν μαρξιστική ηγεσία τον τρόπο με τον οποίο θα ανεφοδιάζονταν ο στρατός αυτός. Οι Έλληνες σύντροφοι έλεγαν: "Μας είναι αδύνατον να σηκώσουμε τα όπλα εναντίον του εχθρού". Αλλά οι απόψεις αυτές κατά την γνώμη μας είναι αντίθετες με τα διδάγματα του Λένιν, ο οποίος είπε ότι σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να περιμένουμε βοήθεια από το εξωτερικό ή από τον ουρανό αλλά ότι πρέπει όλα να τα προετοιμάζουμε εμείς οι ίδιοι, ότι δεν πρέπει ποτέ να αρνιόμαστε την οργάνωση ή την αναδιοργάνωση των μονάδων μας με το πρόσχημα ότι μας λείπουν τα όπλα. Οι Έλληνες σύντροφοι της ηγεσίας, υποτιμώντας τον εχθρό, νόμιζαν ότι η κατάληψη της εξουσίας ήταν εύκολο πράγμα και ότι μπορούσαν να καταλάβουν την εξουσία χωρίς να αποδυθούν σε πολυαίμακτους αγώνες και χωρίς σταθερή και μαζική οργάνωση. Οι απόψεις αυτές των Ελλήνων επέφεραν και άλλες πολύ πικρές συνέπειες που τους οδήγησαν στην πρόσφατη ήττα τους. Αυτό όμως που είναι παράξενο είναι ότι στις συνομιλίες που έχουμε τώρα τελευταία μαζί τους, αυτοί εξακολουθούν να επιμένουν ότι οι απόψεις τους ήταν σωστές.

»Συνεπώς η τακτική και η πολεμική στρατηγική που υποστηρίζει ο σύντροφος Νίκος (Ζαχαριάδης) είναι, κατά την άποψή μας, λανθασμένες και τα γεγονότα το αποδεικνύουν. Σε μια συνομιλία που είχα μαζί του, ο σύντροφος Ζαχαριάδης ισχυρίστηκε ότι είναι αδύνατο για τις μονάδες του "Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας" να διεισδύσουν εντός του ελληνικού εδάφους γιατί οι μοναρχοφασίστες και ο Βαν Φλητ πυρπολούσαν τα χωριά και ανάγκαζαν τον πληθυσμό να τα εγκαταλείψει κατά τέτοιο τρόπο ώστε όλες οι κατοικούμενες περιοχές να έχουν ερημωθεί. Του απάντησα ότι βέβαια αυτό μπορεί να είχε γίνει όχι όμως στην έκταση που υποστήριζε. Βάσιζα τα επιχειρήματά μου στην λογική των πραγμάτων γιατί ήταν πολύ φυσικό να μην μπορούν οι μοναρχοφασίστες και ο αμερικανικός στρατός να διώξουν τον πληθυσμό από όλες τις κατοικημένες περιοχές της Ελλάδας.

»Κατά τον ίδιο τρόπο είμαστε αντίθετοι με τους ισχυρισμούς που περιέχονται σε μια επιστολή του πολιτικού γραφείου του ΚΚΕ προς το πολιτικό γραφείο του κόμματός μας, στην οποία οι Έλληνες σύντροφοι επιμένοντας να μην παραδεχθούν τα λάθη τους και επιδιώκοντας να τα κρύψουν, ισχυρίζονται ότι οι ήττες τους οφείλονται στον ανεπαρκή εφοδιασμό του στρατού τους σε όπλα, εφόδια και ενδύματα και στο ότι ο εχθρός που ενισχύονταν από τους Αγγλοαμερικανούς, κυριαρχούσε στον αέρα και στην θάλασσα. Είναι αλήθεια ότι ο εχθρός ανεφοδιάζονταν καλύτερα και ότι διέθετε υλικές και ανθρώπινες δυνάμεις τεράστιες. Αλλά κάτω από αυτές τις συνθήκες και όταν κανείς αγωνίζεται εναντίον της εσωτερικής αντιδράσεως και της εξωτερικής στρατιωτικής επεμβάσεως ο καλύτερος τρόπος ανεφοδιασμού είναι να μεταβάλεις τον εχθρό σε κύρια πηγή του ανεφοδιασμού σου.

Στάλιν προς Ζαχαριάδη: ήταν λάθος η Βάρκιζα και η δημιουργία τακτικού στρατού

Στην συνέχεια της "δίκης του ΚΚΕ" στο Κρεμλίνο ο Εμβέρ Χότζα κατηγορεί τον Ζαχαριάδη ότι ακολούθησε λανθασμένη τακτική στον συμμοριτοπόλεμο όταν παρέταξε τους μαχητές του ΚΚΕ σαν τακτικό στρατό και δήλωσε ότι η Αλβανία δεν επρόκειτο να επιτρέψει στο ΚΚΕ, μετά την ήττα του, να εκπαιδεύσει νέο στρατό επί αλβανικού εδάφους. Τόνισε, τέλος, ότι η συμφωνία της Βάρκιζας υπήρξε θανάσιμο λάθος του ΚΚΕ. Ο Στάλιν, παίρνοντας τον λόγο μετά τον Ζαχαριάδη, υπογραμμίζει ότι πράγματι ήταν λάθος η Βάρκιζα και η παράταξη των ανταρτών σαν να ήταν τακτικός στρατός. Ο Στάλιν υπογράμμισε ότι η Αλβανία, αν δέχονταν να εγκατασταθούν ένοπλοι οι αντάρτες, κινδύνευε να υποστεί εισβολή εκ μέρους της Ελλάδος. Τα πρακτικά της δίκης που έγινε στο Κρεμλίνο τον Ιανουάριο του 1950 έχουν ως εξής, όπως τα αποδίδει ο ηγέτης της Αλβανίας.

Τελειώνοντας το κατηγορητήριό του εναντίον της ηγεσίας του ΚΚΕ τον Ιανουάριο του 1950 στο Κρεμλίνο, ενώπιον του Στάλιν, ο Εμβέρ Χότζα αποκαλύπτει πως είχε ειδοποιήσει τον Ζαχαριάδη, Βλαντά κ.λ.π. πως η μοιραία επίθεση του Στρατού θα εξαπολύονταν ξαφνικά στο Βίτσι - όπως και έγινε. Η ηγεσία του Κ.Κ.Ε. υπετίμησε τις πληροφορίες των Αλβανών. Και συνετρίβη - λέει ο Χότζας, ο οποίος συνεχίζει την αφήγησή του για την δίκη του Κρεμλίνου ως εξής:

«Ο "Δημοκρατικός Στρατός Ελλάδας" έπρεπε να αποσπάσει τα όπλα από τον εχθρό, αυτό όμως δεν μπορούσε να γίνει ακολουθώντας τακτική παθητικής άμυνας. Οποσδήποτε έχουμε την γνώμη ότι η κατάσταση αυτή των πραγμάτων δεν οφείλεται σε θέματα ανεφοδιασμού. Πιστεύουμε ότι η ηγεσία του ΚΚΕ απορρίπτοντας την τακτική του ανταρτοπολέμου και την ανάπτυξη αυτής της μορφής πάλης μέχρι την γενική ένοπλη εξέγερση και την κατάληψη της εξουσίας εφάρμοσε απαράδεκτη αμυντική και παθητική άμυνα, τόσο για την περίπτωση ανταρτοπολέμου όσο και για την περίπτωση πολέμου θέσεων από τακτικό στρατό. Ακολουθώντας την τακτική αυτή ο "Δημοκρατικός Στρατός Ελλάδας" αποστερήθηκε μεταξύ άλλων και από την δυνατότητα να επεκτείνει τις επιχειρήσεις του και σε άλλες περιοχές της χώρας όπου θα μπορούσε να βρει μια αστείρευτη πηγή ανθρώπινων δυνάμεων στους νέους. Αποστερήθηκε επίσης από την δυνατότητα να αποσπάσει τα όπλα από τον εχθρό με γρήγορες μικρές επιχειρήσεις καλά μελετημένες. Ο μαρξισμός - λενινισμός μας διδάσκει ότι δεν μπορούμε να παίζουμε με την ένοπλη εξέγερση και η ιστορία απέδειξε ότι η παθητική άμυνα είναι απαράδεκτη για κάθε ένοπλη εξέγερση. Αν η εξέγερση περιορίζεται στην άμυνα πολύ γρήγορα θα συντριβεί από έναν εχθρό ισχυρότερο και καλύτερα εξοπλισμένο.

ΠΑΘΗΤΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

»Αυτό ακριβώς επιβεβαιώθηκε και από την τακτική που ακολούθησαν οι Έλληνες σύντροφοι, το μεγαλύτερο μέρος των δυνάμεων του "Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας" καθηλώθηκε στην οχυρωμένη περιοχή του Βίτσι και του Γράμμου. Οι δυνάμεις αυτές εκπαιδεύτηκαν σε πόλεμο θέσεων αμυντικού χαρακτήρα. Αυτό τους επεβλήθη και αυτό έκαναν σύμφωνα με την γραμμή της ηγεσίας τους. Οι Έλληνες σύντροφοι νόμισαν ότι μπορούσαν να αναρριχηθούν στην εξουσία με αμυντικό και παθητικό πόλεμο. Κατά την γνώμη μας δεν μπορούσαν να καταλάβουν την εξουσία καθηλωμένοι στον Γράμμο. Μια μονάχα φορά η ηγεσία του ΚΚΕ έκαμε ελιγμό και αυτό υπό την πίεση των περιστάσεων, ήταν η μάχη του Γράμμου στα 1948, όπου οι ηρωικοί Έλληνες παρτιζάνοι αντιστάθηκαν επί 70 συνεχείς ημέρες καταφέροντας στον εχθρό βαριές ανθρώπινες απώλειες αλλά απ' όπου, για να αποφύγουν την περικύκλωση και την εξόντωση, αναγκάστηκαν να διαφύγουν και να περάσουν στο Βίτσι. Η κατάληψη της εξουσίας όμως παρέμεινε ακόμη ένας πολύ μακρινός αντικειμενικός σκοπός. Ο "Δημοκρατικός Στρατός" έπρεπε να κτυπήσει για να διεισδύσει στις πόλεις, δεν το έκαμε όμως. Οι Έλληνες σύντροφοι διατεινόταν ότι την εποχή εκείνη τους έλειπαν οι δυνάμεις. Αυτό ίσως είναι αλήθεια αλλά γιατί τους έλειπαν οι δυνάμεις και που θα τις εύρισκαν, οι Έλληνες σύντροφοι ούτε την εποχή εκείνη ούτε αργότερα δεν μας είπαν και δεν καταπιάστηκαν να λύσουν το πρόβλημα αυτό κατά τρόπο μαρξιστικό - λενινιστικό. Η τακτική των Ελλήνων συντρόφων

συνίστατο, όπως το αποδεικνύει η επιστολή του πολιτικού τους γραφείου, που απευθύνθηκε στο κόμμα μας, να κρατήσουν με κάθε θυσία το Γράμμο και το Βίτσι, αυτές τις βάσεις που θα τους εξυπηρετούσαν για να αναπτύξουν τον αγώνα τους και νόμισαν ότι η επιτυχία του αγώνα αυτού εξαρτώνταν αποκλειστικά από τα εφόδια, χωρίς όμως ποτέ να βρουν τον σωστό δρόμο και να διασφαλίσουν με ανώτερη μορφή πάλης αυτά τα εφόδια.

ΓΡΑΜΜΟΣ - ΒΙΤΣΙ

»Όπως και να είναι, από ήττα σε ήττα ο "Δημοκρατικός Στρατός" υποχρεώθηκε να υποχωρήσει και να λάβει θέσεις στην περιοχή του Βίτσι και του Γράμμου. Εκεί αντιμετωπίστηκε μια πολύ κρίσιμη κατάσταση τόσο για τον Δημοκρατικό Στρατό όσο και για την χώρα μας. Την εποχή αυτή παρακολουθήσαμε με πάρα πολύ μεγάλη προσοχή τις ενέργειες των Ελλήνων συντρόφων. Πριν από την τελευταία επίθεση των μοναρχοφασιστών εναντίον του δημοκρατικού στρατού, οι σύντροφοι της ηγεσίας του ΚΚΕ νόμιζαν ότι η πολιτική και στρατιωτική κατάσταση ήταν εξαιρετικά λαμπρή και ότι οι εχθροί τους είχαν περιέλθει σε απελπιστική κατάσταση. Έλεγαν ότι το Βίτσι είναι οχυρωμένο στο έπακρο και είναι άπαρτο κάστρο. Επαναλάμβαναν ότι αν ο εχθρός τους επιτεθεί εκεί, θα υπογράψει την καταδίκη του. Το Βίτσι θα είναι ο τάφος του μοναρχοφασισμού. Υποστήριζαν επίσης ότι ο εχθρός είναι υποχρεωμένος να εξαπολύσει αυτήν την επίθεση γιατί δεν έχει άλλη διέξοδο, βρίσκεται στο χείλος της αβύσσου. Περιμέναμε ο στρατός των μοναρχοφασιστών και του Βαν Φλητ να τους επιτεθεί, για να τον νικήσουν.

»Ο σύντροφος Βλαντάς νόμιζε ότι στον Γράμμο και όχι στο Βίτσι ο εχθρός θα κατάφερε το κύριο κτύπημά του. Και αυτό γιατί ο Γράμμος ήταν λιγότερο οχυρωμένος ήταν πιο κοντά προς τα αλβανικά σύνορα και ότι ο εχθρός θα βιάδιζε προς το Βίτσι γιατί θα πίστευε ότι εκεί θα μπορούσε να τους εκμηδενίσει, μια που το σημείο αυτό είναι πιο κοντά προς την γιουγκοσλαβική μεθόριο. Ο σύντροφος Βλαντάς υποστήριζε ότι αφού θα είχαν πολεμήσει στον Γράμμο, λόγω των σοβαρών απωλειών που θα είχε ο εχθρός θα μπορούσε να μεταφέρει τις δυνάμεις του από τον Γράμμο προς το Βίτσι για να κτυπήσει εκ των νώτων τις εχθρικές θέσεις.

»Από την δική μας πλευρά πριν από την τελευταία επίθεση του εχθρού ειδοποιήσαμε τους Έλληνες συντρόφους ότι ο εχθρός άρχιζε την επίθεσή του στο Βίτσι και όχι στον Γράμμο. Αυτή η πληροφορία επέτρεπε στους Έλληνες συντρόφους να μην αιφνιδιασθούν και να πάρουν εγκαίρως τα μέτρα που χρειαζόταν. Αλλά ακόμη και έπειτα απ' αυτό, οι Έλληνες επέμεναν ότι το κύριο κτύπημα θα το έδινε ο εχθρός στο Γράμμο. Κατά τις απόψεις τους, όπου και να κτυπούσε ο εχθρός θα είχε το ίδιο αποτέλεσμα. Έλεγαν:

«Αυτό δεν αλλάζει σε τίποτα για μας. Έχουμε λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα στο Βίτσι όπως και στο Γράμμο. Το Βίτσι είναι άπαρτο κάστρο οχυρωμένο στο έπακρο. Όλες οι οδοί απ' όπου ο εχθρός μπορεί να διεισδύσει έχουν καταστεί απροσπέλαστες. Ο εχθρός δεν είναι σε θέση να μεταφέρει τον βαρύ του οπλισμό στην θέση αυτή. Η νίκη θα είναι δική μας».

»Αυτές ήταν οι απόψεις των Ελλήνων συντρόφων δυο μέρες πριν από την επίθεση στο Βίτσι. Αλλά οι μοναρχοφασίστες έφθασαν στην τρίτη γραμμή άμυνας μέσα σε μια μέρα. Και το Βίτσι έπεσε μέσα σε δυο ή τρεις μέρες. Οι μάχες και η αντίσταση μειώθηκαν σχεδόν στο μηδέν. Αυτό για μας ήταν μεγάλη έκπληξη.

ΜΕΓΑΛΑ ΛΑΘΗ

»Είχαμε πάρει όλα τα μέτρα για να αμυνθούμε στην περίπτωση μιας μοναρχοφασιστικής επιθέσεως εναντίον μας. Οι Έλληνες σύντροφοι και ο σύντροφος Παρτσαλίδης ο ίδιος, που βρίσκεται παρών

αυτήν την στιγμή εδώ, δεν είχαν αντιληφθεί την αναγκαιότητα των αμυντικών αυτών μέτρων από την πλευρά μας και τα θεώρησαν βεβιασμένα. Οι Έλληνες σύντροφοι δεν ήταν ρεαλιστές. Πάρα πολλοί πρόσφυγες, μεταξύ των οποίων μαχητές του "Δημοκρατικού Στρατού" που βρέθηκαν σε διάλυση, υποχρεώθηκαν να αναδιπλωθούν στο έδαφός μας, και μεις τι θέλατε να κάνουμε; Τι μπορούσαμε να κάνουμε; Τους υποδεχθήκαμε και τους εγκαταστήσαμε σε προκαθορισμένα σημεία.

»Δεν είμαστε ικανοποιημένοι από την ανάλυση που έκαμε το πολιτικό γραφείο του ΚΚΕ για την ήττα στο Βίτσι. Πιστεύουμε ότι έπρεπε να αναλυθεί σε βάθος γιατί διαπράχθηκαν σοβαρά λάθη. Μετά την υποχώρηση από το Βίτσι, ο σύντροφος Ζαχαριάδης βάσισε τις ελπίδες του σε μια μελλοντική νίκη στο Γράμμο. "Ο Γράμμος έλεγε, είναι για μας πιο ευνοϊκός από το Βίτσι. Τα τανκς, που ήταν το αποφασιστικό στοιχείο της νίκης των μοναρχοφασιστών στο Βίτσι, δεν μπορούν να ελιχθούν εκεί.

»Πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι κατά την εποχή εκείνη η προδοσία του Τίτο είχε έλθει στην δημοσιότητα. Αργότερα ο Ζαχαριάδης ισχυρίστηκε ότι "οι μόνοι που δέχθηκαν τους Έλληνες πρόσφυγες ήταν οι Αλβανοί" γιατί οι Γιουγκοσλάβοι, αντί να τους επιτρέψουν να περάσουν στο έδαφός τους, τους κτύπησαν πισώπλατα. Μπορεί να έγινε και έτσι. Δεν το ξέρουμε.

»Σε μια συνομιλία που είχα με τον σύντροφο Ζαχαριάδη για την υποχώρησή τους από το Βίτσι, έθεσα εκ νέου το θέμα των λαθών τους αλλά και το θέμα της απουσίας μιας αντικειμενικής απόψεως εκ μέρους του ΚΚΕ και ιδιαίτερα του διοικητού στο Βίτσι, του στρατηγού Βλαντά.

»Οι απόψεις του, είπα στον Νίκο, αποδείχθηκαν λανθασμένες. Και αυτό αποδεικνύεται από το γεγονός ότι ο "Δημοκρατικός Στρατός" δεν μπόρεσε να υπερασπίσει το Βίτσι».

»Ο Νίκος Ζαχαριάδης με αντέκρουσε. Με βεβαίωσε ότι το Βίτσι έπεσε από λάθος ενός διοικητού, ο οποίος δεν διέθετε το τάγμα του στον προκεχωρημένο τομέα που του ενεπιστεύθη και ότι αυτός ο ίδιος δεν ανευρέθη στο σημείο των επιχειρήσεων. Ήταν λοιπόν αυτός ο διοικητής ο οποίος σύμφωνα με τις απόψεις του, προκάλεσε την καταστροφή στο Βίτσι και γι' αυτό, όπως μου είπε "πήραμε μέτρα και τον καθαιρέσαμε". Ο σύντροφος Νίκος έδινε μια εξήγηση πολύ απλοϊκή σε μια τόσο βαριά ήττα.

»Του ομολόγησα ειλικρινά και με πνεύμα συντροφικότητας, ότι δεν μπορούσα στ' αλήθεια να πιστέψω αυτήν την εξήγηση.

— Είτε το πιστεύεις είτε όχι, μου απάντησε ο Νίκος έτσι έγινε.

Παρά ταύτα τον ξαναρώτησα.

— Και τώρα τι θα κάνετε;

— Θα πολεμήσουμε.

— Που θα πολεμήσετε;

— Στο Γράμμο, που είναι άπαρτο κάστρο. Τον ρώτησα:

— Σκέπτεστε να συγκεντρώσετε εκεί όλον τον "Δημοκρατικό Στρατό";

— Μάλιστα μου απάντησε ο Ζαχαριάδης. Θα τον συγκεντρώσουμε ολόκληρο.

»Του είπα ότι οι Έλληνες γνωρίζουν καλύτερα από μας τις υποθέσεις τους και ότι σ' αυτούς έπεφτε το βάρος της αποφάσεως. Αλλά προσέθεσα ότι κατά την γνώμη μας ο Γράμμος δεν μπορούσε να βαστάξει και ότι δεν έπρεπε συνεπώς να θυσιάσουμε ανώφελα τόσους γενναίους μαχητές του "Δημοκρατικού Στρατού" του οποίου αυτός ήταν αρχηγός.

— Είστε σύντροφοι μας και φίλοι μας του είπα και σεις φυσικά θα αποφασίσετε οι ίδιοι για τις υποθέσεις σας. Αλλά νομίζω ότι είναι καλό να καλέσετε τον σύντροφο Μπαρτζώτα που είναι ο διοικητής των Ελληνικών "Δημοκρατικών Στρατευμάτων" στον Γράμμο για να συζητήσετε μαζί του την κατάσταση.

ΦΙΑΣΚΟ Ο ΓΡΑΜΜΟΣ

»Ο Νίκος αντετάχθη στην ιδέα αυτή και μου είπε ότι αυτό ήταν αδύνατο. Τώρα ξέρουμε τι έγινε στην συνέχεια. Ο Γράμμος χάραξε την τελειωτική ήττα του "Δημοκρατικού Στρατού". Ο Γράμμος έπεσε σε 4 μέρες. Κατά την γνώμη μας ο αγώνας δεν ήταν καλά οργανωμένος. Κράτησαν πλήρως αμυντική και παθητική στάση. Μπορεί σε ορισμένες περιπτώσεις οι Έλληνες δημοκράτες να αντιστάθηκαν ηρωικά. Ολόκληρη η υποχώρηση των δυνάμεών τους στο Γράμμο ήταν άτακτη. Το ίδιο συνέβη και στο Βίτσι. Στρατιώτες και διοικητές μιλούσαν σε χαμηλό τόνο μεταξύ τους για την εσφαλμένη αμυντική τακτική που εφαρμόσθηκε στο Γράμμο. Αυτό και ο ίδιος ο σύντροφος Ζαχαριάδης μας το επιβεβαίωσε. Κατά την γνώμη μας οι σύντροφοι της ηγεσίας του ΚΚΕ δεν έλαβαν υπ' όψη τους στις μάχες του Γράμμου και του Βίτσι τις αρχές του μαρξισμού - λενινισμού για τον λαϊκό πόλεμο. Οι φάλαγγες των μοναρχοφασιστών κατέλαβαν πολύ γρήγορα τις θέσεις που τους είχαν προκαθορισθεί. Πέρασαν πολύ γρήγορα τα φαράγγια, πολióρκησαν τις "Δημοκρατικές δυνάμεις" και κλείσθηκαν στα χαρακώματά τους και δεν αντεπετίθεντο. Επετέθη όμως ο εχθρός και ξήλωσε τους παρτιζάνους από τις οχυρές θέσεις που κατείχαν. Η στρατιωτική διοίκηση των Ελλήνων δημοκρατών (κομμουνιστών) είχε τοποθετήσει τις δυνάμεις της σε οχυρωμένες θέσεις. Δεν χρησιμοποίησε τις εφεδρείες της για αντεπίθεση. Δεν χρησιμοποίησε την τακτική των ελιγμών, με σκοπό να εξαπολύσει ταχεία αντεπίθεση κατά του εχθρού. Νομίζουμε ότι σ' όλα αυτά φταίει η λανθασμένη τακτική που ακολούθησαν και από την αρχή περιείχε τα σπέρματα της καταστροφής. Οι αντάρτες στάθηκαν στο ύψος των περιστάσεων. Ήταν παλαιοί παρτιζάνοι, δοκιμασμένοι στην φωτιά του απελευθερωτικού αγώνα με ανώτερο ηθικό.

»Εξ άλλου, εφαρμόζοντας την αμυντική της τακτική, η ηγεσία του Κ.Κ.Ε., επέτρεψε την συγκέντρωση και την αναδιοργάνωση των μοναρχοφασιστικών δυνάμεων, δεν εξαπέλυσε επίθεση για να κτυπήσει τις προετοιμασίες του εχθρού, να ματαιώσει την επίθεσή του ή τουλάχιστον να την εξασθενήσει και να επιτρέψει στις δυνάμεις του δημοκρατικού στρατού να εκτελέσουν μεγάλης κλίμακας ελιγμούς και συνέχεια να πετσοκόβουν, όπου βρίσκουν τις δυνάμεις του εχθρού. Εδώ οφείλονται, κατά τη γνώμη μας, οι πτωχευτικές καταστάσεις που υπέστη ο δημοκρατικός στρατός στο Γράμμο και στο Βίτσι. Αναλύοντας την ήττα στο Βίτσι, το πολιτικό γραφείο του Κ.Κ.Ε. επιβεβαιώνει ότι βαριά ευθύνη ξαναπέφτει στην ηγεσία, αλλά δεν διευκρινίζει απολύτως σε τι συνίσταται αυτή η ευθύνη και παραπέρα δεν φαίνεται να αναλογίζεται σοβαρά τις συνέπειες της ευθύνης. Κατά την γνώμη μας δεν πρόκειται για μαρξιστική λενινιστική ανάλυση.

ΤΟ Κ.Κ.Ε. ΕΧΑΣΕ ΤΗΝ ΕΠΑΦΗ ΜΕ ΤΟΝ ΛΑΟ

»Για να διεξάγουν νικηφόρα τον αγώνα τους οι Έλληνες σύντροφοι, δεν έπρεπε να εμμένουν σε μια άμυνα παθητικού χαρακτήρα, αλλά να εφαρμόσουν, όπως έπρεπε τις αρχές του μαρξισμού - λενινισμού, για την ένοπλη εξέγερση. Κατά την γνώμη μας η τακτική, που έπρεπε να ακολουθηθεί, έπρεπε να τείνει στην καταταλαιπώρηση του εχθρού, σε πολλές κατευθύνσεις, αδιάκοπα, να μην αφήσουν στιγμή αναπαύσεως, να τον εξαναγκάσουν να διασκορπίσει τις δυνάμεις του, να σπείρουν

τον πανικό και τον τρόμο στις γραμμές του και να τον κάνουν να μην μπορεί να ελέγξει την κατάσταση. Έτσι, η επαναστατική πάλη του ελληνικού λαού, δεν θα έπαυε να αναπτύσσεται. Στην αρχή θα πετσόκοβε τον εχθρό, κατόπιν θα τον έκαμε να χάσει τον έλεγχο της καταστάσεως, στην συνέχεια θα ελευθέρωνε ολόκληρες περιοχές και ζώνες και όλα αυτά μέχρι της πραγματοποιήσεως του απώτατου αντικειμενικού σκοπού, δηλαδή την γενική εξέγερση και την απελευθέρωση ολόκληρης της χώρας. Μόνο κατ' αυτόν τον τρόπο, ο πόλεμος των παρτιζάνων στην Ελλάδα θα μπορούσε να έχει προοπτικές επιτυχίας.

»Συχνά κατά τις συνομιλίες που είχαμε με τους Έλληνες συντρόφους μας, είπαμε σε πνεύμα συντροφικότητας, ότι ο στρατός των Ελλήνων παρτιζάνων, έπρεπε να προσπαθήσει με ανώτατη, μορφή πάλης να αποσπάσει τα όπλα από τον εχθρό, έπρεπε να πολεμήσει με τα όπλα τον εχθρό και να εφοδιάζεται σε τρόφιμα και ιματισμό από τον λαό με τον οποίο και για τον οποίον θα αγωνιζόταν.

»Υποδείξαμε στους Έλληνας συντρόφους μας ότι ο αντάρτικος στρατός τους έπρεπε πρώτα - πρώτα να είναι δεμένος με τον λαό από τον οποίο είχε αποσπασθεί, αλλά χωρίς τον οποίο έπρεπε να γνωρίζουν ότι δεν μπορούσε να υπάρξει. Ο λαός πρέπει να συνηθίσει να μάχεται στο πλευρό του στρατού του, να τον βοηθά και να τον αγαπά σαν απελευθερωτή του. Αυτό είναι απαραίτητη προϋπόθεση. Ο ελληνικός λαός έπρεπε να γαλουχηθεί ότι δεν πρέπει να παραδίνεται στον εχθρό, να διογκώνει τις γραμμές του ενώ αντίθετα πρέπει οι νέοι να εντάσσονται στους κόλπους του λαϊκού στρατού.

»Είπαμε επίσης, με ένα φιλικό πνεύμα στους Έλληνες συντρόφους ότι ο ηγετικός ρόλος του κόμματος στο στρατό των παρτιζάνων έπρεπε να λειτουργήσει καλύτερα. Ο πολιτικός κομισάριος σε κάθε λόχο, τάγμα, ταξιαρχία και μεραρχία έπρεπε να είναι αληθινός εκπρόσωπος του κόμματος και ότι με την ιδιότητά του αυτή έπρεπε να διοικεί με την ίδια εξουσία, όπως ο στρατιωτικός διοικητής. Αλλά παρατηρήσαμε και συχνά το είπαμε στους συντρόφους μας και τους το αποδείξαμε ότι οι Έλληνες σύντροφοι δεν υπολόγισαν σωστά τον ηγετικό ρόλο του κόμματος μέσα στον στρατό. Ήδη ενημέρωσα τον σύντροφο Στάλιν για τις απόψεις του κόμματός μας επί του προβλήματος αυτού, περί του οποίου κάνουμε λόγο και στην επιστολή την οποία του είχαμε απευθύνει. Η μη κατανόηση του ηγετικού ρόλου του κόμματος στον στρατό, νομίζουμε ότι ήταν μια από τις θεμελιώδεις αιτίες που οδήγησαν στην ήττα του μαρξισμού λενινισμού, σύμφωνα με την οποία ο διοικητής και ο πολιτικός κομισάριος αποτελούν μια ενότητα, η οποία διευθύνει τις στρατιωτικές επιχειρήσεις και την πολιτική εκπαίδευση των μονάδων και ότι και οι δύο είναι υπεύθυνοι για την κατάσταση της μονάδος τους έναντι όλων και ότι και οι δύο, στρατιωτικός διοικητής και κομισάριος διοικούν από κοινού τις μονάδες τους στην μάχη.

»Χωρίς τους πολιτικούς κομισάριους δεν θα μπορούσαμε να έχουμε κόκκινο στρατό, μας διδάσκει ο Λένιν. Εμείς λάβαμε υπ' όψη μας αυτή την διδασκαλία στον εθνικό μας απελευθερωτικό στρατό και την διδασκαλία αυτή την εφαρμόζουμε και σήμερα στον λαϊκό μας στρατό. Ο στρατιωτικός διοικητής και ο κομισάριος υπό την ιδιότητα του κοινού διοικητού υπήρχαν στον ΕΛΑΣ, αλλά στην πρακτική η μορφή αυτή της διοικήσεως δεν εφαρμόζονταν όπως έπρεπε. Οι λαθεμένες αστικές αντιλήψεις των μόνιμων στρατιωτικών που ασκούσαν διοίκηση σε μονάδες τους εμπόδιζε να ανεχθούν στο πλευρό τους τους έμπιστους ανθρώπους του κόμματος, πράγμα που υποχρέωσε τους κομισάριους να συμπτυχθούν σε δεύτερο ρόλο. Αυτό ήταν το αποτέλεσμα της ηγεσίας του ΚΚΕ για τον μόνιμο στρατό. Οι σύντροφοι της ελληνικής ηγεσίας προσπαθούν να δικαιολογήσουν την συρρίκνωση του ρόλου των πολιτικών κομισάριων, παίρνοντας σαν παράδειγμα τον τύπο μιας στρατιάς άλλης χώρας, νομίζουμε όμως στην περίπτωση αυτή δεν είναι ρεαλιστές.

»Με τις ίδιες εσφαλμένες αντιλήψεις ξεκίνησαν και το δεύτερο αντάρτικο. Από την αναχώρηση του στρατηγού Μάρκου ο στρατός αυτός δεν είχε ανώτατο διοικητή. Νομίζουμε ότι μια τέτοια

κατάσταση είναι εντελώς αδικαιολόγητη. Σε μας ο γενικός γραμματέας του κόμματος ήταν και συνεχίζει να είναι ταυτόχρονα ανώτατος διοικητής του στρατού. Αυτό το θεωρούμε απολύτως σωστό. Σε περίπτωση ειρήνης μπορεί να γίνει διαφορετικά, μπορεί να έχουμε υπουργείο Αμύνης, αλλά στις συνθήκες του δημοκρατικού στρατού Ελλάδας, σε περίοδο πολέμου, ο στρατός αυτός πρέπει να έχει επικεφαλής έναν ανώτατο διοικητή και νομίζουμε, επιμένουμε σ' αυτό, βάσει της πείρας μας, ότι το πολιτικό και στρατιωτικό αυτό λειτουργήμα ανήκει στον γενικό γραμματέα του κόμματος. Εκφράσαμε τις απόψεις μας αυτές επανειλημμένως στους Έλληνες συντρόφους. Οι δικαιολογίες που μας αντέταξαν για να δικαιολογηθούν για τις ενέργειές τους, δεν είναι πειστικές. Οι Έλληνες σύντροφοι μας είπαν: "Ο σύντροφος Ζαχαριάδης είναι πολύ μετριοφρων ή είχαμε μια πικρή πείρα με τον Τίτο που ήταν ταυτόχρονα γενικός γραμματέας πρωθυπουργός και ανώτατος στρατιωτικός διοικητής". Νομίζουμε ότι δεν υπάρχει εδώ θέμα μετριοφροσύνης. Και ο υπαινιγμός για τον Τίτο, επίσης, δεν μας πείθει μας φαίνεται ότι οι Έλληνες σύντροφοι κάτι θέλουν να υπαινιχθούν αλλά δεν υπάρχει τίποτα κοινό σ' αυτήν την υπόθεση.

»Μείναμε κατάπληκτοι από μια σειρά μεταμφιεσμένων οργανώσεων, που χρησιμοποιούσαν οι Έλληνες σύντροφοι, αλλά βλέπουμε καλά ότι αλλιώς ήταν τα πράγματα στην πραγματικότητα. Αυτό δεν μπορούμε να το εξηγήσουμε παρά μόνο αν το αποδώσουμε σε ιδέες συγκεχυμένες σε οπορτουνισμό, υποκριτική ταπεινοφροσύνη από την οποία μας φαίνεται ότι κατέχονταν οι Έλληνες σύντροφοι και από το γεγονός ότι προσπαθούσαν να κρύψουν τον καθοδηγητικό ρόλο του κόμματος. Περιττό να ξαναπούμε ότι ο γενικός γραμματέας του κόμματος οφείλει αντί πάσης θυσίας να είναι ανώτατος στρατιωτικός διοικητής και ότι ένας στρατός, που πολεμά δεν μπορεί να στερείται του ανωτάτου διοικητού, που οφείλει να έχει, όπως συνέβαινε στην περίπτωση που ο δημοκρατικός στρατός Ελλάδας έμεινε ακέφαλος μετά την καθαίρεση του Μάρκου. Αυτό μας φάνηκε εντελώς εσφαλμένο.

ΥΠΕΥΘΥΝΗ Η ΗΓΕΣΙΑ

»Οι Έλληνες σύντροφοι δεν καθιστούν κανέναν υπεύθυνο για την κατάσταση αυτή. Και για τις ήττες, που επακολούθησαν απέφυγαν την ευθύνη ρίχνοντάς την σε εκείνους, οι οποίοι δεν είχαν καμιά ευθύνη. Ρίχνουν το λάθος σε όλα τα μέλη του κόμματος, πράγμα που δεν είναι δίκαιο γιατί τα μέλη του ΚΚΕ αγωνίσθηκαν και αγωνίζονται με ηρωισμό. Νομίζουμε ότι οι Έλληνες ηγέτες του κόμματος φοβούνται να προβούν σε μία βαθιά ανάλυση των σφαλμάτων τους πράγμα που για μας είναι πολύ σοβαρό, γιατί φοβούνται να θέσουν τα δάκτυλα πάνω στην πληγή. Πιστεύουμε, επίσης ότι ορισμένοι σύντροφοι της ανωτάτης ηγεσίας στερούνται του πνεύματος της κριτικής και της αυτοκριτικής και αλληλοϋποστηρίζονται για τα σφάλματα, που όλοι μαζί έχουν διαπράξει.

»Οι Έλληνες σύντροφοι της ανωτάτης ηγεσίας αντιτίθενται στις απόψεις μας για τις οποίες τους ενημερώσαμε συντροφικά, διεθνιστικά, σαν άνθρωποι που αγωνιζόμαστε για τον κομμουνισμό για την ίδια υπόθεση και που έχουμε μεγάλα κοινά συμφέροντα και στην καρδιά μας την υπόθεση του αγώνα του ελληνικού λαού. Δεν υποδέχθηκαν ευνοϊκά τις παρατηρήσεις μας.

»Ο σύντροφος Νίκος Ζαχαριάδης διετύπωσε εναντίον μας πολλά παράπονα, τα οποία φυσικά αποκρούσαμε. Είναι ήδη γνωστή η διακήρυξή του στο θέμα της Βορείου Ηπείρου, που προανέφερα. Μεταξύ άλλων μας έκαμε και μεγάλο καυγά, κατηγορώντας μας ότι είχαμε όπως έλεγε, απαιτήσει τα ελληνικά φορτηγά αυτοκίνητα, που χρησιμοποιούνται για την μεταφορά των Ελλήνων προσφύγων και του υλικού τους και μας ζήτησε μάλιστα να θέσουμε στην υπηρεσία τους τα δικά μας φορτηγά αυτοκίνητα. Μάλιστα είναι αλήθεια ότι χρησιμοποιήσαμε τα μεταφορικά μέσα για την μεταφορά των Ελλήνων προσφύγων προς τα σημεία, όπου έπρεπε να μεταφερθούν. Εγκαταστήσαμε αυτούς τους πρόσφυγες, όπου παρά τις δυσχέρειές μας, βρεθήκαμε στην ανάγκη να τους ανεφοδιάσουμε με τρόφιμα, πράγμα που σημαίνει ότι έπρεπε να μοιραστούμε μαζί τους το ψωμί μας. Όσο για τα μέσα της μεταφοράς, τα καμιόνια, που χρησιμοποιούσαμε εκείνη την εποχή

είχαν πάρα πολύ ελαττωθεί και βρισκόμασταν στην ανάγκη να εξασφαλίσουμε τον ανεφοδιασμό της Αλβανίας.

ΟΙ ΑΝΤΑΡΤΕΣ ΣΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ

»Οι Έλληνες σύντροφοι μας επικρίνουν, επίσης, γιατί δεν δώσαμε προτεραιότητα στο ξεφόρτωμα του υλικού βοήθειας, του ιματισμού, των τροφίμων, των σκηνών και των κλινοσκεπασμάτων που έφθαναν στα λιμάνια μας με προορισμό τους Έλληνες πρόσφυγες για όσον καιρό αυτοί θα έμεναν στην Αλβανία. Αυτό δεν είναι αλήθεια. Συχνά η βοήθεια που ερχόταν δια θαλάσσης από το εξωτερικό με προορισμό τους Έλληνες πρόσφυγες έφερε την ένδειξη του υλικού και των εμπορευμάτων, που προορίζονταν για μας. Γι' αυτό πρέπει να πούμε ότι σ' όλες αυτές τις περιπτώσεις έπρεπε πρώτα να ξεφορτώσουμε το επάνω μέρος του φορτίου. Δεν ήταν δυνατόν να γίνει αλλιώς. Δεν ξέρουμε καμιά μέθοδο να ξεφορτώνεται κανένα πλοίο, αρχίζοντας από κάτω.

»Όπως όμως και να είναι, όλα αυτά ήταν μικροδιαφωνίες που μπορούσαν να εξομαλυνθούν, όπως έγινε. Το αποφασιστικό είναι τα θέματα πολιτικής και στρατιωτικής γραμμής του ΚΚΕ, κατά την διάρκεια του πολέμου, όπως τα εξέθεσα.

»Όχι μόνο οι Έλληνες σύντροφοι απέρριψαν τις απόψεις μας και τις παρατηρήσεις μας, αλλά οπωσδήποτε έχουμε σχηματίσει την εντύπωση ότι τις απόψεις μας και τις παρατηρήσεις μας τις πήραν στραβά. Εξ άλλου, στο γράμμα τους που απηύθυναν πριν από λίγο καιρό στο Πολιτικό μας Γραφείο χαρακτήρισαν με πνεύμα τιτοϊστικό απαράδεκτο και αντιμαρξιστικό τις απόψεις αρχών μας. Για να απαντήσουμε στα λαθεμένα τους ερωτήματα αναφερόμαστε στην απάντησή τους που έδωσαν στον σύντροφο Μεχμέτ Σέχου όταν τους εξέθεσε τα λάθη τους για τον πόλεμο του Βίτσι και του Γράμμου. Κατά την γνώμη μας οι Έλληνες σύντροφοι αντικειμενικό σκοπό έχουν πάντοτε να κρύψουν τα λάθη τους. Κατανοούμε τις δύσκολες στιγμές που πέρασε η ηγεσία του ΚΚΕ με την ήττα στο Βίτσι και στο Γράμμο και τις στιγμές της νευρικότητας που γνώρισαν οι Έλληνες σύντροφοι. Αλλά τέτοιες βαριές και αβάσιμες κατηγορίες για μας είναι απαράδεκτες και δεν έπρεπε να διατυπωθούν χωρίς να τις έχουν ζυγίσει καλά οι σύντροφοι ηγέτες του ΚΚΕ και κυρίως τα μέλη του πολιτικού γραφείου.

»Στην συνέχεια των κατηγοριών που διατύπωσε με ηρεμία το Πολιτικό μας Γραφείο, θεωρήσαμε ότι η αναχώρηση από την Αλβανία του μικρού αριθμού των Ελλήνων δημοκρατών που είχαν έρθει σαν πρόσφυγες στην χώρα μας καθίστατο ακόμα πιο απαραίτητο.

»Ας μας πει ο σύντροφος Στάλιν αν οι υποψίες μας και η στάση μας σ' όλα αυτά ήταν αδικαιολόγητες και είμαστε έτοιμοι να το αναγνωρίσουμε. Να αναγνωρίσουμε κάθε μας λάθος και να προβούμε σε αυτοκριτική.

Στο σημείο αυτό ο σύντροφος Στάλιν με διέκοψε λέγοντας:

— Δεν πρέπει να απωθείτε τους συντρόφους οι οποίοι σας εναντιώθηκαν.

— Έχετε δίκαιο, σύντροφε Στάλιν, απάντησα, αλλά σας διαβεβαιώνω ότι ποτέ δεν απωθήσαμε τους Έλληνες συντρόφους. Τα θέματα που υποβάλλουμε για συζήτηση ενείχαν μεγάλη σημασία και για τον "Δημοκρατικό Στρατό Ελλάδας" και για μας. Η κεντρική επιτροπή του κόμματός μας δεν μπορούσε να επιτρέψει στην ηγεσία του ΚΚΕ να εγκαθιδρύσει κέντρα δραστηριοτήτων του στην Αλβανία. Και δεν μπορούσε επί πλέον να επιτρέψει όπως στην χώρα μας οργανωθούν και εκπαιδευθούν στρατεύματα που θα επαναλάμβαναν τον πόλεμο στην Ελλάδα. Αυτό το είπα με πνεύμα συντροφικό και φιλικό στον σύντροφο Νίκο Ζαχαριάδη ο οποίος είχε ήδη από καιρό ζητήσει όπως οι Έλληνες πρόσφυγες μεταφερθούν σε άλλες χώρες και αυτό ακριβώς έκανε για την

πλειοψηφία των προσφύγων. Επρόκειτο συνεπώς για ένα πολύ μικρό αριθμό προσφύγων που εξακολουθούσαν να μένουν στην χώρα μας. Ποτέ δεν τους δώσαμε την παραμικρή αφορμή ούτε τον υπαινιγμό ότι θα τους διώχναμε από την χώρα μας. Αλλά εκτός από το ότι ο σύντροφος Νίκος ο ίδιος ζήτησε την αναχώρησή τους για άλλες χώρες, η ίδια η λογική μας υπαγόρευε κάτω από τις συνθήκες που δημιουργήθηκαν να μην κρατήσουμε κατ' ουδένα λόγο κανέναν απ' αυτούς που είχαν απομείνει.

— Αυτά είναι σύντροφε Στάλιν τα προβλήματα που ήθελα να αναφέρω και που ανέκυψαν με τους Έλληνες συντρόφους. Αυτά άλλωστε αναφέρονται και στην επιστολή που σας έχουμε στείλει.

— Τελειώσατε; Με ρώτησε τότε ο σύντροφος Στάλιν.

— Μάλιστα τελείωσα, απάντησα.

Έδωσε τότε τον λόγο στον σύντροφο Ζαχαριάδη.

Ο Ν. ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ

»Ο Ζαχαριάδης άρχισε τότε να υπεραμύνεται των συμφωνιών της Βάρκιζας, υπογραμμίζοντας ότι η υπογραφή τους δεν ήταν λάθος εκ μέρους των. Και ανέπτυξε ευρύτερα την άποψη αυτή. Ήταν οι ίδιες απόψεις που μου είχε ήδη εκθέσει.

»Για να εξηγήσει τους λόγους της ήττας τους ο Ζαχαριάδης ήγειρε μεταξύ άλλων το ακόλουθο θέμα:

— Αν μπορούσαμε να προβλέψουμε από το 1946 την προδοσία του Τίτο, δεν θα είχαμε αποδουθεί στον πόλεμο εναντίον των μοναρχοφασιστών.

»Στην συνέχεια πρόσθεσε και άλλους "λόγους" για να εξηγήσει την ήττα επαναλαμβάνοντας ότι τους έλειπε ο οπλισμός, ότι οι Αλβανοί παρά το γεγονός ότι είχαν μοιρασθεί το ψωμί τους με τους Έλληνες πρόσφυγες τους έφεραν πολλά εμπόδια κ.λ.π. Επίσης ο σύντροφος Ζαχαριάδης μετέβαλε μερικά δευτερεύοντα προβλήματα σε θέματα αρχών. Ακολούθως ήγειρε το θέμα της απαιτήσεώς μας (ενώ αυτός ο ίδιος υπέβαλε το σχετικό αίτημα πριν από μας) για την αναχώρηση από την Αλβανία των Ελλήνων δημοκρατικών προσφύγων που βρίσκονταν ακόμα στην χώρα μας. Κατά την γνώμη του αυτό έφερε το τέλος του εθνικού απελευθερωτικού αγώνα στην Ελλάδα.

»Με την ευκαιρία αυτή θέλω να γράψω τις εντυπώσεις μου για τον σύντροφο Νίκο Ζαχαριάδη. Ήταν πολύ έξυπνος, πολύ καλλιεργημένος, αλλά κατά την γνώμη μου όχι τόσο μαρξιστής όσο έπρεπε να είναι. Παρά την ήττα που υπέστη, επέμενε να υπεραμύνεται της στρατηγικής και της τακτικής που ακολούθησε ο δημοκρατικός στρατός της Ελλάδας, επιμένοντας στην αμυντική τακτική και ισχυριζόμενος ότι δεν υπήρχε άλλος τρόπος ενεργείας.

»Μίλησε διεξοδικά για το θέμα αυτό αλλά καθένας μας ενέμενε στις απόψεις του.

»Αυτές ουσιαστικά ήταν οι θέσεις του Νίκου Ζαχαριάδη. Η έκθεσή του ήταν μακροσκελής ίσως περισσότερο και από την δική μου. Ο σύντροφος Στάλιν και οι άλλοι Σοβιετικοί σύντροφοι τον άκουσαν επίσης, με πολύ προσοχή. Μετά τον Νίκο, ο σύντροφος Στάλιν ρώτησε τον Μήτσο Παρτσαλίδη:

— Έχετε να πείτε τίποτε άλλο για το θέμα για το οποίο μίλησαν οι σύντροφοι Εμβέρ Χότζα και Νίκος Ζαχαριάδης;

— Δεν έχω να πω τίποτε περισσότερο απ' όσα εξέθεσε ο σύντροφος Νίκος, απάντησε ο Παρτσαλίδης και πρόσθεσε ότι περιμένουν όπως οι Σοβιετικοί σύντροφοι και το κόμμα των Μπολσεβίκων αποφανθούν επί των θεμάτων αυτών.

ΜΙΑΑΕΙ Ο ΣΤΑΛΙΝ

»Τότε πήρε το λόγο ο σύντροφος Στάλιν. Μίλησε αργά, όπως το συνήθιζε πάντοτε σε κάθε συνάντησή μας. Εκφράζονταν με απλές λέξεις, καθαρά, και σταράτα. Αναγνώρισε ότι ο αγώνας του ελληνικού λαού, υπήρξε αγώνας ηρωικός, γεμάτος πράξεις γενναιότητας αλλά και γεμάτος λάθη.

— Σε ότι αφορά την Βάρκιζα, υπογράμμισε ο Στάλιν, οι Αλβανοί έχουν δίκαιο. Και αφού διεξήλθε διεξοδικά το πρόβλημα πρόσθεσε:

— Οφείλετε να καταλάβετε Έλληνες σύντροφοι ότι οι συμφωνίες της Βάρκιζας ήταν βαρύ σφάλμα σας. Δεν έπρεπε να την υπογράψετε ούτε να καταθέσετε τα όπλα, γιατί αυτό προκάλεσε μεγάλη ζημιά στον αγώνα του ελληνικού λαού. Όσο για την στρατηγική και την τακτική σας στον ελληνικό δημοκρατικό αγώνα, μολονότι ο αγώνας αυτός ήταν ηρωικός, νομίζω ότι και σ' αυτό το σημείο οι Αλβανοί σύντροφοι κάνουν σωστή εκτίμηση. Έπρεπε να κάνετε ανταρτοπόλεμο για να περάσετε εν συνεχεία από το στάδιο του ανταρτοπολέμου στο στάδιο του τακτικού πολέμου. Επέκρινα τον σύντροφο Εμβέρ Χότζα λέγοντάς του ότι δεν πρέπει να απωθεί τους συντρόφους που του εναντιώνονται ή που έρχονται σε δύσκολη θέση αλλά ήρθαμε εδώ για να συζητήσουμε μια έκθεση των Αλβανών συντρόφων, οι οποίοι έλαβαν θέση έναντι των απόψεών σας και των ενεργειών σας. Οι συνθήκες που δημιουργήθηκαν και οι συνθήκες στις οποίες βρίσκονταν τότε η Αλβανία ήταν τέτοιες που δεν μπορούσατε να μείνετε σ' αυτήν την χώρα, γιατί ένα τέτοιο πράγμα θα έθετε σε κίνδυνο την ανεξαρτησία της Λαϊκής Δημοκρατίας της Αλβανίας. Αποδεχτήκαμε την αίτησή σας για το πέρασμα όλων των Ελλήνων δημοκρατικών προσφύγων σε άλλες χώρες και την ώρα αυτή που μιλάμε όλοι τους έχουν ήδη μεταφερθεί. Όλα τα υπόλοιπα, όπλα, εφόδια, κ.λ.π. που οι Αλβανοί σύντροφοι πήραν από τους Έλληνες δημοκράτες στρατιώτες, που πέρασαν την μεθόριο και μπήκαν στην Αλβανία επανέρχονται στην χώρα αυτή. Αυτά τα όπλα πρέπει να μείνουν στην Αλβανία γιατί η χώρα αυτή υποδεχόμενη τους Έλληνες δημοκράτες μαχητές μολονότι τους έχει αφοπλίσει ανέλαβε μεγάλο κίνδυνο για την ανεξαρτησία της. Όσο για την γνώμη σας ότι αν μπορούσατε να προβλέψετε από το 1946 την προδοσία του Τίτο δεν θα είχατε αποδυθεί στον αγώνα εναντίον των μοναρχοφασιστών είναι λανθασμένη γιατί πρέπει να αγωνίζεσθε για την ελευθερία του λαού σας ακόμη και αν βρίσκεσθε περικυκλωμένοι. Εν πάση περιπτώσει πρέπει να πείτε ότι δεν ήσασταν περικυκλωμένοι γιατί είχατε στα νώτα σας την Αλβανία και την Βουλγαρία. Όλοι υποστήριζαν τον δίκαιο αγώνα σας. Αυτή είναι η γνώμη μας».

Αυτά είπε ο Στάλιν και πρόσθεσε:

— Τι λέτε σύντροφοι Αλβανοί, Χότζα και Σέχου;

— Είμαστε σύμφωνοι με την κρίση σας σ' όλη την έκτασή της.

— Σεις Έλληνες σύντροφοι, Ζαχαριάδη, και Παρτσαλίδη τι γνώμη έχετε;

Ο σύντροφος Νίκος είπε τα εξής:

— Μας βοηθήσατε πάρα πολύ. Τώρα ομολογούμε ότι δεν ενεργήσαμε σωστά και υποσχόμαστε να προσπαθήσουμε να διορθώσουμε τα σφάλματά μας.

— Πολύ καλά είπε ο Στάλιν. Τότε θεωρούμε αυτό το θέμα διευθετημένο.»

Μολοτον: σύντροφε Ζαχαριάδη, είσαι πράκτορας των Άγγλων;

Όταν τον Ιανουάριο του 1950, λίγους μήνες μετά την συντριβή των συμμοριτών στον Γράμμο και στο Βίτσι, διεξήχθη στο Κρεμλίνο η "δίκη του ΚΚΕ" παρουσία του Στάλιν, ο Νίκος Ζαχαριάδης απολογήθηκε στις δριμύτατες καταγγελίες του Αλβανού ηγέτη Εμβέρ Χότζα. Ο Στάλιν όμως υιοθέτησε τις δύο σημαντικότερες κατηγορίες του ηγέτη των Αλβανών κομμουνιστών: η συμφωνία της Βάρκιζας ήταν λάθος και η τακτική του Ζαχαριάδη να παρατάξει τους αντάρτες του ΚΚΕ σαν τακτικό στρατό οδήγησε στην καταστροφή. Καθώς τελείωνε η "δίκη" ο Μολοτον, υπουργός Εξωτερικών της Σ. Ενώσεως που παρίστατο στην συνεδρίαση, κάλεσε τον Ζαχαριάδη και του ανακοίνωσε τις γραπτές καταγγελίες σύμφωνα με τις οποίες ο ίδιος ήταν πράκτορας των Άγγλων. Ο Εμβέρ Χότζα αφηγείται στο βιβλίο του:

«Καθώς ετοιμαζόμασταν να αναχωρήσουμε, παρενέβη ο Μολοτον και απευθυνόμενος προς τον Ζαχαριάδη είπε:

— Σύντροφε Νίκο έχω κάτι να σου πω. Η κεντρική επιτροπή του ΚΚ της ΕΣΣΔ έλαβε από κάποιον από τους συντρόφους σας μια επιστολή στην οποία καταγγέλλεται ότι ο Νίκος Ζαχαριάδης είναι "πράκτορας των Άγγλων". Δεν ανήκει σε μας να βγάλουμε στην δημοσιότητα αυτό το θέμα, δεν μπορούμε όμως και να κρατήσουμε την επιστολή μυστική και να μην σας ενημερώσουμε, πολύ περισσότερο γιατί πρόκειται για κατηγορία ενός συντρόφου της ηγεσίας του ΚΚΕ. Ιδού η επιστολή. Τι γνώμη έχετε;

— Θα σας το εξηγήσω αυτό, απήντησε ο Νίκος Ζαχαριάδης. Όταν τα σοβιετικά στρατεύματα μας απελευθέρωσαν από το στρατόπεδο συγκεντρώσεως προσήλθα στη σοβιετική διοίκηση για να ζητήσω να με στείλουν το ταχύτερο στην Αθήνα, γιατί εκεί ήταν η θέση μου. Περάσαμε στιγμές αποφασιστικές και όφειλα να βρίσκομαι στην Ελλάδα. Αλλά η διοίκησή σας τη στιγμή εκείνη δεν διέθετε μέσο μεταφοράς για να με πάει στην Αθήνα. Αναγκάστηκα λοιπόν να απευθυνθώ στην αγγλική διοίκηση, από την οποία ζήτησα να με οδηγήσουν στην χώρα μου. Οι Άγγλοι με επιβίβασαν σε ένα αεροπλάνο και έτσι πήγα στην Ελλάδα. Ο σύντροφος αυτός νομίζει ότι από την στιγμή που επέστρεφα στη χώρα μου με την βοήθεια του αγγλικού στρατηγείου εγώ έγινα πράκτορας των Άγγλων, πράγμα φυσικά λανθασμένο.

»Επενέβη ο Στάλιν και είπε:

— Είναι καθαρό και αυτό το θέμα, επίσης έχει τακτοποιηθεί. Τελειώσαμε.

»Σηκώθηκε όρθιος και αφού μας έσφιξε τα χέρια έναν-έναν εμείς κατευθυνθήκαμε προς την πόρτα. Το γραφείο ήταν μια σάλα μακριά και την στιγμή που φθάναμε στη θύρα εξόδου ο Στάλιν μας φώναξε:

— Μια στιγμή, σύντροφοι. Αγκαλιαστείτε σύντροφε Χότζα και σύντροφε Ζαχαριάδη.

Αγκαλιαστήκαμε.

Όταν βγήκαμε έξω ο Μήτσος Παρτσαλίδης είπε:

— Σαν τον Στάλιν δεν υπάρχει άλλος. Μας φέρθηκε σαν πατέρας. Τώρα όλα είναι σαφή.

»Έτσι τελείωσε αυτή η συνάντησή μας με τον Στάλιν».

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1949

Όλα τα παραπάνω αναφέρονται στο κεφάλαιο του βιβλίου του Εμβέρ Χότζα, όπου ο Αλβανός ηγέτης αναφέρεται στην τρίτη συνάντησή του με τον Στάλιν. Είχαν προηγηθεί δύο άλλες συναντήσεις κατά τις οποίες ο Χότζα είχε επίσης επικρίνει την τακτική και τα λάθη της ηγεσίας του ΚΚΕ.

Κατά την πρώτη συνάντησή του με τον Στάλιν τον Απρίλιο του 1949, πριν επέλθει η καταστροφή των ανταρτών του ΚΚΕ ο Εμβέρ Χότζα συναντήθηκε με τον αυθέντη του μονολιθικού τότε διεθνούς κομμουνιστικού κινήματος στο Κρεμλίνο.

Έπειτα από μια σύντομη ανασκόπηση των προσπαθειών της Γιουγκοσλαβικής ηγεσίας για την ανατροπή του καθεστώτος στην Αλβανία ο Αλβανός ηγέτης Εμβέρ Χότζα αναφέρει στον Στάλιν τα λάθη και τις αδυναμίες της ηγεσίας του ΚΚΕ.

ΤΟ ΚΚΕ ΧΩΡΙΣ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟ

«Στη συνέχεια μίλησα με τον σύντροφο Στάλιν εν συντομία και για τον αγώνα του ελληνικού λαού κατά των μοναρχοφασιστών και των Αγγλοαμερικανών για την πολιτική υποστήριξη που προσφέραμε σ' αυτόν τον δίκαιο αγώνα του αδελφού Ελληνικού Λαού, υπογραμμίζοντας ανάμεσα σ' άλλα πως ο "Ελληνικός Δημοκρατικός Στρατός" κρατήθηκε μακριά από το λαό.

»Πώς, τι είπατε; είπε ο Στάλιν έκπληκτος απ' αυτό που άκουσε.

»Συμπλήρωσα τις εξηγήσεις μου πάνω σ' αυτό το θέμα όπως και για τις λαθεμένες απόψεις του Νίκου Ζαχαριάδη και των συνεργατών του σχετικά με το ρόλο του κόμματος και του επιτρόπου στο στρατό, στην κυβέρνηση κ.λ.π.

»Κατά τις εκτιμήσεις μας, συνέχισα, η καθοδήγηση του Κομμουνιστικού Κόμματος της Ελλάδας, από την εποχή του αγώνα κατά των χιτλερικών, διέπραξε βαρύ σφάλμα όσον αφορά το θέμα της ενισχύσεως του κόμματος και της επεκτάσεώς του στην ύπαιθρο και στις πόλεις, και πως τα σφάλματα αυτά εκδηλώθηκαν και πάλι στον αγώνα κατά της εσωτερικής αντίδρασης και της αγγλοαμερικανικής επέμβασης.

»Κρίνοντας λαθεμένα πως η πόλη θα πρέπει να παίξει τον αποφασιστικό ρόλο στη νίκη κατά των χιτλερικών και της εσωτερικής αντίδρασης, η καθοδήγηση του Σιάντου είχε δώσει την εντολή στην διάρκεια του αντιφασιστικού αγώνα στο ελληνικό προλεταριάτο να παραμείνει στις πόλεις. Και η συνέπεια ήταν το πιο επαναστατικό τμήμα του ελληνικού λαού να βρεθεί εκτεθειμένο στα πιο άγρια χτυπήματα των ντόπιων χιτλερικών ενώ ταυτόχρονα ο ελληνικός εθνικοαπελευθερωτικός στρατός των ανταρτών εστερείτο το προλεταριάτο, που θα έπρεπε να είναι η κινητήρια και κατευθυντήρια δύναμη της ελληνικής λαϊκής επανάστασης.

»Στη συνέχεια υπογράμμισα πως παρά τη μεγάλη τρομοκρατία των χιτλερικών και της εσωτερικής αντίδρασης κατά του προλεταριάτου και των επαναστατικών στοιχείων στις πόλεις, και παρά τα σκληρά πλήγματα που κατέφεραν σ' αυτούς τα στοιχεία αυτά, γενικά παρέμειναν στις πόλεις όπου και τα σκότωναν, τα βασάνιζαν, τα συνελάμβαναν και τα φυλάκιζαν στα νησιά, χωρίς να βγαίνουν μαζικά στα βουνά γιατί τέτοια ήταν η γραμμή του Κομμουνιστικού Κόμματος της Ελλάδας. Ασφαλώς και οι πόλεις αποτέλεσαν χώρους σημαντικών ενόπλων συγκρούσεων, σαμποτάζ, αποπειρών κ.λ.π. αλλά ενέργειες σαν κι αυτές, στα γενικότερα πλαίσια του αγώνα του ελληνικού λαού, δεν έπαιζαν παρά ένα ρόλο δευτερεύοντα.

»Οι αδυναμίες αυτές, είπα στην συνέχεια παρατηρήθηκαν επίσης και στην ύπαιθρο, όπου το κόμμα είχε σχετικά λίγο επεκτείνει τη δράση του, όπου η οργάνωση των κομματικών πυρήνων και των διαφορών άλλων κομματικών οργάνων του κόμματος ήταν σχετικά αδύνατη, χαλαρή, όπου οι κομματικές οργανώσεις συχνά συγχέονταν με τις οργανώσεις του ΕΑΜ, όπου βασίλευε ο οπορτουνισμός τόσο σε θέματα οργανωτικά όσο και πολιτικής γραμμής των συμβουλίων εθνικής απελευθερώσεως στην ύπαιθρο μια δυαδικότητα εξουσίας και μια συνύπαρξη με τις αντιδραστικές ζερβικές οργανώσεις κλπ. στις απελευθερωμένες περιοχές και αλλού».

ΛΙΒΑΝΟΣ - ΚΑΖΕΡΤΑ

«Παρατηρήσαμε στους Έλληνες συντρόφους πως το γεγονός της υποταγής της διοικήσεως του δικού τους Εθνικοαπελευθερωτικού Στρατού στις διαταγές του Αρχηγείου των Συμμαχικών Δυνάμεων της Μεσογείου, οι συνεννοήσεις και συμφωνίες οπορτουνιστικού και συνθηκολόγου χαρακτήρα με τον Ζέρβα και την ελληνική εξόριστη αντιδραστική κυβέρνηση, το γεγονός πως το αγροτικό στοιχείο και αξιωματικοί εξ επαγγέλματος δέσποζαν στην καθοδήγηση του ελληνικού εθνικοαπελευθερωτικού στρατού ήταν λάθη τόσο σοβαρά ώστε να οδηγήσουν την ηρωική πάλη του ελληνικού λαού στην ήττα. Η συμφωνία της Βάρκιζας δεν ήταν παρά η λογική κατάληξη όλων αυτών των λαθεμένων ενεργειών και απόψεων, που οδήγησε στη συνθηκολόγηση μπρος στην αγγλική κι εσωτερική αντίδραση.

»Αλλά και μετά τη συνθηκολόγηση, συμφωνία της Βάρκιζας και την περίοδο "νομιμότητας" του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας η καθοδήγηση αυτού του κόμματος κατά τη γνώμη μας δεν ανέλυσε τη δράση του στο βαθμό και με τον τρόπο, που επιβαλλόταν για την ολοκληρωτική διόρθωση των προηγουμένων σφαλμάτων του. Η ενίσχυση του κόμματος τόσο στις πόλεις όσο και στην ύπαιθρο, οι στέρεοι δεσμοί με τις πλατιές μάζες του λαού έπρεπε να αποτελέσουν το κυριότερο μέλημα της καθοδήγησης του Κομμουνιστικού Κόμματος της Ελλάδας, κι αυτό γιατί σ' αυτά τα θέματα είχαν σημειωθεί πριν από λίγο ακόμη τα σοβαρότερα σφάλματά της.

»Αλλά δεν έδρασε προς αυτήν την κατεύθυνση γιατί δεν είχε σωστή εκτίμηση της νέας καταστάσεως, που δημιουργήθηκε μετά την ήττα του φασισμού υποτίμησε τον εσωτερικό εχθρό και την αγγλοαμερικανική αντίδραση δεν μπόρεσε να προβλέψει όπως έπρεπε τον μεγάλο κίνδυνο, που προερχόταν απ' αυτές τις δυνάμεις της αντίδρασης. Στήριζε πολλές ελπίδες της στη "νόμιμη" δράση και στον κοινοβουλευτισμό. Απ' αυτό το γεγονός το κόμμα βρέθηκε αφοπλισμένο μπρος στον εχθρό, έχασε τους στέρεους δεσμούς του με το λαό. Η ελληνική λαϊκή επανάσταση πέρασε μια σοβαρή κρίση. Είχε δημιουργηθεί η εντύπωση στο λαό πως η επανάσταση θα θριάμβευε με τον κοινοβουλευτισμό και με τις εκλογές με αποτέλεσμα μπρος στα χτυπήματα της αντίδρασης να βρεθεί αποπροσανατολισμένη αιφνιδιασμένη και παραλυμένη.

»Ο ελληνικός λαός αγωνίσθηκε με ηρωισμό κατά των χιτλερικών για να κατακτήσει την ελευθερία του, αλλά αυτή του διέφυγε λόγω των λαθών της καθοδήγησης του Κομμουνιστικού Κόμματος της Ελλάδας. Κι όλα αυτά τα σφάλματα είχαν τις βαριές τους επιπτώσεις στην πορεία των γεγονότων ώσπου χάθηκε κάθε ψευδαίσθηση για νίκη με το δρόμο της νομιμότητας και το κόμμα, αποφασισμένο να ξαναρχίσει τον αγώνα, πέρασε στην παρανομία.

ΛΑΘΕΜΕΝΕΣ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ

»Το γεγονός είναι, είπα στο σύντροφο Στάλιν, πως προτού περάσει στην παρανομία, το κόμμα κατάφερε να ανασυγκροτήσει ένα μέρος των αντάρτικων δυνάμεών του να τις κάνει να πάρουν και πάλι τα βουνά και να ξαναρχίσουν τις μάχες. Αυτό ήταν πολύ καλό. Αλλά κατά τις εκτιμήσεις μας ακριβώς σ' αυτό το σημείο αρχίζουν και πάλι οι λανθασμένες απόψεις των Ελλήνων συντρόφων

καθοδηγητών τόσο ως προς την στρατηγική, όσο και την τακτική που θα 'πρεπε να ακολουθήσουν, την οργάνωση του κόμματος στις πόλεις και την ύπαιθρο, την οργάνωση του στο στρατό και σε ό,τι αφορά ιδιαίτερα τους δεσμούς του με τις μάζες και τον καθοδηγητικό ρόλο του κόμματος.

»Οι σύντροφοι της καθοδήγησης του Κομμουνιστικού Κόμματος της Ελλάδας είχαν υποτιμήσει τις δυνάμεις του εχθρού και είχαν φαντασθεί πως εύκολα θα καταλάμβαναν την εξουσία, πως δίχως κόπους θα απελευθέρωναν την Ελλάδα από τους Αγγλοαμερικάνους και τους μοναρχοφασίστες. Διαποτισμένοι απ' αυτήν την εσφαλμένη αντίληψη δεν προετοιμάζονταν για αγώνα μακρό και δύσκολο, υποτίμησαν τον ανταρτοπόλεμο και ονόμασαν "τακτικό στρατό" την ανασυγκρότηση των ανταρτικών τους δυνάμεων όπως αυτοί την πραγματοποίησαν.

»Και σ' αυτόν τον "τακτικό στρατό" στήριζαν όλες τους τις ελπίδες για τη νίκη, αγνοώντας έτσι τον βασικό παράγοντα που είναι ο λαός και την μαρξιστική-λενινιστική αρχή σύμφωνα με την οποία "στρατός και λαός συγκροτούν ένα σύνολο". Οι Έλληνες σύντροφοι καθοδηγητές δεν εκτίμησαν σωστά την κατάσταση της εποχής εκείνης στην Ελλάδα. Μετά την ήττα η επαναστατική έξαρση των μαζών είχε πέσει και θα 'πρεπε να αναπτερωθεί αυτή η έξαρση με την εντατική αναδιοργάνωση του κόμματος τόσο στην ύπαιθρο όσο και στις πόλεις, με μια ριζική διόρθωση των παλιών σφαλμάτων ξαπλώνοντας τον ανταρτοπόλεμο σ' ολόκληρη τη χώρα.

»Ο μοναρχοφασισμός, παρατηρούσα τότε στη συνέχεια της εκθέσεως των γεγονότων, φοβόταν δύο πράγματα: τον μεγάλο του εχθρό, τον λαό, και τον ανταρτοπόλεμο. Αλλά και οι δύο αυτοί παράγοντες είχαν παραμεληθεί από την καθοδήγηση του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας και ο εχθρός κατάφερε να επωφεληθεί από αυτό το λάθος. Ο εχθρός φοβόταν έναν ανταρτοπόλεμο που θα μεγάλωνε μέρα με την μέρα, συσπειρώνοντας γύρω του βαθμιαία τις λαϊκές μάζες των πόλεων και της υπαίθρου, και επεκτεινόμενος όλο και περισσότερο, θάφτανε ως μια γενική εξέγερση του στρατού, και την κατάληψη της εξουσίας. Κι αν ο εχθρός γλίτωσε από αυτό, τούτο οφείλεται στο γεγονός της λαθεμένης τακτικής της ελληνικής καθοδήγησης που σκεφτόταν και εξακολουθούσε να σκέφτεται την αντιπαράθεση στον εχθρό του κύριου όγκου των δυνάμεών της σ' ένα πόλεμο μετωπικό και με μια άμυνα παθητική. Κι αυτό ακριβώς ήταν αυτό που ήθελε ο εχθρός: να καθηλώσει τις κυριότερες δυνάμεις του Ελληνικού Δημοκρατικού Στρατού σε ορισμένα σημεία, να τις κατατροπώσει και να τις εξοντώσει, με την υπεροχή του σε άνδρες και οπλισμό.

»Οι μοναρχοφασίστες επωφελούμενοι από αυτό το βαρύ σφάλμα της καθοδήγησης του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας, αποστερούσαν τον Ελληνικό Δημοκρατικό Στρατό από τις λαϊκές δυνάμεις αποσπούσαν το Κομμουνιστικό Κόμμα της Ελλάδας από την βάση του - μητέρα. Με την τρομοκρατία και τις δολοφονίες έδιωχναν τους κατοίκους όλων των περιοχών όπου οι πιο πολυάριθμες δυνάμεις και οι πιο δραστήριες του Ελληνικού Δημοκρατικού Στρατού, είχαν εγκατασταθεί όχι για να επιτίθενται αλλά για να αμύνονται. Και την τακτική αυτή την θεωρούμε θανάσιμο σφάλμα.

ΤΣΑΛΛΑΡΗΣ ΚΑΙ ΑΓΓΛΟΑΜΕΡΙΚΑΝΟΙ

»Και σ' εμάς, είπα του συντρόφου Στάλιν, ο φασισμός στην διάρκεια του αγώνα για την εθνική απελευθέρωση, σκότωνε σφαγίαζε τον πληθυσμό, έκαιε ολόκληρες περιοχές, αλλά ο λαός δεν αφηνόταν να μαντρώνεται μέσα σε συρματοπλεγμένα στρατόπεδα. Έπαιρνε τα βουνά, πολεμούσε κατόπιν γυρνούσε σπίτι του όπου και αντιστεκόταν με πείσμα, γιατί το Κόμμα μας τον είχε μάθει να πολεμάει και να αντιστέκεται. Ο εθνικοαπελευθερωτικός μας στρατός δεν ξεμάκρυνε ποτέ από τον λαό, γιατί μέσα σ' αυτόν τον λαό το Κόμμα μας είχε τις πανίσχυρες βάσεις του. Και νομίζουμε πως επειδή ακριβώς το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας δεν είχε τέτοιες στέρεες βάσεις μέσα στον λαό για αυτό και ο εχθρός μπορούσε και απομόνωνε τους Έλληνες αντάρτες στα απογυμνωμένα βουνά. Να γιατί είπα πως η καθοδήγηση του Κομμουνιστικού Κόμματος της Ελλάδας απομονώθηκε αυτή η

ίδια και απομόνωσε και τον Δημοκρατικό Στρατό από την βάση - μητέρα, που είναι ο λαός.

»Τελειώνοντας ανάφερα στο σύντροφο Στάλιν, τις απειλές, που εκτόξευαν κατά της Αλβανίας οι εχθροί της στο εξωτερικό.

»Με άκουσε προσεκτικά και διατύπωσε τις απόψεις του στα θέματα που έθιξα.

»Όσον αφορά τον αγώνα του ελληνικού λαού, είπε μεταξύ άλλων ο Στάλιν πάντα τον θεωρούσαμε αγώνα δίκαιο και τον βοηθήσαμε και υποστηρίξαμε με όλη μας την καρδιά. Κάθε λαϊκός πόλεμος δεν διεξάγεται μόνο από τους κομμουνιστές, αλλά από το λαό ολόκληρο, και το σημαντικό είναι οι κομμουνιστές να μπαίνουν επικεφαλής του. Ο Τσαλδάρης βρίσκεται σε δύσκολη θέση και προσπαθεί να σώσει το καθεστώς του με την βοήθεια των Αγγλοαμερικανών.

»Όσο για τις κραυγές των εξωτερικών εχθρών σχετικά με το μοίρασμα της Αλβανίας, αυτές αποσκοπούν στον εκφοβισμό σας αλλά κατά την γνώμη μου τώρα δεν έχετε να φοβηθείτε τίποτε απ' αυτήν την άποψη, όχι γιατί είναι τόσο "καλοπροαίρετοι" οι εχθροί, αλλά για μια σειρά άλλους λόγους...»

ΤΑ ΠΑΡΑΠΟΝΑ ΤΟΥ ΖΑΧΑΡΙΑΔΗ

Τον Νοέμβριο 1949 ο Εμβέρ Χότζα συναντάται πάλι με τον Στάλιν.

«Στη διάρκεια αυτής της αλησμόνητης συναντήσεως», αφηγείται τώρα ο Αλβανός ηγέτης Εμβέρ Χότζα, «συζητήσαμε με τον σύντροφο Στάλιν μια σειρά προβλήματα.

»Ανάμεσα στ' άλλα του εξέθεσα και τις απόψεις μας πάνω στις λαθεμένες θέσεις των συντρόφων καθοδηγητών του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας και τις άδικες κατηγορίες, που εκτόξευσαν εναντίον μας. Του είπα, μεταξύ άλλων, πως η Κεντρική επιτροπή του κόμματός μας διατηρούσε πάντα οικειότατες σχέσεις με την Κεντρική Επιτροπή του Κομμουνιστικού Κόμματος της Ελλάδας, πως το κόμμα μας και ο λαός μας πάντα υποστήριζαν ανοιχτά τον δίκαιο και ηρωικό αγώνα του ελληνικού λαού για την ελευθερία και την δημοκρατία κι ενάντια στην ξένη αγγλοαμερικανική επέμβαση. Απ' αυτό το ίδιο το γεγονός των ιδιαίτερων δεσμών, που είχαμε με τους Έλληνες συντρόφους, παρατηρήσαμε, ιδιαίτερα στη διάρκεια του 1949, λάθη και παραλείψεις από πλευράς της ηγεσίας του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας και τους καταστήσαμε ενήμερους σε πολλές περιπτώσεις, ανοιχτά, φιλικά και μ' ένα υγιές διεθνιστικό πνεύμα όσον αφορά τις απόψεις μας για τα λάθη τους.

»Τους εκφράσαμε για μια ακόμη φορά τις απόψεις μας μετά τα πλήγματα που οι ελληνικές δημοκρατικές δυνάμεις δέχθηκαν στο Βίτσι και το Γράμμο. Οι σύντροφοι όμως καθοδηγητές του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας, κι αυτή ακόμη τη φορά, θεώρησαν τις φιλικές μας παρατηρήσεις αστήρικτες και το περισσότερο θεωρώντας τους εαυτούς τους θιγέντες έφτασαν στο σημείο να κατηγορήσουν μ' ένα γράμμα του δικού τους πολιτικού γραφείου προς το δικό μας πολιτικό γραφείο συντρόφους μας καθοδηγητές σαν "τροτσκιστές" και "τιτικούς" όσον αφορά τις δικές μας εκτιμήσεις για τη γραμμή που ακολούθησαν οι Έλληνες καθοδηγητές στη διάρκεια του αγώνα τους.

»Το πολιτικό μας γραφείο, είπα στον σύντροφο Στάλιν, ανέλυσε την επιστολή της κεντρικής επιτροπής του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας, την υπογραμμένη από τον Νίκο Ζαχαριάδη και κατάληξε στο συμπέρασμα πως η ομάδα του Ζαχαριάδη με τις λαθεμένες απόψεις και θέσεις της, μη ικανοποιημένη από τη σοβαρή ζημία που προκάλεσε στην καινούρια γραμμή την οποία υιοθέτησε το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας μετά το τέλος του αντιχιτλικού πολέμου, ψάχνει

τώρα να φορτώσει σ' άλλους τις ευθύνες για τις ήττες της, για την υπονόμευση της γραμμής του απ' αυτήν την ίδια.

— Πότε γνωρίσατε τον Ζαχαριάδη; με ρώτησε ο Στάλιν. »

Και αφού του απάντησα μου είπε:

«Ο σύντροφος Ζαχαριάδης δεν έχει πει τίποτε το κακό στους συντρόφους μας σχετικά μ' εσάς τους Αλβανούς». Και ταυτόχρονα ξεδίπλωσε μια επιστολή του πολιτικού γραφείου του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας προς το πολιτικό γραφείο του Αλβανικού Κόμματος Εργασίας διατρέχοντάς το με μια ματιά. Κατόπιν, σηκώνοντας τα μάτια του προς έμένα, πρόσθεσε:

«Δεν βλέπω εδώ τις κατηγορίες, που μου αναφέρατε, διαβάζω μόνο πως σας μέμφονται για εμπόδια που τους προκαλέσατε σε ορισμένα τεχνικά προβλήματα».

«Στις αρχές του απάντησα, μας απάγγελαν αυτές τις κατηγορίες προφορικά, και κατόπιν γραπτά σε μια από τις τελευταίες επιστολές τους. Φροντίσαμε να πάρετε και εσείς αντίγραφο αυτής της επιστολής τους, όπως και της απαντήσεώς μας με την μεσολάβηση του πρεσβευτή σας Τσουβάκιν.

ΣΤΑΛΙΝ: ΕΚΑΝΕ ΛΑΘΗ ΤΟ ΚΚΕ

»Ο Στάλιν δεν είχε διαβάσει αυτές τις επιστολές κι αφού ρώτησε τις ημερομηνίες τους έδωσε την εντολή να τις βρουν. Λίγα λεπτά αργότερα του τις έφεραν. Κι αφού τις διάβασε μου είπε:

— Την εποχή εκείνη αναπαυόμουν και δεν διάβασα αυτά τα έγγραφα. Είχα διαβάσει όμως όλες τις άλλες επιστολές σας. Οι Έλληνες, πρόσθεσε λίγο αργότερα έχουν ζητήσει να συζητήσουν και να συνηνοηθούν μαζί σας.

»Σε ότι αφορά τις παρατηρήσεις και την κριτική που κάναμε στους Έλληνες συντρόφους, είπα στον σύντροφο Στάλιν, εμπνεόμασταν πάντα από ειλικρινείς και φιλικές προθέσεις, θεωρώντας πως αυτό ήταν το διεθνιστικό μας καθήκον κι ανεξάρτητα από το αν τους άρεσε ή όχι ο τρόπος που τους κρίναμε. Και είμαστε πάντα έτοιμοι να λύσουμε αυτά τα ζητήματα φιλικά και μ' ένα υγιές κομμουνιστικό πνεύμα, ενώ αυτοί όχι μόνο δεν δείχνουν το ίδιο πνεύμα κατανόησης, αλλά και φτάνουν ως το σημείο να μας κατηγορούν και να φορτώνουν τις ευθύνες για τα σφάλματά τους σε άλλους.

»Παρόμοιες απόψεις και θέσεις είναι για μας απαράδεκτες και μάλιστα όταν πρόκειται για υποθέσεις του κόμματός μας, του λαού μας και της πατρίδας μας. Ο σύντροφος Ζαχαριάδης δεν θα πρέπει να λησμονεί πως για τις πράξεις μας είμαστε υπόλογοι στο κόμμα μας και στον λαό μας, το ίδιο όπως κι αυτός είναι υπόλογος απέναντι στους δικούς του.

»Κι ο Στάλιν αφού με άκουσε με προσοχή, με ρώτησε:

«Υπάρχουν ακόμη στην Αλβανία Έλληνες δημοκράτες στους οποίους έχετε προσφέρει προσωρινά άσυλο; Πώς σκέφτεστε να τους μεταχειριστείτε στη συνέχεια;»

«Απαντώντας σ' αυτές τις ερωτήσεις εξέθεσα λεπτομερειακά στον σύντροφο Στάλιν τις θέσεις μας. Του είπα μεταξύ άλλων πως οι ιμπεριαλιστές, οι μοναρχοφασίστες και η αντίδραση με στόχους καθορισμένους, μας συκοφαντούν από καιρό τώρα, πως εμείς είμαστε η αιτία για τα όσα γίνονται στην Ελλάδα, ότι τάχα επεμβαίνουμε στις εσωτερικές υποθέσεις της Ελλάδας και διατυπώνουν σε βάρος μας κι άλλα παράπονα αυτού του είδους. Αλλά όλος ο κόσμος γνωρίζει πολύ καλά, είπα εγώ,

πως εμείς δεν επεμβήκαμε και πως ποτέ δεν θα επέμβουμε στις εσωτερικές υποθέσεις της Ελλάδας.

»Όσον αφορά την υποστήριξη που προσφέραμε και προσφέρουμε στον αγώνα του ελληνικού λαού, τη θεωρούμε τόσο νόμιμο δικαίωμα, όσο και καθήκον κάθε λαού προς τον δίκαιο αγώνα μιας αδελφικής χώρας. Καθώς όμως γειτονεύουμε με την Ελλάδα πολλοί Έλληνες, Ελληνίδες και Ελληνόπουλα, αθώοι καταβασανισμένοι, κατατρομαγμένοι και διωκόμενοι κατά πόδας από τους μοναρχοφασίστες πέρασαν τα σύνορά μας αναζητώντας καταφύγιο σε μας. Προς όλους αυτούς υιοθετήσαμε μια στάση πολύ δίκαιη και γεμάτη αλληλεγγύη τους βοηθήσαμε, τους φιλοξενήσαμε και τους συγκεντρώσαμε σε χώρους που απέχουν πολύ από τα ελληνικά σύνορα.

Να φύγουν οι αντάρτες του ΚΚΕ από την Αλβανία

»Συνεχίζοντας την έκθεση των απόψεων μου πάνω σ' αυτό το ζήτημα, είπα στον σύντροφο Στάλιν πως ο ερχομός αυτών των προσφύγων σε μας δημιούργησε πολλαπλές και οξύτατες δυσχέρειες και πως καταβάλαμε κάθε προσπάθεια, ταυτόχρονα με την εκτέλεση του ανθρωπιστικού μας καθήκοντος να αποφεύγουμε το ενδεχόμενο η παρουσία των Ελλήνων δημοκρατών προσφύγων στο έδαφός μας να συμβάλει στην αναρρίπιση μιας ακόμη μεγαλύτερης αντιαλβανικής ψυχώσεως των Ελληνικών κυβερνήσεων. Κι αυτό είναι μια από τις κυριότερες αιτίες, για τις οποίες δεχθήκαμε πρόθυμα το αίτημα του συντρόφου Ζαχαριάδη και των ίδιων των Ελλήνων προσφύγων να εγκαταλείψουν την Αλβανία για να βρουν άσυλο σε άλλες χώρες.

»Και τώρα, πρόσθεσα, έπειτα από τις άδικες θέσεις εναντίον μας από πλευράς των συντρόφων καθοδηγητών του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας και τις βαριές κατηγορίες, που εκτοξεύουν εναντίον μας, το Πολιτικό μας Γραφείο θεωρεί πως η αποχώρηση και του μικρού αριθμού Ελλήνων προσφύγων, που παραμένουν ακόμη στη χώρα μας, επιβάλλεται ακόμη πιο επιτακτικά. Είπα ακόμη στον Στάλιν πως όχι μόνο οι δημοκράτες μαχητές, αλλά και αυτοί ακόμη οι Έλληνες καθοδηγητές, που βρήκαν πρόσφατα άσυλο στην Αλβανία, θα πρέπει να εγκαταλείψουν τη χώρα μας.

"ΜΙΚΡΟΑΣΤΟΙ" ΉΣΑΝ ΟΙ ΔΙΟΙΚΗΤΑΙ ΤΟΥ Κ.Κ.Ε.

»Στη συνέχεια της εκθέσεως των απόψεών μας πάνω στο Ελληνικό πρόβλημα, ανέφερα επίσης στον σύντροφο Στάλιν και ορισμένα άλλα λάθη των Ελλήνων συντρόφων, όπως την υποτίμηση του ανταρτοπολέμου, μακράς διαρκείας και εκτάσεως σε όλη τη χώρα και το γεγονός ότι στηρίζονταν μόνο στον "πόλεμο μετώπου" μ' έναν "τακτικό στρατό", την κατάργηση απ' αυτούς του ρόλου του πολιτικού επίτροπου στις αντάρτικες μονάδες, κ.λ.π.

»Κάτω από τις πιέσεις λανθασμένων μικροαστικών απόψεων των στρατιωτικών εξ επαγγέλματος διοικητών, που δεν ανέχονταν να έχουν δίπλα τους ανθρώπους της εμπιστοσύνης του κόμματος, εξήγησα στη συνέχεια στον σύντροφο Στάλιν, ο ρόλος του επίτροπου στις διοικήσεις του "Ελληνικού Δημοκρατικού Στρατού" επισκιάστηκε, παραμερίστηκε, ακόμη και καταργήθηκε ολοκληρωτικά. Τα λάθη αυτά, μαζί και με άλλα, μας έχουν οδηγήσει στη σκέψη πως στην καθοδήγηση του Κομμουνιστικού Κόμματος της Ελλάδας βασιλεύει η σύγχυση, ο ομορτισμός, η ψευδομετριοφροσύνη και πως εγκαταλείφθηκε ο καθοδηγητικός ρόλος του κόμματος.

ΜΕΤΑΦΕΡΟΝΤΑΙ ΟΙ ΑΝΤΑΡΤΕΣ

»Αφού με άκουσε προσεκτικά, ο σύντροφος Στάλιν μου είπε μεταξύ άλλων:

»Το ίδιο όπως εσείς κι εμείς επιδοκιμάσαμε το αίτημα του Ζαχαριάδη για την αναχώρηση των Ελλήνων δημοκρατών προσφύγων από την Αλβανία και ενδιαφερθήκαμε για την άφιξή τους σε χώρες της προτιμήσεώς τους. Και το κάναμε αυτό διότι έτσι εκφράζονταν τα ανθρωπιστικά μας αισθήματα. Η βοήθεια προς αυτά τα άτομα αποτελούσε και για μας τους ίδιους βάρος, αλλά έπρεπε κάπου να πάνε μια και δεν μπορούσαν να παραμείνουν σε μια χωρά όμορη με την Ελλάδα.

»Η στάση, που υιοθετήσατε για τους δημοκράτες αγωνιστές, οι οποίοι είχαν περάσει τα σύνορά σας, πρόσθεσε ο σύντροφος Στάλιν, μου φαίνεται δίκαιη. Όσο για τα όπλα, που παρέμειναν στην Αλβανία, είμαι της γνώμης πως εσείς, οι Αλβανοί, να τα κρατήσετε, γιατί τα αξίζετε.

»Οι καθοδηγητές του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας, συνέχισε ο σύντροφος Στάλιν, φαίνεται πως δεν έκριναν τις καταστάσεις όπως θα 'πρεπε, υποτίμησαν τις δυνάμεις του εχθρού, πιστεύοντας

πως θα έχουν να κάνουν μόνο με τον Τσαλδάρη, κι όχι με τους Άγγλους και Αμερικανούς. Όσον αφορά την τελευταία υποχώρηση των Ελλήνων συντρόφων, μερικοί είναι της γνώμης πως δεν θα έπρεπε να είχαν υποχωρήσει, αλλά, κατά τη γνώμη μου, έπειτα από τον τρόπο που εξελίχθηκαν τα γεγονότα, οι δημοκράτες αγωνιστές έπρεπε οπωσδήποτε να αποτραβηχτούν, διότι ήταν καταδικασμένοι σ' εξόντωση.

»Στ' άλλα ζητήματα οι Έλληνες σύντροφοι έχουν άδικο. Δεν μπορούσαν να διεξάγουν ένα κατά μέτωπο πόλεμο μ' έναν τακτικό στρατό, διότι δεν διέθεταν ούτε στρατό ικανό να δίνει τέτοιου είδους μάχες, ούτε κι έδαφος αρκετά εκτεταμένο για μια παρόμοια διάταξη. Υπερεκτιμώντας τις δυνάμεις τους και τις δυνατότητές τους, ενεργούσαν σ' όλα στο φως της μέρας, επιτρέποντας έτσι στον εχθρό να αποκαλύπτει όλες τις θέσεις τους και το οπλοστάσιό τους.

»Αλλά όπως και νάχουν τα πράγματα, νομίζω πως θα πρέπει να συνεννοηθείτε με τους Έλληνες συντρόφους. Αυτή είναι η γνώμη μου. Οι κατηγορίες τους εναντίον σας, εναντίον των Αλβανών, σύμφωνα με τις οποίες είχατε υιοθετήσει απέναντί τους θέσεις "τροτσκιστικές" και "τιτικές" είναι αστήρικτες.

»Το βράδυ ο Στάλιν με ρώτησε που και πότε σκεφτόμασταν να συναντηθούμε με τους Έλληνες καθοδηγητές για να ξεκαθαρίσουμε τις διαφωνίες μας σε θέματα αρχών, που δημιουργήθηκαν μεταξύ μας.

»Είμαστε έτοιμοι να συναντηθούμε όποτε θα το κρίνετε εύκαιρο, απάντησα στον Στάλιν, ίσως ακόμη και τον προσηχή Ιανουάριο, στη Μόσχα».

Έτσι καθορίσθηκε η συνάντηση του Ιανουαρίου 1950 μεταξύ Χότζα, Μεχμέτ Σέχου, Νίκου Ζαχαριάδη και Μήτσου Παρτσαλίδη που εξελίχθηκε ουσιαστικά σε "δίκη του ΚΚΕ" στο Κρεμλίνο ενώπιον του Στάλιν και της λοιπής σοβιετικής ηγεσίας. Στη συνέχεια των αναμνήσεών του ο Εμβέρ Χότζα, μιλώντας για την συνάντηση του Νοεμβρίου 1949 με τον Στάλιν, καταλήγει:

Ο ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

«Όσο για την κατάσταση στην Αλβανία, συνέχισε ο σύντροφος Στάλιν, αυτή είχε πια καθορισθεί από διεθνούς πλευράς, με τη σύσκεψη των υπουργών Εξωτερικών των Ηνωμένων Πολιτειών, της Μεγάλης Βρετανίας και της Σοβιετικής Ένωσης. Γνωρίζετε τις διακηρύξεις των Χαλλ, Eden και Molotov από την άποψη αυτή. Γίνεται πολύς θόρυβος για μια επικείμενη επίθεση κατά της Αλβανίας από τη Γιουγκοσλαβία, την Ελλάδα κ.λ.π. αλλά αυτό δεν είναι εύκολο πράγμα ούτε γι αυτούς, ούτε για οποιονδήποτε άλλον εχθρό.

»Και ο σύντροφος Στάλιν με ρώτησε:

— Οι Έλληνες συνεχίζουν τις προκλήσεις τους στα σύνορά σας;

— Έπειτα από τα μαθήματα που τους δώσαμε, απάντησα στον Στάλιν, ιδιαίτερα στη διάρκεια του καλοκαιριού αυτού του χρόνου, σταμάτησαν τις ένοπλες επιθέσεις, αλλά όπως και νάχουν τα πράγματα εμείς δεν χαλαρώνουμε ούτε προς στιγμή την επαγρύπνησή μας, βρισκόμαστε πάντα σε κατάσταση συναγερμού.

— Ο Τσαλδάρης, απάντησε ο σύντροφος Στάλιν, είναι πολύ απασχολημένος με τις φασαρίες στο εσωτερικό της χώρας του. Δεν έχει το χρόνο να ασχολείται με προκλήσεις, γιατί οι μοναρχοφασίστες

τρώγονται μεταξύ τους. Νομίζω ακόμη πως και οι Αγγλοαμερικάνοι δεν είναι σε θέση να σας επιτεθούν απ' έξω, αλλά θα κάνουν ό,τι μπορούν για να σας βλάψουν από μέσα, οργανώνοντας εξεγέρσεις και υπονομευτικά κινήματα, μπάζοντας πράκτορες και τρομοκράτες για να σκοτώσουν Αλβανούς ηγέτες κ.λ.π. Οι εχθροί θα επιδιώξουν να προκαλέσουν ταραχές και συγκρούσεις στο εσωτερικό της Αλβανίας, αλλά αν η Αλβανία θα είναι δυνατή από μέσα, τότε δεν θα διατρέχει κανένα κίνδυνο απ' έξω.»

"ΡΕΒΙΖΙΟΝΙΣΤΕΣ" ΚΑΙ "ΑΠΟΙΚΙΟΚΡΑΤΕΣ"

Στο βιβλίο του ο Χότζα αποκαλύπτει ότι ο αντισταλινικός ρεβιζιονισμός άρχισε με τον Μπράουντερ, πρώην γενικό γραμματέα του αμερικανικού Κ.Κ., που διέλυσε το κόμμα κατά τον πόλεμο και ετέθη στην υπηρεσία του "αμερικανικού ιμπεριαλισμού".

Υπήρξε, ίσως, ο πρόδρομος του Τίτο, που είχε έλθει σε ιδεολογική και πολιτική ρήξη με την Ε.Σ.Σ.Δ. ήδη κατά τον πόλεμο και η οποία επρόκειτο να ξεσπάσει λίγο αργότερα, μετά τον τερματισμό του. Διαψεύδει τον ισχυρισμό του Τίτο ότι ο Στάλιν προετοίμαζε επίθεση κατά της Γιουγκοσλαβίας (μετά την προδοσία και την στροφή του Τίτο προς την Δύση).

Βεβαιώνει ότι ο Στάλιν του είχε πει πως ποτέ η Ε.Σ.Σ.Δ. δεν είχε αντιμετωπίσει, ούτε μπορούσε να σκεφθεί επίθεση κατά της Γιουγκοσλαβίας. *"Είμαστε κομμουνιστές, έλεγε ο Στάλιν, και δεν επιτιθέμεθα ποτέ εναντίον ξένης χώρας, γι' αυτό δεν θα επιτεθούμε κατά της Γιουγκοσλαβίας, αλλά θα ξεσκεπάσουμε τον Τίτο και τους όμοιούς του, γιατί αυτό είναι το μαρξιστικό χρέος μας. Αν οι λαοί της Γιουγκοσλαβίας θα κρατήσουν στην εξουσία τον Τίτο ή θα τον ανατρέψουν, έλεγε, είναι εσωτερικό τους ζήτημα και ανήκει σε αυτούς να το ρυθμίσουν. Εμείς δεν αναμειγνύομαστε σε αυτή την υπόθεση".*

Ο Χότζα κατηγορεί σαν αναθεωρητές τον Τίτο, τον Κρούστσεφ, ακόμη και τον Μάο Τσε Τουνγκ, γιατί αντιτάχθηκαν στον Στάλιν και το έργο του και τους θεωρεί διαδόχους των αρνητών του σοσιαλισμού σοσιαλδημοκρατών της 2ης Διεθνούς, μέσα σε διαφορετικές περιστάσεις και συνθήκες.

Εξαίρει το διεθνιστικό χαρακτήρα της πολιτικής του Στάλιν, που ήταν υπέρ της ισότιμης συνεργασίας των λαών, και κατηγορεί τους κατοπινούς ηγέτες της Ε.Σ.Σ.Δ. ότι: *"έκαναν το Σύμφωνο της Βαρσοβίας όργανο για να διατηρήσουν κάτω από το ζυγό τους τις νέες αποικίες τους, με μορφές και μέθοδες δήθεν σοσιαλιστικές. Μετέβαλαν την Κομεκόν, από οργάνωση οικονομικής αλληλοβοήθειας που ήταν τον καιρό του Στάλιν, σε μέσο ελέγχου και εκμεταλλεύσεως των χωρών που είναι μέλη της".*

Ο ΕΜΒΕΡ ΧΟΤΖΑ

Απορρίπτει την κατηγορία ότι ο Στάλιν προχώρησε στο μοίρασμα του κόσμου σε ζώνες επιρροής συμφωνώντας με τις σχετικές απόψεις των Βρετανών και των Αμερικανών.

"ΔΟΛΟΦΟΝΗΣΑΝ ΤΟΝ ΣΤΑΛΙΝ"

«Οι συκοφαντίες κατά του Στάλιν δεν άργησαν να φανούν μετά το θάνατό του, ή μάλλον μετά τη δολοφονία του. Λίγο μετά τη δολοφονία, τονίζει ο Χότζα ο ίδιος ο Μικογιάν μας είπε, σε μένα και το σύντροφο Μεχμέτ Σέχου, ότι μαζί με τον Κρούστσεφ και τους "ακολούθους" τους, είχαν αποφασίσει να προχωρήσουν σε μια "ποκουσενιέ", απόπειρα δολοφονία του Στάλιν, αλλά πως, αργότερα, όπως το είπε ο Μικογιάν, είχαν εγκαταλείψει αυτό το σχέδιο. Αξιοσημείωτο είναι πως οι Κρουστσεφικοί

περίμεναν ανυπόμονα το θάνατο του Στάλιν. Τα περιστατικά του θανάτου, άλλωστε δεν έχουν ακόμη διασαφηνισθεί.»

Ο Χότζα υποπτεύεται "ιατρική" δολοφονία του Στάλιν και χαρακτηριστικά αναφέρει ότι ποτέ δεν δικάστηκε η υπόθεση των "γιατρών" που είχαν κατηγορηθεί επί Στάλιν ότι είχαν αποπειραθεί να σκοτώσουν πολλούς Σοβιετικούς ηγέτες. Αντίθετα, μετά το θάνατο του Στάλιν αυτοί οι γιατροί αποκαταστάθηκαν και η υπόθεση έκλεισε! Αλλά γιατί έκλεισε; ερωτά ο Χότζα. Αν συνεχιζόταν η ανάκριση ίσως έρχονταν σε φως πολλές βρωμιές πολλά εγκλήματα και συνωμοσίες των αναθεωρητών, με επικεφαλής τους Κρούστσεφ και Μικογιάν. Αυτή η πρακτική ίσως εξηγεί και τους αιφνίδιους θανάτους, και σε σχετικά μικρό χρονικό διάστημα, των Γκόνβαλντ, (Τσεχοσλοβακία) Μπίερουτ (Πολωνού) Φόστερ (Αμερικανού) Δημητρώφ (Βούλγαρου) και άλλων. Ίσως φωτιζόταν και ο αληθινός λόγος του αιφνίδιου θανάτου του Στάλιν.

Σε συνέχεια ο Χότζα καταφέρεται κατά της "μυστικής" εκθέσεως του Κρούστσεφ στο 20ο συνέδριο του σοβιετικού Κ.Κ. για τη λάσπη που έριξε στο πρόσωπο του Στάλιν και αποκαλύπτει την υποκρισία εκείνων που κατηγορήσαν νεκρό το Στάλιν ενώ ζωντανό τον υμνολογούσαν.

Ο Μπρέζνιεφ καθόλου δεν απαρνήθηκε τον κρουστωφισμό, τις εκθέσεις και τις αποφάσεις του 20ου και 22ου συνεδρίου, παρόλο που ανέτρεψε "πραξικοπηματικά" τον Κρούστσεφ.

Οι τωρινοί κυβερνήτες της Ε.Σ.Σ.Δ. κατηγορούνται από τον Χότζα ότι έχουν μετατρέψει τη Σοβιετική Ένωση σε καπιταλιστική χώρα, σοσιαλιμπεριαλιστική, που μαζί με τις Ηνωμένες Πολιτείες επιδιώκουν να δεσπόσουν του κόσμου.

Τέλος, ο Χότζα βεβαιώνει ότι: *"Το Κόμμα μας και ο λαός μας θα συνεχίσουν να πορεύονται στο δρόμο του Μαρξ, του Έγκελς, του Λένιν και του Στάλιν"*, και κάνει έκκληση στους Σοβιετικούς πολίτες ν' ανατρέψουν την ομάδα που κυβερνάει την χώρα τους, την καμουφλαρισμένη με απατηλά συνθήματα, και ν' αποτινάξουν το ζυγό της βάρβαρης κλίκας, που βαραίνει άσχημα επάνω στο άλλοτε ένδοξο μπολσεβίκικο κόμμα του Λένιν και του Στάλιν, για να συνεχίσουν τον αγώνα για την προλεταριακή επανάσταση και την απελευθέρωση των λαών.

ΟΙ ΠΡΟΔΟΤΕΣ ΤΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

Στην πολυσέλιδη εισαγωγή, που είναι περίπου το 1/5 του βιβλίου ο Εμβέρ Χότζα χαρακτηρίζει τον Στάλιν σαν τον άνδρα τον "προσφιλέστατο στο ρωσικό και το διεθνές προλεταριάτο και τον εξέχοντα καθοδηγητή του".

Εξαίρει τον πρωταρχικό ρόλο που έπαιξε ο Στάλιν στην προετοιμασία της Ε.Σ.Σ.Δ. για να αντιμετωπίσει την ιμπεριαλιστική επίθεση να συντρίψει την χιτλερική Γερμανία και να εξασφαλίσει την νίκη των λαών επί του φασισμού. Νίκη που συνέβαλε στην απελευθέρωση σειράς χωρών και λαών και την εγκαθίδρυση της Λαϊκής Δημοκρατίας σε πολλές χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, που έδωσε ισχυρή ώθηση στους εθνικοαπελευθερωτικούς πολέμους, επέφερε την εξάρθρωση και την εξαφάνιση του αποικιακού συστήματος και δημιούργησε στον κόσμο ένα νέο συσχετισμό δυνάμεων υπέρ του σοσιαλισμού και της επαναστάσεως, που σήμερα προδίδει ο Μπρέζνιεφ και η κλίκα του.

Στις κατηγορίες του Κρούστσεφ κατά του Στάλιν για ασήμαντο ρόλο του στον πόλεμο, ο Εμβέρ Χότζα αντιπαραθέτει απόψεις των Churchill, Ρούσβελτ, Truman, Eden, Μοντγκόμερυ, Χόπκινς και άλλων για το πόσο μεγάλος ήταν ο Στάλιν τόσο στο πολιτικό, όσο και στο στρατιωτικό πεδίο.

Στην συνέχεια, ο Εμβέρ Χότζα αναφέρει ότι "οι κομμουνιστές και ο αλβανικός λαός έχουν αισθανθεί πολύ δυνατά και από πολύ κοντά (αν και ήταν πολύ μακριά από την Σοβιετική Ένωση), τον μεγάλο

ρόλο του Στάλιν στις πιο κρίσιμες στιγμές που περνούσε η Αλβανία κατά την φασιστική "ιταλική και γερμανική κατοχή, όταν αποφασιζόταν η τύχη της αν θα έμενε στην δουλεία ή "θα προχωρούσε στην ελευθερία και το φως."

Στάλιν: είναι αλήθεια ότι δεν επαγρυπνούσαμε

Τα απομνημονεύματα του ηγέτη της Αλβανίας Εμβέρ Χότζα αναφέρονται στην λυκοφιλία της Αλβανίας και με την Γιουγκοσλαβία και αποκαλύπτουν ότι ο Τίτο, ευθύς μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, επεδίωξε να προσαρτήσει ουσιαστικά την Αλβανία στην εξουσία του. Ο Χότζα καταγγέλλει στον Στάλιν το 1947 ότι οι Γιουγκοσλάβοι δεν του φέρονται φιλικά, ότι παραβιάζουν τον εναέριο χώρο της Αλβανίας και προσγειώνουν στα Τίρανα τα αεροπλάνα τους χωρίς να ζητήσουν άδεια της αλβανικής κυβέρνησης. Στο σημείο αυτό, είναι ακόμη περίοδος ερώτων Στάλιν - Τίτο, ο Γεωργιανός δικτάτορας αποθαρρύνει τον Χότζα και του συνιστά να διατηρεί φιλικές σχέσεις με τον Τίτο. Ταυτόχρονα αποκαλύπτεται ότι ο συμμαχοπολέμος που εξαπέλυσε εναντίον της Ελλάδος το Κ.Κ.Ε. χρησιμοποιήθηκε από τον Στάλιν ως προπέτασμα για την εγκαθίδρυση και στερέρωση των κομμουνιστικών καθεστώτων στην Αλβανία και στην Γιουγκοσλαβία. Σε ένα σημείο που ο Εμβέρ Χότζα εκφράζει φόβους ελληνικής εισβολής στην Βόρειο Ήπειρο ο Στάλιν τον καθησυχάζει και του λέει να μη φοβάται τίποτε γιατί οι "μοναρχοφασίστες" Έλληνες είναι τώρα απασχολημένοι με τα εσωτερικά τους προβλήματα και τον "εμφύλιο πόλεμο".

Έτσι φαίνεται καθαρά ο προδοτικός ρόλος του Κ.Κ.Ε. που έθραυσε το ξίφος της νίκης στα χέρια της νικήτριας Ελλάδος, μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, και κατέστησε αδύνατη την ολοκλήρωση των εθνικών στόχων, που με τόσο αίμα και τόση δόξα ο Ελληνισμός είχε κατακτήσει στο Έπος του Σαράντα, οπότε απελευθέρωσε την Βόρειο Ήπειρο συντρίβοντας την ιταλική επίθεση του Μουσολίνι. Περαιτέρω ο Χότζα αποκαλύπτει τις αιματηρές εκκαθαρίσεις που έκανε στο εσωτερικό, την ένοπλη αντίσταση του αλβανικού λαού που συνεχίζονταν επί χρόνια στα βουνά εναντίον της κομμουνιστικής τυραννίας και τις δολοπλοκίες του Τίτο. Ο Αλβανός ηγέτης γράφει στα απομνημονεύματά του:

«Στη συνέχεια της συνομιλίας αυτής (1947), με τον σύντροφο Στάλιν αναφερθήκαμε δια μακρών σε εξωτερικά προβλήματα και κυρίως στις σχέσεις της Αλβανίας με τα γειτονικά κράτη.

Έκαμα κατ' αρχήν μία έκθεση επί της καταστάσεως στα σύνορά μας και του μίλησα για τις καλές σχέσεις που είχαμε με την Γιουγκοσλαβία, αλλά αναφέρθηκα ειδικά και στις σχέσεις της χώρας μας με την Ελλάδα, με σκοπό να του εξηγήσω την κατάσταση που επικρατούσε στα νότια σύνορά μας. Του υπέδειξα ότι οι Έλληνες μοναρχοφασίστες που δεν μπόρεσαν να πραγματοποιήσουν το όνειρό τους της μεγάλης ιδέας, δηλαδή την προσάρτηση της νοτίου Αλβανίας, (εννοεί την ελληνική Βόρειο Ήπειρο), συνεχίζουν τις αναρίθμητες προκλήσεις στα σύνορά μας.

— Ο αντικειμενικός τους σκοπός, είπα, στον σύντροφο Στάλιν είναι να προκαλέσουν ανάφλεξη στα σύνορά μας και να δημιουργήσουν, ακόμη πριν τελειώσει καλά - καλά ο πόλεμος, μια τεταμένη κατάσταση στις ελληνοαλβανικές σχέσεις.

Του εξήγησα ότι προσπαθούσαμε στο μέτρο των δυνατοτήτων να αποφύγουμε τις προκλήσεις των Ελλήνων μοναρχοφασιστών και να μη τους απαντάμε. Και προσέθεσα:

— Μόνο από καιρό σε καιρό, όταν εξωθούν τα πράγματα σε ακρότητες και σκοτώνουν ανθρώπους μας, παίρνουμε μέτρα και τους απαντούμε για να καταλάβουν ότι η Αλβανία και τα σύνορά της είναι απαραβίαστα. Αν υπολογίζουν να αναλάβουν επικίνδυνες δραστηριότητες εναντίον της ανεξαρτησίας της Αλβανίας, οφείλουν να γνωρίζουν ότι είμαστε σε θέση να υπερασπίσουμε την πατρίδα μας. Σ' όλα τους τα σχέδια, καθώς και σ' όλες τους τις ενέργειες για να ρίξουν στην Αλβανία την ευθύνη του εμφυλίου πολέμου που ξέσπασε στην Ελλάδα, για να δυσφημήσουν την λαϊκή μας εξουσία στο Συμβούλιο Ασφαλείας και στους άλλους διεθνείς οργανισμούς, οι μοναρχοφασίστες ενθαρρύνονται και υποστηρίζονται από τις ιμπεριαλιστικές δυνάμεις.

ΦΟΒΟΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΩΣ

»Αφού εξήγησα δια μακρών στον σύντροφο Στάλιν την κατάσταση, τον πληροφόρησα γενικά για την στάση που υιοθετούμε στην επιτροπή έρευνας (του ΟΗΕ) και έναντι των υποεπιτροπών που δημιουργήθηκαν για να εξετάσουν τις τεταμένες σχέσεις μεταξύ Αλβανίας και Ελλάδας.

»Ενημέρωσα τον σύντροφο Στάλιν για την κατάσταση στην οποία βρίσκονταν οι Έλληνες δημοκράτες (ΚΚΕ) και για την βοήθεια που τους χορηγούμε στον δίκαιο αγώνα τους. Δεν παράλειψα να του πω ανοικτά για τις απόψεις μας σε σχέση με μια σειρά απόψεων των συντρόφων του Κ.Κ.Ε, απόψεων που πιστεύουμε ότι είναι λανθασμένες. Του εξήγησα επίσης την άποψή μας για την προοπτική του αγώνα των δημοκρατικών της Ελλάδας.

»Μολονότι ο σύντροφος Στάλιν ήταν βεβαίως πληροφορημένος από τους συντρόφους Μολοτον, Vyshinsky κ.λ.π., για τις κτηνώδεις και άτιμες ενέργειες των Αγγλοαμερικανών ιμπεριαλιστών έναντι της Αλβανίας δεν δίστασα να επανέλθω στο θέμα υπογραμμίζοντας τις εχθρικές τους ενέργειες έναντι μας στη Διάσκεψη Ειρήνης των Παρισίων (1947). Του υπεγράμισα επίσης ότι η κατάσταση στις σχέσεις μας με τους Αγγλοαμερικανούς δεν άλλαξε σε τίποτε και ότι θεωρούμε την στάση τους σαν απειλητική. Οι Αγγλοαμερικανοί που δεν ικανοποιούνται να ακολουθούν μια πολύ εχθρική έναντι της Αλβανίας προπαγανδιστική εκστρατεία σε διεθνές επίπεδο, αποδύονται μέσω της Ιταλίας και της Ελλάδας από ξηράς και από αέρος σε προκλήσεις με την βοήθεια αλβανικών ανατρεπτικών στοιχείων πρακτόρων του Αχμέτ Ζώγου, φασιστών και μελών της φασιστικής οργανώσεως "Μπαλλίλα" που βρίσκονται "εμικρέδες" στο εξωτερικό και που είχαν οργανωθεί και εκπαιδευόνταν σε στρατόπεδα συγκεντρώσεως στην Ιταλία και αλλού.

Ο ΠΕΡΙΣΠΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

»Αφού με άκουσε προσεκτικά, ο Στάλιν μου είπε ότι οι Αμερικανοί και οι Άγγλοι, παρά τις δυσχέρειες και τα εμπόδια που μας δημιουργούσαν, δεν μπορούσαν στις συνθήκες της εποχής εκείνης να μας επιτεθούν.

— Χάρης στην αποφασιστική σας στάση, μου είπε, δεν θα τολμήσουν να αποβιβασθούν στο έδαφός σας. Δεν υπάρχει λόγος να ανησυχείτε. Φυσικά ούτε λόγος να γίνεται ότι πρέπει να υπεραστίζετε την πατρίδα σας, να παίρνετε όλα τα απαραίτητα μέτρα για την ενίσχυση του στρατού και των συνόρων σας, διότι ο κίνδυνος πολέμου εκ μέρους των ιμπεριαλιστών υφίσταται.

»Οι Έλληνες μοναρχοφασίστες, προσέθεσε ο Στάλιν, ωθούμενοι και ενθαρρυνόμενοι από τους Αμερικάνους ιμπεριαλιστές, θα συνεχίσουν να σας προκαλούν για να σας δημιουργήσουν σύγχυση και να μην σας αφήσουν ήσυχους. Οι σημερινοί κυβερνήτες των Αθηνών έχουν το κακό στους κόλπους τους γιατί ο εμφύλιος πόλεμος που ξέσπασε στη χώρα τους κατευθύνεται εναντίον τους και εναντίον των αφεντικών τους των Άγγλων και των Αμερικανών. Σ' ό,τι αφορά την Ιταλία, τα πράγματα είναι όπως τα σκέπτεστε. Οι Αγγλοαμερικανοί θα προσπαθήσουν να εγκαταστήσουν εκεί βάσεις, να οργανώσουν την "αντίδραση" και να ενισχύσουν την κυβέρνηση ντε Γκάσπερι. Οφείλετε να επαγρυπνείτε πάρα πολύ και να είσθε ενήμεροι για τις ενέργειες των Αλβανών "εμικρέδων" στην Ιταλία. Όσο δεν συνάπτονται συνθήκες, η κατάσταση δεν μπορεί να θεωρείται εξομαλυνθείσα. Έχω την γνώμη ότι, επί του παρόντος, δεν μπορείτε να αποκαταστήσετε σχέσεις με την χώρα αυτή. Έτσι μη βιάζεστε.

ΑΛΒΑΝΙΑ ΚΑΙ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ

— Και μεις επίσης νομίζουμε, σύντροφε Στάλιν, ότι δεν πρέπει να βιαζόμαστε ως προς την εξέλιξη

των σχέσεών μας με την Ιταλία. Υπολογίζουμε συνεχώς να πάρουμε γενικά μέτρα για την ενίσχυση των συνόρων μας. Προτείνουμε στους Γιουγκοσλάβους να συνεργασθούν μαζί μας για να αντιμετωπίσουμε από κοινού την άμυνα των συνόρων μας εναντίον ενδεχομένης ελληνικής ή ιταλικής επιθέσεως. Αλλά δεν απήντησαν στην πρότασή μας με το αιτιολογικό ότι θα συζητούσαν το θέμα αφού μελετούσαν την κατάσταση. Η συνεργασία που τους προτείνουμε, συνίσταται στην ανταλλαγή πληροφοριών με τους Γιουγκοσλάβους επί των κινδύνων που μπορούν να μας δημιουργήσουν οι εξωτερικοί εχθροί ώστε ο καθένας μας να μπορεί μέσα στα σύνορά του και με τον στρατό του να λάβει επαρκή μέτρα για την αντιμετώπιση παντός ενδεχομένου.

»Τον ενημέρωσα επίσης για την μετακίνηση δύο μεραρχιών μας στα νότια σύνορα της χώρας μας.

»Περαιτέρω υπογράμμισα το γεγονός ότι ορισμένα γιουγκοσλαβικά αεροπλάνα είχαν προσγειωθεί στα Τίρανα αντίθετα με τους κανόνες που αναγνωρίζονται διεθνώς στις διακρατικές σχέσεις.

— Από καιρό σε καιρό, είπα, οι Γιουγκοσλάβοι σύντροφοι αναλαμβάνουν, χωρίς να μας προειδοποιούν, τέτοιες αξιόμημπτες ενέργειες. Δεν είναι δίκαιο τα γιουγκοσλαβικά αεροπλάνα να υπερίπτανται του αλβανικού εδάφους χωρίς να προειδοποιούν εν προκειμένω την κυβέρνησή μας. Αποκαλύψαμε την παραβίαση αυτή στους Γιουγκοσλάβους συντρόφους και αναγνώρισαν το λάθος τους. Μολονότι είμαστε φίλοι, δεν μπορούμε να τους επιτρέψουμε να παραβιάζουν την εδαφική μας ακεραιότητα. Είμαστε ανεξάρτητα κράτη και ο καθένας από μας, χωρίς να θίγουμε τις φιλικές μας σχέσεις, οφείλει να υπερασπίζεται την κυριαρχία και τα δικαιώματά του σεβόμενος όμως συγχρόνως την κυριαρχία και τα δικαιώματα των συντρόφων του.

— Ο λαός σας δεν είναι ευχαριστημένος από τις σχέσεις σας με την Γιουγκοσλαβία; με ρώτησε τότε ο σύντροφος Στάλιν. Είναι πολύ καλό που έχετε γείτονα την φίλη Γιουγκοσλαβία, γιατί η Αλβανία είναι μικρή χώρα και σαν τέτοια έχει ανάγκη να υποστηρίζεται δυναμικά από τους φίλους της.

Του απήντησα ότι είναι αλήθεια ότι κάθε χώρα μικρή ή μεγάλη έχει ανάγκη από φίλους και συμμάχους και ότι θεωρούμε την Γιουγκοσλαβία σαν φίλη χώρα.

ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΕΙΣ

Στην νέα συνάντηση Στάλιν - Χότζα, το φθινόπωρο του 1949, το κλίμα έχει αλλάξει ριζικά εναντίον της Γιουγκοσλαβίας. Στο μεταξύ, ο Τίτο έχει πραγματοποιήσει την στροφή του προς την Δύση, αποδεσμεύθηκε από το Στάλιν και η Κομμουνιστική, με όλα τα Κ.Κ. της Ευρώπης τον καταδίκασαν σαν "προδότη", "ρεβιζιονιστή", "τροτσκιστή" κ.λ.π. Ο Εμβέρ Χότζα εκθέτει στο σημείο αυτό την συνομιλία του με τον Στάλιν. Γράφει:

— Κατά τη δύσκολη περίοδο που περάσαμε, είπα στον σύντροφο Στάλιν, ότι οι λαϊκές μάζες έδειξαν μεγάλο πατριωτισμό. Η εμπιστοσύνη τους στο κόμμα μας, στη σωστή γραμμή του και στη Σοβιετική Ένωση, έμεινε ακλόνητη. Η δράση του εσωτερικού εχθρού δεν βάσταξε πολύ. Εξουδετερώσαμε την εχθρική δραστηριότητα των πρακτόρων που βρίσκονταν στην υπηρεσία της γιουγκοσλαβικής τροτσκιστικής ηγεσίας. Απέναντι αυτών οι οποίοι κατά τον ένα ή κατά τον άλλο τρόπο είχαν περιπλακεί στην αντιαλβανική δραστηριότητα της γιουγκοσλαβικής τροτσκιστικής ηγεσίας υιοθετήσαμε και υιοθετούμε διάφορη στάση. Μια παρτίδα απ' αυτούς έκανε αυτοκριτική, γιατί κινούνταν από καλή πίστη. Όσο για τους άλλους που συμβιβάστηκαν στα σοβαρά δίνουν λόγο των πράξεών τους σήμερα στα λαϊκά δικαστήρια.

— Υπερασπίστε την πατρίδα και το κόμμα, μου είπε ο σύντροφος Στάλιν. Ο εχθρός πρέπει να ξεμασκαρευτεί πλήρως με πειστικά επιχειρήματα, ώστε ο λαός να δει καλά αυτό που έκανε ο εχθρός και να πεισθεί για την κακόβουλη δραστηριότητά του. Ένας εχθρός που ξεμασκαρεύεται στα

μάτια του λαού, ακόμα και αν δεν τουφεκίζεται, ηθικά και πολιτικά έχει εκτελεσθεί, γιατί χωρίς τον λαό είναι ανήμπορος.

ΚΟΜΜΑΝΤΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ

Συνεχίζοντας την έκθεσή μου, είπα στον σύντροφο Στάλιν, ότι κατά την διάρκεια της ίδιας αυτής περιόδου, οι Αμερικανοί μέσα από την Ιταλία, έριχναν με αλεξίπτωτα, ομάδες πρακτόρων ανατροπέν στην νότια και στη βόρεια Αλβανία. Ένας ορισμένος αριθμός απ' αυτούς τους πράκτορες εξοντώθηκαν. Οι άλλοι συνελήφθησαν. Για να προλάβουμε ενδεχόμενες περιπλοκές στα νότιά μας σύνορα και για να διαθέτουμε δυνάμεις για τον σκοπό αυτό έπρεπε κατ' αρχήν - πράγμα που κάναμε — να ξεκαθαρίσουμε τις βόρειες περιοχές μας από ληστρικές πολιτικές ομάδες με το δικαίωμα που είχαμε να ξεκαθαρίσουμε τα σύνορά μας από τις ενέργειες των πρακτόρων που έστελνε ο Ράνγκοβιτς (συνεργάτης του Τίτο). Οι συμμορίες αυτές που βρίσκονταν στην υπηρεσία των Γιουγκοσλάβων, είχαν αποδουθεί σε μια σειρά από απόπειρες. Οι εκκαθαριστικές μας επιχειρήσεις τερματίστηκαν με επιτυχία. Εξοντώσαμε ορισμένες από τις συμμορίες αυτές, ενώ άλλες αναγκάστηκαν να περάσουν σε γιουγκοσλαβικό έδαφος, όπου και σήμερα ακόμη βρίσκονται εκεί.

ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ

— Συνεχίζουν να στέλνουν με αλεξίπτωτα πράκτορες - ανατροπείς; με ρώτησε ο Στάλιν.

— Νομίζω, είπα, ότι δεν παραιτήθηκαν απ' αυτόν το σκοπό. Η πολιτική του Τίτο και του Ράνγκοβιτς να προσελκύσουν Αλβανούς στο έδαφός τους και να τους οργανώσουν σε ομάδες σαμποτέρ και κατασκόπων απέτυχε και σήμερα υπάρχουν πολύ λίγες περιπτώσεις παρανόμου διαβάσεως της μεθορίου. Η Κυβέρνησή μας πήρε μέτρα στον οικονομικό τομέα και η πολιτική και οργανωτική εργασία του κόμματος έχει προωθηθεί. Οι ιμπεριαλιστές προετοιμάζουν στο εξωτερικό ομάδες πρακτόρων - ανατροπέν. Το ίδιο κάνουν οι μοναρχοφασίστες και οι Τιτοϊκοί, χωρίς να μένουν πίσω και οι Ιταλοί. Το σχέδιό μας σήμερα συνίσταται στην συντριβή των υπολειμμάτων των ληστοσυμμοριών που κρύβονται στα βουνά μας. Να καταστρέψουμε τις βάσεις τους που βρίσκονται κυρίως στους Κουλάκους (μέσους αγρότες). Το μεγάλο μέρος των αντιδραστικών ομάδων στις πόλεις κτυπήθηκε από την κρατική μας ασφάλεια, η οποία είχε στον τομέα αυτό μεγάλες επιτυχίες. Το κόμμα μας επανόρθωσε την κατάσταση που είχε δημιουργηθεί στο Υπουργείο Εσωτερικών, που ήταν παλαιά φωλιά των Τιτοϊστών και η ασφάλεια του κράτους μετεβλήθη σε στρατιά πανίσχυρη και αξιαγάπητη για το κόμμα μας και για τον λαό μας (Ο τότε υπουργός Εσωτερικών δολοφονήθηκε στο σπίτι του από τον Μ. Σέχου). Ο στρατηγός Μεχμέτ Σέχου είναι ένδοξος διοικητής και ηγέτης και στο δύσκολο και λεπτό έργο του έχει την συνεχή βοήθεια του κόμματος και του λαού. Το κόμμα έχει βάλει ως καθήκον του να σταθεροποιήσει τις θέσεις μας ώστε να μπορούμε να αντιμετωπίζουμε και να εκμηδενίζουμε τις επιθέσεις των πολυαρίθμων εχθρών του.

ΟΙ "ΣΥΝΩΜΟΤΕΣ" ΜΕΣΑ ΣΤΟ Κ.Κ.Α.

— Η κεντρική επιτροπή του κόμματός μας, είπα στον σύντροφο Στάλιν, ενέκρινε πλήρως την απόφαση του Γραφείου Πληροφοριών (πρόκειται για την Κομινφόρμ) και με ειδική ανακοίνωση καταδικάσαμε την προδοτική αντιαλβανική και αντισοβιετική στάση της τροτσκιστικής γιουγκοσλαβικής ηγεσίας. Η ηγεσία του κόμματός μας είχε εμπλακεί από χρόνια στην εχθρική δραστηριότητα των τιτοϊστών και αντιμετώπισε την υπεροψία και τις ραδιουργίες του Βουκμάνοβιτς Τέμπο και του Ντουσάν Μουγκόσα, απεσταλμένων του Τίτο. Την παραμονή της απελευθέρωσης της Αλβανίας, του είπα μεταξύ άλλων, ότι ο Τίτο με σκοπό να πραγματοποιήσει τα αντιμαρξιστικά του σχέδια κατά της Αλβανίας, απέστειλε στη χώρα μας μια αντιπροσωπεία της κεντρικής επιτροπής

του γιουγκοσλαβικού κομμουνιστικού κόμματος υπό την ηγεσία του εκτάκτου απεσταλμένου του Βελμίρ Στόιτς. Αυτός και οι μυστικοί συνεργάτες του, οι προδότες Σείφουλλάχ Μαλεσόβα, Κότσι Τζότζε, Πάντι Κρίστο κ.λ.π. προετοίμασαν στα παρασκήνια την απαίσια "πλατφόρμα" (απόφαση Κ.Κ.) του Βερατίου η οποία αυτή καθ' εαυτή ήταν μια σοβαρή συνωμοσία εναντίον της σωστής γραμμής που ακολούθησε το κόμμα κατά την διάρκεια της περιόδου του αγώνα, κατά της ανεξαρτησίας του κόμματος μας και της χώρας μας εναντίον του προσώπου του γενικού γραμματέα του κόμματος (Χότζα) κ.λ.π.

— Ο Κότσι Τζότζε και ο Πάντι Κρίστο, είπα, ήταν και οι δύο επικίνδυνοι πράκτορες των Γιουγκοσλάβων "Τροτσκιστών" στους κόλπους της ηγεσίας του κόμματός μας. Καθοδηγούνταν και υποστηρίζονταν από τους Γιουγκοσλάβους "Τιτοϊστές". Είχαν βάλει για σκοπό τους να καταλάβουν θέσεις κλειδιά στο κόμμα μας και στο λαϊκό δημοκρατικό μας κράτος. Ανέπτυσσα την προδοτική τους δραστηριότητα στην υπηρεσία της εθνικιστικής σοβινιστικής αποικιοκρατικής πολιτικής της τροτσκιστικής γιουγκοσλαβικής ηγεσίας κατά της Λαϊκής Δημοκρατίας της Αλβανίας. Ο Κρίστο Τεμέλκο ήταν ένας απ' αυτούς που επηρεάζονταν περισσότερο από την τροτσκιστική γιουγκοσλαβική ηγεσία και εφάρμοζε ανεπιφύλακτα τις οδηγίες της στο Στρατό. Αλλά μόλις η προδοσία της γιουγκοσλαβικής ηγεσίας απεκαλύφθη πλήρως, αναγνώρισε τα λάθη του και έκανε αυτοκριτική μπροστά στο κόμμα.

Ο Στάλιν ο οποίος μ' άκουγε προσεκτικά με ρώτησε:

— Τι είναι αυτοί; Σλάβοι, Αλβανοί; Τι είναι;

Ο Κρίστο Τεμέλκο, του είπα είναι Σλαβομακεδόνας. Ο Κότσι Τζότζε είναι αλβανικής καταγωγής αλλά οι γονείς του έζησαν στην "Μακεδονία".

ΟΙ ΔΥΟ ΜΕΡΑΡΧΙΕΣ ΤΗΣ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑΣ

»Του είπα ακολούθως για την εξαιρετική σημασία που δίνει το κόμμα μας στις επιστολές της κεντρικής επιτροπής του ΚΚ της ΕΣΣΔ προς την γιουγκοσλαβική ηγεσία και η απόφαση του Γραφείου Πληροφοριών (Κομινφόρμ).

— Υπό το φως των ντοκουμέντων αυτών που μας διαβιβάστηκαν σε μια τόσο σπουδαία στιγμή για το κόμμα μας και για το λαό μας, είπα στο σύντροφο Στάλιν, η κεντρική επιτροπή του κόμματός μας κατάλαβε πολύ καλά το χαρακτήρα και τους αντικειμενικούς σκοπούς των γιουγκοσλάβων στην Αλβανία.

»Αφού του σκιαγράφησα σε χονδρές γραμμές τα πολλαπλά ριζοσπαστικά μέτρα που είχε πάρει το κόμμα μας για την συντριβή των ανατρεπτικών, αντιμαρξιστικών και αντιαλβανικών ενεργειών κατά την διάρκεια του πολέμου υπογράμμισα την ευθύνη μας να επαγρυπνούμε ακόμη περισσότερο.

Στο σημείο αυτό ο σύντροφος Στάλιν με διέκοψε:

— Οι επιστολές που απευθύναμε στην γιουγκοσλαβική ηγεσία δεν περιλαμβάνουν τα πάντα γιατί υπάρχουν και άλλα ζητήματα που εμφανίστηκαν εκ των υστέρων. Δεν ξέραμε ότι οι Γιουγκοσλάβοι, υπό το πρόσχημα της αμύνης της χώρας σας εναντίον μιας επιθέσεως Ελλήνων φασιστών, θέλησαν να μεταφέρουν στρατιωτικές μονάδες τους στην Λαϊκή Δημοκρατία της Αλβανίας. Ενεργούσαν με την πιο μεγάλη μυστικότητα. Πράγματι δραστηριοποιούνται από πολύ παλαιά τα εχθρικά σχέδιά τους γιατί σκοπός τους ήταν να ανατρέψουν την κατάσταση στην Αλβανία. Η πληροφορία που μας δώσατε εν προκειμένω μας ήταν πολύ χρήσιμη, γιατί αλλιώς δεν θα ξέραμε τίποτα για την υπόθεση των μεραρχιών αυτών που ήθελαν να μετακινήσουν στο έδαφός σας οι Γιουγκοσλάβοι. Άφησαν να

εννοηθεί ότι ανελάμβαναν δΐθεν την ενέργεια αυτή με την συγκατάθεση της Σοβιετικής Ενώσεως. Όσον αφορά για το γεγονός που αναφέρατε ότι έπρεπε να δείξετε μεγαλύτερη επαγρύπνηση, είναι αλήθεια ότι στις σχέσεις με την Γιουγκοσλαβία είχαμε έλλειψη επαγρυπνήσεως όχι μόνο εκ μέρους σας αλλά και εκ μέρους όλων.»

Χότζα: ο Τίπο εξοντώνει τους Αλβανούς της Γιουγκοσλαβίας

Συνεχίζοντας τα "απομνημονεύματα από τις συνομιλίες του με τον Στάλιν ο τελευταίος επιζών σταλινικός ηγέτης Εμβέρ Χότζα αναφέρεται στις ανατρεπτικές ενέργειες που οργανώνουν εναντίον του καθεστώτος οι τιτοϊκοί και εκθέτει στον Στάλιν την δράση πολλών ενόπλων ομάδων από Αλβανούς που εκπαιδεύονται στην γιουγκοσλαβική περιοχή του Κοσσυφοπεδίου και εισδύουν στο αλβανικό έδαφος, όπου ενώνονται με "Αλβανούς ληστές". Αποκαλύπτεται έτσι ότι ο αλβανικός λαός, χρησιμοποιώντας όλα τα μέσα που είχε στην διάθεσή του, συνέχισε μέχρι το τέλος του 1949 την ένοπλη αντίστασή του κατά του κομμουνιστικού καθεστώτος στην Αλβανία. Ο Χότζα εκθέτει στον Στάλιν μια σειρά από καταπιέσεις που, υφίστανται οι Αλβανοί στην λεγομένη γιουγκοσλαβική "Μακεδονία" όπου πράγματι ζουν περί το ένα εκατομμύριο Αλβανοί μουσουλμάνοι. Ο Στάλιν εκφράζει την κατάπληξή του πως αυτός ο πληθυσμός δεν αφομοιώθηκε από τους Σλάβους. Ο Χότζα, με εθνική υπερηφάνεια και μεγαλοϊδεατισμό, εκθειάζει τον πατριωτισμό των Αλβανών και δηλώνει ότι Αλβανοί ζουν και μεγαλουργούν σε πολλές χώρες του κόσμου, μεταξύ των οποίων και... στην Ελλάδα. Αποδεικνύεται έτσι ότι, ενώ οι Έλληνες κομμουνιστές, έχουν προσφέρει στην Αλβανία, λόγω "διεθνιστικής αλληλεγγύης", ολόκληρο τον ακμαίο και μαρτυρικό ελληνισμό της Βορείου Ηπείρου, ο κομμουνιστής δικτάτωρ της Αλβανίας διατηρεί βλέψεις στους... "αλβανικούς πληθυσμούς" της Ελλάδος, εννοώντας έτσι τους αρβανιτόφωνους κατοίκους της Αττικής, Βοιωτίας και Ύδρας, οι οποίοι και δημιούργησαν, με το αίμα τους, το πρώτο ελληνικό κράτος κατά την εθνεγερσία του 1821...

Είναι ενδιαφέρον να παρατηρηθεί ότι ο Στάλιν είχε πλατύτατες γνώσεις και εύστροφο μυαλό, όπως φαίνεται από τις συζητήσεις του για τους "Αλβανούς" του Καυκάσου, την πρόοδο της γλωσσολογίας κ.λ.π. Παρακάτω θα δούμε τις απαντήσεις που δίδουν οι Εμβέρ Χότζα, Μήτσος Παρτσαλίδης, ηγέτης σήμερα του Κ.Κ.Ε. ε.σ. που είναι, μαζί με τον Χότζα, και ο μόνος επιζών από τους πρωταγωνιστές εκείνης της τραγικής περιόδου και παρίστατο, μαζί με τον Νίκο Ζαχαριάδη, στην περίφημη "δίκη του Κ.Κ.Ε." στο Κρεμλίνο ενώπιον του Στάλιν τον Ιανουάριο του 1950. Απάντηση, επίσης, δίδει και ο Μήτσος Βλαντάς, που ήταν αρχηγός των συμμοριτών στον Γράμμο κατά την συντριβή τους από τον Ελληνικό Στρατό. Η συζήτηση παρουσιάζει έξοχο ενδιαφέρον, γιατί αποκαλύπτει, με στοιχεία και προσωπικές μαρτυρίες των πρωταγωνιστών την προδοσία του Κ.Κ.Ε. και την πλήρη υποταγή του στην Μόσχα.

Στο τελευταίο μέρος των αναμνήσεών του ο Εμβέρ Χότζα γράφει:

Ξαναπαίρνοντας τον λόγο καταπιάστηκα πάλι με τα προβλήματα του σχεδίου μας για ενίσχυση της αμύνης και αναπτύξεως της οικονομίας και του πολιτιστικού επιπέδου στη Λαϊκή Δημοκρατία της Αλβανίας.

— Ο αρχηγός του επιτελείου σας, μου είπε ο σύντροφος Στάλιν, μας υπέβαλε ορισμένα αιτήματα για τον στρατό σας. Έχω δώσει διαταγές να ικανοποιηθούν όλα. Έχετε λάβει το υλικό που ζητήσατε.

Δεν μ' έχουν ενημερώσει ακόμη, του απήντησα.

Ο Στάλιν κάλεσε αμέσως έναν στρατηγό και του επιφόρτισε να συλλέξει ακριβείς πληροφορίες επί του θέματος. Λίγο αργότερα κτύπησε το τηλέφωνο. Ο Στάλιν ξεκρέμασε το ακουστικό και μέσα σ' ένα λεπτό μου είπε ότι τα εφόδια είχαν ήδη σταλεί.

— Τις σιδηροδρομικές γραμμές τις πήρατε; με ξαναρώτησε. Το σιδηροδρομικό σας δίκτυο ολοκληρώθηκε;

— Ναι, ελήφθησαν. Το σιδηροδρομικό μας δίκτυο έχει ήδη εγκαινιασθεί.

Συνέχισα να του εκθέτω σε γενικές γραμμές τους κυριότερους αντικειμενικούς σκοπούς του σχεδίου οικονομικής, μορφωτικής και αμυντικής αναπτύξεως της χώρας μας. Με την ευκαιρία του παρουσίασα τα αιτήματά μας για βοήθεια από την Σοβιετική Ένωση.

Όπως πάντα ο σύντροφος Στάλιν υποδέχθηκε τα αιτήματα βοήθειας με κατανόηση και μας μίλησε πολύ ειλικρινά.

— Σύντροφοι, μας είπε, είμαστε μια μεγάλη χώρα, αλλά γνωρίζετε ότι δεν έχουμε επουλώσει όλες τις βαριές πληγές που έχουμε υποστεί κατά τον πόλεμο. Οπωσδήποτε θα σας βοηθήσουμε και σήμερα και στο μέλλον. Ίσως όχι όσο θα έπρεπε αλλά στο μέτρο των μέσων που διαθέτουμε. Κατανοούμε πολύ καλά ότι πρέπει να δημιουργήσετε και να αναπτύξετε τον τομέα της σοσιαλιστικής βιομηχανίας σας. Και είμαστε έτοιμοι να ικανοποιήσουμε όλα τα αιτήματα που θα μας υποβάλλετε όπως και τα αιτήματα που αφορούν στην γεωργία.

Ο ΜΙΚΟΓΙΑΝ

Έπειτα χαμογελώντας προσέθεσε:

— Και οι Αλβανοί οι ίδιοι θα δουλέψουν;

Μάντεψα γιατί έθεσε αυτή την ερώτηση. Ήταν επηρεασμένος από τις κακόβουλες πληροφορίες του Αρμενίου εμπόρου Μικογιάν, ο οποίος σε μια συνάντηση που είχα μαζί του όχι μόνο μου μίλησε με γλώσσα πολύ διαφορετική από την γλώσσα του Στάλιν, αλλά χρησιμοποίησε και σκληρές κουβέντες, όσον αφορά στην πραγματοποίηση των σχεδίων μας, ισχυριζόμενος ότι ο λαός μας δεν δουλεύει. Στόχος του ήταν να μειώσει την ποικιλία και τον όγκο της σοβιετικής βοήθειας. Ο Μικογιάν πάντα αυτήν την τακτική κρατούσε απέναντί μας, αλλά ο ίδιος ο Στάλιν μας έδωσε κάθε βοήθεια που του είχαμε ζητήσει.

Η ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ

— Οι Σοβιετικοί ειδικοί μας, είπε εν συνεχεία ο σύντροφος Στάλιν, που έρχονται στην Αλβανία πρέπει να απολαμβάνουν μόνον από την κυβέρνησή σας τα ίδια μέτρα με τους Αλβανούς ειδικούς. Όχι παραπάνω.

— Οι Σοβιετικοί εμπειρογνώμονες απήντησα έρχονται σε μας από μια χώρα μακρινή και δεν μπορούμε να τους μεταχειριστούμε με τον ίδιο τρόπο που μεταχειριζόμαστε τους δικούς μας.

Ο σύντροφος Στάλιν, με διέκοψε αμέσως.

— Όχι, όχι! Έρχονται από το Αζερμπαϊτζάν ή από οποιαδήποτε άλλη περιοχή της Σοβιετικής Ενώσεως. Εμείς έχουμε τους δικούς μας κανονισμούς σ' ότι αφορά την μεταχείριση των εμπειρογνομώνων μας που αποστέλλονται να βοηθήσουν τους αδελφούς λαούς. Είναι καθήκον τους να εργασθούν με όλες τους τις δυνάμεις, σαν διεθνιστές επαναστάτες, να εργασθούν για το καλό της Αλβανίας με τον ίδιο τρόπο που εργάζονται για το καλό της Σοβιετικής Ενώσεως. Η σοβιετική κυβέρνηση αναλαμβάνει το βάρος της δικαίας επιπροσθέτου ανταμοιβής για τις υπηρεσίες τους.

Ευχαρίστησα τον σύντροφο Στάλιν και μετά έθεσα το πρόβλημα των εφοδίων που χρειαζόμαστε για μελέτες γεωλογικές και υδροηλεκτρικές, για την κατασκευή σιδηροδρομικών οδών, καθώς και μια σειρά προβλημάτων μακροπροθέσμου αναπτύξεως της βιομηχανίας. Αφού απήντησε θετικά σε όλα

τα ζητήματα που ανάφερα με ρώτησε μεταξύ άλλων:

— Έχετε αξιολογούς ποταμούς για την κατασκευή υδροηλεκτρικών σταθμών; Υπάρχουν στην Αλβανία αποθέματα άνθρακος;

ΟΙ ΑΛΒΑΝΟΙ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ

Του εξέφρασα εν συνεχεία την επιθυμία μου να του εκθέσω εν συντομία τις απόψεις μου για τις πολιτικές θέσεις της Αλβανίας εν σχέσει με την διεθνή κατάσταση. Κοίταξε το ρολόι του και με ρώτησε:

— Είκοσι λεπτά σας αρκούν;

Του απάντησα:

— Θα μου χρειασθούν ίσως κάπως περισσότερα, αν είναι δυνατόν, σύντροφε Στάλιν.

Αφού του εξέθεσα την τεταμένη κατάσταση των σχέσεών μας με την Γιουγκοσλαβία, τις εχθρικές ενέργειες των Γιουγκοσλάβων προδοτών, τις εγκληματικές συμμορίες που οργανώνονται από τους Γιουγκοσλάβους και την διοχέτευσή τους στο αλβανικό έδαφος για να αποδυθούν σε ανατρεπτικές και σαμποταριστικές ενέργειες κατά της χώρας μας, του μίλησα για την πολιτική της άγριας τρομοκρατίας που επιβάλλει η κλίκα του Τίτο στους Αλβανούς του Κοσσυφοπέδιου στη "Μακεδονία" και το Μαυροβούνι.

— Υπάρχουν πολλοί Αλβανοί στην Γιουγκοσλαβία; με ρώτησε. Τι θρησκεύματος είναι οι Αλβανοί αυτοί;

— Υπάρχουν περισσότεροι από ένα εκατομμύριο του απάντησα (στο άκουσμα του αριθμού αυτού ο Vyshinsky εξέφρασε την έκπληξή του. Προφανώς αγνοούσε ότι υπήρχαν τόσοι Αλβανοί στη Γιουγκοσλαβία). Και όλοι τους, είναι μουσουλμάνοι.

— Πώς γίνεται να μην έχουν αφομοιωθεί από τους Σλάβους και ποιες οι σχέσεις των Αλβανών που διαβιούν στην Γιουγκοσλαβία με την Αλβανία; Με ρώτησε ο Στάλιν.

— Οι Αλβανοί που ζουν στην Γιουγκοσλαβία διακρίνονταν ανέκαθεν για τον θερμό πατριωτισμό τους και τους στενούς δεσμούς τους με την πατρίδα τους και με τους συμπατριώτες τους. Πάντοτε αντετάχθησαν με δύναμη στις καταχθόνιες προσπάθειες των επεκτατιστών και στις προσπάθειες των αντιδραστικών μεγαλοϊδεατών, ΜεγαλοΣέρβων και ΜεγαλοΣλάβων να τους αφομοιώσουν. Οι Αλβανοί αυτοί με φανατισμό διατήρησαν την αλβανική τους εθνότητα έναντι όλων.

ΜΕΓΑΛΟΪΔΕΑΤΕΣ ΚΑΙ ΤΙΤΟ

— Σήμερα η κλίκα του Τίτο ακολουθεί στο Κοσσυφοπέδιο και στις περιοχές του Μαυροβουνίου και της "Μακεδονίας" που κατοικούνται από τους Αλβανούς την ίδια γραμμή και τις ίδιες μεθόδους που χρησιμοποιούσαν στον καιρό τους οι όμοιοί τους όπως ο βασιλιάς Αλέξανδρος και άλλοι. Το Κοσσυφοπέδιο αποτελεί για την κλίκα του Βελιγραδίου ένα πολύ αδύνατο σημείο και γι' αυτό η κλίκα ενέτεινε την τρομοκρατία και εφαρμόζει την πολιτική της μεταφοράς των λαϊκών μαζών, της καταναγκαστικής εργασίας, προβαίνει σε συλλήψεις, σε βίαιες επιστρατεύσεις και σε μαζικές απαλλοτριώσεις. Ο αλβανικός πληθυσμός που διαβιεί την τιτοϊκή Γιουγκοσλαβία, έχει ειδικά κτυπηθεί άγρια γιατί οι σημερινοί Γιουγκοσλάβοι ιθύνοντες γνωρίζουν τα πατριωτικά και

επαναστατικά του φρονήματα, γιατί γνωρίζουν ότι για τον πληθυσμό αυτό το εθνικό πρόβλημα ήταν και είναι μια αιμορροούσα πληγή. Εξ άλλου, το Κοσσυφοπέδιο και οι άλλες περιοχές της Γιουγκοσλαβίας που κατοικούνται από Αλβανούς, μεταβλήθηκαν σε σπουδαία κέντρα συγκεντρώσεως Αλβανών προδοτών, συμμοριών και κατασκόπων, οι οποίοι, μετεκπαιδευόμενοι από πράκτορες της γιουγκοσλαβικής μυστικής αστυνομίας προετοιμάζονται να εισβάλουν στην χώρα μας και να αποδυθούν σε πράξεις τρομοκρατίας, σε πράξεις ανατρεπτικές και σαμποτάζ καθώς και σε ένοπλες επιθέσεις. Η κλίκα του Βελιγραδίου κινητοποίησε παλαιούς Σέρβους Άγγλους και Αμερικάνους πράκτορες καθώς και Ιταλούς και Γερμανούς πράκτορες με σκοπό να κινητοποιήσει την αλβανική "αντίδραση" στο Κοσσυφοπέδιο και να οργανώσει μαζί της αποσπάσματα τα οποία σε συνεργασία με άλλους Αλβανούς ληστές θα διεισδύσουν στο έδαφός μας για να προκαλέσουν αναταραχή.

ΟΙ ΑΛΒΑΝΟΙ ΤΟΥ ΚΑΥΚΑΣΟΥ

Σε μια στιγμή ο Στάλιν μου είπε:

— Υπάρχει σε μας στον Καύκασο μια περιοχή, που ονομάζεται Αλβανία. Μήπως έχει κάποια σχέση με την χώρα σας;

— Αυτό δεν το ξέρω του απήντησα, αλλά είναι γεγονός ότι οι Αλβανοί ανά τους αιώνες βρέθηκαν συχνά υποχρεωμένοι, λόγω της σκληρής οθωμανικής κατοχής, των επιθέσεων, που υφίσταντο και των διελεύσεων σουλτανικών οσμανικών στρατευμάτων να εγκαταλείπουν την χώρα τους για να εγκατασταθούν σε ξένα μέρη, όπου σχημάτισαν και ολόκληρα χωριά. Αυτό συνέβη με δεκάδες χιλιάδες Αλβανών που εγκαταστάθηκαν στην νότια Ιταλία μετά τον 15ο αιώνα και μετά τον θάνατο του εθνικού μας ήρωα του Σκενδέρμπεη. Και σήμερα ακόμα στην Ιταλία υπάρχουν ζώνες ολόκληρες που κατοικούνται από Αλβανούς, οι οποίοι, μολονότι ζουν από 5 αιώνες σε ξένη χώρα διατηρούν την γλώσσα τους και τα αρχαία έθιμα των προγόνων τους. Το ίδιο συμβαίνει και με πολλούς Αλβανούς οι οποίοι είναι εγκατεστημένοι στην Ελλάδα όπου υπάρχουν περιοχές ολόκληρες κατοικούμενες από Αλβανούς (εννοεί τους αρβανιτόφωνους Έλληνες της Αττικής, της Ύδρας κ.λ.π.) Άλλοι πήγαν και εγκαταστάθηκαν στην Τουρκία, στην Ρουμανία, στην Βουλγαρία, στην Αμερική και αλλού. Αλλά όσον αφορά για την περιοχή του Καυκάσου, που ονομάζεται Αλβανία, δεν ξέρω τίποτα το συγκεκριμένο.

Ο Στάλιν με ρώτησε τότε για μια σειρά από αλβανικές λέξεις. Ήθελε να μάθη ποιες αναφέρονταν σε εργαλεία εργασίας και σε αντικείμενα του νοικοκυριού. Του έδινα την απάντηση στα αλβανικά και εκείνος αφού άκουγε προσεκτικά, επαναλάμβανε αυτούς τους όρους και τους συνέκρινε με τους αντίστοιχους της γλώσσας των Αλβανών του Καυκάσου. Από καιρό σε καιρό ρωτούσε τον Μολοτον και τον Μικογιάν ποια ήταν η γνώμη τους εν προκειμένω. Καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι δεν υπήρχε καμιά ομοιότητα ρίζας στις λέξεις που συγκρίναμε.

"ΠΟΡΤΟΚΑΛ"

Σε μια στιγμή ο Στάλιν πάτησε ένα κουμπί και έπειτα από λίγα δευτερόλεπτο μπήκε στο γραφείο ο στρατηγός υπασπιστής του. Ήταν ένας άνθρωπος υψηλός, επιβλητικός που μας έδειχνε πολύ καλοσύνη και συμπάθεια.

— Ο σύντροφος Εμβέρ Χότζα και εγώ προσπαθούμε να λύσουμε ένα πρόβλημα, χωρίς όμως επιτυχία, είπε ο Στάλιν χαμογελώντας στον στρατηγό. Να έλθεις σε παρακαλώ σε επαφή με τον καθηγητή (και ανέφερε το όνομα ενός διακεκριμένου Σοβιετικού γλωσσολόγου και ιστορικού, αλλά το όνομά του αυτή τη στιγμή μου διαφεύγει) και ρώτησέ τον εκ μέρους μου, αν υπάρχει κάποιος

σύνδεσμος μεταξύ των Αλβανών του Καυκάσου και των Αλβανών της Αλβανίας.

Όταν βγήκε ο στρατηγός, ο Στάλιν πήρε ένα πορτοκάλι, μου το έδειξε και μου είπε:

— Στα ρωσικά αυτό ονομάζεται "απυέλσιν". Στα αλβανικά;

Πορτοκάλ, απήντησα.

Συνέκρινε εκ νέου τους δύο όρους, αρθρώνοντάς τους σιγά -σιγά. Έπειτα, σήκωσε τους ώμους. Δεν είχαν περάσει ούτε δέκα λεπτά και ο στρατηγός ξαναμπήκε στο γραφείο.

— Έλαβα την απάντηση του καθηγητού, είπε. Διαβεβαιώνει ότι δεν υπάρχει καμία συγκεκριμένη απόδειξη που να συνδέει τους Αλβανούς του Καυκάσου με τους Αλβανούς της Αλβανίας, αλλά προσέθεσε, ότι στην Ουκρανία, στην περιοχή της Οδησσού υπάρχουν ορισμένα χωριά (επτά περίπου) που κατοικούνται από Αλβανούς. Ο καθηγητής διαθέτει εν προκειμένω ακριβή δεδομένα.

— Συνέστησα αμέσως στον πρεσβευτή μας στη Μόσχα να με πληροφορήσει, αν ορισμένοι από τους φοιτητές μας που σπουδάζουν ιστορία στην Σοβιετική Ένωση κάνουν πρακτική εξάσκηση στα χωριά αυτά και να διευκρινίσουν πως αυτοί οι Αλβανοί εγκαθιδρύθηκαν στην Οδησσό, να διευκρινίσει ακόμα αν διατήρησαν την γλώσσα και τις συνήθειες των προγόνων τους.

Ο Στάλιν πολύ προσεκτικός όπως πάντοτε μας άκουσε και μου είπε:

— Πολύ καλά, είναι μια πολύ καλή ιδέα. Οι φοιτητές σας να πάνε εκεί κάτω και να κάνουν πρακτική εξάσκηση και μάλιστα καλό θα είναι και ορισμένοι από μας να πάνε μαζί τους.

— Οι αλβανολογικές επιστήμες προσέθεσε, δεν έχουν καθόλου αναπτυχθεί, και αποτελούν αποκλειστικό πεδίο μελέτης για τους ξένους.

ΟΙ ΚΟΛΛΕΚΤΙΒΕΣ

Σε ένα άλλο σημείο των συνομιλιών μας ο σύντροφος Στάλιν μας είπε:

— Κατά την γνώμη μου, δεν πρέπει να βιάζεστε στην κολεκτιβοποίηση της γεωργίας σας. Η χώρα σας είναι ορεινή και η γεωγραφική της μορφολογία ποικίλλει από περιοχή σε περιοχή. Και εμείς, επίσης, στις ορεινές, μας περιοχές, παρόμοιες με τις δικές σας, δεν δημιουργήσαμε "κολχόζ" παρά μόνο πολύ αργότερα.

Συμφώνησα ότι είναι πολύ σπουδαίο να υπολογίσει κανείς τις συγκεκριμένες συνθήκες κάθε χώρας, γιατί οι συνθήκες αυτές ποικίλλουν πάντα από χώρα σε χώρα. Και γι' αυτό ακριβώς κανένας δεν πρέπει να αντιγράψει την πείρα μας, ή την πείρα των άλλων, αλλά μόνο να την μελετά και να επωφελείται απ' αυτήν, εφαρμόζοντάς την ανάλογα με τις συγκεκριμένες συνθήκες, που επικρατούν στην χώρα του.

Παίρνοντας τον λόγο ο σύντροφος Στάλιν υπογράμμισε ότι για το πρόβλημα αυτό, όπως και για κάθε άλλο πρόβλημα τα πάντα εξαρτώνται από τις συνθήκες και τη συγκεκριμένη κατάσταση σε κάθε χώρα.

— Οπωσδήποτε, προσέθεσε, πρέπει κατά την γνώμη μου, στα πρώτα στάδια της επαναστάσεως να ακολουθούμε απέναντι της πατριωτικής αστικής τάξεως, που αληθινά θέλει την ανεξαρτησία της

χώρας, μια πολιτική, η οποία στο στάδιο αυτό επιτρέπει να βοηθήσει τους σκοπούς μας με τα μέσα και τον πλούτο που διαθέτει. Ο Λένιν μας διδάσκει ότι από το πρώτο στάδιο της επανάστασης, κατά το οποίο η επανάσταση παίρνει έναν χαρακτήρα αντιιμπεριαλιστικό, οι κομμουνιστές μπορούν να επωφεληθούν από την βοήθεια της πατριωτικής μπουρζουαζίας. Φυσικά, αυτό πρέπει να γίνεται μέσα σε συγκεκριμένες συνθήκες και αφού ληφθεί υπ' όψη η στάση αυτή της μπουρζουαζίας έναντι των πιο κρίσιμων προβλημάτων, που αντιμετωπίζει η χώρα. Στις χώρες της Λαϊκής Δημοκρατίας επί παραδείγματι η μεγαλοαστική τάξη συμβιβάστηκε με τους Γερμανούς κατακτητές και τους βοήθησε. Όταν ο Σοβιετικός στρατός απελευθέρωσε τις χώρες αυτές η πουλημένη μπουρζουαζία πήρε το δρόμο για το εξωτερικό.

Πριν συνεχίσει, ο Στάλιν σκέφτηκε για μια στιγμή και έπειτα είπε:

Ο Σοβιετικός στρατός, δεν ήρθε σε βοήθειά σας στην Αλβανία. Και ο Γιουγκοσλαβικός στρατός; Σας βοήθησε στη χώρα σας κατά την διάρκεια του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα;

— Όχι του απήντησα. Αντίθετα ο εθνικοαπελευθερωτικός μας στρατός απέστειλε δύο μεραρχίες, παρτιζάνων για να πολεμήσουν επί γιουγκοσλαβικού εδάφους για να βοηθήσουν στην απελευθέρωση των λαών της Γιουγκοσλαβίας.

ΠΑΡΤΣΑΛΙΔΗΣ: με εντολή του Δημητρώφ από την Μόσχα προχωρήσαμε στην Συμφωνία της Βάρκιζας το 1945

Ενώ όμως το κεφάλαιο Εμβέρ Χότζα κλείνει, ανοίγει ένα νέο κεφάλαιο. Στις προσωπικές μαρτυρίες και τις φοβερές καταγγελίες του Αλβανού συμμάχου τους για τα μοιραία λάθη του ΚΚΕ απαντούν ο "στρατηγός" Δ. Βλαντάς, ο Μήτσος Παρτσαλίδης, δεξί χέρι του Νίκου Ζαχαριάδη και "πρωθυπουργός" το 1949 στην "κυβέρνηση του βουνού" με δύο Σλάβους υπουργούς που προσεπικύρωναν έτσι την κομμουνιστική προδοσία για την απόσπαση της ελληνικής Μακεδονίας. Ο Μήτσος Παρτσαλίδης είναι, μαζί με τον Εμβέρ Χότζα, ο μόνος από τους επιζώντας κομμουνιστές ηγέτες που πήραν μέρος τον Ιανουάριο του 1950 στην "δίκη του ΚΚΕ" στο Κρεμλίνο. Έχει, συνεπώς βαρύτητα η μαρτυρία του, αδιάφορα αν αποκαλύπτει όλη την αλήθεια ή όχι. Από τις συνεντεύξεις του όμως που ακολουθούν, αποδεικνύεται ότι ο Μήτσος Παρτσαλίδης δεν κατορθώνει να διαψεύσει ουσιαστικά τον Εμβέρ Χότζα. Αντίθετα ομολογεί την πλήρη εξάρτηση του ξενοκίνητου ΚΚΕ από τους Σλάβους και δηλώνει ότι:

1ον. - Το ΚΚΕ δεν κατέληξε μόνο του στην απόφαση για την συνθήκη της Βάρκιζας τον Ιανουάριο του 1945. Την εντολή διαβίβασε, για λογαριασμό της σοβιετικής ηγεσίας, ο Βούλγαρος κομμουνιστής δικτάτορας Γκεόργκι Δημητρώφ. Συνεπώς είναι περιεργό ότι, μετά την ήττα, ο Στάλιν συμφωνεί πως "ήταν λάθος η Βάρκιζα".

2ον. - Ο Γκ. Δημητρώφ είχε μηνύσει από την Μόσχα, με τηλεγράφημά του προς το ΚΚΕ μέσω του ασυρμάτου που λειτουργούσε μυστικά από τον Δεκέμβριο του 1944 μεταξύ της κομμουνιστικής ηγεσίας στην Αθήνα και του διεθνούς κομμουνιστικού κινήματος στη Σόφια, ότι το "ΚΚΕ δεν πρέπει να περιμένει, κάτω από τις σημερινές συνθήκες βοήθεια από την Βουλγαρία ούτε από την Γιουγκοσλαβία". Παρά ταύτα η ηγεσία του ΚΚΕ προχώρησε στο αντάρτικο θυσιάζοντας τους μαχητές της και το άνθος του ελληνισμού στον μάταιο, πλην αιματηρότατο αγώνα "για λογαριασμό των Σλάβων". Σημειωτέον ότι ο Δημητρώφ, αν και Βούλγαρος, ήταν μέλος του... ΚΚ Σοβιετικής Ενώσεως και διαβίβασε την εντολή από την Μόσχα μέσω Σόφιας.

3ον. - Ο Μολοτοφ είχε διαμηνύσει μέσω του επιτρόπου Πετρώφ, στην Μόσχα προς τον Παρτσαλίδη το 1946, ότι το ΚΚΕ έπρεπε να πάρει μέρος στις εκλογές του Μαρτίου 1946. Ο Παρτσαλίδης διαβίβασε την σοβιετική "συμβουλή" στον Νίκο Ζαχαριάδη στην Αθήνα, αλλά εκείνος προχώρησε στην αποχή που σήμανε την έναρξη του ενόπλου ανταρτικού αγώνος με την επίθεση στο Λιτόχωρο κατά την ημέρα των εκλογών. Είναι σαφές ότι ο Ζαχαριάδης, που ήταν απόλυτα πιστός στην Μόσχα, δεν ενήργησε μόνος του. Κάποιο παιχνίδι έπαιξαν οι Ρώσοι στην ράχη του ΚΚΕ δια του Ζαχαριάδη οδηγώντας την Ελλάδα στο αιματοκύλισμα και ταυτόχρονα "νίπτοντες τας χείρας".

4ον. - Η σοβιετική πρεσβεία στο Κάιρο, κατά την συμφωνία του Λιβάνου, διαβίβασε στους εκπροσώπους του ΚΚΕ την "συμβουλή" ότι έπρεπε να υπογράψουν την συμφωνία με την κυβέρνηση Γ. Παπανδρέου, που οδήγησε το ΚΚΕ, το ΕΑΜ και τον ΕΛΑΣ στην εξάρτησή τους από τους Άγγλους στους οποίους τους είχε "εκχωρήσει" από τότε η Μόσχα. Το διπλό παιχνίδι πάνω στην ράχη των οπαδών του ΚΚΕ και του ελληνικού λαού από την σοβιετική ηγεσία.

Σ' ένα σημείο των αφηγήσεών του ο Μήτσος Παρτσαλίδης λέει πως ο Στάλιν τους είπε: "τι τα θέλατε τα κανόνια;" Εδώ πρέπει να διευκρινισθεί, πως, καθώς αφηγούνται οι "στρατηγοί" Βλαντάς και Γούσιας (που σκοτώθηκε το 1979 στην Αθήνα σε αυτοκινητιστικό δυστύχημα) ο Στάλιν είχε υποσχεθεί δια του Ζαχαριάδη το 1949 να γεμίσει τον Γράμμο με κανόνια και αεροπλάνα". Τους "δούλευε". Και τους πούλησε. Μετά, αναρωτιόνταν "τι να τα κάνουν τα κανόνια" οι αντάρτες του ΚΚΕ που συνετρίβησαν στον Γράμμο. Τι τα κάνουν τα κανόνια στους πολέμους;

Ο αντίλογος του Μ. Παρτσαλίδη έρχεται από τρεις συνεντεύξεις που παραχώρησε ο σημερινός

ηγέτης του ΚΚΕ εσ. στην "Αυγή" βασικά, και επανέλαβε στο "Βήμα" και στην "Ελευθεροτυπία". Είναι χρήσιμο να ακουσθεί η "άλλη πλευρά του αντάρτικου" για την ενημέρωση της ελληνικής Κοινής Γνώμης στις προδοσίες του κομμουνισμού.

Αναφερόμενος στην αιτία που προκάλεσε τη συνάντηση της Μόσχας ο Μήτσος Παρτσαλίδης αφηγείται:

"Με τους Αλβανούς συντρόφους μας είχαμε ορισμένα ζητήματα σε εκκρεμότητα, που συνιστούσαν διαφορές απόψεων.

Οι Αλβανοί ίσως να ζήτησαν να ξεκαθαρισθούν αυτές οι απόψεις και έτσι προκάλεσαν τη συνάντηση της Μόσχας. Αλλά πρέπει και μεις να βάλουμε το ζήτημα των διαφορών μας με τους Αλβανούς. Κι ακόμα να θέσαμε αυτή τη συνάντηση μαζί τους για να συζητήσουμε τα κοινά θέματά μας.

Εμείς τότε ήμασταν σκόρπιοι. Ακόμη και τα μέλη του Πολιτικού Γραφείου και της Κεντρικής Επιτροπής ήμασταν σε διαφορετικές πόλεις - και χώρες. Ο Ζαχαριάδης βρισκόταν στη Βουδαπέστη κι εγώ ήμουν στην Τασκένδη, όταν ειδοποιηθήκαμε για τη συνάντηση με το Στάλιν και το Χότζα. Ήταν Γενάρης του 1950.

Εμένα μ' ειδοποίησαν από την Κεντρική Επιτροπή του Ουζμπεκικού Κομμουνιστικού Κόμματος, ότι έπρεπε να πάω στο Κρεμλίνο. Όταν πήγα εκεί βρήκα το Ζαχαριάδη. Αυτός μου είπε ότι θα συζητούσαμε ορισμένα ζητήματα με τους Αλβανούς.

Στη συνάντηση που ακολούθησε ήταν από Σοβιετικής πλευράς ο Στάλιν, ο Μολοτοφ κι ακόμα ο Γρηγοριάν μαζί μ' ένα μέλος της Κεντρικής Επιτροπής του Σοβιετικού Κομμουνιστικού Κόμματος κι ορισμένοι βοηθοί τους, που ανήκαν στο τμήμα διεθνών σχέσεων του κόμματός τους. Από ελληνικής πλευράς ήμασταν ο Ζαχαριάδης κι εγώ κι από τους Αλβανούς ο Εμβέρ Χότζα και ο Μεχμέτ Σέχου.

Από τη στιγμή, που είχαν δημιουργηθεί ζητήματα, ανάμεσα στο ΚΚΕ και στο Αλβανικό Κομμουνιστικό Κόμμα, το Σοβιετικό Κομμουνιστικό Κόμμα αισθάνθηκε την ανάγκη να διευκολύνει τη δυνατότητα μιας επαφής και συζήτησης των διαφορών μας με στόχο τη διάλυση των παρεξηγήσεων και την αποκατάσταση των σχέσεών μας. Αυτή η ενέργεια του Σοβιετικού Κομμουνιστικού Κόμματος ήταν κάτι το φυσικό. Με τη νοοτροπία, που υπήρχε τότε στο Σοβιετικό Κομμουνιστικό Κόμμα βρήκε έδαφος για να παίξει το ρόλο της και η κατηγορία που είχε εκτοξευθεί από το Μάρκο Βαφειάδη κατά του Ζαχαριάδη. Είναι γεγονός ότι οι Σοβιετικοί εκτιμούσαν πολύ το Μάρκο Βαφειάδη.

Τη συζήτηση άνοιξε ο Στάλιν, που είπε ότι η συνάντηση αυτή γινόταν με το σκοπό να ξεκαθαρισθούν ορισμένα ζητήματα, που αφορούσαν στα κομμουνιστικά κόμματα της Ελλάδας και της Αλβανίας.

Ύστερα μίλησαν οι Αλβανοί, που αρχικά έθεσαν το θέμα της απομάκρυνσης από τη χώρα τους της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ.

Η Κεντρική Επιτροπή του ΚΚΕ είχε την έδρα της κείνη την εποχή - μετά τη λήξη του εμφυλίου πολέμου - στο Μπουρνέλι της Αλβανίας. Εκεί βρισκόταν κι ένα τμήμα του Δημοκρατικού Στρατού.

Το αιτιολογικό του Αλβανικού αιτήματος ήταν ότι "δεν έπρεπε να προκαλεί" αυτή η παραμονή της έδρας της καθοδήγησης του ΚΚΕ στο έδαφος της Αλβανίας. Ποιους θα προκαλούσε; Τους Αμερικανούς και την Ελληνική Κυβέρνηση"

ΣΤΑΛΙΝ: "ΤΑ ΘΕΛΕΤΕ ΤΑ ΚΑΝΟΝΙΑ;"

Σχετικά με την εκτίμηση του Χότζα για την τακτική, που εφάρμοσε ο "Δημοκρατικός Στρατός" το ΚΚΕ, ο Μήτσος Παρτσαλίδης περιγράφει:

"Το δεύτερο ζήτημα που έθεσε ο Χότζα ήταν η τακτική, που εφαρμόσαμε στη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου. Είχε τη γνώμη ότι έπρεπε να εφαρμόσουμε την τακτική του ανταρτοπολέμου και να μην κάναμε μετωπική αντιπαράταξη στον κυβερνητικό στρατό. Αυτή ήταν και η θέση του Μάρκου Βαφειάδη.

Ο Ζαχαριάδης είπε ότι ο Μάρκος Βαφειάδης δεν είχε καλή ψυχική υγεία και ότι ήταν κλονισμένα τα νεύρα του.

Οι Σοβιετικοί παρατήρησαν ότι ίσα - ίσα η τακτική που χάραξε ο Μάρκος Βαφειάδης ήταν η σωστή".

Δεν μιλήσαμε για το θέμα του ανεφοδιασμού του Δημοκρατικού Στρατού. Το μόνο, που συζητήσαμε, ήταν η τακτική πολέμου που εφαρμόστηκε από το Δημοκρατικό Στρατό. Αναφέρθηκε, ωστόσο, κατά τη συζήτηση ότι δεν ήταν επαρκής ο εξοπλισμός του στρατού μας. Και τότε ο Στάλιν παρατήρησε:

— Τι χρειαζόσασταν τα κανόνια, που ζητούσατε; Έπρεπε να εφαρμόσετε άλλη τακτική στον αγώνα".

Η γραμμή του κόμματός μας για τη διατήρηση των θέσεών μας στον Γράμμο και το Βίτσι ήταν σωστή. Ακόμη κι αν έπαιρνε τη μορφή του ανταρτοπολέμου ο αγώνας, χρειαζόταν να υπάρχει μια βάση, ένα ορμητήριο, μια θέση, όπου μπορούσε αυτός να στηριχθεί".

"ΘΑ ΧΑΝΑΜΕ ΟΠΩΣΔΗΠΟΤΕ"

Στο σημείο αυτό ο Δημ. Βλαντάς που υπερασπιζοντας, επί κεφαλής των ανταρτών, στο Βίτσι αφηγείται τα ακόλουθα στο βιβλίο του και στην εφημερίδα "Νέα Πορεία".

"Ο Χότζα κάνει, με το παραπάνω βιβλίο του μάθημα στους Έλληνες κομμουνιστές πως γίνεται ένας ανταρτοπόλεμος. Διάβολε, αυτό το ξέραμε, όχι λιγότερο απ' αυτόν. Το πρόβλημα είναι άλλο. Στις συνθήκες μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο δεν υπήρχε καμιά δυνατότητα στην Ελλάδα να νικήσουμε μ' ανταρτοπόλεμο, όσο σωστά κι αν θα τον κάναμε. Βέβαια, κι αυτόν τον κάναμε με τον πιο ελεεινό τρόπο. Αν θα τον κάναμε σωστά, το ανώτατο που μπορούσαμε να πετύχουμε ως το καλοκαίρι του 1947 ήταν ένας έντιμος συμβιβασμός με τους αντιπάλους μας.

"Αρα, όλη η κριτική του Χότζα για την στρατηγική και τακτική μας, κατά τον εμφύλιο πόλεμο, για το πως γίνεται ένας ανταρτοπόλεμος κι εξελίσσεται σε γενική εξέγερση, δεν αξίζει ούτε μια πεντάρα. Ο Χότζα και τώρα δεν καταλαβαίνει ότι το ΚΚΕ ηττήθηκε ουσιαστικά με τον Ιούνη του 1946.

Συνάντησα το Χότζα δύο φορές στα Τίρανα: Τη μια φορά για τρέχοντα άμεσα ζητήματα. Τη δεύτερη φορά για την εκστρατεία του αντιπάλου, που ετοιμαζόταν το καλοκαίρι του 1949. Στη δεύτερη περίπτωση με ρώτησε τι προοπτικές έχουμε για την αντιμετώπιση αυτής της εκστρατείας. Δεν είναι σωστό, ότι του είπα, ότι το Βίτσι είτε ο Γράμμος θα γίνει ο τάφος του αντιπάλου μας. Ποτέ δεν πίστεψα σε τέτοιες διακηρύξεις του Ζαχαριάδη. Το μόνο που του είπα είναι ότι η κατάσταση είναι πολύ δύσκολη, αλλά θα πολεμήσουμε. Όπως αποδείχνω και στο δίτομο έργο μου, για τον εμφύλιο πόλεμο, έκανα ό,τι μου ήταν δυνατό για να πείσω τους Ζαχαριάδη - Μπαρτζιώτα - Γούσια, ότι το

Βίτσι δεν προσφέρονταν γι' αποφασιστική μάχη, ότι έπρεπε ν' ανακαταλάβουμε τη Βόρ. Πίνδο και κει να δώσουμε αποφασιστική μάχη, στα 1949. Όταν στα τέλη του Απρίλη 1949 έμαθα από τον Ζαχαριάδη τις συζητήσεις του για τον Στάλιν, του πρότεινα να σταματήσουμε αμέσως τον ένοπλο αγώνα, αποδειχνοντας ότι δεν υπήρχε πια καμιά δυνατότητα να νικήσουμε, αλλά αρνήθηκε.

"Γενικά, πρέπει να σημειώσω και τ' ακόλουθα: Διαφωνίες είχα με τα άλλα μέλη της ηγεσίας του ΚΚΕ για ζητήματα τακτικής και οργάνωσης του ΔΣΕ και όταν γίνονταν ο ένοπλος αγώνας. Διαφωνίες είχα και για τις αιτίες της ήττας μας και ακριβώς γι' αυτό μ' έθεσαν στο περιθώριο της δράσης του Πολιτικού Γραφείου. Όλα αυτά, όπως και η σύγκρουσή μου με την τότε ρωσική ηγεσία, είχαν σαν αποτέλεσμα 11 χρόνια εξορίας μου στα Καρπάθια της Ρουμανίας. Όλ' αυτά πιστεύω δεν τ' αγνοούσε ο Χότζα, όταν έγραψε για τον Βλαντά στο βιβλίο του.

1) Η ήττα μας στο Βίτσι, το 1949, ήταν αναπόφευκτη, ακόμη και αν θα διεύθυνα τη μάχη αριστοτεχνικά. Το ίδιο αφορά και την τελική μάχη στο Γράμμο.

2) Τα περί μακρόχρονου ανταρτοπολέμου, σαν μέσο για να νικήσουμε, αυτά τα είπε και ο Μάρκος Βαφειάδης, αλλά το αναπόφευκτο αποτέλεσμα θα ήταν να εξοντωθούν και οι τελευταίοι".

ΕΜΒΡΟΝΤΗΤΟ ΜΕΝΕΙ ΤΟ ΚΚΕ

Οι απόψεις για τη συμφωνία της Βάρκιζας που διατυπώθηκαν στη συνάντηση της Μόσχας, είναι οι ακόλουθες, όπως τις ιστορεί ο Μήτσος Παρτσαλίδης (που ήταν ένας απ' αυτούς που υπόγραψαν τη συμφωνία).

"Σχετικά με τη συμφωνία της Βάρκιζας ο Χότζα γράφει ότι δε συμφωνήσαμε στην άποψη ότι έπρεπε να συνεχίσουμε τον αγώνα και να μην παραδώσουμε τα όπλα. Και λέει ότι εντελώς αναπάντεχα συμφώνησε μαζί του και ο Στάλιν.

Εμείς θυμίσαμε σε κείνη την συνάντηση τις υποδείξεις που μας είχαν γίνει από τον Δημητρώφ, σχετικά με τη Βάρκιζα. Ο Δημητρώφ είχε υποδείξει τη δύναμη της συμφωνίας της Βάρκιζας. Μας προσανατόλιζε προς αυτή την κατεύθυνση, γιατί δεν ήταν όπως ανέφερε σε μήνυμα του ευνοϊκή η κατάσταση κείνη την εποχή για την συνέχιση του αγώνα μας. Και γιατί δε μπορούσε, όπως ανέφερε, να μας βοηθήσει ούτε η Βουλγαρία, ούτε η Γιουγκοσλαβία. Κι αυτό γιατί οι δύο χώρες δε θα ήταν σωστό να εμπλακούν σ' ένα πόλεμο (με τους Άγγλους).

Όταν θύμισα εγώ αυτές τις υποδείξεις του Δημητρώφ, ο Στάλιν ζήτησε από τους συμβούλους του να ψάξουν να βρουν το σχετικό κείμενο. Αυτοί δεν το βρήκαν κείνη τη στιγμή, το είπαν στον Στάλιν κι αυτός μας είπε:

Ο Δημητρώφ δεν είναι Κεντρική Επιτροπή του Σοβιετικού Κομμουνιστικού Κόμματος. Εμείς σαν Κεντρική Επιτροπή του Σοβιετικού Κομμουνιστικού Κόμματος, έχουμε τη γνώμη ότι έπρεπε να συνεχίσετε τον πόλεμο".

Και έκανε αναφορά στην πρόσφατη νίκη των Κινέζων Κομμουνιστών, υπενθυμίζοντας ότι εκείνοι έκαναν τον αγώνα στην ύπαιθρο πολιορκώντας διαρκώς τις πόλεις, που σιγά - σιγά, η μια μετά την άλλη παραδίδονταν από τον κυβερνητικό στρατό.

Εμείς πέρα από την αναφορά μας στις υποδείξεις του Δημητρώφ δεν κάναμε λόγο. Κι ύστερα από τη διατύπωση αυτής της γνώμης από τον Στάλιν δεν προσθέσαμε τίποτε άλλο. Άλλωστε τότε κυριαρχούσε η νοοτροπία - και σε μας, ότι αφού το λέει ο Στάλιν πρέπει να ήταν έτσι".

Το μόνο που είπε ο Ζαχαριάδης ήταν ότι μετά τη συμφωνία της Βάρκιζας δεν παραδώσαμε ολόκληρο τον οπλισμό μας.

Μας έκαναν εντύπωση οι αντιλήψεις του Σοβιετικού Κομμουνιστικού Κόμματος σχετικά με τη συμφωνία της Βάρκιζας. Για πρώτη φορά ακούσαμε τις απόψεις τους.

Έπρεπε να είχε γίνει από νωρίτερα επαφή και να ζητηθεί η γνώμη τους. Για να δούμε σε τι είδους βοήθεια μπορούσαμε να υπολογίσουμε αν ακολουθούσαμε άλλη γραμμή. Ο Στάλιν, πριν εκφράσει την άποψή του στη συνάντησή μας, φαινόταν ότι ήταν ενήμερος του θέματος.

Εμείς σαν κόμμα κείνη την περίοδο είχαμε την εντύπωση ότι η συμφωνία της Βάρκιζας ήταν ένας απαραίτητος ελιγμός.

Ο Ν. ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ "ΤΑΚΑΝΕ ΠΛΑΚΑΚΙΑ"

Ο Ζαχαριάδης σ' ένα άρθρο του στο διεθνιστικό περιοδικό "Για μια σταθερή ειρήνη για τη λαϊκή δημοκρατία" (που δημοσιεύτηκε το Δεκέμβρη του 1948) αναθεωρούσε την αρχική του άποψη για την πολιτική μας στην περίοδο της Κατοχής, τη χαρακτήρισε λαθεμένη, αλλά έκανε εξαίρεση για τη συμφωνία της Βάρκιζας. Αυτή τη συμφωνία τη θεώρησε απαραίτητη, γιατί έδινε την ευκαιρία για ανασυγκρότηση των δυνάμεών μας.

Στη συνάντησή μας με το Στάλιν και με τον Χότζα ο Ζαχαριάδης δεν επέμενε πολύ σ' αυτήν την άποψή του σχετικά με τη συμφωνία της Βάρκιζας. Άλλωστε επειδή εγώ είχα τη προσωπική ευθύνη για τη συμφωνία αυτή πήρα το λόγο και αναφέρθηκα στις υποδείξεις του Δημητρώφ.

Μετά τη συνάντηση αυτή ο Ζαχαριάδης - σε ιδιαίτερη συνομιλία μας - διετύπωσε τη γνώμη ότι δε θα έπρεπε ν' ανακινήσουμε το θέμα της συμφωνίας της Βάρκιζας. Αντίθετα εγώ υποστήριξα σ' αυτή τη συνομιλία μας ότι θεωρούσα απαραίτητο να βάλουμε το ζήτημα στην Κεντρική Επιτροπή του κόμματος και να εκφραστεί μια ξεκάθαρη θέση πάνω σ' αυτό.

" Ο Ζαχαριάδης σε άρθρο του χαρακτήρισε αργότερα (1950) λάθος την Βάρκιζα. Την θέση του ενστερνίσθηκε με απόφαση της και η Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε.

Ο Ζαχαριάδης αρχικά είχε επιφυλάξεις, αν έπρεπε να θέσουμε θέμα για αναθεώρηση της θέσης μας στη συμφωνία της Βάρκιζας. Τελικά το θέμα συζητήθηκε στην Ολομέλεια και καταδικάστηκε η συμφωνία της Βάρκιζας.

ΑΛΛΑΖΟΥΝ "ΓΡΑΜΜΗ" ΜΕΤΑ ΤΟ 1947

" Ο Ζαχαριάδης, λοιπόν, μιλάει τότε για λαθεμένη πολιτική του κόμματος, στα χρόνια της κατοχής. Για λαθεμένη πολιτική του κόμματος εκείνα τα χρόνια, μιλάει, για πρώτη φορά ο Ζαχαριάδης, σε ένα άρθρο που έστειλε στο περιοδικό του Γραφείου Πληροφοριών, της "Κομινφόρμ", δηλαδή. Αυτό το άρθρο γράφτηκε το Δεκέμβρη του 1947 και δημοσιεύτηκε ένα χρόνο αργότερα, το Δεκέμβρη του 1948.

Αυτή την περίοδο έχουμε την ανάπτυξη της δράσης του Δημοκρατικού Στρατού, το ξάπλωμα του εμφυλίου πολέμου. Αυτή την περίοδο, ο Ζαχαριάδης έρχεται σε επαφή και με τον Εμβέρ Χότζα. Είναι η περίοδος που ο Ζαχαριάδης έχει κάνει αναθεώρηση της θέσης του. Και η αναθεώρηση αυτή γίνεται δεκτή από ολόκληρο το Πολιτικό Γραφείο, από ολόκληρη την Κεντρική Επιτροπή και τα στελέχη του κόμματος. Έτσι, το ΚΚΕ κρίνει πια ότι στην περίοδο της κατοχής έγιναν σοβαρά λάθη.

Ότι, εξαιτίας αυτών των λαθών, χάσαμε τον αγώνα. Μια εξαίρεση έχουμε, για τη Συμφωνία της Βάρκιζας. Όταν γίνεται η αλλαγή αυτή της πολιτικής εκτίμησης, η Συμφωνία της Βάρκιζας θεωρείται ένας ελιγμός σωστός, ένας ελιγμός απαραίτητος. Ένας ελιγμός που μας επέτρεψε να αναδιοργανωθούμε, να ανασυγκροτηθούμε, να ξεκινήσουμε τον καινούργιο αγώνα.

ΑΡΗΣ ΚΑΙ ΣΙΑΝΤΟΣ ΧΑΦΙΕΔΕΣ - ΠΡΑΚΤΟΡΕΣ

"Διάβασα ολόκληρο το Πέμπτο κεφάλαιο του βιβλίου του Χότζα. Εκεί, μεταξύ των άλλων, αναφέρεται ότι ο Εμβέρ Χότζα είπε στη συζήτηση πως αν βρισκόμαστε εμείς στη θέση σας, θα δικάζαμε τον Σιάντο. Και ότι ο Ζαχαριάδης του απάντησε πως δε συμφώνησε η ηγεσία με τον Σιάντο, ή κάτι τέτοιο, αλλά δεν τον πήγε σε δίκη, μόνο τον διέγραψε από το κόμμα, ούτε εκδιώχθηκε από την Κεντρική Επιτροπή ή έπαψε να είναι μέλος του Πολιτικού Γραφείου.

Πρώτα - πρώτα πρέπει να ξεκαθαρίσουμε το εξής: Ο Ζαχαριάδης όταν γύρισε στην Ελλάδα από το στρατόπεδο συγκεντρώσεως του Νταχάου, ενέκρινε απολύτως την πολιτική που κράτησε το ΚΚΕ κατά την περίοδο της Αντίστασης. Βέβαια, είτε πως έγιναν μερικά λάθη, μικρής όμως σημασίας. Και δέχθηκε πως και χειρότερη να ήταν η Συμφωνία του Λιβάνου δεν επρόκειτο ν' αλλάξει στην ουσία ο συσχετισμός των δυνάμεων.

Ο Ζαχαριάδης, λοιπόν, εγκρίνει αυτή την πολιτική. Αλλά, είναι αλήθεια πως ο Ζαχαριάδης, λίγο αργότερα, μίλησε σε ορισμένα μέλη του Πολιτικού Γραφείου ότι έχει υποψίες για τον Σιάντο. Όλα τα μέλη του Πολιτικού Γραφείου στα οποία μίλησε ο Ζαχαριάδης, απέκρουσαν κάθε υποψία για τον Σιάντο. Δήλωσαν ότι αποκλείεται ο Σιάντος να είναι πράκτορας του εχθρού.

Είναι φανερό ότι γίνεται σύγχυση σε ορισμένα πράγματα. Κάπου αλλού, σχετικά με τον Άρη (Βελουχιώτη). Ο Χότζα, γράφει ότι το Κ.Κ. Αλβανίας διατύπωσε την άποψη πως θεωρεί υπεύθυνο για τον θάνατο του Άρη το ΚΚΕ. Κι ο Ζαχαριάδης απάντησε πως ο Άρης ήταν αναρχικός και στασιαστής αλλά δεν φέρει το κόμμα καμιά ευθύνη για το θάνατό του. Και ότι επειδή, θεωρούσαμε τον Άρη αναρχικό τον αποκλείσαμε από την Κεντρική Επιτροπή. Ενώ κι αυτό δεν είναι σωστό. Γιατί ο Άρης δεν έγινε ποτέ μέλος της Κεντρικής Επιτροπής.

(Σ.Σ.: Ο Βελουχιώτης δεν ήταν μέλος της Κ.Ε. Αποκηρύχθηκε το 1945 από τον Ζαχαριάδη που έδωσε εντολή στα κομματικά στελέχη με άρθρο του "Ριζοσπάστη" να μη δώσουν καμιά βοήθεια στον Άρη που συνέχιζε το αντάρτικο μετά τη Βάρκιζα: "ούτε ψωμί, ούτε νερό στο Μιζέρια", ήταν η εντολή. Και ο Βελουχιώτης, απομονωμένος και κυνηγημένος από το ΚΚΕ, σκοτώθηκε. Τώρα τον κάνουν... "θρύλο", αφού τον δολοφόνησαν).

ΕΙΧΕ ΔΙΚΗΟ Ο ΧΟΤΖΑ ΣΤΗΝ Β. ΗΠΕΙΡΟ!!

Ο Χότζα γράφει ότι, σε ένα λόγο του σε συγκέντρωση του Σταδίου ο Ζαχαριάδης είπε το 1945, πως αν τα άλλα πολιτικά κόμματα δεχόντουσαν την αυτονομία της Β. Ηπείρου, θα δεχόταν και το Κ.Κ.Ε. Και αναφέρει στη συνέχεια, ότι σε συνάντησή του μετά με τον Ζαχαριάδη ο Χότζα, του έκανε αυστηρή κριτική. Και του τόνισε πως αυτό αποτελούσε αντιμαρξιστική συμπεριφορά. Και τέλος, ότι ο Ζαχαριάδης παραδέχτηκε, εκ των υστέρων το λάθος του.

Ο Παρτσαλίδης επιβεβαιώνει ουσιαστικά το γεγονός με την διαφορά ότι, καθώς λέει, αυτά δεν ειπώθηκαν από τον Ζαχαριάδη σε συγκέντρωση αλλά στο Π.Γ. του Κ.Κ.Ε. Ο Παρτσαλίδης, συντασσόμενος με τους Αλβανούς κατά της Β. Ηπείρου ακόμη και σήμερα, λέει:

"Η αλήθεια είναι ότι ο Ζαχαριάδης δεν μίλησε για το ζήτημα αυτό σε λαϊκή συγκέντρωση. Μετά το

γυρισμό του στην Ελλάδα (το 1945) σε μια σύσκεψη του Πολιτικού Γραφείου του ΚΚΕ, έβαλε πραγματικά το θέμα της Βορείου Ηπείρου ο Ζαχαριάδης. Είπε ότι σε περίπτωση που θα γινόταν μια εισβολή στη Βόρειο Ήπειρο από την ελληνική πλευρά, εμείς το ΚΚΕ, θα διατυπώσουμε τη διαφωνία μας. Θα δηλώσουμε ότι δεν συμφωνούμε. Αλλά, αν εγκριθεί η αυτονομία της Βορείου Ηπείρου από την πλειοψηφία του ελληνικού πολιτικού κόσμου, εμείς θα πειθαρχήσουμε. Έτσι μπήκε το θέμα στο Πολιτικό Γραφείο. Που, δυστυχώς, άκριτα, αποδέχθηκε αυτή την άποψη. Φυσικά, η άποψη αυτή κάθε άλλο παρά σωστή είναι. Αργότερα, ο Ζαχαριάδης πραγματικά έκανε αυτοκριτική γι' αυτό το πράγμα. Αλλά δεν πρόκειται για λόγο που εκφωνήθηκε σε συγκέντρωση".

"Η συγκέντρωση που λέει ο Χότζα: Ήταν την Πρωτομαγιά μετά την Βάρκιζα. Οργανώθηκε από τον Εργατικό Συνασπισμό ΕΡΓΑΣ, μαζί με σοσιαλιστές και άλλες ομάδες. Ήταν η παράταξη που αργότερα, στις εκλογές στα εργατικά σωματεία κυριάρχησε. Και κυριάρχησε και στο Εργατικό Συνέδριο που συγκλήθηκε τότε. Ήταν μια συγκέντρωση που τρίβανε τα μάτια τους. Δεν περιμένανε, μετά τη Βάρκιζα, μετά την παράδοση των όπλων να έχει αριστερή συγκέντρωση τέτοια επιτυχία".

"Υποστράτηγος" Βλαντάς: ο Στάλιν θυσίασε το κόμμα και την Ελλάδα για τα συμφέροντα της Αυτοκρατορίας του

Ο Στάλιν θυσίασε και χρησιμοποίησε τους μαχητές του Κ.Κ.Ε. για να στερεώσει την δική του αυτοκρατορία, που, κατά τον Βλαντά, είναι "νεοαποικιοκρατική", όπως άλλωστε αποδεικνύει και η εισβολή στο Αφγανιστάν.

Ο "υποστράτηγος" Βλαντάς λέει τα εξής:

Μπορεί ο Χότζα να θεωρεί απαραίτητο για τον εαυτό του και για το κόμμα του να έχει κάποιο θεό του κομμουνιστικού κόσμου. Διάλεξε τον Στάλιν και μας τον περιγράφει πάνσοφο, καλοκάγαθο, ανιδιοτελή σύντροφο. Αυτό δεν είναι μαρξιστική τοποθέτηση του Στάλιν, που τόσο την επικαλείται ο Χότζα.

Αναμφισβήτητα ο Στάλιν ήταν μια μεγάλη ηγετική φυσιογνωμία - πολιτική και στρατιωτική. Αυτός, έθεσε σαν σκοπό της ζωής του, από το 1924, που ανέλαβε την αρχηγία της λεγόμενης Σοβιετικής Ένωσης ως το θάνατό του, τη δημιουργία μιας ισχυρής νέας ρωσικής αυτοκρατορίας. Στη δημιουργία της, ο ρόλος του Στάλιν ήταν αποφασιστικός. Τα επί μέρους λάθη του, προς αυτή την κατεύθυνση, ιδιαίτερα τα στρατιωτικά λάθη του κατά την πρώτη φάση της χιτλερικής επιδρομής, τελικά δεν είχαν αποφασιστικές συνέπειες.

Για την δημιουργία αυτής της ισχυρής νέας ρωσικής αυτοκρατορίας, ο Στάλιν υπέταξε τα πάντα. Υπόβαλε σε απίστευτες θυσίες τους λαούς της λεγόμενης Σοβιετικής Ένωσης, και μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και τους λαούς των ανατολικοευρωπαϊκών χωρών. Εξόντωσε προπολεμικά πολλά εκατομμύρια ανθρώπους, ακόμη και κομμουνιστές ηγέτες της. Εξόντωσε κομμουνιστές και άλλων χωρών. Υπόταξε τα κομμουνιστικά κόμματα όλου του κόσμου στην εξυπηρέτηση της οικοδόμησης μιας νέας και ισχυρής ρωσικής αυτοκρατορίας. Κατά τη διάρκεια του Β' Παγκόσμιου ιμπεριαλιστικού Πολέμου αποπροσανόλισε την πάλη των κομμουνιστικών κομμάτων, τα μετέβαλε σε ουραγούς της λεγόμενης "αντιφασιστικής συμμαχίας" Σοβιετικής Ένωσης - Η.Π.Α. - Άγγλους γιατί αυτό εξυπηρετούσε τη νέα ρωσική αυτοκρατορία. Τον Στάλιν καθόλου δεν τον ενδιέφερε μια επανάσταση στις καπιταλιστικές χώρες.

Ο ΣΤΑΛΙΝ ΘΥΣΙΑΣΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

"Στα ζητήματα της θεωρίας, ο Στάλιν προσάρμοσε τη λεγόμενη "μαρξιστική-λενινιστική" κοσμοθεωρία στην εξυπηρέτηση της οικοδόμησης μιας ισχυρής νέας ρωσικής αυτοκρατορίας. Είναι κακόγουστο αστείο, ότι ο Στάλιν ανέπτυξε σ' ένα ανώτερο ποιοτικά επίπεδο αυτή τη θεωρία. Μια τέτοια εργασία καθόλου δεν ενδιέφερε τον Στάλιν. Άλλωστε, ο ίδιος ήταν, από θεωρητική άποψη, αιχμάλωτος της λεγόμενης "λενινιστικής διδασκαλίας". Στη βάση της υπήρχε και υπάρχει η ανοικοδόμηση ενός δήθεν νέου κόσμου, με τα υλικά του παλιού κόσμου. Με τέτοιο θεωρητικό εξοπλισμό, αναπόφευκτα θ' αποτύχει ακόμη και η πιο καταπληχτική επαναστατική ηγετική φυσιογνωμία. Ακριβώς γι' αυτό, στη λεγόμενη Σοβιετική Ένωση και στις άλλες δήθεν σοσιαλιστικές χώρες ανοικοδομήθηκε ένα εκμεταλλευτικό και καταπιεστικό κοινωνικό καθεστώς. Σε τελευταία ανάλυση, και ο Στάλιν σαν επαναστάτης έπεσε θύμα της λεγόμενης "μαρξιστικής-λενινιστικής κοσμοθεωρίας". Αύτη εφάρμοζε στην πράξη.

"Οι συνεργάτες του Στάλιν, από το 1942 μέχρι τον θάνατό του, οι επίγονοί του, μετά τον θάνατό του, είναι συνυπεύθυνοι για το τέρας που δημιουργήθηκε. Και τώρα εφαρμόζουν τη γενική γραμμή του Στάλιν — και ας του πετούν λάσπες. Μια που υπηρετούν την αυτοκρατορία που δημιούργησε ο Στάλιν, είναι αδύνατο να εφαρμόζουν άλλη γενική γραμμή.

"Σε πολύ γενικές γραμμές, αυτή είναι η γνώμη μου για τον Στάλιν. Ο Χότζα τον υμνεί. Δικαίωμά του. Δικαίωμά του να θέλει να προβάλλεται σαν μεγάλη διεθνής φυσιογνωμία, αλλά πολύ λίγο καταλαβαίνει τον τωρινό κόσμο και τα βασικά προβλήματά του.

Αυτά που γράφει ο Χότζα για την ήττα του Κ.Κ.Ε., κατά την τριπλή φασιστική κατοχή της Ελλάδας είναι σωστά, αλλά μόνο σε ό,τι αφορά την υποταγή του κινήματος μας στην Αγγλία, με τις "συμφωνίες" του Λιβάνου - Γκαζέρτας - Βάρκιζας. Μα, σαν να φοράει στα μάτια του παρωπίδες, βλέπει μόνο σε μια κατεύθυνση. Στη κατεύθυνση των τερατώδικων λαθών της ηγεσίας του Κ.Κ.Ε. Δεν θα θέλει να δει τον καταστροφικό ρόλο της τότε ρωσικής ηγεσίας, του Στάλιν ιδιαίτερα, στη βαριά κι αδικαιολόγητη ήττα του ελληνικού επαναστατικού κινήματος κατά την εποχή της Κατοχής.

Η ηγεσία του Κομμουνιστικού Κόμματος Αλβανίας, κατά την κατοχή, ήταν επαναστάτες, σωστά πάλευαν και αυτό ήταν ένας βασικός παράγοντας της νίκης τους. Όμως ξεχνούν, ότι δεν ήταν τόσο επικίνδυνη η γεωγραφική θέση της Αλβανίας, όπως της Ελλάδας, και αυτό ήταν ο δεύτερος παράγοντας της νίκης τους. Άλλωστε, γι' αυτό η Αλβανία δεν περιλήφθηκε στη μοιρασιά, κατά τα γνωστά παζάρια Στάλιν - Churchill, στη Μόσχα, τον Οκτώβρη του 1944.

Μετά την απελευθέρωση της Αλβανίας, αυτή κόντεψε να γίνει επαρχία της Γιουγκοσλαβίας. Σωστά η αλβανική ηγεσία χρησιμοποίησε τη ρήξη Στάλιν - Τίτο, για να ξεφορτωθεί τη Γιουγκοσλαβική επικυριαρχία. Σωστά χρησιμοποίησε και τη ρήξη ρωσικής - κινέζικης ηγεσίας, για να ξεφορτωθεί και την ρωσική νεοαποικιακή κυριαρχία.

ΕΠΡΕΠΕ ΝΑ ΠΑΡΑΔΟΘΟΥΜΕ

Σε ό,τι αφορά τις παρωπίδες του Χότζα, μπορούμε σύντομα να εκθέσουμε τ' ακόλουθα: Καθόλου δεν κάνει λόγο στο βιβλίο του, ότι η βασική κατεύθυνση του Κ.Κ.Ε., από στρατιωτική άποψη, είναι έργο του Στάλιν. Αυτός υπόδειξε στον Ζαχαριάδη "προοδευτικό - βαθμιαίο πέρασμα σ' ένοπλο αγώνα", που αναπόφευκτα οδήγησε στην ήττα μας. Ο Ζαχαριάδης φέρθηκε σαν τυχοδιώχτης, παραδεχόμενος μια τέτοια γραμμή. Αν θα σκεφτόταν σαν Έλληνας επαναστάτης, μόνο μια απάντηση έπρεπε να δώσει στο Στάλιν: "Με τέτοια γραμμή, εμείς δεν θα κάνουμε ένοπλο αγώνα, γιατί αναπόφευκτα θα πάθουμε ήττα".

Στις μεταπολεμικές συνθήκες, σε σύνδεση με το μικρό έδαφος της Ελλάδας, που δεν επέτρεπε μεγάλους ελιγμούς, ήταν αδύνατο να γίνει μακρόχρονος και νικηφόρος ανταρτοπόλεμος. Στις συνθήκες της χιτλερικής Κατοχής του 1941 -1944. ήταν δυνατό να γίνει μακρόχρονος ανταρτοπόλεμος, που θα εξελίσσονταν σε γενική εξέγερση, σε μια αποφασιστική καμπή του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Αυτό έγινε στη Γιουγκοσλαβία και Αλβανία και υπήρχαν όλες οι δυνατότητες να γίνει και στην Ελλάδα, αν δεν θα είχαμε μια ανίκανη ηγεσία. Όμως αυτό που έγινε στην Κατοχή, ήταν αδύνατο να επαναληφθεί μ' επιτυχία το 1945 -1949 μ' ανταρτοπόλεμο.

Όσο για την μετατροπή του Δ.Σ.Ε. σ' ένα ιδιόμορφο επαναστατικό ταχτικό αντάρτικο Στρατό, αυτό ήταν αναπόφευκτο. Δυστυχώς, αυτή η μετατροπή άρχισε πρόωρα - από τις αρχές του 1947. Δεν μας οδήγησε σε ήττα αυτή η ιδιόμορφη μετατροπή. Ένας από τους λόγους αυτής της μετατροπής ήταν και η λύση του προβλήματος της αύξησης της δύναμης του Δ.Σ.Ε. Στρατολογία μπορούσαμε να κάνουμε μόνο από τις πόλεις, από τα μέσα του 1947. Στα σοβαρά, με ανταρτομάδες και κλεφτοπόλεμο θα καταλαμβάναμε οχυρωμένες πόλεις;

Όσο για "την στατική διάταξη", που γράφει ο Χότζα, αυτή υπήρχε στις παραμεθόριες περιοχές από τα μέσα του 1947 και έπαιξε καταστροφικό ρόλο. Όμως, γιατί ο Χότζα δεν γράφει, ότι στα 1947,1948,1949, σε μέρος της Δυτικής Μακεδονίας, Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης και Ηπείρου, στη Θεσσαλία, στη Ρούμελη, στην Πελοπόννησο είχαμε μεγάλες σχετικά δυνάμεις ενός αντάρτικου

στρατού, που δεν είχαν καμιά στατική διάταξη, που πολεμούσαν αρκετά μαστορικά με αντάρτικη μορφή; Το αγνοούσε; Ασφαλώς όχι. Και όμως, δεν έσωσαν αυτά τα τμήματα του Δ.Σ.Ε., η ανταρτική οργανωτική συγκρότησή τους και η ανταρτική δράση τους.

Για την τελική μάχη στο Βίτσι και στο Γράμμο, του 1949, το μόνο σωστό που είχαμε να κάνουμε ήταν το σταμάτημα του ένοπλου αγώνα, από τις αρχές του 1949, παραδεχόμενοι την ήττα μας.

Και ένα τελευταίο: Είναι αλήθεια, ότι το Κομμουνιστικό Κόμμα Αλβανίας μας έδωσε βοήθεια, παραπάνω και από τις δυνατότητές τους. Οι Αλβανοί είναι άντρες, με τη γνωστή αρβανίτικη μπέσα και υπερηφάνεια.

ΓΟΥΣΙΑΣ ΚΑΤΑ ΒΛΑΝΤΑ

Ο Δημ. Βλαντάς υπήρξε "υπουργός" Στρατιωτικών στην τελευταία κομμουνιστική "κυβέρνηση των βουνών" το 1949 με "πρωθυπουργό" τον Δημ. Παρτσαλίδη. Ήταν ο "υποστράτηγος" που υπερασπίστηκε το Βίτσι κατά του ελληνικού στρατού - και τελικά συνετρίβη.

Ο φυσικός προϊστάμενός του και για πολλά χρόνια στενός φίλος του Γούσιας, διάδοχος του Μάρκου Βαφειάδη και "αντιστράτηγος" των συμμοριτών το 1949, έγραψε αργότερα ("Ελευθεροτυπία" 11.3.79) το εξής για τον Βλαντά και για τον εαυτόν του (τον Γούσια) σε τρίτο πρόσωπο τα εξής:

"Όταν περάσαμε στο Βίτσι στις 27 Αυγούστου έγινε συνεδρίαση του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ που πήραν μέρος οι Ζαχαριάδης, Μπαρτζώτας, Βλαντάς, Στρίγγος. Σ' αυτή τη συνεδρίαση πήρε μέρος και ο Γούσιας ενώ ήταν αναπληρωματικό μέλος της ΚΕ του ΚΚΕ. Σ' αυτή τη συνεδρίαση ανακοινώθηκε ότι ο Βαφειάδης παρουσίασε εκδηλώσεις ψυχοπάθειας με τη μορφή να βλέπει γύρω του εραστές της γυναίκας του και ότι στάλθηκε στη Μόσχα για θεραπεία. Πάρθηκε απόφαση ο Γούσιας ν' αναλάβει επικεφαλής των πολεμικών επιχειρήσεων και όταν γυρίσει ο Βαφειάδης -τότε δεν ήξεραν ότι ο Βαφειάδης θα παρουσιάσει διαφωνίες -θα μείνει μόνο στο υπουργείο των Στρατιωτικών. Τις πολεμικές επιχειρήσεις θα διευθύνει ο Γούσιας. Αποφασίστηκε να γίνει πλατύ πολεμικό συμβούλιο με πρόεδρο το Ν. Ζαχαριάδη, ο Β. Μπαρτζώτας πολιτικός επίτροπος του Γ.Α. ο Βλαντάς του εφοδιασμού και της προετοιμασίας εφεδρειών, ο Στρίγγος για κυβερνητική δουλειά.

"Αν δεν ήταν πλούσια και επιτυχημένη η πολεμική δράση του Γούσια πως γίνεται αυτή η χρησιμοποίησή του και οι αποφάσεις τη δράση του να την αποκαλούν υποδειγματική; Γιατί στο Γούσια που ήταν αναπληρωματικό μέλος της ΚΕ του ΚΚΕ του αναθέτουν τη διεύθυνση των πολεμικών επιχειρήσεων του Γ.Α και γιατί αν είχε δείξει στρατιωτικές ικανότητες ο Βλαντάς δεν ανάθεσαν σ' αυτόν αυτήν την υπευθυνότητα; Μήπως είναι ψέμα ότι οι μάχες στο Μάλι Μάδι που ανατράπηκε ο αντίπαλος και του δημιουργήσαμε σοβαρή πολιτικοστρατιωτική κρίση το Σεπτέμβρη του 1948, τις διηύθυνε ο Γούσιας;

"Με το θράσος που διακρίνει τον Βλαντά, διεκδικεί τον ελιγμό για την ανακατάληψη του Γράμμου σαν δικό του έργο. Είναι γνωστό ότι από τις πρώτες μέρες που περάσαμε στο Βίτσι στείλαμε στο Γράμμο το λοχία Κώστα Παλαιολόγου για δράση στο Γράμμο. Διατάξαμε την 8η Μεραρχία να στείλει απόσπασμα με επικεφαλής τον Λεπενιώτη για να δράσουν συντονισμένα με τον Παλαιολόγου. Η δράση αυτή λευτέρωσε αρκετά χωριά και σημαντικό μέρος του Γράμμου πράγμα που μας επέτρεψε στα τέλη Γενάρη του 1949, να συνεδριάσει η 5η Ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ στο Γράμμο.

"Για την ανακατάληψη του Γράμμου το σχέδιο επεξεργάστηκε το τμήμα επιχειρήσεων μ' επικεφαλής το Γούσια, που και εγκρίθηκε από το ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ. Στον καταμερισμό δουλειάς καθορίστηκε ο Γούσιας να προετοιμάσει τις ταξιαρχίες που θα διεισδύσουν στο Γράμμο από το ίδιο μέρος που είχε γίνει ο ελιγμός τον Αύγουστο του 1948. Με απαίτηση του Γούσια φέρνουν πίσω τον Αλέκο Ρούσο

(Υψηλάντη) που ο Βλαντάς πείθοντας και τον Ζαχαριάδη τον έστειλαν για τιμωρία στο εξωτερικό.

Η ΣΥΝΤΡΙΒΗ ΣΤΟ ΒΙΤΣΙ

Ο Γούσιας συνεχίζει την αφήγησή του για την στάση του Βλαντά.

Καθορίστηκε να σταλεί κλιμάκιο του Γ.Α. στο Γράμμο από Β. Μπαρτζώτα και Βλαντά για να διευθύνουν τοπικά την επιχείρηση. (Μετά την καθαίρεση του Μάρκου). Τη Γενική διεύθυνση θα την καθοδηγούσαμε από το Γενικό Αρχηγείο Ζαχαριάδης, Γούσιας, Παρτσαλίδης. Από που μπορούσε να θεωρηθεί ότι ο Βλαντάς καθοδήγησε τον ελιγμό για την ανακατάληψη του Γράμμου; Το μόνο που πρόσφερε ο Βλαντάς ήταν να μαλώσουν με τον Β. Μπαρτζώτα και επειδή ήταν αδύνατη η συνεργασία τους τον ανακαλέσαμε στο Βίτσι και στάλθηκα εγώ που ήμουν υποχρεωμένος να μετακινούμαι πότε στο Γράμμο, πότε στο Βίτσι, να διασπαστεί η ενότητα της καθοδήγησης και να μας προκαλέσει τη μεγάλη ζημιά στο Βίτσι που από υπαιτιότητά του στο πρώτο 24ωρο ο αντίπαλος πέτυχε στο Βίτσι στρατηγικό αποτέλεσμα.

"Ισχυρίζεται ότι αυτόν και τον Βαϊνά τους είχαμε υπό δυσμένεια και ότι αυτός δεν φταίει για ό,τι έγινε στο Βίτσι. Η διαταγή άμυνας Βίτσι καθόριζε ότι το κύριο χτύπημα θα δοθεί στη Χαράδρα Μελά Λέσιτς. Γι' αυτό φέραμε τη σχολή αξιωματικών και καθορίζαμε να πάρει διάταξη στο Λέσιτς για να χρησιμοποιηθεί για αντεπιθέσεις. Ο Βλαντάς δεν τοποθετεί την σχολή αξιωματικών στο Λέσιτς, αλλά την έστειλε να οχυρώσει τα υψώματα απέναντι από την Κρυσταλλοπηγή και την ώρα της μάχης με σημειώμά του προς τον Βαϊνά, τον διατάζει να συμπτυχθεί. Κι ενώ έκανε αυτό και πάθαμε ζημιά, τα βάρη τα έριχνε στον Βαϊνά που τον αποκαλούσε εχθρό και Γκρεκομάνο.

(Σ.Σ. "Ε.Β.". Ο Βαϊνάς κατάγεται από τα Ασπρόγεια της Φλωρίνης. Ο πατέρας του ήταν Μακεδονομάχος και κηδεύτηκε το 1973 δημοσία δαπάνη με στρατιωτικές τιμές. Ο Βαϊνάς βρισκόταν τότε "κάπου στα Βαλκάνια" ως υποστράτηγος των Δυνάμεων του Συμφώνου Βαρσοβίας).

Είναι γνωστό ότι είχε καταφέρει να πάρει με το μέρος του τον Ζαχαριάδη και στη συνεδρίαση της 18 Αυγούστου, που πραγματοποιήθηκε στο Γράμμο, στη συνεδρίαση του ΠΓ με θέμα την κριτική της μάχης, του Βίτσι, επειδή υπερασπίστηκα τον Βαϊνά, δέχτηκα δριμύτατη επίθεση του Ζαχαριάδη ότι δεν μπορούμε να θεωρούμε τον Βαϊνά υπεύθυνο. Συνεπώς ο Βλαντάς με τις ψευτιές του ήθελε να βγάλει τη σοβαρή ευθύνη του και να ενοχοποιήσει τον Βαϊνά και ο Γούσιας τον έσωσε τον Βαϊνά από τις κατηγορίες που του απέδιδε ο Βλαντάς.

"Στον Βλαντά στο Γράμμο αναθέσαμε να φτιάξει μια εφεδρική μεραρχία από τις 18,103 και 100 ταξιαρχίες προσανατολισμένη στον ανατολικό Γράμμο, ειδικά προς σύνορα. Που απ' αυτά τίποτα δεν έκανε, τον χάσαμε και βρέθηκε στην Αλβανία".

ΤΟΥΣ ΕΞΟΡΙΖΕΙ ΤΟ Κ.Κ.Ε. ΣΤΑ... ΚΑΡΠΑΘΙΑ

Εδώ χρειάζεται μια απαραίτητη παρένθεση. Ο Γούσιας (Γ. Βοντίσιος), που σκοτώθηκε στην Αθήνα τα περασμένα Χριστούγεννα σε αυτοκινητιστικό δυστύχημα ήταν φίλος με τον Δ. Βλαντά. Και οι δυο παλιοί σταλινικοί κομμουνιστές έφθασαν στα ύπατα πολιτικά και στρατιωτικά αξιώματα ("στρατηγοί" και μέλη της Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε.). Μαζί υπέστησαν τρομακτικούς διωγμούς, μετά την αποσταλινοποίηση, από την νέα ηγεσία του Κ.Κ.Ε. Γούσιας και Βλαντάς εξορίστηκαν από την Τασκένδη στο Καρπάθια της Ρουμανίας οικογενειακώς και εκεί έζησαν μαζί στην τρομερή εξορία τους επί 17 χρόνια συνεχώς σε ένα σπίτι.

Ο Δ. Βλαντάς κατόρθωσε να φύγει το 1973, με άδεια της ρουμανικής κυβέρνησης στο Παρίσι, και

από κει επέστρεψε αργότερα στην Ελλάδα, όπου γύρισε και ο Γούσιος με την μεταπολίτευση. Και τότε οι παλιοί σύντροφοι έγιναν θανάσιμοι εχθροί. Οι δυο εχθροί δίδουν όμως μια ταυτόσημη περιγραφή της προσωπικής τραγωδίας τους κατά την αποσταλινοποίηση. Μετά την καθαίρεση του Ν. Ζαχαριάδη και τα αιματηρά επεισόδια της Τασκένδης το 1956, τον στέλνουν στη Μόσχα. Από κει αρχίζει η νέα μεγάλη περιπέτεια. Την περιγράψανε με επιστολές τους και οι δυο πέρυσι ("Ε" Κυριακής) Γράφει ο Γούσιος:

"Γυρίσαμε στην Μόσχα, μας βάλαν για μερικές μέρες σ' ένα ξενοδοχείο. Ξανασυναντηθήκαμε με τον Βλαντά στη Μόσχα. Μου πρότεινε να ζητήσουμε να φύγουμε μαζί για να αντιμετωπίσουμε από κοινού την κατάσταση. Εγώ από την ειλικρίνεια και τιμιότητά μου δέχτηκα, παρ' όλο που ήξερα τον άσχημο χαρακτήρα του. Τον λυπήθηκα όταν μου είπε: "Εμένα μπορεί να με βάλουν φυλακή και να προσέξεις την οικογένειά μου ". Και αυτή την καλή μου πρόθεση την πλήρωσα. Γιατί όταν είδε ότι ξέφυγε τον κίνδυνο και κόλλησε με τον Βαφειάδη άρχισε βρώμικο πόλεμο εναντίον μου.

"Μας βάλαν σε τραίνο τις δυο οικογένειες τη δική μου και του Βλαντά και μας στείλανε για το Βουκουρέστι. Φτάσαμε τέλη Οκτώβρη του 1956. Αντί να μας στείλουν στα σπίτια μας, μας πήγαν σ' ένα ξενοδοχείο Β' κατηγορίας. Την άλλη μέρα μας επισκέφθηκε ο Στρίγγος από μέρους του διορισμένου Γραφείου της Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. Διαμαρτυρηθήκαμε γιατί δεν μας αφήνανε να πάμε στα σπίτια μας. Μας είπε ότι το Γραφείο αποφάσισε προσωρινά για μερικούς μήνες να πάμε στην πόλη Ρόμαν (είναι κοντά στα ρουμανοσοβιετικά σύνορα).

ΓΚΡΟΖΟΣ: "ΞΕΡΕΙΣ ΕΓΩ ΔΙΝΩ ΞΥΛΟ"

" Εμείς αρνηθήκαμε να φύγουμε. Ο Βλαντάς μου είπε να πάμε στα καινούργια γραφεία της Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. που αυτός τάξε-ρε. Πράγματι πήγαμε, μόλις μας είδαν ταραχτήκαν. Όλοι τραβήχτηκαν στα γραφεία τους και μας δέχτηκε ο Γκρόζος. Του είπαμε ότι πρέπει να πάμε στα σπίτια μας και δεν είναι σωστό να μας ταλαιπωρούν εμάς και τα παιδιά μας. Μας απάντησε κυνικότατα:

"Ξέρετε ότι εγώ μπορώ και δίνω ξύλο. Πηγαίνετε γιατί θα σας δείρω".

Του απάντησα:

"Από σένα δεν θα μπορούσε να περιμένει κανείς και τίποτα καλό. Το κατάντημά σου στα γράματα αυτό είναι, να δέρνεις κομμουνιστές".

Σηκωθήκαμε να φύγουμε, στην πόρτα βλέπω ακουμπισμένο με το σακάκι στον ώμο τον Μ. Βαφειάδη που γελούσε ειρωνικά. Του έριξα ένα περιφρονητικό βλέμμα, τον προσπέρασα και έφυγα μαζί με τον Βλαντά.

" Την άλλη μέρα ο Βλαντάς με τις γυναίκες και τα τέσσερα παιδιά μπήκε σε τραίνο και φύγανε για το Ρόμαν εγώ φεύγω με ένα φορτηγό αυτοκίνητο που είχε φορτωμένα τα πράγματά μας. Έκανα 20 ώρες ώσπου να φτάσω. Όταν έφτασα βρήκα τις οικογένειες προσωρινά τοποθετημένες σε δυο μικρές καμαρούλες ενός χανιού. Τα πράγματα δεν είχαμε που να τα ξεφορτώσουμε. Τέλος τα ξεφορτώσαμε σε μια παλιά αποθήκη. Απ' τον Βλαντά και τις γυναίκες έμαθα ότι όταν φτάσανε στο σταθμό του Ρόμαν κανείς δεν τους περίμενε εκεί, έκανε τρομερό κρύο, τα παιδιά κρυώνανε τσακισμένα απ' την κούραση και πείναγαν. Ο Βλαντάς απευθύνθηκε στο σταθμάρχη του σιδηροδρομικού σταθμού, του είπε ποιος είναι ότι σταλήκαμε να μείνουμε εδώ και ότι μας έχουν σπίτια έτοιμα και δεν ήρθαν να μας παραλάβουν.

Η ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

" Ο σταθμάρχης ειδοποίησε την καθοδήγηση του Κόμματος της πόλης και του είπε όλα όσα του ανάφερε ο Βλαντάς. Απ' την καθοδήγηση της πόλης πήρε απάντηση ότι δεν ξέρουν τίποτα, κανείς δεν τους ειδοποίησε και ούτε έχουν σπίτι. Γι' αυτό τους πήγαν σ' αυτό το χάνι. Στριμωγμένοι σ' ένα μικρό δωμάτιο τέσσερα άτομα. Μας επέτρεψαν να τρώμε σ' ένα εστιατόριο που έτρωγαν μαθητές. Δεν είχαμε τη δυνατότητα να δώσουμε ένα ζεστό στα μωρά. Τρέχαμε στα εστιατόρια και τους παρακαλούσαμε να μας βράσουν λίγο τσάι, το βάζαμε στο θερμός και το πηγαίναμε στα παιδιά. Σπίτια συνεχώς μας λέγανε ότι δεν έχουν να μας δώσουν. Ζούσαμε σε άσχημες συνθήκες. Τα κορίτσια έπρεπε να πάνε σχολείο. Δουλειά δεν μας δίνανε αντιμετωπίζαμε κατάσταση εξόντωσης των παιδιών μας. Τα ρούχα μας πεταμένα σε μια αποθήκη, οι άνθρωποι των Κολιγιάννη - Παρτσαλίδη όταν μάζευαν τα πράγματά μας απ' το σπίτι μου που μου το επιτάξανε μου κλέψανε πολλά πράγματα δεν μας τα δώσανε γιατί μας είπαν πως έχουν άλλα εκεί που θα πάμε. Τρέχαμε να βρούμε κανένα ξύλο να φτιάξουμε φωτιά, για να μη μας πεθάνουν τα παιδιά απ' το κρύο. Μετά από 20 μέρες μας δώσανε ένα χαλασμένο κι εγκαταλειμμένο σπίτι με 3 δωμάτια, με σόμπες χωρίς ξύλα και χωρίς νερό, στην αυλή υπήρχε νερό που έτρεχε σταλαματιά - σταλαματιά. Χρειάζονταν 4 ώρες για να μαζέψεις ένα κουβά νερό.

Ο Ζαχαριάδης καθαιρείται απών από τον κοιμισάριο του Χρυστόφο με διεθνή κουστωδιά και εξορίζεται

"Μέσω της καθοδήγησης του κόμματος των Ρουμάνων της πόλης, ειδοποιήσαμε να έρθει ένας Ρουμάνος απ' το Βουκουρέστι να μιλήσουμε.

"Πράγματι ήρθε απ' το Ρουμάνικο κόμμα απ' το Βουκουρέστι, που ασχολούνταν με τεχνικά ζητήματα. Μας γνώριζε καλά. Ήταν ένας πολύ καλός και ευγενής άνθρωπος. Μόλις μας είδε σ' αυτήν την άσχημη κατάσταση συγκινήθηκε πολύ. Μας είπε: Ότι εμείς δεν ξέραμε απολύτως τίποτε για σας. Εμάς δεν μας είπε τίποτε η καθοδήγηση του ΚΚΕ. Η καθοδήγησή σας είναι υπεύθυνη για την ταλαιπωρία των οικογενειών σας. Του ζητήσαμε να μας μεταφέρουν απ' αυτήν την πόλη, να μας δώσουν σπίτια, δουλειές και ταχτοποίηση των κοριτσιών μας σε σχολείο. Μας υποσχέθηκε ότι θα αναφέρει όλη την κατάσταση και θα μας βοηθήσει να λυθούν τα ζητήματά μας. Ξανάρθε, μας ανακοίνωσε ότι θα μας μεταφέρει σε μια καλή πολιτειούλα στα Καρπάθια που λέγεται Ρίμνικου - Βίλτσια, θα μας ταχτοποιήσει σε σπίτι και θα λύσει όλα τα ζητήματά μας. Πράγματι μας έστειλε αυτοκίνητο και φόρτωσε τα πράγματα και την 1 η Δεκέμβρη 1956, φεύγουμε απ' το Ρόμαν και μετά από 17 ώρες κουραστικό ταξίδι φτάσαμε στο Ρίμνικου - Βίλτσια. Εκεί εγκατασταθήκαμε οι δυο οικογένειες σε ένα μεγάλο σπίτι. Πήρε από δύο δωμάτια κάθε οικογένεια, είχαμε και ένα μεγάλο σαλόνι που εκεί τρώγαμε και σε ένα αερογκάζι μαγειρεύαμε οι δυο οικογένειες.

ΣΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΣΚΑΛΟΠΑΤΙ

"Τα κορίτσια τα βάλουμε σε σχολείο. Τα μωρά τα στείλαμε σε παιδικό σταθμό. Η γυναίκα μου πήρε μετάθεση απ' την πολυκλινική του Βουκουρεστίου που δούλευε σαν οδοντογιατρός και διορίστηκε στην πολυκλινική της πόλης αυτής. Εγώ συνάντησα δυσκολίες για την τοποθέτησή μου σε δουλειά. Στην τέχνη μου μου δίνουν πόστο ανειδίκευτου εργάτη, γιατί έπρεπε να τους παρουσιάσω χαρτί απ' την Ελλάδα ότι ήξερα την τέχνη, αναγκάστηκα να δουλέψω σαν μαθητευόμενος οδοντοτεχνίτης και τον Ιούλη του 1957, διορίζομαι με τον πιο χαμηλό μισθό. Με τη δουλειά μου και την καλή επίδοση γίνομαι τεχνίτης πρώτης κατηγορίας, μελέτησα και σε ειδική σχολή οδοντοτεχνιτών με μεταγυμνασιακές σπουδές, έδωσα εξετάσεις και πήρα το δίπλωμα του οδοντοτεχνίτη.

"Σ' αυτή την πόλη μείναμε απ' την 1 η Δεκέμβρη του 1956 μέχρι 1 η Δεκέμβρη του 1971. Μας πήγαν για 6 μήνες και μείναμε απομονωμένοι απ' το Ελληνικό στοιχείο 15 ολόκληρα χρόνια. Στην περίοδο αυτή με την τίμια και συνειδητή δουλειά μας, κερδίσαμε την αγάπη του κόσμου της πόλης και των γύρω χωριών. Δημιουργήσαμε πολλούς φίλους. Σ' αυτή την πόλη τα παιδιά μας τέλειωσαν το γυμνάσιο και τα στείλαμε στο πανεπιστήμιο και τα σπουδάσαμε. Στην αρχή συναντήσαμε σοβαρές δυσκολίες, όμως με την υπομονή και τη δουλειά μας όλα τα ξεπεράσαμε. Με τη στάση μας, όχι μόνο κερδίσαμε την εκτίμηση του απλού κόσμου, αλλά και των τοπικών αρχών".

ΑΠΟ ΤΟ ΣΟΤΣΙ ΣΤΗΝ ΕΞΟΡΙΑ

Ο Δημ. Βλαντάς, συμφωνώντας με τον Γούσια περιγράφει κι αυτός την κοινή περιπέτεια ως εξής:

Μετά την δήμευση ανάπαυσή μας στο Σότσι, επιστρέψαμε στο Βουκουρέστι, στις 31.10.1956. Το ίδιο έγινε και με τον Γιώργο Βοντίτσιο (Γούσιας) και την οικογένειά του, που είχαν σταλεί στο Σότσι γι' "ανάπαυση". Στο Βουκουρέστι φτάσαμε σιδηροδρομικά, νύχτα. Στο σιδηροδρομικό σταθμό μας περίμενε ένας από τον μηχανισμό της ΚΕ του ΚΚΕ. Μας είπε ότι θα μέναμε τη νύχτα σ' ένα ξενοδοχείο και το πρωί θα φεύγαμε στο μέρος που αποφάσισε η ηγεσία του Κόμματος. Διαμαρτυρήθηκα και ζήτησα να πάμε στο σπίτι που μέναμε στο Βουκουρέστι. Ο άνθρωπος του μηχανισμού της ΚΕ του ΚΚΕ απάντησε ότι το διαμέρισμά μας το κατέλαβε η Κεντρική Επιτροπή και

τα πράγματά μας τα έκλεισαν σε μια αποθήκη. Μεσάνυχτα και παγωνιά, με άρρωστη γυναίκα και τα δυο μικρά παιδιά μου, αναγκαστικά καταλήξαμε στο "ξενοδοχείο". Επρόκειτο για ένα σπίτι που έμεναν επαρχιακά περαστικά μικρο-στελέχη του Ρουμάνικου Κόμματος. Δεν υπήρχε δυνατότητα να ετοιμάσουμε ούτε ένα ζεστό για την άρρωστη και για τα παιδιά.

"ΠΑΛΙΑΝΘΡΩΠΕ, ΜΠΟΥΦΟ, ΒΛΑΚΑ!"

" Το πρωί της 1.11.1956, εγώ και ο Γούσιος πήγαμε στα γραφεία της ΚΕ του ΚΚΕ για να ζητήσουμε να μας παραδώσουν τα διαμερίσματα που μέναμε. Μας δέχτηκαν τρία μέλη της "ηγεσίας", ο Απόστολος Γκρόζος, ο Λεωνίδας Στρίγκος και ο Σταύρος Κασμάτης, αδελφός της γυναίκας μου. Μας είπαν ότι το γραφείο της ΚΕ του Κόμματος, αποφάσισε να μεταφερθούμε στην πόλη Ρόμαν της Μολδαβίας, ότι εκεί υπάρχει επιπλωμένο σπίτι και για τις δυο οικογένειες, ότι στο σιδηροδρομικό σταθμό της Ρόμαν θα μας παραλάβουν αντιπρόσωποι της τοπικής οργάνωσης του Ρουμάνικου Κόμματος. Σημειώνω πως τόσο εγώ όσο και ο Γούσιος ήμασταν ακόμα μέλη της ΚΕ του ΚΚΕ.

"Διαμαρτυρήθηκα έντονα και ζήτησα να μείνω στο Βουκουρέστι, δήλωσα ότι δεν θα φύγω για την Ρόμαν. Το ίδιο έκανε και ο Γούσιος. Τότε, ο Γκρόζος έξαλλος άρχισε να με βρίζει χυδαιότατα.

"Παλιάνθρωπε, κάθαρμα, βλάκα, απατεώνα, ψεύτη, υποκριτή, μπούφο. Και αν είμαι είκοσι χρόνια μεγαλύτερος από σένα, μπορώ να σε σπάσω στο ξύλο".

Εμείς επιμέναμε σε ό,τι είχαμε δηλώσει.

"Επιστρέψαμε στο "ξενοδοχείο". Έγραψα κι έστειλα στην ΚΕ του ΚΚΕ ένα γράμμα, στις 2.11.1956. Αντίγραφο του έστειλα στην ΚΕ του Ρουμάνικου Κόμματος. Να, μια περικοπή του:

Θεωρώ απαράδεκτη αυτή την ελεεινή συμπεριφορά και διαμαρτύρομαι έντονα. Θεωρώ το στάλισμό μου στη Ρόμαν, σαν βίαιη εκτόπισή μου. Τέτοιο μέτρο θα μπορούσε να ζητήσει το Γραφείο της ΚΕ του ΚΚΕ από τις ρουμάνικες αρχές, μόνο αν ήμουν προβοκάτορας του ταξικού εχθρού. Θεωρώ ότι το μέτρο της εκτόπισής μου και η απομόνωσή μου, είναι μέτρο για τρομοκράτησή μου, καθώς και άλλων μελών της Κεντρικής Επιτροπής, στις παραμονές της 7ης Ολομέλειας της ΚΕ και της ΚΕ Ελέγχου.

"ΜΑΣ ΠΕΤΑΝΕ ΑΠΟ ΤΟ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ"

Το απόγευμα της 2.11.1956, ο διευθυντής του "ξενοδοχείου" που μέναμε, μας ειδοποίησε ότι το βράδυ δεν θα μπορέσουμε να μείνουμε στο ξενοδοχείο και ότι αν αρνηθούμε να φύγουμε, θα μας πετάξει έξω με την βοήθεια της αστυνομίας. Να μείνουμε στο δρόμο με μικρά παιδιά (ο γιος μου ήταν τριών χρονών κι εννιά μηνών), ήταν αδύνατο. Κατάλαβα ότι αν επέμενα, μπορεί να με έκλειναν στη φυλακή, αφήνοντας στους δρόμους την οικογένειά μου. Έτσι, καταλήξαμε να φύγουμε στη Ρόμαν. Ειδοποίησα την ΚΕ του ΚΚΕ ότι θα έφευγα στη Ρόμαν.

Το βράδυ μας πήρε ένας του μηχανισμού της ΚΕ του ΚΚΕ, μας έβαλε στο τραίνο για τη Ρόμαν. Το πρωί της 3.11.1956 φθάσαμε σ' αυτή την πόλη. Εκεί, κανείς δεν μας περίμενε. Χιόνιζε και το ψύχος ήταν πάνω από 16 βαθμούς υπό το μηδέν. Ο σταθμάρχης, πολύ καλός άνθρωπος, μας πέρασε στο γραφείο του που είχε θέρμανση και ειδοποίησε την Κομματική Επιτροπή της τοπικής οργάνωσης του Ρουμάνικου Κόμματος. Κατά το μεσημέρι ήρθε ένας αντιπρόσωπος του Ερυθρού Σταυρού. Μας δήλωσε ότι κανείς δεν είχε ειδοποιήσει πως θα έφθαναν στη Ρόμαν δυο οικογένειες Ελλήνων προσφύγων και ότι δεν υπάρχει σπίτι για να μείνουμε.

ΕΞΟΡΙΑ ΜΑΖΙ ΜΕ ΦΑΣΙΣΤΕΣ

Αυτά που μας είπε ήταν αλήθεια. Μας μετέφερε στα γραφεία του Ερυθρού Σταυρού, μας έβαλε σε δωμάτιο που είχε θέρμανση, μας έδωσε ψωμί και τυρί και φάγαμε. Εκεί περιμέναμε ως το σουρούπωμα.

Μετά μας μετέφερε σ' ένα "ξενοδοχείο". Επρόκειτο για ένα πρώην χάνι, που άφηναν οι χωριάτες τα μουλάρια τους. Το είχαν επισκευάσει σαν στέκι για τα περαστικά κομματικά μικροστελέχη από τα χωριά. Έδωσαν από ένα δωματάκι.

Πρέπει να σημειώσω ότι η περιοχή της Ρόμαν που μας εξορίσανε, ήταν τόπος εξορίας των φασιστών λεγεωνάριων του πρώην δικτάτορα Αντωνέσκο. Σκόπιμα μας εξορίσαν σ' αυτή την περιοχή, για να είναι πιο καταθλιπτική η εξορία μας.

Η γυναίκα μου έστειλε γράμμα στην ηγεσία του Ρουμανικού Κόμματος. Σ' αυτό περιέγραψε όλη την τραγωδία μας και ζητούσε να μας μεταφέρουν σε άλλη περιοχή, κάτω από καλύτερες συνθήκες. Έτσι, μας μετέφεραν στην περιοχή Ολτέντας, πάνω στα Καρπάθια, στη Ρούμνικουλ Βούλτσε. Από άποψη κατοικίας, ήταν καλύτερα. Εκεί ζήσαμε κάτι περισσότερο από τραγωδία, που θα την διηγηθώ επιγραμματικά, σ' επόμενο κεφάλαιο.

ΤΟ ΝΟΜΙΣΜΑ ΤΗΣ ΠΡΟΔΟΣΙΑΣ

Πριν σταλούν εξορία στα Καρπάθια οι Γούσιας και Βλαντάς, είχαν προηγηθεί τα αιματηρά γεγονότα της Τασκένδης του Αυγούστου του 1955 και η 6η Πλατειά Ολομέλεια του 1956 που καθήρεσε τον Ν. Ζαχαριάδη.

Στην πρωτεύουσα του Ουζμπεκιστάν είχαν συγκεντρωθεί οι περισσότεροι μαχητές του ΚΚΕ μετά την συντριβή τους στον Γράμμο. Όταν έγινε το περίφημο 20ό Συνέδριο του Κ.Κ.Σ. Ένωσης και άρχισε από τον Χρουστσόφ η αποσταλινοποίηση, έπρεπε να εκκαθαρισθεί και η σταλινική ηγεσία του ΚΚΕ υπό τον Ν. Ζαχαριάδη.

Προεκλήθησαν αιματηρά επεισόδια μεταξύ ζαχαριαδικών και αντιζαχαριαδικών κομμουνιστών που έδωσαν αφορμή στο Κ.Κ.Σ. Ένωσης να επέμβει, να καθαίρεση την ηγεσία του Κ.Κ.Ε. και όσους δεν υπετάχθησαν αμέσως, να τους εξορίσει: Τον Μάρκο Βαφειάδη στα Ουράλια, τον Νίκο Ζαχαριάδη στην Σιβηρία όπου και πέθανε, τους Γούσια και Βλαντά στα Καρπάθια της Ρουμανίας, όπου έζησαν 15 χρόνια στην απομόνωση. Ο Μάρκος ζει ακόμη εξόριστος στα Ουράλια - ο τελευταίος των εξορίστων κινδυνεύει να πεθάνει από άσθμα. Έτσι αντήμειψε η Μόσχα τους πιστούς υπηρέτες της που για χάρη της και με εντολές της αιματοκύλισαν την Ελλάδα και τους οπαδούς του Κ.Κ.Ε. Γράφει ("Ελευθεροτυπία" 11.3.79) ο Γούσιας για τα επεισόδια της Τασκένδης, που ακολούθησε διεθνής εξεταστική επιτροπή των εν εξουσία Κομμουνιστικών Κομμάτων, καθαίρεση και εξορία της ελληνικής ηγεσίας, αφού προηγήθηκαν ανακρίσεις κ.λ.π.

Η αφήγηση του Γούσια έχει ως εξής:

Τότε στην Τασκένδη από μέρος του ΠΓ την οργάνωση καθοδηγούσε ο Βλαντάς (Αύγουστος 1955). Η τότε ηγεσία του ΚΚΣΕ μ' επικεφαλής τον Χρουστσόφ ήξερε ότι τα 95% των κομμουνιστών πολιτικών προσφύγων και ιδίως της Τασκένδης υποστήριζαν την ηγεσία Ζαχαριάδη και αφού απέτυχαν οι προσπάθειές της με τον Βαφειάδη και τον Παρτσαλίδη, τους χρειάζονταν ένα γεγονός που θα δικαιολογούσε την επέμβαση. Σαν τέτοιο γεγονός ήταν η δημιουργία σύγκρουσης στην οργάνωση Τασκένδης και σαν κατάλληλο που θα βοηθούσε να δημιουργηθούν αυτά τα γεγονότα

διάλεξαν το Βλαντά αφού του υποσχέθηκαν ότι θα τον διόριζαν στη νέα ηγεσία.

ΤΟ ΜΑΤΩΜΕΝΟ ΣΑΒΒΑΤΟ

Ο Βλαντάς στα βιαστικά, ημέρα Σάββατο που ήταν κλειστά τα γραφεία του ΚΚΣΕ (Ουζμπεκιστάν) χωρίς να ρωτήσει τους σοβιετικούς καθαιρεί μερικούς από την καθοδήγηση της ΚΟ Τασκένδης χαρακτηρίζοντάς τους σαν κατσκοκλέφτες. Οι φραξιονιστές που ήταν έτοιμοι και εξοπλισμένοι με μαχαίρια πιάστηκαν από αυτή την πράξη του Βλαντά και έκαναν την επίθεση ενάντια στα γραφεία της κομματικής οργάνωσης Τασκένδης που εξελίχθηκε σε αιματηρή σύγκρουση. Αυτά τα γεγονότα τα βρήκε σαν δικαιολογία ο Χρουστσόφ για να σχηματίσει τη λεγόμενη επιτροπή των 6 κομμάτων που έκαναν την επέμβαση στα εσωτερικά του ΚΚΕ. Συνεπώς ο βασικός προβοκάτορας για το χτύπημα που δέχθηκε το ΚΚΕ και όλοι οι διωγμοί που ακολούθησαν είναι ο Βλαντάς. Μπαίνει το ερώτημα γιατί πιάσανε αθώους ανθρώπους σαν υπεύθυνους για τα γεγονότα της Τασκένδης και τους δίκασαν σε τρία χρόνια φυλακή, ενώ ο Βλαντάς που βρίσκονταν μέσα στα γραφεία όταν δόθηκε η μάχη δεν πειράχτηκε; Πώς εξηγείται ότι τα 6 κόμματα κάλεσαν την περιφέρη "6η Ομομέλεια" ο Βλαντάς βρίσκονταν στο προεδρείο; Πώς εξηγείται ότι ο Βλαντάς που "πάλεψε υπέρ της ηγεσίας Ζαχαριάδη σαν υπεύθυνο για τα γεγονότα της Τασκένδης; Αυτό το γράμμα διαβάζονταν σ' όλους τους πρόσφυγες και η επιτροπή των ξένων το χρησιμοποιούσε σαν μαρτυρία για εκδίωξη του Ζαχαριάδη.

Ο ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ ΣΤΗΝ ΣΙΒΗΡΙΑ

Σε συνέχεια έστειλε το γράμμα στην ηγεσία του ΚΚΣΕ που χαρακτήρισε το Ζαχαριάδη προβοκάτορα και τους βοήθησε για να τον στείλουν στην αυστηρή απομόνωση στη Σιβηρία όπου και πέθανε.

Μετά την επέμβαση το 1956 στα εσωτερικά του ΚΚΕ και την παράνομη εκδίωξη της ηγεσίας Ζαχαριάδη, ο Βλαντάς έστειλε το προβοκατόρικο γράμμα στην ηγεσία του ΚΚΣΕ που χαρακτήρισε προβοκάτορα τον Ζαχαριάδη και πράκτορα του εχθρού. Με το γράμμα του αυτό ενίσχυσε το Βαφειάδη που είχε στείλει ίδιο γράμμα πριν οχτώ χρόνια και μάλιστα το δικό του είχε πιο αποφασιστική σημασία γιατί ο Ζαχαριάδης ήταν υπό διωγμό και βοήθησε να σταλεί ο Ζαχαριάδης στη Σιβηρία και εκεί στην αυστηρή απομόνωση να πεθάνει. Είναι ένα από τα βασικά πρόσωπα που συνέργησε για τη δολοφονία του Ν. Ζαχαριάδη.

Ο Ν. Ζαχαριάδης παρ' όλα αυτά ανέλαβε ο ίδιος την ευθύνη των γεγονότων και δεν επέτρεψε να ενοχοποιήσουν κανένα. Ο Ν. Ακριτίδης, αναπληρωματικό μέλος του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ σε γράμμα του στη Δόμνα Ιωαννίδου, να τι γράφει: "Και κάτι πιο σημαντικό, μπροστά μου, όταν ήρθε η επιτροπή του ΚΚΣΕ στην Τασκένδη (Βινογκράντωφ, Ρουμίντσεφ, αργότερα διευθυντής του περιοδικού "Προβλήματα ειρήνης και σοσιαλισμού" και ο εισαγγελέας της Σοβιετικής Ένωσης Ρουντένκο) του τόπαν καθαρά του Ζαχαριάδη.

Γιατί αναλαμβάνεις την ευθύνη για τα γεγονότα; Να τα ρίξεις στο Βλαντά και σε άλλα μέλη της ΚΕ του ΚΚΕ οπότε εσύ δεν θα έχεις καμιά ευθύνη".

Βλέπεις όμως ο Ζαχαριάδης είχε και καλές πλευρές. Αρνήθηκε να το κάνει κι έπρεπε να βγει από τη μέση".

Ναι ο Ζαχαριάδης είχε καλές πλευρές, ήταν ένας πραγματικός άνθρωπος πατριώτης, αγωνιστής. Αρνήθηκε να προδώσει τους συντρόφους του, το λαό του, ήθελε το ΚΚΕ να αγωνίζεται για τα συμφέροντα του ελληνικού λαού και σ' αυτόν να λογοδοτεί. Ήταν ενάντια στην ανάμιξη ξένων στα εσωτερικά του ΚΚΕ και για πραγματικές διεθνιστικές σχέσεις που θα στηρίζονται στην ισοτιμία και

την ανιδιοτελή αλληλοβοήθεια. Γι' αυτές του τις αρχές έπεσε κρατώντας το κεφάλι ψηλά στην απομόνωση της Σιβηρίας.

Ο ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ; ΗΤΑΝ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ

Τα παραπάνω αποτελούν άποψη του Γούσια για τα γεγονότα της Τασκένδης και την εξόντωση της ηγεσίας του Κ.Κ.Ε από τους Χρουστοφικούς το 1956. Όσοι "προσκύνησαν" όπως ο Παρτσαλίδης, Γκρόζος, Κολιγιάννης κλπ. πήραν θέσεις. Ο Ζαχαριάδης εξοντώθηκε. Ο Δημ. Βλαντάς έχει την δική του άποψη για τα γεγονότα. Την εξέθεσε το 1973 από το Παρίσι, όπου κατόρθωσε να φύγει το 1963, μετά 12 χρόνια εξορία στα Καρπάθια. Σε συνέντευξή του ("Ακρόπολις" 3.4.73) ο Δημ. Βλαντάς αφηγείται συναρπαστικά γεγονότα για την τύχη των Ελλήνων κομμουνιστών. Πριν όμως προχωρήσουμε σ' αυτά, καλό είναι να δούμε τι λέει για την εξόντωση του Ν. Ζαχαριάδη. **Δηλώνει ο Βλαντάς:**

Ο Ζαχαριάδης είναι ένα πρόσωπο περίεργο, λίγο αναρχικό. Δεν έχει μια συνέπεια. Μπορείς ν' ακούσης από το στόμα του και τούτο και το άλλο. Και αποδείχτηκε αυτό και στα τελευταία γεγονότα του 1956, όταν τον καλέσανε στη Μόσχα για να πάρει μέρος στις εργασίες του 20ού Συνεδρίου, σαν φιλοξενούμενος. Εκεί βρέθηκε μπροστά σε μια Διεθνή Επιτροπή, που θα εξέταζε τα προβλήματα του Κόμματος. Αυτός αντί να τους πει δεν σας αναγνωρίζω, ποίοι είσατε εσείς και σηκώνομαι και φεύγω, ή επιτέλους πιάστε με και βάλτε με στη φυλακή, έδωσε την παραίτησή του από την Κεντρική Επιτροπή. Ακολουθεί ο δεύτερος Γραμματέας του Κόμματος ο Μπαρτζώτας. Τον φωνάζουν στην Μόσχα, υποβάλλει την παραίτησή του. Την υποβάλει ένα άλλο μέλος του Πολιτικού Γραφείου ο Ακριτίδης, την υποβάλει ο Γκρόζος, έτσι δίνουν την ευκαιρία στην Διεθνή Επιτροπή να πει ότι δεν υπήρχε Πολιτικό Γραφείο, δεν υπήρχε ποιος να καλέσει την Κεντρική Επιτροπή και την εκάλεσε η Διεθνής Επιτροπή. Φυσικά αυτά είναι μια μπαγαποντιά. Η Επιτροπή σκαρώθηκε πριν να υποβάλουν τις παραιτήσεις τους αυτοί. Ο Ζαχαριάδης στην περίπτωση αυτή φέρθηκε σαν υπάλληλος, όχι σαν ηγέτης.

ΕΞΟΡΙΑ ΣΤΟΝ... ΒΕΡΙΓΓΕΙΟ ΠΟΡΘΜΟ

Και συνεχίζει τον Απρίλιο του 1973 από το Παρίσι ο Βλαντάς για την τύχη του Ζαχαριάδη.

Μετάπειτα τον έστειλαν εξορία στη Γιακουτία, κοντά στον Βερίγγειο πορθμό. Αυτό έγινε νομίζω το 1963. Ήτανε αμέσως μετά, που έστειλε το περιβόητο γράμμα για να κατεβεί στην Ελλάδα και να δώσει λόγο στο δικαστήριο. Το παρέδωσε στην ελληνική πρεσβεία στη Μόσχα. Τότε τον πιάσανε και τον έστειλαν εξορία. Έκανε δύο φορές απεργίες πείνας και τη δεύτερη φορά αναγκαστήκανε να τον φέρουν στη Μόσχα.

— Διεδόθη ότι σπούδασε και πήρε δίπλωμα γιατρού αλλά είναι ψέματα.

Πριν τον στείλουνε στη Γιακουτία δούλευε σ' ένα δασικό κολχόζ, έξω από τη Μόσχα. Τώρα δεν γνωρίζω τι δουλειά κάνει. (Δεν είχε πεθάνει ακόμη στην εξορία). Πάντως η υπόθεση του Ζαχαριάδη έχει μπλεχθεί και με ένα άλλο ζήτημα. Ο Μάρκος είχε γράψει το 1948 ένα γράμμα στην Κεντρική Επιτροπή του Σοβιετικού Κόμματος κατηγορώντας το Ζαχαριάδη ότι είναι χαφιές. Η υπόθεση αυτή έμεινε έτσι εκκρεμής. Φωνάζανε το Ζαχαριάδη επί Στάλιν και του είπαν ότι υπάρχει αυτή η καταγγελία.

Σκεφτήκαμε, του τόνισαν, να μη δώσουμε συνέχεια, αλλά αφού έγινε θα την εξετάσουμε και αν αποδειχθεί, ότι δεν είσαι προβοκάτορας θα την πληρώσει ο Μάρκος, αν αποδειχθεί ότι είσαι θα την πληρώσεις εσύ.

Από τότε ως το 1967 πέρασαν δέκα εννέα χρόνια, αλλά το πόρισμα για το Ζαχαριάδη δεν το έβγαλε η ηγεσία του Κομμουνιστικού Κόμματος της Σοβιετικής Ένωσης. Φυσικά δεν υπάρχουν στοιχεία ότι ο Ζαχαριάδης είναι προβοκάτορας.

(Σ.Σ. "Ε.Β". Ο Χότζα αναφέρει στο βιβλίο του και ο Παρτσαλίδης που ήταν παρών συμφωνεί ότι το 1950 ο Στάλιν τους δήλωσε πως "δεν υπάρχει θέμα Ζαχαριάδη. Η θέση του είναι ξεκαθαρισμένη". Ο Βλαντάς αγνοεί φυσικά αυτό το γεγονός).

Οι σχέσεις Μάρκου - Ζαχαριάδη δεν ήταν καλές από το Δημοκρατικό Στρατό. Αφήσανε λοιπόν την καταγγελία του Μάρκου σαν μια δαμόκλειο σπάθη πάνω από την ηγεσία του Κόμματος. Ο Γραμματέας υπό κατηγορίαν ως προβοκάτορας. Έκανε απεργία πείνας για να του δώσουν μια απάντηση και επί τέλους το 1967 του είπαν ότι δεν βρήκαν ενοχοποιητικά στοιχεία ότι είναι χαφιάς, όπως ισχυριζόταν ο Μάρκος.

Η ΚΑΘΑΙΡΕΣΗ ΜΕ ΡΩΣΙΚΗ ΕΝΤΟΛΗ

Η καθαίρεση του Ν. Ζαχαριάδη έγινε στην 6η Πλατειά Ολομέλεια της Κεντρικής Επιτροπής του Κ.Κ.Ε το Μάρτιο 1956. Ο πανίσχυρος αρχηγός που είχε γίνει άλλοτε θρύλος και είχε συγκεντρώσει τόση προσωπολατρία, αλλά τελευταία και τόσες αμφισβητήσεις, τόσα μίσση, είχε γκρεμιστεί από το βάθος του. Και μαζί του κατέρρευσε όλο το κατεστημένο του από πρόσωπα, πράγματα και ιδέες.

Στην Ολομέλεια εκείνη είχε πάρει μέρος και η Κεντρική Επιτροπή Ελέγχου του ΚΚΕ. Αλλά παρευρίσκονταν και πολλά από τα "θύματα" του Ζαχαριάδη. Και ήταν αυτοί πάρα πολλοί: Ο Παρτσαλίδης, ο Μάρκος Βαφειάδης, ο Ζήσης Ζωγράφος, ο Μήτσος Βατσουσιανός, ο Βαγγέλης Βασιανός, ο Θύμιος Μπράτσος, ο Θανάσης Χατζής, ο Παναγιώτης Μαυρομμάτης, ο Αχιλλέας Μπλάνας, ο Φώκος Βέττας, ο Μιχάλης Τσάντης και πολλοί άλλοι.

Δέσποζε όμως στη συγκέντρωση η "Διεθνής Επιτροπή" οι εκπρόσωποι δηλαδή των Κ. Κομμάτων Σοβ. Ένωσης, Ρουμανίας, Τσεχοσλοβακίας, Ουγγαρίας, Βουλγαρίας, Πολωνίας. Δίπλα τους καθόταν και ο Πετρώφ, ο σύνδεσμος Κ.Κ.Σ.Ε και ΚΚΕ. Και με πρωτοβουλία της Διεθνούς Επιτροπής συνήλθε η Ολομέλεια. Την εισήγηση την έκανε με την ιδιότητα του προέδρου της Επιτροπής ο Γκεόργκε Γκεοργκίου - Ντεζ, γενικός γραμματέας του Ρουμανικού Εργατικού Κόμματος, αλλ' όλοι ξέραν πως εκείνος που χειρίζονταν τους μοχλούς ήταν ο Κοούσινεν, μέλος του προεδρείου της ΚΕ του ΚΚΣΕ που εκπροσωπούσε το ΚΚΣΕ στην επιτροπή και εξέφραζε τη σκέψη του Νικήτα Χρουστσόφ. Αποδεικνύεται έτσι ότι τις ουσιαστικές αποφάσεις το Κ.Κ.Ε της έπαιρνε η ...Μόσχα, που επέβαλλε και τις ανάλογες τιμωρίες. Η υποταγή του Κ.Κ.Ε ήταν πλήρης στα συμφέροντα του σοβιετικού κράτους. Γράφει ο Βλαντάς:

"Η λεγόμενη "ιστορική στροφή" είναι κατασκευάσμα συνωμοσίας της ηγεσίας του ΚΚΣΕ, για να επιβάλει στο ΚΚΕ τη νέα σοβιετική στρατηγική και ταχτική, που κατέληξε, στο διπολικό σύστημα διακυβέρνησης του κόσμου από τις δύο λεγόμενες υπερδυνάμεις. ΕΠΑ - Σοβιετική Ένωση. Για την εφαρμογή αυτής της αντεπαναστατικής στρατηγικής και ταχτικής, έπρεπε να επιβληθεί στο ΚΚΕ μια "ηγεσία" που θα εφάρμοζε τυφλά αυτή τη στρατηγική και ταχτική.

"Η περιβόητη "ιστορική στροφή" του ΚΚ, είναι προϊόν είτε υποπροϊόν του εικοστού συνεδρίου του ΚΚΣΕ. Αυτή έγινε δήθεν για να διορθώσει τα "κακώς κείμενα" του ΚΚΕ. Στην πραγματικότητα, αυτή το μετέβαλε σ' ένα ιδεολογικό χάος και από οργανωτική άποψη σε σωρούς ερείπια.

Για μια ακόμη φορά η Μόσχα "πουλούσε" το Κ.Κ.Ε στους ξένους και μάλιστα στον "ταξικό εχθρό".

Αιματοκυλίνουνται οι αντάρτες του Κ.Κ.Ε. στην Τασκένδη με "προβοκάτσια" για να επέμβουν οι σοβιετικές αρχές

Στην Ελλάδα οι κομμουνιστές αποσβολώθηκαν. Δεν πίστευαν στ' αυτιά τους. Στην απόφαση της η Ολομέλεια λέει:

"Η Ολομέλεια συζήτησε ολόπλευρα το ζήτημα της εσωκομματικής κατάστασης και ψήφισε πάνω σ' αυτό το θέμα αναλυτική απόφαση. Η Ολομέλεια διαπίστωσε ότι η καθοδήγηση του κόμματος και πρώτ' απ' όλα ο γενικός γραμματέας της Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. σ. Ζαχαριάδης κάνουν σοβαρά πολιτικά λάθη σεχταριστικού χαρακτήρα. Τα λάθη αυτά εξηγούνται σε σημαντικό βαθμό από το γεγονός ότι ίσαμε τελευταία δεν ξεσκεπάστηκε και δεν κριτικαρίστηκε όπως έπρεπε η λαθεμένη αριστεριστική πολιτική του σ. Ζαχαριάδη στην περίοδο του αγώνα του ελληνικού λαού 1946 - 1949. Ο σ. Ζαχαριάδης, αντί να αναλύσει κριτικά τη δράση του κόμματος σ' αυτή την περίοδο, να κάνει εκτίμηση των λαθών του και να βγάλει σωστά συμπεράσματα για το μέλλον, προσπάθησε με κάθε τρόπο, διαστρεβλώνοντας τα γεγονότα, να δικαιολογήσει τη λαθεμένη του γραμμή, να μειώσει τη σημασία των λαθών που έκανε ο ίδιος προσωπικά και η καθοδήγηση του κόμματος. Επί πλέον ο σ. Ζαχαριάδης και κατοπινά συνέχισε επίμονα να υπερασπίζει τη σεχταριστική γραμμή και προσπαθούσε να την επιβάλει στο κόμμα. Όλα αυτά αποπροσανατόλιζαν το κόμμα, το εμπόδιζαν να χαράξει σωστή πολιτική γραμμή και ταχτική, που ν' ανταποκρίνεται στη σημερινή κατάσταση της χώρας, και φρέναρε τη συσπείρωση όλων τα πατριωτικών δυνάμεων του ελληνικού λαού στην πάλη για μια ανεξάρτητη δημοκρατική Ελλάδα.

Τα σοβαρά πολιτικά λάθη που έκανε η καθοδήγηση του κόμματος συνδέονται με το γεγονός ότι πολλά χρόνια τώρα σπουδαιότατα ζητήματα της πολιτικής και της τακτικής του κόμματος δεν τα συζητούσε και δεν τα επεξεργαζόταν η Κεντρική Επιτροπή του Κ.Κ.Ε. σαν συλλογικό καθοδηγητικό όργανο του κόμματος, ενώ αποφάσεις πάνω σε πολλά σπουδαιότατα ζητήματα τις έπαιρνε εξ ονόματος της ΚΕ του ΚΚΕ μια μικρή ομάδα με επικεφαλής το σ. Ζαχαριάδη. Όλα αυτά μείωναν το ρόλο της Κεντρικής Επιτροπής σαν συλλογικού καθοδηγητή του κόμματος, έπνιγαν την πρωτοβουλία και τη δραστηριότητα της μάζας των μελών του κόμματος, υπόσκαφταν την εσωκομματική δημοκρατία, εμπόδιζαν την ανάπτυξη της κριτικής και αυτοκριτικής, παρεμπόδιζαν την ανάπτυξη των καθοδηγητικών στελεχών και τη συσπείρωσή τους.

"Για τα σοβαρά πολιτικά λάθη που έκανε ο σ. Ζαχαριάδης και για τη συστηματική από μέρους του παραβίαση των αρχών της εσωκομματικής δημοκρατίας η Ολομέλεια έκρινε απαραίτητο να τον καθαιρέσει από γενικό γραμματέα της ΚΕ του ΚΚΕ και να τον βγάλει απ' το Πολιτικό Γραφείο.

"Η Ολομέλεια διαπίστωσε επίσης ότι για την κατάσταση που δημιουργήθηκε στο κόμμα μαζί με το σ. Ζαχαριάδη, σοβαρή ευθύνη έχουν και τ' άλλα μέλη του Πολιτικού Γραφείου και ιδιαίτερα ο σ. Μπαρτζώτας. Η Ολομέλεια καθαίρεσε το σ. Μπαρτζώτας από τη θέση του γραμματέα της ΚΕ και τον έβγαλε προσωρινά από το Πολιτικό Γραφείο".

Τον Ζαχαριάδη διαδέχτηκε ο Απ. Γκρόζος που ουσιαστικά διορίστηκε. Ο Γκρόζος, πολύ γέρος, ήλθε με άδεια στην Ελλάδα μετά την Μεταπολίτευση και πήρε μέρος σε τιμητική θέση στο 10ο Συνέδριο του ΚΚΕ στην Αθήνα. Αλλά ποιος είναι ο Βασ. Μπαρτζώτας;

Ο Β. ΜΠΑΡΤΖΩΤΑΣ

Ο Βασ. Μπαρτζώτας, που έδρασε με το ψευδώνυμο Φάνης ήταν αρχηγός της ΕΠΟ Ν κατά την κατοχή στην Αθήνα. Στα Δεκεμβριανά η "γραμμή" του ήταν γενική σφαγή. Αυτός ο τύπος βρίσκεται τώρα πίσω στην Αθήνα, όπου επέστρεψε μετά την Μεταπολίτευση και έγινε μάλιστα ενθουσιωδώς δεκτός από μίαν αστική εφημερίδα ("Απογευματινή") ως... "αντιστασιακός", "δημοκράτης".

Ένα χρόνο μετά την καθαίρεσή του στην 6η Πλατειά Ολομέλεια, ο Β. Μπαρτζώτας εμφανίζεται... "αποσταλινοποιημένος" στην 7η Ολομέλεια το 1957 στο Βουκουρέστι, όπου παρέστη και ο Ν. Ζαχαριάδης. Γράφει για τον Μπαρτζώτα ο "αντιστράτηγος" Γούσιας:

"Το πιο αισχρό θέαμα παρουσίασε ο Β. Μπαρτζώτας. Στην ομιλία του αποκάλυψε τον Ζαχαριάδη τυχοδιώκτη. Ό,τι είχε πει προηγούμενα για τους Βαφειάδη, Παρτσαλίδη και Κολιγιάννη, δήλωσε ότι είναι ψευτιές και ότι: "Θα δουλέψω να τους σηκώσω το κύρος τους".

Χαρακτηριστικά είπε στην ομιλία του ότι πλησίασε τον Μ. Βαφειάδη και του έδωσε το χέρι. Εκείνος του απάντησε ότι, αν είναι καθαρό το παίρνει, τότε ο Μπαρτζώτας του είπε:

"Πάρτο Μάρκο, είναι καθαρό".

Συνεχίζοντας ο Μπαρτζώτας την ομιλία του είπε ότι στην Τασκένδη έκανε λάθος που υποστήριζε τα "αναρχικά" στοιχεία και συμφωνάει με τις διαγραφές. Λυπάται πολύ που ο Γούσιας πήρε στραβό δρόμο. Σου προκαλούσε αηδία όλο το παρουσιαστικό του, ήταν ένα πραγματικό ράκος. Η διαφθορά συνειδήσεων και το σάπισμα που πραγματοποιήθηκε σε μέλη και στελέχη του Κόμματος, που κάποτε πάλεψαν μαζί σκληρά ήταν απερίγραπτη. Οι αριβίστες, κόλακες και αποτυχημένοι βγήκαν στην επιφάνεια. Ο Κολιγιάννης δήλωσε ότι δεν αποτελεί η προηγούμενη δράση και το τι έκανε κανείς προηγούμενα κριτήριο να είναι στέλεχος, αλλά θα καθοριστεί η θέση που παίρνει σήμερα".

Και καταλήγει ο Γούσιας:

Τον Β. Μπαρτζώτα που ανοιχτά τον κατάγγειλαν στην "6η Ολομέλεια" για συνυπεύθυνο με τον Ζαχαριάδη για το ανώμαλο καθεστώς, δεν τον τιμωρούνε και τον αφήνουν και μέλος στην ΚΕ του ΚΚΕ.

Αν πραγματοποιούσα την ανήθικη συναλλαγή με τους αντιπροσώπους του Γραφείου της ΚΕ του ΚΚΕ Ζήση Ζωγράφο και Β. Ζάχο, ν' αποσύρω την ομιλία μου και ν' αποδεχτώ να υμνολογήσω αυτούς για τις βρωμιές που πραγματοποιούσαν σε βάρος του λαϊκού κινήματος, τότε θα ήμουν καλός και άξιος να γίνω μέλος της καθοδήγησης. Αυτά ήταν τα κριτήρια που επικράτησαν.

ΔΙΑΦΩΝΙΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΗΤΤΑΣ

Αλλά τι είχε γίνει προηγούμενα στην Τασκένδη; Ακούσαμε την άποψη του Γούσια για τα γεγονότα για τα οποία "αντιστράτηγος" των συμμοριτών κατηγορεί τον "υποστράτηγο" Βλαντά. Ο Βλαντάς όμως δίνει την δική του άποψη. Μιλώντας από το Παρίσι το 1973 λέει:

"Βρισκόμουν στη Μόσχα σε μια Κομματική Ακαδημία. Με στείλαν δήθεν για σπουδές, στην πραγματικότητα να με ξεφορτωθούνε, επειδή είχα διαφωνίες με την ηγεσία του Κόμματος, που άρχισαν το 1949, από τότε δηλαδή που νικηθήκαμε στο Γράμμο. Τότε έγινε μια συνεδρίαση του Πολιτικού Γραφείου, για να εξετάσουμε τις αιτίες της ήττας. Ο Ζαχαριάδης χαρακτήρισε την ήττα σαν μια προσωρινή υποχώρηση και τη φόρτωσε στην τιτική προδοσία και στην άγγλο - αμερικάνικη επέμβαση. Σηκώθηκα τότε εγώ και του είπα ότι όλα αυτά είναι παιδαριώδη.

Δεν υπάρχει τιτική προδοσία κι αυτά, σύντροφε Ζαχαριάδη, να τ' αφήσεις στην πάντα. Ο αγγλικός στρατός δεν πήρε μέρος στις επιχειρήσεις και οι αιτίες βρίσκονται αλλού.

Φυσικά τότε εγώ τους ανέπτυξα μονάχα τις εσωτερικές αιτίες. Γιατί τις εξωτερικές αιτίες της ήττας δεν τις είχα ακόμα ξεκαθαρίσει στο μυαλό μου. Μόνον ερωτηματικά είχα. Μας είχαν π.χ. υποσχεθεί οι Σοβιετικοί αναγνώριση της κυβερνήσεως αμέσως, μας είχαν τάξει αεροπλάνα και τανκς που ποτέ

δεν τα πήραμε. Τέλος πάντων είχα διαφωνίες μαζί τους και ακριβώς για να με ξεφορτωθούν με στείλανε στη Μόσχα, δήθεν για σπουδές.

Το 1955 λοιπόν έρχεται εκεί ο Ζαχαριάδης στον οποίο σημειωτέον είχα κάνει δύο φορές αιτήσεις για να κατεβώ κρυφά στην Ελλάδα. Μου απαντούσαν από την ηγεσία του κόμματος ότι αυτό δεν μπορεί να γίνει, γιατί δεν είχα ξεκαθαρισμένες πολιτικές αντιλήψεις. Όταν λοιπόν ήλθε στη Μόσχα ο Ζαχαριάδης, του ξανάβαλα το ζήτημα. Του λέω:

Στείλε με στην Ελλάδα και μη με χρησιμοποιήσετε για καθοδηγητική δουλειά. Στείλτε με σε μια πόλη που δεν έχουμε οργάνωση να τη φτιάσω εγώ.

Μου απάντησε: "Δεν αφήνεις αυτές τις κουταμάρες" εμείς θα σε στείλουμε για καθοδηγητική δουλειά. Κάνε ένα γράμμα στην Κεντρική Επιτροπή".

"Σας έχω κάνει πολλά", του είπα. Εκείνος επέμενε, ήθελε να του φτιάσω ένα σημείωμα για να το παρουσιάσει στην ηγεσία του σοβιετικού κόμματος, ότι θα φύγω από τη Σχολή. Πήρε το σημείωμα, δεν γνωρίζω τι απέκανε.

Σε λίγες μέρες έρχεται και με βρίσκει ο Μπαρτζώτας ο δεύτερος γραμματέας του κόμματος. Μου είπε ότι στην Τασκένδη έχει δημιουργηθεί μια πολύ κρίσιμη κατάσταση, ότι ανάμεσα στους πολιτικούς μας αντάρτες, έχει οργανωθεί φραξιονιστική πάλη και να πάω να ξεκαθαρίσω την κατάσταση. Του απάντησα ότι ο Ζαχαριάδης καθοδηγεί την οργάνωση και ας πάει εκείνος να βάλει τα πράγματα στη θέση τους.

Αν δεν θέλει εκείνος, πήγαινε εσύ, στείλε άλλον, εγώ πάντως δεν θα πάω.

Αυτός όμως μου έθεσε ζήτημα πειθαρχίας. Τότε εγώ έκανα ένα λάθος. Σκέφτηκα ότι, αν δεν δεχόμουν να πάω στην Τασκένδη, δεν θα μ' έστελναν στην Ελλάδα. Έτσι δέχτηκα να πάω στην Τασκένδη.

"ΤΑ ΟΡΓΑΝΕΤΑ ΤΗΣ Σ. ΕΝΩΣΗΣ"

Ο Δ. Βλαντάς συνεχίζει την αφήγησή του:

"Στην Τασκένδη ζούσαν κάπου 12.000 δικοί μας αντάρτες.

Πήγα λοιπόν στην Τασκένδη, εν γνώσει μου ότι θα έμπλεκα με τους Σοβιετικούς. Οι Σοβιετικοί είχαν οργανώσει μια φραξιονιστική πάλη μέσα στους δικούς μας, με σκοπό να πάρουν την οργάνωση στα χέρια τους, να καλέσουν συνδιάσκεψη αυτής της οργανώσεως, σαν ένα είδος συνεδρίου του κόμματος, να καθαιρέσουν την ηγεσία, με ένα δήθεν κίνημα από τα κάτω. Έτσι θα βάζανε τους Έλληνες να φαγωθούν χωρίς να φαίνονται εκείνοι. Άθλια οργανέτα της σοβιετικής ηγεσίας ήταν οι Μάρκος Βαφειάδης, Δημήτρης Παρτσαλίδης, Λεωνίδα Στρίγγος, Κώστας Κολλιγιάννης, Τάκης Δημητρίου, Βασίλης Γκανάτσος (Χείμαρρος) και άλλοι.

Όταν έφτασα στην Τασκένδη, συναντήθηκα με την ηγεσία του Κομμουνιστικού Κόμματος Ουζμπεκιστάν. Μετά ένας αντιπρόσωπος της ηγεσίας του ΚΚΣΕ μου είπε:

Σύντροφε Βλαντά, ξέρουμε ότι είσαι ο πιο ικανός και δραστήριος άνθρωπος που έχει το ΚΚΕ και ότι είσαι ευλικρινής. Βοήθησέ μας εδώ στην Τασκένδη, εμείς θα σε βοηθήσουμε να γίνεις εσύ ηγέτης του κόμματός σας".

Απάντησα:

— Μου προτείνετε να με αγοράσετε σαν να είμαι υπάλληλός σας. Μα εγώ, καημένη, αν ήθελα να γίνω υπάλληλος θα καθόμουνα στην Ελλάδα. Θα βγω να σας ξεσκεπάσω ανοιχτά".

"ΘΑ ΜΑΣ ΣΚΟΤΩΣΟΥΝ ΟΙ ΦΡΑΞΙΟΝΙΣΤΕΣ"

"Γι' αυτή μου τη στάση με κυνηγήσανε οι Σοβιετικοί, παρ' ολίγον να με σκοτώσουν εκεί στην Τασκένδη. Μέσα σ' ένα και μισό μήνα τους χάλασα τη δουλειά που είχαν φτιάσει από το 1949 ως το 1955. Αυτοί οι φραξιονιστές είχαν πάρει στα χέρια τους τα δύο τρίτα της οργανώσεως. Όταν είδαν ότι τους χαλάω τη δουλειά οι Σοβιετικοί καταλήξανε σε προβοκάτσια. Εξαγόρασαν καμιά πεντακοσαριά πρώην αντάρτες μας τους έκαναν όργανα της Ασφάλειας, τους όπλισαν με μαχαίρια. Καταλάβαινα ότι η κατάσταση χειροτέρευε και θάφτανε στο απροχώρητο. Βρίσκω τον Ζαχαριάδη και του προτείνω να φύγουμε από την Τασκένδη.

Είχε έλθει μετά από μένα, στις 18 Αυγούστου του 1955. Τον ενημέρωσα, του είπα ότι αυτοί είναι αποφασισμένοι για σύγκρουση. Του πρότεινα τότε να γυρίσουμε στο Βουκουρέστι που ήταν η έδρα της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ να κάνουμε μια συνεδρίαση και μετά να συναντηθούμε με τους Σοβιετικούς και να τους ρωτήσουμε τι θέλουν τέλος πάντων. Αλλά ο Ζαχαριάδης αρνήθηκε.

ΟΙ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ

"Σε λίγες μέρες έγινε αυτό που περίμενα. Άρχισαν συγκρούσεις ανάμεσα στους αντάρτες. Στις 10 Σεπτεμβρίου 1955 μαζευτήκανε σ' ένα συνοικισμό κοντά στα γραφεία μας πολλοί φραξιονιστές, μαζί με διάφορους πράκτορες της σοβιετικής ασφάλειας, που τους καθοδηγούσαν. Κατάλαβα ότι κάτι ετοιμάζουν και φώναξα καμιά τριανταπενταριά δικούς μου για φρουρά των γραφείων. Μόλις σουρούπωσε κάνουν επίθεση οι πεντακόσιοι. Τραυματίζουν τέσσερις δικούς μου στην αυλή με πέτρες. Τους τράβηξα μέσα και κλείνουμε με τα έπιπλα τις σκάλες και τις πόρτες και πιάνουμε τα παράθυρα κρατώντας καρεκλοπόδαρα, ώστε αν τολμήσουν ν' ανεβούν να τους γκρεμίσουμε κάτω. Βαστά η μάχη μία ώρα και τρία τέταρτα με φωνές "θάνατος στο Βλαντά". Φεύγουν οι δικοί μας οι αντάρτες, πάνε στις διάφορες συνοικίες και φωνάζουν 3.000 αντάρτες στα γραφεία. Αναστατώθηκε η Τασκένδη. Παίρνανε καμιόνια, ταξί, βγάζανε τους οδηγούς και ερχόντουσαν στα γραφεία. Την ίδια στιγμή παρουσιάστηκε και η ασφάλεια που αποδείχτηκε ότι οι άνδρες της ήτανε κρυμμένοι εκατό μέτρα πιο κάτω από τα γραφεία μας, μέσα στα υπόγεια των σπιτιών. Και το πιο καταπληκτικό 500 μέτρα πιο πέρα υπήρχαν στρατιωτικά τμήματα. Τελικά οι 500 αυτοί διαλυθήκανε, δεν καταφέρανε να με σκοτώσουν.

Ο Ζαχαριάδης δεν έκανε τίποτε. Καθότανε σε μια βίλα, ούτε κουνήθηκε από εκεί. Ζήτησε να τον πάνε στο αεροδρόμιο για να φύγει για τη Μόσχα. Μου παρήγγειλε και μένα να κατεβώ στο αεροδρόμιο. Οι δικοί μου οι αντάρτες δεν με αφήνανε, γιατί αν έβγαινα στο δρόμο, υπήρχε φόβος να με σκοτώσουν. Τέλος πάντων, έγινε μια συμφωνία με αντιπρόσωπο της ηγεσίας του Κ.Κ.Σ.Ε. να φέρουν τρία αυτοκίνητα και να με συνοδεύσουν οι δικοί μου στο αεροδρόμιο. Εκεί βρήκα τον Ζαχαριάδη και μου πρότεινε να φύγω μαζί του για τη Μόσχα

— Δεν πάω πουθενά, του λέω. Δεν βλέπεις ότι εδώ κτυπιούνται οι σύντροφοί μας; Που να τους αφήσουμε έτσι;

— Κάτσε, μου είπε, εγώ φεύγω. Κι έφυγε. Αυτό ήταν ανανδρία. Έμεινα, προσπάθησα να βάλω μια τάξη. Έκανα μια έκκληση σ' όλους. Τους έλεγα ότι είναι ντροπή να τρωγόμαστε σε ξένο μέρος. Πήρα το χαρτί και πήγα στα γραφεία του Κομμουνιστικού Κόμματος Ουζμπεκιστάν να τους το διαβάσω.

Γενικός Γραμματέας ήταν ένας Νιγιάζεφ, πάρα πολύ καλός άνθρωπος, και ήρωας του εμφυλίου πολέμου στη Ρωσία. Δεύτερος Γραμματέας ο Ρώσος Μελνικόφ. Τους διαβάζω την έκκληση που είχα ετοιμάσει. Ο Μελνικόφ, δήλωσε ότι δεν συμφωνούσε. Γιατί τον ρωτά ο Νιγιάζεφ; Διότι, απαντά, το τάδε και τάδε σημείο, δεν μου αρέσουν. Κατάλαβα ότι αφορμές έψαχνε γιατί τα σημεία που διαφωνούσε ήταν τελείως επουσιώδη.

Τότε όμως επενέβη ο Νιγιάζεφ. "Να δοθεί όπως είναι", είπε. Ο Μελνικόφ πάνιασε από το κακό του. Όταν έφευγα με πλησίασε και μου είπε: "Σύντροφε Βλαντά, είσαι πολύ ικανός άνθρωπος".

— Δεν ξέρω του απάντησα αν είμαι ικανός πάντως, ότι ικανότητες έχω τις διαθέτω στο Κ.Κ.Ε. και τον ελληνικό λαό".

Δεν ήταν βέβαια δύσκολο να καταλάβω ότι είχα περιπέσει στη δυσμένεια των Σοβιετικών και ότι θα πλήρωνα μια μέρα.

"ΔΕΝ ΘΑ ΖΟΥΣΑ ΑΝ ΜΕ ΕΠΑΙΡΝΑΝ ΟΙ ΡΩΣΟΙ"

"Έτσι μετά πολλά βρέθηκα εξορία στα Καρπάθια. Η γυναίκα μου διαμαρτυρήθηκε στην ηγεσία του ρουμάνικου Κόμματος και τότε μας μετέφεραν επάνω στα Καρπάθια. Θα πρέπει να πω ότι από τους Ρουμάνους δεν έχω παράπονο. Αντίθετα στην ηγεσία του ρουμάνικου Κόμματος είχα συμπάθειες και γι' αυτό δεν αφήσανε να πάνε εξορία στη Ρωσία. Αν με έπαιρναν οι Ρώσοι θα είχα χαθεί για πάντα.

Προφανώς όμως επενέβησαν οι Ρουμάνοι και είπαν "αφήστε τον εδώ και θα τον εξορίσουμε μεις".

Οι Ρώσοι για να μη δυσαρεστήσουν τον Γκεωργκίου Ντεζ, που τον θεωρούσαν άνθρωπο δικό τους δεν θέλησαν να του χαλάσουν το χατίρι, με αφήσανε στη Ρουμανία.

" Στην εξορία μια ολόκληρη ζωή πείνα και δυστυχία που δεν περιγράφονται. Με τα πολλά παρακάλια μου κάνανε τη χάρη και με αφήσανε να δουλεύω σ' ένα εργοστάσιο που έφτιαχνε κόντρα πλακέ. Αλλά δε με βάλανε στο τμήμα των κόντρα πλακέ ίσως για να μη μάθω τη δουλειά και ειδικευτώ. Δούλευα σ' ένα άλλο τμήμα που έφτιαχνε ξύλινα κασάκια που τα χρησιμοποιούν στη Ρουμανία για τη μαργαρίνη. Μέσα στο χειμώνα έπαιρνα ξύλα από τους πάγους τα έскиζα και τα κουβαλούσα. Τουλάχιστον δέκα τόνοι την ημέρα θα περνούσαν από την πλάτη μου. Κι όλα αυτά για 400 λεί το μήνα ως που έπεσα άρρωστος.

Όταν φθάσαμε στα Καρπάθια ο γιος μας ήταν 3 χρονών και η κόρη μας 12. Μέσα στο τραίνο που μας πήγαινε σιγά την εξορία ο γιος μου έπαθε διφθερίτιδα κόντευε να πνιγεί. Για καλή μας τύχη βρέθηκε εκεί στα Καρπάθια μια Ρουμάνα γιάτρισσα εξόριστη και εκείνη γιατί παλιά ο άνδρας της ήταν αξιωματικός στο ρουμάνικο στρατό. Δεν είχε κάνει τίποτε και όμως την είχαν εξορίσει. Αυτή η γυναίκα είδε την τραγωδία μας βοήθησε το παιδί και κατάφερε να το σώσει".

Ο "ΚΟΜΜΙΣΑΡΙΟΣ" ΤΟΥ ΚΡΕΜΛΙΝΟΥ

Ο Βλαντάς και ο Γούσιας εξορίστηκαν στα Καρπάθια για την στάση τους που τήρησαν το 1957 στην 7η Ομομέλεια της Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. στο Βουκουρέστι.

Σ' αυτή την Ολομέλεια τις εντολές της Μόσχας διαβίβαζε ο σοβιετικός κομισάριος Κοούσινεν, αρμόδιος για το Κ.Κ.Ε. Ο Γούσιας όπως γράφει, στα απομνημονεύματά του επετέθη κατά της ωμής σοβιετικής επεμβάσεως. Γράφει:

"Προς το τέλος των εργασιών της "Ολομελείας" στις 22 Φλεβάρη 1957, έδωσα στο προεδρείο της Ολομελείας δήλωση ότι πειθαρχώ στις αποφάσεις που θα πάρει η "Ολομέλεια". Μ' αυτή μου την πράξη έδινα μάθημα και ταυτόχρονα ξεσπέπαζα τα ξένα κόμματα που κηδεμόνευαν το Κ.Κ.Ε. και τα διορισμένα όργανά τους, που κατά κόρο δημαγωγούσαν, ότι αποκαθιστούν τις λενινιστικές αρχές και νόρμες. Ξεμασκάρευα τον Κοούσινεν μέλος της ηγεσίας του ΚΚΣΕ που αδιάντροπα παίρνει πρώτος το λόγο μετά τον εισηγητή και προκαταλαβαίνει τη ΚΕ του ΚΚΕ, με το να τους καλεί να χτυπήσουν τους "φραξιονιστές". Που τους είδε τους φραξιονιστές; Μέχρι εκείνη τη στιγμή κανείς ούτε να μιλήσει είχε βγει. Τον ξεσκέπαζα ότι αυτός είναι οργανωτής του φραξιονισμού που οργάνωσε στο ΚΚΕ και με την καινούρια του επέμβαση σ' αυτήν την ολομέλεια αυτός άναβε περισσότερο τον φραξιονισμό και τη διάσπαση. Τα γεμάτα θράσος και μίσος λόγια του "βαράτε τους φραξιονιστές" μου θύμισαν τον Άγγλο στρατηγό Montgomery, που την περίοδο του μονόπλευρου εμφυλίου πολέμου μετά τη Βάρκιζα δήλωσε: "σκοτώστε τους" εννοούσε τους αριστερούς. Τουλάχιστον αυτός ήταν καταχτητής ψωμί πρότεινε στους υποτακτικούς του να χτυπάνε τους αντιπάλους του. Ο Κοούσινεν καλούσε κομμουνιστές να χτυπάνε συμπολεμιστές τους και συντρόφους τους. Να σπέρνει το μίσος και τη διαίρεση ανάμεσα στους κομμουνιστές".

Η απόφαση της 7ης Ολομελείας επεξέτεινε τις αποφάσεις της 6ης Ολομελείας και απεφάσισε για τον Ζαχαριάδη καθαίρεση από την Κ.Ε. του ΚΚΕ και με την προειδοποίηση διαγραφής με την κατηγορία ότι δεν αναγνώρισε την τυχοδιωκτική του πολιτική και με την ομιλία του στην 7η Ολομέλεια κατακύλησε σε αντιδιεθνιστικές επιθέσεις. Για τον Μ. Βλαντά καθαίρεση από την ΚΕ του ΚΚΕ γιατί παρουσίασε αντιδιεθνιστικές εκδηλώσεις. Για τον Γούσια το ίδιο καθαίρεση απ' την ΚΕ του Κ.Κ.Ε.

Ο Ζαχαριάδης, ένα χρόνο νωρίτερα, είχε καθαιρεθεί από αρχηγός αλλ' όχι και από μέλος της κεντρικής επιτροπής. Η τελική καθαίρεση άνοιγε τον δρόμο της εξορίας για τον Ζαχαριάδη, τον Γούσια, και τον Βλαντά. Το Κ.Κ.Ε. έτρωγε τα παιδιά του σαν Κρόνος.

Ο ΔΗΜΗΤΡΩΦ: τηλεγραφεύ στα Δεκεμβριανά από Μόσχα προς Κ.Κ.Ε.: μη περιμένετε βοήθεια από μας σήμερα...

Και τώρα, ερχόμαστε στη Βάρκιζα. Και πρέπει να σας πω απ' ότι θυμάμαι καλά, ότι στη σύσκεψη με τον Στάλιν και τον Χότζα, στο Κρεμλίνο, το Γενάρη του 1950, το πρώτο θέμα που συζητήθηκε ήταν η Βάρκιζα. Ναι, το πρώτο θέμα που έβαλαν οι Αλβανοί ήταν η Βάρκιζα. Και δήλωσαν ότι, δε συμφωνούν με την πολιτική που κράτησε το κόμμα μας να υπογράψει τη Βάρκιζα και να παραδώσει τα όπλα. Με αυτή την άποψη συμφώνησε και ο Στάλιν. Ο Στάλιν, παίρνοντας το λόγο είπε: "Ναι, έτσι είναι. Έχουν δίκιο οι Αλβανοί σύντροφοι. Δεν έπρεπε να υπογραφεί η Βάρκιζα. Δεν έπρεπε να παραδώσετε τα όπλα. Μπορεί να μην κατορθώσατε, να ήταν αδύνατο να σταθείτε στην Αθήνα, στην πρωτεύουσα. Αλλά έπρεπε να συνεχίσετε τον αγώνα από έξω". Δεν θυμάμαι αν ανέφερε συγκεκριμένα το παράδειγμα των Κινέζων. Που απόξω, από την περιφέρεια, σιγά - σιγά, κατάκτησαν και τις πόλεις. Δε θυμάμαι αν το ανέφερε ο Στάλιν σαν παράδειγμα. Πάντως, ο Στάλιν τα είπε αυτά".

Ο Ζαχαριάδης, θυμάμαι, του απάντησε ότι εμείς τότε, μετά τη Βάρκιζα, δεν παραδώσαμε τα όπλα όλα. Κρατήσαμε μια επιφύλαξη για να δούμε που θα πάει όλη αυτή η κατάσταση στην Ελλάδα. Και ένα μέρος των όπλων το κρύψαμε. Εγώ, αναφέρθηκα στο μήνυμα που μας είχε στείλει ο Δημητρώφ πριν από τη Βάρκιζα. Αυτό το μήνυμα είχε έρθει σαν απάντηση σε ερώτημα που είχαμε κάνει. Είχαμε κάνει ανακωχή. Δεν μπορούσαμε να σταθούμε στην Αθήνα. Και κάναμε ανακωχή για να δούμε που θα καταλήξουν οι συνεννοήσεις. Και είχαμε διατυπώσει το ερώτημα: Αν δεν καταλήξουμε σε συμφωνία, σε τι ύψους βοήθεια μπορούσαμε να υπολογίζουμε από τις γειτονικές, σοσιαλιστικές χώρες; Η απάντηση του Δημητρώφ ήταν ότι ούτε η Βουλγαρία, ούτε η Γιουγκοσλαβία είναι σκόπιμο, εκείνη τη στιγμή, να αναμιχθούν σ' αυτή την υπόθεση. Και να εμπλακούν σε μια σύγκρουση με τους Εγγλέζους. Κάτι τέτοιο ούτε για τους λαούς της Βουλγαρίας και της Γιουγκοσλαβίας θα ήταν ωφέλιμο, ούτε και η βοήθεια που θα μπορούσαν να προσφέρουν θα ήταν σοβαρή. Όσο για εμάς τους Έλληνες, το μήνυμα έλεγε ότι δεν πρέπει να θεωρηθεί η στιγμή σαν τελική, ότι δεν έπρεπε να τραβήξουμε το σκοινί, ότι έπρεπε να περισώσουμε όσο μπορούμε τις δυνάμεις μας. Και ότι από εκεί και έπειτα θα πρέπει να απευθυνθούμε στους λαούς και στους εργαζόμενους της Αγγλίας, της Αμερικής και όλου του κόσμου, να καταγγείλουμε το τι έγινε στην Ελλάδα, την επέμβαση κλπ.

ΔΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΩΦ ΜΙΛΟΥΣΕ Η ΜΟΣΧΑ

"Εμείς, αυτά αναφέραμε στη σύσκεψη. Και υποστήριξα τότε ότι η συμβουλή του Δημητρώφ θεωρήθηκε ότι μας έδειχνε το δρόμο για ένα συμβιβασμό με τους Εγγλέζους.

"Ο Στάλιν, αφού ζήτησε να βρεθούν οι φάκελοι που μπορούσαν να έχουν μέσα το μήνυμα αυτό και που τελικά δε βρέθηκαν, μας δήλωσε ότι αυτά που είχε πει ο ίδιος - αντίθεσή του, δηλαδή, με την υπογραφή της Συμφωνίας της Βάρκιζας - ήταν η δική του γνώμη, της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚ της Σοβιετικής Ένωσης. Η αλήθεια είναι, ότι εμείς δεν ξέραμε τότε που ακριβώς ήταν ο Δημητρώφ. Νομίζαμε πως ήταν στη Σόφια. Αλλά όπως πληροφορηθήκαμε αργότερα, ο Δημητρώφ, την εποχή που μας έστειλε το μήνυμα πριν από τη Βάρκιζα ήταν στη Μόσχα και ήταν επικεφαλής του τμήματος διεθνών σχέσεων του Σοβιετικού Κ.Κ. Όπως ξέρετε, ο Δημητρώφ ήταν και μέλος του σοβιετικού κόμματος.

Και προσθέτω ότι και στη Σόφια να ήταν δεν μπορούσε για ένα τέτοιο ζήτημα να κρίνει και να αποφασίσει μόνος του ο Δημητρώφ. Πολύ περισσότερο που ήταν στη Μόσχα. Άλλωστε, αυτό ενισχύεται και από το γεγονός πως μιλούσε όχι μόνο για λογαριασμό των Βουλγάρων αλλά και για λογαριασμό των Γιουγκοσλάβων. Πόλεμος γινότανε. Η Σοβιετική Ένωση ήταν αυτή που ήταν. Ήταν δυνατόν ο Δημητρώφ να αποφασίζει μόνος του; Εν πάση περιπτώσει, όμως, ο Στάλιν μας είπε αυτά.

Και - όπως εκείνη την εποχή ήταν γενικά τέτοια η νοοτροπία μας - κρίναμε πως θα πρέπει να έχει δίκιο ο Στάλιν και όχι εμείς. Όπως σας είπα, έχουμε τότε αναθεωρήσει την άποψή μας για την πολιτική μας στην περίοδο της κατοχής. Και δεχόμαστε την κριτική του Στάλιν και για τη Βάρκιζα, που ως εκείνη η στιγμή τη θεωρούσαμε σωστό ελιγμό".

ΣΤΑΛΙΝ: ΠΑΓΙΔΑ

Όπως φαίνεται από τα παραπάνω ο Παρτσαλίδης αμφιβάλλει τώρα για την ειλικρίνεια του Στάλιν. Το 1950 ο ίδιος ο Παρτσαλίδης, είχε δηλώσει πως "ήταν λάθος η Βάρκιζα". Το Φεβρουάριο όμως του 1977, γράφοντας τις αναμνήσεις του στην "Αυγή" αμφιβάλλει πολύ ζωηρά. Ο Στάλιν τους παγίδεψε. Εκφράζει τις αμφιβολίες του αν, παρά την διαβεβαίωση του Στάλιν, ο Δημητρώφ είχε στείλει το τηλεγράφημά του εκείνο αυθαίρετα, με δική του πρωτοβουλία. Συνεπώς, ο Δ. Παρτσαλίδης νομίζει πως με γνώση και εντολή του Στάλιν τηλεγράφησε τις υποδείξεις του ο Δημητρώφ. Και ότι ψευδώς οι Σοβιετικοί ηγέτες διαβεβαίωσαν τους Έλληνες κομμουνιστές ηγέτες, κατά την συνάντησή τους, για το αντίθετο.

Η άποψη αυτή του Δ. Παρτσαλίδη ενισχύεται και από την αποκάλυψη που γίνεται στην επίσημη βιογραφία του Γ. Δημητρώφ που εξέδωσε το 1972 το Ινστιτούτο Ιστορίας του Κ.Κ. Βουλγαρίας. Σ' αυτήν αναφέρεται ότι ο Δημητρώφ ήταν επικεφαλής του τμήματος Διεθνών Σχέσεων της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΣΕ, ως τα τέλη του πολέμου. Επομένως, ο Δημητρώφ μιλούσε ως εκπρόσωπος της Κ.Ε. του Σοβιετικού Κομμουνιστικού κόμματος.

Τέλος, ο Δ. Παρτσαλίδης προσθέτει ότι, όταν βγήκαν από την αίθουσα όπου γινόταν η συζήτηση με τον Στάλιν, υπέδειξε στο Ζαχαριάδη ότι εφ' όσον οι σοβιετικοί ηγέτες πιστεύουν ότι η Βάρκιζα ήταν λάθος θα έπρεπε και αυτοί να συμφωνήσουν. Αλλ' ο Ζαχαριάδης αρνήθηκε. Του αποκάλυψε ότι ο Μολοτον άλλοτε του είχε πει σε μια μυστική τους συνάντηση πως θεωρεί τη συμφωνία ορθή.

Περίμενα ότι θα το έλεγε (ο Μολοτον) τώρα. Αλλά δεν άνοιξε το στόμα του. Και εγώ πάλι δεν ήθελα να του το θυμίσω μπροστά στο Στάλιν..."

Η θέση του Στάλιν και των άλλων σοβιετικών ηγετών για τη συμφωνία της Βάρκιζας όπως αποκαλύπτεται από τον Δ. Παρτσαλίδη δείχνει ότι: Με την αποδοχή του στρατιωτικού διαμοιρασμού των Βαλκανίων και την υπαγωγή της Ελλάδας στη ζώνη της βρετανικής πολεμικής ευθύνης, η Σοβ. Ένωση εννοούσε πως ο ελληνικός λαός όφειλε να υποταχθεί στους Άγγλους.

Όλα τα άλλα είναι μυθεύματα και εξωραϊσμοί. Άλλωστε εκείνη ακριβώς την εποχή υπεγράφη η Συμφωνία της Γιάλτας.

ΤΟ ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΩΦ

Στις 19 Δεκεμβρίου 1944, ενώ εμαίνοντο τα Δεκεμβριανά, ο Δημητρώφ στέλνει με τον ασύρματο από την Σόφια, μέσω Μόσχας το ακόλουθο τηλεγράφημα:

"Ο Παππούς νομίζει ότι με τη σημερινή διεθνή κατάσταση η ένοπλη ενίσχυση προς τους Έλληνες συντρόφους απέξω γενικά αδύνατη. Βοήθεια από μέρος της Βουλγαρίας ή Γιουγκοσλαβίας η οποία να τους δέσμευε με το μέρος του ΕΛΑΣ εναντίον ενόπλων αγγλικών δυνάμεων, σήμερα λίγο θα βοηθήσει τους Έλληνες συντρόφους, ενώ πάρα πολύ θα βλάψει τη Γιουγκοσλαβία και Βουλγαρία. Όλα αυτά πρέπει να τα υπολογίζουν οι φίλοι μας οι Έλληνες.

Έλληνες και ΕΛΑΣ πρέπει να καθορίσουν τα περαιτέρω βήματά τους ξεκινώντας από αυτήν ακριβώς

την κατάσταση, όχι ευνοϊκή γι' αυτούς. Δεν πρέπει τραβήξουν σχοινί. Αλλά δείξουν εξαιρετική ευλυγισία και ικανότητα χειρισμών για να διατηρήσουν όσον το δυνατόν δυνάμεις τους και να περιμένουν ευνοϊκότερη στιγμή για πραγματοποίηση δημοκρατικού τους προγράμματος. Για Ελληνικό Κόμμα το σπουδαιότερο είναι να μην επιτρέψει να απομονωθεί από μάζες ελληνικού λαού και από δημοκρατικές ομάδες που ανήκουν στο ΕΑΜ.

Γιατί ΕΑΜ, ΓΣΕΕ και χωριστές προσωπικότητες ηγέτες δεν απευθύνονται επίσημα στα Συνδικάτα και Εργατικό Κόμμα Αγγλίας, στις αμερικανικές μαζικές οργανώσεις και Συνδικάτα και κοινή γνώμη εξωτερικού για να διαφωτίσουν για σκοπούς και χαρακτήρα πάλης τους, για να ξεσκεπάσουν ελληνική αντιδραστική κλίκα και τους καλέσουν ενίσχυσή τους; Αυτό θάπρεπε να κάνουν με όλους δυνατούς τρόπους και μέσα ακατάπαυστα - στοπ".

"Παππούς" είναι ο Δημητρώφ που βρίσκονταν στην Μόσχα από όπου διαβίβασε μέσω Σόφιας, το παραπάνω τηλεγράφημα στο Κ.Κ.Ε. Είναι χαρακτηριστικό ότι τους παραπέμπει στους... Άγγλους και Αμερικάνους.

Το τηλεγράφημα διαβίβασε από την Σόφια ο Βούλγαρος ηγέτης Τράικο Κοστώφ που χρησιμοποιεί το ψευδώνυμο Σπυριδόνωφ. Ο Κοστώφ εκτελέστηκε αργότερα από το Κόμμα του ως... "δεξιός"! Αφού διαβίβασε τις απόψεις του Δημητρώφ (Παππού) ο Κοστώφ (Σπυριδόνωφ) δίδει και τη δική του προσωπική "συμβουλή" για να καταστήσει πιο ξεκάθαρη την σοβιετική εντολή. Λέει το διαβιθαστικό:

"Αθήνας Σιάντον Δίνοντάς σας τη συμβουλή του Παππού σύγχρονα υπογραμμίζουμε ότι προς το παρόν εφόσον βοήθεια απέξω δεν είναι δυνατή, έχετε και αυτό υπόψη σας στις αποφάσεις σας. Με τις καλύτερες επιθυμίες, ευχές. Σπυριδόνωφ".

Η Κομμουνιστική ηγεσία εξακολουθεί μέχρι σήμερα να ισχυρίζεται ότι, το τηλεγράφημα αυτό, "από λανθασμένη αποκρυπτογράφηση, έφθασε στα χέρια του Πολιτικού Γραφείου μόνο στις 15 Ιανουαρίου 1945", όταν η μάχη στην Αθήνα είχε λήξει.

Το κρυπτογραφικό - υποτίθεται- "λάθος" στοίχισε εκατόμβες στον ελληνικό λαό. Εν πάση περιπτώσει το ΚΚΕ αποφασίζει, μετά τις 15.1.45, να κλείσει την Συμφωνία της Βάρκιζας. Τώρα, μετά την ήττα στο Γράμμο, ο Στάλιν ισχυρίζεται ότι και η άποψη Δημητρώφ και η Βάρκιζα ήταν... "λάθος". Πάλι λάθος. Με δεκάδες χιλιάδες νεκρούς. Αλλά τότε ο Δημητρώφ τηλεγραφούσε από την Μόσχα σε αρμόδιο στέλεχος του ...σοβιετικού Κ.Κ.

Η ΠΡΟΔΟΣΙΑ ΚΑΙ ΕΞΟΝΤΩΣΗ ΤΟΥ ΑΡΗ

Ένας άνθρωπος όμως δεν συμφώνησε με την Βάρκιζα: Ο Άρης Βελουχιώτης, που δεν είχε πάρει μέρος στα Δεκεμβριανά.

Γιατί παρέμεινε μέχρι τέλους στην Πελοπόννησο. Τη συμφωνία της Βάρκιζας μετά τον Δεκέμβριο (12 Φεβρουαρίου 1945), με την οποία ο ΕΛΑΣ κατέπαυσε τον αγώνα και διαλύονταν αφού παρέδιδε τον οπλισμό του, τη θεώρησε καταστρεπτική, αληθινή αυτοκτονία του εαμικού λαϊκού κινήματος. Και όταν, ανεβαίνοντας από την Πελοπόννησο, γύρισε στη Ρούμελη, εξέφρασε στο Πολιτικό Γραφείο του ΚΚΕ τη διαφωνία του, μαζί με μια δήλωση που προκάλεσε σάλο στους παραλήπτες: Ότι αρνιόταν να γυρίσει στην "ομαλότητα" που υπόσχονταν η συμφωνία της Βάρκιζας. Θα παρέμενε στα βουνά, για να συνεχίσει τον αγώνα ή έστω να περιμένει την εξέλιξη των πραγμάτων, η οποία, κατά την πεποίθησή του, θα οδηγούσε στην επανάληψη του πολέμου.

Η ηγεσία του Κομμουνιστικού κόμματος, όπως και του ΕΑΜ, καταλήφθηκε από ανησυχία μέχρι

πανικού από την απόφαση εκείνη του Άρη Βελουχιώτη.

Οι ηγέτες του ΚΚΕ και του ΕΑΜ από τις πρώτες μέρες της ανταρσίας του Άρη Βελουχιώτη έκαναν απεγνωσμένες προσπάθειες να τον συγκρατήσουν. Εκείνος φαινόταν αμετάπειστος. Τελικά όμως, για να αποφύγει τη διάσπαση, συμβιβάσθηκε ως ένα σημείο: Θα παρέμενε στο βουνό αλλά δεν θα ανέπτυσσε, καμιά δράση. Δέχθηκε μάλιστα να αλλάξει εμφάνιση αυτός και οι λίγοι σύντροφοί του, που τον ακολούθησαν, οι οποίοι άνηκαν στους λεγόμενους "μαυροσκούφηδες".

Έτσι, θυσίασε τα θυρλικά γένια του, όπως και οι άνδρες του. Φόρεσαν μάλιστα καινούριες αγγλικές στολές με δίκοχα - από τα λάφυρα του Δεκεμβρίου - και οπλίσθηκαν με αγγλικά όπλα, ώστε μοιάζαν με βρετανικό τμήμα και όχι με αντάρτικη ομάδα του ΕΛΑΣ. Και μ' αυτή την εμφάνιση αποσύρθηκαν ψηλά προς την Πίνδο. Ήταν αρχές Μαρτίου.

Άλλωστε δεν ήταν ο μόνος αντάρτης κατά της Βάρκιζας που πλανιόταν, στα βουνά. Μετά τη διάλυση του ΕΛΑΣ, ο όγκος εκείνων που πίστευαν ότι τους ανέμενε σίγουρη εξόντωση, κατέφυγε στις γειτονικές χώρες και κυρίως στη Γιουγκοσλαβία. Μερικοί όμως καπεταναίοι, όπως ο Διαμαντής, ο Μπελής, ο Όθρυς, παρέμειναν και κρύβονταν στην ορεινή Ελλάδα.

Η παρουσία αυτών των ανθρώπων, αποτελούσε σοβαρότατο πρόβλημα για την ηγεσία του ΚΚΕ και του ΕΑΜ. Αλλά αν της ήταν εύκολο να πειθαναγκάσει εκείνους τους φοβερούς μαχητές σε αδράνεια, ο Άρης Βελουχιώτης την ανησυχούσε. Γιατί αυτός δεν έδειχνε να κατέφυγε στα βουνά για να αποφύγει την εξόντωση, όπως λέγανε οι άλλοι. Ακολουθούσε τη διαμορφωμένη κοσμοθεωρία του για τη συνέχιση του αντάρτικου. Και αν αποφάσιζε να δράση σαλπίζοντας το προσκλητήριο του νέου ΕΛΑΣ θα μπορούσε να προκαλέσει τεράστια αναταραχή.

Μπροστά σ' αυτό το φάσμα, η ηγεσία του ΚΚΕ προσπαθούσε να τον εξουδετέρωση με κάθε μέσο. Ο α' γραμματέας του κόμματος Γιώργης Σιάντος, με αλλεπάλληλα γράμματά του, τον παρότρυνε να καταφύγει στις γειτονικές χώρες, όπου είχαν κι όλες εγκατασταθεί αριστερά καθεστώτα. Αλλά ταυτόχρονα, ο κομματικός μηχανισμός του ΚΚΕ άρχισε να στρέφεται εναντίον του. Στην ορεινή ύπαιθρο, στην παλιά "Ελεύθερη Ελλάδα" υπήρχαν ακόμη και είχαν υπό τον έλεγχό τους, τα περισσότερα χωριά, οργανώσεις του ΕΑΜ και του ΚΚΕ. Και ο Άρης Βελουχιώτης αντιμετώπιζε μιαν αυξανόμενη αντίδρασή τους. Βοήθεια του χορηγούσαν με δυσκολίες ή καθόλου. Ήταν φανερό πως επεδίωκαν να τον απομονώσουν, να τον απωθήσουν προς τα σύνορα της Ελλάδας και να τον εξαναγκάσουν να ζητήσει άσυλο στην Αλβανία ή την Γιουγκοσλαβία, όπως είχαν κάνει χιλιάδες ΕΛΑΣίτες.

Τότε έφθασε ο Ν. Ζαχαριάδης από το Νταχάου με αγγλικό στρατιωτικό αεροπλάνο στην Αθήνα. Ο Άρης Βελουχιώτης τον περίμενε σαν Μεσσία που θα τον δικαίωνε.

Έστειλε συνέχεια μηνύματα. Καμιά απάντηση. Οπότε, στις 12 Ιουνίου 1945, ο "Ριζοσπάστης" που κυκλοφορούσε, φυσικά, νόμιμα δημοσιεύει την ακόλουθη δήλωση του Ζαχαριάδη στην πρώτη σελίδα:

"Το ΚΚΕ καταγγέλλει ανοιχτά τον Άρη Βελουχιώτη.

"Ο σ. Ζαχαριάδης μας ανακοίνωσε ότι η Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε αφού συζήτησε πάνω σε εκθέσεις, που ήρθαν από διάφορες κομματικές οργανώσεις, αποφάσισε να καταγγείλει ανοιχτά την ύποπτη και τυχοδιωκτική δράση του Άρη Βελουχιώτη (Θανάση Κλάρα ή Μιζέρια).

"Ο Βελουχιώτης κι ύστερα από τη σύναψη της συμφωνίας της Βάρκιζας συνέχισε τη δράση του. Η δράση αυτή, που μονάχα την αντίδραση μπορούσε να εξυπηρετήσει γιατί της έδινε όπλα για να

κτυπά το ΚΚΕ, να παραβιάζει τη συμφωνία της Βάρκιζας και να δικαιολογεί τα εγκλήματά της, δεν επιτρέπει πια καμιά καθυστέρηση για την ανοιχτή καταγγελία του Άρη Βελουχιώτη...".

ΜΙΑ ΣΦΑΙΡΑ ΑΠΟ ΤΟΝ "ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ"

Στην Πίνδο ο Άρης Βελουχιώτης έχει κυκλωθεί στενά από τον Στρατό. Ιδού πως περιγράφουν τη σκηνή αυτόπτες μάρτυρες.

Αποφάσισε να διασπάσει τον κλοιό. Μετά μια σειρά ελιγμών όμως, και αφού έπεσε σε παγίδα, που οφείλονταν προφανώς σε προδοσία ενός στελέχους του ΚΚΕ, το οποίο έκανε τον οδηγό, στις 15 Ιουνίου βρέθηκε κυκλωμένος στη Μεσάντα, κοντά στην όχθη του Αχελώου ποταμού, όχι μακριά από τη γέφυρα του Κοράκου. Αλλά τότε, το απόγευμα, οι ανήσυχοι αντάρτες είδαν να τρέχουν προς αυτούς μέσα από τα έλατα δύο άνδρες. Ήταν τσελιγκάδες, πατέρας και γιος. Ο πατέρας ήταν παλιός ΕΑΜίτης. Ο γιος ήταν πρώην "ανθυπολοχαγός" του ΕΛΑΣ, βγαλμένος από τη σχολή της Ρεντίνας.

— Ολόγυρά σας είναι στρατός, τους είπαν. Αλλά εμείς, που ξέρουμε τα μέρη βήμα προς βήμα, αναλαμβάνουμε να σας βγάλουμε.

Ανακουφίστηκαν οι άνδρες και ο Άρης κατέστρωσε αποφασιστικά το σχέδιό του. Το σώμα θα χωριζόταν σε δυο μέρη. Ο κύριος όγκος - 70 άνδρες - με επί κεφαλής τον Πελοπίδα, θα χτυπούσε προς τα Βορειοδυτικά. Οι υπόλοιποι με τον Άρη θα χτυπούσαν προς τα Νότια και θα περνούσαν τον ποταμό Αχελώο. Τα δύο τμήματα θα συνενωθούν κατόπιν σε ορισμένη τοποθεσία. Όλα τακτοποιήθηκαν με ταχύτητα και κατά τις 5 ήταν έτοιμοι για την εξόρμηση, με την υπόκρουση των αραιών πυροβολισμών του αντιπάλου, που όλο και πλησίαζε.

Τότε ο γιος τσέλιγκας πήρε παράμερα τον Άρη, και με ύφος διστακτικό, στενοχωρημένος του είπε:

— Αρχηγέ, κάτι θέλω να σου δείξω να το 'χεις υπόψη. Δεν μπορεί να μη το μάθεις.

— Λέγε τι τρέχει;

— Να, διάβασε εδώ...

Και του 'δωσε ένα φύλλο του "Ριζοσπάστη" της 12 Ιουνίου, όπου στην πρώτη σελίδα δημοσιεύονταν η αποκήρυξη του Βελουχιώτη από τον Ζαχαριάδη.

Διάβασε εκείνος και για μια στιγμή κλονίστηκε. Ύστερα έμεινε σκεπτικός και σιωπηλός, αρκετή ώρα. Ασφαλώς το χτύπημα ήταν συντριπτικό, βλέποντας ότι ο άνθρωπος τον οποίο περίμενε σαν Μεσσία, όχι μόνο τον είχε και αυτός απαρνηθεί, αλλά εξακόντισε εναντίον του τον κεραυνό του αναθέματος. Θα ένιωθε πως ήταν πια χαμένος και η απελπισία για πρώτη φορά λύγισε τον χαλύβδινο πολεμιστή. Το πλήγμα ήταν θανάσιμο.

Ως τόσο γρήγορα έδειξε πως συνέρχεται. Χωρίς να εξηγήσει στους συντρόφους του τι συμβαίνει, διέταξε την εκτέλεση της επιχείρησης, η οποία πέτυχε. Οι δυο τσελιγκάδες ήταν θαυμάσιοι οδηγοί. Και ενώ ο κύριος όγκος του σώματος με τον Πελοπίδα ξέφυγε μαχόμενος προς Βορρά, ο Άρης με τους 20 μπόρεσε να περάσει τον Αχελώο κοντά στη γέφυρα του Κοράκου.

Από εκεί και πέρα τι συνέβη ήταν συγκεχυμένο. Μόνο μετά 31 χρόνια, το 1976, μια έγκυρη μαρτυρία ρίχνει φως, που πρέπει να είναι αυθεντική. Πρόκειται για το βιβλίο "Η πολιτική διαθήκη του Άρη Βελουχιώτη" που εξέδωσε ένα από τα παλιά πρωτοπαλίκαρα του Άρη, ο καπετάν Θωμάς (Γιάννης Χατζηπαναγιώτου). Δεν συμμετείχε ο ίδιος στο σώμα των τελευταίων "Αρειανών". Δεν ήταν

αυτόπτης μάρτυς στις έσχατες ώρες του αρχηγού του. Παραθέτει όμως, την αφήγηση ενός άλλου πρωτοπαλικάρου, του καπετάν Θάνου, που βρίσκονταν στο πλευρό του ως τη στερνή στιγμή. Και το γεγονός ότι το βιβλίο αυτό θεωρήθηκε από τον Μπάμπη Κλάρα, ο οποίος ήξερε κάθε λεπτομέρεια της ζωής του αδερφού του, εγγυάται για την ακρίβεια της περιγραφής.

Ο συγγραφέας αφηγείται ότι αφού ο Άρης πέρασε με τους 20 συντρόφους του τον Αχελώο, αντί να συνεχίσει τη φυγή του, τώρα που διέσπασε τον εχθρικό κλοιό, θέλησε ξαφνικά να γυρίσει πίσω, ξαναπερνώντας το ποτάμι. Ποια δύναμη τον παρόρμησε να κάνει εκείνη την κίνηση, που τον ξανάφερε στο στόμα του λύκου, μέσα στον κλοιό; Στους συντρόφους του, που απόρησαν και ανησύχησαν, εξήγησε ότι έπρεπε να κατευθυνθούν ολοταχώς για τη Ρούμελη. Γιατί μόνο εκεί θα βρίσκονταν σε ασφάλεια. Οπωσδήποτε εκείνοι υπήκουσαν. Και βρέθηκαν πάλι πίσω. Ήταν πρωί της 16 Ιουνίου. Και κει κοντά στην όχθη έγινε ανασύνταξη της μικρής ομάδας, για να διαπιστωθεί ότι ένας από τους συντρόφους τους, από τους πρωτοπόρους αντάρτες, ο Λαμιώτης Δημοσθένης Ζαγκλάρας είχε πνιγεί στο δεύτερο πέρασμα.

Ο Άρης ήταν αμίλητος, βαρύς, ανέκφραστος. Οι άλλοι, που δεν ξέραν το συντριπτικό πλήγμα που είχε δεχθεί, πρόσεξαν την κατάστασή του αλλά δεν υποπτεύονταν το βάθος της. Και τότε η τραγωδία έφθασε στο αποκορύφωμά της. Ο καπετάν Θωμάς στο σημείο αυτό παραθέτει την προσωπική περιγραφή του καπετάν Θάνου, που αποτελεί τον σπαρακτικό επικήδειο του Άρη.

"Ένας ξερός κρότος περιστρόφου τάραξε σε λίγο την ησυχία που είχε επικρατήσει, καθώς είχε κοπάσει η μάχη. Αλαφιάζονται οι αντάρτες, που βρίσκονται κοντά του, καθώς είχε για λίγο αναμερίσει ο Άρης από δίπλα τους. Τρέχει ο Τζαβέλλας να δει τι είχε γίνει. Ο Άρης είχε φυτέψει στο δεξιό του κρόταφο μια σφαίρα από το περίφημο "Κολτ" περίστροφο, που πάντα έσερνε μαζί του. Μια και σε τόσες και τόσες μάχες που είχε δώσει, δεν είχε πιάσει γι' αυτόν η ευχή που έδιναν συναμεταξύ τους οι αντάρτες όταν ξεκινούσαν γι' αυτές: "Καλό βόλι, συναγωνιστή", μια και κάτω δηλαδή να πάρει ο Χάρος, έκανε την ευχή αυτή πράξη ο ίδιος για τον εαυτό του.

— Ο Αρχηγός! Σκοτώθηκε ο Αρχηγός, ξεφωνίζει ο καπετάν Τζαβέλλας, γυρνώντας στους άλλους. Γυρνούν κι αυτοί και βλέπουν... Από το μέτωπο του Άρη κυλάει μια μικρή αυλακιά καθάριο αίμα καθώς το κορμί είναι πεσμένο χάρω. Βουβοί όλοι κοιτούν με μάτια σαστισμένα που αρχίζουν να βουρκώνουν. Τους τόλεγε πριν μια βδομάδα πως θα τίνιζε τα μυαλά του στον αέρα, έτσι που έρχονταν τα πράγματα, μόλις θα τους περνούσε προς τη Ρούμελη απ' όπου και τους είχε παραλάβει. Αλλά πως να το πιστεύανε. Αμίλητοι τώρα, βλέπουν και πάλι, πως ό,τι έλεγε το έκανε κίολας. Ο Τζαβέλλας μόνο κόβει τη φρικτή σιωπή.

"- Τι καθόμαστε τώρα και τον κοιτάμε σα χαζοί, βουβοί! Μια και την παράτησε ο Αρχηγός, τι να την κάνουμε κι εμείς τη ζωή! Μαζί κι εμείς στον τάφο, όπως και στη ζωή.

"Ο Λέων δε συμφωνεί. Μήτε όμως κι εμείς οι άλλοι, μήτε κι εγώ, μήτε κι ο γέρο - Έκτορας συμφωνούσε:

"- Μα γιατί; Δεν καταλαβαίνω γιατί να σκοτωθούμε, μια κι έχουμε ξεφύγει τον κίνδυνο. Κι αφού μπορούμε να σωθούμε, γιατί να σκοτωθούμε...

"- Κανένας μας δεν βγήκε με το ζόρι στο βουνό, κανένας δεν είναι και υποχρεωμένος να πάει μόνος του στον τάφο. Γεια και χαρά σας, συναγωνιστές! - μας κόβει ο Τζαβέλλας.

"Και πριν καν προλάβουμε οι άλλοι να καταλάβουμε τι πάει να κάνει, καθώς αναμετράει προς τον νεκρό τον Άρη, ανασέρνει ο Τζαβέλλας την αγγλική χειροβομβίδα "Μιλς" που είχε κρεμασμένη στο ζωστήρα, την απιθώνει χουφτιασμένη πάνω στο στήθος του, δαγκώνει γερά τον κρίκο της και

δυνατά με τα γερά του δόντια τον τραβάει...

"Αυτό ήταν όλο. Η καρδιά του είναι κομματιασμένη. Μερικά κομμάτια της χειροβομβίδας σημαδεύουν και τον Άρη. Δύο σοροί. Ο ένας πλάι στον άλλο. Όλα έχουν προσώφας γίνει όπως έπρεπε".

Αυτή είναι η άποψη της Αριστεράς για το θάνατο του Άρη Βελουχιώτη. Ο "Μιζέριας" είχε εξοντωθεί από τον αρχηγό του Κ.Κ.Ε. Κανείς όμως από τους "λεβέντες" δεν εξηγεί γιατί παράτησαν το νεκρό αρχηγό και τόβαλαν στα πόδια. Τα Κεφάλια του Άρη και του Τζαβέλλα κρεμάστηκαν στη Τρίκαλα.

ΝΕΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

Στο μεταξύ όμως είχαν γίνει ριζικές πολιτικές αλλαγές στην Ελλάδα και στον κόσμο.

Στις 12 Απριλίου 1945 πέθανε ο πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών Φραγκλίνος Ρούσβελτ. Είχε χαρακτηριστεί και υμνηθεί σαν φιλελεύθερος και πραγματικά εκπροσωπούσε μια προοδευτικότερη μερίδα όχι μόνο της αστικής τάξης αλλά και όλου του αμερικανικού λαού. Και επί των ημερών του γίναν αναπλαστικές εξελίξεις στις Ηνωμένες Πολιτείες που αντικειμενικά υπήρξαν προοδευτικές.

Τον Ρούσβελτ διαδέχθηκε στην προεδρία ο τότε αντιπρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών Harry Truman, που πλέον διέθετε ένα βαρύτατο όπλο: Την ατομική βόμβα. Ακριβώς εκείνες τις ημέρες - Απρίλιος 1945- είχε αρχίσει η μαζική παραγωγή των τρομερών αυτών βλημάτων, που είχαν χιλιαπλάσια δύναμη από των ισχυρότερων συμβατικών όπλων. Και σε λίγους μήνες επρόκειτο να κάνουν την πρώτη τους εφαρμογή στον πόλεμο του Ειρηνικού Ωκεανού με την Ιαπωνία που συνεχιζόταν.

Με τον θάνατο του Ρούσβελτ, ένας από τους πρωταγωνιστές του παγκοσμίου πολέμου εξαφανίστηκε από τη σκηνή. Αποσύρθηκε μετά δυο μήνες και ένας άλλος: Ο Churchill. Στις 5 Ιουλίου 1945 έγιναν βουλευτικές εκλογές στη Μ. Βρετανία και ο "πατέρας της νίκης" με τους συντηρητικούς νικήθηκε συντριπτικά. Το αντίπαλο Εργατικό κόμμα σε 640 έδρες κέρδιζε τις 390. Είκοσι έξι υπουργοί, μεταξύ των οποίων πέντε από τους κορυφαίους, είχαν αποτύχει.

Στις 27 Ιουλίου σχημάτισε τη νέα βρετανική κυβέρνηση ο αρχηγός του Εργατικού κόμματος Κλήμεντ Άττλυ, με υπουργό των Εξωτερικών τον Έρνεστ Μπέβιν. Η αλλαγή προκάλεσε ενθουσιώδεις προσδοκίες στην αριστερά, αλλά και στο κέντρο, στην Ελλάδα. Πίστευαν ότι η Εργατική κυβέρνηση θα ανέτρεπε την "ιμπεριαλιστική πολιτική" της προκάτοχής της σε όλο τον κόσμο. Και ότι θα εγκατέλειπε την Ελλάδα και την ελληνική δεξιά ή τουλάχιστον θα αποκαθιστούσε τις "δημοκρατικές" συνθήκες.

Οι κομμουνιστές είχαν κάνει πάλι λάθος. Ο Έρνεστ Μπέβιν υπουργός Εξωτερικών των Εργατικών δήλωσε:

— Η πολιτική μας έναντι της Ελλάδος θα συνεχισθεί".

"Μήνυμα" των τριών Μεγάλων προς στο Κ.Κ.Ε. ότι η Ελλάδα ανήκει, από την Γιάλτα, στην δυτική σφαίρα επιρροής

Στις 12 Φεβρουαρίου 1945 υπεγράφη στην Βάρκιζα η ομώνυμη Συμφωνία που ο Στάλιν, αφού είχε συστήσει στο Κ.Κ.Ε., δια του Δημητρώφ, θεώρησε, έπειτα, "λάθος". Στο μεταξύ μεσολαβεί η Γιάλτα και αναλαμβάνει την εξουσία των ΗΠΑ ο Πρόεδρος Truman. Η κατάσταση στον κόσμο παγιώνεται σε "σφαίρες επιρροής" όπου ακόμη τα πάθη, το αίμα και οι συνωμοσίες κοχλάζουν. Οι μικροί είναι ανυποψίαστοι για την τύχη τους. Και το Κ.Κ.Ε. πιστεύει τυφλά στη βοήθεια της Σοβιετικής Ενώσεως.

Η κομμουνιστική ηγεσία έχει ήδη αρκετές μαρτυρίες ότι, όπως θα δούμε παρακάτω, η Σοβιετική Ένωση δεν πρόκειται να τους βοηθήσει αποφασιστικά ποτέ. Υπάρχει άλλωστε και το περίφημο τηλεγράφημα του Γκεόργκι Δημητρώφ της 19.12.44 που λέει στο Κ.Κ.Ε. να μη περιμένει ουσιαστική βοήθεια ούτε από την Βουλγαρία ούτε από την Γιουγκοσλαβία. Παρά ταύτα οι αντάρτες του Κ.Κ.Ε. δεν παραδίδουν όλο τον οπλισμό τους. Τον κρύβουν στα βουνά έτοιμοι να ξαναρχίσουν τον επόμενο "γύρο" του αίματος - όπως και τον άρχισαν. Ο Χότζα γράφει και ο Παρτσαλίδης συμφωνεί πως ο Ν. Ζαχαριάδης δήλωσε στον Στάλιν ότι, μετά την Συμφωνία της Βάρκιζας δεν είχαν παραδώσει όλο τον οπλισμό τους.

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ

Αλλά τι έλεγε η περίφημη συμφωνία; Ιδού το πλήρες κείμενο της:

Οι κάτωθι υπογεγραμμένοι, αφ' ενός οι κ.κ. Ιωάννης Σοφιανόπουλος υπουργός επί των Εξωτερικών, Περικλής Θ. Ράλλης υπουργός επί των Εσωτερικών και Ιωάννης Μακρόπουλος υπουργός επί της Γεωργίας, αποτελούντες την υπό της Ελληνικής Κυβερνήσεως εξουσιοδοτημένη Αντιπροσωπεία, και αφ' ετέρου οι κ.κ. Γεώργιος Σιάντος Γραμματέυς της Κεντρικής Επιτροπής του Κομμουνιστικού Κόμματος της Ελλάδος, Δημήτριος Παρτσαλίδης Γραμματέυς της Κεντρικής Επιτροπής του Ε.Α.Μ. και Ηλίας Τσιριμώκος Γενικός Γραμματέυς της Ενώσεως Λαϊκής Δημοκρατίας (Ε.Λ.Δ.), αποτελούντες την υπό της Κεντρικής Επιτροπής του Ε.Α.Μ. προσηκόντως εξουσιοδοτημένην Αντιπροσωπείαν, συνήλθαμεν εις διάσκεψιν εις Βάρκιζαν και από κοινού εξητάσαμεν τα μέσα και τον τρόπον της καταπαύσεως του εμφυλίου πολέμου και της συμφιλίωσεως του Ελληνικού Λαού και κατελήξαμεν εις την κατωτέρω συνομολογηθείσαν συμφωνίαν:

Η Κυβερνητική Αντιπροσωπεία εξεδήλωσε κατά την Σύσκεψιν ταύτην την σταθεράν θέλησιν της Κυβερνήσεως όπως άνευ νέας αιματοχυσίας τερματίση την θλιβεράν εσωτερικήν κρίσιν, αποκαταστήση την ενότητα του Κράτους και επαναφέρη την εσωτερικήν ειρήνην και την πολιτικήν ομαλότητα. Ούτω μόνον θα δυνηθεί ο Ελληνικός Λαός να αναλάβη την δημιουργικήν προσπάθειαν δια την ανοικοδόμησιν της Χώρας εκ των ερειπίων, τα οποία σκληροί αγώνες προς τους εξωτερικούς εχθρούς και ο αδελφοκτόνος πόλεμος επεσώρρευαν.

Ίνα δε η επελθούσα συμφωνία προλάβη τον χαρακτήρα ενός ακατάλυτου ηθικού συμφώνου, εκφράζοντος τας επιταγάς της πολιτικής συνειδήσεως του Ελληνικού Λαού, η Κυβερνητική Αντιπροσωπεία εξήτησεν όπως δι' αυτού διακηρυχθή η σταθερά θέλησις του Ελληνικού Λαού δια την ανάπτυξιν ελευθέρου και ομαλού πολιτικού βίου, του οποίου κύριον χαρακτηριστικόν θα είναι ο σεβασμός της πολιτικής συνειδήσεως των πολιτών, η ειρηνική διαφώτισις και διάδοσις πολιτικών ιδεών και ο σεβασμός προς τας ελευθερίας, τας οποίας ο καταστατικός Χάρτης του Ατλαντικού και αι αποφάσεις Τεχεράνης διεκήρυξαν και η συνειδήσις των δι' αυτάς αγωνιζομένων ελευθέρων λαών απεδέχθη.

Κατά την διάσκεψιν διεπιστώθη πλήρης συμφωνία αντιλήψεων της Αντιπροσωπείας του Ε.Α.Μ. επί των αρχών τούτων.

ΑΡΘΡΟΝ 1ον: ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΙ

Η Κυβέρνησις θα εξασφαλίση σύμφωνα προς το Σύνταγμα και τας απανταχού καθιερομένας Δημοκρατικής Αρχάς, την ελευθέραν εκδήλωσιν των πολιτικών φρονημάτων των πολιτών, καταργούσα πάντα τυχόν προηγούμενον ανελεύθερον Νόμον. Θα εξασφαλίση επίσης την απρόσκοπτον λειτουργίαν των ατομικών ελευθεριών, ως του συνέρχεσθαι, του συνεταιρίζεσθαι και της δια του τύπου εκφράσεως των στοχασμών. Ειδικώτερον η Κυβέρνησις θα αποκαταστήσῃ πλήρως τας συνδικαλιστικάς ελευθερίας.

ΑΡΘΡΟΝ 2ον: ΑΡΣΙΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΥ ΝΟΜΟΥ

Ο Στρατιωτικός Νόμος θα αρθῆ ευθύς μετά την υπογραφήν της παρούσης συμφωνίας. Ἄμα τη ἄρσει αὐτή, θα τεθῆ εἰς ἐφαρμογὴν συντακτικὴ πράξις πανομοιότυπος πρὸς τὴν Κ.Δ. δια τῆς ὁποίας θα ἐπιτρέπεται ἡ ἀναστολὴ τῶν ἐν τῇ Κ.Δ. πράξει ἀναφερομένων ἀρθρῶν τοῦ Συντάγματος.

Δια Διατάγματος θα ἀνασταλῆ ἀμέσως καθ' ὅλην τὴν χώραν ἡ ἰσχὺς τῶν ἀρθρῶν 5, 10, 20 καὶ 95 τοῦ Συντάγματος. Ἡ ἀναστολὴ αὐτὴ θα ἐξακολουθήσῃ μέχρι συμπληρώσεως τοῦ ἀφοπλισμοῦ καὶ τῆς ἐγκαταστάσεως Διοικητικῶν, Δικαστικῶν καὶ Στρατιωτικῶν Αρχῶν καθ' ἅπασαν τὴν Χώραν. Ὅσον ἀφορᾷ ἐιδικώτερον τὸ ἀρθρον 5, τούτο δὲν θα ἀνασταλῆ εἰς τὰς πόλεις Ἀθηνῶν Πειραιῶς μετὰ τῶν προαστίων καὶ συνοικισμῶν. Εἰδικῶς ὅμως δια τοὺς μέχρι σήμερον συλληφθέντας, συνομολογείται ὅτι δὲν ἰσχύει τὸ ἀρθρον 5 τοῦ Συντάγματος καὶ ὅτι οὗτοι θα ἀπολυθούν ἐντὸς τοῦ συντομωτέρου δυνατοῦ χρόνου, διδομένων τῶν πρὸς τούτω ἀναγκαίων διαταγῶν πρὸς τὰς ἀρμοδίους ἀρχάς.

Οπαδοί τοῦ Ε.Α.Μ., ἐνδεχομένως συλληφθέντες καὶ κρατούμενοι ὑπὸ ἄλλων ὁργανώσεων, θα ἀφεθούν ὡς τάχιστα ἐλεύθεροι.

ΑΡΘΡΟΝ 3ον: ΑΜΝΗΣΤΙΑ

Ἀμνηστεύονται τὰ πολιτικὰ ἀδικήματα τὰ τελεσθέντα ἀπὸ τῆς 3ης Δεκεμβρίου 1944 μέχρι τῆς υπογραφῆς τοῦ παρόντος. Ἐξαιρῶνται τῆς ἀμνηστίας τὰ συναφῆ κοινὰ ἀδικήματα κατὰ τῆς ζωῆς καὶ τῆς περιουσίας, τὰ ὁποῖα δὲν ἦσαν ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖα δια τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ πολιτικοῦ ἀδικήματος. Ὁ σχετικὸς Νόμος θα δημοσιευθῆ ἄμα τῆς υπογραφῆς τῆς παρούσης συμφωνίας. Ἐξαιρῶνται τῆς ἀμνηστίας ὅσοι, ὑπόχρεοι εἰς παράδοσιν ὄπλων ἄτε ἀνήκοντες εἰς τὰς ὁργανώσεις τοῦ Ε.Λ.Α.Σ., τῆς Εθνικῆς Πολιτοφυλακῆς καὶ Ε.Λ.Α.Ν., δὲν παραδώσουν τὰῦτα μέχρι τῆς 15 Μαρτίου 1945. Ἡ τελευταία αὐτὴ διάταξις περὶ ἐξαιρέσεως ἐκ τῆς ἀμνηστίας μετὰ τὴν διαπίστωσιν ὅτι ὁ ἀφοπλισμὸς τοῦ Ε.Λ.Α.Σ. ἐπραγματοποιήθη, μὴ ἔχουσα πλέον δικαιολογητικὸν λόγον θα καταργηθῆ.

Ἐγγυήσεις καὶ λεπτομέρειαι τῆς παρεχομένης ἀμνηστίας ἀναγράφονται εἰς τὸ προσηρητέον τῶ παρόντι σχέδιον Νόμου.

ΑΡΘΡΟΝ 4ον: ΟΜΗΡΟΙ

Ἄπαντες οἱ πολῖται οἱ συλληφθέντες παρὰ τοῦ Ε.Λ.Α.Σ. ἢ τῆς Εθνικῆς Πολιτοφυλακῆς ἢ τοῦ Ε.Λ.Α.Ν. ἀνεξαρτήτως ἡμερομηνίας συλλήψεως, θα ἀφεθούν ἀμέσως ἐλεύθεροι. Ὅσοι τυχόν κρατοῦνται μετὰ τὴν κατηγορίαν ὅτι εἶναι δοσίλογοι ἢ ἔνοχοι ἀδικημάτων, θα παραδοθούν εἰς τὴν δικαιοσύνην τοῦ Κράτους ἵνα δικασθούν ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων κατὰ Νόμον Δικαστηρίων.

ΑΡΘΡΟΝ 5ον: ΕΘΝΙΚΟΣ ΣΤΡΑΤΟΣ

Ὁ Ἐθνικὸς Στρατὸς, πλὴν τῶν κατ' ἐπάγγελμα ἀξιωματικῶν καὶ υπαξιωματικῶν, θα ἀποτελῆται ἀπὸ

οπλίτας των εκάστοτε στρατολογουμένων κλάσεων. Οι ειδικώς εκπαιδευθέντες εις τα νέα όπλα έφεδροι αξιωματικοί, υπαξιωματικοί και οπλίται υπάρχόντων σχηματισμών θα παραμείνουν εν υπηρεσία. Ο Ιερός Λόχος θα παραμείνη ως έχει, εφ' όσον ευρίσκεται υπό τας αμέσους διαταγάς του Συμμαχικού Στρατηγείου, συγχωνευόμενος ευθύς κατόπιν εις τον Ενιαίον Εθνικόν Στρατόν, συμφώνως προς την ανωτέρω τεθείσαν βάσιν. Θα καταβληθή προσπάθεια ίνα επεκταθή η τακτική στρατολογία καθ' άπασαν την Ελλάδα, συμφώνως και προς την τεχνικήν ευχέρειαν και τας παρουσιασθησομένας ανάγκας. Εις τας ήδη υπάρχουσας μονάδας θα προσέλθουν προς κατάταξιν μετά την αποστράτευσιν του Ε.Λ.Α.Σ., οι ανήκοντες εις κληθείσας κλάσεις συμφώνως με το προσηρτημένον πρωτόκολλον. Θα απολυθώσι δε των τάξεων πάντες όσοι κατετάγησαν εις τας υπάρχουσας μονάδας, χωρίς να ανήκωσιν εις τας κληθείσας κλάσεις. Άπαντα τα μόνιμα στελέχη του Εθνικού Στρατού θα κριθώσιν υπό των Συμβουλίων, περί ων υπ' αριθ. 7 Συντακτική Πράξις. Τα πολιτικά και κοινωνικά φρονήματα των στρατευομένων πολιτών θα είναι σεβαστά.

ΑΡΘΡΟΝ 6ον: ΑΠΟΣΤΡΑΤΕΥΣΙΣ

Άμα τη δημοσιεύσει του παρόντος, αποστρατεύονται αι ένοπλοι δυνάμεις Αντιστάσεως και συγκεκριμένως ο Ε.Λ.Α.Σ, τακτικός και εφεδρικός, το Ε.Λ.Α.Ν. και η Εθνική Πολιτοφυλακή. Η αποστράτευσις και η παράδοσις των όπλων θέλουσι συντελεσθή κατά τα ειδικώτερον διαλαμβανόμενα εις το πρωτόκολλον το συνταχθέν υπό της Τεχνικής Επιτροπής, όπερ προσαρτάται εις το παρόν δεόντως μονογραφημένον.

Το Κράτος θέλει ρυθμίσει τα των επιτάξεων των γενομένων υπό του Ε.Λ.Α.Σ. Τα παρά του Ε.Λ.Α.Σ. επιταχθέντα πράγματα, ζώα, αυτοκίνητα κλπ. άτινα θέλουσι παραδοθή εις το Κράτος, κατά λεπτομερέστερον εκτιθέμενα εις το συνταχθέν πρωτόκολλον, όπερ προσαρτάται τω παρόντι, θέλουσι θεωρηθή ως επιταχθέντα παρά του Ελληνικού Δημοσίου.

ΑΡΘΡΟΝ 7ον: ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΙΣ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ

Η Κυβέρνησις θα προβή δι' Επιτροπών ή Συμβουλίων τα οποία ειδικός Νόμος θέλει ορίση, εις την εκκαθάρισιν των Δημοσίων Υπαλλήλων, Υπαλλήλων Προσώπων Δημοσίου Δικαίου, Δημοτικών και Κοινοτικών τοιούτων και λοιπών υπηρεσιών εξηρητημένων εκ του Κράτους, ή επιχορηγουμένων υπ' αυτού. Κριτήρια της εκκαθάρισεως θα είναι η επαγγελματική επάρκεια, ο χαρακτήρας και το ήθος, η συνεργασία μετά του εχθρού και η χρησιμοποίησις του υπαλλήλου ως οργάνου της δικτατορίας. Υπάλληλοι εκ των ανωτέρω προσχωρήσαντες κατά τον χρόνον της κατοχής εις τας δυνάμεις αντιστάσεως επανέρχονται εις τας θέσεις των και θα κριθούν καθ' ον τρόπον και οι άλλοι υπάλληλοι. Τα αυτά ως άνω Συμβούλια θα κρίνωσι τους υπαλλήλους, οι οποίοι συμμετέσχον ή συνείργησαν εις την εκδήλωσιν των γεγονότων από της 3 Δεκεμβρίου 1944 μέχρι της υπογραφής του παρόντος. Τους εκ των τελευταίων τούτων ενεχομένους δύνανται να θέσουν εις διαθεσιμότητα επί τη βάσει των Νόμων, της οριστικής αυτών θέσεως καθορισθησομένης υπό της κυβερνήσεως ήτις θα προέλθη από τας εκλογάς της Συντακτικής Συνελεύσεως. Οι μέχρι τούδε τεθέντες εις διαθεσιμότητα δυνάμει αποφάσεως των Υπουργών θα υποβληθούν υπό την κρίσιν των εν αρχή του παρόντος αναφερομένων Συμβουλίων. Ουδείς υπάλληλος θα διωχθή μόνον δια τα πολιτικά του φρονήματα.

ΑΡΘΡΟΝ 8ον: ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΙΣ ΣΩΜΑΤΩΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Η εκκαθάρισις των Σωμάτων Ασφαλείας, Χωροφυλακής και Αστυνομίας Πόλεων, θα συντελεσθή το ταχύτερον παρ' Ειδικών εκκαθαριστικών Συμβουλίων με τα αυτά ως και οι Δημόσιοι υπάλληλοι κριτήρια. Άπαντες οι αξιωματικοί και οπλίται των εν λόγω Σωμάτων οι εμπύπτοντες εις τας διατάξεις του Νόμου περί αμνηστίας, οίτινες κατά την διάρκειαν της κατοχής προσεχώρησαν εις τας τάξεις

του Ε.Λ.Α.Σ., του Ε.Λ.Α.Ν. ή της Εθνικής Πολιτοφυλακής, θα επανέλθουν εις τας θέσεις των και θα υποβληθούν εις την κρίσιν των εκκαθαριστικών Συμβουλίων, καθ' ον τρόπον και οι λοιποί συνάδελφοι των. Άπαντες οι αξιωματικοί και οι οπλίται των εν λόγω Σωμάτων, οι εγκαταλείψαντες τας θέσεις των από της 3 Δεκεμβρίου 1944 μέχρι της υπογραφής του παρόντος, τίθενται εις διαθεσιμότητα, της οριστικής αυτών θέσεως καθορισθησομένης παρά Συμβουλίων περί των θα αποφασίση η μέλλουσα να προέλθη εκ των εκλογών κυβέρνησις.

ΑΡΘΡΟΝ 9ον: ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ ΚΑΙ ΕΚΛΟΓΑΙ

Το ταχύτερον δυνατόν, πάντως δε εντός του τρέχοντος έτους θα διεξαχθή εν πάση ελευθερία και γνησιότητι δημοψήφισμα, το οποίον θα τερματίση οριστικώς το πολιτειακόν ζήτημα, υποτασσομένων πάντων εις την απόφασιν του Λαού. Θα επακολουθήσουν δε ως τάχιστα και εκλογαί Συντακτικής Συνελεύσεως δια την κατάρτισιν του νέου Συντάγματος της Χώρας. Και αι δύο αντιπροσωπείας συμφωνούν, όπως προς έλεγchon της γνησιότητος της εκφράσεως της Λαϊκής θελήσεως παρακληθούν αι Μεγάλαι Σύμμαχοι δυνάμεις και αποστείλουν παρατηρητάς.

Του παρόντος εγένοντο δύο όμοια, των το εν έλαβεν η Κυβερνητική αντιπροσωπεία και το έτερον η Αντιπροσωπεία του Ε.Α.Μ.

Εν Αθήναις, εν τω Υπουργείω των Εξωτερικών τη 12 Φεβρουαρίου 1945.

Η αντιπροσωπεία της Ελληνικής Κυβερνήσεως:

Ι. ΣΟΦΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ, Π. ΡΑΛΛΗΣ, Ι. ΜΑΚΡΟΠΟΥΛΟΣ.

Η αντιπροσωπεία της Κ.Ε. του Ε.Α.Μ.:

Γ. ΣΙΑΝΤΟΣ, Δ. ΠΑΡΤΣΑΛΙΔΗΣ, ΗΛ. ΤΣΙΡΙΜΩΚΟΣ.

Ο Γραμματεύς της Διασκέψεως:

Π. ΒΑΡΣΑΜΗΣ

ΤΟ "ΜΗΝΥΜΑ" ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ

Στο τελευταίο άρθρο της η Συμφωνία της Βάρκιζας προβλέπει Δημοψήφισμα και εκλογή Συντακτικής Συνελεύσεως. Αυτό σημαίνει ότι η Συντακτική Συνέλευση θα θεσμοθετούσε εξ υπαρχής νέο Σύνταγμα και νέο καθεστώς για την χώρα, είτε ερχόταν ο Βασιλιάς Γεώργιος Β' που βρίσκονταν στο Λονδίνο είτε όχι.

Τον Σεπτέμβριο του ίδιου χρόνου όμως οι τρεις Μεγάλες Δυνάμεις της Δύσεως συντάσσουν και δημοσιεύουν στο Λονδίνο μια βαρυσήμαντη δήλωση που πέρασε κάπως απαρατήρητη. Στην

δήλωσή τους η Μ. Βρετανία, οι Η.Π.Α. και η Γαλλία διεκήρυσαν πως θα γίνουν εκλογές στην Ελλάδα για Αναθεωρητική Βουλή και όχι για Συντακτική Συνέλευση.

Τούτο σήμαινε με απλά λόγια ότι οι τρεις Μεγάλοι, πλην της ΕΣΣΔ που σιωπούσε, αποφάσισαν να μη μεταβάλουν ριζικά το Πολίτευμα της Ελλάδος, που, πριν γίνει το Δημοψήφισμα εθεωρείτο κιάλιας Βασιλευομένη Δημοκρατία. Αυτήν την έννοια είχε η εκλογή αναθεωρητικής Βουλής, που, από την φύση της, δεν θάχε εξουσία να αλλάξει το καθεστώς. Το "μήνυμα" των Μεγάλων, που είχαν μοιράσει κιάλιας τον κόσμο δεν το συνέλαβαν οι κομμουνιστές.

Το κείμενο συνέταξαν οι υπουργοί Εξωτερικών Μ. Βρετανίας, Γαλλίας και ΗΠΑ και το δημοσίευσαν στις 20 Σεπτεμβρίου 1945. Το ιστορικό του ενδιαφέρον βρίσκεται στο ότι είναι η πρώτη διασυμμαχική δήλωση του είδους, σχετικά με την Ελλάδα, που έγινε δημόσια και στο ότι είχε σαν αποτέλεσμα να ανατρέψει τον τελευταίο όρο της Συμφωνίας της Βάρκιζας. Η δήλωση έχει ως εξής:

Κατά την επίσκεψή του στο Λονδίνο, ο αντιβασιλεύς της Ελλάδος είχε διαβουλεύσεις με τους εκπροσώπους των κυβερνήσεων του Ηνωμένου Βασιλείου, των Ηνωμένων Πολιτειών και της Γαλλίας, οι οποίες έχουν συμφωνήσει για την αποστολή παρατηρητών στην Ελλάδα κατά την διεξαγωγή των εκλογών που πρόκειται να γίνουν εκεί.

Οι τρεις κυβερνήσεις έχουν τη σταθερή γνώμη, ότι οι εκλογές Αναθεωρητικής Βουλής πρέπει να διεξαχθούν το συντομότερο δυνατό. Ελπίζουν ότι θα καταστεί δυνατή η προκήρυξη εκλογών πριν από το τέλος του έτους.

Έτσι, θα σχηματισθεί κυβέρνηση, η οποία θα στηρίζεται στη θέληση του λαού και της Βουλής. Ο σχηματισμός μιας τέτοιας κυβέρνησης θα διευκολύνει την αποκατάσταση συνθηκών σταθερής γαλήνης στην Ελλάδα. Μόνο όταν με τον καιρό θα έχουν σταθεροποιηθεί αυτές οι συνθήκες, θα γίνει δυνατή η διενέργεια ενός ελεύθερου και αδιάβλητου δημοψηφίσματος, το οποίο θ' αποφασίσει για το μελλοντικό καθεστώς της Ελλάδος.

Οι τρεις κυβερνήσεις, σε πλήρη ομοφωνία, εκφράζουν την ελπίδα και συνιστούν σε όλα τα κόμματα στην Ελλάδα, έχοντας ενώπιόν τους τα συμφέροντα της χώρας, να συνεργασθούν με ειλικρίνεια και προθυμία για την εκπλήρωση αυτού του προγράμματος που, κατά την κρίση τους, ενσαρκώνει τις καλύτερες ελπίδες για τάξη και δημοκρατική εξέλιξη.

Συμφωνούσε άραγε η Μόσχα με την δεσμευτική αυτή δήλωση των τριών δυτικών Μεγάλων Δυνάμεων που ήσαν έως τότε Σύμμαχοί της; Τα πράγματα λένε ρητά "ναι". Γι' αυτό ακριβώς ο Μολοτον διεμήνυσε, δια του Παρτσαλίδη, στο Κ.Κ.Ε. να μετάσχει το κόμμα στις εκλογές του Μαρτίου 1946. Ο Ν. Ζαχαριάδης, κρύβοντας την εντολή της Μόσχας από το Πολιτικό Γραφείο του κόμματος, επέβαλε την γραμμή της αποχής. "Ήταν λάθος" θα τους πει, μετά την συντριβή του Γράμμου ο Στάλιν.

ΜΟΛΟΤΩΦ: "ΝΑ ΠΑΡΕΤΕ ΜΕΡΟΣ ΣΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ"

Συμφωνώντας ουσιαστικά με τα όσα απεκάλυπτε ο Εμβέρ Χότζα στο βιβλίο του, ο Μήτσος Παρτσαλίδης, που υπέγραψε την Συμφωνία της Βάρκιζας, που είχε πάρει το μήνυμα του Μολοτον για συμμετοχή στις εκλογές και που μετείχε στην συνάντηση του Ιανουαρίου 1950 με τον Στάλιν, λέει σήμερα:

"Ένα άλλο ζήτημα, που συζητήθηκε στη συνάντησή μας ήταν η αποχή από τις εκλογές του 1946. Οι Σοβιετικοί έθεσαν αυτό το θέμα - μου φαίνεται ο Μολοτον.

Οι Σοβιετικοί μας είχαν δώσει - το 1946 - την συμβουλή να μετάσχουμε στις εκλογές. Συγκεκριμένα είχε πάει στη Μόσχα στις παραμονές των εκλογών αντιπροσωπεία του ΕΑΜ, που την αποτελούσαμε εγώ, ο στρατηγός Γρηγοριάδης και ο Αλκιβιάδης Λουλής.

Η αντιπροσωπεία αυτή - με τη συμμετοχή του Νίκου Καρβούνη και του καθηγητή Γεωργαλά είχε επισκεφθεί την Αγγλία και τη Γαλλία. Ύστερα ο Καρβούνης και ο Γεωργαλάς πήγαν στην Αμερική, ενώ οι άλλοι τρεις επισκεφθήκαμε τη Μόσχα.

Στη Μόσχα συναντηθήκαμε με τον υφυπουργό των Εξωτερικών Λαυρέντιεφ, που ήταν αρμόδιος για τα βαλκανικά θέματα. Στη συνάντησή μας με το Λαυρέντιεφ αναπτύξαμε τις απόψεις μας, εκθέσαμε την κατάσταση, που επικρατούσε στη χώρα μας και ζητήσαμε τη συμπαράσταση όλων των χωρών στον αγώνα μας.

"Πέρα απ' αυτή τη συνάντηση εγώ είχα συγκεκριμένη εντολή από το Πολιτικό Γραφείο (του ΚΚΕ) να πάρω επαφή με το τμήμα των διεθνών σχέσεων του Σοβιετικού Κομμουνιστικού Κόμματος. Έτσι συναντήθηκα με τον Πετρώφ. Του έβαλα το ζήτημα του προσανατολισμού μας σαν ΚΚΕ και σαν ΕΑΜ στο θέμα των εκλογών, δεν ήταν άλλο από την αποχή. Ο Πετρώφ συνεννοήθηκε με το Μολοτον, και σε μια δεύτερη συνάντησή μας είπε πως "πρέπει να πάτε στις εκλογές" με την πρόσθετη υπόδειξη "βλέποντας και κάνοντας" για την πάρα πέρα εξέλιξη των πραγμάτων.

Με την επάνοδό μου στην Ελλάδα διαβίβασα στο Ζαχαριάδη και στο Πολιτικό Γραφείο αυτή την απάντηση των Σοβιετικών. Παράλληλα διετύπωσα την προσωπική γνώμη ότι αυτή η συμβουλή ήταν σωστή και ότι θάπρεπε να πάμε στις εκλογές. Ο Ζαχαριάδης -με πολύ απότομο τρόπο- είπε:

Δε μπορούμε ν' αλλάξουμε τον προσανατολισμό μας. Εμείς αποφασίζουμε γι' αυτά τα πράγματα".

Επειδή εγώ επέμενα στην άποψή μου ο Ζαχαριάδης αποφάσισε να τεθεί το θέμα σε συζήτηση στο Πολιτικό Γραφείο. Ζήτησε μάλιστα σ' αυτή τη συνεδρίαση να παρευρίσκεται και ο Σιάντος. Η απόφαση ήταν: Αποχή.

Ύστερα επικράτησε η άποψη να πάρουμε μέρος στις εκλογές συμβολικά, μ' ένα υποψήφιο μας σε κάθε εκλογική περιφέρεια. Αλλά στο μεταξύ είχε περάσει η προθεσμία για την υποβολή των υποψηφιοτήτων. Μια προσπάθεια, που έγινε προς την πλευρά του Σοφούλη, για να δοθεί παράταση της προθεσμίας αυτής, δεν απέδωσε.

"Αυτή είναι η προϊστορία του θέματος της αποχής. Στη συνάντηση της Μόσχας, μετά τη διατύπωση της γνώμης των Σοβιετικών (ότι δεν έπρεπε να κάνουμε την αποχή) μίλησε ο Ζαχαριάδης. Υποστήριξε ότι ήταν σωστή η γραμμή της αποχής, γιατί αυτή αποσκοπούσε στο να ματαιώσει το σχέδιο των Αγγλοαμερικάνων, που επεδίωκαν μ' αυτόν τον τρόπο να προχωρήσουμε σε εκλογές - που δεν θα ήταν, ωστόσο ελεύθερες- για να αναδειχθεί μια κοινοβουλευτική κυβέρνηση.

Ο Μολοτον παρατήρησε ότι εξακολουθεί να πιστεύει ότι ήταν λάθος η αποχή κι ο Στάλιν φαινόταν πως συμφωνούσε μαζί του".

Ο Ρώσος στρατάρχης Τολμπούχιν καλείται από το ΚΚΕ να εισβάλει στην Ελλάδα: ούτε ένας ρωσικός λόχος!

Η κομμουνιστική ηγεσία είχε πολλά απτά μηνύματα ότι ήταν "εκχωρημένη" στην Αγγλία από τους Ρώσους. Αλλά ποτέ δεν το πίστεψε. Και οδήγησε στην καταστροφή τους οπαδούς της και την Ελλάδα με τις τυχοδιωκτικές αλλά αιματηρότατες ανταρσίες της. Είδαμε πως ο Μολοτοφ ειδοποίησε το Κ.Κ.Ε. να πάρει μέρος στις εκλογές του 1946. Εκείνο προτίμησε την αποχή και τον ένοπλο αγώνα κτυπώντας, ανήμερα των εκλογών, το Λιτόχωρο. Είδαμε επίσης ότι το τηλεγράφημα του Δημητρώφ μιλούσε για συνδιαλλαγή γιατί δεν έπρεπε να αναμένεται βοήθεια. Το 1944 ο στρατάρχης Τολμπούχιν κατακλύζει με τις σοβιετικές στρατιές τα Βαλκάνια και φθάνει στα βόρεια σύνορα της Ελλάδος στην Βουλγαρία. Αλλά εκεί σταματάει. Δεν προχωράει.

Ο Μήτσος Παρτσαλίδης, που διαδραμάτισε ρόλο πρωταγωνιστή σε εκείνα τα χρόνια, ομολογεί αργότερα (15 Απριλίου 1978) στην "Αυγή" ότι ο Τολμπούχιν είχε αρνηθεί κάθε βοήθεια. Γράφει:

Όταν τα σοβιετικά στρατεύματα μπήκανε στη Βουλγαρία και προωθήθηκαν ως τα ελληνικά σύνορα, υπεύθυνη αντιπροσωπεία της Κομματικής Οργάνωσης της περιοχής Μακεδονίας - Θράκης του ΚΚΕ πήγε στη Σόφια και ζήτησε από τον στρατάρχη Τολμπούχιν να μπουέ τα σοβιετικά στρατεύματα και στην Ελλάδα. Δεν μπήκαν...

Πιο συγκεκριμένος και απερίφραστος είναι ο σταλινικός Γιάννης Ιωαννίδης, μια από τις ειδικότερες και σκληρότερες μορφές του Κ.Κ.Ε. Αυτός, μετά την Βάρκιζα, έφτασε πρώτος στο Βελιγράδι και, συνεννοούμενος με τον Τίτο και τον Δημητρώφ με το ψευδώνυμο Ντενίσωφ, οργάνωσε τον συμμοριτοπόλεμο, όπως θα δούμε αργότερα.

Ο ΣΤΑΛΙΝΙΚΟΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Ο Γιάννης Ιωαννίδης -γνωστός στην κρίσιμη δεκαετία του 1940 σαν "Μπαρμπαγιάννης"- πέθανε πολιτικός εξόριστος στο Βουκουρέστι τον Αύγουστο του 1967 σε ηλικία 67 ετών και αφού δεκαπέντε χρόνια νωρίτερα, τον Νοέμβριο του 1952, είχε καθαιρεθεί από το δεύτερο ανώτατο κομματικό αξίωμα του μέλους του Πολιτικού Γραφείου της Κεντρικής Επιτροπής του κόμματος. Με λόγια πιο απλά, ήταν ο δεύτερος, μετά τον Ν. Ζαχαριάδη, στα χρόνια 1945 με 1951 που καθαιρέθηκε. Το ίδιο ήταν και στα χρόνια της κατοχής με γραμματέα τον Γ. Σιάντο.

Η απόφαση της 3ης Ολομέλειας της Κεντρικής Επιτροπής ολοκληρώθηκε τον Αύγουστο του 1961, όταν το 8ο Συνέδριο καθαίρεσε τον Γ. Ιωαννίδη και από μέλος της Κεντρικής Επιτροπής ακόμη. Πάντως, παρ' όλα αυτά, ο "Μπάρμπα-Γιάννης" -μέλος του Κόμματος ως το τέλος της ζωής του- κατέχει το πρωτείο παραμονής του χωρίς καμιά διακοπή, στην Κεντρική Επιτροπή επί 33 ολόκληρα χρόνια, από το 1928 ως το 1961.

Σε ηλικία 17 μόλις ετών γίνεται ένας από τους ιδρυτές της Σοσιαλιστικής Εργατικής Νεολαίας του Βόλου. Και από το 1918, σε ηλικία 18 ετών, γίνεται μέλος του Κ.Κ.Ε. Το 1928 έπειτα από μια πολυσχιδή κομματική δράση, αναδειχνεται στην Κεντρική Επιτροπή του Κόμματος, όπου και παραμένει ως την ανάδειξή του σ' αυτήν από το 8ο Συνέδριο του Κόμματος, το 1961. Έξι ακριβώς χρόνια πριν από το θάνατό του.

Ο Γιάννης Ιωαννίδης ήταν γνωστός στο Κόμμα σαν ο "οργανωτικός" του εγκέφαλος. Ξεχώριζε για τις συνωμοτικές του ικανότητες και την προβλεπτικότητα του, με την κλασική πια εκείνη φράση του "πάρε τα μέτρα σου, δεν ξέρεις τι γίνεται καμιά φορά". Εγνώριζε τα περισσότερα, αν όχι όλα, κομματικά στελέχη, και μάλιστα από πολύ παλιά και η γνώμη του βάραινε πολύ στην αξιολόγησή τους. Αυτό τον έφερε συχνά σε τέτοιες προσωπικές αντιθέσεις, ώστε πολλοί σήμερα να μην τον

θυμούνται με καλά γι' αυτόν λόγια. Πάντως όλοι τον θεωρούσαν "ζωντανό αρχείο" του κόμματος χάρη στην καταπληκτική του μνήμη για πρόσωπα και πράγματα.

Όσο για τον χαρακτήρα του, ήταν περισσότερο γνωστός σαν "Σκληρός", πολύ αυστηρός στην κρίση του, πουριτανός στην ιδεολογική του "ορθοδοξία" και άκαμπτα πολλές φορές αδιάλλακτος και πέρα ακόμα από θέματα αρχών.

Σε μαγνητοφωνημένες προφορικές συνομιλίες του στο Βουκουρέστι, λίγα χρόνια πριν πεθάνει, ο Γιάννης Ιωαννίδης, είναι πολύ αποκαλυπτικός. Οι συνομιλίες του έχουν εκδοθεί στην Αθήνα από τις εκδόσεις "Θεμέλιο". Από το βιβλίο εκείνο δημοσιεύονται τα χαρακτηριστικά αποσπάσματα.

Καλοκαίρι του 1944. Ο Σοβιετικός στρατός προελαύνει ακάθεκτος προς δυσμάς. Οι τανάλιες του κατακερματίζουν τις εχθρικές δυνάμεις και μια απ' αυτές έχει ολοφάνερα για στόχο της τα Βαλκάνια. Και τότε σε πολλούς δημιουργείται η εναγώνια απαντοχή ως που μπορεί να φτάσει το αριστερό ορμητικό βέλος, της βαλκανικής τανάλιας του. Θα σταματήσει πουθενά παίρνοντας και πάλι στροφή προς βορρά ή θα κυλήσει ανενόχλητα σ' όλο το μήκος του Αίμου;

Για την ηγεσία του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ η ως τότε στάση ενός από τους Μεγάλους συμμάχους δεν θάπρεπε να αφήνει και πολλές αμφιβολίες ως προς την τελική του συμπεριφορά. Αντικειμενική εκτίμηση των εκδηλώσεών του (συμπεριφορά απέναντι στους αντιπροσώπους του στο Κάιρο, τηλεγράφημα συγχαρητήριο του Στάλιν στο Γεώργιο, κ.ά. πολλά) στη διάρκεια του πολέμου επέβαλλαν την αποφυγή συναισθηματισμών. Στον ίδιο βαθμό όπως, και αντίθετα, δεν επιτρεπόταν να υπάρχουν αυταπάτες ως προς την τελική στάση των Άγγλων όταν και οι δύο παρατάξεις χαμογελούσαν η μια στην άλλη κρατώντας πάντα έτοιμο το μαχαίρι πίσω από την πλάτη.

Και όλο παράπονο ο Ιωαννίδης στις αναμνήσεις του σχεδόν θρηνεί, αλλά και διαμαρτύρεται, για τη στάση των Σοβιετικών απέναντι σ' έναν αγωνιζόμενο κατά κοινού εχθρού λαό, τον ελληνικό, που λυπήθηκαν να του δώσουν έστω και λίγα φυσίγγια ακόμη.

ΟΥΤΕ ΦΥΣΙΓΓΙ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΡΩΣΟΥΣ

Η αφήγηση του Ιωαννίδη είναι προφορική, αποσπασματική και έχει πολλά κενά που αυτός τα θεωρεί "ευκόλως εννοούμενα". Λέει, λοιπόν, ο Ιωαννίδης για τον Ρώσο συνταγματάρχη Ποπώφ που είχε φθάσει στα βουνά το 1944 επικεφαλής σοβιετικής στρατιωτικής αποστολής.

"Είπε μόνο "θα κανονίσω" και τα ρέστα, (ο Ποπώφ). Καμιά βοήθεια. Όλα αυτά τα πράγματα... Είναι ότι δε μας δώσαν ούτε ένα φυσίγγι στην περίοδο του αγώνα και προς το τέλος με την αποχώρηση των Γερμανών ούτε τότε μας δώσαν ένα φυσίγγι.

Είναι και οι μαρτυρίες του Ανδρέα (Ανδρέας Τζήμας απεσταλμένος του Κ.Κ.Ε. εσ. στον Τίτο. Από την Σαμαρίνα. Αυτονομιστής. Πέθανε στην Αν. Ευρώπη) που κάθισε και έκανε ένα σωρό προσπάθειες εκεί στον Τίτο. Που δεν τον άφηναν να αρθεί σε επαφή. Στις αρχές τον εμπόδιζαν να αρθεί σε επαφή και με τους Ρώσους. Και όταν τα κανόνισαν τα πράγματα τότε ήρθε σε επαφή. Αυτός με δική του πρωτοβουλία ήρθε σε επαφή με τους Ρώσους και έβαλε το ζήτημα της βοήθειάς μας με υλικό. Ήρθε και ο λόχος (σοβιετικού στρατού από την Βουλγαρία το 1944). Είναι γνωστό ότι ήρθε, δεν είναι παραμύθια. Μπήκε στην Ελλάδα και τον τράβηξαν αμέσως. Γιατί είχαν τέτοιες εντολές. Έπειτα και η μαρτυρία του αυτού.. αλλά τώρα πέθανε ο Ερυθριάδης, πρέπει όμως να έχει γράψει κάτι γι' αυτό. Είναι η μαρτυρία του Ερυθριάδη που πήγε και είδε τον Τολμπούχιν...

— Υπάρχει γραφτό του Ερυθριάδη, δε λέει όμως τι του απάντησε ο Τολμπούχιν.

— Ο Τολμπούχιν του είπε: Δεν μπορούμε τώρα να αποσπάσουμε τμήματα για την Ελλάδα... Κατάλαβες;

Πήγε τους μίλησε, του έκανε και του έβαλε ζήτημα να μας ενισχύσουνε. Ο Τολμπούχιν είπε ότι "δεν μπορούσε τώρα". Και δε μας έστειλε ούτε ο Τολμπούχιν. Μπορούσε, τέλος πάντων, εκεί από τα σύνορα να μας στείλει καμιά παρτίδα πολεμικό υλικό. Κατάλαβες; Τέλος πάντων, ο Ερυθριάδης κάτι θα του είχε και γι' αυτό το πράγμα, γιατί μας χρειαζόντουσαν. Κατάλαβες;

Αυτά όλα είναι γεγονότα που δεν μπορεί κανείς να τα αμφισβητεί. Γεγονότα που μπορεί να τα επαληθεύσει κάθε άνθρωπος καλής πίστewς και να βγάλει συμπεράσματα..."

ΚΑΙ Ο ΤΙΤΟ ΔΙΔΕΙ ΒΟΗΘΕΙΑ

Ένα χρόνο νωρίτερα ο Τέμπο Βουκμάνοβιτς που συντόνιζε τον αγώνα των Γιουγκοσλάβων Παρτιζάνων με τον αντάρτη του Κ.Κ.Γ. Και τους Αλβανούς προτείνει, φθινόπωρο 1943, να συσταθεί κοινό Βαλκανικό Στρατηγείο των κομμουνιστών ανταρτών υπό την ηγεσία του Τίτο. Αλλά τελευταία στιγμή ο Τίτο αντιδρά για την υπογραφή των κειμένων από φόβο, προφανώς, μη προκαλέσει την οργή των Άγγλων και εκτεθεί πρόωρα για ηγεμονισμό.

Το γεγονός όμως ήταν πως μια τέτοια συνεργασία, γενικά ενότητας, δεν συνέφερε στρατιωτικά στους Γερμανούς, αλλά και πολιτικά σε άλλους. Σχετικά με τον Τίτο από Γιουγκοσλαβικά αρχεία προκύπτει πως μόλις αυτός πληροφορήθηκε τα περί Βαλκανικού Στρατηγείου και το σχετικό προσύμφωνο, έστειλε την ακόλουθη διαταγή προς τον εκπρόσωπό του Τέμπο: "Παραγγείλετε, με οποιονδήποτε τρόπο, στον Τέμπο να μην κάνει το Βαλκανικό Στρατηγείο, γιατί αυτό τώρα πολιτικά δεν είναι σωστό". Σε γράμμα του, εξ άλλου, προς τον ίδιο στις 9.10.1943 ο Τίτο έγραφε: "...στη σημερινή κατάσταση κάθε δημιουργία οποιουδήποτε Κοινού Στρατηγείου θάταν λάθος, ακόμα και επιζήμιο". Σε άλλο γράμμα του, στον Τέμπο πάλι, αποκαλεί την ιδέα της δημιουργίας ενός τέτοιου στρατηγείου "ανοησία". Προστίθεται πως και απ' αυτά τα γράμματα του Τίτο προκύπτει πως και ο Δημητρώφ (από τη Μόσχα) δεν συμφωνούσε με τη δημιουργία Βαλκανικού Στρατηγείου.

ΕΓΙΝΑΝ ΣΤΡΑΠΑΤΣΑ ΤΟΝ ΔΕΚΕΜΒΡΗ

Λίγο πριν ξεσπάσουν τα Δεκεμβριανά ο Ιωαννίδης είναι άρρωστος, στο νοσοκομείο στην Αθήνα. Λαμβάνονται οι κρίσιμες αποφάσεις για σύγκρουση. Τον επισκέπτεται ο Ρώσος συνταγματάρχης Ποπώφ στο κρεβάτι και παραμένει σφίγγα. Ούτε ναι ούτε όχι για το κίνημα. Αφηγείται ο Ιωαννίδης:

"Και στο Πολιτικό Γραφείο που συζητήσαμε τον όρο που τέθηκε για την παράδοση των όπλων μέχρι τις 10 του Δεκέμβρη, πήραμε απόφαση ότι δε θα παραδώσουμε τα όπλα και θα ετοιμαστούμε εν ανάγκη να πολεμήσουμε.

Οπότε ο Ποπώφ ο Ρώσος, έρχεται στο νοσοκομείο, γιατί εγώ είχα επαφή μ' αυτόν..

— Στην Αθήνα;

— Ναι στην Αθήνα. Έρχεται στο νοσοκομείο και μου λέει: "Τι θα γίνει;" Του λέω: "Εμείς θα πιαστούμε. Όπως τα βάζει ο Σκόμπυ θα πιαστούμε. Θα πιαστούμε οπωσδήποτε". Φανερό αυτό. Τόχαμε πάρει απόφαση. Κατάλαβες; Πώς λοιπόν μπορούσες σ' αυτό να έχεις αυταπάτη. Τα ίδια τα πράγματα δε σου επιτρέπουν να σκεφτείς τέτοιο πράγμα, τέτοια αντίφαση. Έτσι είναι.

Τώρα τι να σου κάνω. Έγιναν στραπάτσα το Δεκέμβρη. Έγιναν; Έγιναν στραπάτσα που δεν

μπορούσες να τα βάλεις τότε στο μυαλό σου."

Και ο Δ. Παρτσαλίδης, σε συνέντευξή του ("Ριζ," 6.1.80) λέει για την σοβιετική αποστολή ότι δεν αναμίχθηκε. Λέει:

"Δεν είναι καθόλου σωστή η αντίληψη ότι η σοβιετική στρατιωτική αποστολή, που είχε τότε έρθει στο βουνό, επηρέασε την απόφασή μας.

Όχι, όχι. Οι Σοβιετικοί αξιωματικοί της αποστολής ασχολιόντουσαν μόνο με συγκέντρωση πληροφοριών. Γνώμες, ούτε προσωπικές δικές τους, δεν έλεγαν."

"ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΓΓΛΟΥΣ ΜΑΖΙ ΤΟ Κ.Κ.Ρ."

Αντίθετα, η σοβιετική διπλωματική αποστολή στο Κάιρο αναμίχθηκε αλλά... υπέρ των Άγγλων "Συμβούλεψε" τον αντιπρόσωπο του Κ.Κ.Ε. Πέτρο Ρούσο ότι έπρεπε να υπογράψουν την Συμφωνία του Λιβάνου με τον Γ. Παπανδρέου. Λέει ο Παρτσαλίδης - και συμφωνεί σ' αυτό ο Ιωαννίδης - τα έξης:

"Είναι αλήθεια ότι η σοβιετική πρεσβεία του Καΐρου δεν είχε καμιά επίσημη ανάμιξη. Όταν υπογράφηκε ο Λίβανος και η δική μας αντιπροσωπεία γύρισε στο Κάιρο, μπόρεσε να έρθει σ' επαφή με τις εκεί συμμαχικές πρεσβείες. Γιατί πριν, τους είχαν μαντρωμένους στο Λίβανο. Δεν τους άφηναν ούτε με μας να επικοινωνήσουν. Όπως και να έχει το πράγμα, οι δικοί μας επισκέφτηκαν τις ξένες πρεσβείες στο Κάιρο. Την αμερικανική, τη σοβιετική κ.λ.π.

Ο Ρούσος, ο αντιπρόσωπος του ΚΚΕ, ζήτησε την επίσημη γνώμη της σοβιετικής κυβέρνησης για τη Συμφωνία του Λιβάνου. Απάντηση από τη σοβιετική κυβέρνηση δεν υπήρξε. Ο σύμβουλος της σοβιετικής πρεσβείας του Καΐρου, που είδε έπειτα από ένα χρονικό διάστημα τον Ρούσο, του δήλωσε ότι "απάντηση δεν έχουμε στο ερώτημά σας από τη σοβιετική κυβέρνηση". Και πρόσθεσε ότι "ο σοβιετικός πρεσβευτής σας διαβιβάζει, μέσω εμού, την προσωπική του γνώμη".

Ότι η Συμφωνία του Λιβάνου ήταν σωστή. Ότι πρέπει να πάρουμε μέρος στην κυβέρνηση της εθνικής ενότητας. Και πρόσθεσε στον Ρούσο ο σύμβουλος της σοβιετικής πρεσβείας "την προσωπική αυτή γνώμη του πρεσβευτή, να τη μεταβιβάσετε στο βουνό". Έτσι εμφανίστηκε αυτή η υπόθεση, σαν προσωπική γνώμη του πρεσβευτή. Παρ' όλα αυτά, στο βουνό, εξακολούθησαν οι σοβαρές αντιρρήσεις για τη Συμφωνία του Λιβάνου."

"ΕΤΟΙΜΟΙ ΓΙΑ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ"

Παρ' όλα αυτά το Κ.Κ.Ε. εξαπολύει με τον ΕΛΑΣ εμφύλιο πόλεμο κατά του Ν. Ζέρβα το 1943. Και το 1944, σε αντίθεση με τους τωρινούς απολογιστικούς ισχυρισμούς ότι "αναγκάστηκαν" τάχα να συγκρουσθούν με τους Άγγλους, είχαν ετοιμάσει την ένοπλη έφοδο στην Αθήνα για την κατάληψη της εξουσίας, παρά την συμφωνία του Λιβάνου και της Καζέρτας. Ο Ιωαννίδης, που κατηύθυνε το Κ.Κ.Ε. μαζί με τον Σιάντο (ο Ζαχαριάδης ήταν στο Νταχάου όπου δεν τον πείραξαν, περιέργως οι Γερμανοί) λέει ότι συγκεντρώνονταν όπλα και δυνάμεις για την προγραμματισμένη σύγκρουση. Λέει στις αναμνήσεις του":

"Και γίνεται η ρίψη με αμερικάνικο αεροπλάνο. (1944). Έκαναν ρίψεις δύο τρεις φορές. Μας έρριψαν πιστόλια, οπλοπολυβόλα και πολυβόλα και ορισμένες στολές. Εγώ συνεχώς ζητούσα οπλισμό, μόνο οπλισμό. Του έλεγα τι είναι αυτά, καμιά δεκαπενταριά οπλοπολυβόλα κι αυτά μονάχα με 500 σφαίρες το καθένα. Εμείς θέλουμε πολλά. Και οι ρίψεις νάναι πιο συχνές, κάθε

βδομάδα ή δυο φορές τη βδομάδα. Μη φοβάσαι ότι μπορεί να μας πάρουν χαμπάρι οι Εγγλέζοι. Εκεί θάμαστε μόνο εμείς και οι Εγγλέζοι δεν μπορούν να έρθουν." (Έλεγε στον Ελληνοαμερικανό σύνδεσμο που ήταν ανεψιός του κομμουνιστή Καρβούνη).

Σ' αυτό λοιπόν το στέκι που κανονίσαμε μας έριξαν ορισμένο οπλισμό οι αμερικάνοι με δικά τους αεροπλάνα. Μετά εγώ του έβαλα ένα άλλο ζήτημα. Καλά, του λέω, όλα αυτά, αλλά εμείς θέλουμε και λεφτά για να στείλουμε στην Αθήνα που πολεμάει ο κόσμος. Εγώ του έδωσα ένα δελτίο για τις μάχες που έδινε ο ΕΛΑΣ της Αθήνας εναντίον των Γερμανών.

Αυτός λοιπόν ο οπλισμός που μας ρίξαν και ήταν εντελώς καινούριος, στάλθηκε μέσα στην Αθήνα. Τρεις ή τέσσερις ρίψεις μας κάναν με πενήντα ή εξήντα οπλοπολυβόλα κ.λ.π. δε θυμάμαι ακριβώς πόσα ήταν. Αυτά όλα πήγαν κατευθείαν στην Αθήνα.

— Κυρίως οπλοπολυβόλα ρίξαν;

— Ναι. Οπλοπολυβόλα. Και στάλθηκαν στην Αθήνα. Είχαν και οι Μεραρχίες εντολή να ανοίγουν δικούς τους δρόμους και να στέλνουν. Είχε και ο Παρτσαλίδης εντολή από κει που ήταν να προωθεί κι αυτός οπλισμό στην Αθήνα.

Αυτή ήταν η προετοιμασία η δική μας για οποιοδήποτε ενδεχόμενο."

ΕΙΧΕ ΛΗΦΘΗ Η ΑΠΟΦΑΣΗ

Περαιτέρω ο Ιωαννίδης αποκαλύπτει ότι το Κ.Κ.Ε ήταν προσανατολισμένο να συγκρουσθεί με τους Άγγλους στην Αθήνα και ότι την σχετική απόφαση είχε λάβει το πολιτικό γραφείο στις 17 Νοεμβρίου 1944, δηλαδή πολύ πριν ξεσπάσει η κρίση που υποτίθεται - κατά την σημερινή άποψη του ΚΚΕ - οδήγησε στα Δεκεμβριανά 15 ολόκληρες μέρες αργότερα. Ο Ιωαννίδης ομολογεί ρητά:

"Από τη στιγμή όμως που εμείς τραβάμε για τη σύγκρουση και σχηματίζεται η Κεντρική Επιτροπή του ΕΛΑΣ, είναι φανερό ότι ανεξάρτητα από τις πρώτες μορφές που θα πάρει η σύγκρουση αυτή γρήγορα θα φτάσει σε αποφασιστική σύγκρουση με τους Άγγλους...

Φυσικά. Αυτό είναι κοντά στο νου και η γνώση. Σου είπα ότι και η απόφαση που πήραμε στο πολιτικό γραφείο στις 17 του Νοέμβρη ήταν ότι θα συγκρουστούμε με τους Άγγλους.

Εκτιμούσαμε πριν το Δεκέμβριο 1944 ότι οι Άγγλοι θα επενέβαιναν, γιατί τι άλλο θα έκαναν. Αλλά θα επενέβαιναν και μεις θα τους χτυπούσαμε όταν χρειαζόταν. Κατάλαβες; Για να μην τους δώσουμε εμείς... Εμείς ξέραμε ότι θα πήγαιναν και στη Γιάλτα, όπως ξέραμε ότι πρωτύτερα είχε γίνει και η Τεχεράνη...

— Και τον Οκτώβρη ο Churchill είχε πάει στη Μόσχα...

— Εμείς είχαμε υπόψη μας ένα σωρό πράγματα. Έτσι; Όπως λεγόντουσαν τότε. Μια τέτοια αυτή υπήρχε...

" Στη διάρκεια του Δεκέμβρη και πιο μπροστά ακόμα δεν υπήρχε καμία άποψη ότι δε θα συμπλακούμε με τους Εγγλέζους. Αυτό επιβεβαιώνεται και από την ίδια τη λογική.

" Είχαμε σα στόχο τους Άγγλους γιατί σε τελευταία ανάλυση αυτοί ήταν η δύναμη. Εγώ συνέχεια είχα αυτό το πρόβλημα, την επέμβαση των Άγγλων. Και γι' αυτό κατηγορήθηκα. Γιατί πάντα έλεγα: "Μη ξεχνάτε τους Άγγλους". Αυτοί είναι τέτοιοι και τέτοιοι, τόσα χρόνια μας καταπιέζουν..."

" Με ποια αντίδραση; Με τους Άγγλους θα συγκρουόσουν. Με την αντίδραση μου λες; Τι δύναμη είχε η αντίδραση; Με τη "Ρίμινι" μονάχα θα τολμούσαν αυτοί να κάνουν τίποτα; Αυτές όλες τις δυνάμεις τις είχαμε τόσον καιρό μπλοκαρισμένες μέσα σε στρατώνες κ.λ.π. Δεν είναι. Όταν είδαμε ότι θα συγκρουστούμε είπαμε ότι θα συγκρουστούμε με τους Εγγλέζους. Γιατί από κει ήταν όλα...

" Τι να σου πω. Φαίνεται πως η καθοδήγηση, ενώ πήραμε απόφαση ότι θα συγκρουστούμε, το στρατηγικό μυαλό του Σιάντου νόμιζε ότι μονάχο του μπορεί να λύσει όλα αυτά τα προβλήματα.

Πρώτα - πρώτα, σου το είπα και αλλού έπρεπε να γίνει μια συνεδρίαση της Κεντρικής Επιτροπής, να βγει μια επιτροπή πολεμική αφού είχες μπροστά σου πόλεμο. Να βγει μια επιτροπή που να οργανώσει καλά και διατάξει τις δυνάμεις και να μην τις στέλνεις να κυνηγούν τον Ζέρβα κ.λ.π. Αυτά είναι πράγματα που ξέφυγαν από τα χέρια τους, δηλαδή από τα χέρια της όλης καθοδήγησης".

ΔΟΥΡΕΙΟΣ ΙΠΠΟΣ

Ο Ιωαννίδης αποκαλύπτει περαιτέρω ότι μέσα στην ΠΕΕΑ (κυβέρνηση του ΕΑΜ που ήλθε σε συνεννόηση με την εξόριστη ελληνική κυβέρνηση του Καΐρου και υπέγραψε την Συμφωνία του Λιβάνου) το ΚΚΕ είχε την πλειοψηφία των υπουργών χωρίς να το ξέρει κανένας μετά οι υπουργοί παρουσιάζονταν σαν σοσιαλιστές κ.λ.π. Έτσι ζητούσαν να καταλάβουν την πλειοψηφία εν συνόλω της ελληνικής κυβερνήσεως. Λέει ο Ιωαννίδης για την Συμφωνία του Λιβάνου:

"Ναι. Τα μισά (υπουργεία) και ένα επί πλέον. Αυτό το ένα επί πλέον υπουργείο το βάλαμε για να έχουμε την πλειοψηφία. Κατάλαβες; Αυτό ήταν μια σκέψη ότι αποτελεί... επειδή έχουμε δυνάμεις μέσα στην Ελλάδα περισσότερες κ.λ.π. εμείς πρέπει να έχουμε και περισσότερα υπουργεία. Φυσικά δε θάταν όλα του κόμματος. Θάταν και της ΠΕΕΑ, του ΕΑΜ κ.λ.π.

" Κάτι τέτοιο είχαμε και στην ΠΕΕΑ. Εκεί φαινόταν ότι εμείς είχαμε μόνο δύο υπουργούς, ενώ είχαμε πέντε. Ο Κόκκαλης και ο Μάντακας ήταν μέλη του κόμματος και δύο ο Σιάντος με τον Πορφυρογένη τέσσερις και ο Κώστας Γαβριηλίδης πέντε. Είχαμε πέντε. Αυτοί που ήτανε άλλα δύο τρία κόμματα μαζί (και είχανε τους άλλους πέντε υπουργούς) συζητούσαν ιδιαίτερα για να παίρνουν ενιαία στάση. Αλλά εμάς δε μας σκότιζε αυτό.

" Το ίδιο θα κάναμε και κει. Και ζητούσαμε τον ένα επί πλέον γιατί δεν ξέραμε μπορούσε να βρεθεί κανείς που να μας κάνει στραπάτσα"

Μάταια όμως συνωμοτούσαν, δολοφονούσαν, μηχανορραφούσαν. Η Μόσχα τους είχε "πουλήσει". Θα το αναγνωρίσει ο πιο σταλινικός του ΚΚΕ ο Γιάννης Ιωαννίδης και θα προσπαθήσει για μερικές βδομάδες, να το αντιμετωπίσει το 1945 ο Ζαχαριάδης. Αλλά το ΚΚΕ ξαναπέφτει μοιραία στο δόκανο της Μόσχας.

Ο Στάλιν δεν άπαντα στην πρώτη επίσημη έκκληση του Κ.Κ.Ε. να παρασχεθεί σοβιετική βοήθεια και όπλα στον ΕΛΑΣ

Τα σημάδια ότι το Κ.Κ.Ε. είναι "εκχωρημένο" από τους Ρώσους στους Άγγλους είναι πολλά. Τα βλέπουν και τα υφίστανται οι ηγέτες του κομμουνιστικού κινήματος, αλλά δεν μπορούν να τα συνειδητοποιήσουν απόλυτα μέσα στον επαναστατικό πυρετό τους και στις ψευδαισθήσεις που γεννούσε αφ' ενός η δύναμη του ΕΑΜ και αφ' ετέρου η προέλαση του σοβιετικού στρατού στα Βαλκάνια.

Ο Γιάννης Ιωαννίδης, ο σταλινικώτερος ίσως από την στενή καθοδήγηση του Κ.Κ.Ε. έχει διαπιστώσει την σοβιετική αποχή και την καταγγέλλει στις συνομιλίες του που κυκλοφορούν σε βιβλίο στην Ελλάδα. Τις ομολογεί όμως πολύ αργά. Μετά την αιματηρή σύγκρουση που προκάλεσε. Ο Νίκος Ζαχαριάδης, που περιέργως διασώθηκε από τους Γερμανούς στο φοβερό Νταχάου, όπου εκατόμβες αθών θυσιάστηκαν, γυρίζει, μετά την Συμφωνία της Βάρκιζας στην Ελλάδα με αγγλικό αεροπλάνο και αναλαμβάνει, μέσα σε αποθεωτικές εκδηλώσεις, την απόλυτη ηγεσία του Κ.Κ.Ε. Το κίνημα, παρά τα Δεκεμβριανά, είναι ακόμη ρωμαλέο.

Τότε ο Ζαχαριάδης διατυπώνει την περίφημη "θεωρία των δύο πόλων" σύμφωνα με την οποία το Κ.Κ.Ε. είναι υποχρεωμένο να δράση με γνώμονα την σκληρή πραγματικότητα πως η Ελλάδα ανήκει στην σφαίρα επιρροής της Αγγλίας και, συνεπώς, δεν μπορεί να αναπτυχθεί σε Λαϊκή Δημοκρατία όπως συνέβη στις άλλες βαλκανικές χώρες. Πρέπει να μοιράσει την πολιτική του μεταξύ των δύο πόλων: Ανατολής και Δύσεως.

ΟΙ ΔΥΟ ΠΟΛΟΙ

Η θεωρία του είναι σωστή. Αλλά γρήγορα εξαναγκάζεται - για αγνώστους λόγους - να την εγκαταλείψει. Ο Δημ. Βλαντάς, μέλος της Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. και "υποστράτηγος" στον συμμοριτοπόλεμο που πολέμησε στο Βίτσι και στον Γράμμο, θα πει αργότερα τον Απρίλιο του 1973 από το Παρίσι, για την πολιτική του Ζαχαριάδη εκείνης της περιόδου τα έξης:

"Δεύτερη περίπτωση που ο Ζαχαριάδης δείχνει ηγετικές ικανότητες είναι όταν γύρισε από το Νταχάου και αυτό του το καταλογίζουν οι Σοβιετικοί πολύ βαριά, γιατί ήλθε κατ' ευθείαν στην Ελλάδα, χωρίς να περάσει από τη Μόσχα. Τους μπήκανε ψύλλοι. Το πιο σπουδαίο είναι ότι στη 12η Ολομέλεια, τον Ιούνιο του 1945, ανέπτυξε την περιβόητη θεωρία του άξονα με τους δύο πόλους. Αυτό είναι σωστό. Ο Ζαχαριάδης είπε τότε ότι εμείς βρισκόμαστε σε μια θέση που αποτελούσε στην ουσία έναν άξονα. Ο ένας πόλος προς βορράν στην Ρωσία, ο άλλος προς την Αγγλία. Σωστή εξωτερική πολιτική του Κόμματος ήταν να κάνη ένα συνδυασμό τέτοιο και να στηρίζεται πότε στο νότιο και πότε στο βόρειο πόλο, για να εξουδετερώνει τις επικίνδυνες επιδράσεις εις βάρος της χώρας μας. Αυτό ήταν το σωστό, διότι κινδυνεύαμε και από τους Εγγλέζους και από τους Ρώσους. Και εμείς σαν Έλληνες, θα έπρεπε πρώτα να σκεφτούμε την πατρίδα μας. Φυσικά του ριχτήκανε, τον ρωτούσαν, τι σημαίνει αυτό το πράγμα. Αυτός κατά ένα τρόπο δείλιασε και αναγκάστηκε να το μπαλώσει λέγοντας ότι αυτά τα ανέφερε για την εποχή της Κατοχής. Εγώ μια μέρα του είπα: "Δεν ντρέπεσαι καημένη λιγάκι; Στην Κατοχή δεν υπήρχε κανένας άξονας και κανένας πόλος, είμαστε υπό Κατοχή και που ήταν ο άξονας και που οι πόλοι; Αυτή η πολιτική είναι σωστή για μετά την Κατοχή, γιατί τότε αρχίζει η Ελλάδα να υπάρχει σαν λεγόμενο ανεξάρτητο κράτος και από τότε κινδυνεύουμε και από τους μεν και από τους δε". Ο Ζαχαριάδης επέμενε στην πάρα πάνω ερμηνεία του, αλλά οι Σοβιετικοί διαρκώς τον ρωτούσαν "τι σημαίνει αυτό;" "γιατί το είπες αυτό;" Πιθανόν ο Ζαχαριάδης να έβγαλε ορισμένα συμπεράσματα στη διάρκεια που ήταν στο Νταχάου, να σκέφτηκε γενικότερα για την περιπέτεια του ΚΚΕ και να ήθελε να κάνη μια απόπειρα να χαράξει μια ορισμένη γραμμή, που να συμβιβάζεται με τα εθνικά συμφέροντα".

ΤΑ ΣΟΒΙΕΤΙΚΑ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΑ

Από την άλλη πλευρά ο Γιάννης Ιωαννίδης, ο οργανωτικός εγκέφαλος του ΚΚΕ κατά την Κατοχή και τα Δεκεμβριανά, ομολογεί ότι είχε διαπιστώσει πλήρη αδράνεια των Ρώσων, του Τίτο και των άλλων βορείων. Όλοι συνιστούσαν στο ΚΚΕ να δουλέψει με τους Άγγλους. Δυστυχώς για τους οπαδούς του ΚΚΕ και τον ελληνικό λαό η ηγεσία του ΚΚΕ δεν αξιολογεί ούτε αξιοποιεί την εμπειρία της. Προσκολλάται στο δόγμα ότι πρέπει να κάνει οπωσδήποτε την επανάσταση και ότι η Μόσχα τελικά θα βοηθήσει.

Αλλά η Μόσχα βοήθησε τόσο όσο ταίριαζε στα κρατικά συμφέροντα της Σοβιετικής Αυτοκρατορίας που δεν ήθελε ούτε μπορούσε να συγκρουσθεί με την Αγγλία και την Αμερική.

Το πρώτο μήνυμα έρχεται από την σοβιετική πρεσβεία του Καΐρου κατά την Συμφωνία του Λιβάνου με τον Γ. Παπανδρέου. Ο Π. Ρούσσοσ, απεσταλμένος του ΚΚΕ στο Κάιρο, γράφει τα ακόλουθα σε έκθεσή του προς την Κ.Ε. του ΚΚΕ μόλις γύρισε στο "βουνό":

... "Σε προσωπική επαφή με τον πρεσβευτή της ΕΣΣΔ δεν κατορθώσαμε να 'ρθούμε. Ζητήσαμε αν είναι δυνατόν νάχουμε την άποψη της σοβιετικής κυβέρνησης πάνω στα ελληνικά ζητήματα από τον πρώτο σύμβουλο της πρεσβείας. Μετά δέκα περίπου μέρες, δηλαδή ένα μήνα μετά τη λήξη της διάσκεψης του Λιβάνου και μια βδομάδα μετά την αναχώρηση του Μιλτιάδη (Πορφυρογέννη), ο σύμβουλος με κάλεσε και μου έκανε την ακόλουθη ανακοίνωση. Η σοβιετική κυβέρνηση δεν απάντησε επί του θέματος. Ο πρεσβευτής όμως σας διαβιβάζει την ακόλουθη προσωπική του γνώμη: α) Η συμφωνία του Λιβάνου ανταποκρίνεται προς τη σημερινή κατάσταση πραγμάτων, β) Η στάση της αντιπροσωπείας σας είναι η σωστή, γ) Πρέπει να μείετε στην κυβέρνηση και δ) να φροντίσετε να γίνει γνωστή η γνώμη αυτή στα βουνά".

ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ ΣΤΑΛΙΝ ΣΤΟΝ ΓΕΩΡΓΙΟ

Φυσικά η γνώμη αυτή έγινε γνωστή στα βουνά. Όπως και το τηλεγράφημα εκείνο του Στάλιν, με τα συγχαρητήρια και τις ευχές για την 25η Μαρτίου, προς το βασιλέα Γεώργιο τον Β', κι ως υπήρχε και μια "κυβέρνηση" βουνού, που λεγόταν ΠΕΕΑ και προς την οποία ο Τίτο είχε στείλει τα συγχαρητήριά του. Θυμάται με την ευκαιρία αυτή ο Ιωαννίδης συγκεκριμένα:

"- Έγινε και αυτή η δουλειά. Κατάλαβες; Και είχαμε και τις πρώτες, για να επανέλθουμε και πάλι στο ζήτημα αυτό, τις πρώτες από πάνω από την πρεσβεία, είχαμε τις τέτοιες...

— Συγχύσεις...

— ... και συγχύσεις... Αλλά αμφιβολία αν θα πρέπει να γίνει αυτό ή εκείνο. Έχουμε και αυτό του Στάλιν το τηλεγράφημα και τα ρέστα.. Κατάλαβες;

" Είναι πράγματα δηλαδή που δεν μπορείς να τα αγνοήσεις άμα κάνεις πολιτική. Δεν μπορείς να πας ντουγκρού, δογματικά, είτε δεν ξέρω πως. Θα πάρεις θα δεις την κατάσταση, θα την αναλύσεις, θα δεις τα γεγονότα, θα δεις πράγματα, θα δεις εξελίξεις που γίνονται, ξέρω γω, έτσι; Και ανάλογα θα κανονίσεις".

ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ

Ο Βλαντάς, που δεν είναι μέσα στην "στενή καθοδήγηση" αγνοεί τα παρασκήνια. Και έχει απορίες. Λέει:

"Ο Ιωαννίδης ήταν πράκτορας των Σοβιετικών. Αυτοί οι δύο παίζανε αυτό το ρόλο. Εδώ πρέπει να ξέρετε ότι η Κεντρική Επιτροπή του κόμματος κατά τις εργασίες του Εθνικού Συμβουλίου στις Κορυσάδες Ευρυτανίας, καταδίκασε τη Συμφωνία του Λιβάνου και πήρε απόφαση: Καταδίκη της Συμφωνίας του Λιβάνου, ανάκληση της αντιπροσωπείας και μόλις φτάσει η αντιπροσωπεία στην ελεύθερη Ελλάδα να περάσει από το στρατοδικείο και να καταδικασθεί για την προδοσία που κάνανε εκεί. Μετά επακολούθησε συνεδρίαση του Εθνικού Συμβουλίου, που ήταν η Βουλή του κινήματος της εθνικής αντιστάσεως. Ψηφίζεται νόμος με το ίδιο περιεχόμενο. Μετά τελειώνουν οι εργασίες του Εθνικού Συμβουλίου και ο καθένας πηγαίνει στη δουλειά του. Το πολιτικό γραφείο ανατρέπει την απόφαση αυτή, χωρίς να έχει δικαίωμα καταστατικό με γραμματέα τον Σιάντο και δεύτερο γραμματέα τον Ιωαννίδη. Γιατί την ανατρέψανε; Δώσανε μια εξήγηση ότι ο Σβώλος απείλησε παραίτηση αν δεν εφαρμοσθεί η συμφωνία".

Η απάντηση σήμερα είναι φανερή. Η Μόσχα είχε δώσει εντολή στον Π. Ρούσο στο Κάιρο να εφαρμοσθεί η Συμφωνία του Λιβάνου. Και, παρά την αντίδραση του "βουνού" το πολιτικό γραφείο υπάκουσε ανατρέποντας όλες τις άλλες αποφάσεις.

ΚΟΜΜΕΝΕΣ ΟΙ ΓΕΦΥΡΕΣ

Προηγουμένως το ΚΚΕ προσπαθεί να πιάσει απεγνωσμένα επαφή με την Κομμουνιστική Διεθνή (ΚΔ) και τη Μόσχα. Αδύνατον. Παντού κλείνουν οι δρόμοι μυστηριωδώς. Αποστέλλεται στην Μ. Ανατολή ένας Καρβούνης. Χάνεται. Μετά από αυτήν την πρώτη προσπάθεια του ΚΚΕ για αποκατάσταση επαφής με την Κομμουνιστική Διεθνή, το 1942 αναλαμβάνεται νέα προσπάθεια από την πρώην εξόριστη πια ηγεσία με τον ίδιο σκοπό: την επαφή με την ΚΔ. Με την διαφορά ότι τα δρομολόγια τώρα αλλάζουν με αποτέλεσμα την παρέμβαση τρίτων (επίσης Βαλκανίων κομμουνιστών), που όπως φάνηκε εκ των υστέρων είχαν κι αυτοί - για να πει κανείς το λιγότερο - τις δικές τους απόψεις πάνω σ' αυτό το θέμα. Λέει, λοιπόν ο Ιωαννίδης:

"Μόλις έφτασα στην Αθήνα, ρώτησα το Σιάντο αν έχουμε επαφή με την Κομμουνιστική Διεθνή. Μου είπε ότι δεν έχουμε. Κάναμε τίποτα, ρωτάω, για να αποκτήσουμε επαφή; Δεν κάναμε τίποτα, μου λέει. Χωρίς επαφή με την ΚΔ του λέω, δουλειά σωστή δε θα κάνουμε. Πρέπει να βρούμε αμέσως και να στείλουμε άνθρωπο έξω, έναν που να μπορεί να περάσει δοκιμαστικά τα σύνορα προς τη Γιουγκοσλαβία, να φτάσει μέχρι τον Τίτο και μετά να στείλουμε άλλον. Ένας από μας θα πήγαινε ο Ανδρέας, ή άλλος κάποιος θα καταλήγαμε μετά γι' αυτό. Αρχίσαμε να συζητούμε ποιόν να στείλουμε πρώτα...

" Αυτό γινόταν αμέσως μόλις βγήκα εγώ και έφτασα στην Αθήνα, το 1942 ίσως τον Αύγουστο. Ήταν η πρώτη μου δουλειά. Φώναξα τον Ανδρέα Τζήμα και το συζητήσαμε. Γι' αυτή τη δουλειά την προκαταρκτική, μου είπε ο Ανδρέας, ότι μπορούμε να στείλουμε τον Βερβέρη, τον ανιψιό του Βασίλη Βερβέρη, δε θυμάμαι το μικρό του όνομα. Ένας άβουλος άνθρωπος. Τελείως άβουλος. Εγώ δεν ήξερα ούτε πρόσωπα, ούτε πράγματα. Το Βασίλη φυσικά τον γνώριζα καλά. Φωνάζουμε λοιπόν τον ανιψιό του, του δίνουμε λεφτά για να πάει μέχρι τα σύνορα και από εκεί να φτάσει στον Τίτο, να θέσει το ζήτημα και μετά να στείλουμε άλλον σύντροφο για τα παραπέρα.

" Πέρασε ένας μήνας, πέρασαν δύο, τρεις μήνες, καμιά είδηση. Φωνάζω τον Ανδρέα και τον ρωτώ τι γίνεται με τον απεσταλμένο μας. "Δεν ξέρω και 'γώ", μου λέει, "και φοβούμαι μη μας γίνει καμιά ζημιά". "Να ξεκινήσεις εσύ", του λέω, "να πας εκεί πέρα να δεις τι γίνεται, να κάνης τη δουλειά που θα έκανε ο Βερβέρης και την παραπέρα".

Ο ΑΝΤΡΕΑΣ ΤΖΗΜΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΤΙΤΟ

Έτσι αρχίζει η τρίτη προσπάθεια ο Ανδρέας Τζήμας, που θα παίξει πολύ σκοτεινό ρόλο σε βάρος της ελληνικής Μακεδονίας, ξεκινάει το 1943 για το στρατηγείο του Τίτο και, πράγματι, έρχεται σε επαφή με τον στρατηγό Τέμπο. Αλλά δεν καταφέρει τίποτε. Ούτε βοήθεια ούτε επαφή με την Μόσχα ή την Κομμουνιστική Διεθνή. Λέει ο Ιωαννίδης:

"Αυτό τώρα για να γίνει πέρασαν κι άλλοι μήνες και ο Ανδρέας ξεκίνησε το 1943, κατά τις αρχές. Τον στείλαμε με την εντολή να έρθει σε επαφή με τον Τίτο και με τους Σοβιετικούς που τυχόν θα βρίσκονταν εκεί και μέσω αυτών να αποκαταστήσει επαφή με την Κομμουνιστική Διεθνή. Για την υπόθεση αυτή μπορεί να υπάρχει έκθεση του ίδιου του Τζήμα για τις προσπάθειες που κατέβαλε και τι πέτυχε..

— Υπάρχει σχετική έκθεση του Τζήμα..

— Πως μας κοροϊδεύανε, πως πιάσαμε επαφή με τον Ανδρέα με ασύρματο μέσω των Γιουγκοσλάβων, πως μας υπόσχονταν ότι θα μας δώσουν όπλα και μας κοροϊδεύαν, πόσες φορές στείλαμε εμείς τμήματα στα συμφωνημένα σημεία παραλαβής όπλων που ποτέ δε μας ερχόντουσαν κλπ. κλπ. Όλα αυτά ήταν πως να σου το πω, ψευτιές. Κατάλαβες τι γίνεται; Τώρα, ΓΙΑΤΙ;

ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ "ΓΙΑΤΙ" Ο ΚΟΛΙΣΕΦΣΚΙ

Στο μεγάλο αυτό ΓΙΑΤΙ ο Ιωαννίδης δίνει την ακόλουθη απάντηση:

Εμένα μετά με απασχόλησε αυτό το: Γιατί. Όταν φυσικά τους Γιουγκοσλάβους τους βλέπαμε για ύποπτους η εξήγηση ήταν απλή. Όταν δεν ήταν ύποπτοι έμπαινε το ζήτημα τι διάλογο συνέβαινε. Στη μέση ήταν και οι Σοβιετικοί με τους οποίους ο Ανδρέας ήρθε σε επαφή και τους ανακοίνωσε το σκοπό της μετάβασής του εκεί.

"Εγώ σκέφτηκα την περίπτωση μήπως δεν μας έχουν εμπιστοσύνη. Ποιος ξέρει, σου λέει, τι συμβαίνει. Έγιναν τόσα και τόσα πράγματα. Αν πραγματικά είναι αυτό, τότε το σφάλμα είναι δικό τους. Γιατί ότι και να είχε γίνει είχαμε αντάρτικο, ήμασταν έξω είχαμε ολόκληρο κίνημα, έπρεπε αυτοί να κάνουν το καθήκον τους. Και δεν το κάναν. Κατάλαβες; Δεν το κάναν.

"Στο μεταξύ φτάσαμε στην αυτοδιάλυση της ΚΔ. Αλλά έμεινε το σοβιετικό κόμμα. Κι αυτό ήταν Κομμουνιστικό Κόμμα της Σοβιετικής Ένωσης. Είχαμε και τους Βουλγάρους, τους Βουλγάρους αντάρτες στους οποίους εγώ είχα περισσότερη εμπιστοσύνη. Αυτοί μπορούσαν περισσότερο να μας βοηθήσουν αν είχαν επαφή με πάνω. Αλλά κι αυτούς τους κρατούσαν έτσι οι Γιουγκοσλάβοι. Και μαζί μ' αυτούς ήθελαν να κρατούν και μας έτσι. Ήτανε φανερό μια τάση ηγεμονιστική της Γιουγκοσλαβίας. Γι' αυτό τώρα, Θεός και ψυχή τους. Να το αποδείξεις με ντοκουμέντα δε μπορείς. Η γνώμη μου είναι ότι υπήρχε ένα τέτοιο πράγμα.

"Γιατί οι Γιουγκοσλάβοι, που έπαιρναν και από τους Εγγλέζους και από τους Σοβιετικούς, θα μπορούσαν να δώσουν και σε μας μια ποσότητα, έστω 500 ή 1000 όπλα, κάμποσα πολυβόλα και μερικά βαριά όπλα που είχαν και μας είπαν ότι θα μας δώσουν. Κατάλαβες; Γιατί δε μας δώσαν; Ο Κ., (πρόκειται για τον Κολισέφσκι, που τότε ήταν γραμματέας της Επιτροπής Περιοχής "Μακεδονίας" του ΚΚ Γιουγκοσλαβίας) που βρισκόταν στη "Μακεδονία", ήτανε υπεύθυνος. Κατά το 1946 που συναντήθηκα με τον Κολισέφσκι, είδα μπροστά μου έναν άνθρωπο πως να σου πω, προκατειλημμένο εναντίον μας. Έτσι είναι. Γι' αυτό πια βάζω το χέρι μου στο Ευαγγέλιο".

Ο Λαζάρ Κολισέφσκι είναι φανατικός Σλαβο "μακεδόνας", από τους ιδρυτές της λεγομένης "Μακεδονίας" των Σκοπίων. Φανατικός μισέλληνας με βλέψεις κατά της Ελλάδος. Σήμερα, δυστυχώς, είναι ένας από τους αντιπροέδρους της Γιουγκοσλαβίας και μερικοί τον θεωρούν διάδοχο του Τίτο.

"Λοιπόν γιατί; Δε μας είχαν εμπιστοσύνη και γι' αυτό δε μας δίνουν; Εμείς βρισκόμασταν στο βουνό και οπλιζάμε κόσμο. Θέλαμε να οργανώσουμε τμήματα κρούσης ισχυρά. Θέλαμε να συμπληρώσουμε τον οπλισμό μας. Τους στείλαμε κατάσταση τι οπλισμό έχουμε. Πως έχουμε οργανωμένο τον κόσμο μας. Πως μέσα στον ΕΛΑΣ έχουμε αντάρτες που περίμεναν πότε να σκοτωθεί κανένας δικός μας για να πάρουν το δικό του όπλο. Και με πόσα φυσίγγια θα έπαιρναν αυτό το όπλο ε; Με δέκα δεκαπέντε; Και τι θάκανες μ' αυτά τα φυσίγγια; Τέλος πάντων, στον πόλεμο πρέπει νάχεις φυσίγγια για να μπορείς να κάνεις μάχες, μάχες μεγάλες που να κρατούνε δέκα ώρες, είκοσι ώρες κλπ. Πως θα κάνεις τέτοιες μάχες με πέντε και δέκα φυσίγγια."

ΤΟ "ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ"

Είναι προφανές ότι η Γιουγκοσλαβία ήθελε άοπλους τους αντάρτες του ΚΚΕ ώστε να πραγματοποιήσει ευκολότερα την επεκτατική μεγαλοϊδεατική πολιτική της εναντίον της Ελληνικής Μακεδονίας, αν και το Κ.Κ.Ε. ήταν πάντα πρόθυμο να την ξεπουλήσει στους Σλάβους. Ο Δημ. Βλαντάς γράφει σχετικά:

"Μελετώντας τις αποφάσεις του Κόμματος από τότε που ιδρύθηκε μέχρι σήμερα, καταλήγει κανείς σ' ένα συμπέρασμα: Όταν το Κόμμα ήταν ανεξάρτητο είχε μια επαναστατική γραμμή, μια συνέπεια. Τα χάνει όμως από τη στιγμή που δέχεται επιρροές από το σοβιετικό κόμμα μέσω της Κομμουνιστικής Διεθνούς. Είναι χαρακτηριστικό ότι η πρώτη επαφή του Κόμματος με την Κομμουνιστική Διεθνή, του επέβαλλε να πάρει θέση πάνω στο λεγόμενο εθνικό ζήτημα. Αυτή η απόφαση ήταν τελείως τυχοδιωκτική. Την επιβάλαμε στο Κ.Κ.Ε. διότι η Σοβιετική Ένωση μέσω της αυτονομίσεως της Μακεδονίας και της Θράκης ήθελε να έχει διέξοδο στη Μεσόγειο, αφού πάντα λογάριαζε ότι η Βουλγαρία θα ήταν στο σακί το δικό της. Εφ' όσον η ηγεσία του Κ.Κ.Ε. προσεχώρησε στην Κομμουνιστική Διεθνή, ήταν πλέον υποχρεωμένη να εφαρμόζει τις αποφάσεις της. Και παραδέχτηκε αυτό το σύνθημα της αυτονομίσεως, που δεν είχε καμιά σχέση με την ελληνική πραγματικότητα. Διότι και η Μακεδονία και η Θράκη είναι πέρα για πέρα ελληνικές από την αρχαιότητα, και ο πληθυσμός τους έγινε ακόμα πιο ελληνικός με το εκατομμύριο πρόσφυγες που ήλθαν από τη Μικρά Ασία. Πώς λοιπόν το Κόμμα μιλά για αυτονομίση ελληνικών περιοχών;

"Αλλά αν και είχε παραδεχθεί για λόγους πειθαρχίας την απόφαση της Κομμουνιστικής Διεθνούς, δεν την εφαρμόζει ως το 1925. Στο 3ο έκτακτο Συνέδριο του Κ.Κ.Ε. στο οποίο παρευρίσκετο και εκπρόσωπος της Ομοσπονδίας των Κομμουνιστικών Κομμάτων της Βαλκανικής, καταδίκασαν το Κ.Κ.Ε. ότι όχι μόνο δεν εφάρμοσε αυτή την απόφαση, όχι μόνο δεν την εκλαΐκευσε μέσα στις μάζες, αλλά δεν την προπαγάνδισε ούτε στα μέλη του Κόμματος. Αυτό σημαίνει ότι η ηγεσία του Κόμματος δεν ήταν σύμφωνη με αυτή την απόφαση και δεν μπορούσε να την εφαρμόσει. Και βλέπετε αμέσως τις συνέπειες αυτής της εξαρτήσεως. Επομένως αν θέλουμε ν' αναζητήσουμε τις βασικές αιτίες αυτής της καταστάσεως μέσα στο Κ.Κ.Ε., μέσα στο διεθνές κομμουνιστικό κίνημα, πρέπει να τις βρούμε αλλού. Δεν είναι επιστημονική συζήτηση το να λέμε ότι ο τάδε είναι κακός. Εγώ θέλω να σας πω εσάς και να το διαβάσουν όλοι οι Έλληνες, ότι ιδιαίτερα στη περίοδο της Κατοχής επήραμε ό,τι καλύτερο είχε η Ελλάδα. Ότι το εκλεκτότερο. Οργανώσαμε τρία εκατομμύρια σε πληθυσμό επτά εκατομμυρίων. Αν αφαιρέσουμε τα μικρά παιδιά και τους γέροντες, είχαμε οργανώσει τη συντριπτική πλειοψηφία του κόσμου.

"Παίρναμε όμως ανθρώπους και αντί να τους φτιάσουμε ελεύθερους ανθρώπους, τους κάναμε δούλους. Απαλλοτριώναμε τους ανθρώπους που μπαίνανε στο Κόμμα, εφαρμόζοντας τις λενινιστικές αρχές, ότι χρειάζεται μονολιθικότητα μέσα στο Κόμμα, ότι η μειοψηφία πειθαρχεί στην

πλειοψηφία, ότι μπορεί η πλειοψηφία να λέει ότι θέλει και η μειοψηφία να μην ακούγεται, και δεν σκεφθήκαμε ένα απλό πράγμα. Τι θα πει μονολιθικότητα; Θα πει να μιλάμε με τη γλώσσα ενός ανθρώπου. Αυτό θα πει μονολιθικότητα;

Η μονολιθικότητα είναι βάλτος."

ΟΙ "ΒΟΥΛΓΑΡΟΙ" ΤΟΥ Κ.Κ.Ε....

Πρέπει να σημειωθεί ότι στην κατοχή ορισμένα κορυφαία στελέχη του Κ.Κ.Ε. που βρέθηκαν στις φυλακές από τον Μεταξά απελευθερώθηκαν από τους Βούλγαρους φασίστες κατακτητές ως "Βούλγαροι". Μεταξύ αυτών ήταν ο Ανδρέας Τζήμας, που έφθασε νάναι πολιτικός επίτροπος του ΕΛΑΣ και αντιπρόσωπος του ΕΑΜ στον Τίτο και ο Ανδρέας Τσίπας που διετέλεσε Γ. Γραμματέας του Κ.Κ.Ε. και επεσκέφθη επίσημα την βουλγαρική φασιστική κυβέρνηση Φίλωφ στη Σόφια. Ο Ιωαννίδης σε ένα σημείο των αναμνήσεών του αναφέρει τα εξής:

"Από την Ακροναυπλία πρώτα βγήκαν τα γράμματα. Έπειτα βγήκαν οι Σλαβομακεδόνες με τον Τσίπα (Σλαβομακεδόνας εργάτης μέλος της Κ.Ε. του ΚΚΕ από το 1935 - 1942) και τους άλλους που είχαν ακούσει χίλιες φορές τι και πως πρέπει να κάνουν και το ξέραν καλά αυτό από την Ακροναυπλία. Και αυτοί βοήθησαν. Αυτό δεν μπορεί να το αρνηθεί κανείς και από αυτούς που ήταν τότε έξω. Αυτό το λέει ο Πετρής Ρούσσοσ (μέλος της Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. από το 1934 και του Π.Γ. της Κ.Ε. το 1942-1945. Αντιπρόσωπος του ΚΚΕ στο Κάιρο, στην Πλάκα και στον Λίβανο). Φυσικά το λέει όταν είναι μαζί μου. Αλλού τι λέει δεν ξέρω. Ήταν και η Χρύσα Χατζηβασιλείου, (μέλος της Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. από το 1934 και του Π.Γ. από το 1942 -1950), που σ' αυτά τα ζητήματα είχε περισσότερη αντίληψη. Δε γίνεται καν συζήτηση γι' αυτό. Σιγά - σιγά σχηματιζόταν η αντίληψη για την ένοπλη πάλη, που έπαιρνε υπόψη και τα καινούρια στοιχεία. Βγήκε έξω κι ο Σιάντος κι αυτό το ζήτημα άρχισε να ξεκαθαρίζει καλύτερα".

Τον Ιούνιο του 1944 ο Ανδρέας Τζήμας είναι επίσημος απεσταλμένος της ΠΕΕΑ (κυβέρνηση ΕΑΜ) και του ΕΛΑΣ στον Τίτο. Εκεί, στα τέλη του ίδιου μήνα ο Τζήμας συναντήθηκε με το Σοβιετικό στρατηγό Κορνέγιεφ, αρχηγό της Σοβιετικής στρατιωτικής αποστολής στον Τίτο, και ο Τζήμας αναφέρει με έγγραφό του ότι ο Κορνέγιεφ του είτε να μεταδώσει τα ακόλουθα στην ΚΕ του ΚΚΕ.

"Η ΕΣΣΔ ύστερα από την άνανδρη επίθεση των γερμανοφασιστών και κατά τη διάρκεια του πολέμου υπέστη μεγάλες απώλειες σε έμψυχο και άψυχο υλικό. Δε χωρεί καμία αμφιβολία για την οριστική, τελική νίκη κατά των Γερμανών επιδρομέων. Όμως θάναι νίκη κερδισμένη με υπερένταση δυνάμεων και μεγάλες θυσίες. Αυτά πρέπει νάχουν οι δικοί σου πάντα υπ' όψη όταν καθορίζουν την πολιτική σας..."

Τον Ιούλιο του 1944, ο Ανδρέας Τζήμας έδωσε στο στρατηγό Κορνέγιεφ, που αναχωρούσε για τη Μόσχα το παρακάτω γράμμα:

"Προς

Την ΑΕ τον Πρωθυπουργό Στρατάρχη Στάλιν και τη Σοβιετική Κυβέρνηση.

Αξιότιμε Στρατάρχα,

Εξ ονόματος όλου του Ελληνικού Λαού, εξ ονόματος τριών εκατομμυρίων Ελλήνων οργανωμένων στο Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο Ελλάδας και στον Ελληνικό Λαϊκό Απελευθερωτικό Στρατό, εξ ονόματος του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας, απευθύνομαι σε Σας και στην Κυβέρνησή Σας και ζητώ:

1. Την πολιτική και ηθική ενίσχυσή Σας στον πόλεμο μας εναντίον των κατακτητών.

2. Την πολεμική τεχνική ενίσχυσή Σας.

Με την ελπίδα ότι η αίτησή μας αυτή θα γίνει ευμενώς δεκτή.

Διατελώ μετά σεβασμού

Ανδρέας Τζήμας

Αντιπρόσωπος της ΠΕΕΑ Ελλάδας

και του Γενικού Στρατηγείου του ΕΛΑΣ

στο Στρατηγείο του Τίτο

και την κυβέρνησή Του"

Όπως σημειώνει ο Ανδρέας Τζήμας στη σχετική έκθεσή του, ποτέ δε δόθηκε απάντηση σ' αυτό του το γράμμα. Αλλά η πιο σοβαρή "απάντηση" - δια της σιωπής - ήλθε από την ίδια τη σοβιετική στρατιωτική αποστολή που έφθασε στο βουνό, στο ΕΛΑΣ.

Ιωαννίδης: ο εγκέφαλος του Κ.Κ.Ε., διακηρύσσει: ούτε ένα φυσίγγι δεν μας έδωσαν οι Ρώσοι και ο Τίτο!...

Τέλη Ιουλίου του 1944. Έπειτα από τόσες προσπάθειες για αποκατάσταση επαφής με τους Σοβιετικούς, στην έδρα του Γενικού Στρατηγείου του ΕΛΑΣ φτάνει σοβιετική στρατιωτική αποστολή. Αλλά ήταν "σφίγγες", κυριολεκτικά "σφίγγες" όπως τους χαρακτηρίζει παρακάτω ο Ιωαννίδης. "Ήταν κουμπωμένοι μέχρι εκεί που δεν παίρνει". Ας σημειωθεί εδώ ότι και ο Τίτο μετά τη συμφωνία του Λιβάνου, και γενικότερα οι Γιουγκοσλάβοι δεν απέκρυσαν τη δυσφορία τους γι' αυτήν. Αφηγείται, λοιπόν, ο Γ. Ιωαννίδης:

" Ε, έρχονται κι αυτοί οι ευλογημένοι από κει πέρα, από τον Τίτο, από την αντιπροσωπεία που βρισκόταν στον Τίτο. Έρχονται ο Ποπώφ, ο Τσερνίτσεφ και οι άλλοι. Βλέπεις, είχε περάσει ήδη αρκετός καιρός που ο Ανδρέας Τζήμας βρισκόταν έξω. Συχνά μας τηλεγραφούσε ότι θα μας στείλουν πολεμικό υλικό και ρωτούσε αν πήραμε. Εμείς απαντούσαμε ότι δεν πήραμε ακόμα τίποτα. Όσπου αποφάσισαν να μας στείλουν τη Στρατιωτική Αποστολή. Η στροφή των πραγμάτων ήταν πια καθαρή. Μας τη στείλαν στα τέλη του Ιούλη 1944. Τότε έφτασαν και ήταν κουμπωμένοι μέχρι εκεί που δεν παίρνει. Κατάλαβες;

"Μαζί τους είχαν και τον Βαβούδη που εγώ τον καθοδηγούσα στον Πειραιά και τον γνώριζα πολύ καλά από το 1929 ακόμα.

(Ο Βαβούδης χειρίζονταν αργότερα τον ασύρματο με τον οποίο το Κ.Κ. Ε. έπαιρνε εντολές από την Σόφια. Μετά τον συμμοριτοπόλεμο ανακαλύφθηκε η κρύπτη του στην Αθήνα και ο Βαβούδης αυτοκτόνησε).

"Μόλις με είδε αυτός με αγκάλιασε με μεγάλη χαρά και συγκίνηση και όλοι τους αυτοί με είχαν εκεί Γιάννη και Γιάννη. Αυτό ήταν μεγάλη υπόθεση. Μια συνάντηση συγκινητική για όλους μας και για τους Σοβιετικούς. Παρ' όλα αυτά σφίγγες. Σφίγγες. Διότι είχαν εντολή τα στρατεύματά τους να μην μπουνε μέσα στην Ελλάδα.

" Τους δώσαμε λεπτομερή έκθεση για το τι δυνάμεις έχουμε, που τις έχουμε τοποθετημένες, τι οπλισμό έχουμε, τι κάναμε εδώ και τι κάναμε εκεί, τι μάχες δώσαμε. Τους δώσαμε όλα τα δελτία κλπ. του Γενικού μας Στρατηγείου. Τους τα δώσαμε από την πρώτη στιγμή. Τους κατατοπίσαμε για όλα από την πρώτη στιγμή. Μ' αυτό μπορούσαν να δουν και έβλεπαν την ειλικρίνειά μας. Παρ' όλα αυτά αυτοί δεν ήθελαν να αναλάβουν καμιά υποχρέωση. Δεν ήταν πια ότι δε μας είχαν εμπιστοσύνη. Αλλά ήταν ότι ήξεραν πως την Ελλάδα την είχαν αναλάβει υπό την επιρροή τους οι Άγγλοι. Το ξέραν αυτό και τι να μας πουν. Δεν μπορούσαν να μας το πουν."

Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΠΟΠΩΦ

Στις αναμνήσεις του Ιωαννίδη αναφέρεται κι ένας διάλογος του με μέλος της σοβιετικής στρατιωτικής αποστολής, τον Τσερνίτσεφ (που παλιότερα δούλευε στη σοβιετική πρεσβεία της Αθήνας και τώρα στη σοβιετική αποστολή ήταν σοβιετικός αντισυνταγματάρχης δίπλα στον αρχηγό της αντισυνταγματάρχη Ποπώφ). Η συζήτηση αυτή περιστράφηκε γύρω από ένα μήνυμα του Ν. Ζαχαριάδη, που τότε ήταν έγκλειστος στο χιτλερικό στρατόπεδο του Νταχάου, προς το Κ.Κ.Ε. Αλλά ας παρακολουθήσουμε τις αναμνήσεις του Ιωαννίδη.

"Είχα πάρει ένα σημείωμα από τον Ζαχαριάδη από το Νταχάου. Μου το 'φερε ένα παιδί, ένας Ηπειρώτης. Ήταν ένα σημείωμα μονάχα με αριθμούς, αλλά ο χαρακτήρας πολύ γνωστός για να γίνει πιστευτός από μένα. Ο Ζαχαριάδης του είχε πει να παραδώσει αυτό το σημείωμα στον Παρτσαλίδη ή στον Ιωαννίδη, επειδή δεν ήξερε σίγουρα που βρίσκεται ο Παρτσαλίδης. Του είπε να ψάξει

οπωσδήποτε έναν από μας τους δυο και να παραδώσει αυτό το σημείωμά του. Αυτό το σημείωμα έφτασε σε μένα τις παραμονές της συνεδρίασης της Κεντρικής Επιτροπής του Αυγούστου. Τότε εγώ συναντήθηκα και με τους Σοβιετικούς. Εγώ με μεταφραστή τον Πετρή.

"Ο Ζαχαριάδης έβαζε ζήτημα να οργανώσουμε δραπέτευση από το Νταχάου. Μια τυχοδιωκτική ενέργεια δηλαδή. Να στείλουμε εμείς άνθρωπο στη Γερμανία. Ο άνθρωπος που ήρθε από εκεί να μας κατατοπίσει από που περνάει κάθε πρωί ο Ζαχαριάδης για να πάει στο εργοστάσιο και να δώσει τα εργαλεία στους εργάτες, γιατί αυτή τη δουλειά είχε εκεί. Να πάει ο άνθρωπός μας εκεί και όταν περνάει ο Ζαχαριάδης να του δώσει ένα πουκάμισο στο οποίο το δεύτερο κουμπί να είναι μισό για να βεβαιωθεί ο Ζαχαριάδης ότι ο άνθρωπος αυτός είναι σταλμένος από μένα. Τώρα καταλαβαίνεις. Άνθρωπος από την Ελλάδα να φτάσει μέχρι την Γερμανία, να περιμένει σε ένα δρόμο και να βρει τον Ζαχαριάδη να του δώσει κάτι. Επρόκειτο για κάτι το τελείως αδύνατο. Κάτι το καταπληκτικό. Ο άνθρωπός μας να παραλάβει από εκεί τον Ζαχαριάδη και να τον οδηγήσει μέχρι τα ελβετικά σύνορα για να μπει στην Ελβετία που ήταν ουδέτερη χώρα και από εκεί να το σκάσει. Επρόκειτο λοιπόν για ένα σχέδιο καταπληκτικό. Αλλά Ζαχαριάδης ήταν αυτός. Κατάλαβες;

"Το σκεπτόμουν και όταν το έβαλα στη σοβιετική αποστολή ντρεπόμουν αλλά το έβαλα.

— Ο Ζαχαριάδης τους λέω, έτσι μας παραγγέλνει να κάνουμε. Μπορείτε να κάνετε τίποτα εσείς;

— Να φροντίσουμε μου λέει ο Ποπώφ.

— Θέλετε να σας δώσω και τα συνθηματικά κ.λ.π.;

— Όχι, όχι, δε χρειάζεται να μας δώσεις τίποτα.

"Καθαρό και ξάστερο. "Μη μας μπλέκετε με τέτοιες υποθέσεις". Ούτε ξαναμίλησα ούτε ξαναείπα, ούτε ξαναρώτησα τι έκανες και τα ρέστα. Ήταν ολοκάθαρο. Σ' αυτούς δεν μπορείς να μιλάς, ή να επανέρχεσαι σε πράγματα που κατηγορηματικά καταλαβαίνεις ότι είναι ενάντια. Κατάλαβες; "Όχι, όχι, όχι. Μη μου δίνεις τέτοια πράγματα τώρα". Πάει τέλειωσε."

ΕΝΑΣ ΜΟΝΑΧΑ ΜΟΡΦΑΣΜΟΣ

Ο Ιωαννίδης αποκαλύπτει εν συνεχεία ότι ο Τσερνίτσεφ, ο πολιτικός της Σοβιετικής αποστολής, αποδοκίμασε με ένα μορφασμό την πρόθεση που είχε από τον Ιούλιο 1944 το ΚΚΕ να συγκρουσθεί με την Αγγλία.

Αφηγείται ο Ιωαννίδης:

"Πριν ακόμα βάλω εγώ το ζήτημα για τον Ζαχαριάδη θέσαν αυτοί το ζήτημα γιατί ανακαλέσαμε τους αντιπροσώπους μας από το Λίβανο. Εγώ με τη φόρα που είχα τους απάντησα ότι ανακαλέσαμε τους αντιπροσώπους μας γιατί άλλα τους είπαμε να κάνουν και άλλα έκαναν..."

— Αυτοί θέσαν αυτό το ζήτημα;

— Αυτοί βέβαια. Ήταν ενημερωμένοι καλά και για τη Μέση Ανατολή και για το Λίβανο, και γι' αυτά που είπε η πρεσβεία τους στον Πετρή. Και ο Πετρή είναι εκεί παρών, μας κάνει τον μεταφραστή. (Πετρή είναι ο Π. Ρούσσοσ που είχε σταλεί στο Κάιρο και Λίβανο και είχε λάβει μήνυμα του Ρώσου πρεσβευτή να σεβασθεί το ΚΚΕ την συμφωνία του Λιβάνου).

Τους είπα, λοιπόν, ότι εμείς είπαμε στους αντιπροσώπους μας να κάνουν αυτό κι αυτό και αυτοί

κάναν εκείνο κι εκείνο και επιπλέον αποκήρυξαν και τις δυνάμεις μας στη Μέση Ανατολή. Γι' αυτό τους ανακαλέσαμε και οι σχέσεις μας με τους Εγγλέζους επιδεινώθηκαν.

Τότε ο Τσερνίτσεφ, όχι ο Ποπώφ που ήταν στρατιωτικός, αλλά ο Τσερνίτσεφ που είχε το ψευδώνυμο Νικολάεφ και παλιότερα δούλευε στη σοβιετική πρεσβεία της Αθήνας, μου λέει: "Και τι έχετε υπόψη σας να πολεμήσετε ενάντια στους Εγγλέζους;". Του λέω ότι εάν παρουσιαστεί ανάγκη φυσικά θα πολεμήσουμε και με τους Εγγλέζους. Μου κάνει ένα μορφασμό πολύ χαρακτηριστικό. Τι σήμαινε αυτό; Αποδοκιμασία της απάντησής μου. Εγώ εκείνη τη στιγμή τα έχασα. Είδα ότι αποδοκιμάζομαι. Ο Τσερνίτσεφ δεν μπορούσε να σου πει κάνε αυτό ή εκείνο. Σε καμιά περίπτωση. Αλλά ο μορφασμός του έλεγε καθαρά: Τι μου λες τώρα εσύ. Στραπάτσο. Και ήταν παραμονές της συνεδρίασης της Κεντρικής Επιτροπής. Άντε τώρα να βρεις άκρη... Ν' αρχίσεις από τώρα τη μάχη με τους Άγγλους ή να αφήσεις για μετά; Ή να δεις πως θα εξελιχθούν τα πράγματα και ανάλογα να κανονίσεις;

" Αυτοί είχαν υπόψη τους ότι θα πολεμούσαν με τους Εγγλέζους. Το ξέραν αυτό. Εάν καταλαμβάναμε την εξουσία και έτσι δεν είχαμε σκοπό να συνεργαστούμε με τους Εγγλέζους που οπωσδήποτε θαρχόταν στην Ελλάδα, θα συγκρουόμασταν αμέσως. Κι αυτοί δεν είχαν σκοπό να συγκρουστούν με τους Εγγλέζους. Σε καμιά περίπτωση. Ο πόλεμος διαρκούσε ακόμα. Δεν επρόκειτο ναρθούνε και να υπερασπίσουν εμάς.

" Εμείς δε ζητούσαμε και τίποτα το μεγάλο. Ένας μονάχα λόχος ή ένα τάγμα του σοβιετικού στρατού, να έμπαινε στην Ελλάδα για να μην τολμήσουν να έρθουν οι Εγγλέζοι, εμείς θα τα αλωνίζαμε όλα. Αυτή είναι η ουσία. Τα άλλα όλα είναι πράσινα άλογα. Είναι μπούρδες όλα αυτά που λέγονται από δω και από εκεί.

Αυτός ο μορφασμός εμένα με έκανε άνω κάτω. Και αυτό κατά κύριο λόγο μας εξανάγκασε να αποφασίσουμε να δεχτούμε την συμφωνία του Λιβάνου και να στείλουμε τους υπουργούς μας στην κυβέρνηση. Είπαμε ότι πρέπει και θα πολιτευθούμε έτσι ώστε να μην υποχρεώσουμε τους Εγγλέζους να μπουν στην Ελλάδα πριν από την ώρα τους. Κατάλαβες; Όλο το ζήτημα ήταν σ' αυτό. Ευλύγιστη πολιτική για να ματαιώσουμε τον ερχομό των Εγγλέζων πριν από την απελευθέρωση.

ΟΥΤΕ ΕΝΑ ΦΥΣΙΓΓΙ

"Η Ελλάδα ανήκε στη σφαίρα της επιρροής τους. Και όταν ήρθαν, οι Γερμανοί δεν είχαν ακόμα εκκενώσει ολόκληρη την Ελλάδα. Και ήρθαν μ' αυτήν την πρόφαση. Να κυνηγήσουν τους Γερμανούς. Αλλιώς θα τους λέγαμε: γιατί ήρθατε; Θα τους έλεγε, ας πούμε και η Σοβιετική Ένωση γιατί πήγατε εκεί;

"Έτσι έγινε αυτή η υπόθεση και στείλαμε τους υπουργούς μας. Δεν πρόκειται για έναν προσανατολισμό τυχαίο ή για κάποιο τυχοδιωκτισμό: τους ανακαλέσαμε από τη μια μεριά, τους δώσαμε και μομφή διότι κάναν αυτά που κάναν εκεί πέρα στα Λίβανο και από την άλλη μεριά στέλνουμε τώρα την αντιπροσωπεία μας στην κυβέρνηση. Και στέλναμε ποιόν; Στέλναμε το Ζεύγο...

— Καλά, δεν έγινε περισσότερη συζήτηση;

— Αυτός ο μορφασμός που μου έκανε δε χωρούσε άλλη συζήτηση. Δεν μπορούσε... Ούτε θα μου έλεγε τίποτε. Θα έλεγε, εσείς κανονίζετε εδώ πέρα. Κατάλαβες; Αυτός δεν μπορούσε να εκτεθεί. Σου έδινε να καταλάβεις... Ήρθατε σε επαφή με τον πρεσβευτή ο οποίος είναι εκπρόσωπος της κυβέρνησης. Ώστε ξέρετε τη γνώμη από εκεί. Εγώ ήρθα νομίζω εδώ πέρα γιατί είδαμε ότι ανακαλέσατε και τους αντιπροσώπους σας από εκεί και χαλάσατε και τη συμφωνία του Λιβάνου.

- Ουσιαστικά σε τελευταία ανάλυση δηλαδή, γι' αυτό ήρθαν; Άλλο τι κάναν σαν αντιπροσωπεία;
- Τίποτε. Ούτε ένα φυσίγγι. Τους δώσαμε λογαριασμούς μυστήρια τι μας χρειάζεται για τώρα που έρχεται αυτό κ.λ.π... Ούτε ένα φυσίγγι. Τι νομίζεις;
- Ούτε είπαν δεν μπορούμε να δώσουμε κ.λ.π.;
- Τίποτα, τίποτα, τίποτα!
- Να σας δώσουμε καταστάσεις για το τι μας χρειάζεται κ.λ.π.;
- Ευχαρίστως.

Τα πήραν όλα αυτά. Τίποτε δεν έγινε.

" Έφτασε ο Τολμπούχιν (σοβιετικός στρατάρχης στην Βουλγαρία) μέχρι τα σύνορά μας. Μπήκαμε και ένας λόχος μέσα εκεί χάμω. Μπήκε. Ξέρεις πως μπήκε. Έχασε το δρόμο και μπήκε εκεί πέρα. Και τους πήρανε από εκεί. Πήγε ο Ερυθριάδης και είδε τον Τολμπούχιν και αυτός του είπε ότι αυτά τα πράγματα τα κανονίζουν από αλλού. Κατάλαβες τώρα τι γίνεται;"

Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΣΤΑΛΙΝ - ΤΣΩΡΤΣΙΑ

Όλα τα σημάδια ήσαν ολοφάνερα αλλά η ηγεσία του ΚΚΕ έπεσε στο δόκανο που έστησε η ίδια. Λέει, κατόπιν εορτής, ο Δημ. Βλαντάς:

"Εμείς μπορούσαμε να είχαμε νικήσει από την περίοδο της Κατοχής όταν είχαμε την εξουσία και την παραδώσαμε ηλιθίως. Μπορούσαμε να νικήσουμε και κατά τον εμφύλιο πόλεμο, αν σωστά διευθύνουμε τον ένοπλο αγώνα.

"Φταίγανε πρώτ' απ' όλα οι Σοβιετικοί και μετά το ίδιο το Κομμουνιστικό Κόμμα. Στον Παπανδρέου δεν καταλογίζω ευθύνες, γιατί δουλειά του ήταν να πνίξει το κίνημα της εθνικής αντίστασης. Το θέμα δεν είναι τι έκανε ο Παπανδρέου, αλλά τι κάναμε εμείς. Και η ουσία είναι ότι ο Churchill και ο Στάλιν μοιράσανε τον κόσμο. Κατά τη συμφωνία τους στη Μόσχα, το 80% της Ελλάδος θ' ανήκε στην αγγλική επιρροή και το υπόλοιπο 20% στη ρωσική. Στο βιβλίο μου που έχω για έκδοση, αποκαλύπτω ότι το Σύμφωνο του Λιβάνου δεν είναι ανεξάρτητο από τις συζητήσεις που έκανε η αντιπροσωπεία μας με το Ρώσο πρεσβευτή στο Κάιρο, καθώς και με τον ερχομό αργότερα του περιβόητου Ποπώφ στα βουνά, επικεφαλής της σοβιετικής στρατιωτικής αποστολής. Νικηθήκαμε λοιπόν πρώτον γιατί το απαιτούσανε τα σοβιετικά συμφέροντα και δεύτερον γιατί μέσα στην ηγεσία του ΚΚΕ υπήρχαν προδότες. Ένας απ' αυτούς ήταν ο Σιάντος.

"Ο Σιάντος λοιπόν ήταν πάντοτε προβοκάτορας και κατά την γνώμη μου πράκτορας της Intelligence Service. Έτσι μπόρεσε και έπαιξε το ρόλο του για να πνίξει το κίνημα της εθνικής αντίστασης στην Κατοχή και μετά στην περιπέτεια του Δεκεμβρίου. Έπαιζε διπλό παιχνίδι εξυπηρετώντας και τα αγγλικά και τα σοβιετικά συμφέροντα ακολουθώντας τη συμφωνία Churchill - Στάλιν".

ΗΤΑΝ ΠΑΓΙΔΑ Ο ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ

Και συνεχίζει ο Βλαντάς:

"Είναι χαρακτηριστικό ότι λίγες μέρες πριν φτάσει ο Ποπώφ στην Ελλάδα, η Κεντρική Επιτροπή

δήλωσε ότι δεν θ' αναγνωρίσει τον Παπανδρέου πρωθυπουργό. Μετά την συνάντηση Ποπώφ - Σιάντου (που ποτέ δεν έγινε λόγος στην Κεντρική Επιτροπή για την συζήτηση αυτή), έγινε ανακοίνωση της Κεντρικής Επιτροπής, ότι δεχόμαστε και τον Παπανδρέου πρωθυπουργό. Άρα λοιπόν εδώ είναι φανερό ότι ο Ποπώφ του είπε: "κάτσετε καλά, για να τελειώνουμε".

"Εδώ όμως μπαίνει ένα άλλο ζήτημα, αφού παίζανε αυτό το ρόλο γιατί μετά είχαμε τον Δεκέμβρη; Ο Δεκέμβρης, αγαπητέ μου, έγινε για τη συντριβή του κινήματος. Η Συμφωνία του Λιβάνου δεν έλυε το πρόβλημα. Ήταν τρία εκατομμύρια άνθρωποι οργανωμένοι στο ΕΑΜ, μια τεράστια δύναμη με 100.000 στρατό δεν μπορούσε έτσι να τελειώσει αυτή η υπόθεση, με την κυβέρνηση της Εθνικής Ενότητας. Πραγματική εξουσία είμαστε εμείς, έπρεπε να περάσουμε από μια συντριβή και γι' αυτό έγινε ο Δεκέμβρης.

" Στην συντριβή μας οδήγησε η ηγεσία του κόμματος και ειδικά ο Σιάντος. Ο Σιάντος σ' αυτή την περίπτωση έπαιξε ρόλο προβοκάτορα. Διότι εάν μεν έχεις υπογράψει τη Συμφωνία του Λιβάνου την έχεις δεχθεί, έχεις υπογράψει τη Συμφωνία της Γκαζέρτας - που είναι ακόμα πιο μεγάλη προδοσία - έχεις φέρει το κίνημα προ τετελεσμένου γεγονότος, τι τον θέλεις λοιπόν τον Δεκέμβρη; Και αφού φτάσεις στον Δεκέμβρη, τι κάνεις; Εδώ υπάρχουν συγκεκριμένα στοιχεία. Η διοίκηση του Α' Σώματος Στρατού είχε επικεφαλής τον Μάντακα, ο οποίος δεν καταλάβαινε τίποτε από επαναστατικό πόλεμο. Επιτελάρχης του όμως ήταν ο πατριώτης μου Προκάκης, εξαιρετος αξιωματικός που επεξεργάστηκε ένα σχέδιο αντιμετώπισης της καταστάσεως. Και πρότεινε χτύπημα στο κέντρο της Αθήνας και στο Γουδί, που ήταν το κέντρο της αντίδρασης. Ο Σιάντος αλλάζει αυτό το σχέδιο. Σκαρώνει την Κεντρική Επιτροπή του ΕΛΑΣ, ενώ υπήρχε Γενικό Στρατηγείο και έτσι δεν είχαμε ούτε ενιαία στρατιωτική διοίκηση. Καθορίζει πρώτα ξεκαθάρισμα των αστυνομικών τμημάτων και μετά χτύπημα στο κέντρο και στο Γουδί. Στην πλειοψηφία όμως τα αστυνομικά τμήματα ήταν δικά μας, ήτανε ΕΑΜίτες οι αστυνομικοί. Τι τον ήθελε τον πόλεμο με τους αστυνομικούς; Ασφαλώς η υπόθεση αυτή άρχισε έτσι για να δώσουν καιρό στους Άγγλους να 'ρθουν. Αναποδογύρισαν λοιπόν το σχέδιο που είχε γίνει από τους επιτελικούς. Δεύτερον δημιουργούν την Κεντρική Επιτροπή του ΕΛΑΣ διχάζουν το στρατό μας και θέλει τώρα να διευθύνει τον πόλεμο ο Σιάντος χωρίς νάχη ιδέα από μάχες.

"Γίνεται και άλλο λάθος. Στέλνουν τις κύριες δυνάμεις του ΕΛΑΣ με το Σαράφη, για να κυνηγήσουν τον Ζέρβα. Γιατί αφού το Ζέρβα μπορούσαν να τον κρατήσουν καθηλωμένο τα τμήματα ΕΛΑΣ της Ηπείρου; Όστε βγαίνει το συμπέρασμα ότι στείλανε εκεί τον ΕΛΑΣ για να τραβήξουν οι μάχες στην Αθήνα σε μάκρος, ώσπου να προλάβουν οι Εγγλέζοι. Τα λάθη συνεχίζονται. Αφού κάνουν πόλεμο στην Αθήνα γιατί αδρανούν στην υπόλοιπη Ελλάδα; Γιατί δεν αφοπλίζουν τους Εγγλέζους στην Θεσσαλονίκη και σε μερικές άλλες πόλεις και δεν κατεβάζουν προς την Αθήνα στρατό, αλλά προσπαθούν να προωθήσουν μια μεραρχία προς το τέλος; Ο λαός των Αθηνών τους έδωσε 33 μέρες, αρκετό χρονικό διάστημα για να κάνουν γενική επιστράτευση σ' όλη την Ελλάδα. Γιατί δεν έγινε; Άρα υπήρχε προδοσία. Εμείς στον εμφύλιο πόλεμο φέραμε το στρατό σε κατάσταση αποσύνθεσης, χωρίς νάχουμε δική μας ολόκληρη τη χώρα. Τότε όλα ήταν δικά μας και μεις τους παραδώσαμε την εξουσία. Αυτή είναι η πραγματικότητα".

ΤΑ ΦΟΒΕΡΑ ΜΥΣΤΙΚΑ

Σ' αυτά τα δραματικά ερωτήματα, που βασανίζουν από το 1944 κάθε κομμουνιστή, επιχειρεί να δώσει μian απάντηση ο Θανάσης Χατζής Γενικός Γραμματέας του ΕΑΜ.

Ο Θ. Χατζής είναι οδοντογιατρός. Κατάγεται από λαμπρή οικογένεια Μακεδονομάχων από το Αμύνταιο και οργανώθηκε πολύ νέος στο κόμμα, όταν ήταν φοιτητής. Ανέβηκε γοργά στην κομματική ιεραρχία και έφθασε Γ. Γραμματέας του ΕΑΜ σε μian από τις κρίσιμότερες φάσεις του κινήματος. Από το πόστο του αυτό γνωρίζει πολλά. Και λέει πολλά. Επέστρεψε στην Ελλάδα κι αυτός

με βαθιά πίκρα και με άσβεστο μίσος για την Δεξιά. Δεν το κρύβει. Στο τρίτομο βιβλίο του "Η νικηφόρα επανάσταση που χάθηκε" ο Χατζής θρηνεί την χαμένη ευκαιρία, ασκεί φοβερή κριτική στην κομματική ηγεσία και θεωρεί ότι το μέγα λάθος ήταν που δεν ... σφάξανε περισσότερους, ώστε να συντρίψουν την "αντίδραση". Είναι και αυτό μια άποψη. Οι θέσεις του πάντως είναι τεκμηριωμένες με πλούσια βιβλιογραφία, ντοκουμέντα του κόμματος και μαρτυρίες των συντρόφων του. Στο τρίτο τόμο που αναφέρεται στο Δεκεμβριανό Κίνημα ο Θ. Χατζής αποκαλύπτει ότι:

1ον.- Το Κ.Κ.Ε. είχε αποφασίσει να κτυπήσει την Αθήνα πολύ πριν από τα Δεκεμβριανά. Είχε καταστρώσει μάλιστα και τα σχετικά στρατιωτικά σχέδια. Σ' αυτό συμφωνεί με τον Ι. Ιωαννίδη που αποκαλύπτει, επίσης, καθώς είδαμε ότι η απόφαση για σύγκρουση με τους Άγγλους είχε ληφθεί πριν από τον Ιούλιο του 1944 και στις 17 Νοεμβρίου επικυρώθηκε από το Πολιτικό Γραφείο. Οι ισχυρισμοί των κομμουνιστών, συνεπώς, ότι τάχα τους εξανάγκασαν σε αγώνα (που δεν ήθελαν δήθεν) οι Άγγλοι, πέφτουν στο κενό. Είναι ψέμα.

2ον.- Στα Δεκεμβριανά δεν κινητοποιήθηκε ο στρατιωτικός μηχανισμός του ΕΛΑΣ. Αδράνησε και δεν έστειλε τις προβλεπόμενες δυνάμεις στην Αθήνα. Παρά τούτα η πρωτεύουσα διέθετε 9.000 ένοπλους αντάρτες που τους ανέβασε σε λίγες μέρες σε 12.000 άνδρες.

3ον.- Το Πολιτικό Γραφείο του Κ.Κ.Ε. διαλύθηκε. Τα μέλη του σκόρπισαν σε όλη την χώρα κατά την κρισιμότερη φάση και έτσι δεν πήραν έγκαιρα αποφάσεις. Ήταν κόλπο κάποιου χαφιέ μέσα στο Κ.Κ.Ε. αυτό; Άγνωστο. Στις 7 Δεκεμβρίου πάντως, τρεις μέρες μετά την έναρξη των εχθροπραξιών, συνέρχεται το Πολιτικό Γραφείο, επιτέλους, και αποφασίζει, με εισήγηση του φιλοσοβιετικού Ιωαννίδη, να μη κτυπηθεί με τους άλλους "για να μη χαλάσει ο συμμαχικός αγώνας". Αυτή είναι και η σοβιετική γραμμή, που, χωρίς να αποκαλύπτεται φανερά περνάει μέσα στην ηγεσία και παραλύει το κίνημα. Όλα συμπίπτουν σ' αυτήν την υπόθεση, που δεν ανήκει στον Χατζή.

Ο Ρώσος συνταγματάρχης Ποπώφ, λίγες μέρες πριν από τα Δεκεμβριανά είχε επισκεφθεί τον πιστό "εγκέφαλο" του Κ.Κ.Ε. Ιωαννίδη, όπως ομολογεί ο ίδιος, και τον ρώτησε αν θα κτυπηθούν με τους Άγγλους. Στην καταφατική απάντηση του Κ.Κ.Ε., ο Ρώσος συνταγματάρχης δεν είπε τίποτε. Τίποτε απολύτως. Άρα αποδοκίμαζε. Τον Ιούλιο 1944, άλλωστε, ο πολιτικός κομισάριος Τσερνίτσεφ, όταν πήρε ίδια απάντηση από τον Ιωαννίδη στο βουνό, έκανε απλώς ένα μορφασμό. Ένα μορφασμό έντονης αποδοκίμασίας. Η Μόσχα ήξερε την κατάληξη. Αλλά άφηνε τα θύματά της, τους κομμουνιστές, να σφαγούν και να αιματοκυλίσουν τον Λαό για να υπηρετήσει τα κρατικά της συμφέροντα. Στον Βορρά παγιώνονταν τα καθεστώτα των Κ.Κ. Αλβανίας, Βουλγαρίας και Γιουγκοσλαβίας. Δεν έπρεπε να προχωρήσουν προς βορράν, ιδίως στην Β. Ήπειρο, οι Έλληνες. Και ο Τίτο έχει λυμένα τα χέρια του κατά της Μακεδονίας. Τα κορόιδα οι Έλληνες του Κ.Κ.Ε. σκοτώνονται. Και σκοτώνουν αλύπητα.

4ον.- Ενώ το Π.Γ. του Κ.Κ.Ε. αποφασίζει να αναστείλει ουσιαστικά τις συγκρούσεις, αφήνει τον ένοπλο αγώνα να εκτυλίσσεται σε σφαγή, χωρίς να κάνει τίποτε, έως τα τέλη Ιανουαρίου περίπου. Και την ίδια μέρα που το Κ.Κ.Ε. (7.12.44) αποφάσιζε μυστικά να σταματήσει τον αγώνα, η υπό κομμουνιστική ηγεσία Κ.Ε. του ΕΛΑΣ εκδίδει... επαναστατική προκήρυξη στον αριστερό λαό της Αθήνας και τον καλεί σε επανάσταση. Αν δεν πρόκειται για σχιζοφρένεια, πρόκειται για τρομακτικό έγκλημα εν ψυχρώ. Έγκλημα κατά των οπαδών του Κ.Κ.Ε και του ΕΑΜ. Έγκλημα και κατά του Έθνους.

"ΑΔΑΜΑΣΤΕ ΛΑΕ"!

Η Διακήρυξη της Κεντρικής Επιτροπής του ΕΛΑΣ που δημοσιεύθηκε στις 7 Δεκεμβρίου 1944 στην Αθήνα, έχει ως εξής:

"Αδάμαστε και ηρωικέ Λαέ της Αθήνας, του Πειραιά και των Περιχώρων. Λαογέννητοι ήρωες αξιωματικοί, καπεταναίοι και αντάρτες του Θρυλικού Ε.Λ.Α.Σ.

Η γενική μάχη για την λευτεριά και την ολοκληρωτική ανεξαρτησία της Ελλάδας μας άρχισε. Δεν την θελήσαμε, μας την επέβαλαν.

Ο αγώνας μας είναι καθαρά εσωτερικός. Οι σύμμαχοι Άγγλοι πρέπει να μείνουν ουδέτεροι και τους βεβαιούμε πως δεν θα διατρέχουν κανέναν κίνδυνο. Εφόσον μας χτυπούν είμαστε υποχρεωμένοι να τους χτυπήσουμε και την ευθύνη ακέραια την έχουν οι κ. Λήπερ και Σκόμπυ.

Διεξάγουμε τον ιερότερο αγώνα για την ελευθερία και την ανεξαρτησία μας. Όλος ο φιλελεύθερος κόσμος του εξωτερικού είναι μαζί μας.

Εμπρός για την τελική νίκη. Για το ξερίζωμα του φασισμού. Για την Δημοκρατία. Για την ανεξαρτησία. Για μια πραγματική Δημοκρατική Κυβέρνηση".

ΤΡΟΜΑΚΤΙΚΟ ΛΑΘΟΣ: ΜΟΙΡΑΙΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

Θα δώσουμε αυτούσια τα κείμενα του Θαν. Χατζή. Πρέπει να σημειωθεί ότι έχουν επιλεγεί τα σημαντικότερα σημεία, φυσικά, μεταξύ των οποίων παρεμβάλλονται πολλές σκέψεις, θεωρητικές ερμηνείες του κομμουνιστικού δόγματος, λυρισμοί κ.λ.π. Τα κείμενα όμως είναι ατόφια του Χατζή, όπως, άλλωστε και όλων των άλλων ηγητόρων του Κ.Κ.Ε. και του ανταρτικού Στρατού. Λέει, λοιπόν, ο Χατζής:

"Το κύριο πρόβλημα κάθε επανάστασης είναι το πρόβλημα εξουσίας.

"Το πρόβλημα αυτό η λαϊκή επανάσταση στην Ελλάδα μπορούσε και έπρεπε να το λύσει στις 12 με 18 του Οκτώβρη, όταν η λαϊκή επανάσταση με όργανά της τη Λαϊκή Αυτοδιοίκηση, τη Λαϊκή Δικαιοσύνη και την Εθνική Πολιτοφυλακή, στηριγμένη στον ΕΛΑΣ, τον μοναδικό εθνικό και συμμαχικό στρατό που υπήρχε στην Ελλάδα προχωρούσε στην ολοκλήρωσή της. Δεν το έλυσε. Σταμάτησε μπροστά στις πόρτες της Αθήνας.

"Τρομακτικό λάθος με μοιραίες συνέπειες. Ήταν αποτέλεσμα της πλάνης της ηγεσίας για ομαλό πέρασμα από την Κατοχή στην ελευθερία (σε συνεργασία με το παλιό κατεστημένο της ξεπεσμένης αστικής τάξης) και της αυταπάτης για το "συμμαχικό" ρόλο των Άγγλων"

"Ο λαός, που έβλεπε τις προετοιμασίες των έχθρων του, θεωρούσε τον ΕΛΑΣ μοναδική εγγύηση για τη λευτεριά του, την ανεξαρτησία του και τη διατήρηση των επαναστατικών κατακτήσεών του.

"Δεν συμφωνεί με την ηγεσία του που διαπραγματευόταν τον αφοπλισμό του κινήματος. Αγωνιά, προσπαθεί να αντιδράσει. Αλλά το κύρος και η δύναμη της επιβολής της ηγεσίας ήταν απροσπέλαστα. Ταλαντεύεται η ίδια και μεταδίδει την ταλάντευσή της και στις μάζες, που τις αποκοιμίζει, τις αφοπλίζει ιδεολογικά και τις αποπροσανατολίζει".

ΕΙΛΗΜΜΕΝΗ ΑΠΟΦΑΣΗ

Εκ πρώτης όψεως φαίνεται ότι η ηγεσία του Κ.Κ.Ε. ήταν φιλειρηνική και ο Λαός, αιμοβόρος. Δεν είναι έτσι. Απλώς η ηγεσία πρόδωσε, λύγισε, πήρε άλλες εντολές, άγνωστες ακόμη.

Τον κύριο ρόλο έπαιξαν δύο - τρία μοιραία πρόσωπα. Γιατί, αλλιώς η απόφαση για την σύγκρουση

ήταν παρμένη από το καλοκαίρι. Γι' αυτό ο Ιωαννίδης στέλνει στην Αθήνα, όπως ομολόγησε προηγουμένα, όλα τα όπλα που ρίχνουν αεροπορικά οι Αμερικανοί - "για να χτυπηθούν οι Γερμανοί" - Ο Χατζής διευκρινίζει παρακάτω. Γράφει:

"Το ΠΓ του ΚΚΕ, ακόμα και στα μέσα του Νοέμβρη, σε συνεδρίαση με τη συμμετοχή του Ιωαννίδη, είχε προβλέψει πως τα πράγματα τραβούσαν προς ένοπλη σύγκρουση με τις αντιδραστικές δυνάμεις και πως, πιθανότατα, δεν θα μείνουν οι Άγγλοι αδρανείς. Αποφάσισε τότε να αντιταχθεί σε κάθε απόπειρα των συνωμοτών - συνεπαναστατών και να μην διστάσει να χτυπήσει και τους Άγγλους, αν κάνουν χρήση των όπλων τους ενάντια στο λαό. Η απόφαση αυτή συζητήθηκε και καθορίστηκαν πρακτικά μέτρα εφαρμογής, την νύχτα στις 2 προς 3 του Δεκέμβρη, μετά την υπαναχώρηση του Παπανδρέου και την απαγόρευση της παλλαϊκής συγκέντρωσης. Φαινόταν πως το ΠΓ του ΚΚΕ είχε απαλλαγεί από τις αυταπάτες ότι οι Άγγλοι θα έμεναν αδιάφοροι."

"Η πρόταση της πολιτικής και στρατιωτικής καθοδήγησης της Αθήνας ήταν να αρχίσει αμέσως η γενική ένοπλη εξέγερση, με ένα στρατηγικό αιφνιδιασμό του εχθρού, σύμφωνα με τα σχέδια του Α' Σώματος Στρατού, για την κατάληψη της εξουσίας στην πρωτεύουσα. Το σχέδιο καθόριζε σαν κατεύθυνση του κύριου χτυπήματος το κέντρο της Αθήνας, όπου βρισκόταν η ξένη και ντόπια πολιτικοστρατιωτική ηγεσία της αντεπανάστασης. Κατάλληλη στιγμή για την έναρξη της εξέγερσης θεωρούνταν οι πρωινές ώρες της επομένης μέρας 4 του Δεκέμβρη, όταν θα είχε συγκεντρωθεί ο λαός στο κέντρο της πόλης, για να κηδέψει τα 21 θύματα της πλατείας Συντάγματος και τα 7 θύματα που είχαν σκοτωθεί από αστυφύλακες έξω από το ζαχαροπλαστείο του Μπερνίτσα, το βράδυ της ίδιας μέρας".

ΕΤΟΙΜΑ ΣΧΕΔΙΑ ΓΙΑ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ

"Το σχέδιο πρόβλεπε ταυτόχρονα μικρές, δευτερεύουσας σημασίας, επιχειρήσεις στην περιφέρεια της πόλης, στον Πειραιά και τα προάστια για την απομόνωση των τμημάτων της αντεπανάστασης, την κατάληψη επίκαιρων θέσεων και ιδρυμάτων.

"Όλες οι επιχειρήσεις προβλέπονταν να διεξαχθούν αποκλειστικά με δυνάμεις του Α'Σ.Σ., εκτός από την επίθεση στο Γουδί για την εξουδετέρωση της Ορεινής Ταξιαρχίας, που είχε ανατεθεί στη II Μεραρχία του ΕΛΑΣ Αττικοβοιωτίας και που το 2ο Σύνταγμά της είχε στρατοπεδεύσει έξω από την Κηφισιά".

"Η ΚΕ του ΕΛΑΣ συμφώνησε με τους καθοδηγητές της Αθήνας, ότι η ένοπλη σύγκρουση, από υπαιτιότητα των Άγγλων, είχε γίνει αναπόφευκτη και ότι αντικειμενικά η πολιτική στιγμή για την κατάληψη της εξουσίας είχε ωριμάσει. Επίσης δεν υπήρχε πρόβλημα πως και ποιος θα άρχιζε. Είχε κιάλας αρχίσει και είχε πάρει την πρωτοβουλία η ντόπια και ξένη αντεπανάσταση. Πρόβλημα για την ηγεσία του λαϊκού κινήματος ήταν πως θα έπρεπε να αντιμετωπίσει το ΕΑΜ-ΕΛΑΣ το ένοπλο πραξικόπημα της αντίδρασης, γιατί όλα έδειχναν πως τα βρετανικά στρατιωτικά τμήματα δεν θα περιορίζονταν σε επικουρικές ενέργειες υπέρ των αντιπάλων του λαϊκού κινήματος, αλλά σύντομα θα αναλάμβαναν ενεργητικά την κύρια ένοπλη δράση.

"Ο Σιάντος και τα μέλη της ΚΕ του ΕΛΑΣ συμφώνησαν επίσης με τις διαπιστώσεις της καθοδήγησης της Αθήνας σχετικά με τις ραγδαίες αλλαγές στην ψυχολογία και τις διαθέσεις των μαζών να αγωνιστούν και ένοπλα ακόμα, ενάντια στις ντόπιες αντιλαϊκές δυνάμεις, όχι όμως και με τη διαπίστωση πως ήταν έτοιμες να πολεμήσουν και τους Άγγλους, όλες οι δυνάμεις που ακολουθούσαν το ΚΚΕ και το ΕΑΜ. Η επιφύλαξη της ΚΕ του ΕΛΑΣ στηριζόταν σε δυο αποκαρδιωτικά γεγονότα κείνης της μέρας, που έδειχναν πως ο λαός ήταν τρομερά αποπροσανατολισμένος".

Το Π.Γ. του ΚΚΕ ματαιώνει την γενική επίθεση κατά της Αθήνας ενώ ο ΕΛΑΣ καλούσε σε επανάσταση τον λαό

Οι μάχες μαινόνται στην Αθήνα από τις 4 Δεκεμβρίου 1944. Στις συνοικίες σφαγιάζονται από τις ορδές του Μπαρτζώτα χιλιάδες αθώοι πολίτες. Τα αστυνομικά τμήματα σαρώνονται. Αλλά η ηγεσία του ΚΚΕ και του ΕΛΑΣ, που είχε σχεδιάσει από το καλοκαίρι την κατάληψη της Αθήνας, πέφτει σε συνεχείς - και αδικαιολόγητες αντιφάσεις. Δεν παίρνει ακόμη μίαν απόφαση. Την μεγάλη απόφαση που θα πάρει στις 7 Δεκεμβρίου το Πολιτικό Γραφείο δεν την εφαρμόζει αμέσως. Αποφάσισε να σταματήσει το κίνημα. Και δεν τολμά καν να το πει. Αφήνει τους ανθρώπους της να σκοτώνονται - τους καλεί μάλιστα σ' αυτό με την επαναστατική διακήρυξη του ΕΛΑΣ - ενώ γνωρίζει πως θα συμβιβασθεί "γιατί έτσι συμφέρει στον συμμαχικό αγώνα" (ΕΣΣΔ).

Ο Δ. Χατζής είναι αποκαλυπτικός στην αφήγησή του και στις κρίσεις του. Αλλά καμιά φορά πέφτει σε αντιφάσεις. Από την μια μεριά κατηγορεί σαν άβουλο τον Σιάντο που δεν κήρυξε γενική επίθεση στις 4 Δεκεμβρίου και από την άλλη τον επαινεί ότι στις 7 Δεκεμβρίου ήταν ο μόνος στο Πολιτικό Γραφείο που έλεγε πως η νίκη ήταν σίγουρη. Τελικά ο Χατζής καταδικάζει τον Σιάντο γιατί πειθάρχησε στο κόμμα και δεν προχώρησε στην δική του επανάσταση.

Πρόκειται για ένα παραλήρημα το οποίο όταν ξεσπάει μετά τριανταπέντε ολόκληρα χρόνια, αποδεικνύει σε τι χέρια είχε πέσει ο κόσμος του ΚΚΕ και του ΕΑΜ. Αλλά δυστυχώς, είχε πέσει και ολόκληρος ο λαός. Συνεχίζει, λοιπόν, ο Δ. Χατζής:

"Όλες οι προκαταρκτικές αυτές ενέργειες του ΕΛΑΣ απέβλεπαν στην προετοιμασία της γενικής ένοπλης εξόρμησης, όταν θα έφταναν οι δυνάμεις του μόνιμου ΕΛΑΣ, που αναμένονταν από ώρα σε ώρα. (Τα ενημερωτικά τηλεγραφήματα της ΚΕ του ΕΛΑΣ προς τις οργανώσεις, το Γενικό Στρατηγείο και προς τον Βαβούδη στη Σόφια είναι σαφέστατα: Ο ΕΛΑΣ στην Αθήνα δεν διαθέτει επαρκείς δυνάμεις για την γενική ένοπλη εξέγερση).

Η "ατολμία" της ΚΕ του ΕΛΑΣ, στην κυριολεξία του Σιάντου, (που ήταν το κύριο αποφασιστικό πρόσωπο που εκείνες τις μέρες είχε απόλυτη ελευθερία με την απουσία του Ιωαννίδη), να καθορίσει την επόμενη μέρα, 4 του Δεκέμβρη, σαν μέρα της ένοπλης εξέγερσης, καταλογίστηκε τότε και, αργότερα, υπό την καθοδήγηση του Ζαχαριάδη, σε βάρος της ΚΕ του ΕΛΑΣ και, φυσικά, του Σιάντου. Έφτασαν μάλιστα να "ανακαλύψουν" μέσα στο όργανο αυτό και "πράκτορες του εχθρού", που "συνειδητά" άφησαν να φύγει ανεκμετάλλευτη η αποφασιστική στιγμή.

Μετά τον πόλεμο και μέχρι σήμερα δεν είναι λίγοι εκείνοι που υποστήριξαν και υποστηρίζουν ότι ένα χτύπημα στο κέντρο της πόλης όπου βρισκόταν ο εγκέφαλος της αντεπανάστασης, θα παρέλυε όλο το σώμα. Αυτό βέβαια είναι σωστό όταν έχουν εξασφαλιστεί οι προϋποθέσεις για το νικηφόρο χτύπημα. Στις 4 του Δεκέμβρη το λαϊκό κίνημα και η πολιτική και στρατιωτική ηγεσία του δεν ήταν έτοιμοι για μια γενική ένοπλη εξέγερση.

ΔΙΑΛΥΜΕΝΟ ΗΤΑΝ ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ

"Τον καιρό που χρειαζόταν να παρθούν κρίσιμες αποφάσεις το ΠΓ είχε παραλύσει. Δεν είναι τυχαίο ότι στην προδεκεμβριανή περίοδο, συγκεκριμένα από το τέλος του Οκτώβρη, δεν υπάρχει ούτε μια απόφαση του ΠΓ, ή άλλου ευρύτερου κομματικού Σώματος. Η γραμμή του ΚΚΕ γινόταν γνωστή με ομιλίες και δηλώσεις του γραμματέα του ΚΚΕ Γ. Σιάντου, ή με ενυπόγραφα άρθρα του Ζεύγου, εκτός βέβαια από την αρθρογραφία του "ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ". Ακόμα και τη μέρα της ένοπλης πρόκλησης της αντίδρασης το ΠΓ δεν συνήλθε για να εξετάσει την κατάσταση και να πάρει αποφάσεις. Και δε μπορούσε να συνέλθει, γιατί τα μέλη του ήταν διασκορπισμένα. Είχαν σταλεί σε διάφορες, ασφαλώς σοβαρές αποστολές, αλλά πολλές απ' αυτές θα μπορούσαν να τις αναλάβουν άλλα

ανώτερα στελέχη, ώστε να μη βρεθεί τελικά το Κόμμα και το κίνημα χωρίς υπεύθυνη ηγεσία τη στιγμή που χρειαζόνταν συνεχείς και αδιάκοπες επεμβάσεις στις πολύπλοκες και γρήγορες αλλαγές που συντελούνταν. Συγκεκριμένα: Από την 1η του Δεκέμβρη ο Ζεύγος και η Χρύσα Χατζηβασιλείου στέλνονται στην έδρα της II Μεραρχίας, στη Χασιά της Αττικής, ο Ρούσσοσ στο εξωτερικό, ο Αναστασιάδης στην Ανατολική Μακεδονία, ο Στρίγκος βρισκόταν στην Μακεδονία, ο Πλουμπίδης στην Πελοπόννησο, ο Ιωαννίδης άρρωστος στο "Αρεταίειο". Ο Σιάντος επικεφαλής της ΚΕ του ΕΛΑΣ τη νύχτα στις 3 προς 4 του Δεκέμβρη έφυγε και εγκατέστησε το Στρατηγείο του ΕΛΑΣ στη Μονή Κλειστών, κοντά στη Χασιά Αττικής. Ο Μπαρτζώτας και ο Παρτσαλίδης μόνο παραμένουν στην Αθήνα. Λόγος για ομαδική αντιμετώπιση των προβλημάτων δε μπορούσε να γίνει. Η ΚΕ του ΕΑΜ συνεδρίαζε συνεχώς για να ξεπερνάει δικές της εσωτερικές διαφορές, με αμοιβαίες υποχωρήσεις και παλινδρομήσεις καταγράφοντας περισσότερο τα γεγονότα παρά παίζοντας ρόλο καθοριστικό στις εξελίξεις. Το μόνο όργανο που άμεσα ζούσε τα γεγονότα και μπορούσε να επεμβαίνει στις απαιτήσεις της στιγμής αναδείχτηκε τότε η ΚΕ του ΕΛΑΣ και αυτό γιατί επικεφαλής δύο φίλων του ΚΚΕ στρατηγών βρίσκονταν ο γραμματέας του Κόμματος Γιώργος Σιάντος".

ΣΕΡΝΟΝΤΑΝ ΠΙΣΩ Η ΗΓΕΣΙΑ ΤΟΥ Κ.Κ.Ε.

Ποιος σκόρπισε στα πέρατα της Ελλάδος τα μέλη του πανίσχυρου Πολιτικού Γραφείου; Ο Ιωαννίδης μάλλον. Γιατί; Άγνωστο. Πάντως το κενό δημιουργήθηκε και γράφει ο Χατζής:

«Οι εξελίξεις που συντελούνταν με εξαιρετικά γρήγορους ρυθμούς και έφεραν ριζικές αλλαγές στην κατάσταση και τη μεθοδολογία αντιμετώπισης και λύσης της πολιτικής κρίσης, δύσκολα μπορούσαν να κατανοηθούν από τα βουτηγμένα στον ομορτουτισμό μέλη του ΠΓ του Κ.Κ.Ε. Ήταν επίσης αδύνατο να κατανοηθούν από τους συνεργαζόμενους με το ΚΚΕ και τους ριζοσπάστες δημοκράτες της ΠΕΕΑ, που είχαν πάρει με το μέρος τους και τον αρχηγό της ΕΛΔ Τσιριμώκο. Εύκολα όμως έγιναν κτήμα και συνείδηση του λαού και εκείνων των μελών του ΚΚΕ και του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ που ζούσαν τα γεγονότα και σπρώχνονταν απ' αυτά στο δρόμο όχι μόνο της ένοπλης αντίστασης στις προκλήσεις του εχθρού, αλλά στην ένοπλη εξέγερση για την κατάκτηση της εξουσίας.

»Θα μπορούσαμε να πούμε σχηματικά ότι στις αρχές των Δεκεμβριανών οι λαϊκές μάζες ήσαν πιο μπροστά από το ΚΚΕ και το ΕΑΜ, οι κομμουνιστές και ΕΑΜίτες πιο μπροστά από τις καθοδηγήσεις τους. Η κατάσταση αυτή δημιουργούσε αισιόδοξη προοπτική, αλλά και πολλούς κινδύνους, που θα μπορούσαν να σταθούν μοιραίοι για την έκβαση του αγώνα που άρχισε και δεν είχε άλλο τέλος από την ένοπλη νίκη, ή τη συντριβή του μεγάλου λαϊκού κινήματος της Ελλάδας.»

ΟΙ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΤΟΥ ΕΛΑΣ 12.000 ΑΝΤΑΡΤΕΣ

"Η ΚΕ το ΕΛΑΣ υπολόγιζε πως με τις συνεχώς αυξανόμενες δυνάμεις του Α' Σ.Σ., (έφτασαν τις 12 χιλιάδες την τέταρτη μέρα της μάχης) και με τις δυνάμεις που απέσπασε από το Γ.Σ. και που τμηματικά θα έφταναν μέχρι τις 10 Δεκέμβρη, θα αποκτούσε απόλυτη υπεροχή δυνάμεων απέναντι στον αντίπαλο, που συνεχώς αιμορραγούσε, χωρίς δυνατότητα να συμπληρώνει τα κενά και χωρίς ελπίδα να φτάσουν ενισχύσεις από το εσωτερικό της Ελλάδας, ούτε από το εξωτερικό, τουλάχιστο μέχρι τις 12 Δεκέμβρη.

Πιθανό από καθαρή στρατιωτική άποψη για μια τακτική μάχη οι υπολογισμοί της ΚΕ να ήταν σωστοί. Αλλά για μια ένοπλη εξέγερση, που απαιτεί γρήγορη και επιβλητική νίκη, έτσι που να παραλύσει κάθε νέα απόπειρα του εχθρού, η μη χρησιμοποίηση επιβλητικού όγκου δυνάμεων ήταν λάθος, που στην πορεία αποδείχτηκε καθοριστικό."

ΣΒΩΛΟΣ: ΑΠΕΙΛΗ ΓΙΑ ΤΗΝ Β. ΕΛΛΑΔΑ

Ιδιαίτερη δραστηριότητα για την κατάπαυση του πυρός είχε αναπτύξει ο Σβώλος, υπουργός του ΕΑΜ στην κυβέρνηση Παπανδρέου, που υπό την πίεση του Κ.Κ.Ε. είχε αποχωρήσει μαζί με τους άλλους εαμικούς υπουργούς από την κυβέρνηση εθνικής ενότητας (την προέβλεπε η Συμφωνία του Λιβάνου) και είχε προκαλέσει την επαναστατική κρίση. Τώρα όμως ο παλαιός και σοφός καθηγητής του Συνταγματικού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης έτρεχε να συμμαζέψει τους συμμάχους του κομμουνιστές και να τους συνετίσει. Πέρασε την διαχωριστική γραμμή του πυρός στις 10 Δεκεμβρίου και συνάντησε τον Γιάννη Ζέβγο, παλιό κομμουνιστή, μέλος του Π.Γ. του Κ.Κ.Ε. Ο Ζέβγος, όπως και ο Σβώλος, ήταν διανοούμενος. Αργότερα, τον Απρίλιο του 1947 ένας παλιός κομμουνιστής τον δολοφόνησε στο κέντρο της Θεσσαλονίκης όπου ο Ζέβγος βρισκόταν ως εκπρόσωπος του Κ.Κ.Ε. στην Επιτροπή Ελέγχου του ΟΗΕ..

Ο Σβώλος, βλαχόφωνος Έλληνας, όπως άλλωστε και ο Σιάντος, ο Σαράφης, ο Τζήμας, ο Φλωράκης κ.λ.π. κατάγονταν από το Μοναστήρι και ήταν πολύ ευαίσθητος στα εθνικά θέματα. Έτρεξε, λοιπόν, στον Ζέβγο και του είπε ότι, αν συνεχισθεί ο ένοπλος αγώνας, κινδύνευαν ύψιστα εθνικά συμφέροντα στην Βόρειο Ελλάδα. Ο καθηγητής καταλάβαινε πολύ καλά τον κίνδυνο. Καθώς όμως ήταν σοσιαλιστής, δεν καταλάβαινε ότι τον κίνδυνο τον έφερνε το ίδιο το Κ.Κ.Ε.

ΤΟ ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΟ

Ο Ζέβγος άρχισε να κλονίζεται, λέει ο Χατζής. Που συνεχίζει την αφήγησή του ως έξης:

"Ο Ζέβγος, λίγο πριν συναντήσει τον Σβώλο είχε και αυτός όπως και άλλα μέλη του ΠΓ που βρίσκονταν στην Αθήνα πολύωρη συνεργασία με τον Ιωαννίδη, που χωρίς να έχει αποθεραπευτεί βγήκε από το Νοσοκομείο για να ξαναφέρει το Κόμμα και το κίνημα στο "σωστό δρόμο". Είχε δεχτεί μια τρομερή κριτική, ότι αφέθηκε να παρασυρθεί από τους "τυχοδιωκτισμούς" του Σιάντου. Ο Ζέβγος δεν πείστηκε, αλλά μπήκε σε βαθιά συλλογή.

Όλη τη νύχτα στις 6 προς 7 του Δεκέμβρη ο Ιωαννίδης δεχόταν ξεχωριστά τα μέλη του ΠΓ, που βρίσκονταν στην Αθήνα και τις πρωινές ώρες έφυγε, με ένα ένοπλο τμήμα για τη Χασιά, μαζί με τον Ζέβγο.

Ι. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ ΚΑΤΑ ΣΙΑΝΤΟΥ

Γιατί ο Ιωαννίδης δεχόταν ξεχωριστά τα μέλη του ΠΓ; Τι τους έλεγε; Άγνωστο. Βέβαιο είναι ότι επέβαλε τις απόψεις του, που τότε υπηρετούσαν τα συμφέροντα της ΕΣΣΔ απέναντι στους Άγγλους. Αρχίζει η Γιάλτα. Ο Χατζής συνεχίζει:

"Από κει έστειλε την Χρύσα Χατζηβασιλείου στην έδρα της ΚΕ του ΕΛΑΣ να ειδοποιήσει τον Σιάντο. Μια λιγότερη συνάντηση των δύο Γραμματέων του ΚΚΕ ήταν προμήνυμα για τον Σιάντο πως θα αντιμετώπιζε σκληρή επίθεση μέσα στο ΠΓ, που ζήτησε ο Ιωαννίδης να συνέλθει αμέσως. Ήξερε ότι ο Ιωαννίδης επηρέαζε όλα τα μέλη του Π.Γ. Ο ίδιος ο Ιωαννίδης πολλές φορές υπενθύμιζε στον Γραμματέα της ΚΕ του ΚΚΕ αυτό που, μετά τον πόλεμο στην λεγόμενη 3η Συνδιάσκεψη του ΚΚΕ (1950) τόνισε: "Ο Σιάντος δεν είχε μέσα στα στελέχη του κόμματος την εκτίμηση που είχα εγώ" και "εγώ έπαιζα πρωτεύοντα ρόλο στην ηγεσία του κόμματος".

"Πραγματικά η συνεδρίαση του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ ήταν σκληρή και απογοητευτική για τον Σιάντο. Ο Ιωαννίδης τον κατηγορήσε ότι αφέθηκε να παρασυρθεί από το εξαγριωμένο πλήθος και μόνος του πήρε την απόφαση να συγκρουστούμε με την αντίδραση ένοπλα, παρ' όλο που ήταν βέβαιο πως θα

βρισκόμαστε αντιμέτωποι και με τα αγγλικά τμήματα. Ότι με τις πρωτοβουλίες του έφερε το ΠΓ του ΚΚΕ μπροστά σε αδιέξοδο και την ΚΕ του ΕΑΜ σε αναταραχή, με κίνδυνο να βρεθεί το ΚΚΕ απομονωμένο την πιο αποφασιστική στιγμή. Έπλεξε εγκώμιο στον Σβώλο, τον Τσιριμώκο και τους άλλους υπουργούς του κινήματος, που ενώ τους φέραμε μπροστά σε μια τόσο ανεπιθύμητη και δύσκολη κατάσταση, δεν διαχώριζαν τις ευθύνες τους από το Κόμμα μας και παραμένουν στο λαοκρατικό στρατόπεδο. Ότι ο αγώνας που άρχισε και συνεχίζεται στην Αθήνα, και αν ακόμα τελειώσει με νίκη του κινήματος είναι επιζήμιος για τον γενικό πόλεμο που κάνουν οι σύμμαχοι. Για τον λόγο αυτό και μόνο - τόνισε ο Ιωαννίδης - θα πρέπει να προσανατολιστεί η ηγεσία προς μια πολιτική λύση, με οποιαδήποτε θυσία, για να μην απομονωθεί το ΚΚΕ διεθνώς και εσωτερικά να μην διασπαστεί το ΕΑΜ. Απέρριψε κατηγορηματικά κάθε σκέψη για γενική εξόρμηση στο κέντρο της πόλης, που είχε προετοιμαστεί από την ΚΕ του ΕΛΑΣ.

Η ΑΠΟΦΑΣΗ: ΟΧΙ ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΣΗ

"Ο Σιάντος προσπάθησε να πείσει τους συντρόφους του ότι η στιγμή είναι η κατάλληλη για μια αποφασιστική εξόρμηση και όλα είναι έτοιμα για τη νίκη. Τα μέλη του ΠΓ τάχτηκαν με την άποψη του Ιωαννίδη και απέρριψαν την πρόταση του Σιάντου σαν υπεραισιόδοξη και ανεδαφική.

(Ο Π. Ρούσσος, στο βιβλίο του "Η μεγάλη Πενταετία" 2ος τόμος σελ. 345 έγραψε: "Ο Σιάντος δήλωσε πως "όλα είναι εξασφαλισμένα για τη νίκη". "Ο αείμνηστος Σιάντος συνήθιζε να εκφράζει μian αισιοδοξία που ήταν μάλλον ανεδαφική γιατί δεν στηριζόταν σε ολόπλευρο υπολογισμό των παραγόντων της πάλης και σε ανάλογη ολοκληρωμένη προετοιμασία").

"Έτσι χάθηκε μια ακόμα ευκαιρία να εξασφαλιστεί η νίκη του λαού. Από κείνη την στιγμή το κίνημα πέρασε σε μια κατάσταση θα λέγαμε ένοπλης διαμαρτυρίας και άμυνας, τακτική που καθόρισε και την τελική έκβαση της σύγκρουσης του Δεκέμβρη.

"Ο Σιάντος, σύμφωνα με τον Ιωαννίδη παραδέχτηκε τα λάθη του και το ΠΓ αρκέστηκε να τον "επιπλήξει". Κατά τη Χρύσα Χατζηβασιλείου, όπως εκφράστηκε μεταπολεμικά, στην 11η Ολομέλεια της ΚΕ, ο Σιάντος υποτιμούσε τους Άγγλους και υποστήριζε με πείσμα πως θα τελειώναμε μέσα σε λίγες μόνο μέρες, πριν φτάσουν οι ενισχύσεις μέσα από την Ελλάδα και από το εξωτερικό, που περίμενε ο Σκόμπυ. Όταν κατάλαβε πως δεν μπορούσε να πείσει το ΠΓ, ζήτησε να αντικατασταθεί από Γραμματέα της ΚΕ του ΚΚΕ και της ΚΕ του ΕΛΑΣ. Ο Ιωαννίδης όμως θεώρησε πως μια αντικατάσταση του Γραμματέα του Κόμματος τις κρίσιμες κείνες στιγμές θα έφερνε αναστάτωση και θα ζημίωνε το κίνημα.

"Το ΠΓ αποφάσισε να εισηγηθεί ο Σιάντος στην ΚΕ του ΕΛΑΣ να δώσει διαταγή που να αναστείλει τη γενική επίθεση στο Κέντρο, όπου βρισκόταν ο Σκόμπυ και να επιδιώξει πολιτική διέξοδο.

(Έτσι ενώ αναστέλλονταν η γενική επίθεση, ο ΕΛΑΣ καλούσε με διακήρυξη την ίδια μέρα τον Λαό σε επανάσταση. Τραγέλαφος; Ή προδοσία;)

"Ο Σιάντος υποτάχθηκε στην "πλειοψηφία" πέφτοντας θύμα του λεγομένου "δημοκρατικού συγκεντρωτισμού", όπως συνήθως κατανοούνταν και λειτουργούσε στο ΚΚΕ. Μέτρα σε βάρος του δεν πάρθηκαν όπως φαίνεται από το απόσπασμα άρθρου του Ιωαννίδη, που δημοσιεύτηκε στα 1950".

ΠΑΕΙ Η ΕΥΚΑΙΡΙΑ

Ο Δ. Χατζής θρηνεί.

"Μάταια ο ΕΛΑΣ και ο λαός της πρωτεύουσας περίμεναν μια διαταγή γενικής εξόρμησης στο κέντρο, όπου φώλιαζε η ψυχή της αντεπανάστασης. Τέτοια διαταγή δεν έφθασε ποτέ. Το κόμμα, που είχε την κύρια ευθύνη του κινήματος και είχε αποσπάσει την γενική αφοσίωση της εργατικής τάξης και του εργαζομένου λαού είχε δειλιάσει. Παραιτήθηκε από την πάλη για τη λαοκρατική εξουσία και μετέτρεψε τον ένοπλο αγώνα σε "εκδήλωση διαμαρτυρίας" και μέσο πίεσης για πολιτική λύση.

" Ο Σιάντος, ο "Γέρος του αγώνα", με το τεράστιο κύρος στις λαϊκές μάζες και στα ίδια τα μέλη του ΚΚΕ, δεν δικαίωσε τις προσδοκίες του λαού. Γονάτισε κάτω από την πίεση μίας χούφτας ηγετικών στελεχών, αποσπασμένων από το λαό και αγνώστων στο κίνημα. Δεν επιχείρησε να στηριχθεί στον επαναστατημένο λαό.

"Η τύχη της μάχης της Αθήνας και όλου του λαοκρατικού κινήματος κρίθηκε στη συνεδρίαση του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ, στις 7 του Δεκέμβρη 1944".

ΤΟ ΕΑΜ ΣΥΜΦΩΝΕΙ

"Την άλλη μέρα, 9 του Δεκέμβρη, ο Παρτσαλίδης, σύμφωνα με την απόφαση του ΠΓ του ΚΚΕ, κάλεσε σε συνεδρίαση την ΚΕ του ΕΑΜ. Στη συνεδρίαση αυτή ασφαλώς θα απογοητεύονταν τα συνεπή επαναστατικά μέλη που αντιπροσώπευαν τις μαζικές πολιτικές και συνδικαλιστικές οργανώσεις θα δίνονταν όμως διέξοδος στους συμβιβαστές. Ο Παρτσαλίδης πρότεινε ν' αρχίσει μια νέα προσπάθεια για πολιτική λύση, της κρίσης.

"Η εισήγηση του Παρτσαλίδη έγινε δεκτή από όλα τα μέλη της ΚΕ του ΕΑΜ, ψηφίστηκε το σχέδιο έκκλησης προς τους φιλελευθέρους λαούς και ανατέθηκε στον Σταύρο Κανελλόπουλο να επισκεφτεί στην κατεχόμενη από τους Άγγλους περιοχή, τους Σβώλο και Τσιριμώκο και να τους ενημερώσει".

ΕΚΚΛΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ... ΑΓΓΛΟΥΣ

Έτσι, δύο μέρες μετά την διακήρυξη του ΕΛΑΣ που κήρυσσε την επανάσταση, η Κεντρική Επιτροπή του ΕΑΜ, που διευθύνονταν από τον Δ. Παρτσαλίδη, κορυφαίο στέλεχος του Κ.Κ.Ε., εξέδωσε την ακόλουθη έκκληση προς τους... Άγγλους και Αμερικανούς πολίτες. Προς Ρώσους ούτε λόγος. Η έκκληση του ΕΑΜ έχει ως εξής:

Τέσσερα χρόνια πολέμησε αδιάκοπα το φασισμό ο Ελληνικός λαός. Ένα εκατομμύριο είναι οι νεκροί του. Χιλιάδες τα καμένα χωριά. Άπειρες οι στερήσεις κι οι καταστροφές.

Κι ενώ ύστερα από το διώξιμο των βαρβάρων κατακτητών πίστευε πως θα άρχιζε μία ζωή ειρηνική, ελεύθερη και δημοκρατική, βρίσκεται πάλι μπλεγμένος σε μια δραματική πάλη. Υφίσταται άγρια επίθεση από τις μοναρχοφασιστικές δυνάμεις, από τους εγκληματίες πολέμου, από την 5η φάλαγγα. Και δυστυχώς τα βρετανικά στρατεύματα, που ο Ελληνικός λαός τα δέχτηκε με ανοιχτή αγκάλη, συμμετέχουν σε αυτή την επίθεση (...) Γιατί όλα αυτά;

Επίσημα χείλη κατεβαίνουν σε χαμηλό επίπεδο ψευδολογίας για να δικαιολογήσουν στην κατάπληκτη κοινή γνώμη των δημοκρατικών χωρών το τρομαχτικό έγκλημα του σφαγιασμού ενός συμμάχου λαού και μιλάνε για παρουσία Γερμανών ή Βουλγάρων, στις γραμμές του ΕΛΑΣ. Όμως τίποτα δεν μπορεί να θολώσει ή να σκεπάσει την αλήθεια. Και η αλήθεια αυτή είναι πως τούτη τη στιγμή όλος ο Ελληνικός λαός πολεμάει ενάντια στις σκοτεινές δυνάμεις του φασισμού, ενάντια στις ίδιες εκείνες δυνάμεις που όπλισε και έστρεψε κατά του λαού, ο κατακτητής.

Εμείς εκάναμε το παν για να αποφύγουμε τη σημερινή συμφορά. Ζητήσαμε από την πρώτη στιγμή

να αφοπλιστούν και διαλυθούν τα τάγματα ασφαλείας (...) Ζητήσαμε να δικαστούν οι προδότες και οι εγκληματίες πολέμου και να ξεκαθαριστεί ο κρατικός μηχανισμός από τα προδοτικά και φασιστικά στοιχεία. Ζητήσαμε να γίνει γρήγορα δημοψήφισμα για να κριθεί η τύχη του βασιλιά (...) Ζητήσαμε να συνεχίσει ο ΕΛΑΣ τον αγώνα στο πλευρό των συμμάχων και έξω από τα σύνορα της Ελλάδος για τη συντριβή της χιτλερικής Γερμανίας. Ζητήσαμε να πολεμήσει ο ΕΛΑΣ για την απελευθέρωση της Κρήτης και της Δωδεκανήσου. Και όταν οι προτάσεις μας αυτές απορρίφθηκαν ζητήσαμε να καταθέσουν τα όπλα όλες οι ένοπλες εθελοντικές δυνάμεις και να συγκροτηθεί Ενιαίος Εθνικός Στρατός με τακτική στρατολογία. Δεχτήκαμε δηλαδή τον αφοπλισμό του Λαϊκού Απελευθερωτικού Στρατού (ΕΛΑΣ) που αποτελούσε τα 9/10 των εθελοντικών δυνάμεων, που είχε προσφέρει ανεκτίμητες υπηρεσίες στο συμμαχικό αγώνα επίσημα αναγνωρισμένες.

Η φασιστική αντίδραση απόρριψε τα δίκαια αυτά αιτήματα διέσπασε την Κυβέρνηση της Εθνικής Ενότητας και με όργανό της τον τότε πρωθυπουργό Παπανδρέου άνοιξε επίθεση κατά του Ελληνικού Λαού χρησιμοποιώντας τα τάγματα ασφαλείας των Κούσιλικς. Δίπλα σ' αυτούς πολεμάνε δυστυχώς σαν κύρια δύναμη τα βρετανικά στρατεύματα.

Η εθνική ανεξαρτησία, η ελευθερία και αυτή η ύπαρξη του Ελληνικού Λαού βρίσκονται σε κίνδυνο. Κάνουμε έκκληση σ' όλους τους φιλελεύθερους λαούς και κατά πρώτο λόγο στους λαούς της Μεγάλης Βρετανίας, Σοβιετικής Ενώσεως, Αμερικής, Γαλλίας και Γιουγκοσλαβίας να μη σταθούν αδιάφοροι στο ελληνικό δράμα. Κάνουμε έκκληση στον περήφανο και αντιφασίστα λαό της Μεγάλης Βρετανίας να μην αφήσει να αιμαστούν τα βρετανικά όπλα χύνοντας το αίμα των Ελλήνων δημοκρατών.

Ο Ελληνικός λαός περιμένει από σας δημοκράτες όλου του κόσμου να ξεσηκωθείτε και να σταματήσετε την άδικη σφαγή του από συμμαχικά όπλα και να τον βοηθήσετε στο σκληρό αγώνα του ενάντια στις δυνάμεις του φασισμού.

Η έκκληση διέστρεφε τα γεγονότα απροκάλυπτα. Αλλά, ενώ η ηγεσία του ΚΚΕ και του ΕΑΜ, αναζητούσε πολιτική λύση, δεν τολμούσε να δεχθεί και τους όρους της! Έτσι οι μάχες ξανάρχισαν. Το Κ.Κ.Ε δεν είχε το σθένος ούτε να τις σταματήσει ούτε να τις κερδίσει! Έριχνε τον Λαό στη φωτιά.

Η ηγεσία του ΚΚΕ έχει την υπεροπλία μέσα στην Αθήνα αλλά "χάνει" όλες τις μεγάλες ευκαιρίες και ηττάται

Το Πολιτικό Γραφείο του Κ.Κ.Ε., μετά από παρασκηνακές διαβουλεύσεις του Γιάννη Ιωαννίδη που ήταν ο οργανωτικός εγκέφαλος του κόμματος και θεωρείται, μαζί με τον Νίκο Ζαχαριάδη, ως ο σταλινικότερος των κομμουνιστών ηγετών, αποφασίζει στις 7 Δεκεμβρίου 1944, σε μυστική συνεδρίαση στη Χασιά της Αττικής, να ζητήσει πολιτική λύση του προβλήματος. Ουσιαστικά αποφασίζει να μην οδηγήσει τις πολεμικές συγκρούσεις σε αποφασιστική αναμέτρηση με τους Άγγλους. Παρά ταύτα αφήνει την ίδια μέρα την ελεγχόμενη από το Κ.Κ.Ε. Κεντρική Επιτροπή του ΕΛΑΣ να εξαπόλυση την επαναστατική της προκήρυξη, που σήμαινε αγώνα μέχρις εσχάτων. Και παράλληλα, εκτελώντας τις "άνωθεν συμβουλές", απευθύνεται με έκκληση της Κ.Ε. του ΕΑΜ προς την βρετανική και αμερικανική κοινή γνώμη και ζητεί ειρήνευση...

Είναι αδύνατον να συλλάβει, πράγματι, ο ανθρώπινος νους τις παλινωδίες και την έλλειψη ενιαίας γραμμής του Κ.Κ.Ε. Τούτο οφείλεται στο ότι μέσα στην ίδια την πιο κλειστή ηγετική ομάδα του κόμματος δρα, με απόρρητες εντολές της Μόσχας, η φιλοσοβιετική κλίκα, ενώ στις παρυφές της ηγεσίας τα άλλα στελέχη, χωρίς καμιά ενημέρωση ενεργούν υπό την τύφλωση του δόγματος, που θεωρεί την επανάσταση ως μοναδική λύση και καθήκον. Έτσι οι οπαδοί του Κ.Κ.Ε. ρίχνονται στη σφαγή. Σφάζουν αλλά και σφάζονται. Μαζί τους κινείται και η μεγάλη εαμική μάζα, όπου έχουν εγκλωβισθεί μεγάλες πατριωτικές δυνάμεις που δεν είναι κομμουνιστικές. Ο **Ηλίας Τσιριμώκος** είναι, από τα ηγετικά στελέχη του ΕΑΜ, μέλος της Κεντρικής Επιτροπής του ΕΑΜ και υπουργός στην απελευθερωτική κυβέρνηση εθνικής ενότητας του Γ. Παπανδρέου. Έχει πλέον αποσυρθεί μαζί με τους άλλους εαμικούς υπουργούς -από την κυβέρνηση- και οδήγησε την κρίση στον ένοπλο αγώνα. Στο ημερολόγιο, που κρατά εκείνες τις ημέρες γράφει τα εξής υπό ημερομηνία 12.12.44:

Πάντως κάποια συνέχεια πρέπει να δοθεί στις συζητήσεις των τελευταίων ημερών περί εκκαθάρισεως της θέσεώς μας, από τους κυβερνητικούς κύκλους και από μερικούς ελληνικούς. Ο τρόπος πρέπει να βρεθεί για να πούμε τη γνώμη μας προς τους κυβερνητικούς που επιμένουν πολύ. Επίσης και προς την ΚΕ του ΕΑΜ, επίσημα, αφού ο Πορφυρογέν.(ης) ενεφανίσθη εκ μέρους του ΕΑΜ, και δήλωσε πως το ΕΑΜ διευθύνει και τον ΕΛΑΣ. Ωστόσο το ΕΑΜ ενέπνευσε τη διαταγή της ΚΕ του ΕΛΑΣ, που, όπως λένε, "απαγορεύει" τις κινήσεις των Άγγλων. Και το ΕΑΜ την κατάληψη της Αθήνας; Προς τους πρώτους (την κυβέρνηση) πρέπει να λεχθεί πως οδήγησαν σε Ελληνο - αγγλικό πόλεμο και καλύπτονται πίσω από τον Σκόμπυ για να κρατήσουν την εξουσία. Πως η πρώτη υποχρέωση του κ. Παπ.(ανδρέου) ήταν να παραιτηθεί και να ωθήσει στο σχηματισμό νέας κυβερνήσεως που ν' αναλάμβανε να λύσει το ζήτημα ως ελληνικό και όχι ως ελληνοαγγλικό. Προς τους Β. (τους κομμουνιστές) πρέπει να λεχθεί πως το Κ.Κ. μόνο του έκαμε πράξεις που μπόρεσαν να θεωρηθούν σαν επαναστατικές χωρίς να ρωτήσει κανένα και χωρίς κανείς να του δώσει την εντολή, τη συμβουλή, την άδεια. Αλλά δεν παίρνει και την ευθύνη. Μας επιθυμεί ως κάλυμμα. Μα, ενδίδοντας, έχουμε επιτύχει το αντίθετο. Ζημία του αριστερού κινήματος, διότι αποφασίζουν ό,τι θέλουν και όπως θέλουν. Δεν εβγάλαμε πέρα τις συνέπειες του Λιβάνου όπως έπρεπε, και είναι λάθος μας.

ΚΥΡΙΑΡΧΕΙ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ Ο ΕΛΑΣ...

Πράγματι η σύγχυση είναι πλήρης και η μία συνωμοσία νικιέται μέσα στην προηγούμενη συνωμοσία. Έτσι οι κομμουνιστές, αντί να παγιδεύουν τους αντιπάλους τους, παγιδεύουν μόνον τους συμμάχους συνοδοιπόρους όπως στο ΕΑΜ. Και τελικά αποπαγιδεύονται οι ίδιοι. Εκτός αν πρόκειται για ηθελημένα λάθη. Ο **Θανάσης Χατζής** γράφει σχετικά στο βιβλίο του "Η Νικηφόρα Επανάσταση που χάθηκε" τα εξής: (Τόμος 3, σελ. 364 - 65):

Στις 11 του Δεκέμβρη, μπορούμε να πούμε, τέλειωσε μία φάση της μάχης του Δεκέμβρη, που

διάψευσε τις προσδοκίες και των δύο αντιπάλων στρατοπέδων.

Τις πρώτες μέρες των συγκρούσεων οι Άγγλοι και όλοι οι ντόπιοι εκπρόσωποι της πλουτοκρατίας, πίστευαν πως η αντίσταση του λαού της Αθήνας ήταν μία εκδήλωση προσωρινής παραφοράς, που οφειλόταν στον εκρηκτικό χαρακτήρα των Ελλήνων και τις υπερβολές των "εθνικών" οργανώσεων. Ήταν βέβαιοι ότι σύντομα οι ενισχύσεις της Αγγλίας, που θα φτάνανε, θα έκαναν το "θαύμα" τους και θα ξεκαθάριζαν οριστικά με το ΚΚΕ και το ΕΑΜ-ΕΛΑΣ. Περισσότερο βέβαιοι πως, όπως ήσαν περιχαρακωμένοι με συρματοπλέγματα, οχυρωμένοι και περιφρουρημένοι με τα μηχανοκίνητα και τα πυροβόλα, δεν διέτρεχαν κανένα κίνδυνο. Ζούσαν στα ξενοδοχεία "Μεγάλη Βρετανία" και "Βασιλεύς Γεώργιος" και απολάμβαναν τα αγαθά του αγγλικού πολιτισμού, έχοντας δίπλα τους - όπως έγραψε ο Byford Jones - "πολλά όμορφα κορίτσια". Αυτό ήταν το Κρατίδιο της Σκομπίας. Έξω απ' αυτό υπήρχαν δύο μόνο εστίες: Μια στο Γουδί, με τους πραιτοριανούς της Ορεινής Ταξιαρχίας και μια άλλη, στους στρατώνες του Μακρυγιάννη, με τους γερμανοοπλισμένους χωροφύλακες του Συνταγματάρχη Ντάκου. Και οι δύο αντιστέκονταν γιατί υποστηρίζονταν από ισχυρές βρετανικές δυνάμεις, με πολλά πυροβόλα και τανκς.

Τα γεγονότα όμως διέλυαν τις αυταπάτες τους. Οι μάχες συνεχίζονταν.

Ο ΕΛΑΣ στην Αθήνα πολεμούσε με πείσμα και αποφασιστικότητα. Ακινητοποιεί τα τανκς με κουβέρτες, φράζει το δρόμο τους με οδοφράγματα και ορύγματα, τα καταστρέφει με μπουκάλια και κονσερβοκούτια γεμάτα βενζίνη. Τα ελάχιστα φλογοβόλα όπλα και μπαζούκας, που είχε από γερμανικά και αγγλικά λάφυρα, κάναν θραύση. Με τα λίγα πολυβόλα που διέθετε οργάνωσε μια στοιχειώδη αντιαεροπορική άμυνα. Εκατοντάδες Άγγλοι στρατιώτες και πραιτοριανοί πιάστηκαν αιχμάλωτοι. Ο Πειραιάς είναι ελεύθερος.

Ο λαός της πρωτεύουσας, με την συμπαράσταση του λαού όλης της Ελλάδος, πολεμούσε και αντιμετώπιζε με ψυχραιμία τα τεράστια προβλήματα επισιτισμού, θέρμανσης, περίθαλψης τραυματιών, οχύρωσης. Άντρες, γυναίκες, παιδιά, άρπαζαν στα χέρια τους το ντουφέκι, που άφηναν οι σκοτωμένοι και τραυματίες συναγωνιστές τους, και συμπλήρωναν τα κενά στα τμήματα του ΕΛΑΣ. Στις γραμμές του λαού δεν υπήρχαν ηττοπαθείς, διαφωνούντες, ταλαντευόμενοι, δισταχτικοί και αδιάφοροι. Δεν υπήρχαν αυταπάτες. Δεν πίστευαν στις φήμες, ακόμα και στις υπεύθυνες ανακοινώσεις για πιθανές πολιτικές λύσεις. Ήξεραν πως τα όπλα θα έδιναν τη λύση και αυτή ήταν μία και μοναδική: Λαοκρατία και όχι νέα κατοχή.

Όλες οι προσπάθειες των Άγγλων να συνενώσουν τις σκόρπιες δυνάμεις τους στην πρωτεύουσα και τον Πειραιά απέτυχαν. Τα βρετανικά τμήματα που ήταν στρατοπευδευμένα στην Αττική και τη Βοιωτία, είχαν επωφεληθεί από την ανοχή που έδειχνε ο ΕΛΑΣ και κατάφεραν να στείλουν μερικά αποσπάσματα στην Αθήνα, που όμως δεν άλλαζαν την κατάσταση. Ενισχύσεις από την Ιταλία και την Μέση Ανατολή, παρ' όλο που είχαν κιάλας σταλεί, δεν είχαν φτάσει. Οι ντόπιες αντεπαναστατικές δυνάμεις είχαν μειωθεί σοβαρά με τον αφοπλισμό των αστυνομικών και την ολοκληρωτική εξόντωση των σκόρπιων εστιών και βάσεων των προβοκατόρων. Όλα τα τάγματα εθνοφυλακής που είχαν συγκροτηθεί με επιστράτευση ηλικιών, προσχώρησαν στο ΕΛΑΣ. Δυνατότητες να στρατολογήσει να κινήσει ήσαν οι δοσίλογοι και ταγματασφαλίτες, που κρατούνταν στα στρατόπεδα. Πολλοί απ' αυτούς μεταμορφωμένοι σε αστυφύλακες, ή χίτες, πολεμούσαν κιάλας. Άλλοι, οι πιο εκτεθειμένοι εγκληματίες, γυμνάζονταν από τους Άγγλους για να χρησιμοποιηθούν όταν οι ανάγκες το απαιτήσουν.

Τα βρετανικά στρατεύματα και οι πραιτοριανοί περνούν στιγμές αγωνίας. Η βρετανική πολιτικοστρατιωτική ηγεσία χάνει την αυτοκυριαρχία της και μαζί μ' αυτή χάνει και τον κύριο στόχο της.

ΤΟ Κ.Κ.Ε. ΦΟΒΑΤΑΙ ΤΟΝ... ΣΤΡΑΤΟ ΤΟΥ!

Στο μεταξύ οι σκληροί πυρήνες του Κ.Κ.Ε. αμφιβάλλουν για την νομιμοφροσύνη των αξιωματικών του ΕΛΑΣ! Φοβούνται ότι οι αξιωματικοί αυτοί, επειδή "είναι αστοί" (μόνιμοι ή έφεδροι αξιωματικοί του Στρατού) δεν θα ακολουθήσουν το Κόμμα! Δεν τους εμπιστεύονται. Έτσι διατάσσουν την αρχηγό του ΕΛΑΣ **Στέφανο Σαράφη**, να τους "γραδάρει". Ο Σαράφης που ήταν κι αυτός μόνιμος αξιωματικός και είχε γίνει βιαίως αρχηγός του ΕΛΑΣ ("δι' εμπτυσμού", όπως δήλωσε ο Γιώργος Καρτάλης) καλεί τους αξιωματικούς του. Γράφει στο βιβλίο του (σελ. 593) τα εξής:

Κλήθηκαν στη Νέα Γιαννιτσού όλοι οι αξιωματικοί του Γενικού Στρατηγείου και η διοίκηση του ΕΛΑΣ τους εξήγησε την κατάσταση που δημιουργήθηκε και ότι βρισκόμαστε σε σύγκρουση με την κυβέρνηση του Παπανδρέου και τους Άγγλους. Πρόσθεσα πως όποιος αξιωματικός δεν συμφωνεί και δεν έχει διάθεση να εξακολουθήσει τον αγώνα, να το δηλώσει από τώρα. Μπορεί το απόγευμα να 'ρθει στο σπίτι μου και να μιλήσει μαζί μου. Σε κείνους που θα 'θελαν να μη λάβουν μέρος στον αγώνα θα καθορίζονταν ένα μέρος όπου θα έμεναν ως το τέλος των συγκρούσεων και κατά το διάστημα αυτό θα εφοδιάζονταν κανονικά όπως και οι άλλοι αξιωματικοί. Φανταζόμουν πως ένας μικρός αριθμός αξιωματικών θα υποχωρούσε, γιατί ήξερα τις αντιλήψεις τους, αλλά προς τιμήν των αξιωματικών οφείλω να δηλώσω πως κανένας στην κρίσιμη εκείνη στιγμή δεν εγκατέλειψε τον ΕΛΑΣ αλλά όλοι παρέμειναν στις θέσεις τους και εξακολούθησαν τη δουλειά τους με μεγαλύτερη ακόμη προθυμία.

Ο ΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΜΑΚΡΙΔΗΣ

Η ηγεσία του Κ.Κ.Ε όμως δεν εμπιστεύεται (ή για άλλους λόγους που γνωρίζει μόνον αυτή δεν θέλει να εμπιστευθεί) ούτε στον πιο πιστό και στον πιο ικανό επιτελικό αξιωματικό της: τον Έκτορα.

Ο Έκτορας είναι ο ταγματάρχης του Στρατού Θεόδωρος Μακρίδης. Άνθρωπος με μεγάλες επιτελικές ικανότητες προέρχεται από μια λαμπρή οικογένεια εμπόρων της Κωνσταντινουπόλεως, πολύ πλούσια. Ο ίδιος κατετάγη μαζί με τον αδελφό του στον Στρατό από αγάπη προς το επάγγελμα και γρήγορα διακρίνεται για τις ικανότητές του. Στο βενιζελικό κίνημα του 1935 όμως παίρνει μέρος με την πλευρά των Βενιζελικών και αποτάσσεται. Από τότε αρχίζει να στρέφεται προς τα αριστερά και τελικά οργανώνεται στο Κ.Κ.Ε από την εξαδέλφη του Δόμνα Παπάζογλου, η οποία είναι γυναίκα του σταλινικού Γιάννη Ιωαννίδη.

Η Δόμνα έμεινε θρυλική στο κομμουνιστικό κίνημα στο οποίο προσέφερε τα πάντα και ένα μεγάλο μέρος της τεράστιας πατρικής της περιουσίας. Αυτή καθοδηγεί στην αρχή τον αγαπημένο της εξάδελφο Θεόδωρο Μακρίδη, που βγαίνει στο βουνό κατά την κατοχή και γρήγορα αναδεικνύεται σε επιτελικό εγκέφαλο του ΕΛΑΣ. Τα σχέδιά του είναι εκπληκτικά. Στρατιωτικός με βαθιές γνώσεις, ευρυμάθεια και γλωσσομάθεια, γνωρίζει τι θέλει και πως θα το κατακτήσει. Αλλά το Κ.Κ.Ε έχει πάντοτε διαφορετική γνώμη. Όταν μπαίνει ζήτημα συγκρούσεως στα Δεκεμβριανά ο Μακρίδης, με το ψευδώνυμο Έκτορας βρίσκεται μακριά από την Αθήνα, όπως άλλωστε όλο το στρατηγείο και ο κύριος κορμός του ΕΛΑΣ. Ειδοποιεί το Πολιτικό Γραφείο, του Κ.Κ.Ε ότι η κίνηση των τμημάτων προς την Αθήνα δεν είναι εύκολη, αλλά αν κερδηθεί χρόνος, τότε εγγυάται με το κεφάλι του την επικράτηση των κομμουνιστών. Σε μια γνωμάτευσή του μάλιστα, τον Ιανουάριο του 1945 πλέον, όταν σαφώς είχε ανατραπεί ο συσχετισμός των δυνάμεων σε βάρος του ΕΛΑΣ, ο Έκτορας επέμενε ότι σε διάστημα ενός μηνός -από 15 Ιανουαρίου μέχρι 15 Φεβρουαρίου 1945- ο ΕΛΑΣ είχε την δυνατότητα να ανασυγκροτηθεί και, αντεπιτιθέμενος στην Αθήνα και στην Θεσσαλονίκη, να καταλάβει πλήρως την χώρα, που αποκλείονταν να είχε τεθεί έως τότε υπό τον πλήρη έλεγχο των Άγγλων. Ο Έκτορας (Θ. Μακρίδης) επανέλαβε αυτές τις θέσεις του σε επιστολή του που δημοσίευσε στην εφημερίδα "Ελευθεροτυπία" στις 22.5.77. Κανείς δεν τόλμησε να τον αντικρούσει. Παρά ταύτα, τότε που είχε την δύναμη - κατά τα λεγόμενά του τουλάχιστον- να επιβληθεί, το Κ.Κ.Ε του το

απαγόρευσε. Και όχι μόνον αυτό αλλά έστρεψε τον κύριο όγκο του ΕΛΑΣ έξω από την Αθήνα, πολύ μακριά προς την.. Ήπειρο για να πολεμήσει τον Ζέρβα. Γιατί;

Ο ΣΤΑΛΙΝ ΠΡΟΣ ΤΣΩΡΤΣΙΑ: ΝΑΙ

Στο ερώτημα αυτό μια απάντηση χωράει: προδοσία. Το Κ.Κ.Ε υπάκουσε στις απόρρητες εντολές του Στάλιν. Και δεν κατάλαβε την εξουσία που μπορούσε να καταλάβει. Ή τουλάχιστον δεν προχώρησε με ειρηνικά μέσα, αφού δεν ήταν αποφασισμένο να κάνει πόλεμο. Έκανε όμως και τα δύο. Την συνθηκολόγηση γιατί αυτή ήταν που εξυπηρετούσε τα συμφέροντα της Μόσχας και τον πόλεμο γιατί αυτός απασχολούσε πρόσκαιρα τις αγγλικές και άλλες δυνάμεις στην Ελλάδα, ώστε να μη προχωρήσουν προς βορρά και να αφήσουν τα καθεστώτα του Τίτο, του Χότζα, και δευτερευόντως, του Δημητρώφ να σταθεροποιηθούν. Διότι ας μη ξεχνούμε ότι η Γιουγκοσλαβία ήταν μοιρασμένη μισή - μισή μεταξύ Στάλιν και Churchill.

Υπάρχουν, βέβαια, μερικοί που αμφιβάλλουν ότι λειτούργησε η Γιάλτα για την μοιρασιά του κόσμου. Τα ντοκουμέντα περί του αντιθέτου είναι πάρα πολλά. Δημοσιεύεται ένα από καθαρά σοβιετική πηγή.

Στην αλληλογραφία Churchill - Στάλιν που εξεδόθη επίσημα από το υπουργείο εξωτερικών της Σ. Ενώσεως και κυκλοφόρησε σε ελληνική μετάφραση από τις εκδόσεις "Μέλισσα", αναφέρεται (σελ. 395) το ακόλουθο μήνυμα του Στάλιν προς τον Churchill στις 24 Απριλίου 1945:

Δεν γνωρίζω αν εις την Ελλάδα εσχηματίσθη πραγματικά αντιπροσωπευτική κυβέρνηση και κατά πόσον πραγματικά η κυβέρνηση εις το Βέλγιον είναι δημοκρατική. Την Σοβιετική Ένωσιν δεν την ηρώτησαν όταν εκεί εσχηματίζοντο αι κυβερνήσεις αυταί. Η Σοβιετική Κυβέρνησις δεν είχε διατυπώσει την αξίωσιν, όπως αναμιχθή εις τας υποθέσεις αυτάς, διότι αντιλαμβάνεται όλην την σημασίαν που έχουν το Βέλγιον και η Ελλάς δια την ασφάλειαν της Μ. Βρετανίας.

Το μήνυμα είναι ξεκάθαρο. "Η Σοβιετική Κυβέρνησις αντιλαμβάνεται την σημασίαν που έχουν το Βέλγιον και η Ελλάς δια την ασφάλειαν της Μ. Βρετανίας"... Μόνον τα κορόιδα οι κομμουνιστές της Ελλάδος δεν το αντιλαμβάνονταν! Ήσαν εκχωρημένοι από τον πατερούλη τους στον... ιμπεριαλισμό!

ΜΑΡΚΟΣ: Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΤΑΛΙΝ

Αυτή είναι η ετυμηγορία της ιστορίας. Αλλά ας δούμε τι λέει ένα άλλο κορυφαίο στέλεχος του Κ.Κ.Ε και αρχηγός του Ενόπλου Κομμουνιστικού Κινήματος: Ο Μάρκος Βαφειάδης·

Λύνοντας την σιωπή του, μετά 30 χρόνια, ο Μάρκος Βαφειάδης παρεχώρησε την πρώτη αποκλειστική του συνέντευξη στον διευθυντή του "Ελληνικού Βορρά" Ν. Ι. Μέρτζο το καλοκαίρι του 1978. Η συνέντευξη είναι μαγνητοφωνημένη και δεν αμφισβητήθηκε ποτέ από καμιά πλευρά. Λέει λοιπόν, ("Ε.Β" 1.8.78) ο Μάρκος στην συνέντευξή του για τον ρόλο του Στάλιν απαντώντας σε ερωτήσεις, τα έξης:

Οι σοβιετικές στρατιές είχαν κατακλύσει τον χειμώνα του 1944 την Βουλγαρία με επί κεφαλής τον στρατάρχη Τολμπούχιν. Αλλά σταμάτησαν στα σύνορα της Ελλάδος. Δεν προχώρησαν. Δεν μπορούσαν να σας βοηθήσουν αν ήθελαν;

ΜΑΡΚΟΣ - Πρώτ' απ' όλα τέτοιο ζήτημα δεν μπήκε από εμάς από το ΚΚΕ. Δεν ζητήσαμε βοήθεια. Και δεύτερον οι Ρώσοι κινούνταν αυστηρά μέσα στα πλαίσια της συμμαχίας που υπήρχε την εποχή αυτή με τους Δυτικούς.

— Είχε καθορισθεί η ζώνη μέχρι πού θα φθάσει ο Τολμπούχιν;

ΜΑΡΚΟΣ - Το ζήτημα δεν νομίζω ότι ήταν καθορισμένο, αλλά γεγονός παραμένει το άλλο ότι όταν ο Τολμπούχιν έφθασε μέχρι τα σύνορά μας ο Churchill πήγε στην Μόσχα και ζήτησε να μη τραβήξει παρακάτω ο Τολμπούχιν. Αυτό είναι γεγονός.

— Και η Μόσχα συμφώνησε με τον Churchill.

ΜΑΡΚΟΣ - Για δεξ. Η Μόσχα δεν μπορούσε να κάνει αλλιώς. Δεν πρόδωσε το κίνημα.

— Δεν κατηγορώ κανέναν. Απλώς γεγονότα αναφέρω και ζητώ εξηγήσεις από σένα που τα έζησες καυτά όλα τούτα.

ΜΑΡΚΟΣ - Σωστά. Τα γεγονότα εξηγούμε σήμερα. Αυτό προσπαθώ να κάνω για την Ιστορία. Πιστεύω ότι η Μόσχα δεν έδωσε ποτέ διαταγή στον στρατάρχη Τολμπούχιν να προχωρήσει μέσα στην Ελλάδα. Έτσι δεν ανακάλεσε ποτέ μια διαταγή που δεν είχε δώσει. Εκείνη την εποχή οι Γερμανοί υποχωρούν από την Ελλάδα. Αναδιπλώνονται. Φεύγουν από νότο προς βορρά. Υποχωρούν για στρατηγικούς λόγους λόγω κτυπημάτων που υφίστανται σε άλλα μέτωπα. Όταν κατηγορούν την Σοβιετική Ένωση επειδή ο Τολμπούχιν δεν εισέβαλε με την σοβιετική στρατιά στην Ελλάδα μιλάνε για συμφωνία διανομής του κόσμου μεταξύ των Μεγάλων. Προσωπικά εγώ δεν είδα μια τέτοια συμφωνία. Αλλά το πρόβλημα που πολύ με απασχόλησε είναι τούτο εδώ:

Ας υποθέσουμε ότι εσύ είσαι Ελλάδα - είσαι δεξιός - εγώ ας πούμε είμαι η καθοδήγηση ενός κομμουνιστικού κινήματος της Ελλάδας. Ο άλλος είναι αρχηγός ενός κράτους ο Στάλιν. Και έρχεται ένας άλλος ξένος, αρχηγός κράτους ο Churchill, και βάζει ζήτημα ελληνικό. Οποιοσδήποτε να ήταν στη θέση του Στάλιν δεν θα μπορούσε να επιμένει διότι ο Churchill είχε τότε όλα τα "ατού" στα χέρια του. Είχε την πρώτη συμφωνία που κάναμε οι κομμουνιστές της Ελλάδας τις συμφωνίες που έκανε το ΚΚΕ στον Λίβανο, στην Καζέρτα και αλλού με τους Εγγλέζους. Στις συμφωνίες αυτές το ΚΚΕ δέχονταν απόλυτα την εγγλέζικη κηδεμονία. Έβαζε τον στρατό του ΕΛΑΣ, τον κομμουνιστικό στρατό που εμείς κρατούσαμε στα χέρια μας κάτω από την διοίκηση ενός Άγγλου στρατηγού, ενός ξένου. Σε ρωτάω τώρα εσένα που είσαι δεξιός. Αυτές οι συμφωνίες από μέρους του κόμματος δεν ήταν προδοτικές; Δεν δέσανε τα χέρια του Στάλιν; Γιατί ο Στάλιν και αν ήθελε ακόμη να επέμβει στην Ελλάδα δεν μπορούσε πια. Ο Churchill θα του έλεγε:

«Εγώ έχω συμφωνίες με τους Έλληνες, με όλους τους Έλληνες. Όλοι με αναγνωρίζουν κηδεμόνα τους με την θέλησή τους. Ακόμα και οι κομμουνιστές. Τι θέλεις εσύ, Στρατάρχη Στάλιν, και σπέρνεσαι ανάμεσά μας;»

Ο Στάλιν δεν μπορούσε να κάνει τίποτα άλλο για μας. Μας ειδοποίησε άλλωστε μετά τα Δεκεμβριανά να πάρουμε μέρος στις εκλογές του 1946. Αλλά ο Ζαχαριάδης έκρυψε από το κόμμα την συμβουλή της Μόσχας που είχε φέρει στην Αθήνα ο Μήτσος Παρτσαλίδης. Αυτά τα πράγματα πια είναι γνωστά. Προδοθήκαμε από την ηγεσία του κόμματος. Στο κάτω - κάτω ο Στάλιν έκανε πόλεμο. Στάλιν και Churchill μιλούσαν σαν αρχηγοί κρατών οι δυο τους, όχι σαν κομματάρχες.

Η ηγεσία του Κ.Κ.Ε. ρίχνει τον επαναστατικό Στρατό της μακριά από την Αθήνα όπου κρίνεται όμως η τύχη τους!

Η μάχη της Αθήνας μαίνεται. Και παρ' όλα αυτά η ηγεσία του Κ.Κ.Ε. ρίχνει τις άθικτες μεραρχίες του ΕΛΑΣ στα ... βουνά, μακριά από το κρίσιμο πεδίο του αγώνος, για να κυνηγήσουν τον ... Ζέρβα στην Ήπειρο και τον Αντών Τσαούς στην Ανατολική Μακεδονία. Γιατί; Ήταν λάθος μονάχα αυτό; Ο στρατηγός Στέφανος Σαράφης, αρχηγός του ΕΛΑΣ, παίρνει εντολή να κτυπήσει τον Ζέρβα στις 7 Δεκεμβρίου, μέρα που όπως είδαμε το Π.Γ. είχε αποφασίσει μυστικά να "επιδιώξει πολιτική λύση στην Αθήνα". Αλλά ο ΕΛΑΣ δεν κινείται παρά μονάχα στις 16 Δεκεμβρίου. Και πάλι πολύ αργά. Κι όμως. Είχε τόσες δυνάμεις, τόσες ευκαιρίες. Πώς τις έχασε όλες; Σ' αυτά τα δραματικά ερωτήματα των απλών ανθρώπων του, που σκοτώθηκαν, μαρτύρησαν, υπέφεραν και σκότωσαν, το Κ.Κ.Ε. δεν έχει δώσει ακόμη απάντηση. Την δίδουν όμως οι τότε αρχηγοί του μετά τριάντα χρόνια.

EIXE ΜΕΓΑΛΗ ΔΥΝΑΜΗ Ο ΕΛΑΣ

Ο αριστερός δημοσιογράφος Σόλων Γρηγοριάδης είναι γιος του στρατηγού Νεόκοσμου Γρηγοριάδη, κορυφαίου στελέχους του ΕΑΜ - προέδρου στην λεγομένη "Εθνοσυνέλευση" των Κορυσχάδων και αντιπροσώπου του ΕΑΜ το 1946 στην Μόσχα. Ο ίδιος πήρε μέρος στο πλευρό του πατέρα του στο πρώτο αντάρτικο του ΕΛΑΣ και μετά ανάλωσε το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του προσπαθώντας να εξηγήσει, από την πλευρά της Αριστεράς, τα αίτια της κομμουνιστικής ήττας. Έχει συλλέξει πλούσιο υλικό, που, με την επίφαση μιας ιστορικής τάχα αντικειμενικότητας, προσπαθεί με κάθε τρόπο να δικαιώσει τους κομμουνιστές. Η θέση του είναι δεδομένη. Φροντίζει μάλιστα, να συγκαλύπτει με εξωραϊσμούς τα ντοκουμέντα των ηγετών του Κ.Κ.Ε. Αλλά στο τελευταίο βιβλίο του, παρά την προσπάθειά του, δεν κατορθώνει να υποτιμήσει εντελώς την αλήθεια. Γράφει:

Άσχετα όμως, από την ήττα στην Αθήνα, μπορούσε ο ΕΛΑΣ να συνεχίζει τον αγώνα πέραν από την Αττική, αντί να υπογραφεί η συμφωνία της Βάρκιζας;

Μέρος της αριστεράς προβάλλει ισχυρά επιχειρήματα για την εκδοχή αυτή. Ο ΕΛΑΣ διατηρούσε σημαντικές δυνάμεις: Δέκα μεραρχίες, από τις οποίες οι 7 άφθαρτες, με συνολική δύναμη 50.000, ενώ κυριαρχούσε πάντα στα 4/5 της Ελλάδας. Υπήρχαν οργανωτικές ικανότητες για την αύξηση της δύναμής του σε 80.000 - 100.000. Και αν στην Αθήνα όπου αντιπαρατάχθηκε σε άμεση αναμέτρηση με τους Άγγλους, έχοντας οπλισμό του 1912, ηττήθηκε από τα βρετανικά όπλα του 1944, τα πράγματα διέφεραν πέραν από την Αθήνα. Αυτό το ανεγνώριζε και ο Βρετανός αρχιστράτηγος της Μεσογείου Αλεξάντερ, που στις 21 Δεκεμβρίου 1944 έγραφε στον Churchill:

Στην διάρκεια της γερμανικής κατοχής οι Γερμανοί διατήρησαν στην ηπειρωτική Ελλάδα 6-7 μεραρχίες και επί πλέον 4 μεραρχίες στα νησιά. Δεν ήσαν όμως σε θέση να διατηρήσουν ανέπαφες τις συγκοινωνίες τους όλο τον χρόνο και φοβούμαι πως και εμείς δεν θα είμαστε σε θέση, αν αντιμετωπίσουμε δύναμη και αποφασιστικότητα όμοια με εκείνη που αντιμετώπισαν οι Γερμανοί...

Θα μπορούσε λοιπόν το ΕΑΜ να διατηρήσει την εξουσία του στην Ελλάδα, που κατείχε και ανασυγκροτώντας τον ΕΛΑΣ να παρενοχλήσει ουσιαστικά τους Άγγλους. Αν μάλιστα εκείνοι επιχειρούσαν να εισβάλουν στην Εαμική περιοχή θα μπορούσαν να αντιμετωπισθούν με αμυντικό, παλλαϊκό οργανωμένο πόλεμο. Αυτά υποστηρίζονται από πολλά ηγετικά στελέχη της αριστεράς.

Με ποιο τελικό αντικειμενικό σκοπό; Δεν ήταν βέβαια δυνατή η ανακατάληψη της Αθήνας, ούτε το ρίξιμο των βρετανικών δυνάμεων στη θάλασσα. Αλλά θα μπορούσε το ΕΑΜ να αποκτήσει διαπραγματευτικές θέσεις πολύ ισχυρές και να επιτύχει μια συμβιβαστική κατάσταση πολύ ευνοϊκότερη από εκείνη της συνθήκης της Βάρκιζας. Προ παντός πολύ πιο ουσιαστική, που θα

επέβαλλε την πραγματική δημοκρατική συνύπαρξη και όχι την υποταγή με την επίφαση της δημοκρατίας. Και κρίνοντας τα πράγματα έστω εκ των υστέρων, βλέπουμε ότι εφ' όσον ο πόλεμος στην Ευρώπη έληξε μετά λίγους μήνες -τον Μάιο του 1945- αν υπήρχε, τότε εμπόλεμη κατάσταση στην Ελλάδα, θα αποτελούσε πρόβλημα, που θα εξανάγκαζε όλους τους συμμάχους να το λύσουν και όχι μόνο οι Άγγλοι.

Παρά τα ισχυρά αυτά επιχειρήματα, η ηγεσία του ΕΑΜ - για την ακριβολογία: Πρώτα απ' όλα και κυριώτατα το Πολιτικό Γραφείο του ΚΚΕ - έκρινε ότι ο πόλεμος έπρεπε να τερματισθεί. Έτσι, δέχτηκε την ανακωχή στις 11 Ιανουαρίου 1945 και την υπογραφή της Βάρκιζας στις 12 Φεβρουαρίου 1945 για την οριστική ειρήνευση με τη διάλυση του ΕΛΑΣ.

Για ποιο λόγο; Γενικά, θεώρησε ότι ο εαμικός κόσμος ήταν εξαντλημένος και κατακουρασμένος και δεν θα μπορούσε να συνεχίσει μια πολεμική προσπάθεια, η οποία θα τον ενέπνεε πολύ λιγότερο παρά στα χρόνια της Κατοχής, αν και για τους κομμουνιστές και τους πιστούς ΕΑΜίτες, ο ένοπλος αγώνας μετά την απελευθέρωση ήταν συνέχεια της κατοχικής αντίστασης. Εξάλλου, ο ΕΛΑΣ είχε εξαντλήσει τα πολεμοφόδιά του και θα ήταν προβληματική η επαρκής ανανέωσή τους από τους Βόρειους γείτονες, που οι ίδιοι αντιμετώπιζαν τεράστιες δυσκολίες.

("Ο Εμφύλιος" Β' τόμος σελ 123 - 124)

Τότε όμως γιατί υποχώρησε το Κ.Κ.Ε.; Γιατί έπεσε σε μεγάλα λάθη; Που χρησιμοποίησε αυτήν την μεγάλη δύναμη του ΕΛΑΣ; Την απάντηση θα την δώσουν οι ίδιοι οι κομμουνιστές ηγέτες.

ΜΑΡΚΟΣ ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ: ΑΥΤΟΠΑΓΙΔΕΥΘΗΚΑΜΕ

Μιλώντας κατά την πολύκροτη συνέντευξή του στον "Ελληνικό Βορρά" ο Μάρκος Βαφειάδης λέει τα εξής:

ΜΑΡΚΟΣ - Το ζήτημα είναι ότι η Αγγλία μας κτύπησε. Διότι η Αγγλία δεν αρκέστηκε σ' αυτό. Όταν υπέγραφε η Αγγλία μαζί μας αυτές τις συμφωνίες και έβαζε τον Παπανδρέου κλπ το έκανε πονηρά. Καταλάβαινε ότι παρ' όλες τις συμφωνίες η δύναμη και η ζωή του ΕΑΜ μένει. Όλη την εξουσία κατά την απελευθέρωση στην Ελλάδα την είχε το ΕΑΜ, ΕΛΑΣ. Μόνο η Αθήνα αποτελούσε εξαίρεση. Η Αγγλία καταλάβαινε ότι μία ειρηνική πορεία, παρά την παρουσία των Αγγλικών και δεξιών δυνάμεων, θα οδηγούσε στην Λαϊκή Εξουσία. Αυτή η διαδικασία είναι η δημοκρατική την οποία ελπίζαμε ότι θα γίνει. Δηλαδή εκλογές κ.λ.π. Καταλάβαινε λοιπόν η Αγγλία ότι η πλειοψηφία του Λαού θα ψηφίσει το ΕΑΜ. Συνεπώς απ' αυτό ξεκινώντας και θέλοντας να κρατάει τη χώρα γιατί η Ελλάδα θάταν πια ένα σημείο αμφισβητούμενο με την αγγλική κυριαρχία, μας χτύπησε. Προκάλεσε. Την Ελλάδα ήθελε η Αγγλία να την έχει ολοκληρωτικά δική της και γι' αυτό έκανε επέμβαση. Η Αγγλία προκάλεσε τα γεγονότα.

— Ωραία! Ας πούμε ότι η Αγγλία τα προκάλεσε. Αυτή είναι η άποψή σου. Η καθοδήγηση του Κ.Κ.Ε. δεν έβλεπε πλέον που οδηγείται;

ΜΑΡΚΟΣ - Ακριβώς αυτό είναι το ζήτημα. Εάν τώρα η καθοδήγηση έστω και αυτήν την στιγμή τον Δεκέμβριο του 1944, έριχνε στην πλάστιγγα όλες τις τις δυνάμεις του ΕΛΑΣ, θα κέρδιζε. Είχαμε 60-70 χιλιάδες στρατό και ένα τεράστιο οπλισμό και λάφυρα, κανόνια κ.λ.π. Δεν είχαμε βέβαια αεροπλάνα αλλά δεν είναι τα αεροπλάνα που αποφασίζουν τις μάχες. Τα αεροπλάνα είναι ένα όπλο περισσότερο εντυπωσιακό παρά αποφασίζει την έκβαση της μάχης. Εμείς πολύ στρατό είχαμε τον μόνιμο ΕΛΑΣ, είχαμε την εθνοφυλακή τον εφεδρικό ΕΛΑΣ, την ΕΠΟΝ, άλλες 50 - 60 χιλιάδες αντάρτες. Εάν η καθοδήγηση του Κόμματος έριχνε στην πλάστιγγα τότε αυτές τις δυνάμεις οι Άγγλοι θα είχαν πεταχτεί στη θάλασσα. Ακριβώς και στη τελευταία αυτή στιγμή δεν έκανε κανείς στο ΚΚΕ

αυτό το πράγμα. Περίμενε η κομματική ηγεσία ότι μέχρι και τη τελευταία τη στιγμή οι Άγγλοι θα καταλάβουν ότι "εμείς τους αγαπάμε" και ότι "εμείς είμαστε σύμμαχοί τους" κ.τ.λ.

ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ

— Ενώ όμως δεν είναι πια λάθη από μέρους σας. Είναι ένα έγκλημα κατά του Λαού. Ολοκλήρου του Λαού: των αριστερών και των δεξιών. Γιατί μας πάτε σε σύγκρουση, ενώ ξέρετε ή βλέπετε καθαρά τις προοπτικές. Υπάρχει συνειδητή προδοσία του Κόμματος και του άλλου λαού από την δική σας καθοδήγηση; Αυτό ρωτώ.

ΜΑΡΚΟΣ - Συνειδητά δεν έγινε αυτή η δουλειά. Αλλά το πρόβλημα παραμένει. Είναι μια κρίσιμη ερώτηση αυτή. Είναι πια θέμα της Ιστορίας και αποδεικτικών στοιχείων.

— Η δικιά σου άποψη ποια είναι;

ΜΑΡΚΟΣ - Η δική μου η άποψη είναι ότι έπαιξε ρόλο και το συνειδητό στοιχείο.

— Από πού; Από ποιους κύκλους; Από πότε και μετά;

ΜΑΡΚΟΣ - Αυτό το πράγμα δεν μπορεί ακόμα συγκεκριμένα να καθορισθεί. Ο Ζαχαριάδης είπε ότι ο Σιάντος ήταν πράκτορας. Η απόλυτη πεποίθησή μου είναι ότι δεν ήταν πράκτορας ο Σιάντος. Ο Σιάντος ήταν τίμιος αγωνιστής αλλά εφάρμοσε μια λαθεμένη πολιτική. Και όχι μόνος του. Μπορεί και έξω από το δικό μας το κόμμα να υπήρχαν άνθρωποι που ωθούσαν μέσα από τα κανάλια στην καταστροφή.

ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΠΑΓΙΔΕΥΕΙ ΤΟΝ ΛΑΟ

Ο Θαν. Χατζής, Γ.Γ. του ΕΑΜ, εξηγεί ποια κατάσταση επικρατούσε στην Αθήνα υπέρ του ΕΛΑΣ κατά τα Δεκεμβριανά και πως χάθηκαν οι ευκαιρίες. Στον 3ο τόμο του βιβλίου του (σελ. 388 επ.) γράφει:

Η πολεμική κατάσταση στην Αθήνα βρισκόταν σε αμφίβολο σημείο και για τις δυο αντίπαλες παρατάξεις. Έντονες δραστηριότητες αναπτύσσονταν και από τις δύο πλευρές, για να βρεθεί πολιτική λύση.

Ο Σκόμπυ και ο Λήπερ, που εφαρμόζουν πιστά τις εντολές του Churchill και την αρχή του "πρώτα νίκη, ύστερα ειρήνη", απέρριπταν τις προτάσεις του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ και ταυτόχρονα άφηναν να διαδοθεί η φήμη πως το πρόβλημα της αντιβασιλείας σχεδόν έχει λυθεί.

Η ηγεσία του ΚΚΕ και του ΕΑΜ υποχωρούσε, υποχωρούσε συνεχώς, βήμα προς βήμα... Γιατί όμως;

Απάντηση σ' αυτό το ερώτημα θα βρούμε στις πολυάριθμες αποφάσεις και προτάσεις της ΚΕ του ΕΑΜ που έγιναν στο κρίσιμο δεύτερο δεκαήμερο της μάχης του Δεκέμβρη και κυρίως στη μοναδική, για όλη τη μάχη του Δεκέμβρη, απόφαση του ΠΓ του ΚΚΕ, στις 17 του Δεκέμβρη, που δημοσιεύτηκε στον "Ριζοσπάστη" στις 19.12.44.

Η απόφαση του ΠΓ, που δόθηκε με μορφή διακήρυξης προς τον ελληνικό λαό, αφού έκανε μια αναδρομική έκθεση των αγώνων και θυσιών του λαού και για τον αντιπατριωτικό ρόλο της ελληνικής αντίδρασης, που ξεπούλησε την εθνική ανεξαρτησία, με καταπληκτική έλλειψη συναίσθησης ευθύνης υποστήριζε ότι δήθεν:

... εκφράζοντας τη θέληση του ελληνικού λαού να λύσει δημοκρατικά τα εσωτερικά του προβλήματα: πέτυχε να συγκροτηθεί η κυβέρνηση της εθνικής ενότητας έστω και με έναν αφερέγγυο πρωθυπουργό και της προσέφερε κύρος και βάσεις λαϊκές.

Και αμέσως παρακάτω, με ακατανόητο κομπασμό, αναφέρεται στην εθελοντική παραίτησή της από την κατάληψη της εξουσίας και ζητούσε επιβράβευση του οπορτουνισμού της. Συγκεκριμένα έγραφε:

Στην περίοδο της απελευθέρωσης, όταν οι αντίπαλοί του φοβούνταν ότι θα καταλάβει την εξουσία, όπως μπορούσε να το κάνει, το ΚΚΕ απόδειξε περίτρανα την ειλικρίνεια και εντιμότητα των δημοκρατικών του σκοπών (!!!). Εξασφάλισε απόλυτη τάξη και στις άλλες πόλεις και ζήτησε από το λαό να περιμένει από την κυβέρνηση ικανοποίηση στα αιτήματά του...

ΟΙ ΟΠΟΡΤΟΥΝΙΣΤΕΣ

Είναι φανερό πως και όταν οι συνέπειες της οπορτουνιστικής πολιτικής συνεργασίας με την πλουτοκρατική αντίδραση είχαν εκδηλωθεί σ' όλη την τραγική για το λαό έκταση, η ανώτατη ηγεσία του ΚΚΕ δεν είχε συνέλθει από την πλάνη της. Αυτό την εμποδίζει να δει την κατάσταση όπως διαμορφωνόταν και να χαράξει ένα σταθερό δρόμο πορείας, για μια πιο μακρόχρονη περίοδο. Δεν μπόρεσε να δει πως περνούσε το κίνημα από την περίοδο της δυνατότητας της νίκης σε περίοδο μιας προσωρινής ισορροπίας στην Αθήνα, η οποία πολύ γρήγορα θα εξελισσόταν σε υπεροχή των Άγγλων στην πρωτεύουσα. Για να μη γίνει η επιτυχία του εχθρού σ' αυτό το χώρο αποφασιστική για όλο το λαοκρατικό κίνημα της Ελλάδας, χρειαζόνταν σωστές και θαρραλέες αποφάσεις: να απέσυρε τις συγκροτημένες τότε δυνάμεις του ΕΛΑΣ από την Αθήνα και να οργανώσει αμυντικό μέτωπο στην Αττική, μέχρις ότου φτάσουν οι δυνάμεις του ΓΣ του ΕΛΑΣ. Η ΚΕ του ΕΛΑΣ βέβαια αντιμετώπισε μια τέτοια λύση και την πρότεινε στον Σκόμπυ. Η άρνηση όμως του Άγγλου στρατηγού δεν θα έπρεπε να εμποδίσει μια μονόπλευρη δική μας τέτοια ενέργεια.

Η απόφαση του ΠΓ στις 17-12-44, αν ξαλαφρωθεί από τις μεγαλόστομες και χωρίς ουσιαστικό περιεχόμενο φράσεις, τις χιλιογραμμένες καταγγελίες της αντίδρασης και του Παπανδρέου για εθνική προδοσία και τις γνωστές διαμαρτυρίες για τη βρετανική στρατιωτική επέμβαση. Βάζει σαν μοναδικό καθήκον:

"Να σταματήσει η φονική και διαλυτική του έθνους μας ξενική επέμβαση. Να συγκροτηθεί ελληνική δημοκρατική κυβέρνηση πραγματικής εθνικής ενότητας που θα λύσει όλα τα εσωτερικά ζητήματα".

Όλη η Ελλάδα, εκτός από τα ελάχιστα τετραγωνικά χιλιόμετρα του κέντρου της Αθήνας, τη μικρή περιοχή της Άρτας και την Ανατ. Μακεδονία που κρατούσε ο Αντόν Τσαούς, ήταν λεύτερη και λαοκρατούμενη. Οι τρεις αντεπαναστατικές εστίες είχαν μεταβληθεί σε κέντρα συγκέντρωσης των αντιδραστικών δυνάμεων, κυρίως ταγματасφαιλιτών. Η υπερεκτίμηση του ρόλου που μπορούσαν να παίξουν στην εξέλιξη της μάχης του Δεκέμβρη, στέλνοντας ενισχύσεις στην Αθήνα, ή δημιουργώντας ανωμαλίες για απασχόληση των δυνάμεων του ΕΛΑΣ, οδήγησε την ΚΕ του ΕΛΑΣ στο βασικό λάθος να στείλει τις μεγαλύτερες δυνάμεις του ΓΣ του ΕΛΑΣ και της Ομάδας Μεραρχιών Μακεδονίας, στις δυο αντεπαναστατικές εστίες. Έπεσε δηλαδή μ' αυτό τον τρόπο στην παγίδα των Άγγλων και της αντίδρασης.

Η ΟΜΜ (Ομάδα Μεραρχιών Μακεδονίας) και Θράκης, με καταπληκτική ταχύτητα και ευκολία διέλυσε το μπουλουίκι των 2.000 ενόπλων του Αντών Τσαούς.

Το ΓΣ του ΕΛΑΣ από τις 6.12.44 είχε πάρει την υπ' αριθ. 76 Διαταγή της ΚΕ του ΕΛΑΣ, να διαλύσει τις

δυνάμεις του Ζέρβα, με την Ι, VIII και ΙΧ Μεραρχία. Οι πληροφορίες φέρνανε τις δυνάμεις του Ζέρβα με 9.000 τακτικούς μαχητές και σε 12-14 χιλιάδες εφεδρικούς. Η επιχείρηση ασφαλώς απαιτούσε μια αξιόλογη προπαρασκευή, τόσο για να εξασφαλιστούν οι αναγκαίες δυνάμεις, όσο και να πλαισιωθούν οι δυνάμεις του ΕΛΑΣ με κατάλληλους και αποφασισμένους πολιτικοστρατιωτικούς ηγέτες για να αντιμετωπίσουν τον εχθρό, που ενεργούσε κάτω από τη διοίκηση των Άγγλων.

Δεκέμβρης και το πρωί, στις 21 του Δεκέμβρη, όλες οι μονάδες εξόρμησαν και γρήγορα κατέλαβαν τους αντικειμενικούς στόχους. Την πρώτη μέρα καταλήφθηκε η Άρτα και στις 23 Δεκέμβρη τα Γιάννενα. Τα τμήματα του ΕΔΕΣ σκόρπισαν και εκτός από μια προσπάθεια αντίστασης στην Πρέβεζα, δεν εκδηλώθηκε καμιά άλλη πρόθεση του Ζέρβα να συνεχίσει τις μάχες. Υπολείμματα των τμημάτων, σύμφωνα με μια εκπομπή του Λονδίνου, μεταφέρονταν στην Κέρκυρα.

Τελείως αναπάντεχα για τους Άγγλους και την αντίδραση, αλλά και για το ΓΣ του ΕΛΑΣ, το ένοπλο συγκρότημα του Ζέρβα, που με τόση φροντίδα συντήρησαν, σκόρπισε".

ΘΑΝΑΤΟΣ ΣΤΟ ΦΑΣΙΣΜΟ

Την παραμονή των Χριστουγέννων, 24.12.44, η Κ.Ε. του ΕΑΜ εκδίδει το ακόλουθο πολεμικό ανακοινωθέν στην Αθήνα:

Προχτές τη νύχτα είχε πλήρη επιτυχία η επίθεση τμημάτων του ΕΛΑΣ στα Ν. Σφαγεία. Πολλά οικήματα ανατινάχτηκαν και ο εχθρός είχε απώλειες. Λάφυρα όπλα και αυτόματα. Μεγάλο μέρος του Ορφανοτροφείου Χατζηκώστα ανατινάχτηκε με απώλειες για τον εχθρό. Στην οδό Ευριπίδου ανατινάχτηκε το Διεθνές που το είχαν οχυρώσει οι Άγγλοι με πολλά πολυβόλα. Το κτίριο καίεται. Αγγλική επίθεση στη Ν. Σμύρνη αποκρούστηκε. Στη Δραπετσώνα συνεχίζεται σκληρός αγώνας εναντίον ισχυρών δυνάμεων με εναλλασσόμενες φάσεις.

- Την Κοκκινιά βομβαρδίζει συνεχώς ο στόλος και ρουκετοβόλα αεροπλάνα...
- Πολλές συνοικίες της Αθήνας βομβάρδισαν και πολυβόλησαν αγγλικά αεροπλάνα...
- Στην περιοχή της 9ης Μεραρχίας του ΕΛΑΣ παραδόθηκαν σε τμήματά μας 120 άνδρες του Αντών Τσαούς.
- Το ραδιόφωνο του Λονδίνου μετάδινε σήμερα: Στην Ήπειρο ο ΕΛΑΣ προήλασε από νότον, βορρά και ανατολάς, κατέλαβε την Άρτα και τα Ιωάννινα. Ο στρατηγός Ζέρβας απεχώρησε προς Πρέβεζα. Ο Ζέρβας απώλεσε το ήμισυ των δυνάμεών του αποτελούμενων από 12 χιλ. Πολλοί δε εκ των οπαδών του λιποτακτούν προς τον ΕΛΑΣ.

Ο Λαός μας περνάει αυτές τις μέρες των γιορτών μέσα σε πένθη, σε αίμα και μάχεται με πάθος και εθνική υπερηφάνεια για την υπεράσπιση της Ελλάδας, για τα στοιχειώδη δημοκρατικά δικαιώματά του που θα του εξασφαλίσουν τη ζωή και τις ελευθερίες του.

Ζητά η Ελλάδα να ανήκει μονάχα στο δημοκρατικό Ελληνικό Λαό και σε κανέναν άλλον. Να ζει νοικοκύρης στον τόπο του.

"Συνεχίζει και θα συνεχίσει με τον ίδιο φανατισμό να δίνει το αίμα του: για να εκμηδενίσει την ντόπια αντίδραση που προκάλεσε και συντηρεί αυτή τη συμφορά και να ανοικοδομήσει ξανά την Ελλάδα σε δημοκρατικές βάσεις.

ΘΑΝΑΤΟΣ ΣΤΟ ΦΑΣΙΣΜΟ - ΛΕΥΤΕΡΙΑ ΣΤΟ ΛΑΟ

(Αλλά τότε γιατί χάσανε; Ο ΕΔΕΣ - ΕΟΕΑ διαλύθηκε σύμφωνα με την άποψη των αριστερών. Ο ΕΛΑΣ

δεν έπαθε σοβαρές ζημιές. Βρέθηκε όμως τόσο μακριά, που όταν έγινε ζωτικά αναγκαίο να αξιοποιηθούν τα τμήματά του στη μάχη της Αθήνας, πρακτικά ήταν αδύνατο να φτάσουν στον καιρό τους. Ο στρατηγός **Σαράφης** αρχηγός του ΕΛΑΣ σελ.599 του βιβλίου του, γράφει:)

Στα Γιάννενα, πήραμε τηλεγράφημα της Κεντρικής Επιτροπής του ΕΛΑΣ, που μας έλεγε ότι η κατάσταση ήταν κρίσιμη και ζητούσε ενισχύσεις... Λογαριάσαμε τουλάχιστο 15 μέρες... Συλλογιζόμουνα τους αντάρτες μας που είχαν να περάσουν υψόμετρο πάνω από 1.500 μέτρα και που όλοι τους ήταν σχεδόν ξυπόλυτοι. Πώς θα περνούσαμε την Κατάρρα και ιδιαίτερα τα τμήματα της 1ης Μεραρχίας που είχαν μαζί τους μεταγωγικά... Πάντως χάρη στις προσπάθειες των αξιωματικών και ανδρών και την προθυμία του πληθυσμού, όλες οι δυσκολίες ξεπεράστηκαν με πολύ λίγες ζημιές. Το σύνολο των κρουοπαγημένων δεν πέρασε τους 50 και κατά το πλείστον με ελαφρά κρουοπαγήματα. Δεν είναι δυνατό να δώσω πραγματική εικόνα της πάλης μας αυτής με τη φύση. Κάποιος άλλος που θα είχε ταλέντο ας επιχειρήσει να το κάνει. Ένα μόνο έχω να πω: πως λαός και στρατός ξεπέρασαν τις προσδοκίες μου...

ΟΛΟΙ ΕΦΥΓΑΝ ΠΟΛΥ ΜΑΚΡΥΑ

Και ο Θαν. Χατζής συμπεραίνει (σελ.401 γ' τόμος) τα έξης:

"Στην κρίσιμη, λοιπόν, καμπή βγήκαν στα φανερά τα τεράστια μειονεκτήματα της πολιτικής και στρατιωτικής τακτικής της ανωτάτης καθοδήγησης του λαοκρατικού κινήματος. Δύο ήταν τα βασικά λάθη: Η λαθεμένη θέση απέναντι στα αγγλικά στρατιωτικά τμήματα και ο χωρισμός των διοικήσεως του ΕΛΑΣ σε δυο εκστρατευτικά σώματα, με ξεχωριστούς στόχους.

"Το πρώτο λάθος: Τις πρώτες μέρες των συγκρούσεων το ΓΣ του ΕΛΑΣ και η Ομάδα Μεραρχιών Μακεδονίας ζήτησαν από την ΚΕ του ΕΛΑΣ να χτυπήσουν και να διαλύσουν τα βρετανικά τμήματα που βρίσκονταν στις περιοχές τους. Η ΚΕ του ΕΛΑΣ απαγόρευσε αυστηρά κάθε ενόχληση των Άγγλων και συνιστούσε παρακολούθηση των κινήσεών τους και ταυτόχρονα φιλική συμπεριφορά και προσπάθεια βελτίωσης των σχέσεων των ελασίστικων τμημάτων, με τις "συμμαχικές" δυνάμεις.

"Θα μπορούσαμε να δεχτούμε σαν δικαιολογημένο "τακτικό ελιγμό" να μη "χτυπήσουμε τους Άγγλους", τις πρώτες μέρες.

" Όταν όμως, από το απόγευμα στις 5 του Δεκέμβρη, οι Άγγλοι μπήκαν στην μάχη ενεργητικά και απάνθρωπα, η επανάληψη της απαγορευτικής διαταγής από την ΚΕ του ΕΛΑΣ, σε νέα επίμονη απαίτηση του ΓΣ του ΕΛΑΣ, ήταν αναμφισβήτητα τρομερό λάθος, καθοριστικής σημασίας.

"Στις 7 του Δεκέμβρη, το ΓΣ του ΕΛΑΣ με αναφορά - όπως έγραψε ο Σαράφης - ζητούσε από την Κεντρική Επιτροπή του ΕΛΑΣ την άδεια να χτυπήσει όλες τις αγγλικές δυνάμεις που ήσαν σκορπισμένες σ' ολόκληρη την Ελλάδα. Έτσι - εξηγούσε ο Σαράφης - οι δυνάμεις αυτές μεμονωμένες θα αφοπλίζονταν, θα ξεκαθαριζόταν η περιοχή και δεν θα χρησιμοποιούνταν κατά των τμημάτων μας που δρούσαν στην Αθήνα. Στην τελευταία αυτή πρόταση η Κεντρική Επιτροπή απάντησε αρνητικά και έδωσε εντολή μόνο να παρακολουθούμε τις κινήσεις των Άγγλων.

" Αναφορά με το ίδιο περιεχόμενο είχε στείλει και η Ομάδα Μεραρχιών Μακεδονίας προς το ΓΣ και την ΚΕ του ΕΛΑΣ, (με ιδιαίτερο τηλεγράφημα και το Γραφείο Περιοχής Μακεδονίας του ΚΚΕ προς το ΠΓ του ΚΚΕ), αλλά η απάντηση ήταν επίσης αρνητική.

" Στις αρχές του δεύτερου δεκαήμερου του Δεκέμβρη, όταν πια η μάχη της Αθήνας φάνηκε πως δεν έχει σταμάτημα και οι βρετανικές δυνάμεις αποτελούσαν σχεδόν την μόνη δύναμη αντίστασης στις επιθέσεις του ΕΛΑΣ, η ΚΕ του ΕΛΑΣ έστειλε διαταγή στο ΓΣ που, σύμφωνα με όσα έγραψε, ο

στρατηγός Σαράφης:

"... όριζε να ειδοποιηθούν οι αγγλικές φρουρές ότι απαγορεύεται η μετακίνησή τους και ότι σε περίπτωση που θα επιχειρούσαν να μετακινηθούν θα εμποδίζονταν με τη βία. Κοινοποιήσαμε αμέσως τη διαταγή αυτή και διατάξαμε όλες τις διοικήσεις να λάβουν τα μέτρα τους για να μην αιφνιδιαστούν από τους Άγγλους και εν ανάγκη να μετακινηθούν από τις πόλεις. Έως ότου πάρουμε και κοινοποιήσουμε τη διαταγή αυτή, όλες οι μεμονωμένες αγγλικές φρουρές αποσύρθηκαν οι νότια της Λαμίας προς τας Αθήνας, οι βόρεια της Λαμίας προς Βόλο και οι μακεδονικές στη Θεσσαλονίκη... Στο διάστημα που μεσολάβησε παρουσιάστηκαν δυο μικρές συγκρούσεις, μια στη Στυλίδα και μια στο Αγρίνι, που ύστερα από μικροσυμπλοκές αποπλίστηκαν μικρά αγγλικά τμήματα. Οι δυνάμεις της Θεσσαλονίκης (IV ινδική μεραρχία) αποσύρθηκαν ανατολικά της πόλης Θεσσαλονίκης και έμειναν εκεί ως την ανακωχή. Οι δυνάμεις του Βόλου στις 16 του Δεκέμβρη επιβιάστηκαν σε βαπόρια και εγκατέλειψαν το υλικό τους. Το ίδιο έγινε στην Καβάλα και στην Καλαμάτα..."

Στην πορεία τους προς Αθήνα οι Άγγλοι πολλές φορές αντιμετώπισαν τον κίνδυνο να αποπλιστούν από τμήματα του ΕΛΑΣ, που πάντα εμποδίζονταν από τα ανώτερα κλιμάκιά τους. Ακόμα και ένα τάγμα μηχανοκίνητο, που πέρασε μπροστά από τη Διοίκηση και το Επιτελείο της ΚΕ του ΕΛΑΣ στη Γκάζα, παρ' όλο που ο Τζήμας, με πρωτοβουλία του, επικεφαλής μιας μικρής ελασίτικης δύναμης, το σταμάτησε και διέταξε να αποπλιστεί και να παραδώσει τον οπλισμό και τα μηχανοκίνητα, (διαταγή που δέχτηκαν οι Βρετανοί και άρχισαν να συμμορφώνονται) με επέμβαση της ΚΕ του ΕΛΑΣ αφέθηκαν λεύτεροι να μπουν στην Αθήνα. Το ίδιο λεύτερα έφυγαν και τα αγγλικά τάγματα της Λειβαδιάς, της Θήβας και δυνάμεις από την Πελοπόννησο. Όλες αυτές οι δυνάμεις χρησιμοποιήθηκαν από τον Σκόμπυ στη μάχη της Αθήνας. Το σοβαρό αυτό λάθος βαρύνει την ΚΕ του ΕΛΑΣ και προσωπικά τον Σιάντο. Δεν μπορεί να δικαιολογηθεί η στάση μιας στρατιωτικής ηγεσίας που όταν πολεμάει για να φθείρει τις δυνάμεις του αντιπάλου της, αφήνει ελεύθερο το δρόμο για τις ενισχύσεις του σε ανθρώπινο υλικό και ανεφοδιασμό σε υλικά πολέμου.

Το δεύτερο λάθος: Το ότι στις 2 Δεκέμβρη αποφασίστηκε ομόφωνα από την ΚΕ του ΕΑΜ να επανεμφανιστεί η ΚΕ του ΕΛΑΣ, νομίζουμε πως δεν ήταν λάθος. Το λάθος είναι ότι η ΚΕ του ΕΛΑΣ θα περιοριζόταν σε καθήκοντα, να πούμε Υπουργείου Στρατιωτικών, για να αντιμετωπίζει προβλήματα που δημιουργούσε η ανώμαλη απόλυτη εξουσία του Άγγλου στρατηγού Σκόμπυ, με τις αυθαίρετες και βρώμικες επεμβάσεις του. Δεν ανέθεσε την επιτελική και επιχειρησιακή διοίκηση των τμημάτων του ΕΛΑΣ, όλης της χώρας, στο ΓΣ του ΕΛΑΣ, που διέθετε πλήρες επιτελείο, μηχανισμούς, πείρα και ικανότητα να δίνει κατευθύνσεις και να καθορίζει τους κύριους και διαδοχικούς στόχους. Το δεύτερο αυτό έργο με τιμή και συναίσθηση ευθύνης διεκδίκησε το ΓΣ του ΕΛΑΣ την 1η του Δεκέμβρη, δηλαδή πριν αρχίσουν οι συγκρούσεις, όπως φαίνεται καθαρά από την παρακάτω μαρτυρία του στρατηγού Σαράφη: (σελ. 590).

"... Με τηλεγράφημα στην ΚΕ του ΕΑΜ γνωρίζουμε ότι η μετακίνηση τμημάτων χωρίς να ξέρει το Γενικό Στρατηγείο τείνει να εξαρθρώσει τη διάταξη των τμημάτων και ζητούμε να καθοριστεί σε περίπτωση σύγκρουσης ποιος θα διευθύνει τις επιχειρήσεις. Η μετακίνηση πρέπει να γίνεται με καθορισμένο σχέδιο ενεργείας στο σύνολο και όχι ανάλογα με τις συνθήκες για κάθε περιοχή. Αυτός που θα διευθύνει τις επιχειρήσεις θα είναι τυπικά και ουσιαστικά υπεύθυνος, αλλιώς είναι αδύνατη πραγματική και ουσιαστική διεύθυνση επιχειρήσεων που θα διεξάγονται με πρόωρες κινήσεις και όχι με ηρεμία και αποφασιστικότητα. Επί πλέον ζητούμε να οριστεί συνάντηση με υπεύθυνο πρόσωπο..."

" Έγινε το αντίθετο. Ο ΕΛΑΣ χωρίστηκε σε δυο χωριστά εκστρατευτικά σώματα, με ξεχωριστές διοικήσεις και συγκεκριμένα καθήκοντα. Η ΚΕ του ΕΛΑΣ ανέλαβε την κύρια και αποφασιστική επιχείρηση στο χώρο της πρωτεύουσας. Το ΓΣ με τον κύριο όγκο των καλά οργανωμένων και

εμπειροπόλεμων δυνάμεων του παρτιζάνικου ΕΛΑΣ χρεωνόταν με δευτερεύουσας σημασίας αποστολές, μακριά από τον χώρο όπου είχε αρχίσει κίολας η μάχη για ζωή ή θάνατο".

ΑΝΑΞΙΑ ΗΓΕΣΙΑ

" Μεταπολεμικά, σχεδόν όλοι σταματούν στα δυο αυτά λάθη και τα φορτώνουν στην ΚΕ του ΕΛΑΣ και προσωπικά στον Σιάντο. Είναι, νομίζω υπερβολή. Και τα δυο παραπάνω λάθη είναι λάθη πολιτικής γραμμής και απ' αυτήν απόρρεαν. Ο Σιάντος και η ΚΕ του ΕΛΑΣ ανέλαβαν την καθοδήγηση της ένοπλης αντίστασης του λαού για να υποχρεώσουν τους Άγγλους και την αντίδραση να δεχτούν πολιτική λύση της κρίσης και όχι να δώσουν επαναστατική διέξοδο με την ένοπλη εξέγερση και την κατάληψη της εξουσίας.

" Αυτή είναι η γραμμή του ΚΚΕ και του ΕΑΜ. Η ηγεσία του ΚΚΕ και όσα από τα τότε μέλη του ΠΓ αναφέρθηκαν σε κομματικά Σώματα ή με δημοσιεύματά τους διφορούμενα και με υπεκφυγές, αναγνωρίζουν ότι δεν υπήρξε πολιτική και στρατιωτική προετοιμασία για ένοπλη εξέγερση και, σαν συνέπεια, έγιναν και τα λάθη στα Δεκεμβριανά. "Πριν απ' όλα στρατιωτικά, αλλά και πολιτικής φύσης". Παραδέχονται ότι στα Δεκεμβριανά η ηγεσία ακολούθησε ένα παράξενο δρόμο: "Συνέχισε τον πόλεμο ως την τελευταία πνοή και ταυτόχρονα διαπραγματευόταν με την αντεπανάσταση για πολιτική λύση, σ' όλη τη διάρκεια του πολέμου των 33 ημερών".

" Όταν επικεφαλής βρισκόταν μια τέτοια ηγεσία, είναι, νομίζω, μεγάλη αδικία για τους στρατιωτικούς της ΚΕ του ΕΛΑΣ και του Α' Σ.Σ. να εντοπίζουμε τα βάρη στην πλάτη τους. Ακόμα και το γεγονός ότι χρησιμοποίησαν περιορισμένο αριθμό δυνάμεων στην Αθήνα και τον Πειραιά, - όπως γράψαμε - από καθαρά στρατιωτικούς υπολογισμούς για ένα αγώνα άμυνας και διαμαρτυρίας ίσως να ήταν σωστή απόφαση. Ήταν, όμως, λάθος για μια ένοπλη εξέγερση, που έπρεπε να χτυπήσει με μεγάλη υπεροχή δυνάμεων και να τελειώσει όσο ήταν δυνατό γρηγορότερα, γιατί έτσι δημιουργούνταν προϋποθέσεις να στερεωθεί η νίκη και το λαοκρατικό καθεστώς. Έναν, βέβαια τέτοιο προσανατολισμό δεν έδινε η πολιτική καθοδήγηση στους στρατιωτικούς.

"Ο Σιάντος έκανε, ίσως, κακό υπολογισμό δυνάμεων όταν εισηγήθηκε στην ΚΕ του ΕΛΑΣ την έναρξη της επίθεσης στο κέντρο της Αθήνας. Αν το ΠΓ του ΚΚΕ δεχόταν την απόφαση της ΚΕ του ΕΛΑΣ, που είχε παρθεί στις 6 Δεκέμβρη, και θεωρούσε πως οι δυνάμεις του ΕΛΑΣ, που προορίζονταν για την επίθεση στην Αθήνα, ήσαν ανεπαρκείς, είχε όλο τον καιρό να ματαιώσει την απόφαση του διχασμού των δυνάμεων του ΕΛΑΣ και να αναθέσει στο ΓΣ την επιτελική και επιχειρησιακή Διοίκηση της ένοπλης εξέγερσης στην Αθήνα. Δεν τόκανε αυτό γιατί δεν ήθελε η σύγκρουση της Αθήνας να ξεπεράσει τα όρια της διαμαρτυρίας και της πίεσης για πολιτική λύση και να αναπτυχθεί σε ένοπλη εξέγερση για την εξουσία του λαού.

"ΑΝΕΞΗΓΗΤΗ" ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΗ

"Υπάρχει όμως και ένα άλλο ζήτημα: Πρόκειται για την πολύ μεγάλη, ανεξήγητη και αδικαιολόγητη καθυστέρηση της έναρξης της μάχης για τη διάλυση του Ζέρβα. Ας δούμε το χρονοδιάγραμμα από τον στρατηγό Σαράφη. Στο βιβλίο του έγραψε, ανάμεσα σε άλλα: Στις 7 του Δεκέμβρη όλο το στρατηγείο ήταν εγκατεστημένο στη Νέα Γιαννιτσού. Εκεί πήραμε την υπ' αριθ. 18/4.12.44 διαταγή της ΚΕ του ΕΛΑΣ που καθόριζε τη δικαιοδοσία και τις αποστολές του ΓΣ". Το ΓΣ έδωσε εντολές στα τμήματα της Ομάδας Μεραρχιών Στερεάς να μπουν κάτω από τη διοίκηση της ΚΕ του ΕΛΑΣ, αφού αφείρεσε από τη δύναμή της το 36ο Σύνταγμα, που το έβαλε κάτω από τη διοίκηση της VIII Μεραρχίας. Με άλλα λόγια, το ΓΣ δεν θεώρησε επαρκείς τις δυνάμεις που έμεναν κάτω από τις διαταγές της για τις δευτερεύουσες επιχειρήσεις που διατάχθηκε να κάνει. Το λάθος της ΚΕ του ΕΛΑΣ να στρέψει σοβαρές δυνάμεις του μόνιμου ΕΛΑΣ προς την περιφέρεια και να αφήσει την

πρωτεύουσα στις πλάτες αδύνατων και ελαττωματικά εξοπλισμένων μονάδων το μοιράζεται και το ΓΣ του ΕΛΑΣ.

Στις 7.12.44, λοιπόν πήρε τη διαταγή το ΓΣ να ενεργήσει και μόνο "στις 16 του Δεκέμβρη στείλαμε τις διαταγές μας προς τις I, VIII και IX Μεραρχίες για ενέργεια κατά Ζέρβα". "Το βράδυ στις 20 του Δεκέμβρη όλες οι μονάδες ήταν έτοιμες για την εξόρμηση". "Το πρωί στις 21 του Δεκέμβρη στην ορισμένη ώρα όλες οι μονάδες εξόρμησαν και γρήγορα κατέλαβαν τους αντικειμενικούς στόχους". Και καταλήγει ο Σαράφης: "Η αλήθεια είναι ότι δεν περιμέναμε τόσο γρήγορη διάλυση του ΕΔΕΣ". "Περιμέναμε περισσότερη αντίσταση..."

Και συνεχίζει ο Χατζής: Πώς όμως μπορεί να εξηγηθεί το γεγονός ότι ένα έμπειρο και ικανό στρατηγείο, που πήρε διαταγή επιχείρησης στις 7-12, διέταξε τις μονάδες του να ετοιμαστούν για την επιχείρηση ύστερα από 10 περίπου μέρες, συγκεντρωμένη στις 16 του Δεκέμβρη, και έκανε αδύνατη την έναρξη της επιχείρησης πριν από τις 21 του Δεκέμβρη;

" Το κακό όμως είχε γίνει. Το ΓΣ κράτησε τις μεγάλες δυνάμεις του ΕΛΑΣ όλο το Δεκέμβρη έξω και πολύ μακριά από την Αθήνα. Ο ΕΛΑΣ του βουνού όχι μόνο δεν ήταν σε θέση να πάρει ενεργητικά μέρος στα Δεκεμβριανά, αλλά και μετά την αποχώρηση των ελασίτικων δυνάμεων από την πρωτεύουσα χρειαζόταν πολλές μέρες για να πάρει θέσεις ενάντια στον εχθρό σε μέτωπο έξω από τον χώρο της Αττικοβοιωτίας, πράγμα που βρισκόταν στα σχέδια της ΚΕ του ΕΛΑΣ και συζητούνταν και από την πολιτική ηγεσία του λαϊκού κινήματος.

" Τα στρατιωτικά όμως λάθη, όσο αυστηρά και αν κριθούν, βρίσκονται πάντα μέσα στα πλαίσια της πολιτικής γραμμής και τακτικής, όπου θα αναζητήσουμε τις ρίζες των αιτίων."

Στο μεταξύ, όλη η Ελλάδα, όπως είδαμε, με κύριο κέντρο την Θεσσαλονίκη Εαμοκρατείται. Οι Άγγλοι είναι λιγοστοί. Αλλά ο ΕΛΑΣ δεν τους χτυπάει!... Γιατί; Θα δώσει απάντηση ο Μάρκος Βαφειάδης.

Η Θεσσαλονίκη κυριαρχείται από τον ΕΛΑΣ αλλά ο Μάρκος παίρνει διαταγή από το ΚΚΕ να μη χτυπήσει τους Άγγλους!

Είδαμε πως, ενώ κατά τα Δεκεμβριανά μαίνονταν η μάχη στην Αθήνα, το Κ.Κ.Ε., απεμάκρυνε μυστηριωδώς τις δυνάμεις του από την περιοχή της πρωτεύουσας, όπου εκρίνοντο τα πάντα, και τις εξαπόστειλε στα... βουνά να κυνηγήσουν τον Ζέρβα και τον Αντών Τσαούς στην Ήπειρο και στην Ανατολική Μακεδονία. Αλλά και εκεί καθυστέρησε επίσης μυστηριωδώς η επίθεση του ΕΛΑΣ. Όπως αποκαλύπτει ο Στ. Σαράφης, η εντολή για την επίθεση ήλθε στις 7 Δεκεμβρίου 1944 αλλά τα τμήματα άρχισαν να κινούνται μόνον μετά τις 16 Δεκεμβρίου.

Στο μεταξύ στην Θεσσαλονίκη συνέβαιναν εξωφρενικά κυριολεκτικώς πράγματα. Η βορειοελλαδική πρωτεύουσα είχε κατακλυσθεί από τις δυνάμεις του ΕΛΑΣ με τον οποίο ενώθηκαν όλες οι άλλες ένοπλες οργανώσεις του ΚΚΕ. Το Κ.Κ.Ε. κυριαρχούσε πλήρως. Στο Γ' Σώμα Στρατού είχε εγκατασταθεί η έδρα της "Ομάδος Μεραρχιών Μακεδονίας" του ΕΛΑΣ με καπετάνιο τον Μάρκο Βαφειάδη και επιτελάρχη τον "κόκκινο συνταγματάρχη" Ευριπίδη Μπακιρτζή. Παράλληλα όμως είχε εγκατασταθεί στο Μέγαρο Κόφα, πάνω από το βιβλιοπωλείο του Μόλχο, ως γενικός διοικητής Μακεδονίας ο Μακεδών πολιτικός Γεώργιος Μόδης, στέλεχος του κόμματος των Φιλελευθέρων και παλαιός Μακεδονομάχος, από τους πατριωτικώτερους Έλληνες. Ήταν εκπρόσωπος της κυβερνήσεως Γ. Παπανδρέου με την οποία πολεμούσε ο ΕΛΑΣ. Αλλά στην Θεσσαλονίκη ο Γ. Μόδης παρέμενε ανέγγιχτος. Ταυτόχρονα υπήρχε μια μικρή δύναμη Άγγλων με μικρές μονάδες Ινδών, Πακιστανών, και άλλων εγχρώμων της Κοινοπολιτείας που οι Σαλονικιοί φωνάζανε "αμίκους".

Οι Άγγλοι, με έδρα το ξενοδοχείο "Μεντιτερρανέ" ασκούσαν τη δική τους κυριαρχία χωρίς να τους εμποδίζει κανείς. Κανείς δεν τους χτύπησε. Και αυτοί φυγάδευαν τους πατριώτες που κυνηγούσε ο ΕΛΑΣ. Πολλοί εθελοντές έφευγαν υπό την κάλυψη των Άγγλων να πάνε να πολεμήσουν κατά του ΕΛΑΣ στην Αθήνα.

Ο Μάρκος, μιλώντας στον "Ελληνικό Βορρά" το καλοκαίρι του 1978, μετά 34 ολόκληρα χρόνια, απεκάλυψε ότι ήθελε να χτυπήσει και να σαρώσει - όπως μπορούσε πράγματι- τους Άγγλους. Αλλά το Κ.Κ.Ε. δεν του το... επέτρεψε! Μονάχα όταν έφθασε μια δύναμη νεοζηλανδική μεραρχίας με βαρύ οπλισμό δόθηκε διαταγή από την Αθήνα στον Μάρκο να κτυπήσει! Μα τότε ήταν πολύ αργά. Το παιχνίδι είχε χαθεί χωρίς να παιχθεί από το Κ.Κ.Ε. Γιατί;

Κ.Κ.Ε. ΚΑΤΑ Κ.Κ.Ε. ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Πριν προχωρήσουμε στην ιστορική αφήγηση του Μάρκου, ας δούμε τι γράφει σχετικά ο Θανάσης Χατζής, που σαν γενικός γραμματέας του ΕΑΜ και Μακεδόνας (από το Αμύνταιο), γνωρίζει καλά τα πράγματα. Στο βιβλίο του, που μνημονεύσαμε (Η Επανάσταση που χάθηκε γ' τόμος σελ. 391-2) ομολογεί πως έγιναν εξωφρενισμοί. Η ομολογία του έχει εξέχουσα βαρύτητα γιατί ο Θ. Χατζής, ήταν τότε παρών στην Θεσσαλονίκη και μάλιστα επικεφαλής του Κ.Κ.Ε. μαζί με τους άλλους ηγέτες. Μετείχε στην Γραμματεία της περιοχής Μακεδονίας μαζί με τον Μάρκο και τον Λεωνίδα Στρίγγο. Συνεπώς το βάρος των ευθυνών πέφτει και στους δικούς του ώμους.

Στις αρχές των Δεκεμβριανών το Πολιτικό Γραφείο του Κ.Κ.Ε. δίδει εντολή στην "τρόικα" της Μακεδονίας να εξαπολύσει γενική απεργία διαμαρτυρίας. Γενική απεργία σημαίνει επανάσταση. Αλλά το Κ.Κ.Ε. ήταν ουσιαστικά κυβέρνηση της Θεσσαλονίκης. Εναντίον τίνος έστρεφε την... επανάσταση; Κατά του εαυτού του.

Ο Θανάσης Χατζής γράφει:

"Ποια ανάγκη από επανάσταση είχε η ελεύθερη και απόλυτα λαοκρατούμενη Θεσσαλονίκη; Αν

μπορεί να καταλογιστεί ευθύνη στην πολιτική καθοδήγηση της Μακεδονίας, και ασφαλώς μπορεί, τότε αυτή βρίσκεται στο ότι αντί να διαθέσει όλες τις δυνάμεις, στρατιωτικές και πολιτικές, και όλα τα μέσα για να συμπαρασταθεί και άμεσα να ενισχύσει τον αγώνα του λαού της Αθήνας, περιορίστηκε να υποχρεώσει τους Άγγλους να αποσυρθούν στο χώρο του Καραμπουρνού, χωρίς να τους επιτραπεί να κάνουν καμιά κίνηση. Έπρεπε ο ΕΛΑΣ να τους αφοπλίσει και να πιάσει αιχμαλώτους τους Άγγλους της Θεσσαλονίκης και των άλλων φρουρών και, με τον οπλισμό που θα έπαιρνε και τα αυτοκίνητα που θάπεφταν στα χέρια του, να εξόπλιζε καινούργιες δυνάμεις, που, χωρίς καθυστέρηση, να έστελνε στην Αθήνα.

Και συνεχίζει ο Χατζής, προσπαθώντας να ρίξει τις ευθύνες μόνον στον Στρίγγο:

"Οι ευθύνες της πολιτικής καθοδήγησης της Μακεδονίας (του ΚΚΕ) δεν εξαντλούνται με την έλλειψη θάρρους και αποφασιστικότητας να προχωρήσει στην εξουδετέρωση των Βρετανικών φρουρών, χωρίς την έγκριση της ανώτατης ηγεσίας. Οι Άγγλοι είχαν αρχίσει να φυγαδεύουν δοσίλογα και φασιστικά στοιχεία από την Θεσσαλονίκη, τα οποία κάλυπταν στα πολεμικά τους πλοία. Η Επιτροπή του ΕΑΜ ζητούσε επίμονα να τεθεί τέρμα στις βρετανικές προκλήσεις. Η κομματική καθοδήγηση συνιστούσε υπομονή. Και όταν κατά το τέλος του δεύτερου δεκαήμερου των μαχών της Αθήνας, η ΚΕ του ΕΛΑΣ έθεσε ερώτημα στην Ομάδα Μεραρχιών Μακεδονίας αν μπορεί να διαλύσει τα βρετανικά τμήματα που είχαν συγκεντρωθεί στην Θεσσαλονίκη (και το ίδιο ερώτημα έφτανε στην κομματική καθοδήγηση από το ΠΓ του ΚΚΕ), ο Γραμματέας της ΕΠ Μακεδονίας απάντησε αρνητικά, χωρίς να συμβουλευτεί την ΕΠΜ.

Ο Λ. Στρίγγος έγραψε γι' αυτή την άρνηση τα εξής:

"Κι όταν αργότερα τις παραμονές των Χριστουγέννων, η ΚΕ του ΕΛΑΣ έκαμε στην Ομάδα Μεραρχιών το ερώτημα αν μπορούσε να χτυπήσει και με αποτελέσματα, συμφώνησα κι εγώ να δοθεί η απάντηση ότι το χτύπημα δεν μπορεί να έχει σοβαρά αποτελέσματα. Και την απάντηση αυτή την αιτιολογούσαμε με το επιχείρημα ότι οι Άγγλοι είχαν εν τω μεταξύ συγκεντρώσει τις περισσότερες δυνάμεις τους και τις επιβιβάζουν στα καράβια. Αυτό ήταν λάθος γιατί έστω και τότε ένα χτύπημα θα έφερνε έναν αντιπερισπασμό στους Άγγλους και την αντίδραση και θα ενίσχυε υλικά και ηθικά την Αθήνα" (Αρχεία Κ.Ε. Κ.Κ.Ε.).

"Η αδράνεια της Θεσσαλονίκης ασφαλώς βοήθησε πολύ τους Άγγλους αλλά η ευθύνη είναι της πολιτικής καθοδήγησης, δική μας, και όχι του στρατηγού Μπακιρτζή και του επιτελείου του. Παρ' όλο που το μεγαλύτερο μέρος της δύναμης της ΟΜΜ του ΕΛΑΣ είχε μετακινηθεί για τις επιχειρήσεις ενάντια στον Ζέρβα, η Μακεδονία είχε δυναμώσει την XI και VI Μεραρχία και είχε μεγάλα περιθώρια επιστράτευσης κομμουνιστών"

"ΕΞΩΦΡΕΝΙΚΗ"

Αργότερα, στα 1952, ο τότε γραμματέας της Ε.Π.Μ. Λεωνίδας Στρίγγος, έγραψε στη βιογραφική του έκθεση τα παρακάτω:

"... Δεν βοηθήσαμε επίσης τον αγώνα που ξέσπασε στην Αθήνα. Στα τέλη του Νοέμβρη, όταν άρχισαν να διαγράφονται οι εξελίξεις της Αθήνας καλέσαμε όλο το κομματικό μας ακτίφ και το προετοιμάσαμε ιδεολογικά για την επίθεση των Άγγλων και της αντίδρασης που αναμενόταν. Επίσης μόλις ξέσπασαν τα γεγονότα της 3ης του Δεκέμβρη, ζητήσαμε τηλεγραφικώς από το ΠΓ να χτυπήσουμε τις φρουρές των Άγγλων, που ήταν σκόρπιες και ν' ανοίξουμε μέτωπο. Το ΠΓ μας το απαγόρευσε και έριξε το σύνθημα της απεργίας. Η εξωφρενική αυτή απεργία στρεφόταν εναντίον μας, μια που είχαμε στα χέρια την εξουσία και τη σταματήσαμε πριν από την λήξη της. Το λάθος μας ήταν ότι παραβιάζοντας την εντολή που είχαμε, δεν αποφασίσαμε να χτυπήσουμε τις αγγλικές

φρουρές..."

Ο Χατζής χαρακτηρίζει παραλογοισμό την πολιτική του ΚΚΕ στην Θεσσαλονίκη, όπου αυτός ήταν υπεύθυνος του κόμματος μαζί με τον Στρίγγο και τον Μάρκο. Ο Στρίγγος γράφει ότι η απεργία της Θεσσαλονίκης και η όλη πολιτική ήταν εξωφρενική. Ας ακούσουμε τι λέει τώρα και ο τρίτος της "τρίοικας" που κρατούσε την βορειοελλαδική πρωτεύουσα στα χέρια της και την άφησε.

ΜΑΡΚΟΣ: ΗΤΑΝ ΑΝΩΘΕΝ ΕΝΤΟΛΗ

Ο Μάρκος, μιλώντας στον Ν.Ι. Μέρτζο τον Ιούλιο του 1978, λέει τα ακόλουθα στην μαγνητοφωνημένη συνέντευξή του:

ΜΕΡΤΖΟΣ: Στο βιβλίο του ο Κρις Γούντχάουζ αναφέρει ότι ο Μπακιρτζής ήταν παλαιός πράκτορας της Intelligence Service. Γι' αυτό δεν χτυπήσατε το 1944 τους Άγγλους στη Μακεδονία.

ΜΑΡΚΟΣ: Ξέρεις τι γίνεται Νίκο! Και πολύς δικός μας κόσμος έχει αυτή την άποψη για τον Μπακιρτζή. Αλλά απ' όσα εγώ έχω πληροφορηθεί ο Μπακιρτζής φυσικά δεν είχε μια σταθερή κομματική ζωή στο κίνημα έτσι σαν μέλος του κομμουνιστικού κόμματος. Από την άποψη όμως της ιδεολογίας πάντα υπήρξε ταγμένος στην αριστερά. Στην Κατοχή, στην αρχή, δημιούργησε κάποιο δίκτυο, όπως εγώ έμαθα, στην Αθήνα. Είχε έλθει σε σύνδεση με το Στρατηγείο της Μέσης Ανατολής, έφυγε στην Μέση Ανατολή. Όταν όμως γύρισε πίσω με την ΕΚΑ κλπ. (Καρτάλης, Ψαρρός) και τελικά ήλθε στην ΠΕΕΑ (κυβέρνηση του ΕΑΜ) όχι μόνον δεν έδειξε καμιά ύποπτη εκδήλωση αλλά πολύ τίμια και ανοικτά εντάχθηκε στο κίνημα - ήταν άλλωστε παλαιό μέλος του κόμματος - και πολύ ειλικρινά συνεργασθήκαμε οι δυο μας χωρίς να υπάρχει η ελάχιστη διαφωνία μεταξύ μας. Τώρα γιατί τα λέει αυτά ο Κρις είναι δική του δουλειά. Καταλαβαίνεις. Δουλεύουν για το αίτιον.

— Αναφέρεται στο παρελθόν, δεν αναφέρεται στο παρόν.

ΜΑΡΚΟΣ - Τώρα η άποψη η δική μου και η εμπειρία μου είναι ότι αυτή είναι η δουλειά τους, των Άγγλων να σπιλώνουν. Διότι ο Μπακιρτζής ήταν μια από τις προσωπικότητες που έπαιξαν όχι λίγο ρόλο στο δικό μας τον κύκλο και στράφηκε εναντίον τους. Ύστερα και τον Καραμαούνα αυτοί θέλησαν να τον εκθέσουν σαν πράκτορα της Intelligence Service.

— Από κει μου γεννήθηκε εμένα η απορία για την στάση σας στα Δεκεμβριανά.

"ΜΗ ΧΤΥΠΙΑΤΕ ΤΟΥΣ ΕΓΓΛΕΖΟΥΣ"

ΜΑΡΚΟΣ. - Αυτή που σας διηγήθηκα. Εμείς σαν Μακεδονία, σαν Ομάδα Μεραρχιών της Μακεδονίας σε συμφωνία και με το ΚΚΕ θέλαμε να αποκλείσουμε τους Εγγλέζους από την περιοχή. Στη Θεσσαλονίκη κατ' αρχάς υπήρχαν λίγοι Εγγλέζοι, περί τους 180 περίπου. Δεν είχαν στρατιωτική δύναμη αλλά είχαν πολύ και βαρύ οπλισμό. Ήταν δηλαδή απ' αυτές τις στρατιωτικές αποστολές που είχαν συγκεντρωθεί σ' όλη την Ελλάδα. Μόλις άρχισε ο Δεκέμβρης θέλησαν να συγκεντρωθούν. Ήταν διασκορπισμένοι σ' όλη την Μακεδονία.

Μαζευτήκανε οι Άγγλοι και άρχισαν να έρχονται προς την Θεσσαλονίκη ρίχνοντας τον βαρύ οπλισμό στις αποθήκες που είχαν γιατί αυτοί ακολουθούσαν την εξής πολιτική: Έφερναν τον οπλισμό και τον κράτησαν για τον εαυτό τους ή τον δίνανε στον Ζέρβα. Αυτά τα όπλα τα φέρνανε φορτωμένα σε πολλά μουλάρια. Όταν φθάσανε στη Βέροια άρχισαν να τα ρίχνουν στο ποτάμι. Τότε εμείς σκεφθήκαμε να τους επιτεθούμε και να τους πάρουμε τον βαρύ οπλισμό. Αλλά για να το κάνουμε έπρεπε να έχουμε έγκριση από πάνω. Στο τηλεγράφημα που κάναμε εμείς το Πολιτικό Γραφείο του

κομμουνιστικού κόμματος μας απάντησε ότι "Κρατήστε στάση αδελφική απέναντι στους συμμάχους μας Εγγλέζους και συνεχίστε την συνεργασία σας". Αυτά είναι ντοκουμέντα βέβαια και έπρεπε να υπάρχουν.

"ΠΟΛΥ ΑΡΓΑ"

Ενώ μαίνονταν τα Δεκεμβριανά σας έλεγαν από την Αθήνα "αδελφική στάση στους Εγγλέζους";

ΜΑΡΚΟΣ. - Είχαν αρχίσει τα Δεκεμβριανά. Κατά τις 4 ή 5 του μηνός εμείς κάναμε το τηλεγράφημα. Στα αρχεία υπάρχει. Η απάντηση ήταν αυτή. Από τότε και μετά εμείς κρατήσαμε αυτή την στάση. Δεν χτυπήσαμε κατά τις 20 όμως του Δεκέμβρη πήραμε μια εντολή από την Κ.Σ. της Αθήνας να κτυπήσουμε τους Εγγλέζους. Οπότε πια είχε έλθει και η Μεραρχία η εγγλέζικη που ήταν με τον Νεοζηλανδό στρατηγό στη Θεσσαλονίκη εγκαταστάθηκε στο Καραμπουρνού. Εμείς τότε ήμασταν σε μια νταντελοειδή κατάσταση, ας πούμε, δεδομένου ότι, σύμφωνα με διαταγή της Κεντρικής Επιτροπής του ΕΛΑΣ, όλο το πυροβολικό που διαθέταμε το είχαμε κατευθύνει προς Αθήνα, όλα μας τα πυρομαχικά αυτόματο βαρύ οπλισμό κ.τ.λ. προς τα εκεί. Το 30ό Σύνταγμα, ένα από τα μαχητικότερα συντάγματα της 10ης μεραρχίας κατευθυνόταν προς την Αθήνα. Έφθασε έξω από την Αθήνα αλλά δεν πρόλαβε να πάρει μέρος στα γεγονότα στα Δεκεμβριανά. Και η 9η μεραρχία η οποία ήταν σε δύναμη η μεγαλύτερη μεραρχία μας με διαταγή πάλι της Κεντρικής Επιτροπής του ΕΛΑΣ την πήρε το στρατηγείο και άρχισε τις επιχειρήσεις ενάντια στον Ζέρβα. Την απόσπασε από τα Ελληνογιουγκοσλαβικά σύνορα που ήταν ταγμένη. Η 6η μας μεραρχία ήταν απασχολημένη στην ανατολική Μακεδονία με τον Αντών Τσαούς.

Τελικά εμείς κρατάγαμε μονάχα με τοπικές φρουρές. Δεν είχαμε πια τις απαραίτητες τακτικές δυνάμεις για να κτυπήσουμε τους Άγγλους που είχαν ενισχυθεί και με την ταξιαρχία τους που εγκατεστάθη στο Καραμπουρνού υπό τον Νεοζηλανδό στρατηγό. Σε σχέση με τις δυνάμεις που αντιπαρέθεταν οι Εγγλέζοι εμείς πια ήμασταν στην θέση που λέμε "ο Γιάννης φοβάται το θεριό και το θεριό τον Γιάννη".

Εάν είχαμε κάνει μια τέτοια απόπειρα τότε εμείς ήμασταν οπωσδήποτε καταδικασμένοι. Οι Εγγλέζοι με την δύναμη που είχαν, με τα καράβια τους κ.λ.π. θα μας τσάκιζαν. Συνεπώς εμείς απαντήσαμε στην Κεντρική Επιτροπή στις 20 του Δεκέμβρη ότι αυτό δεν είναι δυνατόν να γίνει αυτή τη στιγμή γιατί δεν έχουμε δυνάμεις. Συμφώνησε η Κ.Ε.

ΤΟΥΣ ΣΚΟΡΠΙΖΕΙ Η ΗΓΕΣΙΑ ΤΟΥ Κ.Κ.Ε.

Την 9η μεραρχία την είχατε στα σύνορα με η Γιουγκοσλαβία. Γιατί;

ΜΑΡΚΟΣ. - Ναι. Αλλά την μαζέψαμε και την στείλαμε εναντίον του Ζέρβα και αντικατεστάθηκαν αυτές οι φρουρές με πιότερο αδύνατα τμήματα γιατί ξέραμε πια ότι δεν υπήρχε κίνδυνος από τον Βορρά. Με τον εφεδρικό ΕΛΑΣ κ.τ.λ., καλύψαμε την συνοριακή φρουρά, ενώ ολόκληρη την μεραρχία την κατευθύνσαμε ενάντια στον Ζέρβα στην Ήπειρο με απόφαση της κεντρικής επιτροπής του ΕΛΑΣ διότι όπως ξέρετε ξέχωρα από το ελληνικό στρατηγείο με τα Δεκεμβριανά δημιουργήθηκε και συγκροτήθηκε στην Αθήνα Κεντρική Επιτροπή του ΕΛΑΣ με τον Γιώργο Σιάντο, με τον Μάντακα με τον Νεόκοσμο Γρηγοριάδη και άλλους.

Αυτή η Επιτροπή διοικούσε τα τμήματα του ΕΛΑΣ που πολεμούσαν στην Αθήνα. Συνεπώς εμείς δεν είχαμε καμία δύναμη να αντιπαραταχθούμε στους Εγγλέζους πια.

— Γιατί όταν έγιναν τα Δεκεμβριανά δεν κατέβασαν στην Αθήνα την 2η μεραρχία του Καπετάν

Ορέστη; Γιατί στείλανε τον Άρη Βελουχιώτη στην Ήπειρο.

ΜΑΡΚΟΣ - Ακριβώς γι' αυτούς τους λόγους. Διότι δεσμευόταν από την Καζέρτα να μη μπουνέ τμήματα του ΕΛΑΣ στην Αθήνα.

ΗΤΑΝ ΛΑΘΟΣ ΜΑΣ

— Μα άρχισαν οι συγκρούσεις πλέον. Τι συμφωνία μου λες τώρα.

ΜΑΡΚΟΣ - Ακριβώς γι' αυτόν τον λόγο. Διότι το κόμμα ήθελε να αποφύγει αυτή την σύγκρουση. Δηλαδή οι ηγέτες είχαν την αυταπάτη ότι οι Εγγλέζοι τελικά θα καταλάβουν και θα σταματήσουν την επίθεση ενάντια στο ΕΑΜ, ενώ αποδείχθηκε ότι, όπως ο Churchill ο ίδιος λέει στα απομνημονεύματά του καθαρά, ότι ακόμα από το 1943 οι Άγγλοι είχαν σκοπό οπωσδήποτε να προκαλέσουν σύγκρουση με το ΕΑΜ για να μην εγκαθιδρυθεί η λαϊκή εξουσία στην Ελλάδα που την είχαμε εμείς φυσικά στα χέρια μας. Το λέει κατηγορηματικά εκεί ο Churchill.

Έτσι εξελίχθηκαν τα γεγονότα.

Δεν είναι σωστό δηλαδή αυτό που λέει ο Κρις ότι ο Μπακιρτζής δεν κύπησε σε συμφωνία με τον Μάρκο κατά τα Δεκεμβριανά τους Εγγλέζους στην Θεσσαλονίκη, ενώ μπορούσε να το κάνει. Είδα ένα σχετικό απόκομμα με αυτή την άποψη του Κρις που αναφέρει μάλιστα ότι "και αυτός ακόμη ο φανατικός κομμουνιστής Μάρκος δεν θέλησε να κτυπήσει τους Άγγλους στη Μακεδονία". Δεν είναι σωστό αυτό που υποστηρίζει ο Κρις. Η ιστορική αλήθεια είναι αυτή που σου λέω εγώ. Θελήσαμε αλλά δεν μας επέτρεψαν. (από το Πολιτικό Γραφείο του Κ.Κ.Ε.)

"ΣΩΦΡΟΣΥΝΗ" ΜΠΑΚΙΡΤΖΗ

Ο Κρις Γούντχάουζ, στον οποίο αναφέρεται ο Μάρκος γράφει στο βιβλίο του "Μήλον της Έριδος" (σελ. 327) τα εξής για την Θεσσαλονίκη.

"Οι μικροσκοπικές βρετανικές μονάδες που είχαν σταλεί στις επαρχίες για να διατηρήσουν την τάξη και να μοιράσουν τα εφόδια της βοήθειας, αναγκάστηκαν ν' αποσυρθούν σε μερικές περιπτώσεις με απώλειες από όλες τις περιοχές εκτός από τη Θεσσαλονίκη και την Πάτρα, όπου διατηρούνταν προσεκτικά οι σχέσεις μεταξύ βρετανικών αρχών και ΕΛΑΣ. Η Θεσσαλονίκη ιδιαίτερα όπου μια δεύτερη έκρηξη επαναστάσεως θα μπορούσε να σφραγίσει τη μοίρα της Αθήνας, σώθηκε από θαύμα χάρη στη διπλωματικότητα του Βρετανού γενικού προξένου και του περιφερειακού διοικητή και στη σύνεση του στρατηγού Μπακιρτζή που διοικούσε τις δυνάμεις του ΕΛΑΣ. Ακόμα κι ο φανατικός Μάρκος Βαφειάδης πολιτικός καθοδηγητής του ΕΛΑΣ Θεσσαλονίκης, αναγνώρισε την "αβέβαιη" ηθική θέση του κόμματός του. Μια διαδήλωση του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ στις 17 Δεκεμβρίου πέρασε σχεδόν απαρατήρητη. Οι τοπικοί ηγέτες της ΕΛΔ και του σοσιαλιστικού Κόμματος ανάγγειλαν την αποχώρησή τους από το ΕΑΜ. Αλλά η πραγματική δύναμη του κόμματος στη Β. Ελλάδα δεν κλονίσθηκε. Μέσα στον Δεκέμβριο έγινε μια διάσκεψη, που την παρακολούθησαν αντιπρόσωποι των κομμουνιστών της Βουλγαρίας και της Αλβανίας. Ο ΕΛΑΣ θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει αλβανικό έδαφος, για να περάσει από τη Μακεδονία στην Ήπειρο και να επιτεθεί κατά του Ζέρβα. Άνδρες του ΕΛΑΣ έμπαιναν στη Γιουγκοσλαβία περνώντας ελεύθερα τα σύνορα, για περισσότερη εκπαίδευση στον πόλεμο παρτιζάνων. Δεν υπάρχουν μαρτυρίες ότι ξένα στρατεύματα βοήθησαν τον ΕΛΑΣ, εκτός από λίγους Γερμανούς λιποτάκτες.

"Αλλά ο ΕΛΑΣ δεν τους είχε ανάγκη επαρκώς ο ίδιος για το σκοπό του. Τα λείψανα των δυνάμεων του Μιχάλαγα και του Τσαούς Αντών σαρώθηκαν γρήγορα. Από τις 18 ως τις 30 Δεκεμβρίου, οι

δυνάμεις του Ζέρβα εκδιώχθηκαν έξω από τη Βορειοδυτική Ελλάδα, και διεκπεραιώθηκαν από το Βασ. Ναυτικό στην Κέρκυρα. Ως την πρωτοχρονιά οι νόμιμες αρχές είχαν εκδιωχθεί από κάθε σημείο της Ελλάδας, με εξαίρεση μόνο ένα κομμάτι της Αθήνας, τη Θεσσαλονίκη, την Πάτρα, και την Κέρκυρα και μερικά νησιά του Αιγαίου (τα υπόλοιπα τα κατείχαν ακόμα Γερμανοί). Στο μεταξύ, όμως, η στρατιωτική ήττα του ΕΛΑΣ γινόταν όλο και πιο βέβαιη και οι αγγλοελληνικές αρχές πήραν προληπτικά πολιτικά μέτρα, για να σταθεροποιήσουν την επικείμενη νίκη τους.

"Μέσα στον υπεύθυνο κύκλο των ελληνικών και των βρετανικών αρχών, η πρωτοβουλία είχε περάσει αποκλειστικά στις δεύτερες, όπως ακριβώς η πρωτοβουλία των αντιπάλων είχε περάσει αποκλειστικά στο ΚΚΕ. Το ΚΚΕ είχε πολιτική αλλά δεν είχε αρχές-οι Βρετανοί είχαν αρχές αλλά δεν είχαν πολιτική".

Βέβαια η μαρτυρία του Κρις δεν πιάνεται. Είναι "φασιστική". Άλλωστε στην έρευνά μας είναι η πρώτη και τελευταία φορά που τελείως παρεμπιπτόντως χρησιμοποιούμε μη κομμουνιστική πηγή. Όλες οι πηγές και τα ντοκουμέντα προέρχονται αποκλειστικά από την ηγεσία του Κ.Κ.Ε.

Ιωαννίδης: Κάνουμε μεγάλες γκάφες τον Δεκέμβρη και επιδείξαμε, σαν κόμμα, ηττοπάθεια στην λαϊκή εποποιία

Τον Δεκέμβριο του 1944 το Κ.Κ.Ε. κρατούσε υπό τον απόλυτο έλεγχο του ολόκληρη την Ελλάδα εκτός από την Αθήνα, όπου είχε αρχίσει η μεγάλη μάχη των κομμουνιστικών δυνάμεων με τους λιγιστούς αλλά καλά οπλισμένους Άγγλους, με τα ηρωικά Σώματα Ασφαλείας, με την ταξιαρχία "Ρίμινι" και με λίγους εθελοντές πατριώτες, που είχαν οχυρωθεί στο κτίριο της Βουλής.

Η πραγματικά ελεύθερη Ελλάδα περιοριζονταν σε ελάχιστα τετραγωνικά μέτρα γύρω από την πλατεία Συντάγματος. Αλλά οι κομμουνιστές έχασαν τον αγώνα. Γιατί;

Είχαν προηγηθεί πολλά σφάλματα, τερατώδεις ενέργειες και ύποπτες αποφάσεις που, όπως αργότερα διακήρυξε ένα έκαστο μέλος της τότε ηγεσίας του Κ.Κ.Ε. οφείλονταν σε προδοσία, σε ανικανότητα και σε απίστευτα λάθη. Το συμπέρασμα που βγαίνει για κάθε αμερόληπτο παρατηρητή είναι ότι κάποιος ή κάποιιοι μέσα στο κλειστό ηγετικό κύκλωμα του Κ.Κ.Ε. ενέργησαν με γνώμονα τα ξένα συμφέροντα και, πάντως όχι τα συμφέροντα του ελληνικού κομμουνιστικού κινήματος και των πολυαριθμών τότε οπαδών του. Αλλιώς δεν εξηγείται.

Η ΑΘΗΝΑ ΗΤΑΝ ΣΤΑ ΧΕΡΙΑ ΤΟΥΣ

Για να φανεί πως είχε διαμορφωθεί η κατάσταση, δίδουμε τον λόγο σε έναν ειδικό εκείνης της εποχής τον Κρις Γούντχουζ, που ως συνταγματάρχης αρχηγός της βρετανικής στρατιωτικής αποστολής στην κατεχόμενη Ελλάδα έζησε σε πρώτο πρόσωπο όλη την Ιστορία στην οποία και πρωταγωνίστησε. Οι κομμουνιστές θεωρούν ύποπτο τον Κρις. Δεν μπορούν όμως να μη συμφωνήσουν στην διαπίστωσή του ότι τον Δεκέμβρη του 1944 το Κ.Κ.Ε. κρατούσε ακόμη και την Αθήνα στα χέρια του. Ομολογεί ο Κρις:

"Μέσα στις πέντε εβδομάδες που μεσολάβησαν, ώσπου το ΕΑΜ-ΕΛΑΣ να αναγνωρίσει την ήττα του, οι δυνάμεις του στρατηγού Σκόμπυ λίγο έλειψε να υποκύψουν. Χρειάστηκε να του σταλούν μεγάλες ενισχύσεις από μονάδες στην Ιταλία, υπό τις διαταγές του στρατηγού Χώκγουορθ, στον οποίο ανήκει κυρίως η τιμή για τη νίκη στη Μάχη της Αθήνας. Πολεμώντας υπό τη διοίκηση του στρατηγού Μάντακα, με αποφασιστικότητα που λίγοι είχαν δείξει κατά των Γερμανών, οι ελασίτες είχαν καταλάβει κάποια στιγμή ολόκληρη την Ελλάδα, εκτός από λίγα τετραγωνικά μίλια στην Αθήνα. Το σφάλμα, όπου είχε παρασυρθεί η αστυνομία, είχε ενισχύσει τον ΕΛΑΣ όχι μόνο ηθικά αλλά και υλικά: είχε εμπνεύσει στο ολιγάριθμο στοιχείο των Αμερικανών στην Αθήνα (όπως και στο ακόμα πιο ολιγάριθμο ρωσικό) μια στάση ουδετερότητας, με μια καλοπροαίρετη απόκλιση υπέρ του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ• είχε συμβάλει στο να πυκνώσουν τις γραμμές της επαναστάσεως πολλοί απλοί Έλληνες, που πίστευαν, όπως τους έλεγε το ΚΚΕ, ότι η αντίδραση ήταν μόνο η αστυνομία, οι συνεργάτες του κατακτητή και τα Τάγματα Ασφαλείας. Οι πολυάριθμες εκτελέσεις αθώων ομήρων από την ΟΠΛΑ αντέστρεψαν τελικά τη ροπή των αισθημάτων. Αυτό όμως έγινε γνωστό εβδομάδες αργότερα. Το ΕΑΜ-ΕΛΑΣ άρχισε με ευνοϊκές γι' αυτό προϋποθέσεις.

Το τι συνέβη τότε και ποια λάθη ή προδοσίες αποδίδονται στο Κ.Κ.Ε. από τα ίδια τα κορυφαία στελέχη του το είδαμε με δικά τους κείμενα και ντοκουμέντα. Μένει να ακούσουμε τον Γιάννη Ιωαννίδη. Πρόκειται, καθώς γράψαμε, για τον οργανωτικό εγκέφαλο του κομμουνιστικού κόμματος που κατείχε μαζί με τον Γ. Σιάντο, την Γραμματεία, δηλαδή την ανωτάτη ηγεσία του κόμματος τότε.

Ο Ιωαννίδης ήταν άρρωστος στο "Αρεταίειο" νοσοκομείο της Αθήνας όταν ξέσπασε το κίνημα. Αργότερα τον μετέφεραν σπίτι του, όπου συγκάλεσε το Πολιτικό Γραφείο και στις 7 Δεκεμβρίου πήρε την μυστική απόφαση να επιδιωχθεί "πολιτική λύση" στην σύγκρουση. Δηλαδή να εγκαταλειφθεί ουσιαστικά ο ένοπλος αγώνας.

ΤΙ ΟΜΟΛΟΓΕΙ Ο ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Πολύ αργότερα, εξόριστος στην Ρουμανία, ο Γιάννης Ιωαννίδης, μίλησε με έναν αγωνιστή του Κ.Κ.Ε. τον Αλ. Παπαπαναγιώτου που μαγνητοφώνησε την μακρά συνομιλία τους για όλα τα προβλήματα του κόμματος και την εξέδωσε πρόσφατα σε βιβλίο από τις εκδόσεις "Θεμέλιο". Η αφήγηση γίνεται σε διάλογο και είναι αποσπασματική γιατί ο Ιωαννίδης προϋποθέτει πως ο συνομιλητής του ξεύρει την Ιστορία του Κ.Κ.Ε. Παρά τα χάσματα όμως η μαρτυρία του αποκτά την βαρύτητα ιστορικού τεκμηρίου και πρέπει να εκτιμηθεί ανάλογα.

Δίδουμε τον λόγο στον τότε Γραμματέα του Κ.Κ.Ε. που αφηγείται (σελ. 336 επ) μιλώντας με τον Παπαπαναγιώτου τα εξής για τα λάθη και τα παρασκήνια των Δεκεμβριανών. Παρεμβάλλονται αρκετά κενά στα οποία αναλογούν μικρολεπτομέρειες.

"ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Το κακό είναι ότι από την 1η Δεκέμβρη συγκροτήθηκε η Κεντρική Επιτροπή του ΕΛΑΣ. Εγώ αυτό το έμαθα αργότερα. Ήξερα ότι ο Γιώργης Σιάντος έκανε την Κεντρική Επιτροπή του ΕΛΑΣ, αλλά νόμιζα ότι την έκανε μετά από το συλλαλητήριο της 3ης του Δεκέμβρη.

ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Από πριν είχε γίνει...

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Τώρα μαθαίνω ότι στην 1η του Δεκέμβρη έκανε την ΚΕ του ΕΛΑΣ και έστειλε και τις ανάλογες διαταγές. Δεν το 'ξερα αυτό το πράγμα τότε. Τώρα το μαθαίνω. Τότε ίσως δεν είχε και τόση σημασία και δεν το καταλάβαινα έτσι για να τον ρωτήσω πότε πήγε και έκανε την Κεντρική Επιτροπή. Εγώ είπα: "Γιατί έκανες την Κεντρική Επιτροπή του ΕΛΑΣ;". Αλλά το πότε έχει σημασία, για το ότι αυτός τότε προσανατολιζόταν προς αυτή την κατεύθυνση.

Αντί τώρα να σκεφτεί ότι πρέπει να γίνει συνεδρίαση της Κεντρικής Επιτροπής του Κόμματος - εγώ αυτό του τόπα αργότερα στο Συνέδριο και είναι γραμμένο - αντί να σκεφτεί ότι πηγαίνουμε σε μια κατάσταση πολύ σοβαρή, οι ευθύνες μας είναι μεγάλες και για να αντιμετωπίσουμε την κατάσταση αυτή πρέπει οπωσδήποτε να κάνουμε μια συνεδρίαση της Κεντρικής Επιτροπής και να είμαστε υπεύθυνοι όλοι για την αντιμετώπιση της κατάστασης που θα δημιουργηθεί. Έπειτα είχα και τη γνώμη ότι η υπόθεση αυτή με τις Ταξιαρχίες και τη "Ρίμινι" δεν ήταν απορριπτέα τελείως. Και αυτό μπορούσε να αποτρέψει και τα Δεκεμβριανά και όλα όσα είχαν γίνει μετέπειτα. Γιατί μόνο η "Ρίμινι" δεν μπορούσε να τα βάλει με μας.

"Είχαμε απ' έξω όλον τον στρατό που θα τον αφοπλίζαμε δήθεν, αλλά θα ήταν έτσι η κατάσταση, ώστε δεν θάμασταν στα Τρίκαλα για να κρύψουμε οπλισμό κλπ., αλλά θάμασταν έξω από την Αθήνα. Ότι ώρα θέλαμε εμείς μπορούσαμε να στείλουμε χίλιους, δυο χιλιάδες ανθρώπους μας να τους οπλίσουμε και να μπούμε μέσα να ενισχύσουμε τον ΕΛΑΣ στην Αθήνα. Μπορούσαμε ακόμα, αν τους βλέπαμε να κλωτσάνε με τη "Ρίμινι", να δώσουμε μια εντολή και να μούνε όλοι οι δικοί μας μέσα στην Αθήνα.

"Είχα πει κιάλας μια φορά του Σιάντου να επιτρέψουμε στην Ομάδα Μεραρχιών Στερεάς, που βρισκόταν έξω από την Αθήνα, να στείλει δύο τάγματα του ΕΛΑΣ μέσα στην Αθήνα να κάνουν παρέλαση σε αντιπερισπασμό στα μέτρα που παίρνουν αυτοί. Τώρα τέτοια πράγματα θέλεις τα πιστεύεις, θέλεις δεν τα πιστεύεις. Εγώ και ο Σιάντος τα συζητήσαμε και ο Σιάντος δε ζει. Μπορεί κανείς να πει ότι λέω ό,τι θέλω. Αλλά αυτό το πράγμα το είπαμε. Και το είπα αυτό προτού ακόμα κάνω την εγχείρηση.

ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΧΩΡΙΣ ΑΠΟΦΑΣΗ;

"Έτσι δεν έγινε αυτό που θάπρεπε να γίνει. Αυτό που θα έκανε κάθε μαρξιστικό κόμμα. Εμφύλιο πόλεμο, χωρίς απόφαση του Πολιτικού Γραφείου, έστω του Πολιτικού Γραφείου που νάναι όλοι μαζί. Εμφύλιο πόλεμο, χωρίς να ξέρει η Κεντρική Επιτροπή ότι γίνεται εμφύλιος πόλεμος.

"Το μόνο που έμαθα μετά είναι ότι από την 1η του Δεκέμβρη ο Σιάντος είχε στείλει εντολές στη Θεσσαλονίκη, στη Μακεδονία και παντού όπου είχε σύνδεση και προσανατόλισε το Γενικό Στρατηγείο του ΕΛΑΣ να πάει να κυνηγήσει τον ΕΔΕΣ. Αυτά γίνονται την 1η του Δεκέμβρη. Έτσι το έμαθα. Τώρα από τον Θόδωρο Μακρίδη τα έμαθα, από άλλον, δεν θυμάμαι.

"Αυτό ήταν καταπληκτικό. Ο Θόδωρος με τον Σαράφη, όταν πήραν αυτή την εντολή, θορυβήθηκαν. Και ξεκίνησαν να πάνε στη Χασιά να βρουν τον Σιάντο, να δούνε τι πρόκειται να γίνει, πως πάμε και τα ρέστα. Μα το πρώτο που έπρεπε να κάνει τότε ήταν να φύγει αυτός, ο Σιάντος, να πάει στο Γενικό Στρατηγείο να πάρει τις γνώμες τους, εκτός από τη σύγκληση της Κεντρικής Επιτροπής.

Εδώ έχουμε οργανωμένο στρατηγείο, εμπειροπόλεμο επιτελείο, τι θα μούκανες εσύ με τον Χατζημιχάλη και τον Μάντακα. Κατάλαβες; Θάκανε αυτό που ο Σιάντος μου τόλεγε κάθε φορά. Εγώ όταν τα έμαθα κάλεσα Πολιτικό Γραφείο. Ήμουν στο σπίτι, στο κρεβάτι. Κάλεσα τον Σιάντο να έρθει από έξω, κάλεσα και τα άλλα μέλη εκεί να κάνουμε συνεδρίαση του Πολιτικού Γραφείου και να δούμε πως αυτός με δική του πρωτοβουλία κάνει Κεντρικές Επιτροπές και οργανώνει εμφύλιο πόλεμο, χωρίς καν να συνεδριάσει ούτε και το Πολιτικό Γραφείο;

Και, όπως σου το ξανάπα, έστειλα τη Χρύσα Χατζηβασιλείου μου φαίνεται στις 5 του Δεκέμβρη και ο Σιάντος ήρθε στις 6 ή 7 του μηνός και κάναμε τη συνεδρίαση του Πολιτικού Γραφείου στο σπίτι μου. Εγώ στο κρεβάτι. Εκεί του έκαναν κριτική κλπ. Όταν όμως μου λέει ότι είναι όλα κανονισμένα...Το Σύνταγμα του Νικηφόρου είναι στο πόστο του, σε μισή ώρα θάνατο στο πόστο του, έξω από το Γουδί...

ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Μα το Σύνταγμα αυτό μου φαίνεται στις 3 προς 4 το είχαν αφοπλίσει οι Άγγλοι...

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Αυτό το είχαν αφοπλισμένο στις 4 ή στις 5, κατάλαβες; Το είχαν αφοπλίσει στις 5 του Δεκέμβρη ή εκείνη τη μέρα το έμαθε ο Σιάντος. Και λέει ότι όλα τα έχει προετοιμασμένα. Ο στρατός που θα ξεκινήσει με τον Μούντριχα ή Ορέστη Καπετάνιο Μεραρχίας όπου ανήκε το Σύνταγμα του Νικηφόρου κλπ και στις 6 η ώρα το πρωί θάνατο έξω από το Γουδί ή πως λεγόταν, που ήταν η "Ρίμινι" θα γινόταν αιφνιδιασμός και θα τους πιάνανε στον ύπνο. Βλέπεις, στο κεφάλι σου ότι θέλεις λες. Θα τους πιάνανε λοιπόν στον ύπνο και όταν πιάνανε αυτούς, έπεφτε όλη η αντίσταση της Αθήνας...

ΠΑΠΑΠΑΝΑΠΩΤΟΥ: Και οι Άγγλοι;

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Οι Άγγλοι...Οι Άγγλοι δε θα μπορούσαν να σταθούν αν πέφταν αυτά τα οχυρά. Οι Άγγλοι ήταν στρατωνισμένοι αλλού. Στο κάτω κάτω θα δίναμε μάχη και με τους Άγγλους. Γιατί μέχρι τότε οι Άγγλοι κάναν το κορόιδο. Δε βγαίνουν έξω, δεν παίρνανε μέρος στη μάχη και στις 4 και στις 5 του μηνός. Αυτοί ήταν στη "Μεγάλη Βρετανία" και απέναντι ήταν τα γραφεία του Κόμματος. Οι δικοί μας είχαν στήσει εκεί ένα πολυβόλο και ήταν σ' αυτό ο Μπαρτζώτας ο γιατρός. Και το μόνο που κάναν οι Εγγλέζοι τότε είναι μια ομάδα τους πήγε στα γραφεία, πήρε το πολυβόλο και συνέλαβαν όσους βρήκαν εκεί πέρα και τους στείλαν στα σύρματα. Αυτά τώρα εγώ δεν τα ξέρω, τα μαθαίνω εκ των υστέρων.

ΕΣΤΕΙΛΕ ΑΛΛΟΥ ΤΙΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ

ΠΑΠΑΠΑΝΑΠΩΤΟΥ: Στο Πολιτικό Γραφείο τι άλλο συζητήθηκε; Κάνατε κριτική στον Σιάντο...

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Όταν σου είπε ότι είναι οργανωμένα όλα με το ωρολόγι κλπ... δεν μπορούσες να πεις να αναβληθεί αυτό το πράγμα. Συζητήθηκε και το ζήτημα γιατί έστειλε το Γενικό Στρατηγείο του ΕΛΑΣ προς τον Ζέρβα. "Πρέπει, λέει να καθαρίσουμε πρώτα μ' αυτόν και έπειτα νάρθει το Γενικό Στρατηγείο εδώ για να είμαστε απερίσπαστοι σ' αυτό το μέτωπο. Και ώσπου να πάει, να τους καθαρίσει κλπ. εμείς χάσαμε όλη την υπόθεση, κατάλαβες; Έπειτα λέει, με τις δυνάμεις που έχουμε εμείς και με τις δυνάμεις που θα φέρουμε από την Πελοπόννησο μπορούμε να τους ανατρέψουμε αμέσως στην Αθήνα.

Εκεί πια συζήτηση για αναβολή και ειδοποίηση των δυνάμεων που βρίσκονταν σε κίνηση να επιστρέψουν πίσω κλπ. δεν μπορούσε να γίνει. Εσύ έχεις κάνει στρατιωτικός και το καταλαβαίνεις. Πώς μπορούσε να γίνει αυτό το πράγμα; Και μια που μπαίνεις στη μάχη δεν μπορείς να κάνεις υποχώρηση. Αν είχες μπροστά σου πέντε δέκα μέρες μπορούσες να αναδιοργανώσεις το σχέδιό του και τα ρέστα, αλλά όταν έχεις μόνο δυο μέρες και που θα τους προλάβεις όλους αυτούς...

ΠΡΟΔΟΣΙΑ

"Ενώ οι δυνάμεις ήταν προσανατολισμένες προς την Αθήνα εσύ τις έσπρωξες και πήγαν προς τον Ζέρβα στην αντίθετη μεριά.

"Τώρα θα μου πεις τυχαίο είναι κι αυτό; Η γνώμη μου είναι ότι... Δεν μπορώ να βγάλω το συμπέρασμα ότι ήταν προδοσία όλη αυτή η υπόθεση. Ήταν στενοκεφαλιά και μεγαλομανία του Σιάντου που πίστευε ότι ήταν μεγάλος στρατηγός. Και όταν έφυγαν οι άλλοι, δεν ξέρω αν έμεινε και κανένας άλλος, αλλά όχι, έμεινε μόνο αυτός και κοιμήθηκε στο σπίτι μου και έφυγε το πρωί. Εκεί κουβεντιάζαμε και γώ συνέχισα να τον πιλατεύω σ' αυτό το ζήτημα, πώς έγινε κλπ.

— Πώς το έκανες αυτό;

— Ρε Γιάννη, μου λέει αυτό που επαναλάμβανε τακτικά, εμείς είμαστε σαν αδέρφια, σε όλα συμφωνάμε που κάνουμε και θα κάνουμε. Ε, μπορεί νάταν και σφάλμα μου που δεν ήρθα να σου πω εσένα τίποτα.

Κατάλαβες; Πάνω σ' αυτό το μοτίβο. Εμένα όμως αυτό δε μου άρεσε ποτέ. Γιατί δεν είχαμε να κάνουμε με οικογενειακά, να λύσουμε οικογενειακές υποθέσεις. Ήταν κομματικά ζητήματα. Και του λέω:

— Γιατί να κάνεις την Κεντρική Επιτροπή του ΕΛΑΣ εφόσον εμείς έχουμε στρατηγείο; Έχουμε εμπειροπόλεμο επιτελείο. Αυτοί θα κάνουν τον πόλεμο. Πώς τους παίρνεις και τους στέλνεις εκεί;

— Μπα, λέει, εγώ ήθελα να κάνω την Κεντρική Επιτροπή του ΕΛΑΣ.

Βλέπεις τώρα. Πολλές φορές το σκέφτηκα και το σκέφτομαι γιατί αυτό. Είναι ο δογματισμός, η στενότητα αντιλήψεως. Πιο μπροστά που κάναμε πόλεμο και δεν είχαμε σχηματίσει την κυβέρνηση, είχαμε και Κεντρική Επιτροπή του ΕΛΑΣ. Τώρα που δε θα είχαμε ακόμα ΠΕΕΑ και τα ρέστα θάχουμε Κεντρική Επιτροπή του ΕΛΑΣ. Ένας φορμαλισμός, κατάλαβες;

Εγώ το εξηγώ έτσι για να μην πω σαν τον Ζαχαριάδη ότι ήταν χαφιάς και τάκανε αυτά για να...

ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Ο Σιάντος τι έλεγε, γιατί την έκανε την Κεντρική Επιτροπή του ΕΛΑΣ; Δε σου απάντησε;

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Πώς. Η απάντηση είναι κλασική. Ρώτα και τη Δόμνα (Παπάζογλου, σύζυγος του Ιωαννίδη εξαδέλφη του Θ. Μακρίδη ή Έκτορα) που ήταν εκεί να σου πει.

— Πήρα, μου λέει, τον Χατζημιχάλη, γιατί αυτός ποτέ δεν έχει γνώμη, πήρα και τον Μάντακα, ο οποίος ότι λέω μ' ακούει. Συνεπώς ό,τι θέλουμε εμείς θα κάνουμε.

ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Και το Γενικό Στρατηγείο γιατί το έστειλε εκεί;

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Κλασικό, πήγε να κυνηγάει τον Ζέρβα, κατάλαβες; Είναι μερικά πράγματα... Φυσικά αν τα ακούσει κανείς που δεν έχει μεγάλη πείρα, δεν ξέρει πρόσωπα και πράγματα... είναι και μερικά πράγματα... Φυσικά ο Ζαχαριάδης τον έκανε πράκτορα...

ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Μήπως πίστευε, φυσικά το πίστευε αυτό, ότι είναι ο ικανότερος στρατιωτικός από όλους...

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Ο Θόδωρος ο Μακρίδης έλεγε πάντα: "Ο εκ λοχιών στρατηγός"...

ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Και σου λέει, αυτή είναι αποφασιστική μάχη ας συνδέσω το όνομά μου μ' αυτήν...

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Είχε, είχε... Είχε τέτοιες φιλοδοξίες, ήταν τέτοιος. Αν και ήταν στενοκέφαλος, στενοκέφαλος μέχρι εκεί που δεν παίρνει. Να σου πω ένα άλλο επεισόδιο για να δεις τη στενοκεφαλιά. Αυτά όλα τα λέω για να μη βγαίνει το εύκολο συμπέρασμα ότι ο Σιάντος ήταν πράκτορας και τα ρέστα. Ένας που θα πάρει έτσι ξερά, χωρίς να ξέρει ανθρώπους και ψυχολογία, θα τον βγάλει χαφιέ, όπως και τον έβγαλε ο Ζαχαριάδης.

Η ΩΡΑ ΗΤΑΝ... ΦΑΣΙΣΤΙΚΗ

Το 1942, όταν άλλαξε από τους γερμανούς η θερινή ώρα, κοίτα τι μας συνέβη. Εμείς από προηγούμενα είχαμε καθορίσει συνάντηση με τον Σιάντο. Το ραντεβού το κανόνισε η Δόμνα με τη γυναίκα του Σιάντου, τη Βαγγελιώ, ας πούμε για τις 6 η ώρα το βράδυ. Στο μεταξύ δυο τρεις μέρες πριν από το καθορισμένο ραντεβού είχε αλλάξει η ώρα. Συνεπώς θάπρεπε να πας με την ώρα που είχε το κράτος. Αυτό ήταν κοντά στο νου κι η γνώση.

Πάει η Δόμνα στο ραντεβού, Βαγγελιώ δεν υπάρχει. Κάνει βόλτες εδώ και εκεί, περνάει μισή ώρα. Και έχει εντολή παραπάνω από ένα τέταρτο να μην καθίσει. Τα ραντεβού έτσι γινόντουσαν. Έρχεται η Δόμνα. Ποιος ξέρει τι να συνέβη. Εγώ ανησυχώ. Ανησυχεί φυσικά κι αυτός. Σου λέει τι νάγινε ο Γιάννης...

Τη δεύτερη μέρα ξαναπάνε στη ρεζέρβα (εναλλακτικό τόπο συναντήσεως) και πάλι δεν ανταμώνουν. Η Δόμνα πηγαίνει με την καινούρια ώρα, η Βαγγελιώ πηγαίνει με την παλιά ώρα. Μια ώρα διαφορά είναι αυτή. Δεν μπορούνε να ανταμώσουνε. Μετά εγώ κάθισα και σκέφτηκα: Μπας και πηγαίνει με την παλιά ώρα; Γιατί δεν ακούστηκε να έπαθε τίποτα. Λέω λοιπόν της Δόμνας, πήγαινε με το παλιό, πήγαινε και με το καινούριο και να δούμε. Έτσι έγινε η σύνδεσή μας.

Και τότε, που θα συνδεόμασταν, θα κάναμε συνεδρίαση του Πολιτικού Γραφείου. Η συνεδρίαση αυτή ματαιώνεται και πρέπει να ξαναειδοποιηθούν όλοι για τη νέα ημέρα. Στο δρόμο ο Γιώργης μου λέει:

— Μα τι είναι αυτά; Δεν είπαμε στις 6 η ώρα;

— Ναι, αλλά τώρα η ώρα έξι είναι πέντε, ή επτά, δε θυμάμαι.

— Βρε, με τη φασιστική ώρα θα πάμε εμείς;

Είναι χαρακτηριστικό αυτό το πράγμα. Αφού ήρθε η Δόμνα και μου είπε πως η Βαγγελιώ όταν βρέθηκαν της είπε: "Με τη φασιστική ώρα θα πηγαίνουμε τώρα και μεις;" Δεν έδωσα τότε και τόση σημασία. Ε, λέω, τόσο της κόβει της Βαγγελιώς, άστηνε... Δεν νόμιζα ότι και ο Σιάντος μπορεί να ήταν τόσο... ή αυτό που εξέφραζε η γυναίκα του Σιάντου ήταν γνώμη του ίδιου του Σιάντου.

Λοιπόν, πηγαίνοντας για το μέρος που θα γινόταν η δουλειά, άρχιζε να μου λέει αυτό και κείνο, οπότε του λέω: μη φωνάζεις τώρα Γιώργη, έχεις άδικο και πάμε στο Πολιτικό Γραφείο να λύσουμε και αυτό το ζήτημα. Τέτοια ζητήματα είναι ανόητα, αλλά θα πάμε εκεί και θα δούμε. Μία είναι η ώρα, αυτή που έχει το κράτος. Δεν μπορούμε να έχουμε κομμουνιστική ώρα και φασιστική ώρα.

Πήγαμε στη συνεδρίαση του Πολιτικού Γραφείου. Στο μεταξύ ο Σιάντος το σκεφτόταν αυτό. Γιατί μόλις μπήκε ρώτησε τους άλλους: "Ε, τι γίνεται, θα την αλλάξουμε τώρα και μεις την ώρα;". Όλοι απάντησαν με ένα στόμα: "Φυσικά θα την αλλάξουμε". "Ναι, λέει ο Σιάντος. Αυτό πρέπει να κάνουμε. Να την αλλάξουμε και μεις". Ούτε συζήτηση ούτε τίποτα... Στενοκεφαλιά, ε; Δεν μπορώ να πω ότι ήταν χαφιές και ήθελε να τα μπερδέψει. Πρόκειται για στενοκεφαλιά, για καθαρή περίπτωση στενοκεφαλιάς. Και ποιος τον ξέρει καλά τον Γιώργη... ο άνθρωπος τόσο μπορούσε... "με τη φασιστική ώρα", σου λέει... Τι φασιστική, αυτή ήταν η ώρα του κράτους. Γι' αυτό σου τα λέω και αυτά. Και το ζήτημα της άρνησής του με την εγχείρησή μου για την οποία προηγουμένα είχε συμφωνήσει και τα άλλα και αυτό τώρα.

Αυτά δεν πρέπει να τα βλέπουμε με το πρίσμα του ύποπτου. Φυσικά όχι να μην το δίνουμε σημασία και αυτό. Αλλά αν ξέρουμε τον άνθρωπο μπορούμε να δώσουμε εξήγηση. Μπορεί να μην τον δικαιώσουμε σ' αυτό που έκανε, αλλά όχι και να τον... Έτσι σκεφτόταν αυτός.

ΗΤΑΝ ΟΛΟΙ ΤΟΥΣ ΠΡΑΚΤΟΡΕΣ;

Τώρα μου λένε ότι ο Τσιριμώκος, γράφοντας για αυτά τα πράγματα, αναφέρει ότι στην Κεντρική Επιτροπή του ΕΑΜ συζητήθηκε και αποφασίστηκε η συγκρότηση της Κεντρικής Επιτροπής του ΕΛΑΣ. Δεν ξέρω τι ακριβώς γράφει ο Τσιριμώκος. Μου είπαν όμως ότι γράφει αυτά τα πράγματα.

Αυτό μου έκανε μεγάλη εντύπωση. Εάν ο Σιάντος πήγε στην Κεντρική Επιτροπή του ΕΑΜ έβαλε το ζήτημα και συμφώνησαν εκεί να γίνει η Κεντρική Επιτροπή του ΕΛΑΣ και το Γενικό Στρατηγείο του ΕΛΑΣ να πάει πιο πέρα... Αν πραγματικά έγινε τέτοιο πράγμα, είναι καταπληκτικό. Γιατί εκεί Γραμματέας ήταν ο Παρτσαλίδης. Γραμματέας της ΚΕ του ΕΑΜ ήταν ο Παρτσαλίδης. Συνεπώς για να γίνει συνεδρίαση της Κεντρικής Επιτροπής του ΕΑΜ και να αποφασίσει να κάνει την ΚΕ του ΕΛΑΣ σημαίνει ότι ήταν σύμφωνος και ο Παρτσαλίδης. Και ούτε αυτός είπε: "Για στάσου, ρε παιδί μου, πως θα κάνουμε αυτό το πράγμα;" Είναι κάτι το καταπληκτικό.

Και όταν τους κάλεσα εγώ για να κάνουμε συνεδρίαση του Πολιτικού Γραφείου και είδα ότι κανένας τους δε μίλησε, σκέφτηκα ότι ο ένας με τον άλλον τα ήξεραν αυτά τα πράγματα και ο μόνος που δεν ήξερε ήμουν εγώ, επειδή εγώ ήμουν κλεισμένος στο...

ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Μα θα το ήξεραν, γιατί η απόφαση αυτή πάρθηκε στις 2 του Δεκέμβρη, μετά που παραιτήθηκαν οι υπουργοί μας. Στις 3 έγινε η διαδήλωση και τα γεγονότα, στις 4 επίσης...

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Ε, βλέπεις, βλέπεις;... Εγώ τώρα πως βλέπω όλη αυτή την υπόθεση. Δεν τα λέω αυτά για να βγάλω το συμπέρασμα ενάντια στον Σιάντο. Αλλά βλέπω μια αδυναμία της καθοδήγησης του Κόμματος να αντιμετωπίσει πιο σωστά όλο αυτό το πρόβλημα.

Γιατί το να κάνεις την Κεντρική Επιτροπή του ΕΛΑΣ δε σε βοηθούσε σε τίποτα. Αυτό βοηθούσε μονάχα τη φιλοδοξία του Σιάντου. "Ο ένας δεν έχει γνώμη, ο άλλος κάνει ό,τι του λέω", συνεπώς "εγώ ο καπετάν ένας τα κάνω όλα αυτά τα πράγματα".

Ούτε καν να σκεφτεί σε τέτοιες περιπτώσεις, αν δεν προλαβαίναμε να κάνουμε άλλο τίποτα, να κάνει μια Επαναστατική Επιτροπή, μια Πολεμική Επιτροπή, ένα Πολεμικό Συμβούλιο από μέλη του Πολιτικού Γραφείου κλπ. και κάποιον από το ΕΑΜ. Αυτά τα πράγματα έτσι γίνονται. Τέλος πάντων τόσα έχουμε διδαχτεί από τέτοιες καταστάσεις. Γιατί να μη γίνει αυτό; Και οι άλλοι δεν το σκέφτηκαν αυτό. Ε, δεν μπορούμε τώρα να τους βάλουμε όλους σε ένα τσουβάλι και να πούμε ότι ήταν πράκτορες που μας κάναν όλα αυτά τα πράγματα. Τα έφερα έτσι τα πράγματα για να καταλάβεις ότι πρόχειρα συμπεράσματα δεν μπορεί να βγάζει κανείς έτσι από μια ένδειξη, από ένα γεγονός. Πρέπει να ξέρεις την ψυχολογία του ενός, την ψυχολογία του άλλου κλπ. Να δεις αν το έκανε μόνος του...

Πριν έμενα με κλόνιζε αυτό. Έλεγα: γιατί ρε, το έκανε αυτό. Είναι στενοκέφαλος, είναι τέτοιος και τα ρέστα, είναι φιλόδοξος κι όλα αυτά. Πήγαινε να κάνει αυτός για να είναι δερβέναγας κλπ. Αλλά ότι πάρθηκε απόφαση στην Κεντρική Επιτροπή του ΕΑΜ δεν το ήξερα. Ούτε μου είπε κανένας. Και στο Πολιτικό Γραφείο έκανα κριτική και δε σηκώθηκε κανείς να πει; Και μεις ήμασταν σύμφωνοι γι' αυτό. Τσιμουδιά...

Ήταν όλα τα μέλη του Πολιτικού Γραφείου εκτός από τον Πέτρο τον Ρούσο. Όλοι οι άλλοι ήταν εκεί. Έρευνα. Τι θα βγάλεις από την έρευνα; Το μόνο συμπέρασμα που θα βγάλεις είναι ότι εδώ υπήρχε μια αδυναμία, μια ανωριμότητα, μια ανωριμότητα των μελών του Πολιτικού Γραφείου...

Τώρα θα μου πεις: Αν ήσουνα εσύ εκεί θα γινόταν αλλιώς; Ε, τέλος πάντων... έχω το γεγονός ότι έβαλα ζήτημα ότι πρέπει να γίνει συνεδρίαση του Πολιτικού Γραφείου μόλις έμαθα ότι αυτοί τραβάνε για εμφύλιο πόλεμο, γενική πολιτική απεργία, όπως μου τότε ο Φάνης... (Βασίλης Μπαρτζώτας) Εγώ τότε αμέσως του είχα πει: "Ρε Βασίλη, ξέρεις τι σημαίνει γενική πολιτική απεργία; Σημαίνει ένοπλη εξέγερση. Είμαστε εμείς έτοιμοι να κάνουμε σήμερα ένοπλη εξέγερση; Τι πράγματα είναι αυτά; Δεν τα καταλάβατε αυτά τα πράγματα; Νιονιό δεν έχετε. Δε μιλήσαμε;"

Και, όπως είμαι φουριόζος και ανάβω, του λέω να μου στείλει την άλλη μέρα, γιατί εκείνη τη μέρα ήταν η κηδεία των θυμάτων της 3ης του Δεκέμβρη, τη Χρύσα για να την στείλω στη Χασιά που βρισκόταν ο Γιώργης (Σιάντος) για να έρθει την άλλη μέρα και να κάνουμε συνεδρίαση του Πολιτικού Γραφείου για να δούμε τι θα γίνει. Που νάξερα όμως εγώ ότι από την 1η του μηνός είχαν πάρει διαταγή όλοι... Ε, αυτό το πράγμα δεν το ήξερα ούτε εκείνη τη στιγμή. Δε μου τότε κανένας. Ούτε ο Γιώργης μου το είπε. Μέχρι τότε έμεινα με την εντύπωση ότι όλο αυτό το πράγμα έγινε με το χτύπημα που μας δώσαν αυτοί στις 3 του Δεκέμβρη. Όταν έμαθα ότι η ΚΕ του ΕΛΑΣ έγινε από την 1η του Δεκέμβρη αυτό σημαίνει ότι και μεις προμελετημένα πηγαίναμε να δώσουμε αφορμή για ν' αρχίσει ο πόλεμος. Δεν έχει άλλο... Παίρνεις απόφαση για γενική πολιτική απεργία...

ΑΠΟΦΑΣΙΣΜΕΝΗ Η ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ

ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Εφόσον δε λύθηκε το πρόβλημα του αφοπλισμού του ΕΛΑΣ, παραιτήθηκαν οι υπουργοί μας... ήταν φανερό που θα πας...

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Ναι, που θα πας. Υπήρχε και απόφαση του Πολιτικού Γραφείου ότι θα πάμε εκεί (σε

σύγκρουση) αν δε βρούμε άλλη λύση. Και γω σου είπα τη γνώμη μου ότι η λύση αυτή με τη "Ρίμινι" κλπ. μπορούσε να γίνει αποδεκτή, να ρίξουμε πίσω το ζήτημα του αφοπλισμού, ν' αρχίσει η επιστράτευση... Τέλος πάντων και να μη δεχόταν να ριχτεί πίσω το ζήτημα του αφοπλισμού εμείς μπορούσαμε καλύτερα να κρύψουμε οπλισμό μέσα στην Αθήνα, τέτοιες δυνατότητες τις είχαμε κι αν πιάσουν αυτοί τα πόστα έξω, να μείνουν και εκεί... Αλλά αυτά όλα τώρα.. Αυτά πρέπει να μας γίνουν μάθημα. Αυτά όλα συνδέονται με το πρόβλημα των προοπτικών μας. Είχαμε προοπτική και για τον πόλεμο. Και όλες οι ενέργειές μας ήταν τέτοιες ώστε μπορούμε να φτάσουμε και εκεί πέρα. Είναι ψέμα, είναι παραμόρφωση ότι δεν πηγαίναμε και γι' αυτό το πράγμα. Είναι ψέμα. Σου λέω εγώ τώρα ότι δεν είναι έτσι. Είναι διαστρέβλωση της πραγματικότητας. Όλα τα άλλα, επειδή ειπώθηκε εκείνο με τους εγγλέζους κλπ... Εκείνο ήτανε επιχείρημα για να δείξουμε τι είναι οι εγγλέζοι και πως εμείς πρέπει να τους παίρνουμε υπόψη μας.

ΜΙΑ ΜΕΡΑΡΧΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΙΤΟ

ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Τώρα σχετικά με τον οπλισμό κατά το Δεκέμβρη και μετά, ωστόσο δεν ήταν σίγουρο τι θα γίνει και μπορούσε να χρειασθεί να συνεχισθεί ο ένοπλος αγώνας. Έγιναν προσπάθειες για την εξασφάλιση οπλισμού από πάνω;

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Από ποιους;

ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Τέλος πάντων, από την Βουλγαρία, από τη Γιουγκοσλαβία.

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Στείλαμε ανθρώπους και στη Βουλγαρία, στείλαμε ανθρώπους και στη Γιουγκοσλαβία...

ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Στείλατε και αυτή την περίοδο...

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Στη Βουλγαρία στείλαμε πρώτα πρώτα τον Πετρή. Στη Γιουγκοσλαβία στείλαμε τον Ζεύγο. Στείλαμε τον Παύλο Κοντογιώργη στα Τίρανα. Ήρθε ένας υπουργός των Τιράνων σε μας. Αλλά ήρθαν πια μετά τη Βάρκιζα και σε μας υπήρχε ελάχιστος χρόνος για τέτοιες συζητήσεις, μετά τη Βάρκιζα δηλαδή. Και πιο μπροστά δεν υπήρχε χρόνος. Έσπασε το μέτωπο της Αθήνας. Έσπασε όπως έσπασε...

ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Όμως από την ανακωχή ως τη Βάρκιζα μεσολαβεί περίπου ένας μήνας...

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Δεν είναι ένας μήνας, αλλά περίπου δεκαπέντε μέρες ωστόσο αρχίζουν οι διαπραγματεύσεις στη Βάρκιζα. Σ' αυτή την περίοδο εκείνο που μας ενδιέφερε εμάς ήταν να δούμε τι θα γίνει εκεί πέρα και αν βλέπαμε ότι χρειάζεται να συνεχίσουμε τον πόλεμο τότε θα εξετάζαμε το τι πρέπει να κάνουμε για το πρόβλημα του οπλισμού. Ανάλογα με το χώρο, τις δυνάμεις κλπ., που θα είχαμε, να δούμε το τι χρειαζόταν κλπ. Αυτά όλα μπορούσες τότε να τα δεις. Στο μεταξύ έγινε η συμφωνία της Βάρκιζας. Το ζήτημα που έμπαινε τότε ήταν: κρύψιμο του οπλισμού...

ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Αυτό καλά, αλλά...

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Το να συνεχίσουμε τον πόλεμο ήταν εύκολο.

Μπορούσαμε να βγούμε έξω στο βουνό, με τον οπλισμό και τα τρόφιμα που είχαμε μπορούσαμε να κρατήσουμε ορισμένο καιρό και να έλθουμε σε επαφή.. Εν τω μεταξύ όταν στείλαμε τον Ζεύγο στη Γιουγκοσλαβία, στον Τίτο, θέσαμε το εξής ζήτημα: Να μπάσουμε στη Γιουγκοσλαβία μια Μεραρχία μας οπλισμένη, να κρύψει εκεί τον οπλισμό της και σε ώρα ανάγκης να τη χρησιμοποιήσουμε. Έξω από το τι άλλο θα κάναμε.

ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Αυτό γινόταν πριν από τη Βάρκιζα;

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Αυτά γίνονταν την περίοδο που η αντιπροσωπεία μας θα πήγαινε στη Βάρκιζα. Και στείλαμε τον Ζεύγο. Και στείλαμε και στη Βουλγαρία πάλι τον Πετρή (Ρούσο) και δεν μπορούσε να περάσει...

Ο Ζεύγος ήρθε σε επαφή με τον Τίτο και όταν επέστρεψε με είπε ότι ο Τίτο είναι ανένδοτος, δε δέχεται να στείλουμε εκεί πέρα τη Μεραρχία μας και αν τυχόν περάσει τα σύνορα τέτοια μονάδα μας θα την αφοπλίσουν.

"ΜΗ ΠΕΡΙΜΕΝΕΤΕ ΒΟΗΘΕΙΑ ΜΑΣ"

ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Το τηλεγράφημα (του Δημητρώφ) που πήρατε το Δεκέμβρη από τη Μόσχα μιλάει κυρίως για δυνάμεις, για ενίσχυση με δυνάμεις. Ότι δεν πρέπει να υπολογίζετε σε τέτοιο πράγμα και να προσπαθήσετε να κάνετε ελιγμό για να διατηρήσετε τις δυνάμεις σας κλπ. Φυσικά το ίδιο τηλεγράφημα απαντάει και σ' αυτό το ερώτημα για τον οπλισμό. Το πνεύμα του δείχνει ότι δεν πρέπει να έχεις ελπίδες ότι θα μπορέσουν να σου δώσουν και...

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Αυτοί βλέπαν το ζήτημα γενικότερα. Ότι εμείς από μας, από τις εξωτερικές εφεδρείες που διαθέτει το επαναστατικό κίνημα για σας, μην υπολογίζετε. Αυτό σημαίνει ότι: "Η διεθνής κατάσταση δεν είναι ευνοϊκή για σας" και πρέπει να βρείτε εσωτερική λύση. Το πράγμα είναι ολοκάθαρο. Αυτό, ότι η διεθνής κατάσταση δεν είναι ευνοϊκή για σας, σημαίνει ότι δεν μπορούμε να σας βοηθήσουμε, δεν μπορούμε να σας στείλουμε οπλισμό, δεν μπορούμε να σας κάνουμε.. κλπ. Αυτό το ζήτημα είναι καθαρό. Δε χρειάζεται φιλοσοφία για να το καταλάβει κανείς. Αυτό είναι γεγονός. Τώρα αν τους είπες ή όχι να σου δώσουν οπλισμό.. Τους λες κάτι και σου απαντούν: "Τραβάτε να βρείτε πολιτική λύση". Αυτό σημαίνει ότι η διεθνής κατάσταση δεν είναι υπέρ της υποθέσεώς σας. Τι ήθελες τώρα; Παραπάνω από αυτό και να συζητεί και να μη συζητεί κανείς μας είναι παραπανίσια. Αυτό είναι το ζήτημα.

Αλλά, εμείς πήραμε νωρίτερα απόφαση στο πολιτικό γραφείο ότι θα χτυπηθούμε και με τους Εγγλέζους. Αυτή την απόφαση την πήραμε κατά τις 17 του Νοέμβρη, περίπου τότε. Συνεπώς έχουμε την πρόταση για τη μια ταξιαρχία. Δε θυμάμαι αν αυτή η πρόταση έγινε όταν κάναμε τη συνεδρίαση ή λίγο μετά. Πάντως εμείς φτάσαμε στη συνεδρίαση του Πολιτικού Γραφείου μετά που μπήκε το πρόβλημα του αφοπλισμού του ΕΛΑΣ. Εκεί είπαμε ότι σε καμιά περίπτωση δε θα δεχτούμε αφοπλισμό του ΕΛΑΣ και θα χτυπηθούμε.

"ΠΕΣΑΜΕ ΣΕ ΓΚΑΦΑ"

Όσο για το Δεκέμβρη, ο Δεκέμβρης είναι μια εποποιία. Σ' αυτό, δε χωράει αμφιβολία. Αυτό που έγινε δηλαδή είναι πάνω από κάθε αυτό.. Αυτό έγινε.

Ούτε μπορούσαμε να το αρνηθούμε και ούτε μπορούμε να μην το προτάσσουμε.

Αυτοί μας επιτέθηκαν και μεις παλέψαμε. Δεν τα εγκατέλειψες. Αν τώρα έκανες στραπάτσα αυτό δε σημαίνει ότι έκανες υποχώρηση απέναντι του εχθρού, απέναντι της αντίδρασης ή απέναντι των εγγλέζων. Μπορεί να πεις ότι είχες ορισμένες ταλαντεύσεις πότε να χτυπηθείς και πότε να μη χτυπηθείς. Πότε να τους χτυπήσεις, και πότε να μην τους χτυπήσεις, δεν είχες αμφιβολίες και ταλαντεύσεις. Δεν είχες αμφιβολίες αν θα γίνει αυτό ή όχι.

Χτυπήθηκες. Έχεις τα γεγονότα. Χτυπηθήκαμε με τους εγγλέζους. Και με τους εγγλέζους και με τους

άλλους κλπ. Χτυπηθήκαμε αργότερα από ότι χρειάζεται; Μπορεί.

Πιστεύω ότι τη στιγμή δεν την καθόρισαν εμείς, την καθόρισαν οι Εγγλέζοι. Τη στιγμή της σύγκρουσης δηλαδή..

ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Φυσικά οι Εγγλέζοι την καθόρισαν.

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Αυτοί την καθόρισαν. Και μεις δώσαμε τη μάχη τότε και κει που ήθελαν αυτοί. Τέλος πάντων, το λέω και στην 11η Ολομέλεια..

ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Τη δώσαμε και κατά τον χειρότερο τρόπο.

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Μάλιστα. Αλλά αυτό δε σημαίνει ότι δεν είχες πια προοπτική ότι θα χτυπηθείς. Ότι είχες αυταπάτες πως με τους Εγγλέζους δε θα πιαστούμε. Αυταπάτες τέτοιες δεν είχες γιατί τα ίδια τα πράγματα αποδειχνουν ότι χτύπησες. Χτύπησες και κράτησες ολόκληρες τριάντα τρεις μέρες μέσα στην Αθήνα με τον σπλισμό και τους ανθρώπους που είχες εκεί πέρα. Κατάλαβες;

Κακόπιστος άνθρωπος μπορεί κανείς να γίνει και να ψάχνει ό,τι άλλο. Αλλά αν πάρεις τα ίδια τα γεγονότα και τα συζητήσεις σα σοβαρός άνθρωπος, θα δεις ότι αυτά γίνανε.

Όμως σε μας επικράτησε η ηττοπάθεια. Πάθαμε νικηθήκαμε. Αν δε γινόταν ο δεύτερος πόλεμος (1947 - 49) εμείς θα ήμασταν πασάδες στην Ελλάδα. Βλέπεις ότι παρά το ότι έγινε η Βάρκιζα, παρά το ότι έγινε και όπως έγινε ο Δεκέμβρης εμείς ήμασταν.. Αυτά είναι γεγονότα, αυτή είναι η πράξη. Αυτό δεν μπορεί να αμφισβητηθεί. Κείνος που θα το αμφισβητήσει σημαίνει ότι δεν έχει νιονιό. Φυσικά συζητάς με ανθρώπους που προϋποτίθεται ότι θάχουν τόσο νιονιό και δε θα φτάσουν σε τέτοιο σημείο.

Αλλά να το συζητάς τώρα, ύστερα από είκοσι χρόνια, και να νομίζεις ότι εμείς τότε από την αρχή, προτού μας υποχρεώσουν οι εγγλέζοι, έπρεπε να δώσουμε τη μάχη και τη δύναμη, αυτό κατά τη γνώμη του θάταν λάθος. Εάν πάλι αγνοούσες ότι θα γίνει η σύγκρουση με τους εγγλέζους πάλι δεν έχεις δίκιο γιατί η πράξη απέδειξε ότι κάναμε τη σύγκρουση. Θα μου πεις τώρα ότι η σύγκρουση έγινε σε χρόνο που ήθελαν οι Άγγλοι.

ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Ναι.

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Και; Αυτό δείχνει ότι εσύ έπεσες στην γκάφα. Δε δείχνει ότι εσύ δεν είχες προοπτική ότι θα πολεμήσεις με τους Άγγλους, αλλά ότι εσύ δε στάθηκες ικανός να κάνεις τους πολιτικούς ελιγμούς που χρειαζόταν εκείνη η στιγμή. Αυτό είναι εντελώς άλλη ιστορία.

ΓΙΑΤΙ ΕΦΥΓΑΝ ΟΙ ΔΥΝΑΜΕΙΣ;

ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Αν όμως είχες τέτοια προοπτική για τους Άγγλους θα συγκέντρωνες και ανάλογες δυνάμεις στην Αθήνα. Και οι δυνάμεις δε συγκεντρώθηκαν εκεί, στάλθηκαν άλλου.

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Παιδί μου, γιατί το συζητούμε αυτό το πράγμα; Αυτό δεν ήταν απόφαση του Πολιτικού Γραφείου. Η Κεντρική Επιτροπή του ΕΛΑΣ τους έστειλε εκεί πέρα. Αυτό από την πρώτη στιγμή κατακρίθηκε. Τι θέλεις τώρα; Να βγάλουμε από τον τάφο τον Σιάντο και να τον κατακρεουργήσουμε;

ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Ο λόγος δε γίνεται εδώ για πρόσωπα. Εγώ το έθεσα αυτό γιατί θέτει υπό αμφισβήτηση εκείνο το άλλο που είπες εσύ.

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Ποιο συγκεκριμένα;

ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Ότι υπήρχε καθαρά η προοπτική της σύγκρουσης με τους Άγγλους. Αν υπήρχε καθαρά αυτή η προοπτική θάπρεπε να ήταν κάπως διαφορετική η διάθεση των δυνάμεων. Δε θα πούμε τώρα ότι ο Σιάντος ήταν πράκτορας και επίτηδες έστειλε τις δυνάμεις κατά του ΕΔΕΣ. Αυτό το αποκλείουμε....

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Αποκλείεται αυτό.

ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Πρέπει κανείς σοβαρά να τα μελετήσει όλα αυτά και να δει τι θα βγάλει. Εφόσον όμως τα πράγματα έγιναν όπως έγιναν, το γεγονός και μόνον της σύγκρουσης με τους Άγγλους δε στηρίζει απόλυτα την άποψη ότι υπήρχε καθαρή προοπτική γι' αυτή τη σύγκρουση. Οι Άγγλοι μπήκαν στη μάχη και θα έμπαιναν γιατί δεν επρόκειτο να αφήσουν εμάς να αφοπλίσουμε την αντίδραση και να μείνουν αυτοί χωρίς στήριγμα για να κάνουν μεγαλύτερη επέμβαση μετά. Αυτό δείχνει ότι εμείς δεν ετοιμασθήκαμε όσο χρειάζεται και γι' αυτή την περίπτωση. Φυσικά δε θάπρεπε εμείς πρώτοι να κάνουμε την επίθεση εναντίον των Άγγλων. Αυτό είναι σωστό. Αλλά θάπρεπε νάμαστε έτοιμοι ώστε μόλις αυτοί ανακατευτούν να μπορέσουμε να τους δώσουμε σοβαρό χτύπημα. Και είχαμε ορισμένες δυνάμεις, σοβαρές δυνάμεις γι' αυτό, όπως ήταν τότε. Αν οι Εγγλέζοι φέρναν δέκα ή είκοσι μεραρχίες τότε ήταν άλλο ζήτημα..

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Τώρα που βρίσκεις τη διαφωνία με μένα; Εδώ πέρα δεν υπάρχει ζήτημα. Το ζήτημα είναι καθαρό.

Η άποψη ότι θα συγκρουστούμε με τους εγγλέζους είναι παλιά, είναι απόφαση του Πολιτικού Γραφείου όταν ακόμα εγώ βρισκόμουν στην Αθήνα. Το Πολιτικό Γραφείο σαν όργανο όταν έλεγε τέτοιο πράγμα δεν είχε αμφιβολία γι' αυτό. Ο Σιάντος ήξερε αυτό το πράγμα, ότι τραβάμε για σύγκρουση με τους εγγλέζους, μετά τη συνεδρίαση αυτή. Άρα στο μυαλό του ήταν αυτό ότι θα χτυπηθούμε με τους εγγλέζους. Που να φαντασθεί κανείς ότι θα έβγαινε η Κεντρική Επιτροπή του ΕΛΑΣ και θα έστελνε τις δυνάμεις στον ΕΔΕΣ. Αν μου τόλεγες εκείνη τη στιγμή θα σου έλεγα ότι είσαι τρελός."

Ο Churchill φθάνει Χριστούγεννα στην πολιορκημένη Αθήνα ενώ ετοιμάζε συνάντηση με τον Στάλιν στη Γιάλτα

Είδαμε ότι η ηγεσία του ΕΛΑΣ έχασε όλες τις ευκαιρίες για να κατακτήσει την Αθήνα. Ενώ είχε μεγάλες δυνάμεις, τις έστειλε μακριά από την πρωτεύουσα να κυνηγήσουν τις δυνάμεις του Ζέρβα στην Ήπειρο και του Αντών Τσαούς στην Α. Μακεδονία. Έδωσε διαταγή στον Μάρκο Βαφειάδη και στα άλλα μέλη της "τρίικας" (Χατζής και Στρίγγος) που ελέγχανε την Θεσσαλονίκη να μη θίξουν τους εκεί Άγγλους. Ενώ το Π.Γ. του Κ.Κ.Ε αποφάσιζε στις 7 Δεκεμβρίου 1944 να επιδίωξη πολιτική λύση, δηλαδή τέρμα του ενόπλου αγώνος, η Κ.Ε. του ΕΛΑΣ κήρυσσε την επανάσταση την ίδια μέρα στην πρωτεύουσα.

Όλα αυτά - και πολλές άλλες λεπτομέρειες - φαίνονται τελείως ακατανόητα και δεν εξηγούνται απλώς με την πρόφαση της συγχύσεως. Κάποιος μέσα στην ηγεσία του Κ.Κ.Ε εκτελούσε έξωθεν εντολές. Ο Ιωαννίδης, άλλωστε, προβαίνει αργότερα σε μια συνταρακτική ομολογία για το ρόλο που έπαιξαν στην ανταρσία του Κ.Κ.Ε. οι βόρειο βαλκανικοί γείτονες για να προφυλάξουν και να στερεώσουν τα δικά τους καθεστώτα και τα νότια σύνορά τους θυσιάζοντας στο μακελειό του αδελφοκτόνου πολέμου τους Έλληνες!

Μέσα από τις αφηγήσεις των ηγετών του Κ.Κ.Ε πηγαινοέρχεται ένα όνομα: ο καπετάν Ορέστης. Το πραγματικό όνομά του είναι Ανδρέας Μούντριχας. Ήταν καπετάνιος της 2ης Μεραρχίας του ΕΛΑΣ έξω από την Αθήνα με σύμβουλό του τον καπετάν Γιώτη, σημερινό ηγέτη του Κ.Κ.Ε Χαρ. Φλωράκη. Αλλά η 2η Μεραρχία του Ορέστη δεν κατέβηκε ποτέ στην Αθήνα να πάρει μέρος στην μάχη. Ένα σύνταγμα της, που κατέβηκε υπό τον καπετάν Νικηφόρο (Δημητρίου) αποπλίσθηκε χωρίς καμιά αντίσταση νύκτα στον δρόμο της Κηφισιάς προς το Ψυχικό μέσα σε μια μάντρα.

ΚΑΙ ΧΩΡΙΣ ΤΗΝ 2Α ΜΕΡΑΡΧΙΑ ΕΛΑΣ

Ο καπετάν Ορέστης (Αντρέας Μούντριχας) δεν ήταν κομμουνιστής. Είχε σταλεί στο βουνό από την εθνική οργάνωση "Όμηρος" του Επ. Τσέλου. Και στην κρισιμότερη ώρα, προκάλεσε το μοιραίο κενό στις δυνάμεις του ΕΛΑΣ. Δεν κατέβηκε. Αργότερα ο Ιωαννίδης τον περίμενε να τον τουφεκίσει. Αλλά εκείνος δεν πήγε στο ραντεβού. Παρά ταύτα ο ΕΛΑΣ είχε πολλές άλλες δυνάμεις να ρίξει στην μάχη. Δεν τις έριξε μα αντίθετα τις σκόρπισε στην Ήπειρο. Έτσι δεν ευσταθεί η δικαιολογία πως για την κομμουνιστική ήττα στα Δεκεμβριανά φταίει αποκλειστικά η απουσία του καπετάν Ορέστη. Φταίει αποκλειστικά η ηγεσία του Κ.Κ.Ε που άλλωστε ήταν σαφώς αποφασισμένη από το καλοκαίρι του 1944 να δώσει την μάχη της κατά των Άγγλων και των δυνάμεων της ελληνικής κυβερνήσεως Γ. Παπανδρέου. Τούτο το βεβαιώνουν όλοι οι ηγέτες του Κ.Κ.Ε που μίλησαν. Το βεβαιώνει και ένα τηλεγράφημα του Έκτορα προς το Κ.Κ.Ε. από τον Νοέμβριο του 1944.

Έκτορας, καθώς είπαμε ήταν το ψευδώνυμο του Θόδωρου Μακρίδη, ταγματάρχη του τακτικού στρατού, που, ως μέλος του Κ.Κ.Ε. ήταν ο αληθινός επιτελικός εγκέφαλος του ΕΛΑΣ.

Στις αρχές Νοεμβρίου 1944, ένα μήνα πριν ξεσπάσει το Δεκεμβριανό κίνημα, ο Έκτορας τσακώνεται με τον Άρη Βελουχιώτη στην Λαμία, στο εκεί στρατηγείο του ΕΛΑΣ, και στέλνει τηλεγράφημα στο Π.Γ. του Κ.Κ.Ε να τον απαλλάξουν γιατί δεν μπορεί να συνεργασθεί με τον "εγωκεντρικό" Άρη Βελουχιώτη, τον Μιζέρια, όπως τον αποκαλούσε ο Ζαχαριάδης.

ΕΤΟΙΜΟΙ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ

Σε έκθεσή του, αργότερα, που είναι συντεταγμένη σε άψογη καθαρεύουσα ο ταγματάρχης Θόδωρος Μακρίδης αναφέρει, μεταξύ των άλλων τα εξής:

Την 9.11.44 κατά ιδιαιτέραν συνομιλίαν του γράφοντος με τον Άρην καθ' ην συνεζητήθη το ενδεχόμενον (καθιστάμενον πιθανόν κατόπιν άρθρου του Ευσ. Κουλουμβάκη εις την εφημερίδα "Πολιτικός") ενόπλου συρράξεως μεταξύ ΕΛΑΣ και Ελληνικών αντιδραστικών δυνάμεων συνεπικουρουμένων των υπό τον αντι-στράτηγον Σκόμπι Βρετανικών τοιούτων, ο γράφων διεπίστωσεν ότι ο Άρης κρίνει ισοβαρή τα δύο πιθανά επίκεντρα αγώνος Αττικής και Ηπείρου, πιθανώς παρασυρόμενος από συναίσθημά τι μίσους προς τον Ζέρβαν προερχόμενον εκ του ότι αυτός διηύθυνε κατά το παρελθόν τας κατά του ΕΔΕΣ επιχειρήσεις καθ' ας τα τμήματα του ΕΛΑΣ υπέστησαν πολλάς ταλαιπωρίας.

Μετά την διαπίστωσιν ταύτην ο γράφων έχων υπ' όψιν του ότι κατά την μέχρι τότε συνεργασίαν του με τον Άρην, δις μόνον συνεζήτησε μετ' αυτού σοβαρά ζητήματα (τον Απρίλιον τα της οργανώσεως των ομάδων Μεραρχιών και τότε (9.11.1944) τα της διεξαγωγής αγώνος αποφασιστικού κατά των υπό τον αντιστράτηγον κ. Σκόμπι δυνάμεων κτλ.) και δις διεφώνησεν, εφοβήθη μήπως εν περιπτώσει ενάρξεως ενόπλου αγώνος, απουσιάζοντος του υποστρατήγου Σαράφη εις Αθήνας (εις ας κατήρχετο τότε συχνά-κις), εκδηλωθεί διαφωνία μεταξύ Άρη και αυτού, επομένως ζημιωθεί δια λόγους υποκειμενικούς ο όλος αγών του Ελληνικού Λαού, απεφάσισεν την 10.11.44 να συντάξει και απευθύνη αυθημερόν προσωπικόν του τηλεγράφημα προς το ΠΓ του ΚΚΕ εν αγνοία του Άρη (αντίγραφόν του σώζεται εις το ατομικόν του αρχείου) και εν τω οποίω αναφέρετο ότι:

"Το εσωτερικόν Ελληνικόν Πρόβλημα θα λυθή αναγκαστικώς προ του πέρατος του πολέμου. Η λύσις θα είναι βιαία και όχι κοινοβουλευτική. Η Ελληνική αντίδρασις θα επιχειρήση πραξικόπημα κατά Δεκέμβριον 1944 ή Ιανουάριον 1945. Είναι λίαν ενδεχομένη Βρετανική ένοπλος επέμβασις. Παρά ταύτην όμως δυνατό-τατον ευνοϊκόν υπέρ ημών εάν αποφευχθώσι τα μέχρι τούδε γενεσιουργά αίτια τακτικής αδυναμίας του ΕΛΑΣ (ελλείψεις αμοιβών, κυρώσεων κλπ.). Αν απομακρυνθή από Δ/σιν Γ.Σ. Σαράφης ανάγκη όπως αντικατασταθώ διότι διαφωνήσω με Άρην έχοντα μεγάλον εγωκεντρισμόν. Έπιτελάρχης ως γνωστόν είναι ανίκανος. Αντικαταστάτης μου δέον αναλάβη καθήκοντά του εγκαίρως ώστε κατατοπιζόμενος πλήρως δυνηθή εισηγηθή και εφαρμόση ηρέμωσ σχέ-διον επιχειρήσεων λογικόν και εντός δυνατοτήτων ΕΛΑΣ άλλως αποτύχη οπωσδήποτε παρά οιασδήποτε ενδεχομένης μεγαλυτέ-ρας ικανότητάς του. Συνιστώ βολιδοσκοπηθώσι Μουστεράκης, Ρήγος, Λαγγουράνης δια καταλλήλων προσώπων αν δέχωνται ανα-λάβωσι Δ/σιν συγκροτηθησομένων τακτικών συγκροτημάτων ως οι ικανώτεροι. Εάν δεν ληφθώσιν υπ' όψιν υποδεικνυόμενα φοβούμαι επανάληψιν επεισοδίων Βλάση Αύγουστον 1944. Δύνασθε εάν θέλετε να απαντήσετε ή όχι αλλά πρέπει πάντως να γνωρίσετε λήψιν".

Βλέπουμε, συνεπώς, από αλληλοδιασταυρούμενες κομμουνιστικές πηγές και με έγγραφα ντοκουμέντα ότι ο ΕΛΑΣ ετοιμάζονταν να αναμετρηθεί με την ελληνική "αντιδραστική" κυβέρνηση και με τους Άγγλους από τις αρχές Νοεμβρίου. Αλλά και μετά την έναρξη των Δεκεμβριανών ο ίδιος επιτελικός εγκέφαλος, ο Θ. Μακρίδης ή Έκτορας, διαπιστώνει ότι υπήρχε η δυνατότης να συντριβούν οι δυνάμεις που υπεράσπιζαν την πλατεία Συντάγματος στην Αθήνα. Αρκεί η ηγεσία του Κ.Κ.Ε. που είχε δώσει εντολή στον ΕΛΑΣ να εκστρατεύσει ξαφνικά κατά της... Ηπείρου, να ακύρωνε εκείνη την διαταγή της μετά τις 7 Δεκεμβρίου και να καλούσε τον στρατό της στην πραγματική μάχη για την εξουσία - μάχη που άλλωστε είχε προσχεδιάσει και ετοιμάσει...

Ο ΕΚΤΟΡΑΣ ΟΡΓΙΖΕΤΑΙ

Ο Μακρίδης που η ξαδέρφη του είναι γυναίκα του Ιωαννίδη -και γι' αυτό έχει μαζί του μεγάλο θάρρος- εξήγησε όλα αυτά στον υπ' αριθμ. 2 ηγέτη του Κ.Κ.Ε. Μάταια όμως.

Ο ίδιος ο Ιωαννίδης, συζητώντας με τον Παπαναγιώτου το 1965, ομολογεί αυτήν την αλήθεια. Ιδού η μαρτυρία του ("Αναμνήσεις" Ιωαννίδη σελ. 391) για την χαμένη ευκαιρία ή προδοσία:

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Το Γενικό μας Στρατηγείο δεν είχε ακόμα κινηθεί....

ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Άρχισε όμως να κινεί *δυνάμεις προς τον ΕΔΕΣ*.

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Μα πότε πρόλαβαν να μετακινηθούν και να μετακινήσουν τη στιγμή που εμένα ο Έκτορας μου λέει ότι "αν στις 7 του Δεκέμβρη μας καλούσατε θα ερχόμασταν"

ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Ε, ναι. Γιατί προλάβαιναν να γυρίσουν.

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Όσπου να βγάλεις διαταγές και να κινήσουν, δε γίνονται και τόσο αμέσως αυτά για να πεις ότι είχαν κινήσει για τον ΕΔΕΣ σε τέτοια κλίμακα.

ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Οι υπολογισμοί του Έκτορα είναι ότι για να φτάσουν καινούριες ενισχύσεις των Άγγλων στην Αθήνα είναι αναγκαίος ορισμένος χρόνος και δεν μπορούν να φτάσουν νωρίτερα από τις 20 με 25 του Δεκέμβρη. Οι υπολογισμοί του αυτοί αποδείχτηκαν σωστοί. Τότε φτάσαν οι ενισχύσεις των Άγγλων και κάναν σοβαρή επίθεση. Με βάση αυτούς τους υπολογισμούς ο Έκτορας έλεγε ότι οι δικές μας δυνάμεις θα φτάσουν νωρίτερα...

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Οι Άγγλοι άρχισαν από τις 18 του Δεκέμβρη...

ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Μπορούσαμε να εξουδετερώσουμε και τους Άγγλους μέσα στην Αθήνα και τότε γι' αυτούς το ζήτημα θα γινόταν πολύ σοβαρό.

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Τώρα αυτοί είχανε... Να τους διώξουμε από την Αθήνα μπορούσαμε... ίσως. Αλλά αυτοί είχανε τα βαπόρια και είχανε και..."

Μάταια όμως το Γ. Στρατηγείο του ΕΛΑΣ με τον Έκτορα (Μακρίδη) και τον Σαράφη περίμεναν ανάκληση της διαταγής. Τα τμήματά τους κινήθηκαν κατά του ΕΔΕΣ στην Ήπειρο - και μάλιστα πολύ αργά, μετά τις 16.12.44, όπως μαρτυρεί ο Σαράφης στο δικό του βιβλίο. Έτσι έφθασαν οι ενισχύσεις και σαρώθηκε ο ΕΛΑΣ. Τα Χριστούγεννα του 1944 στο μεταξύ φθάνει στην Αθήνα ο Winston Churchill προσωπικά και συγκαλεί διάσκεψη των αντιμαχομένων ελληνικών στρατοπέδων στο ξενοδοχείο "Μ. Βρετανία".

Η ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΗ

Εκπρόσωπος του ΕΛΑΣ, συνοδευόμενος και από τον Χαρ. Φλωράκη, πάει στην σύσκεψη και απορρίπτει ιταμά τους όρους του Churchill, ενώ τα πάντα είχαν χαθεί (ή πουληθεί) γύρω του. Έτσι η μάχη συνεχίζεται. Δέκα μέρες αργότερα ο ΕΛΑΣ εξαναγκάζεται σε υποχώρηση. Αρχίζει η διάλυση. Πίσω του σέρνει εκατοντάδες αθώους ομήρους που τους εκτελεί με φρικτά βασανιστήρια. Να πως περιγράφει την υποχώρηση και την τελική απόφαση για να υπογραφεί η Συμφωνία της Βάρκιζας ο Ιωαννίδης (σελ. 361 επ.):

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Η συνεδρίαση του Πολιτικού Γραφείου έγινε στη Χασιά. Εκεί βρισκόταν ο Σιάντος και πήγαμε και μεις. Εγώ από τη Θήβα μαζί με τον Πετρή Ρούσο. Είχε τότε κάτι χιόνια που δεν μπορούσε να περάσει άνθρωπος. Εγώ ήμουν με δεμένο το ποδάρι, αλλά περάσαμε με το αυτοκίνητο. Πήγαμε στη Χασιά. Ήρθε και ο Φάνης από την Αθήνα. Μιλήσαμε εκεί πέρα για την κατάσταση και είδαμε ότι είναι άσχημη.

— Τι γίνεται με το αυτό... Γιατί εγώ από πιο μπροστά τηλεφωνικά είχα πει στο Σιάντο οπωσδήποτε να καλέσει το γενικό Στρατηγείο και όλες τις δυνάμεις του ΕΛΑΣ από την Ήπειρο για να δώσουμε τη μάχη της Αθήνας. Ακόμα δεν ξέραμε ότι η Αθήνα θα χαθεί και ότι κάνουμε υποχώρηση. Κάναμε

μάχη τέλος πάντων.

Εγώ τώρα ήξερα τα πράγματα όπως ήταν κατά τις 25 του Δεκέμβρη όταν πήγα στην Αθήνα με τον ερχομό του Churchill. Μάλιστα τότε είχε περάσει από κοντά του κάποια σφαίρα ή έπεσε κάποια χειροβομβίδα και αυτοί το κάναν ολόκληρο πρόβλημα. Λοιπόν εκείνο το βράδυ τα έμαθα αυτά και ότι εμείς πηγαίναμε ακόμα καλά και μάλιστα χτυπήσαμε με δύο πυροβόλα στην Αθήνα, δεν ξέρω από ποιο ύψωμα, από το Λυκαβηττό ή από που. Χτυπούσαμε τη "Μεγάλη Βρετανία" και του Μακρυγιάννη. Αλλά αυτά ήταν για το "γάμο του Καραγκιόζη", οι μερικές βολές. Τι να σου κάνει ο Στέφανος Παπαγιάννης; Μπορεί νάταν καλός αξιωματικός και καλός σκοπευτής, αλλά στρατός δεν υπήρχε τόσος ώστε να συνδυάσεις πυροβολικό και άλλες δυνάμεις. Τι θα κάνεις με δύο πυροβόλα; Έπρεπε να είχες δέκα και άλλες δυνάμεις και να κοπανούν αράδα. Τέλος πάντων...

ΝΑ ΕΚΤΕΛΕΣΘΗ Ο ΚΑΠΕΤΑΝ ΟΡΕΣΤΗΣ

Φτάνουμε λοιπόν στις 3 ή στις 4 του Γενάρη και κάνουμε συνεδρίαση του Πολιτικού Γραφείου, όλη τη νύχτα στη Χασιά. Εκεί κάναμε και μια κριτική όλης αυτής της δουλειάς που έγινε και απέτυχε, εκεί με τον Ορέστη και βάλαμε ζήτημα ο Σιάντος να καλέσει τον Ορέστη έξω για να του δώσει δήθεν οδηγίες και να τον περάσουμε από στρατοδικείο και τον τουφεκίσουμε.

Εγώ μιλούσα φουρκισμένα στον Σιάντο.

— Ήξερες ότι εμείς τον υποπτευόμασταν. Και ανάθεσες σ' αυτόν αυτή τη δουλειά. Δεν μπορούσε αυτός παρά να μας τα κάνει μούσκεμα. Νάρθει εδώ και να μας τα καταμαρτυρήσει. Γιατί και για τον Νικηφόρο αυτός ήξερε, έμαθε ότι θα πήγαινε το τμήμα του στην Αθήνα και τους πρόλαβαν οι Εγγλέζοι και τους αφόπλισαν. Και εσύ τον στέλνεις αυτόν, τον Ορέστη, να δώσει την κύρια μάχη στην Αθήνα, να κάνει τον αιφνιδιασμό που θα μας εξασφάλιζε τη νίκη.

Γιατί μόνο με αιφνιδιασμό μπορούσε να εξασφαλιστεί νίκη. Το άλλο ήτανε τριβή και τίποτα περισσότερο. Του κάναμε λοιπόν και μια κριτική του Σιάντου. Δεν ξέρω αν το θυμάται κανένας άλλος αυτό, ο Πετρής ή άλλος. Και είπαμε, μάλιστα εγώ φώναζα:

— Πρέπει να τον φέρουμε εδώ αυτόν τον μπαγάσα και να τον περάσουμε από στρατοδικείο.

— Πιο σιγά, μου λένε οι άλλοι, θα μας ακούσει ο σκοπός από έξω.

Και παρ' όλο που το αποφασίσαμε δεν πραγματοποιήθηκε αυτό. Έπειτα ρώτησα τον Σιάντο:

— Γιατί δεν τον έφερες έξω αυτόν;

— Τον ειδοποίησα, μου λέει, αλλά δεν ήρθε.

Λοιπόν, στις 3 ή στις 4 ή στις 2 του Γενάρη που έγινε η συνεδρίαση του Πολιτικού Γραφείου, η ερώτηση που υποβλήθηκε στον Φάνη (Μπαρτζώτα) ήταν αν μπορεί να κρατήσει τον πόλεμο στην Αθήνα τρεις ή τέσσερις μέρες. Σύμφωνα με τους υπολογισμούς που γίνονταν, τόσος χρόνος χρειαζόταν για να φτάσουν εκεί τα τμήματα της Μακεδονίας και το Γενικό Στρατηγείο του ΕΛΑΣ να ριχτούν στη μάχη και να κρατήσουν ωστόσο αρχίζαν να καταφτάνουν οι κύριες δυνάμεις του ΕΛΑΣ που βρίσκονταν στην Ήπειρο και είχαν εξουδετερώσει τον ΕΔΕΣ.

Ο Φάνης μας λέει: "Θα κρατήσω. Τρεις μέρες οπωσδήποτε θα κρατήσω"

ΕΥΠΟΛΗΤΟΙ ΣΤΑ ΧΙΟΝΙΑ

Έτσι ξημερωθήκαμε εκεί πέρα.

Όταν με τον Πετρή φύγαμε για να πάμε πάλι στη Θήβα, στο δρόμο πέρασε σε μπουλούκια γυναικόπαιδων που φεύγανε από την Αθήνα. Άρα ούτε ο Φάνης είχε το σφυγμό του πολέμου στα χέρια του. Εκείνη την ημέρα το πρωί, κατά τις 4 ή 5 η ώρα, μας λέει εμάς "τρεις μέρες οπωσδήποτε μπορώ να κρατήσω την Αθήνα" και ύστερα από δυο ώρες εμείς βρισκόμαστε σε κόσμο που από τα μεσάνυχτα είχε ξεκινήσει από την Αθήνα και έβγαινε έξω. Καταλαβαίνεις τώρα τι γίνεται;

Πάμε εμείς σε ένα σπίτι. Φυσικά δεν είχαν φτάσει ακόμα όλα τα μπουλούκια. Δεν είχε κιόλας ξημερώσει και τα έβλεπες από δω και από κει. Το πρώτο για μας ήταν να ξεκινήσουμε να πάμε για τη Θήβα. Χιόνια όμως πολλά! Βγαίνουμε αμέσως έξω να πάμε στο καφενείο να βρούμε και τον σοφέρ μου. Όχι τον σοφέρ, αλλά τον σωματοφύλακά μου, τον Αράπη. Για σοφέρ είχα τον Μανώλη Πρωτονοτάριο. Εκτός αν είχα και κανέναν άλλον και μετά τον πήρα αυτόν. Μου φαίνεται ότι τότε άλλος ήταν ο σοφέρ. Τέλος πάντων, αυτό δεν ενδιαφέρει και τόσο.

Βγαίνουμε έξω και βλέπουμε εκεί πέρα καταλυμένα όλα τα καφενεία από γυναίκες και άνδρες ξυπόλυτους μέσα στα χιόνια, με μικρά παιδιά, μυστήρια κλπ. Τρέμανε από το κρύο. Κατάλαβες; Λέω του Πετρή:

"Πάμε να φύγουμε, μη μας πάρουν χαμπάρι και ποιοι είμαστε και μας λυντσάρουνε εδώ πέρα"

Και πως έγινε αυτό τώρα; Τι μας έλεγε ο Φάνης; Τι μας έλεγε ο Γιώργης χτες το βράδυ; Και ξεκινάμε να φύγουμε για τη Θήβα. Που να περάσει το αυτοκίνητο. Δεν μπορούσε να περάσει κανένα αυτοκίνητο. Εγώ ήμουν κουτσός, με δεμένο το πόδι. Δεν ήταν δυνατόν να πάω. Και μείναμε στο σπίτι αυτουνού που μας έκρυβε εκεί πέρα ακόμα ένα εικοσιτετράωρο. Και όταν πια την άλλη μέρα άρχισαν και αυτοκίνητα και μυστήρια να βγαίνουν έξω είπαμε και μεις ότι ένα αυτοκίνητο θα τραβήξει και το δικό μας αν δεν μπορέσει αυτό να ανεβεί ως πάνω στο ύψωμα. Μάλιστα βρέθηκε εκεί ο Γιώργης ο Πετσόπουλος. (μεγαλοεκδότης). Όχι ο Γιάννης, αλλά ο αδερφός του ο Γιώργης. Έρχεται αυτός εκεί πέρα και μου λέει:

— Ρε Γιάννη, τι πάθαμε πάλι; Θα μας κρεμάνε, θα μας γ... αυτοί; Πάντα από κάτω θα μας έχουνε;

— Η μοίρα μας, του λέω, έτσι μας τόχει γράψει.

Λοιπόν ανεβήκαμε και κατεβήκαμε το ύψωμα και πήγαμε στη Θήβα. Πήρα στο τηλέφωνο τον Γιώργη.

Έμαθες τίποτα; Ξέρεις ότι άδειασε όλη η Αθήνα;

ΕΚΤΟΡΑΣ - ΑΡΗΣ

Είχε μάθει ή όχι ο Γιώργης (Σιάντος) δε θυμάμαι. Η υπόθεση είναι το τι πράγματα είναι αυτά που να μην ξέρουμε τι μας γίνεται μέσα στην Αθήνα. Δεν πέρασε, τι να σου πω, μια ώρα από τότε που μίλησα με το τηλέφωνο με τον Γιώργη και να καταφτάνει ο Έκτορας. Ήταν μαζί με τον Άρη. Και είδαν τον κόσμο και τους στρατιώτες να τρέχουν μαζί έξω από την Αθήνα. Μου λέει:

"Πρώτη φορά βλέπω εγώ τέτοιο πράγμα. Τι είναι αυτά;"

Αυτός όμως το έβαζε και από την άλλη. Για την Αθήνα, σου λέει, δεν είμαι εγώ υπεύθυνος. Εγώ σα στρατιωτικός δε θα επέτρεπα ποτέ να γίνει τέτοιο πράγμα. Κατάλαβες; Δεν είχε δει και στρατούς που να τρέχουν έτσι άτακτα με γυναικόπαιδα κλπ. Ήξερε βέβαια πως να φερθεί όταν πάθει ήττα, αλλά εκεί πέρα τι να δεις...

Εμείς συζητούσαμε βέβαια για τον πόλεμο, αλλά τα σχέδια τα έκανε ο Σιάντος. Και σου έλεγε από το τάδε μέρος μέχρι το τάδε θα κάνουμε τη δεύτερη γραμμή που θα την επανδρώσουμε μ' αυτούς που βγήκαν μαζί με τον κόσμο. Την άλλη, την τρίτη γραμμή θα την επανδρώσουμε μ' αυτούς που θαρχόταν από την Πελοπόννησο και θα ανακόψουμε την προέλαση των Εγγλέζων με τα τανκς. Αυτά ήταν σχέδια χωρίς να ξέρεις τι σου γίνεται. Να σταματήσεις τώρα εσύ τους Εγγλέζους και να οργανώσεις άμυνα κυρίως με ανθρώπους που το στρίβανε και φεύγανε από κει μέσα.

Ο κόσμος είχε πάθει μια αυτή... Επί τριάντα τρεις μέρες πολεμούσε παλικαρίσια. Έπειτα άρχισε να υποχωρεί, ανακατεύθηκε με την ψυχολογία των γυναικόπαιδων και έπαθε μια αυτή... φοβία. Ακριβώς αυτή τη στιγμή έφτασε ο Έκτορας και ο Άρης. Τρέχαν από δω και από κει να σταματήσουν και να μαζέψουν τους στρατιώτες. Που να τους σταματήσουν όμως... Ωστόσο κάτι κατόρθωσαν να κάνουν ώστε να μη μας προλάβουν οι Εγγλέζοι και μέχρι τη Θήβα. Αλλά και οι Εγγλέζοι δε βγαίνουν ακόμα προς τα κει, ήξεραν τι κάναν. Και δεν προχωρούσαν μονάχα από ένα δρόμο, αλλά και από δω και από κει και από την Αταλάντη... Στην Αταλάντη δώσαμε μάχες, όπου τους κοπανίσαμε κιόλας. Αλλά αυτοί προχωρούσαν από δω προχωρούσαν από κει και τα είχες πια χαμένα δεν ήξερες....

ΥΠΟΧΩΡΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΣΙΑΝΤΟΣ

Μετά, όταν φτάσαμε στη Λαμία, κατάφτασε και ο Γιώργης με την Κεντρική του Επιτροπή. Κατάλαβες; Με την Κεντρική του Επιτροπή. Και φτάνουν όχι στην Λαμία, αλλά σε ένα χωριό πιο μπροστά από τη Λαμία και με ειδοποιεί και μένα. "Φτάσαμε, λέει, και κάνουμε το στέκι μας εδώ. Αν θέλεις έλα και συ απόψε εδώ να δούμε τι θα κάνουμε"

Κατά τις δύο η ώρα τη νύχτα έφτασα σ' αυτό το χωριό όπου βρισκόταν ο Μάντακας με τον Χατζημιχάλη και τον Σιάντο, αυτές οι μεγάλες στρατιωτικές κεφαλές.

— Τι θα γίνει Γιώργη; Τι πράγματα είναι αυτά; Που είναι τα χαρακώματά σου και οι τρεις γραμμές άμυνας;

— Μα, δεν ξέραμε, μου λέει... Ο Φάνης μου είπε ότι θα κρατήσει τρεις μέρες.

— Ο Φάνης σου είπε τρεις μέρες, αλλά εσύ τον διοικείς τον Φάνη. Εσύ δεν ξέρεις;

Ο Φάνης είπε, βέβαια, ότι θα κρατήσει τρεις μέρες, αλλά φαίνεται ότι και αυτός δεν ήξερε την αυτή του.... Τέλος πάντων, τάπαμε εκεί αυτά τα παλιά. Και τους λέω: Μπαίνει τι θα κάνουμε τώρα. Δεν μπορούμε εμείς να έχουμε εδώ τον κόσμο και ν' αφήσουμε τον Σκόμπυ να τον κυνηγάει με τα μηχανοκίνητα και τα αεροπλάνα και να χαθεί τελείως το ηθικό του κόσμου. Πρέπει να κάνουμε ανακωχή, να σταματήσει λίγο το αυτό, να συμμασσουμε τις δυνάμεις μας και να δούμε τι μπορούμε να κάνουμε αργότερα. Μια φορά τώρα να πάμε εμείς να ζητήσουμε ανακωχή.

— Ναι, Γιάννη, αυτό πρέπει να γίνει. Αυτό θα κάνουμε. Σ' αυτό σύμφωνος και ο Χατζημιχάλης και όλοι. Εκείνη τη στιγμή φτάνει εκεί και ο Θόδωρος.

— Τι είναι αυτά, ρε Γιάννη;

ΕΞΕΥΤΕΛΙΖΟΥΝ ΤΟΝ ΕΚΤΟΡΑ

Κατάλαβες; Στον Σιάντο δεν τολμούσε, αλλά με μένα μιλούσε μ' αυτό το ύφος ο Θόδωρος. Του δείχνω και γω το πόδι μου που ήταν δεμένο και δεν μπορούσα να κινηθώ καθόλου. Τότε πραγματικά πίστευα πως αν εγώ δεν ήμουν σ' αυτή τη θέση τα πράγματα θα έπαιρναν άλλη τροπή. Το πίστευα... Τώρα είτε το πω είτε δεν το πω δεν έχει σημασία. Αλλά είχα μια πεποίθηση ότι ήθελε στιβαρά χέρια αυτή η κατάσταση και λίγο περισσότερο μυαλό. Κατάλαβες; Δεν υπήρχε αυτή η δυνατότητα. Του λέω:

— Και τι ζητάς από μένα; Να, εδώ είναι ο Γιώργης, αυτόν ρώτα για το τι είναι αυτό που γίνεται. Πάντως τώρα εσύ ετοιμάσου να πας μαζί με τον Ζέβγο ή τον Παρτσαλίδη και να κάνετε ανακωχή. Να πας να κάνετε ανακωχή.

Ο Θόδωρος δεν ήθελε σε καμία περίπτωση...

— Θα πάω εγώ να μιλήσω με τους Εγγλέζους; Και ύστερα από τέτοια κατάσταση; Και τι να τους πω;

— Θα κάνετε ανακωχή υπό τον όρον ότι δε θα ζητήσουνε να παραδώσουμε τα όπλα. Κατά τα άλλα εσείς θα σκεφτείτε, θα δείτε που θα σταθούμε τι θα κάνουμε κλπ. Από στρατιωτικής απόψεως δηλαδή να μπορέσουμε να αναδιοργανώσουμε τις δυνάμεις μας, να μη μας αφαιρέσουν κάθε δυνατότητα για ένα νέο ξεκίνημα και προς την Αθήνα, γιατί περιμένουμε να έρθουν και αυτοί από την Ήπειρο...

Αυτοί τώρα οι καημένοι, τσακισμένοι μέσα στα βουνά, μέσα στα χιόνια. Δεν υπήρχαν μηχανοκίνητα για να τους φέρεις γρήγορα. Τσακισμένοι από τις πορείες, άλλος πήγαινε από δω άλλος από κει... Τσακισμένοι όχι ηθικά, αλλά σωματικά. Κατακουρασμένοι οι άνθρωποι...

Προτού φύγει ο Μακρίδης τον ρωτώ:

— Πόσον καιρό χρειαζόμαστε για να αναδιοργανώσουμε τις δυνάμεις μας;

— Τουλάχιστον ένα μήνα. Χρειαζόμαστε ένα μήνα για να αναδιοργανώσουμε τον ΕΛΑΣ, μου λέει.

— Λοιπόν, πήγανε εκεί πέρα, κάνανε την ανακωχή και μας φέρανε τους όρους.

Τι τον κάναν εκεί τον Θόδωρο. Τον εξευτελίσανε.

— Εμένα, κανένας δε βρέθηκε ως τώρα, φώναζε ο Θόδωρος. Αυτοί οι π... οι Εγγλέζοι... Εγώ τους ήξερα. Τι με έστειλες εσύ σ' αυτούς;

Κατάλαβες; Οι Εγγλέζοι τον βάλαν σε μια παράγκα και του πέταξαν και μια κουβέρτα για να κοιμηθεί. Ε, τώρα ο Θόδωρος ήταν προσωπικότητα και μπροστά σ' αυτούς και τα ρέστα... Και αυτό τον πείραζε. Το μόνο πράγμα που φέρνει βαρέως είναι η συμπεριφορά των Εγγλέζων απέναντί του και όλη τη μανία του την έστρεφε εναντίον μου γιατί εγώ τον έστειλα εκεί πέρα.

— Εσύ φταις μου έλεγε.

— Ε, τι να σου κάνω. Εγώ δεν μπορούσα να κάνω άλλο τίποτα.

ΠΡΟΣ ΒΑΡΚΙΖΑ

Έρθαν λοιπόν από την ανακωχή και μετά πήραμε επαφή... Γιατί σύμφωνα με την ανακωχή μετά θα παίρναμε επαφή για τον καθορισμό των αντιπροσωπειών για τις διαπραγματεύσεις. Η διαδικασία αυτή απαιτούσε τουλάχιστον δέκα μέρες. Δε θυμάμαι τώρα την ημερομηνία που έφυγε η αντιπροσωπεία μας για τη Βάρκιζα, αλλά είναι προς τα τέλη του Γενάρη, ενώ η ανακωχή είχε γίνει το λιγότερο δεκαπέντε μέρες πιο μπροστά. Είχαμε λοιπόν μπροστά μας δεκαπέντε μέρες. Τώρα σε δεκαπέντε μέρες τι στρατό θα έκανες...

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Στο μεταξύ παίρνουμε το τηλεγράφημα από τον Σπυριδόνοφ, ο οποίος έλεγε ότι η διεθνής κατάσταση δεν ευνοεί την υπόθεσή σας και πρέπει να βρείτε πολιτικά μέσα για να φυλάξετε τις δυνάμεις σας. Κατάλαβες;

Έχουμε λοιπόν και αυτή την παράκληση του Δημητρώφ. Του Δημητρώφ ήταν αυτό και ο Σπυριδόνοφ το διαβίβαζε...

ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Έχουμε και την αντιπροσωπεία που πήγε στον Τίτο...

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Η υπόθεση είναι καθαρή. Όλοι αυτοί είπαν: "Βρέστε τρόπο να τα φτιάξετε" όχι: "συνεχίστε".

Με το να συνεχίσεις δε γινόταν τίποτα. Θα γινόμασταν δηλαδή κατσαπλιάδες σε λίγον καιρό θα μας καθάριζαν, δε θα έμενε τίποτα και στην Ελλάδα δε θα έμενε κίνημα καθόλου. Ενώ εμείς είχαμε σε κάθε πόλη μεγάλο κίνημα."

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΣΥΜΠΤΩΣΗ: η Συμφωνία της Βάρκιζας υπεγράφη ταυτόχρονα με την ιστορική Συμφωνία της Γιάλτας

Στις 5 Ιανουαρίου 1945 ο ΕΛΑΣ, μετά μάχη 33 μερών μέσα στην Αθήνα, εγκαταλείπει την πρωτεύουσα μέσα στο αίμα και στα ερείπια. Φεύγει προς Βορράν, προς την Θήβα. Την κατάπτωση των δυνάμεων την έδωσε ήδη ο Ιωαννίδης. Η μόνιμη αντιπάθεια μεταξύ του Άρη Βελουχιώτη και του Θ. Μακρίδη (Έκτορα) βρίσκει μιαν ακόμη αφορμή να εκδηλωθεί όταν ο Μακρίδης, ως επιτελικός αξιωματικός αποφασίζει, να διαλυθούν και να συγχωνευθούν σε άλλες μονάδες τα ηττημένα τμήματα για να διατηρηθεί το πεσμένο ηθικό, με μετάγγιση. Συμφώνησε και ο Βελουχιώτης. Αλλά η απόφαση αυτή προκάλεσε αντίδραση του Α' Σ.Σ. Ο καπετάνιος του Σώματος Νέστορας κατέφυγε στον Γραμματέα της ΚΟΑ Μπαρτζώτα και κείνος στους Ιωαννίδη και Σιάντο. Ζήτησε "για λόγους ιστορικούς" να διατηρηθεί το Α' Σ.Σ. της Αθήνας.

Το ίδιο ζητούσε και ο Διοικητής του Α' ΣΣ από τον στρατηγό Μάντακα. Το ΠΓ υπέδειξε στον Άρη να ακυρωθεί η διαταγή του ΓΣ για διάλυση του Α' ΣΣ. Ο Άρης μεταβίβασε την εντολή του ΠΓ στον Μακρίδη και του είπε να συντάξει τη διαταγή της ακύρωσης της προηγούμενης διαταγής τους. Ακολούθησε σοβαρή αντίδραση του Μακρίδη, που σε μια στιγμή έξαψης είπε στον Άρη:

"Νόμιζα πως είσαι πολεμιστής. Αποδειχνεται πως έμεινες ένας πολιτικάντης! Αφού δεν καταλαβαίνεις πως τις διαταγές του στρατηγείου που διευθύνει πολεμικές επιχειρήσεις δεν μπορούν να τις ματαιώνουν άλλοι για "πολιτικές σκοπιμότητες" και προσωπικές φιλοδοξίες. Εγώ δεν μπορώ να δεχτώ τέτοιες επεμβάσεις και παραιτούμαι από τον ΕΛΑΣ".

Μέσα στην γενική σύγχυση και στον αναβρασμό της ήττας κανείς δεν πρόσεξε, τότε, κάτι το σημαδιακό: Ο Churchill δεν είχε φτάσει τυχαία στην Αθήνα. Ένα μήνα αργότερα θα φτάσει στην ρωσική πόλη Γιάλτα της Κριμαίας, όπου οι Τρεις Μεγάλοι - Στάλιν, Churchill και Ρούσβελτ - επρόκειτο να μοιράσουν τον κόσμο επισημοποιώντας προηγουμένη συμφωνία μεταξύ Churchill-Στάλιν στην Μόσχα. Στις 8 Φεβρουαρίου που άρχιζε η διάσκεψη της Βάρκιζας, στην Γιάλτα άρχιζαν τις εργασίες τους οι Μεγάλοι.

"ΣΥΜΒΟΥΛΗ" ΤΟΥ ΣΤΑΛΙΝ

Το Κ.Κ.Ε ήταν εκχωρημένο από τον Στάλιν μαζί με την Ελλάδα στην Δύση. Τώρα έπρεπε να κάνει την μεγάλη του χειρονομία προς τους Αγγλοαμερικανούς που είχε ακόμη μεγάλη ανάγκη ο Στάλιν. Δίδει την μυστική εντολή στην ηγεσία του Κ.Κ.Ε να πάψουν τον πόλεμο οπωσδήποτε. Είχε προηγηθεί και τηλεγράφημα του Δημητρώφ από την Μόσχα. Λέει ο Ιωαννίδης!

"Έτσι έγινε και με τη Βάρκιζα. Είχαμε (συμβουλές). Ρωτήσαμε και έξω. Δεν είναι τώρα σωστά αυτά που λέγονται ότι ο Ζαχαριάδης δε ρωτούσε επάνω, ότι έκανε του κεφαλιού του.. Ορισμένα είναι σωστά, ορισμένα όχι.. Εμείς είχαμε το τηλεγράφημα του "Παππού".

Το τηλεγράφημα του Παππού (Δημητρώφ) ήταν καθαρό. Και οι γνώμες αλλωνών ήτανε καθαρές. Ότι η διεθνής κατάσταση δεν είναι υπέρ της δικής μας υπόθεσης. Άρα, φροντίστε να βρείτε πολιτικά μέσα για να σταματήσει ο πόλεμος εκεί πέρα.

Ο Δημητρώφ ήτανε Γραμματέας της Κομμουνιστικής Διεθνούς. Δεν τον έπαιρνες σα Γραμματέα μόνο του βουλγαρικού Κόμματος, αλλά μια διεθνή φυσιογνωμία και αρχηγός του διεθνούς κινήματος. Και η γνώμη του ήταν γνώμη, δεν ήταν πράσινα άλογα δηλαδή. Και όταν αυτός σου λέει αυτό το πράγμα και όταν και συ ο ίδιος βλέπεις ότι τα πράγματα είναι σκούρα για σένα και δεν πρόκειται να βγει τίποτα"

ΤΑ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΑ ΤΗΣ Σ. ΕΝΩΣΗΣ

Ο Μήτσος Παρτσαλίδης, που ως Γ. Γραμματέας του ΕΑΜ και μέλος του Π.Γ. του Κ.Κ.Ε υπέγραφε την Συμφωνία της Βάρκιζας είχε τύψεις. Ήξερε πως το κίνημα προδόθηκε από τους ίδιους τους αρχηγούς τους. Αλλά, λέει ο Ιωαννίδης:

"Αυτό μπορεί ο ίδιος ο Μήτσος να μην το θυμάται ότι μόλις επέστρεψε από τη Βάρκιζα ήρθε και με ρώτησε και του είπα: "Καλά κάνατε". Μπορεί να μην το θυμάται. Αλλά εγώ το θυμάμαι. Εγώ το θυμάμαι και παίρνω την ευθύνη της δικής μου της άποψης".

Το κύριο επιχείρημα του Ιωαννίδη, που δεν το επικαλείται στις αναμνήσεις του ο ίδιος, αλλά το σημειώνει (γ' τόμος σελ. 464) ο Θαν. Χατζής ήταν πως με τις δυσκολίες που βάζει στους Συμμάχους το Κ.Κ.Ε:

"Ο αγώνας μας γίνεται αντισυμμαχικός, με τον πόλεμο που συνεχίζεται ενάντια στους Γερμανούς και έτσι ο λαϊκός αγώνας μας είναι κύρια σε βάρος της Σ. Ένωσης".

Το επιχείρημα ήταν πράγματι.. συντριπτικό. Εκείνο που ενδιέφερε το Κ.Κ.Ε ήταν να μη υποστεί καμιά βλάβη η Σοβ. Ένωση, η οποία αργότερα θα φρόντιζε να τα τακτοποιήσει όλα...

Στις 11 Ιανουαρίου 1945 υπεγράφη ανακωχή του ΕΛΑΣ. Χρειάστηκε ένας ολόκληρος μήνας για να υπογραφεί και η Συμφωνία της Βάρκιζας.

ΑΝΑΦΟΡΑ ΤΟΥ ΚΚΕ ΣΤΗΝ ΣΟΦΙΑ - ΤΙΤΟ

Στις 15 Ιανουαρίου 1945 ο πολιτικός αρχηγός του ΕΛΑΣ και α' γραμματέας του Κ.Κ.Ε. Γ. Σιάντος (ψευδώνυμο "Γέρος") αναφέρει ευπειθώς στην Σόφια προς τον Δημητρώφ, (ψευδώνυμο "Παππούς") και μέσω Σόφιας προς τον Τίτο. Ιδού το τηλεγράφημα από τα αρχεία του Κ.Κ.Ε.:

Προ αδυνάτου αντιμετωπίσουμε κατά μέτωπο ισχυράς θωρακισμένας αγγλικές δυνάμεις μετατοπίσαμε ανταρτοπόλεμο.

Πρωθήσεις Άγγλων συγκρατήθηκαν Θερμοπούλας, Καλλίδρομο και στενά Παρνασσού δια καταστροφών οδών και ενεργητικής άμυνας. Οδικές αρτηρίες Άγγλων βάλονται καθ' όλο το μήκος.

Λόγω εξαντλήσεως μαχόμενων τμημάτων και καθυστέρησης αφίξεως εφεδρειών αναγκασθήκαμε να υπογράψουμε δυσμενή ανακωχή με σκοπό να συγκεντρώσουμε εφεδρείες και πετύχουμε κατά δυνατόν υποφερτήν πολιτική λύσιν.

Ανακωχή υποχρέωσε αποσύρουμε δυνάμεις μας από Αττικήν, Βοιωτίαν, μέρος Φθιώτιδος-Φωκίδος, και επαρχιών Βόλου, Φαρσάλων, Δομοκού. Επίσης εγκαταλείψουμε Θεσσαλονίκην μετά περιοχής 30 χιλιομέτρων και βόρειον Πελοπόννησον από Άργος - Πύργον.

Ελληνική αντίδρασις άκρως αδιάλλακτη χάρη στην ενεργό υποστήριξη της Αγγλίας. Δια τούτο έχουμε απόλυτη ανάγκη ενισχύσεως έξωθεν. Ζητούμε διασυμμαχική επιτροπή επιληφθεί λύσιν ελληνικού ζητήματος.

Ηθικόν στρατού μας καλόν. Μεγάλη πλειοψηφία λαού ενεργώς πλευρόν μας. Μα είναι αδύνατο

κατανικήσουμε πολυάριθμες θωρακισμένες δυνάμεις και μέσα Άγγλων.

15.1.45

Σιάντος

Η ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΤΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ

Ο Σιάντος μαζί με τον Γιάννη Ζέβγο και με τον Θ. Μακρίδη είναι κατά της συμφωνίας. Διαφωνούν με την υπογραφή της και θέλουν να συνεχίσουν τον πόλεμο. Αλλά η ηγεσία επιβάλλεται. Να, πως περιγράφει εκείνες τις δραματικές μέρες ο Θανάσης Χατζής, ηγετικό στέλεχος του Κ.Κ.Ε. στο βιβλίο του (γ' τόμος σελ. 462 επ.)

"Οι Σιάντος και Ζέβγος, που κείνες τις κρίσιμες μέρες έκαναν αλληπάλληλες συνεργασίες με τους στρατιωτικούς της ΚΕ του ΕΛΑΣ και με τη διοίκηση του ΓΣ του ΕΛΑΣ (Σαράφη, Άρη, Μακρίδη) είχαν πειστεί πως ο ΕΛΑΣ είχε όλες τις δυνατότητες να κάνει πόλεμο με τους Άγγλους μακράς διάρκειας. Το γεγονός ότι οι Άγγλοι δέχτηκαν την ανακωχή και μάλιστα χωρίς να επιμένουν στο ζήτημα των ομήρων το εξηγούσαν σαν αδυναμία τους να συνεχίσουν τις εχθροπραξίες σ' όλη την Ελλάδα από έλλειψη δυνάμεων. Υπέδειχναν αποφασιστική στάση του κινήματος, έστω και με επανάληψη των συγκρούσεων. Μόνο έτσι θα υποχρεωθούν να δεχτούν να διαπραγματευθούν και όχι να υπαγορεύουν όρους, όπως θα γίνει, αν καταλάβουν πως η ηγεσία έχει καμφθεί.

" Τέτοια ήταν η κατάσταση όταν έφτασε πρόσκληση του αντιβασιλιά που καλούσε το ΚΚΕ να στείλει εξουσιοδοτημένους αντιπροσώπους του για πολιτικές διαπραγματεύσεις, με την κυβέρνηση, που θάρχιζαν στην Αθήνα στις 25 του Γενάρη. Το ΚΚΕ απέρριψε την πρόσκληση και υπέδειξε την ΚΕ του ΕΛΑΣ σαν μόνη αρμόδια να διαπραγματεύεται και ν' αποφασίζει για προβλήματα που αφορούν την τύχη της Ελλάδας.

" Η καλογερίστικη πονηριά του Δαμασκηνού, παρ' όλο που πήγαζε από το τέχνασμα του Churchill να θέλει να παρουσιάσει το ΚΚΕ σαν κύριο και μοναδικό υπεύθυνο, με δήθεν όργανό του το ΕΑΜ, δεν εξυπηρετούσε τους σκοπούς της Μ. Βρετανίας. Τορπιλίζονταν οι διαπραγματεύσεις και χανόταν πολύτιμος χρόνος. Πλησίαζαν οι μέρες που θα συνέρχονταν στην Γιάλτα οι αρχηγοί των τριών Μεγάλων Συμμάχων και θα ήταν εξαιρετικά δύσκολη και δυσάρεστη η θέση του Churchill, αν η χώρα του, για καθαρά πολιτικούς λόγους βρισκόταν σε ανοικτό πόλεμο με ένα μικρό σύμμαχο λαό. Οι Λήπερ και Σκόμπυ υποχρέωσαν τους υποτακτικούς τους Δαμασκηνό και Πλαστήρα να καλέσουν αντιπροσώπους του ΕΑΜ και να προσπαθήσουν να καταλήξουν σε συμφωνία μέσα σε τακτή προθεσμία.

" Η στιγμή που η ηγεσία του λαοκρατικού κινήματος έπρεπε να καθορίσει με σαφήνεια τη γραμμή της, έφτασε.

" Η σαφήνεια του ΚΚΕ συμφωνούσε πως θα έπρεπε να δεχτεί διαπραγματεύσεις με την κυβέρνηση Πλαστήρα για να βρεθεί κάποια διέξοδος ή και να κερδηθεί αρκετός χρόνος, που θεωρούνταν αναγκαίος από τους στρατιωτικούς.

ΔΙΑΦΩΝΙΕΣ

" Οι διαφωνίες μέσα στο ΠΓ του ΚΚΕ συνεχίζονταν. Η πλειοψηφία κατηγορούσε τον Σιάντο και τον Ζέβγο για αδιαλλαξία και υπερεκτίμηση των δυνάμεων και δυνατοτήτων του ΕΛΑΣ να συνεχίσει και να φέρει σε αποτελεσματικό τέρμα έναν πόλεμο ενάντια στη Μεγάλη Βρετανία. Τους χαρακτήριζαν

"στενοκέφαλους" και πολιτικά ανίκανους να δουν πως το Κόμμα και το ΕΑΜ μπορεί να βρεθούν απομονωμένα από τις λαϊκές μάζες και από κάθε εξωτερική συμπαράσταση, σαν εχθροί του συμμαχικού αντιφασιστικού πολέμου. Υποστήριζαν πως θάπρεπε με κάθε θυσία να επιδιωχθεί μία συμφωνία "καλύτερη η χειρότερη", που να βάζει τέρμα στην ελληνική ανωμαλία. Διαπίστωσαν ακόμα πως δήθεν είχε κιόλας αλλάξει και ο εσωτερικός συσχετισμός των ενόπλων δυνάμεων σε βάρος του λαϊκού κινήματος, ενώ ταυτόχρονα αυξάνεται η στρατιωτική δύναμη των Άγγλων.

Η μειοψηφία που στηριζόταν στις απόψεις του ΓΣ του ΕΛΑΣ και των στρατιωτικών υποστήριζε πως δε θα έπρεπε να γίνει συμφωνία που να προβλέπει διάλυση του ΕΛΑΣ και αφοπλισμό του λαού, πριν φύγουν από την Ελλάδα οι αγγλικές στρατιωτικές δυνάμεις που δεν έχουν καμιά πολεμική αποστολή στη χώρα και απέδειξαν πρόσφατα πως η παρουσία τους είναι στήριγμα της αντεπανάστασης και παράγοντας αιματηρών συγκρούσεων. Υπενθύμιζαν στην πλειοψηφία πως δεν θα πολεμούσε ο ελληνικός λαός για να συντρίψει και να διαλύσει την Αυτοκρατορία της Μεγάλης Βρετανίας, αλλά για να φύγουν τα ξένα στρατεύματα από την Ελλάδα και ο λαός να γίνει αφέντης στον τόπο του. Ακόμα και για λόγους τακτικής - υποστήριζαν - θα έπρεπε να δοθούν εντολές στην αντιπροσωπεία να παρατείνει τις διαπραγματεύσεις τουλάχιστον μέχρι τη διάσκεψη της Γιάλτας που θα υποχρεωθούν οι αρχηγοί των Μεγάλων Συμμάχων να συζητήσουν και από κοινού να δώσουν λύση στην ελληνική ανωμαλία.

ΤΟ ΤΕΧΝΑΣΜΑ

Οι πιέσεις των συνθηκολόγων -όπως και στο παρελθόν- γονάτισαν το Σιάντο, αλλά δεν επηρέασαν το Ζέβγο. Έχοντας πικρή πείρα από την συμφωνία της Γκαζέρτας, που ευκολόπιστα ο ίδιος ανάλαβε την πολιτική ευθύνη για την υπογραφή της, δεν πίστευε πως οι Άγγλοι θα σέβονταν οποιαδήποτε συμφωνία που θάκαναν οι Έλληνες μεταξύ τους, αφού δεν σεβάστηκαν δικές τους υπογραφές. Όταν θα αποκτούσαν υπεροχή και θάχαν αντίκρου τους έναν αφοπλισμένο λαό, ασφαλώς με κάθε θεμιτό ή αθέμιτο μέσο θα επιδίωκαν να αλλάξουν βίαια το συσχετισμό των πολιτικών δυνάμεων και να ξαναφέρουν το βασιλιά, νεκρανασταίνοντας τον φασισμό στην γωνιά αυτή της Ευρώπης.

Μπροστά στο αδιέξοδο για να στηρίξει η πλειοψηφία την συνθηκολόγηση, κατέφυγε σ' ένα "ζαχαριαδικό" τέχνασμα. Κάλεσε τα 4 μέλη της Κ.Ε του ΚΚΕ που βρίσκονταν στην έδρα κείνη τη στιγμή σε συνεδρίαση. Έτσι μαζί με τα μέλη του ΠΓ πήραν μέρος οι Α. Τζήμας, Καίτη Ζέβγου, Σπ. Καλοδίκης, και Κ. Καραγιώργης. Αυτό βέβαια δεν τους εμπόδισε να ανυψώσουν εκείνη τη συνεδρίαση του ΠΓ σε συνεδρίαση της Κεντρικής Επιτροπής, εξαπατώντας τους κομμουνιστές ότι δήθεν η απόφαση για συνθηκολόγηση και ουσιαστική υποταγή στους Άγγλους και την αντίδραση πάρθηκε "ομόφωνα" από την Κεντρική Επιτροπή του ΚΚΕ.

"Στη συνεδρίαση ο Ιωαννίδης επανέλαβε το γνωστό σ' όλους επιχείρημα πως "δύο αγγλικά υπερντρέντο ήταν αρκετά να καταστρέψουν όλη την Ελλάδα ότι δήθεν ο αγώνας του λαού μας, μια που γίνεται όταν ο πόλεμος των συμμάχων εναντίον της Γερμανίας συνεχίζεται σε τελευταία ανάλυση γίνεται αντισυμμαχικός και αυτό είναι σε βάρος κυρίως της Σοβιετικής Ένωσης και ότι αν δεν προχωρήσουμε θαρραλέα σε μια συμφωνία θα απομονωθούμε διεθνώς και εσωτερικά, θα διασπασθεί το ΕΑΜ και οι κομμουνιστές όσοι δεν σκοτωθούν, θα βρεθούν έξω από την Ελλάδα και θα τους φάει η εμγκράτσια". Ζήτησε να φύγει αντιπροσωπεία του ΕΑΜ με αντιπροσώπους από όλα τα κόμματα και τις οργανώσεις και επικεφαλής της να παρακληθεί να μπει ο Σβώλος.

"Η Χρύσα Χατζηβασιλείου για πρώτη φορά ανέπτυξε τις αντιλήψεις της για το αδύνατο της δημιουργίας μιας Ελλάδας λαοκρατούμενης από την γεωγραφική της θέση και ότι κάναμε εγκλήματα που μας έχουν εκθέσει διεθνώς και εσωτερικά".

Η ΛΑΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ Η ΓΙΑΛΤΑ

Η Χρύσα Χατζηβασιλείου από τα πιστότερα μέλη της ηγεσίας έλεγε " δια των γραμμών" την ωμή αλήθεια: η στρατηγική θέση της Ελλάδας απαγόρευε την λαοκρατία. Ήταν τοποθετημένη από τον Στάλιν αλλού η Ελλάδα.

Στις 12 Φεβρουαρίου 1945 που αγγέλλονταν η Συμφωνία της Βάρκιζας, οι Τρεις Μεγάλοι εξέδιδαν διακήρυξη προς την ανθρωπότητα από την Γιάλτα. Ο Στάλιν είχε προσυπογράψει το ξεπούλημα του Κ.Κ.Ε. Έλεγε η διακήρυξη της Γιάλτας:

Η εγκαθίδρυση της τάξης στην Ευρώπη και η αναδιοργάνωση της εθνικής και οικονομικής ζωής πρέπει να επιδιωχθεί με τέτοιο τρόπο ώστε να μπορέσουν οι απελευθερωμένοι λαοί να εκμηδενίσουν τα τελευταία ίχνη του χιτλερισμού και του φασισμού και να δημιουργήσουν δημοκρατικούς θεσμούς, σύμφωνα με τις αρχές του χάρτη του Ατλαντικού, που εγγυώνται το δικαίωμα όλων των λαών να εκλέγουν τη μορφή της διακυβέρνησής τους. Πρέπει να εξασφαλιστεί η αναστήλωση του κυριαρχικού δικαιώματος της αυτοκυβέρνησης στους λαούς που στερήθηκαν το δικαίωμα αυτό με τη βία από τα επιθετικά κράτη.

...Οι τρεις κυβερνήσεις θα βοηθήσουν από κοινού τους λαούς, σε οποιοδήποτε απελευθερωμένο κράτος της Ευρώπης ή κράτος άλλοτε δορυφόρο του άξονα, όπου κατά τη γνώμη τους απαιτήσουν οι συνθήκες. Και συγκεκριμένα η βοήθειά τους θα αποβλέπει: α) Να εξασφαλίζεται η εσωτερική ειρήνη, β) Να λαμβάνονται τα επείγοντα μέτρα για την παροχή βοήθειας στους λαούς που υποφέρουν, γ) Να εγκαθίστανται προσωρινές κυβερνήσεις με αντιπροσώπευση όλων των δημοκρατικών στοιχείων του πληθυσμού. Οι κυβερνήσεις αυτές θα είναι υποχρεωμένες όσο το δυνατόν ταχύτερα να διεξάγουν ελεύθερες εκλογές για την ανάδειξη κυβερνήσεων που ν' ανταποκρίνονται στη θέληση του λαού, δ) Οι τρεις κυβερνήσεις θα συμβάλλουν -όπου θα παρίσταται ανάγκη- στη διεξαγωγή ελεύθερων εκλογών.

Η Ελλάδα είχε σωθεί. Βρέθηκε με το μέρος των ελευθέρων λαών. Το Κ.Κ.Ε. είχε καταδικασθεί. Αλλά δεν μπορούσε τότε, εκτός από την κλειστή ηγεσία του, να το αντιληφθεί τελείως.

Ο ΣΙΑΝΤΟΣ ΣΤΟ ΚΛΟΥΒΙ

Ο Σιάντος, που είχε κληθεί να υπογράψει την συμφωνία στην βίλα του βιομηχάνου στην Βάρκιζα, τόνιωσε. Τον περιγράφει ως εξής ο Βρετανός πρεσβευτής Λήπερ στο βιβλίο του σελ. 148 "Όταν ο Έλληνας συναντά Έλληνα".

"...Ο Σιάντος φορώντας στολή μάχης, με καουτσουκένιες μπότες, βολτάριζε στο δωμάτιο δηλώνοντας πως δεν έχει πρόθεση να υπογράψει κείνη τη νύχτα, γιατί ήταν πολύ κουρασμένος και το κεφάλι του δεν ήταν αρκετά καθαρό. Κάναμε πολλές προσπάθειες να τον πείσουμε να υπογράψει, αλλ' εκείνος με πείσμα, για κείνη τη στιγμή, αρνούσανται.

Ο Macmillan και εγώ, είχαμε καθίσει και πίναμε νερό ροκανίζοντας σάντουιτς και περιμέναμε σαν δύο χωροφύλακες τα θύματά μας να υπογράψουν τα χαρτιά τους. Τέλος στις 4 το πρωί, ο Σιάντος μας πληροφόρησε, ότι επειδή του είναι αδύνατο να υπογράψει τη συμφωνία στο σύνολό της, είναι έτοιμος να υπογράψει μια συμφωνία προσωρινή".

Βγαίνοντας όμως, αργότερα, από την αίθουσα όπου υπέγραψε την επίσημη συμφωνία ο Σιάντος δηλώνει ("Ριζοσπάστης" 15.1.5) στους δημοσιογράφους:

Είμαστε ευχαριστημένοι για την υπογραφή της συμφωνίας και πιστεύουμε ότι ολόκληρος ο ελληνικός λαός είναι επίσης ευχαριστημένος, πλην εννοείται ελαχίστων που έχουν συμφέροντα κομματικά και πολιτικά.

Και παρακάτω:

Τα βρετανικά στρατεύματα βρίσκονται στην Ελλάδα για στρατιωτικούς λόγους. Την σύγκρουση των Άγγλων και των δυνάμεων του ΕΛΑΣ την θεωρούμε ως ατυχή σύγκρουση που πέρασε και θα ξεχαστεί. Μα αν οι σύμμαχοι απεφάσισαν να διατηρήσουν εδώ αγγλικό στρατό εμείς λέμε ότι αυτό είναι το συμφέρον και της Ελλάδας.

"ΗΤΑΝ ΠΡΟΔΟΣΙΑ"

Αλλά ο Θανάσης Χατζής παρατηρεί τα ακόλουθα για την Συμφωνία της Βάρκιζας:

"Η υπογραφή της συμφωνίας της Βάρκιζας ήταν μια επιτυχία των Άγγλων ιμπεριαλιστών. Με το συσχετισμό δυνάμεων που επικρατούσε τότε δεν μπορούσαν να πετύχουν μια άμεση δυναμική συντριβή του λαοκρατικού επαναστατικού κινήματος. Δέχτηκαν την ανακωχή και υποχρέωσαν τους υποτακτικούς τους Quislings να προχωρήσουν σε μια συμφωνία πολιτική με το ΕΑΜ, για να πετύχουν αρχικά τον αφοπλισμό του λαού και σε συνέχεια να τον χτυπήσουν κατακέφαλα κουρελιάζοντας κάθε συμφωνία.

" Αυτός ήταν ο ένας και πιο βασικός λόγος της υπογραφής από την κυβέρνηση των αγγλικών αντρεικέλων της συμφωνίας της Βάρκιζας. Υπήρχε, όμως, και ο δεύτερος βασικός λόγος που υποχρέωνε τους Άγγλους να πετύχουν την υπογραφή μιας συμφωνίας ειρήνευσης: Να αποκλειστεί η εφαρμογή των συμφωνιών της Γιάλτας στην Ελλάδα.

" Τι έδινε η συμφωνία της Βάρκιζας στο λαό και στο κίνημα;

" Κυριολεκτικά τίποτα! Η συμφωνία της Βάρκιζας δεν ήταν μια κανονική υποχώρηση ύστερα από μια ήττα της επανάστασης, για να διατηρηθούν και να ανασυγκροτηθούν οι κύριες δυνάμεις και οι εφεδρείες της. Ήταν πανικόβλητη συνθηκολόγηση, που άφηνε το κίνημα και το Λαό έκθετο στα χτυπήματα του εχθρού. Με τον τότε συσχετισμό των πολιτικών και κυρίως των στρατιωτικών δυνάμεων, καμιά συμφωνία δεν έπρεπε να υπογραφεί από την ηγεσία του λαοκρατικού κινήματος αν δεν εξασφαλιζόνταν ορισμένες προϋποθέσεις. Και τέτοιες ήταν: Η άμεση αποχώρηση των Άγγλων, ο σεβασμός των πολιτικών κατακτήσεων του ελληνικού λαού και των δημοκρατικών του δικαιωμάτων, η αναγνώριση της εθνικής αντίστασης, η τιμωρία των δοσιλόγων με συμμετοχή λαϊκών αντιπροσώπων στα δικαστήρια, το ξεκαθάρισμα του κρατικού μηχανισμού από φασιστικά στοιχεία και ο καθορισμός του χρόνου διεξαγωγής των εκλογών και του δημοψηφίσματος.

"Τίποτε απ' όλα αυτά δεν κατοχύρωνε η συμφωνία της Βάρκιζας. Από την άλλη μεριά στερούσε τον ελληνικό λαό από το δικαίωμα να διεκδικήσει να εφαρμοστεί η συμφωνία της Γιάλτας και στην Ελλάδα, με ευθύνη και έλεγχο των Μεγάλων Συμμάχων Δυνάμεων.

"Η ηγεσία δέχτηκε χωρίς αντιρρήσεις και χαιρέτησε σαν επιτυχία της την υπογραφή της συμφωνίας. Την εφαρμογή της την εμπιστευόταν στην κυβέρνηση του Πλαστήρα, που στηριζόταν αποκλειστικά στις αγγλικές δυνάμεις και τους γερμανοοπλισμένους εγκληματίες. Ικανοποιήθηκε με τη φραστική διαβεβαίωση πως θα εξασφαλιστούν οι πολιτικές και συνδικαλιστικές ελευθερίες και η ελεύθερη έκφραση της λαϊκής θέλησης για τον τρόπο που θέλει να κυβερνηθεί. Δέχτηκε τον αφοπλισμό του λαού και τον εξοπλισμό των προδοτών, των εγκληματιών, των συμμοριτών και των πραιτοριανών φασιστών και νεοφασιστών. Ενώ διατυπωνόταν στη συμφωνία η κατάργηση του Στρατιωτικού

νόμου, στην πράξη, με την αναγνώριση της άρσης όλων των άρθρων του Συντάγματος που προστατεύουν και εγγυούνται τις στοιχειώδεις λαϊκές ελευθερίες, νομιμοποιούσε την αστυνομική και χωροφυλακίστικη αυθαιρεσία. Ξαναζωντάνευε την τεταρτοαυγουστιανή φασιστική δικτατορία με την επαναφορά της ΚΔ' Πράξης, με την οποία όλοι οι δημοκράτες και πρώτοι οι κομμουνιστικές, χώθηκαν στις φυλακές.

"ΑΘΩΑ" Η ΗΓΕΣΙΑ

Δέχθηκε να περάσουν από εκκαθαριστικό συμβούλιο οι δημόσιοι υπάλληλοι και οι υπάλληλοι των οργανισμών δημοσίου δικαίου που πήραν μέρος στον εθνικοαπελευθερωτικό πόλεμο και την αντίσταση. Και όσοι απ' αυτούς αγωνίστηκαν για την ανεξαρτησία της Ελλάδας, εναντίον της αγγλικής ένοπλης επέμβασης στα εσωτερικά της πατρίδας τους, θα έπρεπε να λογοδοτήσουν σαν εγκληματίες. Δεν έκαναν ούτε απόπειρα να απελευθερώσουν και να αποκαταστήσουν τις χιλιάδες των στρατιωτών και αξιωματικών, πολεμιστών της Αλβανίας, της Ανατολικής Μακεδονίας, της Κρήτης, του Ελ Αλαμείν, που εξοντώνονταν στην έρημο.

" Το χειρότερο είναι ότι το άρθρο 3, που αμνηστεύει τα πολιτικά αδικήματα ήταν έτσι διατυπωμένο που άφηνε εκτεθειμένους όλους τους αγωνιστές στον κίνδυνο να χαρακτηρισθούν εγκληματίες του Κοινού Ποινικού Δικαίου και δεν έθιγε τους πολιτικούς ηγέτες, που καθόριζαν την γραμμή και την πρακτική δράση των κατώτερων οργανώσεων και των αγωνιστών. Αυτοί που ήσαν οι ηθικοί αυτουργοί κάθε πράξης και υπεύθυνοι και για τις παρεκτροπές ακόμα που μπορούσαν να έχουν γίνει, σαν αποτέλεσμα κακής πολιτικής, οργάνωσης και καθοδήγησης, αμνηστεύονταν. Αυτό δημιούργησε ένα σοβαρό ηθικό ζήτημα και μια διάσταση ανάμεσα στην ηγεσία και τους αγωνιστές που έμειναν ακάλυπτοι και ανυπεράσπιστοι στη διάθεση των ίδιων δημίων, που στη κατοχή κατακρεουργούσαν τον λαό μαζί με τα χιτλερικά κτήνη των SS."

ΣΥΜΦΩΝΟΙ ΟΛΟΙ

Στις 15 Φεβρουαρίου 1945 συνέρχεται η Κεντρική Επιτροπή του ΕΑΜ και σ' αυτήν δηλώνει τα εξής ο Σιάντος, σύμφωνα με τα όσα δημοσιεύθηκαν στην εφημερίδα "Ελεύθερη Ελλάδα" εκείνης της εποχής:

"Η συμφωνία που υπογράψαμε πρέπει να εξετασθεί στο σύνολό της. Πρέπει να μπούμε στην ουσία του ζητήματος. Μπροστά μας έμπαινε ή να κλείσουμε συμφωνία ή να συνεχιστεί ο ένοπλος αγώνας. Η σταθερή απόφασή μας ήταν να τερματίσουμε τον ένοπλο αγώνα και να οδηγήσουμε τη χώρα στην ειρήνευση... ξεκινώντας για τις διαπραγματεύσεις, είχαμε συμφωνήσει ότι η συνέχιση του ντουφεκιού θα ήταν η έσχατη ανάγκη. Δηλαδή, αν μας ζητούσαν να παραδώσουμε το λαό άνευ όρων δεν θα το δεχόμασταν. Η συμφωνία που πραγματοποιήθηκε δεν είναι παράδοση χωρίς όρους. Είναι μια συμφωνία ούτε όπως την ήθελε ο λαός, ούτε όπως την ήθελε η δεξιά. Ό,τι μπορούσαμε να επιτύχουμε για το λαό το επιτύχαμε. Παραπάνω θα εσήμαινε ρήξη".

Ο ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ ΚΑΙ Ο ΣΤΑΛΙΝ

Αυτή ήταν και η άποψη του Ν. Ζαχαριάδη ευθύς μόλις επέστρεψε από το Νταχάου. Ο "κόκκινος θεός" ενέκρινε ασυζητητί την Βάρκιζα. Από τότε οι θέσεις του δεν άλλαξαν καθόλου επί πέντε χρόνια. Οπότε ξαφνικά στην 7η Ολομέλεια της Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. τον Μάιο του 1950, μετά την ήττα του Γράμμου, ο Ζαχαριάδης παίρνει το λόγο και λέει:

"Περνώ στη συμφωνία της Βάρκιζας. Εδώ σύντροφοι, θα πρέπει καθαρά, ντόμπρα, παστρικά να πούμε ότι η Βάρκιζα ήταν λάθος... Ήταν λάθος γιατί εμείς συνθηκολογήσαμε μπροστά στον εχθρό

και κάναμε τέτοια συμφωνία που δεν εξυπηρετούσε τα συμφέροντα του κινήματος... Σήμερα εδώ ακολουθώντας και τη γνώμη του σ. Στάλιν και του ΡΚΚ (μπ.) θα πρέπει να βγάλουμε και το τελικό συμπέρασμα: ότι δηλ., η συμφωνία της Βάρκιζας ήταν λαθεμένη..."

Και παρακάτω ο Ζαχαριάδης είπε:

"... Εμείς κάναμε μια συνθηκολόγηση αντί για συμφωνία, και αυτού βρίσκεται το λάθος. Τα όπλα δεν έπρεπε να τα παραδώσουμε, όχι μόνο να το κρύψουμε. Και πολιτικά το γεγονός της παράδοσης των όπλων ήταν ένας αφοπλισμός πολιτικός, ιδεολογικός, που είχε σοβαρό αντίκτυπο στον κόσμο μα και είχε τις αρνητικές συνέπειες και στο κατοπινό ξεκίνημα..."

Και αμέσως παρακάτω ο Ζαχαριάδης έκανε έναν ακατανόητο αφορισμό:

"Η Βάρκιζα ήταν λάθος. Σημαίνει αυτό ότι τότε είχαν δίκιο οι τροτσκιστές, ο προβοκάτορας Πετσόπουλος και ο Μιζέριαν (σ.σ. Άρης Βελουχιώτης) που δεν θέλαν καμιά συμφωνία και συνιστούσαν μόνο πόλεμο; Όχι όλοι αυτοί οι εχθροί του ΚΚΕ δεν είχαν δίκαιο γιατί αυτοί μας σπρώχνανε στην καταστροφή..."

Τι είχε συμβεί; Εμβρόντητοι οι υποτακτικοί τον άκουγαν να αλλάζει ξαφνικά γραμμή. Ανάμεσά τους ήταν πολλοί από εκείνους που είχαν πάρει την απόφαση για την συμφωνία. Ήταν και ο Μήτσος Παρτσαλίδης που την υπέγραψε. Τι άλλαξε, λοιπόν; Τον Ιανουάριο του 1950 είχε γίνει η δίκη του Κ.Κ.Ε. στο Κρεμλίνο όπως απεκάλυψε πρόσφατα στο βιβλίο του ο Αλβανός ηγέτης Εμβέρ Χότζα που παραβρέθηκε, ως κατήγορος, σ' εκείνη τη "δίκη" και το επιβεβαίωσε ο Παρτσαλίδης που επίσης μετείχε. Σ' εκείνη την ακρόαση ο Στάλιν, παρουσία του Μολοτοφ και Μαλένκωφ είχε πει:

"Ήταν λάθος η Βάρκιζα".

Και η πλάκα του Κ.Κ.Ε. αναποδογύρισε στο κομματικό γραμμόφωνο: "Ήταν λάθος η Βάρκιζα". Αλλά την συνθηκολόγηση την είχε διατάξει ο ίδιος ο Στάλιν, που πήγαινε προς την Γιάλτα, και σχετικό τηλεγράφημα είχε διαβιβάσει από την Μόσχα, ως μέλος και εκπρόσωπος του Κ.Κ.Σ. Ενώσεως, ο ίδιος ο Δημητρώφ! Μετά την ήττα άρχιζε η αυτοκριτική. Αλλά δεν τέλειωσε....

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: οι Γιουγκοσλάβοι και οι Αλβανοί θυσίασαν τους δικούς μας αντάρτες για τα δικά τους συμφέροντα!...

Ο Γιάννης Ιωαννίδης, που μαζί με τον Σιάντο κατηύθυνε το Κ.Κ.Ε. στον ένοπλο αγώνα κατά τα Δεκεμβριανά και, αργότερα, στον συμμαχοπολέμο κράτησε τον δεύτερο ρόλο στο πλευρό του Ζαχαριάδη αποκαλύπτει τα πραγματικά αίτια της ανταρσίας. Λέει ξεκάθαρα ότι οι Γιουγκοσλάβοι χρησιμοποίησαν το ελληνικό κομμουνιστικό κίνημα για να φυλάξουν τα δικά τους νότια σύνορα από την προέλαση των Άγγλων και να σταθεροποιήσουν το κομμουνιστικό καθεστώς τους μέσα στην χώρα τους αδιαφορώντας αν έτσι θυσίαζαν κυριολεκτικά τους Έλληνες κομμουνιστές.

Η συνταρακτική αυτή αποκάλυψη του υπ' αριθμ. 2 ηγέτη του ΚΚΕ περιέχεται στη σελίδα 374 των αναμνήσεων του που κυκλοφορούν από τις εκδόσεις "Θεμέλιο". Λέει χαρακτηριστικά ο Ιωαννίδης μιλώντας στον κομμουνιστή και μαχητή των ανταρτών Α. Παπαπαναγιώτου τα εξής:

Τι σημαίνει αυτό το πράγμα; Ότι αυτοί (οι Γιουγκοσλάβοι) θέλανε εμάς, τους αντάρτες τους δικούς μας, να τους έχουμε εκεί κοντά στα σύνορά τους, ώστε να μην έχουν κανένα κίνδυνο για ένα χρονικό διάστημα ωσότου να αναδιοργανώσουν το δικό τους στρατό. Αυτό είναι το ρεζουμέ όλης της υπόθεσης. Κάθε ένας κοίταζε το συμφέρον του. Το ότι θα παθιάναμε πανωλεθρία, ότι μπορούσαμε να χάσουμε κόσμο που μας ήταν αναγκαίος αυτό δεν τους ενδιέφερε.

Βλέπεις τώρα οι Βούλγαροι άλλη νοοτροπία. Δεν είχαμε ανάγκη να πάμε εμείς να τους κρατήσουμε τα σύνορα. Κατάλαβες; Κι αν είχαν ανάγκη δεν το ξεδηλώσαν και δεν το είπαν. Και δεν το νόμιζαν ότι έπρεπε να το πουν αυτό. Βλέπεις άλλη ήταν η νοοτροπία αυτών. Κατάλαβες;

Οι Βούλγαροι "είχαν άλλη νοοτροπία" γιατί στην Βουλγαρία είχε εγκατασταθεί κι όλος ο Κόκκινος Στρατός με επικεφαλής τον σοβιετικό στρατάρχη Τολμπούχιν.

ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΟΙ ΚΑΙ ΑΛΒΑΝΟΙ

Μιλώντας για την κατάσταση που είχε διαμορφωθεί αμέσως μετά την Συμφωνία της Βάρκιζας τον Φεβρουάριο του 1945, οπότε έγινε ανακωχή και έπρεπε να παραδοθεί όλος ο οπλισμός του ΕΛΑΣ, ο Ιωαννίδης αποκαλύπτει ότι:

1ον. Δεν παραδόθηκε όλος ο οπλισμός, αλλά φυλάχθηκε το καλύτερο μέρος του. Παραδόθηκαν 46.000 τουφέκια από τα οποία τα 25.000 ήταν εντελώς άχρηστα. Τα άλλα τα 'κρυψε το ΚΚΕ για να ξαναρχίσει τον ένοπλο αγώνα του, όπως και τον άρχισε με τον συμμαχοπολέμο.

2ον. Δημιουργήθηκαν αμέσως ειδικά στρατόπεδα για προφύλαξη και εκγύμναση κυρίως των "αξιωματικών" και στελεχών των ανταρτών στο Μπούλκες της Γιουγκοσλαβίας και στην Αλβανία. Αλλά οι Αλβανοί, που φοβότανε ελληνική εισβολή, δεν δέχθηκαν τελικά το στρατόπεδο του Κ.Κ.Ε. Λέει σχετικά ο Ι. Ιωαννίδης, αφηγούμενος στον Α. Παπαπαναγιώτου (σελ. 373- 4) τα ακόλουθα:

Είχαμε συμφωνήσει με τους Γιουγκοσλάβους ότι όσοι καταδιώκονται και αν τους πιάσουν θα τους εκτελέσουν, να τους στείλουμε στη Γιουγκοσλαβία. Αυτό το δέχτηκαν οι Γιουγκοσλάβοι. Είχα στείλει τότε και τον Παύλο Κοντογιώργη στον Εμβέρ Χότζα να βάλει και κει αυτό το ζήτημα. Δέχτηκε κι αυτός, αλλά για περιορισμένο αριθμό ανθρώπων. Κι αυτός, σε συνεννόηση με τον Τίτο από κει θα τους έστελνε στο Μπούλκες.

Όμως ο Εμβέρ Χότζας, όταν έμαθε ότι έγινε η Βάρκιζα, έστειλε ένα υπουργό του εκεί στο Στρατηγείο και ήρθαμε σε επαφή.

Τι είναι αυτή η συμφωνία, τι είναι αυτό που κάνετε. Επ' ουδενί λόγω αυτός συμφωνούσε μ' αυτό που εμείς επράξαμε. Διότι αυτός, ο Χότζας, όπως αποδείχτηκε τελευταία, το 1949, ήθελε στρατό δικό μας για να φυλάει και τα σύνορά του. Γιατί αυτός δεν ήταν και τόσο πεπεισμένος στις δυνάμεις του. Και φαίνεται ότι όχι μόνο τότε, αλλά ούτε και το 1949. Ξέρεις ότι αυτός είχε βάλει το ζήτημα να αφήσουμε χίλιους αντάρτες για να φυλάγουν εκεί πέρα τα σύνορά του. Έχει μια ονομασία η τοποθεσία αυτή, εκεί προς την Ήπειρο, δε θυμάμαι τώρα, που ζητούσε να μείνουμε μ' αυτούς τους χίλιους για να φυλάγουμε τα σύνορά του. Εξυπνάδα δηλαδή. Να θυσιάζαμε άλλους χίλιους... Θα τους καθαρίζανε. Εμείς τόσο στρατό είχαμε και υποχρεωθήκαμε να μπούμε μέσα. Μπορούσαμε τώρα εμείς να αφήσουμε χίλιους ανθρώπους; Κάτι ομάδες και άλλους που αφήσαμε για να είναι τέλος πάντων "τα όπλα παρά πόδας" μας τις καθάριζαν. Μας καθάριζαν τον κόσμο μας. Και είπαμε τότε στον Ζαχαριάδη, τέλος πάντων τι τον αφήνουμε εκεί αυτόν τον κόσμο, τι θα κάνουν αυτοί εκεί πέρα που τους καθαρίζουν. Δε φτάνουν οι τόσες απώλειες που είχαμε, τους αφήνουμε και άλλους; Και τότε το συζητήσαμε και πήραμε μια σωστή απόφαση να τους ειδοποιήσουμε όλους να έρθουν έξω. Μάλιστα είχαμε στείλει βαθιά μέσα και ένα τμήμα με την αποστολή να βρει αυτόν τον κόσμο και να τον φέρει. Είχαμε και απώλειες.

Λοιπόν αυτή ήταν η σκέψη του Εμβέρ Χότζα. Αυτή ήταν και τότε όταν κάναμε τη Βάρκιζα και τώρα κατά το 1949 όταν κάναμε την υποχώρηση και μπήκαμε μέσα γιατί δεν μπορούσαμε να κάνουμε αλλιώς.

ΤΑ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΑ ΤΟΥ ΤΙΤΟ ΜΟΝΟΝ!

Πώς τώρα εμείς θα συνεχίζαμε και θα κρατούσαμε το στρατό μας, ακουμπώντας τις πλάτες μας στη Γιουγκοσλαβία. Γινόταν αυτό το πράγμα;

ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Οι Γιουγκοσλάβοι τι είπαν; Εξέφρασαν καμία γνώμη τότε;

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Οι Γιουγκοσλάβοι δεν είπαν τίποτα. Δε μας είπαν τίποτα. Το μόνο που δέχτηκαν ήταν να στείλουμε αυτούς τους ανθρώπους μας εκεί πέρα. Δε μας είπαν: "κάνετε καλά ή δεν κάνετε καλά".

Μέσα τους κι αυτοί θέλανε να έχουνε τις πλάτες τους εξασφαλισμένες, με ξένα στρατεύματα".

Αυτό από που το βγάζω; Από ορισμένες κουβέντες, από ορισμένους υπαιτιγμούς που μας κάνουν εκεί πέρα.... Γιατί το 1946 εγώ πήγα εκεί πέρα. Και από όλα αυτά φαίνεται ότι... καθαρά τίποτε: "κάνετε ή δεν κάνετε καλά". Τίποτα. Ότι έγινε "καλώς καμωμένο", αυτό είναι. Κατάλαβες;... Αλλά όταν πήγα εγώ και μου λέγαν αυτά τα πράγματα είχε ήδη παρθεί η απόφαση να ξανακάνουμε εμείς τον πόλεμο. Βλέπεις; Άρα; Τι σημαίνει αυτό το πράγμα;

Ότι αυτοί θέλανε εμάς, τους αντάρτες τους δικούς μας, να τους έχουμε εκεί κοντά στα σύνορά τους, ώστε να μην έχουν κανέναν κίνδυνο για ένα χρονικό διάστημα ωστόσο να αναδιοργανώσουν το δικό τους στρατό. Αυτό είναι το ρεζουμέ όλης της υπόθεσης.

Κάθε ένας κοίταζε το συμφέρον του. Το ότι θα παθαίναμε πανωλεθρία, ότι μπορούσαμε να χάσουμε κόσμο που μας ήταν αναγκαίος, αυτό δεν τους ενδιέφερε.

ΣΤΑΛΙΝ ΚΑΙ ΒΟΥΛΓΑΡΟΙ

Βλέπεις τώρα οι Βούλγαροι άλλη νοοτροπία. Δεν είχανε ανάγκη να πάμε εμείς να τους κρατήσουμε τα σύνορα. Κατάλαβες; Κι αν είχαν ανάγκη δεν το εξεδήλωσαν και δεν το είπαν. Και δεν το νόμιζαν

ότι έπρεπε να το πουν αυτό. Βλέπεις, άλλη ήταν η νοοτροπία αυτών. Κατάλαβες;

Είχαμε και μια άποψη του Στάλιν... δεν είναι σύμφωνος, δεν περιμένει τίποτα από αυτόν τον πόλεμο που κάνουμε εμείς εκεί πέρα. Και αργότερα είχαμε και συγκεκριμένη απόφαση, όταν ήμουνα και γω εκεί. Απόφαση: "Θα πάτε εκεί πέρα να κάνετε συμφωνία. Οπωσδήποτε θα πάψει η αιματοχυσία, θα πάψει ο πόλεμος εκεί πέρα."

Λοιπόν είχαμε και τέτοια πράγματα. Τώρα δεν τα ξέρουμε όλα. Εμένα μου ξεφεύγουν και τα λέω. Συνέχεια των πραγμάτων... Είχαμε τέτοια "συμβουλή" του ίδιου του Στάλιν τον Απρίλη του 1949... Είδαμε και την εξέλιξη των πραγμάτων... Τέλος πάντων...

Έτσι κρύψαμε και τον οπλισμό και δεχτήκαμε τη Βάρκιζα με τη συμφωνία όλων των μελών της Κεντρικής Επιτροπής που υπήρχαν εκεί και όλων των άλλων που τους είδα εγώ προσωπικά όταν πήγα στη Βέροια και όταν πήγα στο Κιλκίς. Κανένας δεν είπε όχι και κανένας δεν είπε ότι δεν κάνατε καλά που υπογράψατε τη συμφωνία της Βάρκιζας. Κανένας δεν το είπε αυτό.

Πολύ αργότερα, μετά την συντριβή των κομμουνιστών, αποκαλύπτεται ότι στο Μπούλκες ο Τίτο επεχείρησε να χρησιμοποιήσει αποκλειστικά τους Έλληνες αντάρτες του Κ.Κ.Ε. για δικούς του επεκτατικούς σκοπούς και για την προώθηση των γιουγκοσλαβικών βλέψεων εναντίον της ελληνικής Μακεδονίας.

ΣΤΟ ΜΠΟΥΛΚΕΣ

Ο Γούσιας, "αντιστράτηγος" των ανταρτών που είναι από τους δημιουργούς και πρωταγωνιστές του συμμοριτοπολέμου και που αντικατέστησε τον Μάρκο Βαφειάδη, μετά την καθάρσή του, στην ηγεσία του λεγομένου "Δημοκρατικού Στρατού" γράφει στο βιβλίο του (β' τόμος σελ. 58 επ.) ότι στις 25 Απριλίου του 1951 το Πολιτικό Γραφείο του εξόριστου πια Κ.Κ.Ε. συζήτησε την υπόθεση του Μπούλκες και πήρε, εκ των υστέρων αποφάσεις. Οι αποφάσεις στρέφονται κατά του Τίτο και των φίλων του δεδομένου μάλιστα ότι τότε ο Τίτο εθεωρείτο προδότης γιατί είχε έλθει σε σύγκρουση με τον Στάλιν, είχε πραγματοποιήσει την στροφή του και είχε αποκλείσει τα εδάφη του ως βάσεις εξορμήσεως των Ελλήνων κομμουνιστών από τα τέλη 1948. Γράφει σχετικά ο Γούσιας:

Το ΠΓ στην απόφασή του καταλήγει στα παρακάτω συμπεράσματα:

α) Μετά την ήττα του Δεκέμβρη 1944 και τη συμφωνία της Βάρκιζας, μερικές χιλιάδες αγωνιστές καταδιωκόμενοι κατέφυγαν στις γειτονικές Λαϊκές Δημοκρατίες και συγκεντρώθηκαν στο Μπούλκες της Γιουγκοσλαβίας. Σχεδόν όλοι ήταν μαχητές του ΕΛΑΣ και μια μεγάλη αναλογία, αξιωματικοί του ΕΛΑΣ. Το Μπούλκες μπορούσε και έπρεπε να παίξει σημαντικό ρόλο στην προετοιμασία κομματικών και στρατιωτικών στελεχών, γιατί η πλειοψηφία τους ήταν αφοσιωμένοι αγωνιστές.

β) Όμως το Μπούλκες δεν έγινε φυτώριο δημιουργίας στελεχών του αγώνα μας, αλλά εστία αντικομματικής μόλυνσης και διαφθοράς. Η κομματική καθοδήγηση του Μπούλκες, με επικεφαλής το Μ. Πεχτασίδη, εφάρμοζε στρατοκρατικές, τραμπούκικες- αντικομματικές μέθοδες καθοδήγησης, μέθοδες αστυνομικές, χαφιέδικες. Στο Μπούλκες επεβλήθηκε ένα καθεστώς φόβου, τρομοκρατίας, χαφιεδισμού και φαυλοκρατίας. Δημιούργησαν στον κόσμο το αίσθημα της επιφυλακτικότητας, καχυποψίας και χαφιεδοφοβίας. Καλλιέργησαν το πνεύμα της δουλικότητας, της υποταγής και κολακείας. Κάθε προσπάθεια ελέγχου και κριτικής χαρακτηρίζονταν εχθρική ενέργεια και επακολουθούσαν μέτρα απομόνωσης, φτάνοντας μέχρι εγκλήματα σε βάρος αγωνιστών. Γι' αυτές τους τις πράξεις οι υπεύθυνοι έχουν κομματικές - πολιτικές και ποινικές ευθύνες.

γ) Η πολιτική αυτή εμπνεόνταν και καθοδηγόνταν απ' τους Γιουγκοσλάβους Ράγκοβιτς -

Καραϊβάνωφ, που θέλαν το Μπούλκες όργανο των μεγαλοσερβικών σωβινιστικών βλέψεών τους στην "Μακεδονία του Αιγαίου". Όργανο τους σ' αυτούς τους σκοπούς, χρησιμοποίησαν τον Μ. Πεχτασίδη, ένα τύπο διεφθαρμένο πολιτικά, με ψυχολογία αλήτικη, που κατόρθωσε να τρυπώσει στα στελέχη της ΟΠΛΑ και στη συνέχεια ήταν καθοδηγητής στο Μπούλκες. Όταν υποχρεώθηκε να καταταγεί στο ΔΣΕ, λιποτάχτησε. Άμεσοι συνεργάτες του Πεχτασίδη στην καθοδήγηση του Μπούλκες, ήταν το δεξί του χέρι ο Γιώργος Βενέτης, οι Περικλής Καλοδίκης, Οδυσσέας Μπάστης και Παύλος Κοντογιώργος.

δ) Η κατάσταση αυτή είχε σαν αποτέλεσμα να διαφθείρει πολιτικά ένα αριθμό στελεχών, επέδρασε αρνητικά, αντικομματικά στους αγωνιστές του Μπούλκες και έβαλε σφραγίδα στην νοοτροπία τους. Παρ' όλα αυτά, η βασική μάζα των αγωνιστών του Μπούλκες στάθηκε στο σωστό δρόμο και πολέμησε αργότερα στο ΔΣΕ, και αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι αυτό το υλικό προέρχονταν απ' το καλύτερο του ΕΛΑΣ, που ήταν αφοσιωμένο στο ΚΚΕ και την υπόθεση του Λαού.

Η απόφαση καταλογίζει την πρώτη ευθύνη στο ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ, που δεν προσανατόλισε και δεν έδωσε συγκεκριμένη αποστολή στους καταδικασμένους αγωνιστές, που πήγαν στο εξωτερικό. Ευθύνεται για την τοποθέτηση σαν καθοδηγητή, ενός τέτοιου ακατάλληλου προσώπου, δεν ενδιαφέρθηκε να τοποθετήσει υπεύθυνο καθοδηγητικό όργανο και ούτε φρόντισε να μάθει για τις συνθήκες ζωής και την κατάσταση που επικρατεί. Ειδικά πολιτικά υπεύθυνοι για την κατάσταση στο Μπούλκες είναι οι Γιάννης Ιωαννίδης και Πέτρος Ρούσσο, που σαν κλιμάκιο του ΠΓ είχαν ευθύνη για το Μπούλκες. Οι δύο τελευταίοι δεν πάσχισαν να αντιληφθούν την κατάσταση και να επέμβουν για να την αλλάξουν. Διαπίστωσε ότι έλειψε η επαγρύπνηση των κομμουνιστών του Μπούλκες και το ακτίφ των στελεχών υπέκυψε και δεν πάλεψε σ' αυτή την πολιτική. Τιμώρησε με ποινές μομφής τους συνεργάτες του Πεχτασίδη και έβαλε καθήκον να συνεχιστούν οι έρευνες για να διαπιστωθούν οι παραπέρα ευθύνες όλων των προσώπων και για ζητήματα που σχετίζονται με την οικονομική διαχείριση της κοινότητας.

Προσθέτει όμως ο Γούσιας ότι τα πράγματα δεν ήταν έτσι ακριβώς. Την απόφαση για να δημιουργηθεί το στρατόπεδο του Μπούλκες την είχαν πάρει μυστικά από όλα τα άλλα μέλη του Π.Γ. του Κ.Κ.Ε. οι Ν. Ζαχαριάδης, Μ. Βαφειάδης, Β. Μπαρτζώτας (ή Φάνης) και Πέτρος Ρούσσο. Ο Πεχτασίδης με "την αλήτικη" ψυχολογία καθοδηγείται αποκλειστικά από τον ίδιο τον Γιάννη Ιωαννίδη και τον Π. Ρούσο. Αυτά λέει ο Γούσιας. Έτσι κι αλλιώς πάντως είναι γενική -και με επίσημη πια απόφαση του ΚΚΕ- η ομολογία των κομμουνιστών ότι παίζανε το παιχνίδι των ξένων σε βάρος της Ελλάδος!

ΕΤΟΙΜΑΖΟΥΝ ΤΟΝ ΑΛΛΟ ΓΥΡΟ

Στην συνέχεια της αφηγήσεώς του ο Ι. Ιωαννίδης αναφέρει ότι στο Μπούλκες μεταφέρθηκαν όλοι οι αντάρτες που χρησιμοποιήθηκαν για την απόκρυψη του οπλισμού στα βουνά. Έτσι κανείς δεν μπορούσε να μιλήσει. Διότι βρίσκονταν πια σε περιχαρακωμένο στρατόπεδο, σε ξένη χώρα, και εκπαιδούνταν για τον επόμενο γύρο. Λέει ο Ιωαννίδης (σελ. 371- 2)

Εδόθηκε (με την Συμφωνία της Βάρκιζας) προθεσμία δεκατριών ημερών για να τα παραδώσουμε όλα. Και του έλεγα του Γιωργή (Σιάντου): "Τι μας βιάζει εμάς;" Αυτούς φυσικά τους βιάζε. Αλλά εμείς γιατί να μην επιμένουμε και να πάρουμε ένα μήνα; Και το είχαμε πει αυτό από πρωτύτερα. Ένα μήνα. Ήταν ο μήνας που χρειαζόμασταν εμείς για να αναδιοργανώσουμε τις δυνάμεις μας και τα ρέστα για την περίπτωση που δε θα συμφωνούσαμε. Και παίρνουμε τηλεγράφημα ότι στις τόσες του μηνός πρέπει να παραδώσουμε και η συμφωνία υπεγράφη. Τώρα στη διάθεσή μας δεκατρείς μέρες.

Προτού ακόμα έρθουν οι δικοί μας από την Βάρκιζα εγώ, είχα σκεφθεί ότι είτε κάνουμε είτε όχι

συμφωνία πρέπει να κρύψουμε οπλισμό. Να τον κρύψουμε έξω από τις πόλεις και κοντά, όσο μπορούμε πιο κοντά, για να μπορέσουμε αυτόν τον οπλισμό να τον μπάσουμε μέσα στις πόλεις και να τον χρησιμοποιήσουμε σε ώρα ανάγκης που μπορούσε να μας παρουσιασθεί. Και μέσα στην Αθήνα εμείς δε θα παραδίναμε τον οπλισμό που είχαμε εκτός από έναν μικρό αριθμό. Γιατί αυτοί δεν μπορούσαν να μετρήσουν το τι είχαμε εμείς μέσα στην Αθήνα. Αφού δεν ήξεραν τι είχαμε και έξω. Αυτοί ζήτησαν να παραδώσουμε σαράντα χιλιάδες όπλα. Και δεν ξέρω πόσες χιλιάδες οπλοπολυβόλα, πολυβόλα, αυτόματα κ.λ.π.

ΠΑΡΕΔΟΣΑΝ 25 ΧΙΛ. ΑΧΡΗΣΤΑ ΟΠΛΑ

Εμείς είχαμε περί τις 70.000 όπλα. Φυσικά από αυτά περίπου είκοσι με εικοσιπέντε χιλιάδες ήταν άχρηστα, δε χρησιμοποιόντουσαν. Αλλά αυτοί τα λογάρισαν σούμα, τα βγάλαν τόσα και ζήτησαν σαράντα χιλιάδες. Και ο Σαράφης τους είπε: σαράντα έξη χιλιάδες θα σας δώσουμε. Αυτό δηλαδή έγινε για να μην αποκαλυφθεί και το αυτό, ότι εμείς κρύβαμε όπλα.

Ήρθε λοιπόν και η αντιπροσωπεία μας. Το πρώτο ζήτημα που σκέφτηκα εγώ τώρα ήταν πως θα γίνει το κρύψιμο των όπλων. Πρέπει, λέω, να οργανώσουμε κατάλληλα αυτή τη δουλειά. Ήρθαν, μιλήσαμε. Κάναμε αρκετή συζήτηση και λίγο οξυμένη συζήτηση. Φυσικά μ' αυτό του Ζέβγου. Ότι πρέπει να συνεχίσουμε και να βάλουμε τις πλάτες μας προς την Γιουγκοσλαβία. Πράγματα ακατανόητα. Και μια από τον Καραγιώργη, ο οποίος δεν έλεγε αυτό το πράγμα αλλά έλεγε ότι αν επιμέναμε θα είχαμε καλύτερα αποτελέσματα.

Αυτό το είπαμε και μεις. Αλλά εδώ τώρα, του λέμε, ψηφίζεις τη Βάρκιζα, η δεν την ψηφίζεις; Την ψήφισε. Δεν ψήφισε ο Ζέβγος και η γυναίκα του.

Φωνάζω τον Κίσαβο (καπετάνιο) της Θεσσαλίας. Του λέω πως θα συγκεντρώσει τον οπλισμό και τι οπλισμό θα κρύψει. Λέω στο Γενικό Στρατηγείο που βρίσκονταν στα Τρίκαλα, να στείλει εμπιστευτική διαταγή στα έξω τμήματα να κρύψουν οπλισμό, πως να το κάνουν, ποιος νάναι υπεύθυνος και όλα τα σχετικά. Παίρνω το αυτοκίνητο και τραβάω για τη Μακεδονία. Βρίσκω τον Στρίγγο και τον Μάρκο στη Βέροια. Τους λέω την απόφαση της Βάρκιζας σύμφωνοι και αυτοί. Δεν υπήρχε ούτε ένα ερωτηματικό από αυτούς. Μήπως δεν κάναμε καλά, ξέρω γω κ.λ.π. Ούτε μια κουβέντα αντίρρησης. Δεν μπορούν να το αρνηθούν αυτό. Και είπαμε πως θα γίνει τώρα. Είμαστε φυσικά στριμωγμένοι. Αυτοί μπορούν να εκμεταλλευθούν το ότι δε δόθηκε γενική αμνηστία. Τους μεν ηθικούς αυτουργούς δεν τους καταδίωκαν, αυτό ήταν μια προβοκάτσια εναντίον μας, κατάλαβες τι γίνεται; Και πως θα οργανώσουμε αμέσως το κρύψιμο των όπλων.

ΓΡΑΜΜΗ ΓΙΑ ΤΟ ΜΠΟΥΛΚΕΣ

Έδωσα αυτή την εντολή και την άλλη μέρα φύγαμε. Είχα τηλεγραφήσει από προηγούμενα στον Στέργιο Αναστασιάδη να πάρει μαζί του και τον Πέτρο Ερυθριάδη και να ανταμώσουμε στο Κιλκίς. Γιατί δεν μπορούσα να πάω μέχρι την Καβάλα για να τους δω εκεί πέρα. Έπρεπε κιόλας να γυρίσω πίσω. Έτσι πήγα στο Κιλκίς. Μίλησα με τον Στέργιο και με τον Ερυθριάδη. Συμφωνότατοι και οι δυο με τη Βάρκιζα. Τους εξήγησα τι μπορεί να συμβεί από αυτό το πράγμα, πως μπορούμε να το αντιμετωπίσουμε και πως πρέπει να κρύψουμε οπλισμό για ώρα ανάγκης να μπορέσουμε να τον χρησιμοποιήσουμε και να οπλίσουμε τις πόλεις.

Η δουλειά αυτή έγινε παντού. Παντού έγινε η ίδια δουλειά. Τόσες χιλιάδες όπλα εκεί τόσες εκεί, τόσα οπλοπολυβόλα και πολυβόλα τόσα κανόνια... Είχαμε και κανόνια για κρύψιμο πέντε ή τρία δεν θυμάμαι. Λοιπόν παντού πως θα τα κρύψουμε όλα αυτά, πως θα τα καμουφλάρουμε κ.λ.π. Έγινε αυτή η δουλειά και κατά τη γνώμη μου έγινε καλά. Φυσικά έγινε γρήγορα. Δεν είχε περιθώρια. Και

δεν έπρεπε να πάρουμε χαμπάρι όλοι οι μαχητές. Έπρεπε από όλους τους μαχητές να πάρουμε τα όπλα και έπειτα με δυο άλλους και με την ευθύνη των επικεφαλής να τα κρύψουμε. Εκείνοι δε που θα κρύψουν τον οπλισμό θα φύγουνε για το Μπούλκες ώστε να μην πιαστούν και πει κανένας ότι κρύψαμε και που οπλισμό. Μέχρι αυτό το σημείο πήραμε μέτρα. Κατάλαβες; Και αμέσως όλοι αυτοί, μόλις τέλειωναν την απόκρυψη του οπλισμού, γραμμή για το Μπούλκες.

Ο ΕΛΑΣ ΣΤΡΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ

Πόσα όπλα κράτησαν οι κομμουνιστές για τον τελευταίο αιματηρό γύρο τους; Τι παρέδωσαν; Και τι δυνάμεις είχαν να χτυπήσουν κατά τα Δεκεμβριανά την Αθήνα;

Στα ερωτήματα αυτά δίδεται μια σαφής απάντηση κατά την συζήτηση Ιωαννίδη - Παπαπαναγιώτου στο βιβλίο που αναφέραμε ("Αναμνήσεις" Ιωαννίδη σελ. 388 επ.) Εκεί αναφέρεται ότι ο ΕΛΑΣ έδωσε μονάχα ΔΥΟ μεγάλες μάχες με τους Γερμανούς διότι φοβότανε τον αντίπαλο και την φθορά των δυνάμεών του τις οποίες το Κ.Κ.Ε. είχε αποφασίσει να προφυλάξει για να χρησιμοποιήσει ΜΕΤΑ την απελευθέρωση εναντίον των Ελλήνων και των συμμάχων για την κατάληψη της εξουσίας και την επιβολή της δικτατορίας του προλεταριάτου. Ιδού η αποκαλυπτική συζήτηση:

ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Εμείς είχαμε εκατό πυροβόλα και στη μάχη της Αθήνας πήραν μέρος μονάχα δύο τρία πυροβόλα...

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Δεν υπήρχαν, στην Αθήνα δεν υπήρχαν παρά δύο τρία. Που ήταν τα άλλα έξω;

ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Ναι. Είχαμε μαζέψει τόσα στην απελευθέρωση. Είχαμε πάρει πολλά λάφυρα. Αυτά τα πυροβόλα πάρθηκαν κυρίως από τους Παοτζήδες και τους Ταγματасφαλίτες. Μόνο στην Τρίπολη από τους Ταγματасφαλίτες πάρθηκαν περί τα 30 πυροβόλα...

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Αυτά δεν έπρεπε να τα ξέρει το Γενικό Στρατηγείο;

ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Το Γενικό Στρατηγείο τα ήξερε, αλλά φαίνεται δε γνώριζε και όλα τα σχέδια για το Δεκέμβρη...

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Μα για το Δεκέμβρη ακόμα κανένας δεν ήξερε. Κατάλαβες τι γίνεται;

ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Είναι φανερό με ποια έννοια λέω ότι δεν ήξερε, και αυτό είναι σοβαρό. Έπειτα εσείς μιλήσατε για τους ΕΛΑΣίτες του βουνού που έμπαιναν στην Αθήνα και δεν είχαν πείρα από οδομαχίες. Αυτό είναι σωστό. Όμως αυτό συνδυάζεται και με ένα άλλο πρόβλημα, το πρόβλημα της μαχητικοποίησης του ΕΛΑΣ, για το οποίο μιλήσαμε αρκετά.

Εφόσον εσύ ετοιμάζεσαι να δώσεις αποφασιστική μάχη στην Αθήνα και στο τέλος θα υποχρεωθείς να τη δώσεις, χωρίς φυσικά εκ των προτέρων να μπορείς να είσαι βέβαιος ότι η μάχη αυτή θα πάρει τέτοιο χαρακτήρα, αλλά είσαι υποχρεωμένος για κάθε ενδεχόμενο να ετοιμαστείς και για μια τέτοια σύγκρουση, μια πλευρά της προετοιμασίας σου είναι να αναπτύξεις στα τμήματα την πείρα από οδομαχίες, δηλαδή να δώσεις περισσότερες μάχες σε κατοικημένους τόπους.

ΔΥΟ ΜΟΝΟ ΜΑΧΕΣ ΜΕ ΓΕΡΜΑΝΟΥΣ

Από τον ΕΛΑΣ συνολικά δόθηκαν δύο τέτοιες μάχες σοβαρές. Η μάχη της Άμφισσας και η μάχη της Αμφιλοχίας. Η μία ήταν πετυχημένη, η άλλη έτσι κι έτσι. Μπαίνει το πρόβλημα: Μπορούσαν ή όχι να δοθούν περισσότερες μάχες αυτού του είδους για να αποκτηθεί και σχετική πείρα; Για να μπορούν

ορισμένα τμήματα σε τέτοια στιγμή...

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Δεν ξέρω... Πάνω σε τέτοια ζητήματα γίνονταν συζητήσεις πάντα και στο Γενικό Στρατηγείο έμπαινε τέτοιο ζήτημα. Να χτυπήσουμε πόλεις, να πάρουμε λάφυρα, να κάνουμε και να δείξουμε. Αλλά εκεί ήταν οχυρωμένοι. Στις πόλεις οι Γερμανοί ήταν οχυρωμένοι...

ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Δεν ήταν παντού...

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Δεν ξέρω τι κάναν σε σας, αλλά εκεί που ξέρω, σε όλη αυτή την περιοχή που ξέραμε εμείς, στις πόλεις και κατά μήκος των σιδηροδρομικών αρτηριών αυτοί κρατούσαν και εκεί είχαν συγκεντρωμένο και όλο το υλικό τους. Οι Γερμανοί σκόρπιο υλικό σε χωριά ή κάπου αλλού δεν είχαν. Το υλικό τους το είχαν μέσα στις πόλεις και ήταν οχυρωμένοι...

ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Λοιπόν, πάνω σ' αυτό μπήκε ζήτημα χίλιες φορές και όχι μία. Ίσως και εξαιτίας αυτού να γίνουν και ορισμένες παρεξηγήσεις με τον Έκτορα. Γιατί ο Έκτορας σου έλεγε:

— Να δώσω μάχη για να καταλάβω μια πόλη, θα έχω απώλειες τόσες και δεν είμαι βέβαιος αν θα μπορέσω κιάλας να την καταλάβω. Ο εχθρός (Γερμανοί) έχει σιδηροδρόμους, έχει αυτοκινητοδρόμους, έχει μυστήρια θα μεταφέρει αμέσως ενισχύσεις κλπ. Ενώ εγώ; Τι θα κάνω;

Βλέπεις είχε μια ιδιομορφία στην αυτή... Τώρα αν πήρες και αν είχες τόσα πυροβόλα κλπ., μπορεί φυσικά να πήρατε...

ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Μα είχαμε τόσα, αφού και παραδόθηκαν εκατό πυροβόλα μετά τη Βάρκιζα.

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Αυτά τα ήξερε και θα έπρεπε να τα ξέρει το Γενικό Στρατηγείο του ΕΛΑΣ, θα έπρεπε να το βάλει το ζήτημα στον Σιάντο και να πούνε αυτά να κινηθούν προς τα εδώ, προς την Αθήνα. Αυτό σου το τονίζω πάλι.

Αμέσως μόλις επέστρεψε η αντιπροσωπεία μας από την Καζέρτα (1944) προσανατολιζόμασταν προς την Αθήνα και με οπλισμό και με κίνηση δυνάμεών μας προς τα εκεί.

ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Ναι, αλλά προσανατολιζόμαι σωστά προς την Αθήνα σημαίνει ότι προσανατολιζόμαι και προς τους Άγγλους

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ: Και γι' αυτό υπήρχε απόφαση. Αν μας χτυπήσουν οι Άγγλοι τότε θα τους χτυπήσουμε. Εφόσον δε μας χτυπούν δε θ' ανοίξουμε εμείς δύο μέτωπα. Θα χτυπήσουμε την αντίδραση...

ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Μπορούσε να χτυπηθεί η αντίδραση και να μην ανακατωθούν οι Άγγλοι;

Οι τύψεις του Ζαχαριάδη: έπρεπε να δικάσθούμε μαζί με τους Σοβιετικούς σε ένα παγκόσμιο δικαστήριο

"Μας αδίκησαν (οι Σοβιετικοί) και πρέπει μια μέρα να δικάστούμε με το ΚΚΣΕ σ' ένα πραγματικό παγκόσμιο δικαστήριο του κομμουνιστικού κινήματος"

Μ' αυτήν την δραματική ομολογία ενοχής έκλεισε ο Νίκος Ζαχαριάδης την αυτοκριτική του και την κριτική για τα λάθη του ΚΚ Σοβιετικής Ενώσεως, τις προδοσίες του Στάλιν και τις μπαμπεσιές των Ελλήνων συντρόφων του, σύμφωνα με την γραπτή μαρτυρία του Γούσια. Η ομολογία του Ν. Ζαχαριάδη περιέχεται στα απομνημονεύματα που εξέδωσε στην Ελλάδα (σελ. 235 επ. β' τόμος) από τις εκδόσεις "Να υπηρετούμε τον Λαό". Το βιβλίο του Γούσια κυκλοφόρησε το 1978 με τον τίτλο "Οι αιτίες για τις ήττες και τη διάσπαση του ΚΚΕ και της ελληνικής Αριστεράς". Θεωρείται από το ορθόδοξο ΚΚΕ ως "αιρετικό" γιατί ο Γούσιας, που διαδέχθηκε τον Μάρκο Βαφειάδη στην αρχιστρατηγία του ένοπλου ανταρτικού κινήματος, καθαιρέθηκε τον Φεβρουάριο του 1957 από την Κεντρική Επιτροπή του ΚΚΕ που συνήλθε στο Βουκουρέστι και εξορίσθηκε στα Καρπάθια της Ρουμανίας.

Παρά ταύτα κανείς, εκτός από τον Δ. Βλαντά σε ορισμένα σημεία, δεν αντέκρουσε σοβαρά τις απόψεις που διατυπώνει ο Γούσιας στο βιβλίο του, το οποίο, εν πάση περιπτώσει, αποτελεί μιαν έγγραφη προσωπική μαρτυρία ενός από τους κορυφαίους πρωταγωνιστές του κομμουνιστικού κινήματος και της ελληνικής τραγωδίας. Τον Φεβρουάριο του 1957 ολοκληρώνεται η καθαίρεση του Ν. Ζαχαριάδη που είχε αρχίσει ένα χρόνο νωρίτερα με την 6η Ολομέλεια. Τώρα η 7η Ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ συμπληρώνει την αιτωματική καθαίρεση του άλλοτε πανίσχυρου αρχηγού. Ο Ν. Ζαχαριάδης παίρνει τον δρόμο της απομονώσεως και της μοναξιάς που κατέληξε στην εξορία του από τις σοβιετικές αρχές στη Σιβηρία, κοντά στον Βερίγγειο Πορθμό, όπου ο άλλοτε "Θεός" του ΚΚΕ πέθανε μόνος, έρημος, καθαιρεμένος και στιγματισμένος.

Όταν τελείωσε η 7η Ολομέλεια ο Γούσιας πήγε στο δωμάτιο του Ν. Ζαχαριάδη στο Βουκουρέστι όπου οι δυο άνδρες άρχισαν μια μεγάλη συζήτηση για τα αίτια της ήττας του, για την Σ. Ένωση για τις αλληπάλληλες προδοσίες και τα σκοτεινά παρασκήνια του ανταρτοπολέμου.

Ο Γούσιας καταγράφει την μαρτυρία του Ν. Ζαχαριάδη και την μεταφέρει πιστά στο βιβλίο του. Είναι μια φωνή από τον τάφο του Ζαχαριάδη και οπωσδήποτε έχει την αξία της. Γι' αυτό παραθέτουμε τα σημαντικότερα σημεία της, χωρίς περικοπές ή παρεμβολές, αφού ήδη ο αναγνώστης έχει μιαν αρκετά σαφή ιδέα των γεγονότων που μεσολάβησαν και στα οποία αναφέρεται τώρα ο Ν. Ζαχαριάδης, που λέει στον Γούσια τα ακόλουθα:

"Ο ΣΤΑΛΙΝ ΗΤΑΝ ΠΑΝΤΑ ΣΥΜΦΩΝΟΣ"

"Ποτέ δεν δημιουργήθηκε το παραμικρό από μέρους της καθοδήγησης του ΚΚΕ που να διατάραξε τις αγαθές και αδελφικές σχέσεις μας (με τον κόσμο). Ποτέ σ' όλες τις συναντήσεις που πραγματοποιήσαμε με την ηγεσία του ΚΚΣΕ, δεν μας παρουσίασε καμιά διαφωνία με την πολιτική του ΚΚΕ. Ο Στάλιν πάντα ήταν σύμφωνος. Με την υπογραφή του ενέκρινε την πολιτική του ένοπλου αγώνα και τις αιτίες της ήττας μας. Όταν εκδηλώθηκαν οι φραξιονιστικές εκδηλώσεις, απευθύνθηκα στην ηγεσία του ΚΚΣΕ και ποτέ δεν πήραν θέση ενάντια στην πολιτική του ΚΚΕ. Όταν ο Μ. Βαφειάδης έγραψε σ' αυτούς το προβοκατόρικο και συκοφαντικό γράμμα ότι είμαι πράκτορας, υπέβαλα παραίτηση και την απέρριψαν. Όταν ο Πετρώφ σε παρακίνησε για δράση εναντίον μου και με δική σου υπόδειξη υπέβαλα παραίτηση, εφ' όσον δεν έχουν εμπιστοσύνη και να γίνει ομαλά η αλλαγή της καθοδήγησης. Με καλεί το καλοκαίρι του 1955 ο Σουσλώφ μέλος της ηγεσίας του ΚΚΣΕ και μου είπε ότι έχουν απόλυτη εμπιστοσύνη στην ηγεσία του ΚΚΕ".

"Όταν οι φραξιονιστές δημιούργησαν τα γεγονότα της Τασκένδης, ξανά έκανα συνάντηση με τον Μικογιάν μέλος της ηγεσίας του ΚΚΣΕ, του εξέθεσα πως έγιναν τα γεγονότα, του έδωσα γράμματα αγωνιστών που απόδειχναν την ανάμειξη στελεχών του ΚΚΣΕ Τασκένδης και υποστήριξη απ' αυτούς των φραξιονιστών. Ο Μικογιάν ξανά εξέφρασε την εμπιστοσύνη τους στην καθοδήγηση του ΚΚΕ και μου πρότεινε προσωπικά να οργανώσω τη συνδιάσκεψη της οργάνωσής μας Τασκένδης κ.λ.π. Για να βρεθούμε μετά από τέσσερις μήνες, όταν πήγα σαν αντιπρόσωπος στο 20ό Συνέδριο του ΚΚΣΕ, κατηγορούμενοι. Μπροστά σ' ένα παράνομο δικαστήριο φτιαγμένο από έξι κόμματα που δίκάζαν το ΚΚΕ.

"Τώρα είναι για όλους πεντακάθαρο όταν στις μάχες του Γράμμου 1948, έσπασε ο Βαφειάδης παρουσιάζοντας νευροψυχικές κρίσεις και πήγε για θεραπεία στη Μόσχα, εκεί στρατολογήθηκε από ανθρώπους του τμήματος εξωτερικών της ΚΕ του ΚΚΣΕ και γύρισε θρασύς και με τις συνθηκολόγες θέσεις του. Το ΚΚΕ τον απέκρουσε. Ο δε Παρτσαλίδης σύμφωνος πάντα με τη γραμμή του ΚΚΕ, μόλις μπήκε στην Σοβ. Ένωση και συναντήθηκε με τον Πετρώφ του πέσαν τα καφάσια που έβλεπε τον Ζαχαριάδη, φόρεσε τα καφάσια του Πετρώφ και από την Τασκένδη αντιγράφει την κακοφτιαγμένη θέση του Βαφειάδη και την επεκτείνει. Τις θέσεις του τις απέκρουσε το Κόμμα γιατί τους έλειπε μια ουσιαστική, πραγματική μαρξιστική λενινιστική κριτική της δράσης του ΚΚΕ στην περίοδο 1945 - 49, μετά το 1949, αλλά και της περιόδου του 1941 - 1945.

Η ΕΠΕΜΒΑΣΗ ΤΩΝ ΣΟΒΙΕΤΙΚΩΝ

"Μετά απ' αυτό, οι άνθρωποι της ίδιας σοβιετικής υπηρεσίας άρχισαν να επεξεργάζονται και στρατολογούν στην υπηρεσία τους μέλη και στελέχη του ΚΚΕ. Άλλους τους βάζουν να πειθαρχούν απόλυτα στη γραμμή του ΚΚΕ για να τους έχουν εφεδρεία, άλλους να παίζουν το ρόλο του Μπαρτζώτα, το ρόλο του Κολιγιάννη που αφού μας χαντάκωσε το 1954 τις οργανώσεις της Αθήνας - Πειραιά, την τελευταία στιγμή βγήκε με θέσεις σαν κομματοσωτήρας. Άλλους, κυρίως στην οργάνωση Τασκένδης, τους οργάνωσαν σε φραξιονιστική οργάνωση, που πρώτα άρχισαν συκοφαντικές επιθέσεις σε βάρος στελεχών, μετά προσπάθησαν με τη βία να καταλάβουν την οργάνωση Τασκένδης και μετά να βάλουν ζητήματα καθοδήγησης. Όταν όλες οι προσπάθειες απέτυχαν, γιατί όλοι οι κουκουέδες αντελήφθησαν τον κίνδυνο που διατρέχει το ΚΚΕ, συσπειρώθηκαν γύρω από την καθοδήγησή τους και τους απέκρουσαν, τότε κατέληξαν στην ωμή επέμβαση των έξι κομμάτων. Το κάνανε αυτό γιατί θέλαν ένα ΚΚΕ υποχείριο που θα υπηρετεί συμφέροντα ξένα προς τις αρχές του προλεταριακού διεθνισμού. Με τα κριτήρια και τα μέσα που κρίθηκε και δικάστηκε το ΚΚΕ, θα μπορούσαν να κριθούν και δικαστούν όλα τα ΚΚ.

ΕΞΟΝΤΟΤΙΚΟ ΠΟΓΚΡΟΜ ΚΑΤΑ ΚΚΕ

"Εμάς μας είχαν στο χέρι τους, καταδιωγμένους από την πατρίδα μας και μας εξαπέλυσαν ένα εξοντωτικό πογκρόμ. Η πράξη της ηγεσίας του ΚΚΣΕ με επικεφαλής τον Ν. Χρυστσόφ απέναντι στο ΚΚΕ, είναι εκατό φορές χειρότερη απ' αυτά που κατάγγειλε ο ίδιος στο 20ό Συνέδριο για τον Στάλιν. Συναντάς από την επίσημη ηγεσία υποκριτικά χαμόγελα, ενώ πισώπλατα δολοπλοκούσαν, υπόσκαπταν και στο τέλος πραγματοποίησαν την πιο βάρβαρη και ωμή επέμβαση. Με τις πράξεις τους αυτές κατάστρεψαν ό,τι κάναμε και κερδίσαμε να βγάλουμε την κατηγορία ότι είμαστε όργανα και εξάρτημα της Μόσχας. Τώρα ποιόν μπορείς να πείσεις πως αυτά που μας κατηγορούσαν οι αντίπαλοί μας δεν είναι σωστά; Να μία από τις τεράστιες πολιτικές ζημιές που μας προκάλεσε η σοβιετική ηγεσία με τη φραξιονιστική ομάδα που συγκολλήθηκε χωρίς αρχές και δίχως κανένα κομματικό κριτήριο όπως οι Βαφειάδης, Παρτσαλίδης, Κολιγιάννης, Στρίγγος κ.λ.π. Είδες το μέλος της ηγεσίας του ΚΚΣΕ Κοούσινεν πως μπήκε στη σημερινή "Ολομέλεια" σαν μανιασμένος ταύρος σε υαλοπωλείο που τα συντρίβει όλα."

ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Στο σημείο αυτό παίρνει τον λόγο ο Γούσιος που θέτει τα ακόλουθα ερωτήματα στον Ζαχαριάδη:

Είναι σωστά όλα αυτά που λες γιατί τα ζήσαμε και τα βλέπουμε, όπως είναι σωστό ότι παλέψαμε να βγάλουμε τη ρετσινιά που μας κόλλαγαν ότι είμαστε πράκτορες της Μόσχας. Εμείς όλοι οι κομμουνιστές δεν το πιστεύαμε αυτό και γι' αυτό δίνοντας όλα και το αίμα μας, αποδείχναμε ότι δεν είμαστε πράκτορες και ο λαός μας πίστεψε. Όμως μερικοί άνθρωποι της καθοδήγησης δεν κάνανε αυτό που κάναμε όλοι οι κομμουνιστές της Ελλάδος.

Πολλά δεν είχα υπ' όψη μου, όπως δεν τα έχουν υπ' όψη τους τα στελέχη και μέλη του ΚΚΕ και οι αριστεροί. Απ' το Μιλτιάδη Πορφυρογέννη έμαθα για τις υποδείξεις των Σοβιετικών να υποχωρήσουμε μπροστά στις Αγγλικές απαιτήσεις στην περίοδο της χιτλεροφασιστικής κατοχής.

Γι' αυτό αν δέχτηκα να συζητήσω μαζί σου θέλω να πιάσουμε το ζήτημα από τα κέρατα, από την πηγή του. Θέλω να μου πεις όταν γύρισες από το Νταχάου της Γερμανίας, η ηγεσία Σιάντος, Ιωαννίδης, Παρτσαλίδης, Π. Ρούσσο, Ζεύγος κ.λ.π. σε κατατόπισαν κάτω από ποιες συνθήκες ο Ρούσσο παραβίασε τις εντολές του ΚΚΕ και της ηγεσίας του εθνικού κινήματος και υπόγραψε το Λίβανο; Σου είπαν, ότι όλος ο αγωνιζόμενος λαός της κατεχόμενης και ελεύθερης Ελλάδος ξεσηκώθηκε και χαρακτήρισε προδοσία αυτή τη συμφωνία; Πώς η ΚΕ του ΚΚΕ, το ΕΑΜ, η ΠΕΕΑ και το Εθνικό Συμβούλιο την καταδίκασαν; Σου είπαν, ότι οι Σοβιετικοί εσπευσμένα μέσω Ιταλίας έστειλαν στην ελεύθερη Ελλάδα την στρατιωτική αποστολή τους με επικεφαλής τον Ποπώφ και Τσερνίτσεφ και έβαλε ζήτημα στον Ιωαννίδη - Σιάντο να πειθαρχήσουν στη συμφωνία του Λιβάνου και να συμβιβαστούν με τους Άγγλους; Σου είπαν, πως οι Σιάντος, Ιωαννίδης κ.λ.π. αγνοώντας την απόφαση της ΚΕ του ΚΚΕ και τις αποφάσεις των εθνικοαπελευθερωτικών οργανώσεων κατά της συμφωνίας του Λιβάνου, αποδέχτηκαν τη συμφωνία και προχώρησαν στην αποδοχή των αγγλικών απαιτήσεων μέχρι και το πέρασμα του ΕΛΑΣ στις διαταγές των Άγγλων στη Γκαζέρτα; Σου είπαν, πως οργάνωσαν την αντίσταση του Δεκέμβρη του 1944 - 45, για το γράμμα του Γιώργη Δημητρώφ, επικεφαλής τότε του τμήματος εξωτερικών της ΚΕ του ΚΚΣΕ, που τους υπόδειχνε υποχωρητικό ελιγμό; Οι δε Σιάντος, Παρτσαλίδης έτρεξαν γονυπετείς να υπογράψουν την συνθηκολόγηση χωρίς όρους στη Βάρκιζα, αφήνοντας έκθετους τους αγωνιστές της αντίστασης και στη διάθεση των ληστοσυμμοριών που ξαπόλυσαν οι Άγγλοι; Αν όλα αυτά τα έμαθες πως αντέδρασες; γιατί δεν τα είπες στο Κόμμα για να διδαχθούμε για πιο πέρα;

Ο Ν. ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ ΑΠΑΝΤΑΕΙ

Ο Ζαχαριάδης μου απάντησε: "Πράγματι από το Γιάννη Ιωαννίδη έμαθα όλα αυτά τα πράγματα και από τους άλλους πιο επιμέρους. Πήρα εκθέσεις από στρατιωτικά στελέχη του ΕΛΑΣ και εθνικοαπελευθερωτικών οργανώσεων. Είχα σχηματίσει γνώμη πλήρη για το τι είχε συμβεί. Στην κατάσταση που βρίσκονταν το κίνημα αμέσως μετά τη Βάρκιζα, που γύρισα από το Νταχάου, έχοντας υπ' όψη όλα όσα είχαν συμβεί ήταν αδύνατο να βγω και καταγγείλω για λάθη ή προδοσία του αγώνα της πρώτης κατοχής. Ο Παρτσαλίδης αυτό το ξέρει, όμως δημοκοπεί εκ του ασφαλούς όταν λέει ότι εγώ δεν είδα λάθη και στη 12 Ολομέλεια του 1945 τους έβγαλα παστρικούς. Εγώ τότε έπρεπε να αποφύγω αυτό το σκόπελο. Παρά το ότι όταν έγιναν αυτά έλειπα, πήρα και γω ευθύνες για την ήττα αυτή. Δεν έβαλα ζήτημα προσωπικών ευθυνών και μέτρων για κανένα γιατί πίστευα ότι τα λάθη δεν ήταν συνειδητά ότι έπρεπε να ξεπεραστούν με κοινή προσπάθεια όλων των στελεχών του Κόμματος. Μόνον έβαλα ζήτημα να απομονώσουμε τον Σιάντο από υπεύθυνο χειρισμό κομματικών ζητημάτων, γιατί εκτός από τα άλλα είχαμε την ειδοποίηση Δημητρώφ, ότι στην ηγεσία του ΚΚΕ άνθρωπος με μεγάλο κύρος είναι πράκτορας, τις εκθέσεις Γκαζέ και Μακρίδη και τη δράση του Σιάντου το 41 - 45 που μ' έπεισαν ότι είναι πράκτορας.

"Συνεπώς πέφτει και η συκοφαντική κατηγορία τους ότι διαπνεόμουν από στελεχεφάγα αισθήματα, γιατί είχα ιδανική δυνατότητα να κορέσω αυτά τα αισθήματα μου όμως κανείς δεν θίχτηκε από μένα. Αν έτσι χειρίστηκα το ζήτημα εκείνη τη περίοδο, το ζήτημα του παρελθόντος και θέλησα με ενωμένο το Κόμμα να προχωρήσουμε για το διόρθωμα των λαθών, τη πολιτική γραμμή και κατεύθυνση του Κόμματος, στη 12 Ολομέλεια του 1945 δώσαμε ορθή γραμμή. Μέχρι τότε η καθοδήγηση του ΚΚΕ δεν είχε πάρει θέση απέναντι στους Άγγλους, τους αποκαλούσε συμμάχους και συνέχιζαν την πολιτική της υποταγής της Πλάκας, Γκαζέρτας και Βάρκιζας. Στην 12η Ολομέλεια, μπήκε κεντρικό σύνθημα να φύγουν οι Άγγλοι από την Ελλάδα. Από τότε αρχίζει το ανασκούμπωμα για να ξεπλύνουμε όλη την κατάσταση που μας δημιούργησε η Βάρκιζα.

"Για τις υποδείξεις των Σοβιετικών στον Π. Ρούσο (1944) όταν ήταν στο Κάιρο, μετά του Ποπώφ και Τσερνίτσεφ στον Ιωαννίδη -Σιάντο και το γράμμα του Δημητρώφ στην περίοδο των Δεκεμβριανών, δεν πίστεψα ότι είχαν το νόημα που έδωσε τότε η ηγεσία του ΚΚΕ. Πίστεψα ότι θα τους υπέδειξαν για ελιγμό, όχι όμως υποταγή στους Άγγλους. Αλλά και υποταγή να τους υπόδειχναν με κανένα τρόπο δεν έπρεπε να την δεχτούν. Είχαν το ψωμί και το μαχαίρι στα χέρια τους. Οι Άγγλοι και η ντόπια αντίδραση δεν μπορούσαν δυναμικά να επιβληθούν. Μπορούσαν με έναν έντιμο συμβιβασμό, με βάση τον συσχετισμό των δυνάμεων εσωτερικά και διεθνώς να πετύχουν: Δημοκρατικό τρόπο ζωής, αναγνώριση της εθνικής αντίστασης, εθνικό στρατό στελεχωμένο από στελέχη που πήραν μέρος στην εθνική αντίσταση, τιμωρία των δοσίλογων και συνεργατών του κατακτητή. Αποκλεισμό των Άγγλων να αναμειγνύονται στα εσωτερικά μας και να εγκατασταθούν στην Ελλάδα. Λύση του πολιτειακού με ελεύθερο δημοψήφισμα. Εξωτερική πολιτική που να βασίζεται σε φιλικές σχέσεις με τη Σοβιετική Ένωση και τις Δυτικές χώρες με αναγνώριση των δικαιωμάτων των Άγγλων στη Μεσόγειο. Αυτή η πολιτική στηρίζονταν σε γερές βάσεις και ήταν πραγματοποιήσιμη.

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΔΥΟ ΠΟΛΩΝ

"Στη 12η Ολομέλεια ακριβώς έχοντας αυτό υπ' όψη μου, έβαλα τη θέση της πολιτικής της ενεργητικής ουδετερότητας που τη χαρακτήρισαν πολιτική των δύο πόλων. Αυτή η πολιτική αποτελούσε για τότε μια ρεαλιστική δημοκρατική εξωτερική πολιτική, που έπρεπε να ακολουθήσει το ΕΑΜ και η ΠΕΕΑ. Πιστεύω ότι και στις μεταπολεμικές συνθήκες είναι σωστή αυτή η θέση σε μια συγκεκριμένη περίοδο ανάπτυξης του λαϊκού κινήματος της χώρας. Σήμερα σχεδόν πολλά ΚΚ των καπιταλιστικών χωρών πήραν τη θέση της υποστήριξης της ουδετερότητας, της φιλίας και συνεργασίας μ' όλους. Το 1951 όπως ξέρεις πρότεινα να βάλουμε σαν σύνθημα στην εξωτερική πολιτική της χώρας την ενεργητική ουδετερότητα και τη σχετική συνεργασία στο μεσογειακό χώρο και στα Βαλκάνια, όμως η Σοβιετική ηγεσία δεν δέχτηκε να βάλουμε τέτοιο σύνθημα πράγμα που έβλαψε γιατί θα είχαμε προωθήσει τις αντινατοϊκές θέσεις μας πολύ σοβαρά.

"Όμως αυτή τη σωστή και ρεαλιστική θέση ο Παρτσαλίδης και η παρέα του τη διαστρέβλωσαν, την παραποίησαν και την αποκαλούσαν αντισοβιετική. Αυτή την πολιτική χάραξε και ο Πασαλίδης στην Α' Πανελλαδική Συνδιάσκεψη της ΕΔΑ τον Ιούλη του 1956, να τι είπε: "Πιστεύουμε ότι η χώρα μας έχει κάθε δυνατότητα να μεταβληθεί σε γόνιμο παράγοντα στις διεθνείς σχέσεις... Να γίνει γέφυρα, ενωτικός κρίκος για την ενεργό συνύπαρξη των δύο κόσμων". Τώρα θα χρειαστεί τον Πασαλίδη και όλα τα ΚΚ που υποστηρίζουν αυτή τη θέση να τους βγάλουν αντισοβιετικούς.

"Την εθνική αντίσταση την τοποθέτησα στις πραγματικές διαστάσεις, παρ' όλο που κι εδώ η φραξιονιστική κλίκα Παρτσαλίδη -Κολιγιάννη με συκοφαντεί ότι την παραγνώρισα και τη συκοφάντησα. Η θέση μου και σ' αυτό το ζήτημα ήταν καθαρή και καμιά διαστρέβλωση δεν χωράει. Δήλωσα ότι η εθνική εποποιία 1941 -44, στο μεγαλείο της στέκει στο ίδιο ύψος με το 1821. Από τη πλευρά της πραγματοποίησης της εθνικής παλλαϊκής ενότητας δεν έχει ανάλογό της, στην ιστορία της πατρίδας μας. Ποτέ οι συνθήκες δεν ήταν τόσο ευνοϊκές για να νικήσει ο λαός μας. Η

καθοδήγηση της εθνικής αντίστασης, δηλαδή πρώτα απ' όλα και κυρίως το ΚΚΕ, η καθοδήγηση του δεν στάθηκε στο ύψος της εθνικής αντίστασης, δεν φάνηκε αντάξιο της εμπιστοσύνης και του μεγαλείου του λαού. Αυτό βρήκε το αποκορύφωμα στη συνθηκολόγηση της Βάρκιζας και την παράδοση των όπλων, πράγμα που δεν έκανε κανένα άλλο κίνημα εθνικής αντίστασης στην Ευρώπη. Η ιστορία του έθνους μας γενικά και του λαϊκού κινήματος ξεχωριστά δεν γνώρισε άλλη τέτοια πράξη κατάπτωσης και προδοσίας.

"Για τις προτροπές των Σοβιετικών δεν ήταν δυνατόν να μιλήσω τότε, μια και δεν ήξερα αν είναι σωστά όσα λένε. Όταν μίλησα με τη Σοβιετική ηγεσία δεν παραδέχτηκε ότι έδωσε τέτοιες υποδείξεις, μάλιστα ο Στάλιν όταν του ανάφερα το γράμμα του Δημητρώφ την περίοδο των Δεκεμβριανών μου απάντησε: "Ο Δημητρώφ δεν είναι ΚΕ του ΚΚΣΕ, έπρεπε να πολεμήσουν και έξω από την Αθήνα όταν την χάσαν και με κανένα τρόπο δεν έπρεπε να παραδώσουν τα όπλα". Ποιος μπορούσε να αμφισβητήσει τότε τα λόγια του Στάλιν με το τεράστιο κύρος που διέθετε; Τώρα που βγήκαν και τον βρίζουν ο καθένας λέει πολλά. Όμως για όλους μας τότε δεν ήταν μόνον ο ηγέτης του ΚΚΣΕ, αλλά και του παγκόσμιου κομμουνιστικού κινήματος. Αφού αυτοί που κάνανε τα λάθη στη περίοδο της χιτλερικής κατοχής χάρη των "σοβιετικών υποδείξεων" δε βγάλανε τσιμουδιά όταν κάναμε κριτική στην 5η, στην 7η Ολομέλεια και στην Τρίτη Συνδιάσκεψη, πως εγώ που έλειπα μπορούσα να πάρω θέση σε ζήτημα αμφισβητήσιμο;

Η ΕΠΕΜΒΑΣΗ ΤΗΣ ΜΟΣΧΑΣ

"Ας ξαναγυρίσουμε σ' αυτό που έγινε με την επέμβαση (των σοβιετικών). Αυτό που έγινε στο ΚΚΕ είναι άσχετο από την εσωτερική του ανάπτυξη. Είναι αιτίες που δεν προήλθαν οργανικά από τη δική του πολιτική και πορεία, απ' την ίδια ιστορία του. Είναι επέμβαση ξένων, που μόνον συμφέροντα ξένα προς τη μαρξιστική ιδεολογία εξυπηρετεί. Το κίνημά μας το ρίξαν πίσω, στο πελάγωμα, τη σύγχυση, στα αλληλογρονθοκοπήματα στην ίδια την κορυφή, που οδηγεί στη διάσπαση και διαρροή. Μια και έπρεπε να χτυπηθεί και εκτοπισθεί η καθοδήγηση του ΚΚΕ, έπρεπε να σκαρωθεί μια πολιτική πλατφόρμα.

Η ΑΠΟΧΗ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ 1946

"Η φραξιονιστική κλίκα, σαν το πιο σοβαρό λάθος που έγινε θεωρεί την αποχή από τις εκλογές του 1946. Πρώτα ο Παρτσαλίδης λέει αισχρό ψέμα όταν ισχυρίζεται ότι είχαμε υποδείξεις αδελφών κομμάτων να πάρουμε μέρος στις εκλογές. Τέτοια υπόδειξη δεν υπήρξε και θα θυμάσαι όταν τον ρωτήσαμε να μας το αποδείξει στην 7η Ολομέλεια του 1950, μας είπε ότι κάποιος Σοβιετικός υπάλληλος όταν έφευγε από τη Μόσχα με το τραίνο, την ώρα που τον αποχαιρετούσε του είπε να πάρετε μέρος στις εκλογές. Ο Παρτσαλίδης μας ανακοίνωσε ότι ο Σοβιετικός υπάλληλος του είπε τα παρακάτω:

Στις εκλογές να πάρετε μέρος και ανάλογα με την εξέλιξη της κατάστασης θα ρίχνετε το κέντρο βάρους άλλοτε στον ένοπλο αγώνα και άλλοτε στις νόμιμες μορφές πάλης.

Απ' αυτά που μας μετέφερε ο Παρτσαλίδης κατ' αρχή βλέπουμε ότι δεν απέκλεισε τον ένοπλο αγώνα, αλλά δεν ήταν και δυνατόν να μην τα χαρακτηρίσεις σαν γελοία και παιδαριώδη. Είναι δυνατόν να ρίχνεις το βάρος στον ένοπλο αγώνα και μετά να τον σταματάς και να ρίχνεις το βάρος στις νόμιμες μορφές πάλης και πάλι ανάλογα με την κατάσταση να περάσεις στον ένοπλο αγώνα; Παιγνίδια παιδιών είναι ο ένοπλος αγώνας που όταν θέλεις τον αρχίζεις και όποτε θέλεις τον παρατάς; Γνώμες ή υποδείξεις δεν παίρνονται από έναν υπάλληλο. Έπρεπε να συζητήσει με την ηγεσία του ΚΚΣΕ, να ανταλλάξουν γνώμες και τότε θα μπορούσε να ακούει και υπόδειξη. Αυτός τέτοιο πράγμα δεν έκανε. Σ' αυτόν στις σχέσεις του με τ' άλλα κόμματα, επικρατεί η θέση που

ανάπτυξε στην Τασκένδη, ότι ο Έλληνας στρατηγός πρέπει να στέκεται προσοχή στον τελευταίο Ρώσο στρατιώτη. Συνεπώς όποιο Ρώσο πολίτη συναντήσει στο δρόμο και του πει κάτι γι' αυτόν είναι υπόδειξη. Αυτό το ψέμα του Παρτσαλίδη το πήραν σαν θέση και επιχείρημα όλη η φραξιονιστική κλίκα.

"ΜΑΣ ΠΡΟΔΩΣΑΝ ΑΠΟ ΤΟ ΚΟΜΜΑ"

"Για το ζήτημα της συμμετοχής στις εκλογές ή αποχής έγινε πράγματι ζωνρή συζήτηση στο ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ. Είναι αλήθεια ότι εγώ τάχθηκα υπέρ της αποχής. Ο Παρτσαλίδης έφερε αντίρρηση, προβάλλοντας αυτό που του είπε ο σοβιετικός υπάλληλος. Η τελική απόφαση του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ, με πρόταση δική μου ήταν τούτη εδώ: Να πάρουμε μέρος στις εκλογές μ' έναν υποψήφιο σε κάθε εκλογική περιφέρεια, δηλώνοντας ταυτόχρονα ότι εκ των προτέρων δεν αναγνωρίζουμε το αποτέλεσμα τους, μια και η εγγλέζικη και ντόπια αντίδραση δεν παρείχαν και τις ελάχιστες εγγυήσεις που ζητούσαν όλες οι δημοκρατικές δυνάμεις ΕΑΜ, Κέντρο κ.λ.π. Έτσι θα αποκρούαμε την επιδίωξη των Άγγλων να λύσουν εκλογικά, κοινοβουλευτικά το Αγγλικό πρόβλημα για νομιμοποίηση του μοναρχοφασιστικού καθεστώτος και θα βγάζαμε 30 — 50 βουλευτές για να ενισχύσουμε και κοινοβουλευτικά το λαϊκό κίνημα και τους αγώνες. Αυτή η απόφαση του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ ανατέθηκε στον Παρτσαλίδη και Σιάντο σαν αντιπρόσωποι στο ΕΑΜ. Οι Παρτσαλίδης - Σιάντος σαμποτάρισαν την απόφαση αυτή του Κόμματος με την δικαιολογία ότι το ΕΑΜ δεν την αποδέχτηκε, οπότε και καταλήξαμε στην αποχή. Αυτή είναι η αλήθεια και δεν τόλμησε να την διαψεύσει μπροστά σας στην 7η Ολομέλεια του 1950 και στην Τρίτη Συνδιάσκεψη.

"Ας το δούμε και στη θεωρητική βάση που το τοποθετούν. Η φραξιονιστική κλίκα Παρτσαλίδη - Βαφειάδη - Κολιγιάννη, ισχυρίζονταν ότι η αποχή από τις εκλογές αποτελεί λάθος καθοριστικής σημασίας με βαρύτατες συνέπειες για το Κόμμα και το δημοκρατικό κίνημα. Παρακάτω λένε: Με τις εκλογές ή θα επιβάλαμε ομαλά, ειρηνικά το πρόγραμμα της δημοκρατικής αναγέννησης του τόπου ή αν η αντίδραση έκανε αδύνατη την ομαλή εξέλιξη, τότε ο λαός θα πείθονταν για την ανάγκη της ένοπλης πάλης. Συνεπώς ενώ προβλέπουν δύο δυνατότητες αυθαίρετα διαλέγουν σαν καθοριστική την μία, δηλαδή τη συμμετοχή στις εκλογές. Στα 1946 σε καμία περίπτωση οι εκλογές δεν μπορούσαν νάχουν καθοριστικό χαρακτήρα παρά μονάχα για τους Άγγλους και υποταχτικούς τους".

Πέρα από όλα τα άλλα εκείνο που πρέπει απαραίτητως να σημειωθεί είναι η συνειδητή υποτίμηση και διαστρέβλωση των γεγονότων από τον Ζαχαριάδη. Ο Πετρώφ δεν ήταν ένας "απλός υπάλληλος του τμήματος εξωτερικών σχέσεων του ΚΚΣΕ". Ήταν, όπως αποδείχθη από τον συνεχή ρόλο του στα ελληνικά πράγματα, ο εντεταλμένος "σύμβουλος" για τις ελληνικές υποθέσεις. Άλλωστε τόσο στο Κάιρο όσο και στα Δεκεμβριανά και, αργότερα, στον συμμαχοπολέμο οι σχέσεις υποταγής του Κ.Κ.Ε. υλοποιούνταν πάντοτε σε κατώτερο.. υπαλληλικό επίπεδο. Μόνον ο Ν. Ζαχαριάδης είχε απ' ευθείας επαφή με τον Στάλιν.

ΑΓΩΝΙΩΔΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Σ' αυτήν την "απολογία" του Ζαχαριάδη ο Γούσιας - καθώς γράφει τουλάχιστον ο ίδιος - αντιπαράθεσε μια σειρά από άλλα ερωτήματα, που ζητούσαν απάντηση για να φωτισθούν πολλές σκοτεινές πλευρές της Ιστορίας του Κ.Κ.Ε. του κομμουνιστικού κινήματος γενικά και της Ελλάδος.

Παίρνοντας τον λόγο, κατά την εξομολογητική συνομιλία του με τον Ζαχαριάδη ο Γούσιας λέει:

"Υστερα από τα τόσα παθήματα του λαϊκού κινήματος της χώρας και του ΚΚΕ, είναι ανάγκη να ξεκαθαρίσουμε μια σειρά ζητήματα θεμελιακής σημασίας, που θα βοηθήσει το κίνημα στους μελλοντικούς του αγώνες. Πολύ σωστά λέμε ότι μια από τις βασικές αιτίες της ήττας του ΔΣΕ ήταν η

μη λύση των εφεδρειών. Σωστά βλέπουμε ότι από τα λάθη που διαπράχθηκαν στην περίοδο 1946 - 47 χάσαμε τη μοναδική ευκαιρία να λύσουμε αυτό το πρόβλημα. Το ζήτημα των εφεδρειών, ο τρόπος που διεξήχθη ο ένοπλος αγώνας στα 1946 - 47 και ο αρνητικός ρόλος που παίζαν οι πόλεις, έχει σχέση με την όχι σωστή αντιμετώπιση και λύση άλλων βασικών προβλημάτων.

"Το πρώτο και βασικό ζήτημα που έπρεπε να λυθεί μόλις γύρισες από το Νταχάου της Γερμανίας, ήταν η καθαίρεση όλης της καθοδήγησης του ΚΚΕ, που στην περίοδο της χιτλεροφασιστικής κατοχής, οδήγησε στην ήττα και καταστροφή του μεγαλειώδους εαμικού κινήματος. Δεν έπρεπε με κανέναν τρόπο να διστάσεις στον ισχυρισμό τους ότι κάναν όλες τις υποχωρήσεις ύστερα από υποδείξεις των Σοβιετικών. Δεν είχαν καμιά απολύτως υποχρέωση να δεχτούν τυφλά εντολές ενός άλλου ξένου κόμματος. Ήταν ηγεσία του ελληνικού λαϊκού απελευθερωτικού κινήματος, τον ελληνικό λαό και τα συμφέροντα του υπεράσπιζαν, σ' αυτόν έπρεπε να λογοδοτήσουν. Αυτοί ενήργησαν σαν υπηρέτες ξένων συμφερόντων και αυτός λέγεται γραικυλισμός και δεν έχει καμιά σχέση με τον προλεταριακό διεθνισμό, που μ' αυτή τη φρασεολογία πάνε να κρύψουν την προδοσία. Μια και δεν μπορούσαν να υπολογίζουν σε υποστήριξη της Σοβιετικής Ένωσης — άλλωστε δεν είχε δώσει καμιά βοήθεια - μπορούσαν να ελιχθούν και να πετύχουν στην πιο χειρότερη περίπτωση αυτά που είπες κι' εσύ γρηγορότερα. Δηλαδή, αναγνώριση του κινήματος εθνικής αντίστασης, δημοκρατικοποίηση της εσωτερικής ζωής του τόπου, εθνικό στρατό στελεχωμένο από στελέχη που πήραν μέρος στην εθνική αντίσταση, τιμωρία των δοσίλογων και συνεργατών του κατακτητή. Αποκλεισμό των Άγγλων ν' αναμειγνύονται στα εσωτερικά μας και να εγκατασταθούν με στρατό στην Ελλάδα. Λύση του πολιτειακού μ' ελεύθερο δημοψήφισμα. Εξωτερική πολιτική που να στηρίζεται σε φιλικές σχέσεις μ' όλο τον κόσμο. Αντί να κάνει αυτό η ηγεσία του ΚΚΕ άλλαξε τις γερμανικές αλυσίδες με τις αγγλικές και μας ρίξαν στον μονόπλευρο εμφύλιο πόλεμο, που πραγματοποίησαν οι Άγγλοι με τα ντόπια όργανά τους ενάντια στο λαϊκό κίνημα. Μόνον με τον τρόπο που οργάνωσαν και καθοδήγησαν τη μάχη του Δεκέμβρη του 1944 δεν επιτρέπονταν κανείς τους να βρίσκεται όχι μόνον στην καθοδήγηση του ΚΚΕ, αλλά ούτε και απλό μέλος του.

"Το έγκλημα που διέπραξαν σε βάρος του λαού μας προέρχονταν όχι μόνον από ανικανότητα και τις υποδείξεις που πήραν από τους Σοβιετικούς, αλλά κυρίως από τον οππορτουνισμό που είχε κυριαρχήσει απάνω τους. Τον οππορτουνισμό τον σέρναν από το 1929-31 που ήταν ηγέτες της φραξιονιστικής πάλης (Σιάντος, Παρτσαλίδης, Θέος) και επειδή τότε δεν ξεκαθαρίστηκαν, κατάφεραν να βρεθούν στην ηγεσία του ΚΚΕ στις πιο αποφασιστικές στιγμές του λαϊκού μας κινήματος. Γι' αυτό έπρεπε να μπει βαθύ νυστέρι, να ανοιχτεί μέτωπο κατά του οππορτουνισμού και ν' απομακρυνθούν από το ΚΚΕ οι φορείς του οππορτουνισμού, που τόση καταστροφή μας προκάλεσε. Έπρεπε να βγει καινούργια ηγεσία. Με ξεκαθαρισμένο το επιτελείο του ΚΚΕ και σωστά προσανατολισμένο το ΚΚΕ στην πάλη κατά του οππορτουνισμού και της συνθηκολόγησης, μπορούσαμε να προχωρήσουμε για τους σκληρούς αγώνες που περίμεναν το λαϊκό κίνημα. Αυτό δεν το έκανες, κράτησες τους ίδιους ανθρώπους στην καθοδήγηση και προχώρησες στον καινούριο αγώνα. Αυτοί κάνανε ότι περνούσε από το χέρι τους να βλάψουν και όταν το αντιλήφθηκαν και άρχισες την πάλη κατά του οππορτουνισμού ήταν αργά. Τώρα οι φραξιονιστές του 1929 - 31, οι προδότες του εαμικού κινήματος και οι λιποτάχτες από το ΔΣΕ είναι τα όργανα που χρησιμοποιεί η ηγεσία Χρυσισώφ για να χαλάσει το Κουκουέ."

Ο Ζαχαριάδης συναντάται με τον Στάλιν στην Κριμαία τον Απρίλιο 1946 και παίρνει έγκριση για αντάρτικο

Ακούσαμε την απολογία του Νίκου Ζαχαριάδη, όπως έμμεσα την παραθέτει ο πιστός του Γούσιας. Είναι μια φωνή από τον τάφο πια. Πολλοί όμως στην "ορθόδοξη" αριστερά είναι εκείνοι που αμφισβητούν την αξιοπιστία του Γούσια. Θεωρείται - και αυτός - αιρετικός. Υπάρχει όμως μια φωνή την οποία δεν μπορεί να αμφισβήτησει και πολύ λιγότερο να διαψεύσει κανείς: είναι η φωνή των ιστορικών ντοκουμέντων.

Με την 35η επέτειο των Δεκεμβριανών, τον Δεκέμβριο του 1979 βγήκαν στο φως της δημοσιότητας πολλές απόψεις. Η σημαντικότερη είναι εκείνη που ακούσθηκε από τις στήλες της "Αυγής" επίσημου οργάνου της Κεντρικής Επιτροπής του Κ.Κ.Ε.εσ.

Μετά τον διχασμό του ενιαίου Κ.Κ.Ε. το 1968, βρέθηκαν στην κατοχή του Κ.Κ. Ε. εσ. βαρυσήμαντα έγγραφα της εποχής του ανταρτοπολέμου. Πρόκειται για τηλεγραφήματα, αναφορές, εντολές και διαταγές που αντηλλάγησαν στην κρίσιμη περίοδο μεταξύ των ηγετών του Κ.Κ.Ε. και αναφέρονται στην προετοιμασία του συμμοριτοπολέμου.

ΤΑ ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΑ

Τα έγγραφα αυτά μελέτησε, αξιολόγησε, ταξινόμησε και δημοσιεύει με συναίσθηση του ιστορικού χρέους ο Φίλιππος Ηλιού, ένας από τους αγωνιστές της κομμουνιστικής παρατάξεως, εντεταγμένος τώρα στο Κ.Κ.Ε. εσ. Τα έγγραφα ντοκουμέντα δεν αμφισβητήθηκαν από κανένα μετά την δημοσίευσή τους και δεν μπορούν άλλωστε να αμφισβητηθούν. Έτσι επέχουν την θέση αμάχητου τεκμηρίου για την ιστορική κρίση.

Ο Φίλιππος Ηλιού τα εκδίδει σε βιβλίο. Ένα σημαντικό μέρος αυτών των ντοκουμέντων θα χρησιμοποιήσουμε παρακάτω. Πριν προχωρήσουμε όμως, χρήσιμο είναι να καταγράψουμε χρονολογικά τις σημαντικότερες κινήσεις που έγιναν από το 1946 μέχρι τέλη Δεκεμβρίου 1947 όταν αναγγέλθηκε ο σχηματισμός της "Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης" υπό την προεδρία του Μάρκου Βαφειάδη, που ταυτόχρονα ήταν και ο αρχιστράτηγος των ανταρτών.

Μέχρι τέλος του 1947 το Κ.Κ.Ε. λειτουργούσε ως νόμιμο κόμμα στην Ελλάδα, ενώ παράλληλα, από την άνοιξη του 1946 είχε αρχίσει η ένοπλη δράση των κομμουνιστών ανταρτών εναντίον του Κράτους.

Επί ένα διάστημα μεγαλύτερο του έτους το Κ.Κ.Ε. ισχυρίζονταν ότι η δράση των ανταρτών του οφείλεται στο ότι δημοκρατικοί πολίτες καταδιώκονται από το Κράτος της Δεξιάς και εξαναγκάζονται να αμυνθούν με τα όπλα καταφεύγοντας στο βουνό. Έτσι το κόμμα λειτουργεί με δύο μορφές: μια παράνομη και ένοπλη, μια νόμιμη και πολιτική. Στο μεταξύ, παρά τις διακηρύξεις του και παρ' όλα όσα μέχρι σήμερα λέγονται από πολλούς ερευνητές προσκειμένους στην αριστερά, ότι το αντάρτικο κίνημα ήταν αποτέλεσμα διώξεων και επεβλήθη δια της βίας στο Κ.Κ.Ε., αποδεικνύεται ότι, αντίθετα, η κομμουνιστική ηγεσία ήταν έτοιμη και προετοίμαζε μεθοδικά τον νέο γύρο του αίματος.

Κατ' αρχήν υπάρχει η μαρτυρία του Γιάννη Ιωαννίδη και πολλών άλλων, αλλά και το ίδιο αυτό καθ' εαυτό το γεγονός ότι μετά την Βάρκιζα το Κ.Κ.Ε. έκρυψε το μεγαλύτερο και καλύτερο μέρος του οπλισμού του και δεν το παρέδωσε. Περίμενε την νέα αναμέτρηση. Όσα στελέχη του χρησιμοποιήθηκαν για την απόκρυψη του οπλισμού, φυγαδεύτηκαν στο στρατόπεδο του Μπούλκες, επί γιουγκοσλαβικού εδάφους, ώστε να μη μπορούν - και αν το ήθελαν ή αν συνελαμβάνοντο - να μαρτυρήσουν.

ΟΙ "ΜΠΑΡΟΥΤΗΔΕΣ"

Στις 31 Μαρτίου 1946 ο καπετάν Μπαρούτας χτυπάει το αστυνομικό τμήμα του Λιτόχωρου, ανήμερα των εκλογών, το καίει και σκοτώνει τους χωροφύλακες. Λίγες μέρες αργότερα ο Ν. Ζαχαριάδης βρίσκεται στην Θεσσαλονίκη, κοντά στον τόπο της συγκρούσεως, και διακηρύσσει σε δημόσια συγκέντρωση στελεχών του ότι "άμα χρειασθεί θα γεμίσει ο τόπος από Μπαρούτηδες". Ο δρόμος ανοίγει. Έχει προηγηθεί συνάντηση με τον Στάλιν.

Παρά ταύτα η ηγεσία του Κ.Κ.Ε. αν και έχει απόσχει από τις εκλογές δεν αποφασίζει να ρίξει ακόμη όλο το βάρος της στον ένοπλο αγώνα. Αυτό θεωρείται τεράστιο λάθος από τους μετέπειτα κριτικούς διότι ακολούθησαν μαζικές συλλήψεις και εκτοπίσεις αριστερών και το κίνημα αποστερήθηκε από μεγάλο μέρος του δυναμικού του. Ο Μάρκος, που ηγήθηκε του ενόπλου αγώνος, καταγγέλλει ρητά για το λάθος αυτόν τον Ζαχαριάδη, τον οποίο μάλιστα φθάνει μέχρι του σημείου να θεωρεί "ύποπτο".

Εν πάση περιπτώσει το αντάρτικο προχωρεί. Το καλοκαίρι του 1946 παίρνει προσωπική εντολή του Ζαχαριάδη ο Μάρκος να βγει στο βουνό να συντονίσει όλες τις ανταρτικές ομάδες και να συγκροτήσει κανονικό παρτιζάνικο στρατό. Βγαίνει στο κλαρί. Την 1η Σεπτεμβρίου 1946, μέρα του Δημοψηφίσματος για τον Βασιλέα, ο Μάρκος βρίσκεται στο Βελιγράδι.

Σε υπόμνημά του προς τον Στάλιν τον Σεπτέμβριο του 1946 το Κ.Κ.Ε. αναγγέλλει ότι διαθέτει κι όλες στο βουνό 4.000 αντάρτες που μπορούν να φτάσουν τον αριθμό των 20.000 τουλάχιστον αν πάρουν βοήθεια από τις κομμουνιστικές χώρες.

ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1946

Το ημερολόγιο των γεγονότων, όπως προκύπτει από ντοκουμέντα και ομολογίες έχει ως εξής:

1ον. - Τον Μάρτιο 1946 ο Νίκος Ζαχαριάδης βγαίνει νόμιμα από την Ελλάδα για να μετάσχει στο συνέδριο του Κ.Κ. Τσεχοσλοβακίας. Φθάνει πράγματι στην Πράγα παίρνει μέρος στο συνέδριο και από εκεί φεύγει μυστικά και πηγαίνει στην Κριμαία όπου συναντάται με τον Στάλιν. Ο Στάλιν συμφωνεί να αναπτυχθεί αντάρτικο κίνημα, τους δίδει τις κατευθυντήριες γραμμές και για όλα τα άλλα τον παραπέμπει στον Τίτο, "που θα κατανοήσει".

2ον. - Τον Απρίλιο 1946 ο Ν. Ζαχαριάδης επιστρέφει στην Ελλάδα και μιλά στην συγκέντρωση της Θεσσαλονίκης ότι "θα γίνουμε όλοι Μπαρούτηδες, αν χρειασθεί". Έχει πάρει τις αποφάσεις του. Και την εντολή του.

3ον. - Τέλη Αυγούστου 1946 ο Ν. Ζαχαριάδης στέλνει στο Βελιγράδι τον υπ' αριθμ. 2 του Κ.Κ.Ε. τον Γιάννη Ιωαννίδη μαζί με τον Πέτρο Ρούσο. Κι οι δυο τους είναι μέλη του Πολιτικού Γραφείου του Κ.Κ.Ε., που, σημειωτέον, τις κρίσιμες αποφάσεις του, τις λαμβάνει με ένα κλειστό κύκλο μελών, χωρίς να ενημερώνονται όλα τα μέλη του Π.Γ. Οι δυο άκρως έμπιστοι του Ζαχαριάδη φεύγουν για να προωθηθούν μέσω Βελιγραδίου και Σόφιας προς την Μόσχα προκειμένου να επιδώσουν μιαν έκθεση στην Κεντρική Επιτροπή του Κ.Κ.Σ.Ε. να κανονίσουν την βοήθεια που θα πάρουν και να αρχίσουν τον ένοπλο αγώνα με όλες τις δυνάμεις τους πια.

4ον. - Ο Ιωαννίδης με τον Ρούσο φτάνουν στο Βελιγράδι, 25 Αυγούστου 1946, αλλά από εκεί και πέρα δεν μπορούν να προωθηθούν. Δεν τους βοηθούν οι Γιουγκοσλάβοι στους οποίους, σημειωτέον τους είχε εκχωρήσει "υπερβολικά" ο Στάλιν, κατά την συνάντησή του του Απριλίου με τον Ζαχαριάδη. Περιμένουν στην Γιουγκοσλαβία δώδεκα μέρες και τελικά την παραδίδουν στον

Δημητρώφ στη Σόφια, που παραλαμβάνει την έκθεσή τους για να την προωθήσει παραπέρα. Οι ίδιοι μένουν ξεκρέμαστοι εκεί. Την 1η Σεπτεμβρίου 1946 διεξάγεται το Δημοψήφισμα και ο Λαός ψηφίζει υπέρ του Βασιλέως.

5ον. - Στις 9 Οκτωβρίου 1946 δεν έχει ληφθεί ακόμη απάντηση της Μόσχας στην έκθεση του Κ.Κ.Ε., αλλά ο Βούλγαρος κομμουνιστής ηγέτης Τσερβένκωφ, που είναι επιφορτισμένος με τα ελληνικά ζητήματα, αναγγέλλει με τηλεγράφημά του στον Ιωαννίδη στο Βελιγράδι ότι:

"Ο παππούς (Δημητρώφ) ανακοινώνει ότι στο Βελιγράδι έφτασε άνθρωπος από την Μόσχα για όλα τα ελληνικά ζητήματα.

Απάντηση πρέπει να δώσουν από την Μόσχα".

6ον. - Η απάντηση της Σ. Ενώσεως φτάνει στις 11 Νοεμβρίου 1946, και "συμβουλεύει" να μη πάρει μεγάλη έκταση το ένοπλο κίνημα, αλλά το κέντρο βάρους να ριχθεί στην πολιτική πάλη. Είναι περίοδος διεθνών περιπλοκών και η Σ. Ένωση προωθεί αλλού τα κρατικά συμφέροντά της - υπάρχουν περιπλοκές στην Τσεχοσλοβακία, στην Πολωνία και στην Ρουμανία. Την άποψη αυτή του Στάλιν διαβιβάζει στους απεσταλμένους του Κ.Κ.Ε. Ιωαννίδη και Ρούσο ο Δημητρώφ τονίζοντας ότι αυτή είναι "δική του γνώμη και των απάνω" (των σοβιετικών).

7ον. - Στις 31 Δεκεμβρίου 1946 ο Δημητρώφ ειδοποιεί τους απεσταλμένους του Κ.Κ.Ε. που παραμένουν πάντα στο Βελιγράδι ή στην Σόφια να μη περιμένουν άλλη βοήθεια. Αυτό αναγκάζει τον Ζαχαριάδη να απευθυνθεί πια προσωπικά στον Στάλιν.

ΤΑ ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟ Κ.Κ.Ε.

Στο σημείο αυτό χρειάζεται να παρατεθούν τα τηλεγραφήματα που με παράνομο ασύρματο αντήλλασαν οι απεσταλμένοι του Κ.Κ.Ε. από την Γιουγκοσλαβία με τον Ν. Ζαχαριάδη στην Αθήνα. Ο Ιωαννίδης που δρα ουσιαστικά ως πληρεξούσιος του κόμματος με απόλυτη εξουσιοδότηση υπογράφει συνθηματικά τα τηλεγραφήματα με το... βουλγάρικο όνομα "Ντενίσωφ". Αργότερα τα υπό γράφει με το όνομα "Διονύσης". "Παππούς" είναι το συνθηματικό του Γκεώργκι Δημητρώφ.

Ιδού τα κείμενα των τηλεγραφημάτων, όπως σώθηκαν στο αρχείο του Κ.Κ.Ε. εσ. και δημοσιεύθηκαν τον Δεκέμβριο του 1979 στην εφημερίδα "Αυγή".

ΣΤΟ ΒΕΛΙΓΡΑΔΙ ΠΕΡΙΜΕΝΟΝΤΑΣ

Το πρώτο μήνυμα του Ιωαννίδη στάλθηκε στις 30 Αυγούστου 1946.

"(Προς Ζαχαριάδη)

Φτάσαμε στο Βελιγράδι στις 25 Αυγούστου. Εκθέσαμε τον σκοπό για τον οποίο ήρθαμε και βρήκαμε πλήρη κατανόηση και συντροφική φιλοξενία.

Στις 28 φτάσαμε στη Σόφια για έκθεση στον Παππού (Δημητρώφ) και παράκληση βοηθήσει παραπέρα κίνησή μας. Δυστυχώς Παππούς απουσιάζει. Του τηλεγραφήσαμε αλλά ακόμα απάντηση δεν πήραμε.

Επιστρέφουμε σήμερα (στο) Βελιγράδι, απ' όπου μας υποσχέθηκαν προώθηση μας παραπέρα (...).

Όλοι επιμένουν παρθούν καλύτερα μέτρα για προσωπική σας ασφάλεια. Στείλτε Ζήση και Δόμνα.

Σας χαιρετώ Διονύσης".

"Διονύσης" είναι το ψευδώνυμο του Ιωαννίδη. Ο πληθυντικός ("φτάσαμε", εκθέσαμε", κ.λ.π.) δηλώνει ότι μαζί με τον Ιωαννίδη βρίσκεται ο Πέτρος Ρούσσος. "Παραπέρα προώθηση", είναι το ταξίδι στη Μόσχα. "Ζήσης" και "Δόμνα": ο Ζήσης Ζωγράφος, μέλος της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ και η Δόμνα Ιωαννίδη, γυναίκα του Γιάννη Ιωαννίδη.

Στις 8 Σεπτεμβρίου δεν έχει δοθεί ακόμα έγκριση για μετάβαση στη Μόσχα. Δεν έχει γίνει, επίσης, συνάντηση με τον Τίτο. Ο Ιωαννίδης τηλεγραφεί στον Ζαχαριάδη.

"8.IX.46

Παρακαλούμε να μας γνωρίσετε τη θέση ΕΑΜ για το Μακεδονικό, που τέθηκε στη συνδιάσκεψη του Παρισιού.

Δυστυχώς ακόμα δεν ειδωθήκαμε με στρατάρχη και δεν πήραμε έγκριση για παραπέρα κίνηση.

Ο Μάρκος βρίσκεται εδώ από την 1 του μήνα (..)

Γνωστοποιήστε τη λήψη του παρόντος και του προηγούμενου τηλεγραφήματος.

Διονύσης"

Ο Μάρκος έφθασε από το βουνό στην Γιουγκοσλαβία την 1η Σεπτεμβρίου 1946. Κάθισε είκοσι μέρες και γύρισε στο Βίτσι.

Η ΕΚΘΕΣΗ ΦΕΥΓΕΙ ΜΕΣΩ ΔΗΜΗΤΡΩΦ

Οι αντιπρόσωποι του ΚΚΕ επείγονται να επιδώσουν την "Εκθεση" της Κεντρικής τους Επιτροπής στο ΚΚΣΕ.

Στις 12 Σεπτεμβρίου η έκθεση διαβιβάζεται στο ΚΚΣΕ μέσω του Δημητρώφ. Αλλά μήνυμα "για απάνω" για να πάνε στη Μόσχα, δεν παίρνουν.

Στις 14 Σεπτεμβρίου βρίσκουν την ευκαιρία να υπενθυμίσουν, σε ένα συγχαρητήριο τηλεγράφημα προς τον Δημητρώφ, την εκκρεμότητα που συνεχίζεται.

Σύντροφο Δημητρώφ

Σόφια – Βουλγαρία

Σεβαστέ σύντροφε Δημητρώφ!

Με την ευκαιρία της νίκης της Λαϊκής Δημοκρατίας της Βουλγαρίας συγχαίρουμε μ' όλη μας την ψυχή το αδελφό Κόμμα και Σας προσωπικά. Σας ευχόμαστε υγεία προς όφελος της νεαρής Δημοκρατίας, που αποτελεί νέο στήριγμα και για τον ελληνικό λαό, στην πάλη του για τη Δημοκρατία.

Όπως σας τηλεγραφήσαμε, περιμένουμε, σύμφωνα με το δικό σας τηλεγράφημα τη νέα ειδοποίησή σας, για τη μελλοντική μας (μετακίνηση).

Με συντροφικούς χαιρετισμούς

Ντενίσοφ (Γ. Ιωαννίδης)

Σπύρος (Π. Ρούσσος)

14 Σεπτεμβρίου 1946

Βελιγράδι

Η ΜΟΣΧΑ ΔΙΔΕΙ ΤΙΣ ΕΝΤΟΛΕΣ ΤΗΣ

Ο Μάρκος γύρισε στο βουνό. Το ταξίδι ματαιώνεται αρχές Οκτωβρίου οριστικά. Ο Ιωαννίδης (Διονύσης) ενημερώνει τον αρχηγό του στην Αθήνα:

Συνέχιση ταξιδιού ματαιώθηκε.

Συναντήθηκα με ειδικό απεσταλμένο και παρέλαβε γραπτή έκθεση και ενημερώθηκε προφορικά.

Ενίσχυσε ελπίδες ευνοϊκής λύσης ζητημάτων μας.

Εξασφαλίστηκε μερική ενίσχυση ανταρτών από εδώ.

Με Γέρο και Στρατάρχη δεν κατόρθωσα να συναντηθώ.

Διονύσης

3 Οκτωβρίου (1946)

Στις 11 Νοεμβρίου 1946 ο Δημητρώφ αναγγέλλει στο κλιμάκιο του Π.Γ. του Κ.Κ.Ε. στη Γιουγκοσλαβία την νέα εντολή της Μόσχας. Ο Ιωαννίδης την τηλεγραφεί αμέσως στον Ν. Ζαχαριάδη. Ιδού το κείμενο:

"Νίκο

— Συναντηθήκαμε (με) παππού (Δημητρώφ) Σόφιαν.

Τόνισε τα εξής σαν γνώμη δική του και των απάνω (Μόσχας)

ΠΡΩΤΟ: Περίοδος χειμώνας και διεθνής κατάσταση επιβάλλουν να μη πάρει μεγάλη έκταση ένοπλο κίνημα.

ΔΕΥΤΕΡΟ: Κέντρο βάρους να είναι ο μαζικός λαϊκός πολιτικός αγώνας και να διατηρηθούν και οι πιο ελάχιστες νόμιμες δυνατότητες, ώστε να διατηρηθεί η σύνδεση του κόμματος με τις μάζες.

ΤΡΙΤΟ: Να διαφυλάξουμε τα κομματικά στελέχη και να μη τα εκθέτουμε στους κινδύνους της

εξόντωσής τους.

Τονίσαμε ότι γραμμή κόμματος συμπίπτει με υποδείξεις.

Στο ζήτημα της ουδετερότητας παππούς συμφωνεί και ρωτάμε αν πήρες με άλλο δρόμο γνώμη των απάνω. Τηλεγράφησέ μας αμέσως.

Τονίστηκε ανάγκη να επισπεύσης αναχώρηση δική σου και Γιώργη.

10/11/46

Διονύσης".

Γιώργης είναι ο Γ. Σιάντος, συναρχηγός του Κ.Κ.Ε. μαζί με τον Ιωαννίδη στην κατοχή και στα Δεκεμβριανά, οπότε ο Ν. Ζαχαριάδης απουσίαζε στο Νταχάου απείραχτος αιχμάλωτος των Γερμανών.

Αλλά τι ζητούσε στην έκθεσή του το Κ.Κ.Ε. από την Μόσχα;

ΔΗΜΗΤΡΩΦ ΠΡΟΣ Κ.Κ.Ε: "μη υπολογίζετε σε βοήθεια αυτή την στιγμή". Αλλά το Κ.Κ.Ε. τραβάει ακάθεκτο κατά κρημνόν

Στην έκθεση του προς την Κεντρική Επιτροπή του Σοβιετικού Κ.Κ. το Κ.Κ.Ε. αναλύει την κατάσταση που επικρατεί στην Ελλάδα και ζητάει βοήθεια σε όπλα, ιματισμό και πυρομαχικά για να εξοπλίσει παρτιζάνικό στρατό 20.000 ανδρών τουλάχιστον. Παρ' όλο όμως που τον Απρίλιο του 1946 ο Στάλιν είχε δώσει το "πράσινο φως" στον Ν. Ζαχαριάδη για το νέο αντάρτικο η σοβιετική απάντηση αργεί. Και στο τέλος είναι απογοητευτική. Ο Στάλιν, προωθώντας ψυχρά τα κρατικά συμφέροντα της Αυτοκρατορίας του, χρησιμοποιεί ως "μπαλαντέρ" τους Έλληνες κομμουνιστές. Αφού αρνείται να δεχθεί την αποστολή του Κ.Κ.Ε. σε σοβιετικό έδαφος, διαβιβάζει τον Νοέμβριο πια την απάντησή του συνιστώντας περιορισμένο αντάρτικο "λόγω χειμώνας και διεθνών συνθηκών".

Παράλληλα ο Τίτο στον οποίο ο Στάλιν είχε παραπέμψει τον Ν. Ζαχαριάδη για "τα περαιτέρω" τον Απρίλιο, δεν δέχεται τους απεσταλμένους του Κ.Κ.Ε. που περιμένουν στο Βελιγράδι επί μήνες. Θα δούμε παρακάτω την απελπισία του Ζαχαριάδη, αλλά και το σθένος του. Γιατί, έχοντας την προσωπική έγκριση του Στάλιν, δεν μπορεί να αντιληφθεί την παλινωδία. Και απευθύνεται απ' ευθείας στον φοβερό δικτάτορα.

ΟΙ ΔΥΟ ΠΟΛΟΙ

Προηγουμένως όμως αφήνει και μian εναλλακτική λύση. Έχει ήδη διατυπώσει την θεωρία "των δύο πόλων", καθώς είδαμε το 1945. Γνωρίζει ότι η Ελλάδα, όπως απεδείχθη στα Δεκεμβριανά και όπως το διατύπωσε ξεκάθαρα η Χρύσα Χατζηβασιλείου, δεν μπορεί να κομμουνιστικοποιηθεί. Το απαγορεύει η Συμφωνία της Γιάλτας και η γεωγραφική θέση της. Γι' αυτό ο Ζαχαριάδης, που δεν είναι τυχαίος πολιτικός, ελπίζει τουλάχιστον σε ουδετερότητα της Ελλάδος. Έτσι μόνον θα κρατήσει την επιρροή του το Κ.Κ.Ε. Αλλά ο Στάλιν, στον οποίον απευθύνεται το Κ.Κ.Ε., απορρίπτει αυτήν την πρόταση. Η Σ. Ένωση έχει αναλάβει δεσμεύσεις με την Αγγλία και δεν μπορεί να τις παραβεί. Ρίχνει όμως τους οπαδούς του Κ.Κ.Ε. στην φωτιά μόνον και μόνον για να προκαλέσει αντιπερισπασμό στους Δυτικούς και να κερδίσει τα "τελεσμένα" στην Τσεχοσλοβακία και στην λοιπή Ανατολική Ευρώπη όπου οι λαϊκομετωπικές "κυβερνήσεις συνεργασίας" ανατρέπονται η μια μετά την άλλη πραξικοπηματικά από τους κομμουνιστές με την δύναμη των σοβιετικών λογχών και οι συνεργάτες των κομμουνιστών εξολοθρεύονται. Στην Ρουμανία υπάρχει ακόμη στον θρόνο του ο ... Βασιλιάς με κομμουνιστική κυβέρνηση υπό τον Γκεωργκίου Ντεζ! Ακόμη και σήμερα το κομμουνιστικό καθεστώς της Ρουμανίας γιορτάζει ως επέτειο της εγκαθιδρύσεώς του την 23η Αυγούστου 1944, ημέρα που ο Βασιλιάς Κάρολος, με παλατιανό πραξικόπημα, συνέλαβε τον πρωθυπουργό του, όρκισε κυβέρνηση "συνεργασίας" με τους κομμουνιστές και άλλαξε, σε μια βραδιά, στρατόπεδο στρέφοντας τα όπλα κατά των έως τότε Γερμανών συμμάχων του.

ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΟΥΔΕΤΕΡΟΤΗΤΑ

Κάτω από το φως αυτών των γεγονότων, ο Ν. Ζαχαριάδης προτείνει στην έκθεσή του προς το Κ.Κ.Σ.Ε. την ουδετερότητα της Ελλάδος. Γράφει η έκθεση που υπεβλήθη στις 12 Σεπτεμβρίου 1946, μέσω Δημητρώφ, στην Μόσχα, τα εξής:

... 1. Εφ' όσον οι Άγγλοι δεν δείχνουν πρόθεση να εγκαταλείψουν την Ελλάδα και η Ελληνική μοναρχοφασιστική κυβέρνηση τους υπηρετεί σε όλα, και παρουσιάζει μπροστά στον Ελληνικό λαό την παραμονή των Αγγλικών στρατευμάτων στην Ελλάδα σαν εγγύηση από τον κίνδυνο επίθεσης των Βορείων Δημοκρατικών γειτόνων της και ειδικά του Σλαβισμού, θέτουμε υπ' όψη σας την άποψη κατά πόσο συμφέρει και στην πολιτική της ΕΣΣΔ και των Δημοκρατικών χωρών να κηρυχθεί η Ελλάδα ουδέτερη χώρα, κάτω από την εγγύηση των μεγάλων δυνάμεων...

Πριν ακόμα φτάσει η έκθεση του ΚΚΕ στη Μόσχα, ο Ζαχαριάδης με τηλεγράφημά του, στις 30 Αυγούστου 1946, θέτει το ίδιο ερώτημα στον Δημητρώφ, με κάπως διαφορετικούς όρους:

Παππούν

Θα θέλαμε τη γνώμη σας εάν το ΕΑΜ μπορεί να θέσει ζήτημα για ουδετερότητα της Ελλάδας με ευθύνη του Οργανισμού Ενωμένων Εθνών και με την προϋπόθεση ότι θα φύγουν οι Άγγλοι (...) 30 VIII. 1946 Νίκος.

Ο Δημητρώφ δεν έχει αντίρρηση για ελληνική ουδετερότητα. Αυτό προκύπτει από τηλεγράφημα του Ιωαννίδη από το Βελιγράδι προς Ζαχαριάδη που του λέει:

"... Στο ζήτημα της ουδετερότητας Παππούς συμφωνεί και ρωτάμε αν πήρε με άλλο δρόμο γνώμη των απάνω (= των σοβιετικών). Τηλεγράφησέ μας αμέσως..."

Η ΜΟΣΧΑ ΛΕΕΙ ΟΧΙ ΣΤΗΝ ΟΥΔΕΤΕΡΟΤΗΤΑ!

Στις 20 Νοεμβρίου όμως ο Ζαχαριάδης έχει πάρει, με άλλο δρόμο, την αρνητική απάντηση της Μόσχας και ειδοποιεί τον Ιωαννίδη στο Βελιγράδι:

"Σχετικά με το ζήτημα που γράφεις η απάντηση ήταν αντίθετη. Τι συμβαίνει;..."

Την άλλη μέρα (21 Νοεμβρίου) ο Ιωαννίδης τηλεγραφεί στον Βούλγαρο κομμουνιστή ηγέτη Τσερβένκωφ, με τον οποίο επικοινωνεί για τα ελληνικά θέματα.

"... Σχετικά με το πρόβλημα που τέθηκε για ουδετεροποίηση της Ελλάδας, με την εγγύηση των Μεγάλων Δυνάμεων, ο συντρ. Ζαχαριάδης μας ανακοίνωσε ότι πήρε, από Μόσχα αντίθετη απάντηση. Έχοντας υπ' όψη τη συζήτησή μας με τον σ. Παππού (= Δημητρώφ) θα παρακαλούσαμε να ζητούσε κι ο σ. Παππούς από τη μεριά του τη γνώμη των συντρόφων από Μόσχα και να μας την ανακοινώσει".

Στις 31.12.46 ο Ζαχαριάδης διατηρεί ακόμη κάποια ελπίδα. Ξαναρωτάει τον Ιωαννίδη τι γίνεται με ουδετερότητα.

Δεν υπάρχει άλλη, μεταγενέστερη μνεία για το θέμα αυτό στη σχετική σειρά των αρχείων. Και φαίνεται ότι η υπόθεση σταμάτησε σ' αυτό το σημείο. Λίγους μήνες αργότερα, στην Βαλκανική Επιτροπή του ΟΗΕ η αντιπροσωπεία του ΕΑΜ (Μ. Κύρκος και Δ. Παρτσαλίδης) θέτει πρόβλημα ουδετεροποίησης της Ελλάδας, όπως κάνει και αργότερα η Κεντρική Επιτροπή του ΕΑΜ με ένα τηλεγράφημα στον ΟΗΕ.

Ο ερευνητής όμως Φιλ. Ηλιού σημειώνει ότι τώρα: "είναι πια σαφές ότι πρόκειται για άλλης ποιότητας ενέργειες".

Πράγματι είναι "άλλης ποιότητας ενέργειες". Η Μόσχα έχει πει "όχι" και οι προσπάθειες πια δεν στρέφονται προς αυτήν, αλλά προς τον ΟΗΕ. Πρόκειται για κίνηση απελπισίας η προπαγάνδα διότι ο δρόμος έχει πλέον επιλεγεί: σύγκρουση. Και μάλιστα σύγκρουση με μειωμένες δυνάμεις και με μειωμένη βοήθεια.

ΕΝ ΓΝΩΣΕΙ ΤΟΥ ΣΤΟΝ ΓΚΡΕΜΟ

Έτσι αποκαλύπτεται πάλι ότι η ηγεσία του Κ.Κ.Ε. ενώ γνώριζε πια "από πρώτο χέρι" ότι ούτε μεγάλη βοήθεια μπορούσε να προσδοκά ώστε να επιβάλει την δική της λύση με τα όπλα στην Ελλάδα ούτε η Μόσχα είχε την διάθεση (ή την δύναμη) να αλλάξει εξωτερική πολιτική και να ζητήσει ουδετεροποίηση της Ελλάδος, προχωράει προς τον ένοπλο αγώνα. Η ήττα είναι προδιαγεγραμμένη πριν ακόμη φούντωση το αντάρτικο.

Ότι το Κ.Κ.Ε. γνωρίζει την σκληρή πραγματικότητα φαίνεται και από την έκθεσή του προς το Κ.Κ.Σ.Ε. όπου αναφέρονται τα ακόλουθα:

"Η δήλωση του Montgomery στη μυστική σύσκεψη του Ελληνικού Γενικού Επιτελείου, που μας έγινε γνωστή, δείχνει τις τάσεις της βρετανικής πολιτικής και βεβαιώνεται από τα γεγονότα: (Να κρατήσουμε την Ελλάδα, που αποτελεί τη δεξιά λαβή κατά της ΕΣΣΔ και γι' αυτό πρέπει να ξεκαθαρίσουμε τη σοβιετική πέμπτη φάλαγγα, δηλ. το ΚΚΕ).

"Τίποτε δεν γίνεται στην Ελλάδα χωρίς τη γνώση και τη γνώμη των Άγγλων.

"Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες η ένοπλη επέμβαση της Μεγ. Βρετανίας τον Δεκέμβρη του 1944 έχει εξελιχθεί σε ουσιαστική κατοχή της χώρας, που τη μετατρέπει βήμα - βήμα σε αποικία -κτήση των Ελλήνων. Είναι ενδεικτικές οι επισκέψεις των στόλων της Μ. Βρετανίας καθώς και της Αμερικής, όπως και των αρχηγών του στρατού, στόλου, αεροπορίας, της Μ. Βρετανίας".

Βλέπουν τις δυνάμεις, κατανοούν την μοιρασιά του κόσμου και, παρά ταύτα αποφασίζουν να πολεμήσουν με την Αγγλία και με την Αμερική ταυτόχρονα!... Εν τω μεταξύ ο ελληνικός στρατός εξοπλίζεται, αυξάνει, ενισχύεται.

ΟΥΤΕ ΦΩΝΗ ΟΥΤΕ ΑΚΡΟΑΣΗ...

Αποκαλυπτικότερο είναι ένα τηλεγράφημα του Ιωαννίδη από το Βελιγράδι στον Ν. Ζαχαριάδη στην Αθήνα. Είναι 3 Οκτωβρίου 1946 και ο Ιωαννίδης βρίσκεται στην Γιουγκοσλαβία επί 39 μέρες τουλάχιστον (από 25.8.46). Κι όμως... Ούτε με τον Δημητρώφ κατόρθωσε να συναντηθεί ούτε καν με τον Τίτο.

Η εντύπωση πως η έκθεση επιδόθηκε στον Δημητρώφ στις 12 Σεπτεμβρίου 1946 για να την διαβιβάσει αυτός στην Μόσχα είναι προφανώς εσφαλμένη, αν και την αναφέρει ο Φίλιππος Ηλιού που ερεύνησε ειδικά το ιστορικό αρχείο του Κ.Κ.Ε. Στην πραγματικότητα το παρακάτω τηλεγράφημα αποκαλύπτει ότι έφθασε στο Βελιγράδι -περαστικός ή επίτηδες- ένας Ρώσος απεσταλμένος που παρέλαβε σιωπηλός την έκθεση του Κ.Κ.Ε. και έφυγε. Τούτο διασταυρώνεται και από τηλεγράφημα του Τσερβένκωφ προς τον Ιωαννίδη. Ο Τσερβένκωφ, Βούλγαρος ηγέτης ειδικός για τα ελληνικά ζητήματα έχει ανακοινώσει ότι έρχεται ειδικός Ρώσος απεσταλμένος. Κι αυτό το βεβαιώνει κι ο Ιωαννίδης στο τηλεγράφημά του από 3 Οκτωβρίου 1946 προς Ζαχαριάδη, όπου αναφέρει τα εξής:

"Συνέχιση ταξιδιού ματαιώθηκε.

Συναντήθηκα με ειδικό απεσταλμένο που παρέλαβε γραπτή έκθεση και ενημερώθηκε προφορικά.

Ενίσχυσε ελπίδες ευνοϊκής λύσης ζητημάτων μας.

Εξασφαλίστηκε μερική ενίσχυση ανταρτών από εδώ.

Με Γέρο και Στρατάρχη δεν κατόρθωσα να συναντηθώ.

Διονύσης

3 Οκτωβρίου (1946)"

Ο "Γέρος" ή "Παππούς" είναι ο Δημητρώφ. Ο Στρατάρχης είναι, φυσικά, ο Τίτο. Οι απεσταλμένοι του Κ.Κ.Ε. ειδοποιούνται ότι δεν χρειάζεται να πάνε στην Μόσχα. Ας περιμένουν στο Βελιγράδι. Στο μεταξύ οι Γιουγκοσλάβοι υπόσχονται να δώσουν μερική βοήθεια στους αντάρτες του Κ.Κ.Ε. Ο Μάρκος που έφτασε στις 1.9.46 κι έφυγε μετά εικοσαήμερο, πέτυχε κάτι, ως φαίνεται.

"ΤΙ ΓΙΝΕΤΑΙ ΜΕ ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ";

Τέλη Δεκεμβρίου 1946, τέσσερις μήνες μετά την έξοδο του Ιωαννίδη, δεν έχει δοθεί καμιά ουσιαστική λύση ενώ οι ανάγκες στην Ελλάδα πολλαπλασιάζονται.

31 Δεκεμβρίου 1946, ο Ζαχαριάδης σε μήνυμά του, προς τον Ιωαννίδη, με το οποίο τον ενημερώνει και του δίνει εντολές για διάφορα θέματα, υπενθυμίζει ότι πρέπει να επισπευθεί η λύση του "οικονομικού ζητήματος":

"31.12.46 (προς) Ντενίσωφ (= Ιωαννίδη) Η Δόμνα (Ιωαννίδη) φεύγει με βαπόρι στις 30 του Δεκέμβρη για Παρίσι - Πράγα. Υλικά ιστορίας κόμματος θα στείλουμε.

Αντιπρόσωποι για το συνέδριο του αγγλικού (κομμουνιστικού) κόμματος ορίστηκαν Σιάντος και Πορφυρογένης. Ειδοποιήστε τον τελευταίο.

Ο Ντενίσωφ πρέπει νάχει υπόψη του επισπεύσει οικονομικό ζήτημα.

Τι γίνεται με το τυπογραφείο; (..)

Αν υπάρχει τρόπος (δυνατότητα) να συνεχισθεί η αποστολή χαρτιού - εδώ υπάρχουν ιδιαίτερες δυσκολίες με χαρτί.

Απάντηση για την ουδετεροποίηση δεν έχουμε ακόμα(...).

Νίκος (Ζαχαριάδης)"

Προφανώς και ο Πορφυρογένης έχει περάσει τα σύνορα και κινείται κάπου στα Βαλκάνια. Γι' αυτό και ο Ζαχαριάδης δίδει εντολή στον Ιωαννίδη να τον ειδοποιήσει πως προορίζεται για αντιπρόσωπος στο συνέδριο του Κ.Κ. Αγγλίας.

Ο ΔΗΜΗΤΡΩΦ ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΕΙ

Η βοήθεια καθυστερεί απελπιστικά. Την ίδια μέρα ο Δημητρώφ ειδοποιεί τον Ιωαννίδη από την Σόφια να μη περιμένει βοήθεια. Ο Ιωαννίδης διαβιβάζει αυθημερόν την μαύρη είδηση στην Αθήνα στον Ζαχαριάδη. Ιδού τα τηλεγραφήματα:

"31.12.46 Προς Ντενίσωφ αυτή τη στιγμή δεν πρέπει να υπολογίζετε την ζητούμενη βοήθεια. Θα πρέπει να περιμένετε. Δημητρώφ".

Ο Ιωαννίδης τηλεγραφεί απελπισμένα την ίδια μέρα στην Αθήνα:

"Προς Ζαχ(αριάδη)

Από Σόφιαν πήραμε εξής μήνυμα.

"Στη σημερινή στιγμή δεν πρέπει να περιμένετε τη ζητηθείσα βοήθεια. Θα πρέπει να περιμένετε".

Γνώμη μου (να) θέσει (ο) Νίκος (= Ζαχαριάδης) απευθείας πάνω (= στη Μόσχα) ζήτημα άμεσης βοήθειας.

Για τυπογραφείο δεν υπάρχει ακόμα τίποτε το συγκεκριμένο. Για την ώρα δεν ελπίζω τίποτε.

Για χαρτί δεν κάνουμε ενέργειες.

Περιμένω Δήμον Δόμνα.

Έλλειψη απευθείας επαφής μας ζημίωσε πολύ υπόθεσή μας. Θα κάνω ενέργειες για βαλίτσες.

Διονύσης (= Ιωαννίδης)"

Τελικά ο Βούλγαρος Δημητρώφ αποδεικνύεται.. φιλέλληνα. Πάντως ειλικρινής ήταν. Γιατί τόσο στα Δεκεμβριανά όσο και στην αρχή του συμμοριτοπολέμου προειδοποίησε ανοικτά τους Έλληνες συντρόφους του να μη προχωρήσουν γιατί δεν έπρεπε να περιμένουν καμιά βοήθεια από πουθενά ουσιαστικά. Αλλά οι Έλληνες του Κ.Κ.Ε. δεν άκουσαν τον σοφό "Παππού" ούτε στα Δεκεμβριανά ούτε τον Δεκέμβρη του 1946. Προχώρησαν. Και αιματοκύλισαν τον τόπο προκαλώντας μίαν άνευ προηγουμένου εθνική τραγωδία με κύρια θύματα τους αθώους και τους ίδιους τους οπαδούς της.

Είχε δίκιο, συνεπώς, ο Ζαχαριάδης όταν το 1957, καθαιρεμένος και περιφρονημένος, έλεγε στο Βουκουρέστι στον "αντιστράτηγό" του Γούσια ότι "πρέπει να δικασθούμε μαζί με το ΚΚΣΕ σε ένα παγκόσμιο δικαστήριο του κομμουνιστικού κινήματος".

Οι Γιουγκοσλάβοι συντηρούν τη φωτιά στη Μακεδονία και το Κ.Κ.Ε τίθεται στην υπηρεσία του Πανσλαβισμού

Στα τέλη του 1946 η κατάσταση δεν εμφανίζεται πολύ ευχάριστη για το Κ.Κ.Ε. που έχει αναπτύξει σε σημαντικό βαθμό το αντάρτικο, αλλά δεν παίρνει την υπεσχρημένη βοήθεια από την Σοβιετική Ένωση ούτε από τα "αδελφό" κομμουνιστικά καθεστώτα της Βαλκανικής. Ο Δημητρώφ μάλιστα ειδοποιεί στις 31 Δεκεμβρίου 1946 να μη περιμένουν προς το παρόν τίποτε οι Έλληνες "αδελφοί". Στο σημείο αυτό οι Γιουγκοσλάβοι είναι οι μόνοι που δίδουν κάποια βοήθεια στο Κ.Κ.Ε. Η βοήθεια είναι τόσο όσο χρειάζεται για να διατηρείται η ρευστότης στα βόρεια σύνορα της Ελλάδος και ιδίως στην Μακεδονία, όπου οι Γιουγκοσλάβοι, μετά την ίδρυση της λεγομένης "Μακεδονίας" των Σκοπίων, έχουν σαφείς βλέψεις στην ελληνική Μακεδονία "του Αιγαίου" και παράλληλα έχουν πείσει τον Δημητρώφ να δεχθεί η Βουλγαρία την ύπαρξη "μακεδονικής" μειονότητας στα βουλγαρικά εδάφη του Πιρίν στην περιοχή που προς δυσμάς συνορεύει με την Γιουγκοσλαβία και προς νότον με την Ελλάδα.

Αργότερα, μετά τον θάνατο του Δημητρώφ, οι Βούλγαροι θα καταλάβουν την γκάφα τους και δεν θα αναγνωρίσουν πια καμιά μειονότητα ούτε "μακεδονικό έθνος". Αυτή η διένεξη έφτασε σήμερα σε πολύ μεγάλη ένταση και θεωρείται πια από όλους τους διεθνείς παρατηρητές ότι είναι ενδεχόμενο να αποτελέσει την αφορμή για επέμβαση των δυνάμεων του Συμφώνου της Βαρσοβίας στην μετατιτοϊκή Γιουγκοσλαβία. Η άποψη αυτή δημοσιεύθηκε σε όλον τον παγκόσμιο τύπο κατά την σοβαρότατη ασθένεια και τον ακρωτηριασμό του Τίτο φέτος τον Ιανουάριο του 1980 - και εξακολουθεί να ισχύει.

ΚΟΛΙΣΕΦΣΚΙ ΚΑΙ ΕΝΙΑΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Τότε όμως, το 1946, τα πράγματα ήσαν διαφορετικά. Πέντε βδομάδες αργότερα μάλιστα, το 1947, Τίτο και Δημητρώφ επρόκειτο να υπογράψουν την περίφημη συμφωνία του Μπλεντ, που το κείμενό της εξακολουθεί να παραμένει απόρρητο μέχρι σήμερα και που είναι βέβαιον ότι απέβλεπε τουλάχιστον στην - διακηρυγμένη άλλωστε - πρόθεση για την ίδρυση Βαλκανικής Ομοσπονδίας των κομμουνιστικών κρατών στα πλαίσια της οποίας ο Τίτο θα έχει τον ιθύνοντα ρόλο. Εκεί θα είχε την θέση της, ως ομόσπονδο κράτος, και η "Μακεδονία" που θα εδημιουργείτο με την απόσπαση της ελληνικής Μακεδονίας και την συνένωσή της με την "Μακεδονία του Βαρντάρ" (Σκόπια) και την "Μακεδονία του Πιρίν" (Βουλγαρία). Στα σχέδια αυτά πρωταγωνιστικό ρόλο διαδραμάτισε - και διαδραματίζει - ο Λαζάρ Κολισέφσκι, αντιπρόεδρος σήμερα της Γιουγκοσλαβίας που τυπικά είναι ο αντικαταστάτης του Τίτο σύμφωνα με το περίπλοκο γιουγκοσλαβικό Σύνταγμα και πάντως είναι ένας από τους ισχυρούς άνδρες του σημερινού καθεστώτος. Τότε ο Λαζάρ Κολισέφσκι ήταν αρχηγός του Κ.Κ. "Μακεδονίας" ιδρυτής και πρώτος Πρόεδρος αυτής της γιουγκοσλαβικής "Λαϊκής Δημοκρατίας".

Ο Γιάννης Ιωαννίδης, που έρχονταν συχνά σε επαφή μαζί του ως απεσταλμένος του Κ.Κ.Ε. για την ετοιμασία του αντάρτικου το 1946, λέει στις αναμνήσεις του ότι:

Ο "Κολισέφσκι μας έβλεπε με μισό μάτι".

Και τούτο επειδή μέσα στους κόλπους του Κ.Κ.Ε. υπήρχαν ορισμένοι ηγέτες οι οποίοι δεν φαίνονταν πρόθυμοι να θυσιάσουν την ελληνική Μακεδονία. Αντιδρούσαν με τον τρόπο τους, αλλά τελικά υπετάγησαν στο "γενικό συμφέρον" του κομμουνιστικού κινήματος και απεδέχθησαν την απόσχιση της Μακεδονίας με την απόφαση της 5ης Ολομέλειας της Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. τον Ιανουάριο του 1949, όπως θα δούμε αργότερα.

ΤΟ Κ.Κ.Ε. ΘΕΤΕΙ "ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ"

Πάντως και το 1946, όπως και νωρίτερα το 1943-44, το Κ.Κ.Ε. είχε θέσει ζήτημα "Σλαβομακεδόνων" στην Μακεδονία. Τότε, όπως και τώρα, ζητούσε "απλώς" να αναγνωρισθούν τα "μειονοτικά τους δικαιώματα". Διατηρούσε μάλιστα υπό τον Γκότσεφ και ιδιαίτερα ένοπλα τμήματα με χωριστή σημαία, γλώσσα κ.λπ. Στην έκθεσή του προς το Κ.Κ.Σ.Ε. που το Κ.Κ.Ε. κατόρθωσε τελικά να διαβιβάσει τον Οκτώβριο του 1946 από το Βελιγράδι προς την Μόσχα αναφέρεται δύο τουλάχιστον φορές στην Μακεδονία. Σε ένα σημείο, στην αρχή της εκθέσεως, ("Αυγή" 5.12.79) γράφει προς τους Ρώσους ότι:

"Στις παραμονές του δημοψηφίσματος δυνάμωσαν οι συλλήψεις και οι εκτοπισμοί Εαμικών. Εξορίστηκαν 1.200 στα ξερονήσια σε διάστημα 2 μηνών. Στο ίδιο διάστημα πιάστηκαν πάνω από 13.000.

"Έγιναν οι εκκαθαριστικές εκστρατείες στα χωριά, που πήραν χαρακτήρα αληθινού πογκρόμ ενάντια στους δημοκρατικούς πολίτες.

" Με ιδιαίτερη λύσσα χτυπούν τους Σλαβομακεδόνες. Τουφεκίστηκαν 42 αγωνιστές με αποφάσεις των στρατοδικείων".

Έτσι αιτιολογείται γιατί οι κάτοικοι της Μακεδονίας διατηρούνται από το Κ.Κ.Ε. σε συνεχή ένοπλη εγρήγορση. Υπάρχει το "άλλοθι". Αλλά παρακάτω η ίδια έκθεση αναφέρει ότι το Κ.Κ.Ε. δυσκολεύεται (αν και προφανώς έχει κατά νουν) να θέσει ανοικτά "μακεδονικό θέμα" γιατί οι λαϊκές μάζες είναι πολύ ευαίσθητες και αντιδρούν. Πάντως το Κ.Κ.Ε. τονίζει προς την Μόσχα ότι ενστερνίζεται το πρόγραμμά της καθώς και το πρόγραμμα Τίτο-Δημητρώφ. Γράφει η έκθεση:

"Βασικό πολιτικό όπλο, που χρησιμοποιεί ενάντια στο Κόμμα μας η αντίδραση, είναι η ιμπεριαλιστική αντεθνική πολιτική της, που προσπαθεί να παρουσιάσει το Κόμμα μας σαν Κόμμα προδοτικό και πουλημένο στο Σλαβισμό και στη Σοβιετική Ένωση.

"Το Κόμμα μας εκλαϊκεύει και υποστηρίζει την πολιτική της Σοβ. Ένωσης και των νέων Δημοκρατιών και σχετικά με το Μακεδονικό, που είναι το πιο λεπτό και συγκινεί τις πλατιές μάζες της Ελλάδας, αντιπαραθέτει το σύνθημα της υπεράσπισης των Μακεδόνων και της ισοτιμίας τους".

Και παρακάτω η έκθεση σημειώνει πως ο κύριος όγκος των ανταρτών βρίσκεται στην Μακεδονία.

Εξ άλλου στο περίφημο σχέδιο "Λίμνες" που εκπονείται το 1947, μετά τις συνομιλίες του Ζαχαριάδη με τον Τίτο, όπως θα δούμε παρακάτω αντικειμενικός στόχος του κομμουνιστικού αντάρτικου κινήματος τίθεται η εγκαθίδρυση κομμουνιστικού καθεστώτος ΜΟΝΟ στην Βόρειο Ελλάδα με πρωτεύουσα την Θεσσαλονίκη.

ΜΙΑ ΦΡΑΣΗ ΣΒΗΣΜΕΝΗ

Ο Τίτο, λοιπόν, παρέχει εξ αρχής βοήθεια αν και, προς το παρόν, δεν δέχεται προσωπικά σε ακρόαση τους απεσταλμένους του Κ.Κ.Ε. τους κρατάει σε απόσταση για να τους λυγίσει. Ή ίσως γιατί μεταξύ αυτών διακρίνει κάποιον "μη συνεργάσιμο". Τον Απρίλιο του 1947 όμως θα δεχθεί τον Ζαχαριάδη. Και το αντάρτικο θα φουντώσει. Στο μεταξύ η γιουγκοσλαβική βοήθεια είναι η μοναδική που παρέχεται, αφού άλλωστε ο Στάλιν είχε εκχωρήσει από τον Απρίλιο 1946 το ελληνικό κίνημα στον Τίτο. Σε ένα γράμμα της η Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε., ευχαριστεί τον Τίτο για την βοήθεια στις 10 Φεβρουαρίου 1947. Απάνω στο κείμενο του ευχαριστηρίου που βρίσκεται στο αρχείο του Κ.Κ.Ε. εσ.

υπάρχει μία φράση γραμμένη και, μετά, διαγεγραμμένη. Ο Φίλιππος Ηλιού σημειώνει σχετικά ("Αυγή" 7.12.79) ότι:

"Στο σχέδιο του ευχαριστήριου προς τον Τίτο υπάρχει, στο τέλος, μια ακόμη φράση την οποία οι αντιπρόσωποι του ΚΚΕ διέγραψαν από πάνω, ίσως γιατί μπορούσε να προκαλέσει παρεξηγήσεις".

Στο αρχικό του σχέδιο, που είναι και το ολοκληρωμένο, το γράμμα του Κ.Κ.Ε. προς Τίτο τελειώνει ως εξής:

"στερεώνει ακόμα πιο πολύ τους δεσμούς ανάμεσα στους λαούς της Γιουγκοσλαβίας και Ελλάδας, που είναι όρος για την πλήρη απαλλαγή των βαλκανικών λαών από το ζυγό του ιμπεριαλισμού και τη στερέωση της Λαϊκής Δημοκρατίας σ' όλα τα Βαλκάνια".

ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΙΤΟ ΚΑΙ ΔΗΜΗΤΡΩΦ ΣΤΟ ΜΠΛΕΝΤ

Εν όψει της συμφωνίας του Μπλεντ μεταξύ Τίτο - Δημητρώφ για την δημιουργία Βαλκανικής Κομμουνιστικής Ομοσπονδίας η αναφορά του Κ.Κ.Ε. είναι σαφής στην παραπάνω φράση. Όλα εντάσσονται στο πρόγραμμα. Υπήρξε όμως αντίδραση μέσα στους κόλπους του Κ.Κ.Ε. για το σχέδιο αυτό; Ίσως. Έτσι δεν αποκλείεται να διεγράφη για το λόγο αυτό η παραπάνω φράση. Πάντως στην πράξη το Τιτοϊκό πρόγραμμα υπηρετείται από την ηγεσία του Κ.Κ.Ε., που όπως ξέρουμε παίρνει τις κρίσιμες αποφάσεις μόνον με λίγα από τα πιστότερα μέλη του πολιτικού γραφείου.

Το ευχαριστήριο που αποστέλλεται στον Τίτο έχει ως εξής:

"10.2.1947 Στρατάρχη Τίτο

ΚΕ ΚΚ Γιουγκοσλαβίας

Αγαπητέ σ. Τίτο

"Θεωρούμε επιτακτικό μας καθήκον να σας ευχαριστήσουμε εγκάρδια, και σας και όλη την Κεντρική Επιτροπή για τη σοβαρή βοήθεια που μας δώσατε σ' απάντηση στην τελευταία έκκληση της Κεντρικής μας Επιτροπής, όπως και για όλη τη βοήθεια που μας δίνει το αδελφό γιουγκοσλαβικό κόμμα.

"Η βοήθεια αυτή έρχεται σε στιγμή νέας εντατικής πάλης του ελληνικού λαού για την ανεξαρτησία και τη δημοκρατία και στερεώνει ακόμα πιο πολύ τους δεσμούς ανάμεσα στους λαούς της Γιουγκοσλαβίας και της Ελλάδας.

Εξ ονόματος της ΚΕ του ΚΚΕ"

Πρέπει να σημειωθεί ότι ένα μήνα νωρίτερα ο Ιωαννίδης απελπισμένος από το τηλεγράφημα Δημητρώφ, που του δηλώνει να μην περιμένει καμιά βοήθεια, γράφει γράμματα προς τα νεοπαγή κομμουνιστικά καθεστώτα της Ανατολικής Ευρώπης και παράλληλα προς τα δυτικά Κ.Κ. Σε τηλεγράφημά του ενημερώνει στις 10 Ιανουαρίου 1947 τον Ζαχαριάδη και, στις 1 Φεβρουαρίου 1947, τον ειδοποιεί ότι ήλθε μια πρώτη οικονομική βοήθεια. Προέρχεται από τους... Αγγλοαμερικανούς και τους Γάλλους. Τα αμερικανικά δημοκρατικά συνδικάτα στέλνουν την μεγαλύτερη βοήθεια. Ακολουθεί ο Μωρίς Τορέζ του Γαλλικού Κ.Κ. Το μικρό αγγλικό Κ.Κ. στέλνει 100 χάρτινες λίρες στον αγώνα των Ελλήνων κομμουνιστών κατά των... Άγγλων στρατιωτών που βρίσκονται στην Ελλάδα!

Το Κ.Κ.Ε. ζητάει από την Σ. Ένωση αυτόματα όπλα, ρούχα και τρόφιμα και 150 χιλ. δολ. μηνιαίως για την Επανάσταση

Μετά την "κρούδα" που η κομμουνιστική ηγεσία παίρνει από το τηλεγράφημα του Δημητρώφ ("μη περιμένετε βοήθεια σήμερα") ο Νίκος Ζαχαριάδης αποφασίζει να απευθυνθεί προσωπικά προς τον Στάλιν. Δεν είχαν συμφωνήσει μεταξύ τους το αντάρτικο στην μουσική συνάντηση της Κριμαίας τον Απρίλιο του 1946; Ο Στάλιν θα κρατήσει τον λόγο του δίχως άλλο - σκέφτεται ο πιστός σταλινικός. Και δεν διστάζει. Δέκα χρόνια αργότερα θα πει στον Γούσια, όπως ο τελευταίος αναφέρει στο βιβλίο του, ότι "τάχαμε συμφωνήσει όλα με τον Στάλιν. Τα ενέκρινε όλα ο Στάλιν. Μη βλέπεις που τώρα τα αλλάζουν".

Με το θάρρος αυτό και με τέτοια πεποίθηση απευθύνεται ο Ζαχαριάδης στον πανίσχυρο "χωρίς στέμμα Αυτοκράτορα" που τότε βρίσκεται στο απόγειο της δόξας του και καθοδηγεί με ατσαλένιο χέρι το αρραγές παγκόσμιο κομμουνιστικό κίνημα.

Είναι χαρακτηριστικό πως, ενώ στο ευχαριστήριο γράμμα της προς τον Τίτο η Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. αναφέρει τον Γιουγκοσλάβο ηγέτη με τον τίτλο του Στρατάρχη, ο Ζαχαριάδης δεν χρησιμοποιεί τον τίτλο αυτό όταν γράφει στον Στάλιν, που ήταν Στρατάρχης και γενικός πολέμαρχος του κομμουνιστικού κόσμου. Τον αποκαλεί μόνον "αγαπητέ σύντροφε Στάλιν". Υπάρχει προσωπική επαφή.

"ΣΑΣ ΠΑΡΑΚΑΛΟΥΜΕ ΒΟΗΘΕΙΣΤΕ ΜΑΣ"

Ιδού το γράμμα που είναι συντεταγμένο στην ρωσική γλώσσα γιατί ο Ν. Ζαχαριάδης είχε σπουδάσει ειδικά στο σοβιετικό "Πανεπιστήμιο" του Κουτβ που παρήγε ειδικά ανώτατα στελέχη για το παγκόσμιο κομμουνιστικό κίνημα. Γι' αυτό ο Ζαχαριάδης -όπως και ο Δημητρώφ της Βουλγαρίας - ήταν μέλος και του... Κ.Κ. Σοβιετικής Ένωσης, τίτλο για τον οποίο ήταν πολύ περήφανος και που του προσέδιδε αδιαμφισβήτητο κύρος. Γράφει ο Ζαχαριάδης στις 10 Ιανουαρίου 1947:

" Στην Κ.Ε. του Πανερωσιακού Κ.Κ. (ΜΠ.).-

Προς τον σύντροφο Στάλιν.

" Αγαπητέ Σύντροφε Στάλιν!

Η Κ.Ε. του ΚΚΕ απευθύνεται σε Σας με την παρακάτω παράκληση:

" Γνωρίζετε πως, κάτω από την καθοδήγηση του κόμματός μας, ο ελληνικός λαός διεξάγει σήμερα έναν πολύ δύσκολο αγώνα ενάντια στην αγγλική πολιτική κατοχής στην Ελλάδα και ενάντια στο νεοφασιστικό καθεστώς που έχει οργανωθεί και καθοδηγείται από τους Άγγλους.

"Αυτός ο αγώνας έχει βέβαια μεγάλη σημασία για το δημοκρατικό αγώνα όλων των λαών. Τις μορφές που παίρνει αυτός ο αγώνας, μια και έφτασε μέχρι την ένοπλη αντίσταση και απόκρουση, τη δείχνει τόσο ο βαθμός της σοβαρότητάς του όσο και η έκτασή του, από την άποψη της μαζικότητάς του.

" Το κόμμα μας, που βρίσκεται επικεφαλής αυτού του αγώνα, έχει μπροστά του δυσκολότατα καθήκοντα, ένα από τα οποία είναι το οικονομικό πρόβλημα.

" Σεις κατανοείτε τι σημασία έχει στη διεξαγωγή αυτού του αγώνα η απουσία επαρκών χρηματικών

μέσων, ιδιαίτερα στις συνθήκες παρανομίας και διώξεων, που δοκιμάζει τώρα το κόμμα μας.

"Σας παρακαλούμε να μας βοηθήσετε και να ικανοποιήσετε τις σοβαρότατες ανάγκες μας και ελπίζουμε πως γρήγορα θα λάβουμε την απόφασή σας γι' αυτό το θέμα.

" Με συντροφικούς χαιρετισμούς Η Κ.Ε. του Κ.Κ. της Ελλάδας.

*Ο Γραμματέας:
(Ν.Ζ.)*

12.1.47."

Το συνθηματικό "μπ", που συνοδεύει τον τίτλο του ΚΚΣΕ σημαίνει "μπολσεβίκος". Ήταν ακόμη αρκετά νωπή η διάσπαση του κομμουνιστικού κόμματος της Ρωσίας σε μπολσεβίκους και σε μενσεβίκους. Οι μπολσεβίκοι καθάρισαν τους μενσεβίκους δυναμικά -αν και αποτελούσαν πλειοψηφία στο κόμμα- και επέβαλαν την γραμμή τους για την επανάσταση. Ο μακαρίτης Γιάννης Πασσαλίδης, πρόεδρος της ΕΔΑ, ήταν μενσεβίκος όταν ζούσε, ως Πόντιος, στην νότιο Ρωσία πριν έλθει και εγκατασταθεί ως γιατρός στην Θεσσαλονίκη. Γι' αυτό διατηρούσε πάντα τις αποστάσεις του από τους μπολσεβίκους.

Βλέπουμε, λοιπόν, ότι ο Ζαχαριάδης δεν πείθεται στο τηλεγραφικό - και τελεσιγραφικό - μήνυμα του Δημητρώφ. Ο Βούλγαρος ηγέτης τον ειδοποιεί στις 31.12.46 "μη περιμένετε βοήθεια". Τονίζει ότι αυτή είναι και η άποψη των "απάνω", δηλαδή των Ρώσων. Αλλά, δέκα μέρες αργότερα, ο σιδερένιος Αρχηγός του Κ.Κ.Ε. απευθύνεται κατ' ευθείαν στους "απάνω". Και επαναλαμβάνει πως θέλει βοήθεια. "Σεις κατανοείτε", γράφει στον Στάλιν.

Αλλά τι ζητούσε;

Στα αρχεία του Κ.Κ.Ε. εσ. υπάρχει η έκθεση του Κ.Κ.Ε. προς την Μόσχα. Μερικά μόνον σημεία της δημοσιεύσαμε ήδη. Θα δούμε τα τρία βασικά αιτήματά της που συνίστανται στην ουδετεροποίηση της Ελλάδος. Και, εφ' όσον αυτή δεν είναι δυνατή -γιατί ο Στάλιν συμφώνησε τα αντίθετα στην Γιάλτα- στην ανάπτυξη του αντάρτικου κινήματος για το οποίο το Κ.Κ.Ε. ζητάει:

100.000 δολάρια μηνιαίως για τα πολιτικά έξοδα του κόμματος. Το ποσό, με τα νούμερα της εποχής, είναι κολοσσιαίο.

ΤΑ ΑΙΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΜΟΣΧΑ

Ζητάει επίσης οπλισμό, τρόφιμα και ιματισμό για τους αντάρτες. Ιδού το "αιτητικό" της έκθεσης, όπως δημοσιεύθηκε με την επιμέλεια του Φ. Ηλίου στην "Αυγή" της 6.12.79:

"Στη λύση των ακόλουθων προβλημάτων του αγώνα μας έχουμε την ανάγκη της βοήθειάς σας.

1. Εφ' όσον οι Άγγλοι δεν δείχνουν πρόθεση να εγκαταλείψουν την Ελλάδα και η Ελληνική μοναρχοφασιστική κυβέρνηση τους υπηρετεί σε όλα, και παρουσιάζει μπροστά στον ελληνικό λαό την παραμονή των αγγλικών στρατευμάτων στην Ελλάδα σαν εγγύηση από τον κίνδυνο επίθεσης των Βορείων Δημοκρατικών γειτόνων της και ειδικά του Σλαβισμού, θέτουμε υπ' όψη σας την άποψη κατά πόσο συμφέρει και στην πολιτική της ΕΣΣΔ και των Δημοκρατικών χωρών να κηρυχθεί η Ελλάδα ουδέτερη χώρα, κάτω από την εγγύηση των Μεγάλων Δυνάμεων.

2. Για την προετοιμασία 15 - 20.000 ανταρτών μας χρειάζεται η βοήθειά σας. Τον καιρό της Βάρκιζας

κατορθώσαμε να κρύψουμε οπλισμό για 20.000 άτομα. Δυστυχώς το μεγαλύτερο μέρος λόγω της βιαστικής απόκρυψης έπεσε στα χέρια της αντίδρασης ή χάλασε. Η βοήθεια χρειάζεται, επίσης, σε ιματισμό, ακόμα και σε τρόφιμα. (Βλ. Παράρτημα Α').

3. Εκτός από αυτό έχουμε ανάγκη οικονομικής βοήθειας για το Κόμμα, το ΕΑΜ και τα συνεργαζόμενα κόμματα και οργανώσεις, καθώς και για τα θύματα του αγώνα. Όπως φαίνεται από τον πίνακα Β' του παραρτήματος, το γενικό ποσό αυτής της βοήθειας φτάνει στις 150.000 δολ. τον μήνα.

Υπάρχουν και άλλα ζητήματα, στα οποία έχουμε ανάγκη της βοήθειάς σας, όπως η κομματική δουλειά και η προπαγάνδα μας για τον ελληνικό αγώνα στο εξωτερικό, ίδρυση ραδιοσταθμού, η προμήθεια τυπογραφείων και άλλων, που μπορούμε να τα λύσουμε χωριστά με τα αντίστοιχα όργανα, εφ' όσον κατ' αρχή αποφασιστεί αυτό.

ΟΙ ΜΙΣΘΟΦΟΡΟΙ ΤΟΥ ΖΑΧΑΡΙΑΔΗ

Στο παράρτημα για τα οικονομικά του κόμματος, που συνοδεύει την έκθεση, αναφέρεται κάτι το άγνωστο αλλά εξαιρετικά χαρακτηριστικό: από το σύνολο των δαπανών το 38% διατίθεται για την χρηματοδότηση του ΕΑΜ και άλλων εξωκομματικών οργανώσεων, που ελέγχονται όμως ασφυκτικά από το Κ.Κ.Ε. Έτσι αποκαλύπτεται ότι οι "προοδευτικοί" και οι "σοσιαλιστές" που ακολουθούσαν το Κ.Κ.Ε. μέσα στο ΕΑΜ δεν ήταν απλώς πολιτικοί συνοδοιπόροι αλλά και ενσυνείδητοι μισθοφόροι των κομμουνιστών. Το Κ.Κ.Ε. τους κρατούσε στα πόδια τους για να προωθεί πίσω από την δική τους βιτρίνα, τους δικούς του σκοπούς. Από την ανάλυση του απολογισμού που περιέχεται στην έκθεση προκύπτει ότι σε συνολικό ποσό 510 εκατομμυρίων (της εποχής) το 38% διατίθεται για την ενίσχυση του ΕΑΜ και διαφόρων μαζικών φορέων και εξωκομματικών οργανώσεων, 36% διατίθεται για την "Εθνική Αλληλεγγύη", δηλαδή για την περίθαλψη των θυμάτων του μεταβαρκιζιανού κατατρονισμού. Ανά 4,3% για εκδόσεις και ενίσχυση τοπικών κομματικών οργανώσεων. Και 12% για τις κεντρικές λειτουργίες και υπηρεσίες του ΚΚΕ.

Εκείνη την εποχή, όπως αναφέρεται σε άλλο σημείο της εκθέσεως, το Κ.Κ.Ε. διατηρούσε σε δράση "7-8.000 έμπειρα κατώτερα και μεσαία στελέχη", που καθοδηγούσαν όχι μόνον τις οργανώσεις του Κ.Κ.Ε. αλλά κυρίως τα συνδικάτα και τις άλλες εαμικές και "προοδευτικές" οργανώσεις που ανήκαν στο ΕΑΜ και, υποτίθεται, διατηρούσαν την "ανεξαρτησία" τους. Πράγματι στην λαϊκή βάση αυτές οι οργανώσεις όπως άλλωστε και το ΕΑΜ, δεν είχε κομμουνιστές. Αλλά στην κορυφή τα κλειδιά τα κρατούσαν οι έμπειροι επαγγελματίες καθοδηγητές.

ΕΝΑ "ΔΑΝΕΙΟ" ΣΕ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑ

Αποδεικνύεται έτσι ότι με 10.000 έμπειρα στελέχη μια μειοψηφία μπορεί να ελέγξει μεγάλο πλήθος λαϊκών μαζών και, τελικά, να καταλάβει την εξουσία τους μοχλούς της οποίας θα κρατούν οι δικοί της άνθρωποι. Αν αυτή η στρατηγική εφαρμόζεται και σήμερα από το ΚΚΕ είναι κάτι που πρέπει να προβληματίσει άλλους και όχι την ιστορική έρευνα. Σημειώνεται απλώς, χάριν της ιστορίας, ότι σήμερα (Ιανουάριος 1980) εκκρεμεί προς έγκριση στην Νομισματική Επιτροπή αίτηση της "Τυποεκδοτικής Α.Ε." για την εισαγωγή ξένου συναλλάγματος αξίας εκατό εκατομμυρίων δραχμών. Πρόκειται για δάνειο που συνήψε η ανώνυμη αυτή εταιρία από Τράπεζα του Λουξεμβούργου και το αίτημα είναι καθ' όλα νόμιμο. Συμβάλλει μάλιστα και στην ενίσχυση της συναλλαγματικής θέσεως της χώρας. Υπάρχουν δυο μικρές διαφορές:

1ον. Η "Τυποεκδοτική Α.Ε." εκδίδει τον "Ριζοσπάστη" και όλες οι μετοχές της ανήκουν στο Κ.Κ.Ε.

2ον. Στο Λουξεμβούργο λειτουργεί μια σοβιετική Τράπεζα που χρηματοδοτεί τα δυτικά κομμουνιστικά κόμματα για τις επιχειρήσεις τους.

ΤΑ ΝΟΙΚΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ "ΖΥΜΩΣΗ"

Αλλά ας δούμε τι αναφέρει το παράρτημα της εκθέσεως του Κ.Κ.Ε. το 1946 για τα οικονομικά του κόμματος. Γράφει:

"Σήμερα το Κόμμα μας πραγματοποιεί συνολικά έσοδα περί τα 250 εκατομμύρια το μήνα που αντιστοιχούν με 50 περίπου χιλιάδες δολάρια.

"Τα έσοδα αυτά προέρχονται:

α) απ' τις συνδρομές των μελών,

β) απ' τις εισφορές των οπαδών του Κόμματος και

γ) από εισπράξεις που πραγματοποιούνται απ' τις επιχειρήσεις που οργανώθηκαν από διάφορες οργανώσεις του Κόμματος.

"Τα έξοδα φτάνουν τα 350 με 400 εκατομμύρια δραχμές τον μήνα που αντιστοιχούν με 70 - 80 χιλιάδες δολάρια. Η διαφορά αυτή καλύπτονταν μέχρι σήμερα απ' τα αποθεματικά κεφάλαια που είχαμε απ' την περίοδο προ του Δεκέμβρη 1944. Η μεγάλη τρομοκρατία που επικρατεί σ' ολόκληρη την Ελλάδα και η μεγάλη ανεργία και η φτώχεια που υπάρχει στα λαϊκά στρώματα και η διάλυση των κομματικών μας οργανώσεων αποτελούν δυσκολίες που θα εμποδίσουν σοβαρά από δω και μπρος την πραγματοποίηση των εσόδων που πραγματοποιούνταν μέχρι σήμερα.

"Ενώ τα έξοδα καθημερινά αυξάνουν με το μεγάλωμα της ακρίβειας και των προσθέτων εξόδων που επιβάλλονται εξαιτίας της οργάνωσης του παράνομου μηχανισμού των κομματικών μας οργανώσεων.

"Ένα - δύο παραδείγματα χαρακτηριστικά για την ακρίβεια και τα τεράστια έξοδα που απαιτούνται: για να γίνει μια οποιαδήποτε συγκέντρωση σε κλειστό χώρο στην Αθήνα χρειάζονται για ενοίκιο της αίθουσας και για τη ζύμωση πάνω από 5 εκατομμύρια δραχμές ή 1000 δολάρια. Τέτοιες συγκεντρώσεις γίνονται μια - δυο και περισσότερες τη βδομάδα. Για να νοικιαστεί στην Αθήνα σπίτι να καθίσει ένα στέλεχος χρειάζονται να προπληρωθούν για ένα χρόνο πάνω από 1.000 δολάρια".

Έτσι φανερώνεται και ένας επί πλέον λόγος για τον οποίο το Κ.Κ.Ε. αγωνίζεται κατά της ανατιμήσεως των ενοικίων. Δεν μπορεί να πληρώνει πολλά και τον μεγάλο αριθμό των σπιτιών που νοικιάζει κάτω από ψευδεπίγραφα ονόματα για να τα χρησιμοποιεί σαν "γιάφκες" για την ανάπτυξη της παράνομης δουλειάς του! Πέρα από αυτό όμως εκείνο που χρειάζεται το 1946 είναι περισσότερα όπλα, άρβυλα, ρούχα και πυρομαχικά.

Οι αντάρτες συγκεντρώνονται στα μακεδονικά βουνά: Πελοπόννησος, Ρούμελη και Ήπειρος έχουν μόνον ανά 150

Στα τέλη του 1946 οι αντάρτες του Κ.Κ.Ε. ξεπερνούσαν τις τέσσερις χιλιάδες σε όλη την χώρα, ενώ η ηγεσία του κομμουνιστικού κινήματος, που παρέμεινε νόμιμη, υπολόγιζε ότι μπορούσε να αυξήσει τις ένοπλες δυνάμεις της σε 15.000 έως και 20.000 άνδρες μέσα στους αμέσως προσεχείς μήνες υπό την προϋπόθεση ότι η Μόσχα και οι βαλκανικοί σύμμαχοί της θα πρόσφεραν την υποσχρημένη βοήθεια. Στην έκθεσή του, που διαβιβάσθηκε δια του Δημητρώφ τον Σεπτέμβριο 1946 και που αντίγραφο της παρέλαβε στις 3 Οκτωβρίου 1946 ειδικός Ρώσος απεσταλμένος στο Βελιγράδι από τα χέρια του Ιωαννίδη, το Κ.Κ.Ε. αναφέρει τους ακόλουθους αριθμούς των ανταρτών του κατά περιοχές:

Μακεδονία: 1.180 αντάρτες και αντάρτισσες που κατανέμονται ως εξής:

Χαλκιδική 250, Νιγρίτα -Σέρρες 150, Κιλκίς 70, Πάικο - Καϊμακτσαλάν 350, Βέρμιο 250, Πιέρια Όλυμπος 350, Πίνδος - Βόιο 350, Βίτσι - Σινάτσικο 200, Δράμα-Καβάλα 60 και Έβρος 150. (Ο Έβρος είναι Θράκη, αλλά η έκθεση τον περιλαμβάνει στην Μακεδονία)

Θεσσαλία: 1.400 ως εξής:

Νότ. Όλυμπος 300, Χάσια 400, Πίνδος (Θεσσαλική) 400, Πήλιο 50, Διάφορα συγκροτήματα 250.

Ήπειρος: 150, περίπου.

Στερεά: περίπου 150.

Πελοπόννησος: 150 περίπου.

Βλέπουμε έτσι ότι ο κύριος όγκος των ανταρτών βρίσκεται στην Μακεδονία, όπου οι αντάρτες είναι περισσότεροι από τους μισούς όλης της υπόλοιπης χώρας. Η συγκέντρωση των δυνάμεων αυτών δεν είναι τυχαία. Υπηρετεί το σχέδιο για τον διαμελισμό της Ελλάδος σε δύο κομμάτια: στον βορρά υπό κομμουνιστικό καθεστώς και στον νότο υπό δημοκρατικό κοινοβουλευτικό καθεστώς. Τούτο άλλωστε αποτελεί και τον κύριο στόχο του στρατιωτικού σχεδίου "Λίμνες" βάσει του οποίου ξεκινάει το αντάρτικο.

Οι δυνάμεις όμως του Κ.Κ.Ε. είναι βέβαια, πολύ μεγαλύτερες από ό,τι οι αντάρτες του. Το 1946, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της ηγεσίας του, το Κ.Κ.Ε. έχει 295.000 μέλη του κόμματος, αλλά εμφανίζει μόνον 45.000 μέλη. Τις υπόλοιπες 250.000 μέλη τις "εξεχώρησε" στο λεγόμενο Αγροτικό Κόμμα, που ουσιαστικά αποτελεί ένα δεύτερο Κ.Κ.Ε. στις αγροτικές περιοχές.

Ο διαχωρισμός έγινε για λόγους πολιτικούς και δογματικούς. Πολιτικά γιατί το Κ.Κ.Ε. ήθελε να παρουσιάζει όσο το δυνατόν πλατύτερο Λαϊκό Μέτωπο, έστω και αν αυτό απετελείτο μόνον από δικές του δυνάμεις ή από αριστερές δυνάμεις ελεγχόμενες στην κορυφή από τα κομματικά στελέχη του Κ.Κ.Ε., όπως συνέβη με τα άλλα κόμματα του ΕΑΜ.

Δογματικά γιατί το Κ.Κ.Ε. ήταν "κόμμα της εργατικής τάξης" και, συνεπώς δεν τολμούσε να αφήσει την πρωτοπορία στην αγροτιά, αν και η Ελλάδα ήταν τότε κατά 70% αγροτική χώρα με αγροτικό πληθυσμό και αγροτική οικονομία. Το Κ.Κ.Ε. δεν τόλμησε ή δεν μπόρεσε να συλλάβει αυτήν την πραγματικότητα, που έρχονταν αντίθετη προς το δόγμα του, το οποίο θέλει πρώτους τους εργάτες των πόλεων. Αλλά τότε δεν υπήρχαν εργάτες! Τούτο το έλυσε πρώτος ο Μάο Τσε Τουνγκ και αργότερα ο Τίτο, που ενοποίησαν την έννοια του εργάτη και του αγρότη και έτσι διεξήγαγαν

νικηφόρα τους αγώνες τους με κύρια δύναμη την αγροτιά.

Πρέπει να σημειωθεί ότι μεταξύ Δεκεμβρίου 1944 και Αυγούστου 1946 το Κ.Κ.Ε. έχασε, όπως ομολογεί, 140.000 εγγεγραμμένα μέλη του, τα οποία διαφώνησαν με την τακτική των σφαγών στα Δεκεμβριανά, τρόμαξαν και διαχώρισαν την θέση τους.

Η ΔΥΝΑΜΗ ΤΟΥ Κ.Κ.Ε.

Το σχετικό απόσπασμα της εκθέσεως του Κ.Κ.Ε. προς το ΚΚΣΕ έχει ως εξής:

"Στη διάρκεια του απελευθερωτικού αγώνα το Κόμμα μας έγινε Κόμμα μαζικό. Δημιούργησε παντού οργανώσεις και στο τελευταίο χωριό. Ο αριθμός των μελών του έφτασε στο Δεκέμβρη του 1944 στα 420.000 μέλη. Σ' αυτή την περίοδο δημιουργήθηκαν πολλές χιλιάδες κατώτερα και μεσαία στελέχη. Σήμερα ο αριθμός των μελών του Κόμματος είναι 45.000 περίπου.

"Η διαφορά αυτή οφείλεται στους εξής λόγους:

α) Ύστερα από την απόφαση του 7ου Συνεδρίου του Κόμματος (Οκτώβρης, 1945) για την πραγματοποίηση της πολιτικής ενότητας στο χωριό, πέρασαν στο Αγροτικό Κόμμα περίπου 250.000 μέλη, μαζί με όλα τα αγροτικά στελέχη.

β) Με την εκκαθάριση που έγινε στο Κόμμα μας ύστερα από τη Συμφωνία της Βάρκιζας αποκλείστηκαν 20 - 25.000 μέλη και

γ) Τα υπόλοιπα διέρρευαν μετά τον Δεκέμβρη του 1944.

Σήμερα έχουμε 7 - 8.000 έμπειρα, κατώτερα και μεσαία στελέχη στις καθοδηγήσεις των Κομματικών οργανώσεων της Βάσης, στις Αχτιδικές Επιτροπές Πόλης, στα Συνδικάτα και στις άλλες εσωκομματικές οργανώσεις".

ΟΙ ΜΙΣΘΟΦΟΡΟΙ ΤΟΥ Κ.Κ.Ε.

Πέρα από αυτούς τους ανθρώπους του όμως το Κ.Κ.Ε. ασκούσε ακόμη μεγάλη επίδραση σε ευρύτερες λαϊκές μάζες που παρέμεναν εντεταγμένες στο ΕΑΜ το οποίο καθοδηγούσαν οι κομμουνιστές οι οποίοι και το χρηματοδοτούσαν αφιερώνοντας σ' αυτό το 38% του συνόλου των κομματικών δαπανών τους.

Η έκθεση του Ζαχαριάδη προς τους Ρώσους αναφέρει σχετικά τα ακόλουθα:

"Ο πολιτικός συνασπισμός των Κομμάτων του ΕΑΜ εξακολουθεί να παραμένει η βασική μεγάλη αναγεννητική δύναμη του Ελληνικού Λαού. Διατηρεί τις δυνάμεις του και τη συνοχή του παρά τις λυσσασμένες προσπάθειες της αντίδρασης να το διασπάσει με τις συλλήψεις των ηγετικών στελεχών του (Μακεδονία, Θεσσαλία, Πελοπόννησο) και με άλλα μέσα. Το ΕΑΜ συνδυάζει τη μορφή Συνασπισμού Κομμάτων με τη μορφή της μαζικής λαϊκής οργάνωσης.

"Σε σχέση με την πάλη για τη Δημοκρατία, με πρωτοβουλία του Κόμματός μας ιδρύθηκε το κίνημα των Δημοκρατικών Συλλόγων. Είναι αλήθεια ότι τα δημοκρατικά κόμματα της Δεξιάς δεν είδαν με καλό μάτι αυτή την κίνηση. Όμως το κίνημα σημείωσε μεγάλη επιτυχία, γιατί κατόρθωσε να κινήσει δημοκρατικά στρώματα έξω από την επιρροή του ΕΑΜ. Επικεφαλής του είναι ο πρώην στρατηγός Οθωναίος (και άλλοι στρατηγοί, ναύαρχοι και αστοί πολιτικοί), άνθρωπος με μεγάλο κύρος και όχι

πρόθυμος σε όλα τα κελεύσματα της Αγγλίας.

"Δημοκρατική συνεργασία έχουμε με τον πρώην υπουργό των Εξωτερικών Σοφιανόπουλο, που έχει κηρυχθεί ενάντια στον μονόπλευρο προσανατολισμό της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής και υπέρ των φιλικών σχέσεων με τη Σοβιετική Ένωση. Επίσης με την ΕΛΔ -ΣΚΕ, που επιδιώκει χωρίς επιτυχία να παίξει τον ρόλο του Ελληνικού Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος τύπου Δυτικής Ευρώπης."

Κινητοποιώντας αυτές τις δυνάμεις το Κ.Κ.Ε. πετυχαίνει ακόμη σημαντικές πολιτικές νίκες. Χρησιμοποιεί ως μοχλό τις απεργίες στις οποίες εντάσσονται όλοι οι εργαζόμενοι χωρίς να πολυενδιαφέρονται - ή να συνειδητοποιούν - ότι υπηρετούν την κομμουνιστική ανταρσία. Γράφει σχετικά στην έκθεσή της η Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. (ουσιαστικά ο Ν. Ζαχαριάδης) προς την Μόσχα:

"Η μαζική πάλη συνδυασμένη με τον αντάρτικο αγώνα, που έχει σκοπό να εξαρθρώσει τις προσπάθειες των Βρετανών και του μοναρχοφασισμού και να ανεβάσει το λαϊκό δημοκρατικό κίνημα σε ανώτερες μορφές στην κατάλληλη στιγμή για το διώξιμο των Άγγλων και την ανατροπή της μοναρχίας είναι το άλλο βασικό γνώρισμα στην εσωτερική κατάσταση της Ελλάδας.

"Επικεφαλής των αγώνων βρίσκεται η εργατική τάξη.

Στο διάστημα που μας πέρασε είχαμε μαζικές απεργίες διαμαρτυρίας για τα οικονομικά ζητήματα και τα τρομοκρατικά μέτρα (γενική απεργία Γενάρη 1946, σειρά από 24ωρες απεργίες και γενική απεργία Ιούνη - Ιούλη 1946).

Είναι αλήθεια ότι οι τελευταίοι έκτακτοι νόμοι, σε συνδυασμό με την απεργοσπαστική δράση των φασιστών στα Συνδικάτα που δυνάμωσε, έκαναν την οργάνωση των απεργιών πιο δύσκολη.

"Μεγάλες δημοκρατικές συγκεντρώσεις έγιναν επανειλημμένα στην Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Δράμα, Καβάλα κ.ά. Οι τελευταίες πανδημοκρατικές συγκεντρώσεις για το δημοψήφισμα στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη ήταν απ' τις μεγαλύτερες 350.000 στην πρωτεύουσα 100.000 στην Θεσσαλονίκη".

ΟΙ ΔΙΑΘΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΑΖΩΝ

Παρ' όλα αυτά ο λαός αρχίζει προοδευτικά να συνειδητοποιεί την κατάσταση και αντιδρά σταδιακά στις κομμουνιστικές απεργίες. Γράφει η έκθεση του Κ.Κ.Ε.:

"Παρά τις αναπόφευκτες αλλαγές στις διαθέσεις ιδιαίτερα των ενδιαμέσων στρωμάτων, στις βασικές μάζες των εργαζομένων επικρατεί το πνεύμα της αντίστασης ενάντια στην αντίδραση".

Αρχίζουν λοιπόν να "αλλάζουν οι διαθέσεις των ενδιαμέσων στρατευμάτων". Και στο μεταξύ φουντώνει το αντάρτικο στα μακεδονικά βουνά και στην Βόρειο Θεσσαλία. Αλλά οι αντάρτες δεν προέρχονται από την εργατιά ή τους άλλους εργαζομένους. Είναι αγρότες. Λέει το Κ.Κ.Ε.:

"Πολλοί αγρότες και άλλα στελέχη του Λαϊκού Κινήματος υποχρεώθηκαν να καταφύγουν στα βουνά".

ΤΟ "ΑΛΛΟΘΙ" ΤΩΝ ΔΙΩΞΕΩΝ

Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι η έξοδος των ανταρτών στο βουνό παρουσιάζεται από το Κ.Κ.Ε. σαν φυσική απόρροια των καταπιεστικών μέτρων και των καταδιώξεων που εξαπέλυσε εναντίον των κομμουνιστών η Δεξιά. Σ' αυτό συμφωνούν όλοι ανεξαιρέτως οι κομμουνιστές, αλλά και οι λοιποί

αριστεροί.

Πράγματι υπάρχουν πολλές μαρτυρίες εκτός του κομμουνιστικού χώρου που μιλούν για διώξεις και ακόμη για αυτοδικίες σε βάρος των ανδρών του ΕΛΑΣ και των οπαδών του ΕΑΜ, που δεν ήταν απαραίτητα και κομμουνιστές. Οι βιαιότητες όμως αυτές υπήρξαν το αναπόφευκτο και μοιραίο αποτέλεσμα των ωμοτήτων, των σφαγών και των διωγμών που συστηματικά είχε εξαπολύσει το Κ.Κ.Ε. από το 1943 εναντίον οιοδήποτε δεν υποτάσσονταν στην δική του "γραμμή". Δεν πρόκειται να απαριθμηθούν οι ωμότητες εδώ. Απλώς σημειώνονται τα αίτια των μετέπειτα ακροτητών που βέβαια, μπορεί να μη δικαιολογούνται, αλλά ως ένα σημείο αιτιολογούνται. Έτσι δεν ήσαν λίγοι εκείνοι που βρέθηκαν με το όπλο στα χέρια παρά το πλευρό του Κ.Κ.Ε. από αντίδραση στην καταπιεστική εκείνη περίοδο των εκρήξεων, η οποία πάντως ούτε κατά φαντασία είναι δυνατόν να συγκριθεί με τις φρικαλεότητες που διέπραξαν οι κομμουνιστές με τις ομηρίες, τις ομαδικές σφαγές και τις εκτελέσεις. Το γεγονός άλλωστε ότι στην Ήπειρο, στην Πελοπόννησο, στην Ρούμελη δεν υπήρχαν παρά μόνον ανά 150 αντάρτες στο τέλος του 1946, σύμφωνα με την έκθεση του Κ.Κ.Ε., σημαίνει ότι οι υποτιθέμενοι "καταδιωγμένοι" ήσαν ελάχιστοι μέσα στο σύνολο του πληθυσμού. Ενώ, αντίθετα, στην Μακεδονία όπου το Κ.Κ.Ε. σχεδίαζε να εγκαταστήσει το δικό του χωριστό κράτος οι "καταδιωγμένοι" ξεπέρασαν τις 2.100 κατά την ίδια περίοδο. Αυτό αποδεικνύουν τουλάχιστον τα στοιχεία του κομμουνιστικού κόμματος, το οποίο, σημειωτέον, όχι μόνον απεκήρυξε τους υποτιθεμένους "καταδιωγμένους" που με επί κεφαλής τον Άρη Βελουχιώτη δεν αναγνώρισαν την Συμφωνία της Βάρκιζας αλλά και τους οδήγησε στην συντριβή, κόβοντάς τους κάθε επικοινωνία, και χαρακτηρίζοντας τον Βελουχιώτη με προσωπική δήλωση του Ζαχαριάδη ως "Μιζέρια" και τυχοδιώκτη. Ήταν δε τότε το έτος 1945 οπότε τα πάθη ήσαν πιο θερμά και συνεπώς θα 'πρεπε να διεπράττοντο περισσότερες βιαιότητες σε βάρος των ΕΛΑΣιτών. Τέλος πάντων. Τα ντοκουμέντα του Κ.Κ.Ε. αποκαλύπτουν ότι η ανταρσία δεν ήταν αποτέλεσμα των διώξεων αλλά σχεδιασμένη εκτός Ελλάδος ένοπλη επίθεση κατά του ελληνικού Λαού. Είναι μάλιστα χαρακτηριστικό ότι όσο φούντωνε το αντάρτικο, τόσο φυσικά εντεινόνταν οι διώξεις, οι εξορίες, οι φυλακίσεις των αριστερών, που έτσι έπεσαν θύματα της τακτικής του δικού τους - ή συμμάχου τους - κόμματος: του Κ.Κ.Ε.

ΤΟ "ΚΑΤΗΓΟΡΩ" ΤΟΥ ΜΑΡΚΟΥ

Ο Μάρκος Βαφειάδης, που οργάνωσε τον συμμοριτοπόλεμο στα βουνά από το καλοκαίρι του 1946, απευθύνει για τον λόγο αυτό ένα βαρύτατο κατηγορητήριο κατά του Νίκου Ζαχαριάδη, τον οποίο καταγγέλλει, ότι ενώ είχε δώσει το "πράσινο φως" για να βγουν οι κομμουνιστές στο βουνό, δεν οργάνωσε την μαζική έξοδο και έδωσε έτσι τον καιρό στην ελληνική κυβέρνηση να αμυνθεί, να συλλάβει την αφρόκρεμα του κόμματος και να την εξουδετερώσει κόβοντας όλες τις εφεδρείες των πόλεων.

Στην γνωστή συνέντευξή του προς τον "Ελληνικό Βορρά" (2 Αυγούστου 1978) ο Μάρκος λέει στο μαγνητοφωνημένο "κατηγορώ" του τα εξής:

"Εγώ βγήκα στο αντάρτικο τέλη Ιούλη 1946.

Με προσωπική εντολή του Ζαχαριάδη. Όταν βγαίνω, λοιπόν στο βουνό δεν μπαίνει σε μένα καθήκον να δημιουργήσω στρατό να κάνω μαζικό παρτιζάνικο κ.λ.π. Απλώς παίρνω εντολή αυτούς τους καταδιωκόμενους που κρύβονταν στο βουνό για να μη σκοτωθούν από τις τρομοκρατικές ομάδες να τους περιμαζέψω κάπως σε ομάδες, να εξοπλισθούν και μερικές χιλιάδες, 2 -3 χιλιάδες που θα γίνονταν για να χρησιμοποιηθούν σαν μια δύναμη κρούσης, σαν ένα μέσον εκβιασμού για την υποβοήθηση του έργου της γραμμής για την ιδανική λύση.

"Συνεπώς η καθοδήγηση, δηλαδή ο Ζαχαριάδης δεν βάζει ούτε ζήτημα για ένοπλο αγώνα. Και εδώ

το συμπέρασμα είναι:

"Ενώ μιλάμε για ειρηνική πορεία, για ειρηνική λύση του προβλήματος, δεν κάνουμε ούτε απόλυτη χρήση της ειρηνικής πολιτικής μας ούτε ολοκληρωμένα ακολουθούμε τον ένοπλο δρόμο.

"Επί δύο χρόνια τουλάχιστον το ΚΚΕ ακολουθεί μία ερμαφρόδιτη μεσοβέζικη γραμμή η οποία φέρνει το φοβερό αποτέλεσμα ούτως ώστε να βρεθούμε γυμνοί στα τέλη του 1947 όταν πια αποφασίζει τελικά ο Ζαχαριάδης ο ίδιος να κλείσει τα γραφεία του Κόμματος που ουσιαστικά είχαν κλείσει διότι δεν υπήρχε ούτε οργάνωση ούτε τίποτα. Χιλιάδες κόσμος είχε στο μεταξύ μαντρωθεί και εξουδετερωθεί. Χάσαμε όλες τις δυνάμεις μας. Έχω αριθμούς. 20.000 φυλακισμένοι, 50.000 καταδικωμένοι, 1.300 δολοφονημένοι από τις φασιστικές συμμορίες, 8.300 τραυματισμένοι, 32.000 βασανισμοί και 20.000 λεηλασίες και καταστροφές σπιτιών.

"Και μόνο τότε κατά τον Οκτώβρη του 1947 στην τρίτη ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ μπαίνει ζήτημα για ένοπλο αγώνα και εκφράζεται, σύμφωνα με απόφαση της ηγεσίας, όλο μας το κίνημα πια ένοπλα. Όταν πια ουσιαστικά είχε χαθεί η ευκαιρία και οι δυνατότητες για την δημιουργία ενός στρατού.

"Μέχρι τότε από το 1946 μέχρι τα μέσα του 1947 και λίγο παραπάνω μέχρι τον Ιούνιο - Ιούλιο του 1947 εμείς είχαμε δυνατότητα να φτιάξουμε καλό και γερό στρατό, 60 - 70 χιλιάδες άντρες περίπου. Από κει και πέρα αρχίζει η κάτω βόλτα.

"Ακόμη και κατά το 1947 εάν ακολουθούσαν μια πολιτική προσαρμοσμένη στη νίκη όπως μπορούσε να είναι προηγουμένως αλλά για ένα καλό και έντιμο αποτέλεσμα με μια συμφωνία ας πούμε, η οποία θα δημιουργούσε για το κίνημά μας μια κατάσταση ευνοϊκής ύπαρξης, με νόμιμο το κόμμα, τις οργανώσεις, χωρίς φυλακισμένους, εξόριστους κ.λ.π."

Από τα επίσημα και έγγραφα ντοκουμέντα του Κ.Κ.Ε. που τώρα μόλις (Δεκέμβριος 1979) αποκαλύφθηκαν γίνεται, βέβαια, φανερό ότι ο Ν. Ζαχαριάδης ήταν προσανατολισμένος στον ένοπλο αγώνα και τον ετοίμαζε, αλλά δεν είχε πάρει ακόμη την απαραίτητη βοήθεια που του είχε υποσχεθεί ο Στάλιν. Εδώ βρίσκεται το σκοτεινό σημείο. Αλλά από τον Δεκέμβρη του 1946 τα πράγματα ξεκαθαρίζουν πάλι:

1ον. - Οι Ρώσοι ειδοποιούν το Κ.Κ.Ε. δια του Δημητρώφ να μη αναπτύξει το αντάρτικο κίνημα, αλλά να διατηρήσει απλώς μια φωτιά και να επιδιώξει με πολιτικά μέσα τον συμβιβασμό.

2ον. - Ο ίδιος ο Δημητρώφ με το τηλεγράφημά του της 31ης Δεκεμβρίου 1946 προς το Κ.Κ.Ε. προειδοποιεί την ελληνική ηγεσία να μη περιμένει καμιά βοήθεια.

Παρά ταύτα ο Ζαχαριάδης προχωρεί. Απευθύνεται προσωπικά στον Στάλιν στις αρχές Ιανουαρίου 1947 και, από κει και πέρα, κλιμακώνει όλες τις ενέργειες για τον πόλεμο. Στο μεταξύ τα πολύτιμα στελέχη του συλλαμβάνονται, εξορίζονται, φυλακίζονται εξουδετερώνονται. Το Κράτος αμύνεται κατά της ανταρσίας και κόβει τις ρίζες της. Πολύ αργότερα θα γίνουν αντιληπτά τα αποτελέσματα αυτής της (ερμαφρόδιτης και ύποπτης όπως την χαρακτηρίζει ο Μάρκος) πολιτικής του Κ.Κ.Ε. και προσωπικά του Ζαχαριάδη. Μα τότε είναι πολύ αργά πια. Έχει επέλθει η καταστροφή, τόσο για την Ελλάδα όσο και για τους οπαδούς του Κ.Κ.Ε.

Ποιες όμως ήσαν το 1946 οι προοπτικές του αντάρτικου;

Ο Ζαχαριάδης αποκαλύπτει στον Στάλιν: η απόφαση για το νέο αντάρτικο ελήφθη σε Ολομέλεια της Κ. Ε. τον Φλεβάρη 1946

Ο Μάρκος Βαφειάδης, που υπήρξε ο αρχικαπετάνιος και οργανωτής του συμμοριτοπολέμου, λέει το καλοκαίρι του 1978 ότι, αν ο Ζαχαριάδης δεν τηρούσε την ύποπτη - κατά Μάρκον - και επαμφοτερίζουσα στάση του το 1946, το Κ.Κ.Ε. μπορούσε να βγάλει στο βουνό 60-70 χιλιάδες αντάρτες. Είναι αναμφισβήτητα υπερβολή. Γιατί, αν υπήρχε το ανθρώπινο υλικό, δεν υπήρχε το άψυχο. Λείπανε τα όπλα, ο εφοδιασμός, τα ρούχα, τα άρβυλα.

Τα ζήτησε όλα αυτά - και μάλιστα με πολύ μετριοπαθέστερους αριθμούς - το Κ.Κ.Ε. στην έκθεσή του με την έκκληση για βοήθεια προς το ΚΚΣΕ αλλά οι Ρώσοι "συμβούλεψαν" να μη αναπτυχθεί καθολικός πόλεμος. Απλώς να συντηρηθεί στα βόρεια ελληνικά σύνορα μια παρτιζάνικη φωτιά. Όλα τα άλλα να λυθούν με πολιτικούς αγώνες. Και στο αίτημα για δέκα χιλιάδες ζεύγη άρβυλα π.χ. δόθηκε μια πολύ αργοπορημένη απάντηση με χίλια μόνον ζεύγη. Παρά ταύτα το γεγονός ότι, 4 μήνες αργότερα (Μάιος 1947) ο Ζαχαριάδης αναφέρει στον Στάλιν ότι έβγαλε κιόλας στο βουνό 20.000 αντάρτες, σημαίνει ότι υπήρχαν αρκετές δυνατότητες.

Τότε όμως γενική ήταν και ακράδαντη σχεδόν η πεποίθηση τόσο στην Αριστερά όσο και στην Δεξιά ότι η Σοβιετική Ένωση και οι Βαλκάνιοι κομμουνιστές θα δώσουν και έδιδαν μαζική βοήθεια. Η βοήθεια δεν ήταν αρκετή για καθολικό πόλεμο, όπως τον εξαπέλυσε ο Ζαχαριάδης, και κυρίως η βοήθεια δεν ήταν έγκαιρη. Αυτό προκύπτει από τα επίσημα ντοκουμέντα του Κ.Κ.Ε. που απεκάλυψε τελευταία με το επίσημο δημοσιογραφικό του όργανο το Κ.Κ.Ε. εσ.

Πάντως η εντύπωση για μαζική βοήθεια ήταν αυτή. Έτσι ο Γούσιας, περιγράφοντας μια δραματική πορεία μέσα στα χιόνια με μια φάλαγγα επιστρατευθέντων χωρικών τον χειμώνα του 1947, αναφέρει σε ένα σημείο του βιβλίου του, που θα δημοσιεύουμε παρακάτω, ότι ο Στρατός κύκλωσε τις δυνάμεις του και τους άοπλους χωρικούς στον Όλυμπο. Τότε οι καπετάνιοι του ζήτησαν να στείλει σήμα στο Γενικό Στρατηγείο των ανταρτών, στον Γράμμο, με το οποίο να ζητήσει αεροπορικές ρίψεις εφοδίων καθώς και αεροπορική κάλυψη. Οι κομμουνιστές δεν είχαν ποτέ αεροπλάνα, βέβαια. Πίστευαν όμως -ακόμη και στην κορυφή της στρατιωτικής ηγεσίας τους ότι... έχουν. Τόση ήταν η πεποίθησή τους. Και ο Γούσιας ομολογεί ότι το πίστεψε κι ο ίδιος και έστειλε το σήμα στον Γράμμο, στον Μάρκο, για να σταλούν... κομμουνιστικά πολεμικά και μεταγωγικά αεροπλάνα στον Όλυμπο. Έκρηξη παράνοιας.

ΤΟ ΚΚΕ ΖΗΤΑ ΑΥΤΟΜΑΤΑ

Η αλήθεια ήταν διαφορετική. Το 1946 το Κ.Κ.Ε. έγραφε στην Μόσχα ότι διαθέτει εφόδια για να οπλίσει δώδεκα χιλιάδες άνδρες, αλλά σύγχρονο αυτόματο οπλισμό είχε μόνον για 4.000. Οι υπόλοιποι θα είχαν τουφέκια, από εκείνα που κρύψανε μετά την Βάρκιζα. Γι' αυτό το Κ.Κ.Ε. ζητούσε αυτόματα όπλα και για τους άλλους 8.000 άνδρες που επρόκειτο να βγάλει στο βουνό. Έλειπε όμως τελείως ο ματισμός και η υπόδηση. Τα τρόφιμα περιορισμένα. Γράφει στην έκθεση του το Κ.Κ.Ε. τα εξής:

"Το καλοκαίρι του 1946 ο αγώνας άρχισε να περνάει σε οργανωμένη δράση αντάρτικων ομάδων, από παλιούς και νέους αντάρτες.

"Οι ομάδες αυτές, αν και ανεπίσημες, βρίσκονται κάτω από τον έλεγχο και την καθοδήγησή μας.

"Τον Αύγουστο υπήρχαν στα κυριότερα βουνά της Ελλάδος ιδίως στην Μακεδονία και Θεσσαλία, περίπου 4.000 αντάρτες εξοπλισμένοι. Οι αντάρτικες ομάδες έχουν δώσει ως τώρα αξιόλογα χτυπήματα στους σταθμούς χωροφυλακής και στρατού και σε εστίες εξοπλισμένων μοναρχικών

συμμοριών.

"Η δράση των ανταρτών είναι το πιο νευραλγικό σημείο για τους Άγγλους και την κυβέρνηση. Βρίσκουν τη συμπάθεια μεγάλου μέρους του εργαζομένου πληθυσμού στα χωριά και στις πόλεις και σε αρκετά μέρη ενθαρρύνουν το Δημοκρατικό Κίνημα κλονίζοντας τις προσπάθειες του μοναρχοφασισμού να κάμψει το ηθικό του. Εκτός απ' αυτό δίνουν διέξοδο σε πλήθη από διωκόμενους αγωνιστές, που δεν μπορούν να σταθούν πουθενά.

Άλλο τόσο όμως είναι αλήθεια πως σε σύγκριση με την εποχή της γερμανοϊταλικής κατοχής οι σημερινές συνθήκες παρουσιάζουν πολύ μεγαλύτερες δυσκολίες και πρώτ' απ' όλα γιατί η σημερινή κατοχή και η κυβέρνηση είναι σε θέση να παρατάξει σοβαρότερη ελληνική δύναμη (στρατός, συμμορίες, πράκτορες, οπαδούς) που είναι γνώστες των συνθηκών του ανταρτοπολέμου και ελέγχει καλύτερα τα χωριά.

"ΔΕΝ ΜΠΟΡΟΥΜΕ ΜΟΝΟΙ ΜΑΣ"

" Η Κυβέρνηση, με την άμεση εποπτεία - καθοδήγηση της βρετανικής στρατιωτικής αποστολής, για να διαλύσει τους αντάρτες και να τρομοκρατήσει το χωριό πριν το Δημοψήφισμα, οργάνωσε μεγάλες εκκαθαριστικές επιχειρήσεις με τη συμμετοχή όλων των όπλων (και τανκς και αεροπορία).

Έγιναν τέτοιες στη Θεσσαλία, Χαλκιδική, Κεντρική και Δυτική Μακεδονία. Ωστόσο, λόγω της ελαστικής τακτικής των ανταρτών δεν είχαμε σοβαρές απώλειες σ' αυτές και το μόνο χειροπιαστό αποτέλεσμα είναι ότι υποφέρει ο πληθυσμός. Τώρα οι επιχειρήσεις αυτές και οι έκτακτοι νόμοι επεκτείνονται και στη Νότιο Ελλάδα.

" Για να εκπληρώσει ο αντάρτικος αγώνας αποτελεσματικά τους σκοπούς που βάζει η σημερινή πολιτική κατάσταση πρέπει να ενισχυθούν και ν' αυξηθεί ο αριθμός των ανταρτών.

" Η προοπτική μας είναι ν' ανεβούν σύντομα σε 15-20.000 πολεμιστές. Άρχισε κι όλας η δουλειά προς αυτήν την κατεύθυνση. Παίρνονται μέτρα για το συντονισμό της δράσης τους.

" Ποια θα είναι η παρά πέρα εξέλιξη της πάλης, αυτό εξαρτάται όχι μόνο από τις εσωτερικές συνθήκες αλλά και από τις διεθνείς.

"Πάντως σήμερα, έχοντας υπ' όψη και τις ιδιαίτερες δυσκολίες του χειμώνα που πλησιάζει, δεν είμαστε σε θέση μόνοι μας ν' αντιμετωπίσουμε όλες τις ανάγκες του αντάρτικου αγώνα".

"ΞΥΠΟΛΗΤΟΙ ΟΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟΙ"

Και η Έκθεση, αφού αναφέρει λεπτομερώς την κατανομή των ανταρτικών δυνάμεων, που συνοψίζονται σε 4.030 ακριβώς, συνεχίζει:

"Οι πιο πάνω άνδρες έχουν ελαφρό οπλισμό. Ότι δηλ. χρειάζεται στη μορφή του αγώνα που κάνουμε σήμερα. Έχουν ανάγκη 1) από αυτόματο οπλισμό α) οπλοπολυβόλα β) ατομικά αυτόματα (Στεν - Στάγερ) και πυρομαχικά, κυρίως για τα ατομικά αυτόματα, 2) χειροβομβίδες αμυντικές, 3) εκρηκτικά, 4) Πιάτ (Μπαζούκας).

"Από τους (4.000) τέσσερις χιλιάδες οι περισσότεροι είναι ξυπόλητοι και δεν έχουν γερά ρούχα.

" Μέχρι σήμερα τρέφονται με τα τρόφιμα που προσφέρει ο λαός. Τρέφονται όχι ικανοποιητικά.

Αποθέματα δεν έχουν. Η προσπάθεια που γίνεται τώρα δεν θα εξασφαλίσει ό,τι χρειάζεται για τους χειμερινούς μήνες, που θα είναι δύσκολοι. Πολύ περισσότερο τώρα που αυξάνουν αριθμητικά συνεχώς.

Η προσπάθεια για την αυτοσυντήρησή τους (εισφορές του λαού) βρίσκει πιότερες δυσκολίες απ' ό,τι στην κατοχή.

" Για να φθάσουμε μέχρι τον αριθμό των (20.000) είκοσι χιλιάδων πρέπει νάχουμε στη διάθεσή μας τα αναγκαία μέσα σε οπλισμό - ιματισμό - τρόφιμα - φαρμακευτικό υλικό.

" Οι δυνατότητες που έχουμε είναι:

"1) Οπλισμός: Μπορούμε να οπλίσουμε το πολύ (12.000) δώδεκα χιλιάδες άνδρες με ατομικό οπλισμό και ελάχιστο αυτόματο. Σήμερα με τους 4.000 άνδρες έχουμε ανεπάρκεια σε αυτόματο οπλισμό. Συνεπώς χρειάζεται εντελώς νέος οπλισμός για τους υπόλοιπους (8.000) οκτώ χιλιάδες και αυτόματος οπλισμός για να πλαισιωθεί η δύναμη και των (20.000) είκοσι χιλιάδων με ανάλογα πυρομαχικά τους.

"2) Υπόδηση - ιματισμός: Καμιά δυνατότητα. Τουλάχιστον τώρα.

"3) Διατροφή: Δυνατότητες για μικρό μέρος διατροφής τους". Για να καλυφθούν οι ανάγκες των 20.000 ανταρτών, που έχει προγραμματίσει, το Κ.Κ.Ε. ζητάει ως ιματισμό τα εξής:

1. άρβυλα 10.000
2. πανταλόνια 10.000
3. χιτώνια 10.000
4. χλαίνες 10.000
5. εσώρουχα 10.000

Αυτό σημαίνει ότι είχε ιματισμό τουλάχιστον για 10.000 άνδρες ήδη. Διότι τα ζητούμενα ανταποκρίνονται το μέγιστο στις ανάγκες των υπολοίπων 10.000

Από άλλα έγγραφα στοιχεία που βρέθηκαν στο αρχηγείο το Κ.Κ.Ε. αποκαλύπτεται ότι στα μέσα Δεκεμβρίου 1946 δόθηκε (από τους Γιουγκοσλάβους μάλλον) μια περιορισμένη βοήθεια: χίλια ζεύγη άρβυλα αντί για τα 10.000 που ζητούσε ο Ζαχαριάδης.

"ΦΥΛΑΞΤΕ ΤΑ ΣΤΕΛΕΧΗ"

Το σημαντικότερο όμως ήταν η "συμβουλή" (εντολή) του ΚΚΣΕ που δόθηκε τον Νοέμβριο και ουσιαστικά ήταν απορριπτική. Την αναφέραμε ήδη. Θυμίζουμε τα κύρια σημεία της:

1. *"Περίοδος χειμώνα και διεθνής κατάσταση επιβάλλουν να μην πάρει μεγάλη έκταση ένοπλο κίνημα"*
2. *" Κέντρο θάρους να είναι ο μαζικός λαϊκός πολιτικός αγώνας.*
3. *"Να διαφυλαχτούν από την εξόντωση τα κομματικά στελέχη"*

Παρ' όλα αυτά στις αρχές Μαΐου 1947 ο Ν. Ζαχαριάδης σε υπόμνημά του που υποβάλλει απ' ευθείας στον Στάλιν τον οποίον και συναντά στην Μόσχα, αναφέρει πως ήδη έχουν αναπτυχθεί στο βουνό ανταρτικές δυνάμεις 20.000 ανδρών και γυναικών περίπου. Δεν υπερβάλλει. Έτσι είναι. Τι πρέπει να συμπεράνουμε λοιπόν;

* Ένα πρώτο συμπέρασμα είναι ότι το Κ.Κ.Ε. υποβάλλοντας το 1946 την έκθεση με τα αιτήματά του στην Μόσχα, υποτιμούσε σκόπιμα τα πολεμοφόδια που είχε στην διάθεσή του, ώστε να πείσει τους Ρώσους να στείλουν περισσότερα. Αυτό συμβαίνει συνήθως παντού και πάντοτε.

* Ένα δεύτερο συμπέρασμα, που άλλωστε στηρίζεται σε γεγονότα, είναι ότι εν τω μεταξύ το Κ.Κ.Ε. παίρνει βοήθεια από τον Τίτο.

* Το τρίτο συμπέρασμα είναι ότι το Κ.Κ.Ε. μπορούσε να αρχίσει, συνεπώς, πολύ νωρίτερα το αντάρτικο του. Έτσι θα έσωζε τα στελέχη του και παράλληλα θα χτυπούσε την κυβέρνηση όταν αυτή είχε μικρότερες δυνάμεις και χειρότερη οργάνωση.

Πάντως πρέπει να σημειωθεί η τρίτη "Ντιρεχτίβα" που απευθύνουν τα Σοβιέτ προς το Κ.Κ.Ε. τον Νοέμβριο του 1946, όπως προαναφέραμε:

"Φυλάξτε τα στελέχη σας από την εξόντωση".

Αυτό σήμαινε, συν τοις άλλοις, ότι οι πραγματικοί ηγέτες των κομμουνιστικών οργανώσεων βρίσκονταν στην δεύτερη γραμμή, ασφαλέστεροι από τους οπαδούς τους. Είναι ίσως φυσικό και αυτό. Γιατί, άμα εξοντωθεί η ηγεσία, τότε το κίνημα ολόκληρο εξοντώνεται. Δεν μπορεί όμως να μη σημειώσει κανείς το εντυπωσιακό όντως φαινόμενο ότι, έκτος από τους συλληφθέντες, το σύνολο σχεδόν της κομματικής ηγεσίας βγήκε αλώβητο και απείραχτο από τους δύο αντάρτικους γύρους τόσο στα Δεκεμβριανά όσο και στον συμμαχοπολέμο. Σκοτώθηκαν οι "δευτερότεροι", που ήσαν και οι γενναίοι. Στην Συμφωνία της Βάρκιζας, μάλιστα, όπως σημειώνουν πολλοί κομμουνιστές κριτικοί τώρα, προβλέπονταν αμνηστία μονάχα για την ηγεσία, ενώ οι υπόλοιποι βρίσκονταν στην διακριτική εξουσία των δικαστηρίων για τα λεγόμενα "μικτά πολιτικά εγκλήματα" - που προϋποθέτουν άσκηση βίας, φόνους κ.λ.π.

Η ΑΠΟΦΑΣΗ ΕΙΧΕ ΛΗΦΘΗ ΝΩΡΙΤΕΡΑ

Εν πάση περιπτώσει βρισκόμαστε τώρα εμπρός σε ένα γεγονός. Το αντάρτικο φουντώνει με πρωτοβουλία του Ζαχαριάδη παρά τις αντίθετες -τουλάχιστον όσες γνωρίζουμε επίσημα - συμβουλές της Μόσχας και του Δημητρώφ. Εξεθέσαμε τις απόψεις του Κ.Κ.Ε. ότι το αντάρτικο ξεκίνησε από - υποτίθεται - "καταδιωγμένους" που δεν είχαν τάχα πρόθεση να χτυπήσουν το κράτος αλλά να αμυνθούν. Αναλύσαμε την άποψη αυτή που είναι αστήρικτη και καθαρά προπαγανδιστική. Ο ίδιος ο Ζαχαριάδης την διαψεύδει εξ άλλου με την υπογραφή του. Στο υπόμνημα που υπέβαλε κατά την συνάντησή του με τους Στάλιν, Μολοτον, Ζντάνωφ κ.λ.π. τον Μάιο του 1947 ο αρχηγός του Κ.Κ.Ε. αναφέρει πως η απόφαση για την οργάνωση κομμουνιστικού στρατού είχε ληφθεί από τον Φεβρουάριο του 1946 με απόφαση της ολομέλειας της Κεντρικής Επιτροπής. Στο υπόμνημα που, δημοσιεύθηκε στο επίσημο δημοσιογραφικό όργανο του Κ.Κ.Ε. εσ. "Αυγή" στις 14 Δεκεμβρίου 1979, ο Ζαχαριάδης γράφει:

"Η Ολομέλεια της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ (στα μέσα του Φλεβάρη του 1946) κατάληξε σε αποφάσεις, αποτέλεσμα των οποίων ήταν να οργανωθεί ο Δημοκρατικός Στρατός της Ελλάδας".

Υπάρχει, άρα, έγγραφο τώρα ντοκουμέντο του Κ.Κ.Ε. που αποδεικνύει ότι ο λεγόμενος Δημοκρατικός Στρατός Ελλάδος είχε αρχίσει να οργανώνεται από τον Φεβρουάριο του 1946, ένα χρόνο μόλις μετά την Συμφωνία της Βάρκιζας και πριν γίνουν οι εκλογές του Μαρτίου 1946 και το Δημοψήφισμα για την Βασιλεία του Σεπτεμβρίου 1946. Γι' αυτό και ο καπετάν Μπαρούτας κτύπησε την νύκτα της 30ής προς 31η Μαρτίου 1946 το Λιτόχωρο.

"ΕΧΟΥΜΕ 20 ΧΙΛ. ΜΑΧΗΤΕΣ"

"Από τότε η αντίδραση, με την άμεση καθοδήγηση των Αγγλοσαξόνων, προχώρησε σε δεκάδες εκκαθαριστικές επιχειρήσεις, αλλά το αποτέλεσμα ήταν ότι κάθε φορά ο Δημοκρατικός Στρατός έβγαινε πιο δυνατός.

Σήμερα ο Δημοκρατικός Στρατός αριθμεί πάνω από 20 χιλιάδες μαχητές υπό ενιαία οργάνωση και καθοδήγηση"

Πριν φτάσουμε όμως στον Μάιο 1947, θα πρέπει να ακολουθήσουμε χρονολογικά την πορεία των γεγονότων, ώστε να έχουμε το ημερολογιακό πλαίσιο μέσα στο οποίο αναπτύσσονται μοιραίες για την Ελλάδα και το Κ.Κ.Ε. πρωτοβουλίες και αποφάσεις τόσο της ηγεσίας του κομμουνιστικού κινήματος όσο και των ξένων συμμάχων του. Έτσι άλλωστε, θα φανεί και η απόλυτη εξωτερική εξάρτηση και καθοδήγηση του ανταρτοπολέμου.

Καλυπτόμενος από την δολοφονία του Γιάννη Ζέβγου ο Ζαχαριάδης χάνεται και φθάνει στη Γιουγκοσλαβία

Στις 6 Απριλίου 1947 ο Νίκος Ζαχαριάδης, αδιαφιλονίκητος αρχηγός του Κ.Κ.Ε. περνάει παράνομα τα σύνορα της Ελλάδος προς την Γιουγκοσλαβία και προωθείται προς το Βελιγράδι. Την ίδια μέρα ο Γιάννης Ιωαννίδης στέλνει τηλεγράφημα στον Μάρκο Βαφειάδη στα βουνά για να τον ειδοποιήσει για το γεγονός:

"Ο Κούκος έφτασε"

Αυτό λέει το τηλεγράφημα. "Κούκος" είναι το ψευδώνυμο του Νίκου Ζαχαριάδη. Δεν είναι ποιητικό. Είναι σταλινικό. Διότι ο "Κούκος" ταυτίζεται με το "κουκουέ", το κομμουνιστικό κόμμα. Πριν προχωρήσουμε όμως σε περαιτέρω αποκάλυψη των ντοκουμέντων του Κ.Κ.Ε. που ρίχνουν φως στην αυθεντική εικόνα και στα γεγονότα εκείνης της δραματικής εποχής χρειάζεται να ακολουθήσουμε ημερολογιακά την πορεία των γεγονότων, των επαφών και των μεγάλων αποφάσεων. Οι ημερομηνίες προκύπτουν από τα απόρρητα τηλεγραφήματα του Κ.Κ.Ε. που απεκάλυψε τον Δεκέμβριο του 1979 το Κ.Κ.Ε. εσ. από τις στήλες της "Αυγής" με την επιμέλεια του Φιλ. Ηλιού.

Τον Φεβρουάριο 1946 η 2η Ολομέλεια της Κεντρικής Επιτροπής του Κ.Κ.Ε., που συνέρχεται στην Αθήνα, αποφασίζει, με μυστική της απόφαση, να προσανατολίσει το κομμουνιστικό κίνημα προς τον ένοπλο αγώνα και την δημιουργία του "Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας". Αυτό αποκαλύπτει σε γράμμα του προς τον Στάλιν στις 14.5.47 ο Ν. Ζαχαριάδης. Καταρρίπτονται έτσι όλες οι προπαγανδιστικές δικαιολογίες του Κ.Κ.Ε. ότι τάχα υποχρεώθηκε να καταφύγει στα βουνά επειδή καταδιώκονταν από την Δεξιά. Η απόφαση της 2ης Ολομέλειας έχει ληφθεί δυο μήνες πριν ο καπετάν Μπαρούτας χτυπήσει το Λιτόχωρο την νύκτα της 30ής προς την 31η Μαρτίου 1946, ημέρα των εκλογών.

ΤΟ ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΟ ΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

Ακολουθούμε, λοιπόν, τον δρόμο των γεγονότων μέσα στο ημερολόγιο του έτους 1947 (το ημερολόγιο, του 1946 το 'χουμε δει προηγουμένως).

- Τον Ιανουάριο 1947 ο Ν. Ζαχαριάδης απευθύνεται προσωπικά προς τον Στάλιν και του ζητά εκ νέου βοήθεια.
- Τον Μάρτιο 1947 εξαγγέλλεται από την Washington το περίφημο Δόγμα Truman με το οποίο οι Ηνωμ. Πολιτείες υποκαθιστούν την Αγγλία και δηλώνουν ότι θα παράσχουν όλη την απαραίτητη βοήθεια για να σωθεί η Ελλάδα και η Τουρκία από την κομμουνιστική απειλή.
- Στις 20 Μαρτίου 1947 δολοφονείται στην Θεσσαλονίκη ο Γιάννης Ζέβγος, αναπληρωματικό μέλος του Πολιτικού Γραφείου του Κ.Κ.Ε. που μετείχε ως αντιπρόσωπος του κόμματος στην Βαλκανική Εξεταστική Επιτροπή του ΟΗΕ. Τον σκότωσε ένας κομμουνιστής φυγάς από το Γιουγκοσλαβικό στρατόπεδο του Μπούλκες.
- Με την ευκαιρία αυτή έρχεται στη Θεσσαλονίκη στις 22 Μαρτίου 1947 ο Ν. Ζαχαριάδης, καταθέτει λουλούδια στον τάφο του Ζέβγου στην Ευαγγελίστρια και εξαφανίζεται.
- Στις 5 Απριλίου 1947 ο Στρατός εξαπολύει την εκστρατεία "Τέρμινους" με δύναμη 80.000 ανδρών, 60 αεροπλάνων και 40 τηλεβόλων. Ο πόλεμος έχει ανάψει.
- Στις 6 Απριλίου 1947 ο Ν. Ζαχαριάδης περνάει παράνομα στην Γιουγκοσλαβία, αλλά, μέχρι το τέλος του 1947, το Κ.Κ.Ε. που εξακολουθεί να λειτουργεί νόμιμα αφήνει την παραπλανητική εντύπωση πως ο Αρχηγός κρύβεται μέσα στην Αθήνα και ότι μάλιστα τον Ιούνιο 1947 πήγε και στο συνέδριο του Γαλλικού Κ.Κ. στο Στρασβούργο.
- Στις 17 Απριλίου 1947 ο Ν. Ζαχαριάδης, μετά τις επαφές του με τους Γιουγκοσλάβους ηγέτες,

τηλεγραφεί στον Μάρκο στα βουνά την γενική ντιρεχτίβα του συμμοριτοπολέμου, στόχος να δημιουργηθεί κομμουνιστικό κράτος στην Μακεδονία και Θράκη. Ει δυνατόν και στην Ήπειρο.

- Στις 21 Απριλίου 1947 ο Ν. Ζαχαριάδης συναντάται προσωπικά με τον Τίτο, που επικυρώνει την αποσχιστική τακτική του Κ.Κ.Ε. για την δημιουργία δύο ελληνικών κρατών - ένα στην Νότιο Ελλάδα και ένα, κομμουνιστικό, στην Βόρειο Ελλάδα. Συντάσσει ο ίδιος μνημόνιο των αποφάσεων.
- Στις 15 Μαΐου 1947 ο Ν. Ζαχαριάδης, που έχει φτάσει στην Μόσχα, πραγματοποιεί την δεύτερη συνάντησή του με τον Στάλιν, παρουσία του Μολοτοφ και του Ζντάνωφ. Υπάρχουν τα τηλεγραφήματά του, γράμμα του και σχετική έκθεση.
- Τέλη Μαΐου 1947 ο Ν. Ζαχαριάδης επιστρέφει στο Βελιγράδι και αρχίζει στενή προσωπική συνεργασία με τους Γιουγκοσλάβους ηγέτες ιδιαίτερα με τον Μάρκο Ράνκοβιτς. Σύνδεσμος του Ζαχαριάδη με το Κ.Κ.Σ.Ε. είναι ο Μπαράνωφ στον οποίον και αναφέρει για τα τρέχοντα θέματα.
- 20 Μαΐου 1947 πεθαίνει στην Αθήνα από καρδιά ο Γιώργης Σιάντος.
- Αποφασίζεται να εξαγγελθεί επίσημα από διεθνές βήμα η απόφαση του Κ.Κ.Ε. για την δημιουργία της "ελεύθερης Ελλάδας" με πρωτεύουσα την Θεσσαλονίκη - στην Μακεδονία και Θράκη με δικό της στρατό, κράτος, κυβέρνηση κλπ. Με την ίδια μέθοδο χωρίζεται το Βιετνάμ σε Βόρειο και Νότιο, καθώς και η Κορέα σε Βόρεια και Νότια. Ως διεθνές βήμα επιλέγεται το συνέδριο του Γαλλικού Κ.Κ. που συνέρχεται στις 25 Ιουνίου 1947 στο Στρασβούργο.
- Μέχρι 26 Ιουνίου 1947 οι Γάλλοι κομμουνιστές δεν είχαν στείλει πρόσκληση στο Κ.Κ.Ε. για το συνέδριο που άρχισε ήδη στο Στρασβούργο. Δεν θέλουν να συγκεντρώσουν εναντίον τους την οργή της γαλλικής και της διεθνούς κοινής γνώμης. Τελικά εκβιάζονται να δεχθούν τον αντιπρόσωπο του Κ.Κ.Ε. Υπάρχουν τα τηλεγραφήματα.
- Στις 27 Ιουνίου 1947 ο Μιλτιάδης Πορφυρογένης, ως εκπρόσωπος του Κ.Κ.Ε., αναγγέλλει από το Στρασβούργο την απόφαση του κόμματος για την δημιουργία χωριστού βορειοελλαδικού κομμουνιστικού κράτους με "Δημοκρατική Κυβέρνηση" κ.λ.π. Ο "Δημοκρατικός Στρατός" δρα ήδη μαζικά.
- Η συγκρότηση "Δημοκρατικής κυβέρνησης" με την συμμετοχή και αριστερών μη μελών του Κ.Κ.Ε. καθίσταται προβληματική. Διαφωνίες εκδηλώνονται στην Κεντρική Επιτροπή του ΕΑΜ.
- Τον Αύγουστο του 1947 το Γενικό Αρχηγείο του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας εκδίδει και δημοσιεύει, ως εκτελεστική και νομοθετική εξουσία, τις πρώτες "Πράξεις" του για την Λαϊκή Δικαιοσύνη και Αυτοδιοίκηση, αλλά κυβέρνηση δεν υπάρχει ακόμη. Ο Μάρκος αναφέρει ότι "με διαταγή από το Βελιγράδι το Αρχηγείο περιβλήθηκε και με κυβερνητική εξουσία", η αναφορά του, εμπιστευτική φυσικά, έγινε το 1948.
- Στις 7 Σεπτεμβρίου 1947 ορκίζεται η Κυβέρνηση Θεμ. Σοφούλη και χορηγεί αμνηστία στους αντάρτες. Ματαιώς.
- Στις 11 και 12 Σεπτεμβρίου 1947 συνέρχεται στην Πίνδο η 3^η Ολομέλεια της Κεντρικής Επιτροπής του Κ.Κ.Ε. και παίρνει απόρρητες αποφάσεις που δεν δημοσιεύονται. Στην απόφασή της η 3η Ολομέλεια εγκρίνει τις προηγούμενες πράξεις και διακηρύξεις για την δημιουργία "ελεύθερης Ελλάδας", τονίζει ότι το κέντρο βάρους μεταφέρεται στο "πολεμικό, επιχειρησιακό πεδίο" και επεξεργάζεται το στρατιωτικό σχέδιο "Λίμνες" για την δημιουργία χωριστού κομμουνιστικού κράτους στην Μακεδονία με πρωτεύουσα την Θεσσαλονίκη.
- Το Κ.Κ.Ε. εξακολουθεί να λειτουργεί ακόμη νόμιμα, αλλά, φυσικά, πολλά στελέχη του που αναπτύσσουν παράνομη δράση, συλλαμβάνονται, εξορίζονται, τουφεκίζονται. Ο "Ριζοσπάστης" κυκλοφορεί πάντα μέχρι 18 Οκτωβρίου 1947. Η τύχη του Ζαχαριάδη αγνοείται, ενώ αυτός δρα στην Γιουγκοσλαβία. Λειτουργούν δύο κέντρα λήψεως αποφάσεων στο Κ.Κ.Ε: ένα στην Αθήνα νόμιμο και ένα στο Βελιγράδι, που με τον Ζαχαριάδη επί κεφαλής, δίδει και την "γραμμή". Οι νόμιμοι ηγέτες του Κ.Κ.Ε. όμως αναπτύσσουν φυσικά παράνομη δράση και κινούνται σε συνθήκες ημιπαρανομίας. Προκαλείται κάποια σύγχυση ανάμεσα στα δύο κέντρα αποφάσεων, στα οποία προστίθεται και τρίτο, δυνάμει, κέντρο: το Αρχηγείο των ανταρτών με επί κεφαλής τον Μάρκο, που καθοδηγείται από το Βελιγράδι. Λειτουργεί συνάμα από το Βελιγράδι ο ραδιοσταθμός "Φωνή της Αλήθειας".

- Στις 24 Δεκεμβρίου 1947 εξαγγέλλεται η δημιουργία της πρώτης "Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης της Ελλάδας". Όλα τα μέλη της είναι ηγέτες του Κ.Κ.Ε. Ο Ν. Ζαχαριάδης απουσιάζει από την κυβέρνηση του βουνού. Εξαπολύεται η φοβερή επίθεση των ανταρτών και καταλαμβάνεται η Κόνιτσα.

Ο ΜΥΣΤΗΡΙΩΔΗΣ ΣΕΡΓΚΕΕΦ

Η σοβιετική ηγεσία είχε διαμηνύσει από τον Οκτώβριο του 1946 στο κλιμάκιο του Κ.Κ.Ε. που ήταν εγκατεστημένο στο Βελιγράδι ότι πρέπει να φύγει από την Αθήνα και να περάσει στην Γιουγκοσλαβία τόσο ο Νίκος Ζαχαριάδης όσο και ο Γιώργης Σιάντος, ηγέτης του ΕΛΑΣ και του Κ.Κ.Ε. κατά την κατοχή και τα Δεκεμβριανά.

Στις αρχές Οκτωβρίου 1946 φτάνει στο Βελιγράδι απεσταλμένος της Μόσχας και παραλαμβάνει από τα χέρια του Γιάννη Ιωαννίδη την έκθεση της Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. (Ζαχαριάδη) με την οποία εξητείτο βοήθεια από την Κ.Ε. του Κ.Κ.Σ.Ε. και γίνονταν μια ανάλυση της καταστάσεως υπό το κομμουνιστικό πρίσμα. Την ίδια έκθεση, που δεν κατόρθωσαν να πάνε οι ίδιοι στην Μόσχα, οι απεσταλμένοι του Κ.Κ.Ε. στο Βελιγράδι Γιάννης Ιωαννίδης και Πέτρος Ρούσσοσ είχαν παραδώσει και στον Γκεόργκι Δημητρώφ για να την διαβιβάσει στο Κρεμλίνο.

Ο άνθρωπος της Μόσχας, που έφθασε στο Βελιγράδι ως σύνδεσμος με το Κ.Κ.Ε. ονομάζεται Σεργκέεφ. Άλλα στοιχεία της ταυτότητός του δεν βρίσκονται. Το όνομά του υπάρχει σε ένα τηλεγράφημα που βρέθηκε στα επίσημα αρχεία του Κ.Κ.Ε. και αποκαλύφθηκε από το Κ.Κ.Ε. εσ. στην "Αυγή" της 8.12.79.

Με το όνομα Σεργκέεφ είχε διαπιστευθεί, μετά τον συμμοριτοπόλεμο και την αποκατάσταση διπλωματικών σχέσεων μεταξύ Σ. Ενώσεως και Ελλάδος, ένας από τους πρώτους πρεσβευτές των Σοβιέτ. Η ηλικία του ταιριάζει. Το όνομά του, επίσης. Έτσι είναι πιθανότατο πως ο άνθρωπος που οργάνωσε τον συμμοριτοπόλεμο το 1946 έφθανε αργότερα στην Αθήνα ως... πρεσβευτής. Με ανυποψίαστη, φυσικά, την ελληνική κυβέρνηση. Άλλωστε στενή συνεργασία της Ελλάδος υπήρξε μετά τον συμμοριτοπόλεμο και με τον στρατηγό Τέμπο Βουκμάνοβιτς, τον πρωταγωνιστή όλων των διαμελιστικών σχεδίων εναντίον της Μακεδονίας. Και ο τότε Αρχηγός ΓΕΕΘΑ της Ελλάδος μαζί με τους Έλληνες υπουργούς Εθνικής Αμύνης και Εξωτερικών αντήλλασαν θερμές... προποσίες με τον Τέμπο!

Το Κ.Κ. Γιουγκοσλαβίας διαβιβάζει προς τους απεσταλμένους του Κ.Κ.Ε. στο Βελιγράδι το ακόλουθο σοβιετικό τηλεγράφημα:

"Σας παρακαλώ να μεταδώσετε στους Έλληνες συντρόφους Ιωαννίδη και Ρούσο ότι εμείς θεωρούμε σκόπιμο και απαραίτητο ο σ. Ζαχαριάδης να αναχωρήσει από την Ελλάδα στη Γιουγκοσλαβία με τη βοήθεια των φίλων του στην Γιουγκοσλαβία.

4.10.1946

Σεργκέεφ"

Ο Ιωαννίδης μεταδίδει την υπόδειξη του σοβιετικού κόμματος στον Ζαχαριάδη στις 10 Οκτωβρίου: (με το ψευδώνυμο Διονύσης)

"(Προς Ζαχαριάδη)

N 8.

Λάβαμε τα τηλεγραφήματά σας μέχρι το N 6 της 7 του Οκτώβρη.

Από τη Μόσχα πήραμε τηλεγράφημα με το παρακάτω περιεχόμενο:

"Σας παρακαλώ να γνωστοποιήσετε στους Έλληνες συντρόφους Ιωαννίδη και Ρούσσο πως θεωρούμε σκόπιμο και απαραίτητο να ταξιδέψει ο σύντροφος Ζαχαριάδης από την Ελλάδα στη Γιουγκοσλαβία, χρησιμοποιώντας τη βοήθεια των φίλων του στην Γιουγκοσλαβία".

10 του Οκτώβρη

Διονύσης"

Τα δύο τηλεγραφήματα απεκαλύφθησαν από το Κ.Κ.Ε. εσ., από το επίσημο αρχείο του κόμματος, και δημοσιεύθηκαν στην "Αυγή" της 8.12.79. Έτσι αρχίζει μια κίνηση για να βγει στην Γιουγκοσλαβία ο Ζαχαριάδης. Αλλά αυτός δεν θέλει να φύγει μόνος του. Θεωρεί απαραίτητο να συνοδεύεται και από τον Γιώργη Σιάντο, τον οποίο υποπτεύεται ήδη ως "χαφιέ της ασφαλείας και πράκτορα των Άγγλων" και γι' αυτό δεν θέλει να τον αφήσει πίσω του. Ότι τέτοιες ήσαν από τότε οι υποψίες του Ζαχαριάδη κατά του Σιάντου το μαρτυρούν όλοι οι στενοί συνεργάτες του. Η διαφυγή όμως και των δύο ανδρών μαζί είναι δύσκολη γιατί φυσικά ο κλοιός της Αστυνομίας είναι στενός. Ενώ το Κ.Κ.Ε. είναι νόμιμο και θα εξακολουθήσει να είναι νόμιμο καθ' όλο το 1947 οπότε ο πόλεμος έχει ανάψει για τα καλά με μεγάλες στρατιωτικές επιχειρήσεις και με αιματηρές επιθέσεις των ανταρτών εναντίον μεγάλων πόλεων της Μακεδονίας, οι ηγέτες του Κ.Κ.Ε. κινούνται ελεύθερα στην Αθήνα και την υπόλοιπη χώρα, αλλά παρακολουθούνται στενά.

Η ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ ΤΟΥ Γ. ΖΕΒΓΟΥ

Μετά από αρκετές αναβολές ο Ν. Ζαχαριάδης αποφασίζει να περάσει μόνος του τα σύνορα προς την Γιουγκοσλαβία. Τον Μάρτιο ανταλλάσσονται τηλεγραφήματα με το Βελιγράδι και στέλνεται σύνδεσμος στην Θεσσαλονίκη. Στις 22 Μαρτίου 1947 ο Ν. Ζαχαριάδης, συνοδευόμενος από τον Κ. Καραγιώργη, διευθυντή του "Ριζοσπάστη" και ηγετικό στέλεχος του Κ.Κ.Ε. που αργότερα θα εξοντωθεί από το ίδιο το κόμμα του, φτάνουν στην Θεσσαλονίκη για να καταθέσουν λουλούδια στον τάφο του Γιάννη Ζέβγου που είχε δολοφονηθεί δύο μέρες νωρίτερα στο κεντρικό σταυροδρόμι της οδού Τσιμισκή από ένα κομμουνιστή φυγάδα από το γιουγκοσλαβικό στρατόπεδο του Μπούλκες.

Οι αρχές λένε ότι τον Ζέβγο τον εξετέλεσε το ίδιο το Κ.Κ.Ε. γιατί τηρούσε διαφορετική στάση από εκείνη της ηγεσίας ως εκπρόσωπος του κόμματος στην Επιτροπή του ΟΗΕ που συνεδρίαζε στην Θεσσαλονίκη για να διαπιστώσει τις παραβιάσεις των βορείων συνόρων και την βοήθεια που έδιναν οι άλλες βαλκανικές χώρες στους Έλληνες αντάρτες. (Σε απόφασή της αργότερα η Επιτροπή του ΟΗΕ διαπιστώνει την ξένη επέμβαση υπέρ του Κ.Κ.Ε. και με συγκεκριμένα στοιχεία καταδικάζει την ξενοκίνητη εισβολή).

Αλλά στοιχεία για την εκτέλεση του Ζέβγου δεν υπάρχουν. Υπάρχει όμως η σύμπτωση με το ταξίδι του Ζαχαριάδη. Η δολοφονία του στενού συνεργάτη του, του παρέχει την δικαιολογία για να ταξιδέψει στην Θεσσαλονίκη και από εκεί να εξαφανισθεί μέσα από τα κανάλια του παράνομου κομματικού μηχανισμού φεύγοντας προς το Βελιγράδι, όπου φτάνει στις 6 Απριλίου 1947.

Ο "ΚΟΥΚΟΣ" ΠΕΡΝΑ ΤΑ ΣΥΝΟΡΑ

Το Κ.Κ.Ε. όμως τηρεί σχολαστικά τέτοια μυστικότητα όσον αφορά την παρουσία του Ζαχαριάδη καθ' όλο το 1947 ώστε ακόμη και μέχρι το 1979 να κυκλοφορούν βιβλία κομμουνιστών που δεν γνωρίζουν πότε ακριβώς έφυγε από την Ελλάδα κρυφά ο "Κούκος". Π.χ. ο Σόλων Γρηγοριάδης στο βιβλίο του "Ο Εμφύλιος" που κυκλοφορεί τώρα από τις εκδόσεις Φυτράκη στην σειρά "Τα φοβερά ντοκουμέντα" αναφέρει (τόμος Α' σελ. 124) ότι ο Ζαχαριάδης "είχε εγκαταλείψει την Αθήνα από τον Μάιο 1947". Η αλήθεια, όπως προκύπτει από τα πραγματικά και αδιαφιλονίκητα ντοκουμέντα του Κ.Κ.Ε., είναι ότι ο Ν. Ζαχαριάδης εγκατέλειψε την Αθήνα στις 21 Μαρτίου 1947 και εξαφανίσθηκε στις 23 Μαρτίου 1947 από την Θεσσαλονίκη για να φτάσει στην Γιουγκοσλαβία στις 6 Απριλίου 1947. Μέχρι τις 31 Μαρτίου 1947 ο Αρχηγός του Κ.Κ.Ε. βρίσκεται στην Μακεδονία, όπως αποδεικνύεται από ένα τηλεγράφημά του που έστειλε προς τον Γιάννη Ιωαννίδη στο Βελιγράδι.

Το τηλεγράφημα ("Αυγή" 8.12.79) αναφέρει τα ακόλουθα:

"31.3.47.

Διονύσην.

Ο Νίκος περιμένει τους ανθρώπους σας στο γνωστό μέρος.

Βρίσκεται σε ασφάλεια.

Διαδίδουν ότι θα συλλάβουν και θα εξοντώσουν τα στελέχη.

Μάθαμε ότι εκδόθηκε διαταγή για τη σύλληψη της ηγεσίας.

Πήραμε μέτρα για τη διαφύλαξη και μετακίνηση των στελεχών.

Διαδίδουν τη συκοφαντία για εσωτερικές διαφωνίες στο Κόμμα.

Νίκος"

Οι άνθρωποι του Ιωαννίδη και των Γιουγκοσλάβων ήλθαν πράγματι "στο γνωστό μέρος", παρέλαβαν τον Ζαχαριάδη και τον πέρασαν μυστικά από τα σύνορα της Μακεδονίας στην Γιουγκοσλαβία. Στις 6 Απριλίου 1947 ο Ιωαννίδης, με το ψευδώνυμο Διονύσης, τηλεγραφεί στον Μάρκο στα βουνά από το Βελιγράδι:

"Ο Κούκος έφθασε σήμερα".

Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ "ΤΕΡΜΙΝΟΥΣ"

Στο μεταξύ μια τεράστια στρατιωτική επιχείρηση είχε εξαπολυθεί από την κυβέρνηση Ντίνου Τσαλδάρη κατά των ανταρτών στις 5 Απριλίου 1947. Τούτο σημαίνει ότι ήδη, εκείνη την εποχή, υπήρχαν συγκροτημένες ανταρτικές μονάδες με σημαντικές δυνάμεις και αρκετό οπλισμό για να αντιταχθούν στον Στρατό. Ο Σόλων Γρηγοριάδης, που βλέπει τα γεγονότα από την πλευρά των κομμουνιστών όπου κι ο ίδιος ανήκει, περιγράφει ως εξής, την πρώτη μεγάλη στρατιωτική επιχείρηση του 1947 ("Εμφύλιος" α' τόμος σελ. 116 επ.).

"Στις 5 Απριλίου 1947, με σφοδρή χιονοθύελλα, άρχισε η εξόρμηση του "Τέρμινοους". Παίρνανε

μέρος 7 μεραρχίες πεζικού: 40 τάγματα των 500 ανδρών και 36 λόχοι Ορεινών Καταδρομών (ΛΟΚ) που αποτελούσαν την δύναμη κρούσης με 25.000 άνδρες. Επί πλέον: 20 τάγματα χωροφυλακής (8.000 άνδρες) 5.000 άνδρες των ΜΑΥ, 43 τάγματα πεζικού, που θα εξασφάλιζαν τους κατωκοιμένους και τους καταλαμβανόμενους τόπους καθώς και τις συγκοινωνίες. Συνολικά 80.000 άνδρες, με 60 αεροπλάνα και 40 κανόνια ήταν η δύναμη που αναλάμβανε την εκστρατεία, ενώ από την ανώτατη διοίκηση ως τους φαντάρους, κανείς δεν είχε επαρκή γνώση του ανταρτοπολέμου.

"Η τακτική που εφάρμοζε ο στρατός ήταν των "κλοιών" και των "εγκλωβισμών" στις διάφορες περιοχές. Αλλά οι μονάδες του Δημοκρατικού Στρατού, που τις αποτελούσαν βετεράνοι του ανταρτοπολέμου, ξέφευγαν εύκολα και ξαναγύριζαν στις περιοχές τους μόλις ο στρατός αποχωρούσε. Αυτό το παιχνίδι παιζόταν με το "Τέρμινοους". Και οι εκκαθαριστικές επιθέσεις, που άρχισαν από τη Ρούμελη για να φθάσουν στην Ήπειρο, πέφταν στο κενό.

"Βέβαια δεν ήταν ανώδυνη για τους αντάρτες η μάχη. Ο στρατός κατάφερε μερικά χτυπήματα ισχυρά. Και στον Κόζιακα (σχέδιο "Ιέραξ") εγκλώβισε πραγματικά ένα αρχηγείο (τάγμα) και το εξόντωσε. Σε 100 - 250 άνδρες ανήλθαν οι απώλειες και πάρα λίγο να αιχμαλωτισθεί ο Μάρκος μαζί με τα αρχηγεία Ρούμελης και Θεσσαλίας. Αλλ' όταν το καλοκαίρι κατάκοπες οι δυνάμεις του "Τέρμινοους" φθάσανε στην Πίνδο, ξέραν ότι πίσω τους οι σχηματισμοί των ανταρτών είχαν ανασυνταχθεί και ανακαταλάβει τις θέσεις τους.

Η ΑΝΤΕΠΙΘΕΣΗ

"Και τότε εξαπολύθηκε θυελλώδης η αντεπίθεση του Δημοκρατικού Στρατού με στόχο την Ήπειρο.

"Η 8η μεραρχία του στρατού είχε αναπτυχθεί προς τον Γράμμο, αφήνοντας ουσιαστικά αφρούρητη την Κόνιτσα και τα Ιωάννινα. Το γενικό αρχηγείο των ανταρτών αντελήφθηκε την κατάσταση και αστραπιαία επωφελήθηκε. Μια δύναμη 7 επίλεκτων ταγμάτων καλά οπλισμένων, ρίχθηκε στις 9 Ιουλίου στα νώτα της 8ης μεραρχίας. Ο στρατός αιφνιδιάστηκε και κλονίστηκε. Η φήμη ότι συμμετείχαν στην επίθεση "διεθνείς ταξιαρχίες" επέτεινε την σύγχυση. Οι αντάρτες εισέδυσαν ορμητικά σαν σφήνα μεταξύ Κόνιτσας και Ιωαννίνων. Στις 12 Ιουλίου κατέλαβαν το Δερβένι, την επομένη τη στρατηγική γέφυρα Μπουραζάνι και στις 14 Ιουλίου πλησίαζαν πια ακάθεκτοι στην πρωτεύουσα της Ηπείρου, στην οποία επεκράτησε πανικός.

"Ενώ το χάος βασίλευε στην πόλη και καίγονταν στις διάφορες υπηρεσίες τα αρχεία, κατέφθασε ανάμεσα στους καπνούς ο άλλοτε αρχηγός του ΕΔΕΣ Ν. Ζέρβας, τώρα υπουργός Δημοσίας Τάξεως, για να ενθαρρύνει την άμυνα. Δεν υπήρχαν όμως παρά 400 τουφέκια για την άμυνα μέσα σε ένα κλίμα ακράτητου πανικού.

"Αλλά και στην Αθήνα επικράτησε πανικός. Η κυβέρνηση ήταν ανίστατη και το πρωί της 14 Ιουλίου κατέφθασε στο Γενικό Επιτελείο ο βασιλιάς Παύλος, που πήρε στο τηλέφωνο στα Ιωάννινα τον σωματάρχη στρατηγό Καλογερόπουλο.

— *Στρατηγέ, θέλω μίαν απολύτως υπεύθυνον απάντησιν: Υπάρχει πράγματι κίνδυνος καταλήψεως των Ιωαννίνων;*

— *Μάλιστα, Μεγαλειότατε, υπάρχει άμεσος κίνδυνος, ήρθε από την άλλη άκρη του σύρματος βαριά η απάντηση.*

" Δεν έπεσαν όμως τα Ιωάννινα. Την κατάσταση την έσωσε η μαζική επέμβαση της αεροπορίας και η διστακτικότητα αλλά και έλλειψη στρατιωτικής κατάρτισης της διοίκησης των ανταρτών. Ξαφνικά άλλαξαν κατεύθυνση τα 7 τάγματα. Στράφηκαν προς τα Γρεβενά και με ενίσχυση άλλων 4 ταγμάτων

επετέθησαν στις 25 Ιουλίου εναντίον αυτής της πόλης. Την υπερασπίζονταν όμως ισχυρές δυνάμεις και η επίθεση αποκρούσθηκε. Αφήνοντας 128 νεκρούς και 90 αιχμαλώτους οι αντάρτες αποσύρθηκαν στην Πίνδο, μέσα σε κατακλυσμιαία βροχή που όμοιά της δεν θυμούνταν οι γέροι των Γρεβενών.

"Εκείνη η μάχη αποτελούσε το τέλος του "Τέρμινους" αλλά και της αντεπίθεσης -σ' αυτή τη φάση- των ανταρτών. Ποιος ήταν ο απολογισμός;

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΜΕ ΣΚΟΤΕΙΝΑ ΣΗΜΕΙΑ

"Τα σχέδια του Στρατού απέτυχαν. Το "Τέρμινους" κατέρρευσε, γιατί η τακτική των "κλοιών" ήταν έξω από την μορφή του ανταρτοπολέμου, που τον αγνοούσαν ακόμη οι αξιωματικοί. Και γιατί εφαρμόζονταν σε απαράδεκτο βαθμό η διασπορά των δυνάμεων. Η όλη εκστρατεία περιέλαβε 31 επιχειρήσεις με συμμετοχή 3-25 ταγμάτων, 35 επιχειρήσεις με 1 -2 τάγματα και 857 επιχειρήσεις με μονάδες μικρότερες από τάγμα. Έτσι όμως κατασπείρονταν η δύναμη του στρατού και πουθενά δεν ήταν σε θέση να καταφέρει συγκεντρωτικό ισχυρό πλήγμα. Γενικότερα το "Τέρμινους" - η μοναδική μεγάλη επιχείρηση της "αγγλοκρατίας" -έπεσε στο κενό γιατί ούτε η πείρα των αξιωματικών, ούτε ο συσχετισμός δυνάμεων επέτρεπαν ακόμη στο στρατό να νικήσει.

" Αλλά και οι αντάρτες, μολονότι άντεξαν, δεν μπόρεσαν με την αντεπίθεσή τους, να πλήξουν καίρια, να ανατρέψουν τον αντίπαλο. Και ο Ζαχαριάδης έβλεπε δύο σκοτεινά σημεία:

"Το ένα ήταν η διαπίστωση ότι ο Δημοκρατικός Στρατός δεν μπορούσε να αποκτήσει την απαιτούμενη αριθμητική δύναμη. Στέρευαν οι στρατολογικές του πηγές καθώς παρατηρούνταν απροθυμία κατάταξης των μαχητών και στελεχών του ΕΛΑΣ ή και νέων αγωνιστών στην ύπαιθρο. Η απελευθερωτική έξαρση της Κατοχής δεν υπήρχε τώρα. Και η κόπωση του λαού ήταν καταφανής. Αλλ' επί πλέον το κράτος άρχισε να εξαναγκάζει τους χωρικούς να συγκεντρώνονται ραγδαία στις πόλεις ("Συμμοριόπληκτοι") και έτσι οι αντάρτες δεν βρίσκανε πια πληθυσμό. Όσον αφορά τα αστικά κέντρα όπου συνωστίζονταν πλήθη στελεχών και μαχητών, ο Ζαχαριάδης έδινε τώρα το σύνθημα της ανόδου στα βουνά, αλλ' ήταν πια αργά. Οι δρόμοι διαφυγής είχαν κλείσει και μόλις πρόλαβαν μερικά ανώτερα στελέχη να ξεφύγουν".

Βλέπουμε ότι και ο ιστορικός απολογητής του Κ.Κ.Ε. συμφωνεί με την γνώμη του Μάρκου Βαφειάδη, που εξεφράσθη στον "Ελληνικό Βορρά", ότι ο Ζαχαριάδης με την τακτική του είχε "πετύχει" να συλληφθούν όλα τα στελέχη του και να κλείσουν όλοι οι δρόμοι προς τα βουνά, ενώ στέρευαν οι πηγές των εφεδρειών στις πόλεις και στα χωριά για το Κ.Κ.Ε.

Παρ' όλα αυτά - και μάλιστα τότε ακριβώς που στρατηγικά έκλινε η πλάστιγγα της αναμετρήσεως σε βάρος των ανταρτών, ο Ζαχαριάδης αποφασίζει να προχωρήσει βαθύτερα στον συμμοριτοπόλεμο.

Τι είχε μεσολαβήσει που να ενισχύει αυτήν την αισιοδοξία του Αρχηγού; Ο Ζαχαριάδης είχε συναντηθεί με τον Τίτο στις 21 Απριλίου 1947 και είχε πάρει διαβεβαίωση για πλήρη βοήθεια. Συναντήθηκε επίσης τον Μάιο με τον Στάλιν παρουσία των Μολοτον και Ζντάνωφ στην Μόσχα. Πήρε κι από εκεί το "πράσινο φως" με την συμπληρωματική εντολή ότι όλα τα άλλα "θα τα ρυθμίσει ο Τίτο" στον οποίο προσεκολλήθη με σοβιετική εντολή το Κ.Κ.Ε. Αυτά λένε τα μόλις σήμερα αποκαλυπτόμενα επίσημα ντοκουμέντα και έγγραφα του Κ.Κ.Ε.

Πριν προχωρήσουμε όμως σ' αυτά, θα πρέπει να ακούσουμε και μιαν άλλη, έγκυρη άποψη για την τακτική του Ν. Ζαχαριάδη που στέρευε τις πηγές των εφεδρειών για τον "Δημοκρατικό Στρατό" και παρέδιδε τους αξιωματικούς και τα στελέχη του Κ.Κ.Ε. στην κυβέρνηση, η οποία, φυσικά τα εξουδετέρωνε.

Ο στρατηγός του Κ.Κ.Ε. Γ. Κικίτσας αποκαλύπτει σήμερα ότι ο Νικ. Ζαχαριάδης πρόδωσε τους αξιωματικούς του ΕΛΑΣ!...

Ο Γιώργης Κικίτσας ήταν επαγγελματίας αξιωματικός του Στρατού, που οργανώθηκε γρήγορα στο Κ.Κ.Ε. και έφτασε στα ανώτατα κλιμάκια του κόμματος και στον βαθμό του "στρατηγού" στον ΕΛΑΣ και, μετά, στον λεγόμενο "Δημοκρατικό Στρατό Ελλάδας" υπό τον Μάρκο Βαφειάδη. Βιογραφώντας τον οι κομμουνιστές γράφουν γι' αυτόν:

"Ο Γιώργης Κικίτσας βγήκε στο βουνό τον Οκτώβρη του 1942 και εντάχθηκε στον ΕΛΑΣ. Γρήγορα αναδείχτηκε σε έναν από τους μεγάλους καπετάνιους της Εθνικής Αντίστασης. Υπήρξε μέλος της διοίκησης πολλών Αρχηγείων του ΕΛΑΣ, του Στρατηγείου Δ. Μακεδονίας και της πρώτης Μεραρχίας.

"Από το 1946 ξαναβρέθηκε στο βουνό, έγινε μέλος της Διοίκησης του Γ. Αρχηγείου του Δ.Σ.Ε., Στρατιωτικός Διοικητής του Αρχηγείου Κ.Δ. Μακεδονίας και από τον Οκτώβρη 1947 Γενικός Οργανωτής του Γενικού Αρχηγείου του Δ.Σ.Ε."

Αποτελεί, συνεπώς, ο Γ. Κικίτσας μια προσωπικότητα του Κ.Κ.Ε. που έπαιξε πρωταγωνιστικό ρόλο σ' όλη την κρίσιμη περίοδο του ανταρτοπολέμου από το 1943 μέχρι την συντριβή των κομμουνιστών το 1949.

Ως πολιτικό στέλεχος ήταν το 1944 μέλος του λεγομένου "Μακεδονικού Γραφείου" του Κ.Κ.Ε. και επιτελάρχης της "Ομάδας Μεραρχιών Μακεδονίας" υπό τον Μάρκο Βαφειάδη στην ίδια περίοδο. Είχε την έδρα του στην Θεσσαλονίκη.

Και εδώ χρειάζεται μια παρένθεση. Γιατί το Κ.Κ.Ε. διατηρούσε χωριστό "Μακεδονικό Γραφείο"; Γιατί είχε οργανωμένο τον ΕΛΑΣ σε "Ομάδα Μεραρχιών Μακεδονίας"; Ο διαχωρισμός δεν είναι τυχαίος, βέβαια, και έρχεται σε αντίθεση προς όλη την άλλη τακτική του στην υπόλοιπη χώρα. Πουθενά αλλού το Κ.Κ.Ε. δεν είχε π.χ. "Πελοποννησιακό Γραφείο", "Ηπειρωτικό Γραφείο", "Θεσσαλικό Γραφείο". Μονάχα στην Μακεδονία, όπου, "κατά σύμπτωση", σκόπευε να ιδρύσει χωριστό κομμουνιστικό κράτος και την οποία αναγνώριζε στην ύπαρξη "σλαβομακεδονικού" πληθυσμού στον οποίο, με την απόφαση της 5ης Ολομέλειας, παρεχώρησε το δικαίωμα της αυτοδιαθέσεως για την απόσχιση της Μακεδονίας από την - κομμουνιστική έστω Ελλάδα - και την προσάρτησή της σε άλλο σλαβικό κράτος: την Γιουγκοσλαβία. Γι' αυτό, όπως θα αποκαλύψει παρακάτω ο Κικίτσας, οι αντάρτες που είχαν οργανωθεί και εκπαιδευθεί στο Μπούλκες, στην Γιουγκοσλαβία, δεν ενετάχθησαν αμέσως στην απ' ευθείας διοίκηση του Γενικού Αρχηγείου του "Δ.Σ.Ε." υπό τους Μάρκο και Κικίτσα, αλλά κρατήθηκαν στην Γιουγκοσλαβία ως "εφεδρεία". Εφεδρεία τίνος όμως; Και για ποιόν σκοπό; Κλείνει η παρένθεση.

Όπως είδαμε παραπάνω ο Ζαχαριάδης κατηγορείται από ένα ιστορικό απολογητή του Κ.Κ.Ε. ότι με την τακτική του το 1946 και 1947 στέρησε τις εφεδρείες του Κ.Κ.Ε. στις πόλεις και στα χωριά, παρέδωσε τα στελέχη στην διάθεση της νόμιμης κυβερνήσεως που τα εξουδετέρωσε και απέκλεισε έτσι κάθε προοπτική νίκης από τους αντάρτες, πριν ακόμη ξεκινήσει το αντάρτικο. Την ίδια άποψη διατυπώνει και ο Γ. Κικίτσας σε συνέντευξή του προς τον Γ. Ματζουράνη που δημοσιεύθηκε την Κυριακή 3 Φεβρουαρίου 1980 στην "Αυγή", επίσημο όργανο του Κ.Κ.Ε. εσ.

Η ΑΛΛΟΠΡΟΣΑΛΛΗ ΤΑΚΤΙΚΗ ΜΑΣ

Ο στρατιωτικός "εγκέφαλος" του ανταρτικού στρατού λέει ότι το 1946 και ακόμη το 1947 το Κ.Κ.Ε. είχε την δυνατότητα να μη καταφύγει στον ένοπλο αγώνα αλλά να αξιοποιήσει τον ειρηνικό διακανονισμό, ώστε, με κοινοβουλευτικές μεθόδους, να παίξει πρωτεύοντα ρόλο στην πολιτική ζωή της Ελλάδος χωρίς να την αιματοκυλήσει. Διάλεξε όμως το Κ.Κ.Ε. τον αντίθετο δρόμο, στον οποίο

συμφωνούσε, σημειωτέον, τότε και ο ίδιος ο... Κικίτσας, που λέει σήμερα τα εξής:

"Ο χρόνος όμως σύντομα απέδειξε εκ των υστέρων βέβαια ότι ήταν δυνατό να μην εμπλακούμε στην ένοπλη αντιπαράθεση. Υπήρχαν τρόποι και δυνατότητες το κόμμα ν' αποφύγει κείνη την ολέθρια και τραγική περιπέτεια -όπως προανέφερα- την οποία με κάθε τρόπο και μέσο επεδίωκαν οι Άγγλοι με τη ντόπια, κάθε φορά, κυβέρνηση για να μας τσακίσουν το κίνημα, το οποίο αν και "αποκλεισμένο" και "χτυπημένο" μετά τη Συμφωνία της Βάρκιζας, διέθετε ακόμη τεράστιες δυνατότητες με την τόση ακτινοβολία, που εξέπεμπε στο λαό που είχε καθοδηγήσει στη διάρκεια της Εθνικής Αντίστασης 1941 - 1945.

"Φυσικά θυσίες θα γίνονταν ωστόσο είχε ελπίδες με την πολιτική πάλη να κατέβει στις εκλογές του 1946, κοινοβουλευτικά αρκετά δυναμωμένο. Ίσως μπορούμε να πούμε, πως ήταν δυνατό να γίνει ο ρυθμιστής της κοινοβουλευτικής ζωής στη χώρα μας.

"Οι μεγάλες πολιτικές συγκεντρώσεις στα αστικά κέντρα και στην ύπαιθρο αποδείκνυαν τις αναμφίβολες δυνατότητές του να προκριθεί εκλογικά.

" Αλλά δυστυχώς η αποχή σε κείνες τις εκλογές (Μάρτης του '46) αποτέλεσε την αρχή της βοήθειας των Άγγλων και της κυβέρνησης της Αθήνας, να πετύχουν αυτό, που με μανία επεδίωκαν, το τσάκισμα του κινήματος. Και το πέτυχαν. Γιατί στη συνέχεια η αλλοπρόσαλλη τακτική της ηγεσίας του κόμματος βοήθησε σ' αυτό".

Ποια ήταν η "αλλοπρόσαλλη τακτική του κόμματος" - όπως την ονομάζει επιεικώς ο ίδιος - το αποκαλύπτει στην ίδια συνέντευξή του ο Γ. Κικίτσας. Το 1946 δρούσε στην Θεσσαλονίκη ως μέλος του "Μακεδονικού Γραφείου" του Κ.Κ.Ε. Τον Μάρτιο του 1946 οι αντάρτες κτύπησαν τον σταθμό χωροφυλακής Λιτόχωρου. Λίγο αργότερα ο καπετάν Μπαρούτας ξαναχτυπάει στο Βέρμιο το χωριό Φυτιά και το καίει σφάζοντας όλους τους άντρες.

ΣΤΗΝ ΦΥΤΙΑ

Σε ένα σπίτι στην Φυτιά οι άνθρωποι που έτρεξαν στον τόπο της καταστροφής από τα γύρω χωριά βρήκαν απάνω στο πτώμα της νεκρής μάνας τους τρία βυζανιάρικα μωρά, σαν λυκόπουλα, στριμωγμένα στο νεκρό στήθος της. Τα πήραν, τα υιοθέτησαν τρεις χωριστές οικογένειες πονόψυχων χωρικών και τα μεγάλωσαν. Τα παιδιά αυτά ζουν ακόμη και προκόβουν. Είναι αδέρφια αλλά έχουν το καθένα χωριστά επίθετα. Ένα από αυτά είναι ο δικηγόρος Βέροιας Βασίλης Δέλιος.

Μετά την Μεταπολίτευση του 1974 έφτασε από την Τασκένδη ένας από τους φονιάδες της Φυτιάς που είχε το θράσος να πάει στο χωριό και να παινεύεται για τα κατορθώματά του. Οι χαροκαμένοι τον αποδοκίμασαν. Και, τότε, ξεσηκώθηκε σάλος από όλα τα "δημοκρατικά" έντυπα που... διαμαρτύρονταν πως δεν προστατεύεται αρκετά ο φονιάς της Φυτιάς. Το 1946, λοιπόν, ο καπετάν Μπαρούτας ξεπάτωσε την Φυτιά. Και ο Ν. Ζαχαριάδης έφτασε στην γειτονική Θεσσαλονίκη.

ΠΡΟΔΙΔΟΝΤΑΙ ΟΙ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΙ

Ο Γ. Κικίτσας που αποκαλεί τους αντάρτες εκείνης της περιόδου με το προπαγανδιστικό όνομα ΟΔΕΚ ("Ομάδες Δημοκρατικών Ενόπλων Καταδιωκομένων") αφηγείται στην "Αυγή" (3.2.80) τα εξής:

"Δημιουργείται το επεισόδιο στο Λιτόχωρο και ενώ αυτό μπαίνει αργότερα από το Π.Γ. του Ζαχαριάδη σαν ορόσημο στην ένοπλη αντιπαράθεση το Π.Γ. και προσωπικά ο Ν. Ζαχαριάδης αρνείται ενίσχυση των ΟΔΕΚ.

"Μερικά χτυπητά παραδείγματα, στο χώρο Μακεδονίας - Θεσσαλονίκης:

"Μετά το χτύπημα στο Λιτόχωρο ο Ζαχαριάδης σε ομιλία του τονίζει τα εξής: "Αν δεν σταματήσει το αιματηρό όργιο, τότε θα ξανακουσθεί στα βουνά το "εμπρός ΕΛΑΣ για την Ελλάδα". Το ίδιο περίπου είχε ξαναπεί, όταν ο ΟΔΕΚ του Βερμίου με το Μπαρούτα χτύπησε τους εξοπλισμένους στη Φυτιά Βερμίου. Τα λόγια εκείνα ήταν φυσικά "προειδοποίηση" και "φοβέρα". Ωστόσο δεν έπαυαν να είναι λόγια του Γ. Γραμματέα του Κόμματος και δεν τ' αγνόησαν οι Άγγλοι με την τότε κυβέρνηση και έκαναν το παν να μη μπορέσουν να βγουν στο βουνό "χιλιάδες μπαρούτηδες". Και κείνη την εποχή υπήρχαν καταδιωκόμενοι δεκάδες χιλιάδες για να το πραγματοποιήσουν.

" Αμέσως μετά το Λιτόχωρο, όταν ο Ζαχαριάδης ξαναπερνούσε από τη Θεσσαλονίκη το Μακεδονικό Γραφείο του έθεσε το ζήτημα:

"Αν ξεκινήσουμε, τότε το γραφείο Περιοχής, είναι σε θέση να βγάλει στο βουνό, μέσα σε εβδομάδες 20.000 οπλισμένους".

Η απάντηση του Ζαχαριάδη ήταν κοφτή, κατηγορηματική:

"Αφήστε τα αυτά. Το ζήτημα είναι μπλόφα για ν' αναγκασθεί η κυβέρνηση σε υποχωρήσει".

"Την ίδια στιγμή οι μόνιμοι αξιωματικοί, που είχαν υπηρετήσει στον ΕΛΑΣ και βρίσκονταν στη διάθεση του φρουραρχείου Θεσσαλονίκης, ήταν όλοι στο αντιφασιστικό μέτωπο Μακεδονίας - Θράκης, ζήτησαν να δουν το Ζαχαριάδη. Η συνάντηση πραγματοποιήθηκε. Παρόντες ανώτεροι και κατώτεροι αξιωματικοί.

"Ανάμεσα στ' άλλα ζητήματα, που τέθηκαν ήταν και το ότι παρουσιάσθηκαν ανταρτοομάδες στα βουνά. Δεν θα ήταν καλά να βγουν στο βουνό, να τις συγκεντρώσουν, να τις συγκροτήσουν, να τις καθοδηγήσουν;

"Η απάντηση του Ζαχαριάδη ήταν:

"Το κόμμα δεν έχει πάρει καμιά απόφαση για αντάρτικο".

Όταν οι αξιωματικοί τον διαβεβαίωσαν, ότι έχουν εξακριβωμένες πληροφορίες, πως το υπουργείο Στρατιωτικών θα τους καλέσει στην Αθήνα με σκοπό να τους μαντρώσει, "μαντρωμένοι - είπαν -όταν χρειασθεί να δώσουμε το παρών δεν θα είναι δυνατό".

Και η ανταπάντηση:

Το κόμμα δεν πήρε καμιά απόφαση για αντάρτικο, να πάτε, όπου σας καλεί η υπηρεσία σας".

"Φυσικά τους αξιωματικούς εκείνους και τόσες άλλες εκατοντάδες, τους μάζεψε το υπουργείο Στρατιωτικών στην Αθήνα και τους μάντρωσε σε στρατόπεδα, ξερονήσια, φυλακές, ορισμένοι δε πέρασαν και από θανατοδικεία, και εκτελέστηκαν.

"Την ευθύνη για τους αξιωματικούς ο Ζαχαριάδης αργότερα την έριξε στο Σιάντο. Ξέχασε τη θέση, που πήρε στη συνάντηση, που είχε με δεκάδες αξιωματικούς στη Θεσσαλονίκη και τι τους είχε πει".

Αυτά λέει ο γενικός επιτελάρχης του κομμουνιστικού στρατού. Και εδώ ακριβώς έρχεται, μετά έντεκα μήνες, τον Νοέμβριο του 1946 η σοφή εντολή του Στάλιν, που, αφού διατάζει το Κ.Κ. Ε. να μη επεκτείνει το αντάρτικο αλλά να το κρατήσει αναμμένο με μειωμένη δραστηριότητα στα

μακεδονικά βουνά, "λόγω χειμώνα και διεθνών συνθηκών", εντέλλεται:

"Φυλάξτε τα στελέχη σας από την εξόντωση".

Ήδη όμως πάρα πολλά στελέχη είχαν συλληφθεί. Τους αξιωματικούς του ΕΛΑΣ Μακεδονίας ο Ζαχαριάδης τους είχε στείλει να παρουσιασθούν στο υπουργείο Στρατιωτικών στην Αθήνα όπου και συνελήφθησαν, σύμφωνα με την τωρινή μαρτυρία του Γ. Κικίτσα...

Στο μεταξύ, τι έκανε, μετά την μυστική διαφυγή του τον Απρίλιο του 1947, ο Ζαχαριάδης στην Γιουγκοσλαβία;

Η "ΝΤΙΡΕΧΤΙΒΑ" ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΑΡΚΟ

Στα απόρρητα αρχεία του Κ.Κ.Ε. που δόθηκαν από το Κ.Κ.Ε. εσ. στην δημοσιότητα υπάρχει μια γενική "ντιρεχτίβα" του Αρχηγού προς τον Μάρκο στα βουνά. Η "ντιρεχτίβα" φέρει ημερομηνία 17.4.47 και στάλθηκε στο Γενικό Αρχηγείο των ανταρτών τέσσερις μέρες πριν ο Ζαχαριάδης συναντήσει τον Τίτο. Τούτο σημαίνει ότι οι συνομιλίες του Ζαχαριάδη με τους υπαρχηγούς του Τίτο, ιδίως με τον Μάρκο Ράνκοβιτς, είχαν καρποφορήσει. Η συνάντηση Τίτο - Ζαχαριάδη επεσφράγισε την συμφωνία.

Ο Αρχηγός του Κ.Κ.Ε. δίδει προς τον Αρχηγό του κομμουνιστικού στρατού τις ακόλουθες οδηγίες, που δημοσιεύονται αυτούσιες από το αρχείο του Κ.Κ.Ε. Το κείμενο μεταδόθηκε με τον ασύρματο και γι' αυτό έχει τηλεγραφικό ύφος. ΔΣΕ είναι ο "Δημοκρατικός Στρατός Ελλάδας", οι αντάρτες, Γ. Αρχ. είναι το Γενικό Αρχηγείο του, ο Μάρκος. Τα κενά του πρωτοτύπου κειμένου συμπληρώνονται εντός παρενθέσεως για την διευκόλυνση του αναγνώστη. Το κείμενο έχει ως εξής:

"Αρθ. 91 Μάρκον απολύτως εμπιστευτικό. Αρχίζω. Σε μια δύσκολη και υπεύθυνη στιγμή που (το) λαϊκό ξεκίνημα περνά, βρίσκεται επί κεφαλής ΔΣΕ.

"Στιγμή δύσκολη και υπεύθυνη πρώτο γιατί (το) λαϊκό κίνημα (της) χώρας έχει ν' αντιμετωπίσει (τον) Αγγλοαμερικανικό ιμπεριαλισμό που δίνει βοήθεια (στον) μοναρχοφασισμό.

Δεύτερο γιατί αποστολή (του) Δ.Σ.Ε. είναι ν' αποκαταστήσει (στην Ελλάδα) λαϊκή Δημοκρατία εσωτερική τάξη και Εθνική ανεξαρτησία. (Η) καθοδήγηση (του) ΔΣΕ ποτέ δεν πρέπει (να) ξεχνά (τη) βασική αυτή αποστολή ΔΣΕ και κάθε ενέργεια πολιτική και στρατιωτική πρέπει (να την) υποτάσσει σ' αυτήν.

" Δύο είναι (τα) κεντρικά πολιτικοστρατιωτικά προβλήματα που έχει να αντιμετωπίσει η ανώτατη καθοδήγηση (του) Δ.Σ.Ε:

Πρώτο: Ο συσχετισμός δυνάμεων στη χώρα όσο και (στα) Βαλκάνια και Ευρώπη επιτρέπει στο Δ.Σ.Ε. να λύσει με επιτυχία τη βασική αποστολή του;

Δεύτερο: Ποιο συγκεκριμένο δρόμο πολιτικά και στρατιωτικά πρέπει ν' ακολουθήσει (ο) Δ.Σ.Ε. για να τα βγάλει αποτελεσματικά πέρα στην αποστολή του.

"Την απάντηση στο πρώτο ερώτημα δίνουν τα γεγονότα τόσο (τον) καιρό (της) κατοχής όταν (η) εθνική αντίσταση με (την) ηγεσία (του) ΕΑΜ συγκέντρωσε τεράστια πλειοψηφία λαού όσο και μεταδεκεμβριανή περίοδο οπότε ο μοναρχοφασισμός παρόλη (τη) βοήθεια (των) ξένων δεν μπόρεσε συντρίψει (το) λαϊκό δημοκρατικό κίνημα.

"Ας μη ξεχνάμε ότι (το) κίνημά μας σαν αναπόσπαστο κομμάτι απ' το βαλκανικό, ευρωπαϊκό και παγκόσμιο δημοκρατικό και σοσιαλιστικό κίνημα βρίσκει σ' αυτό σοβαρή υποστήριξη, ηθική και υλική, ενώ παράλληλα οι αντιθέσεις του ιμπεριαλισμού αυξάνουν.

" Έτσι η απάντηση στο πρώτο κεντρικό μας πρόβλημα είναι θετική. Ο συσχετισμός των δυνάμεων τοπικά και γενικότερα δείχνει ότι ο Δ.Σ. Ε. αδιάρρηχτο και πρωτοπόρο ένοπλο τμήμα λαού σε αδιάρρηχτη σύνδεση και ενότητα μαζί του, μπορεί να λύσει μ' επιτυχία τη βασική του αποστολή.

"(Το) δεύτερο πρόβλημα συγκεντρώνει μια σειρά γενικά πολιτικά και στρατιωτικά ζητήματα καθώς και θέματα με τρέχουσα επικαιρότητα και άμεση επιταχτικότητα:

1.- Πολιτικά ο Δ.Σ.Ε. σε δύο βασικά ζητήματα πρέπει παντού και πάντοτε να δείχνει έντονα (το) πρόσωπό του και (την) καθάρια γραμμή του: Εθνική ανεξαρτησία και Λαϊκή Δημοκρατία.

" Αυτά αποτελούν την πολιτική του δύναμη. Η αχτινοβολία τους στο λαό είναι αποφασιστική.

"Στις περιοχές που ελέγχει (ο) Δ.Σ.Ε. τα ζητήματα αυτά πρέπει να βρίσκουν πραχτική έκφραση και λύση. Στις περιοχές αυτές η κρατική δημοκρατική διάρθρωση πρέπει να παίρνει συγκεκριμένη μορφή με βάση τις λαϊκές επιτροπές και ν' αντιμετωπίζονται άμεσα και συγκεκριμένα τα ζωτικά λαϊκά προβλήματα, πρώτα απόλα η απονομή λαϊκής δικαιοσύνης, (η) φορολογική πολιτική, εκπαιδευτικό και πολιτικό τομέα, (η) οργάνωση (της) νεολαίας και (της) γυναίκας σύμφωνα με (το) πρόγραμμα (της) Λαϊκής Δημοκρατίας βασισμένης και (στη) σχετική πείρα (της) Κατοχής.

2.- Όλα (τα) ζητήματα (του) σημείου 1 αποτελούν μόνο την αρχή. Η ζωή και (οι) οργανικές ανάγκες (του) κινήματος αναγκάζουν (να) πάμε πάρα πέρα. (Ο) Δ.Σ.Ε. πρέπει (να) έχει συγκεκριμένο πραχτικό πρόγραμμα λαϊκοδημοκρατικής ανασυγκρότησης (της) περιοχής που ελέγχει.

"Εδώ (σε) πρώτη γραμμή, προβάλλει (το) αγροτικό ζήτημα που (η) πολιτική του σημασία είναι τεράστια και ο Δ.Σ.Ε. πρέπει να το λύσει σύμφωνα με πρόγραμμα Λαϊκής Δημοκρατίας και ανάλογα με συγκεκριμένες τοπικές συνθήκες. Στον τομέα ανοικοδόμησης πρέπει (να) γίνεται δουλειά όσο επιτρέπουν περιστάσεις έστω και περιορισμένα στο ελάχιστο.

3.- Αποφασιστικό όπλο παραμένει για (τον) Δ.Σ.Ε. η πολιτική (της) λαϊκής ενότητας και συμφιλίωσης που πρέπει στη ζωή και με έργα να εφαρμόζεται θετικά, πλατιά, δημιουργικά. Λάθη και διαστρεβλώσεις εδώ θα μας δημιουργούν πρόσθετες δυσκολίες.

4.- Ο Δ.Σ.Ε. πρωταγωνιστής για εθνική ελευθερία και ανεξαρτησία πρέπει να έχει ξεκαθαρισμένη γραμμή στις συγκεκριμένες εκδηλώσεις (της) ξενικής επέμβασης με έντονη υπεράσπιση (των) κυριαρχικών δικαιωμάτων (του) λαού σύμφωνα με εθνική αξιοπρέπεια και απαραίτητη πολιτική ελαστικότητα κάθε φορά που (η) πολιτική αναγκαιότητα (το) επιβάλλει.

"Περνάμε τώρα στα ειδικότερα στρατιωτικά ζητήματα: Σκοπός (του) ΔΣΕ είναι (να) απελευθερώσει Ελλάδα από ξενική κατοχή και μοναρχοφασισμό και (να) εγκαθιδρύσει λαϊκό δημοκρατικό καθεστώς.

"Ο εχθρός στηριζόμενος και (στην) εξωτερική βοήθεια για κύρια επιδίωξη σήμερα έχει:

"Να κρατεί και (να) ελέγχει (τα) βασικά κέντρα και (τις) αρτηρίες (της) χώρας μας.

"Να περιορίσει (τον) ΔΣΕ μόνο σε ορεινές περιοχές.

"Έτσι να τον αποκόψει απ' τα βασικά κέντρα εφοδιασμού και (να) του δημιουργήσει σοβαρές δυσκολίες στη διατήρησή του σα μαζικού και συγκεντρωτικά συγκροτημένου αξιόμαχου οργανισμού. Παρατείνοντας (την) κατάσταση σε μάκρος να τον ξεφτίσει και (να τον) διαλύσει σαν υπολογίσιμη δύναμη.

"Τις επιδιώξεις αυτές του εχθρού ο ΔΣΕ και η καθοδήγησή του πρέπει να δουν να μελετήσουν για να (τις) αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά.

" Γι' αυτό είναι καιρός (ο) ΔΣΕ (να) απαλλαγεί από πρωτογονισμό, εμπειρισμό και το ανταρτίστικο πνεύμα να αντιμετωπίσει το πρόβλημα ολόκληρο και να προσαρμόσει και την πραχτική πολεμική δράση προς τον κύριο σκοπό.

"Ο ΔΣΕ πρέπει δίπλα στη γενική πολιτική γραμμή να ξεκαθαρίσει και τα προβλήματα της στρατηγικής του έτσι που να εξυπηρετεί αποτελεσματικά τη γενική πολιτική επιδίωξη.

"Αυτό απαιτεί να καθοριστεί (η) κατεύθυνση (της) βασικής στρατηγικής επιδίωξης (του) ΔΣΕ σήμερα, που θα προκαθορίσει και τη συστηματοποίηση, ενοποίηση και συγκέντρωση όλων (των) επί μέρους προσπαθειών και επιδιώξεών του.

" Για να ματαιωθεί εχθρικό σχέδιο πρέπει (ο) ΔΣΕ (να) προχωρήσει (στην) εκπλήρωση (του) βασικού προορισμού του, μετατρέποντας σημερινό ανταρτοπόλεμο σε ταχτικό πόλεμο με άμεση επιδίωξη τη δημιουργία ελεύθερης περιοχής, όχι μόνο σε ορεινές περιοχές, μα σε βασικές απ' την οικονομικοπολιτική σημασία τους περιφέρειες.

"Είναι αυτονόητο ότι η μετατροπή σε ταχτικό στρατό του σημερινού αντάρτικου και η ανάλογη πολεμική του δράση αφορά τον ΔΣΕ που υπάρχει και δρα στις περιοχές της ενιαίας Ελεύθερης Ελλάδας. Στις περιοχές που κατέχει ο εχθρός ο αγώνας διεξάγεται από αντάρτικες ομάδες για να εξασφαλίζεται η ευκινησία και ο ανταρτοπόλεμος".

Η "ντιρεχτίβα" δεν τελειώνει εδώ. Απαιτείται όμως στο σημείο αυτό μια παρεμβολή οπωσδήποτε. Ο Ν. Ζαχαριάδης γράφει ότι επιδίωξη είναι να δημιουργηθεί τακτικός στρατός στις περιοχές που ελέγχουν οι κομμουνιστές και να συνεχισθεί το αντάρτικο στην υπόλοιπη χώρα που ελέγχεται από τον Στρατό της Ελλάδος. Υπογραμμίζεται το σημείο αυτό γιατί φωτίζει με αυθεντικό φως ένα από τα πιο αμφιλεγόμενα, μέσα στην Αριστερά κεφάλαια του συμμοριτοπολέμου: το αν έπρεπε, δηλαδή, ή όχι να δημιουργηθεί τακτικός στρατός το 1948 και 1949 στον Γράμμο και στο Βίτσι. Μα ήδη ο τακτικός στρατός ως επιδίωξη τουλάχιστον, υπάρχει από τον Απρίλιο του 1947. Η "ντιρεκτίβα" του Ζαχαριάδη μιλάει καθαρά και σ' αυτήν την γραμμή δεν είχε αντιταχθεί κανείς -από όσους την γνώριζαν. Οι διαφωνίες εφευρέθηκαν μετά την ήττα του Γράμμου και κατόπιν εορτής.

Ζαχαριάδης προς Μάρκο: να καταληφθεί αιφνιδιαστικά η Θεσσαλονίκη για να γίνει πρωτεύουσα του Κράτους

Ενώ ο στρατηγός του Κ.Κ.Ε. Γ. Κικίτσας καταγγέλλει πως ο Ζαχαριάδης εξώθησε όλους τους διαθέσιμους αξιωματικούς του ΕΛΑΣ, που ήσαν πρόθυμοι να βγουν στο βουνό, να παρουσιασθούν στο... υπουργείο Στρατιωτικών στην Αθήνα και να συλληφθούν, ο Αρχηγός του Κ.Κ.Ε. διατάζει τον Αρχηγό του ΔΣΕ Μάρκο (και τον επιτελάρχη του Κικίτσα) να εγκαταλείψουν το "ανταρτίστικο πνεύμα, τον πρωτογονισμό και τον εμπειρισμό", να οργανώσουν χωριστό κράτος με φορολογική, αγροτική, εκπαιδευτική και δικαστική διάρθρωση και να προχωρήσουν στην οργάνωση τακτικού στρατού. Με ποιους αξιωματικούς;

Στο ερώτημα αυτό δεν δίδει απάντηση ο Ζαχαριάδης. Υπάρχει όμως μια υποψία που θα την δούμε παρακάτω. Ο αρχηγός τονίζει με έμφαση ότι ο "Δημοκρατικός Στρατός" έχει την δυνατότητα, σύμφωνα με τον τότε "συσχετισμό δυνάμεων τοπικά και γενικότερα", να πετύχει τον κύριο στόχο του που είναι η εγκαθίδρυση της Λαϊκής Δημοκρατίας με δικό του κομμουνιστικό καθεστώς.

Σε ποιες περιοχές της Ελλάδος;

Η απάντηση του Ζαχαριάδη είναι αδιάστακτη: στην Μακεδονία και Θράκη με πρωτεύουσα την Θεσσαλονίκη, που πρέπει να καταληφθεί αιφνιδιαστικά: Αυτό το σχέδιο και η εντολή του Αρχηγού του Κ.Κ.Ε. εκπορεύεται από το Βελιγράδι τον Απρίλιο 1947, μετά τις συναντήσεις του Ζαχαριάδη με τους Γιουγκοσλάβους ιθύνοντες.

ΝΑ ΚΑΤΑΛΗΦΘΗ Η ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Ιδού το τελευταίο μέρος της "άκρως εμπιστευτικής" διαταγής που ο Ζαχαριάδης τηλεγράφησε στον Μάρκο στις 17.4.47 από το Βελιγράδι: και δημοσιεύθηκε, από τα αρχεία του Κ.Κ.Ε. στην "Αυγή" της 11.12.79:

"Τα γεγονότα δείχνουν ότι η περιφέρεια που για τον εχθρό αποτελεί το πιο αδύνατο και νευραλγικό σημείο και που για το λαϊκοδημοκρατικό κίνημα συγκεντρώνει ευνοϊκές πολιτικοκοινωνικές προϋποθέσεις είναι η Μακεδονία και Θράκη με κέντρο τη Θεσσαλονίκη.

"Έτσι από αυτά τα πράγματα σήμερα βασική επιδίωξη του ΔΣΕ είναι η κατάληψη της Θεσσαλονίκης που θα φέρει αποφασιστική αλλαγή στην κατάσταση και θα λύσει βασικά όλο το πρόβλημά μας".

Η εντολή είναι καταπληκτική. Τον Απρίλιο του 1947 η Washington έχει διακηρύξει ήδη το περίφημο δόγμα Truman με το οποίο θέτει υπό την ένοπλη προστασία της μοναδικής τότε στον κόσμο αμερικανικής υπερδυνάμεως την Ελλάδα και την Τουρκία. Και η Θεσσαλονίκη δεν είναι καμιά ορεινή αποκλεισμένη στο εσωτερικό πολίχνη. Είναι η δεύτερη πόλη της Ελλάδος με μεγάλο λιμάνι ανοικτό σε όλα τα πολεμικά καράβια. Ακόμη και αν ήθελε υποθεθεί ότι οι κομμουνιστές μπορούσαν να καταλάβουν αιφνιδιαστικά την Θεσσαλονίκη, πως θα την κρατούσαν; Οι στόλοι της Μ. Βρετανίας και των ΗΠΑ ήσαν πανίσχυροι στην Μεσόγειο, όπου την εποχή εκείνη δεν έπλεε ούτε μια σοβιετική βάρκα. Εντούτοις η εντολή δίδεται από το Βελιγράδι και πρόκειται να αποτελέσει το κύριο σημείο του στρατιωτικού σχεδίου "Λίμνες" το οποίο τον Σεπτέμβριο του 1947 θα επεξεργασθεί μια τετραμελής στρατιωτική επιτροπή του Κ.Κ.Ε. με συμμετοχή και του Γ. Κικίτσα, στα πλαίσια της 3ης Ολομέλειας της Κεντρικής Επιτροπής, που αποφασίζει να ρίξει όλο το βάρος του κομμουνιστικού κινήματος στον ένοπλο αγώνα.

Τα σχέδια αυτά όσο παράτολμα - αν μη τρελά - και αν φαίνονται σήμερα, αποτελούσαν την βασική γραμμή που κατηύθυνε τις ένοπλες προσπάθειες του Κ.Κ.Ε. Επιβεβαιώνονται εξάλλου και με

δημόσια επίσημη διακήρυξη στις 27 Ιουνίου 1947 όταν από το βήμα του συνεδρίου του Γαλλικού Κ.Κ. στο Στρασβούργο ο Μιλτιάδης Πορφυρογένης δηλώνει προς όλους την δημιουργία ανεξαρτήτου κομμουνιστικού κράτους στην Ελλάδα - χωριστού από την άλλη χώρα!

Δεν είναι τυχαίο ότι το σχέδιο αυτό διαμορφώνεται και συγκεκριμενοποιείται σε έγγραφο στο Βελιγράδι τον Απρίλιο του 1947 μετά τις συνομιλίες του Ζαχαριάδη με τους Γιουγκοσλάβους.

ΕΦΕΔΡΕΙΕΣ ΚΟΜΜΑΝΤΟΣ

Ο Ζαχαριάδης καθορίζει και τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες μπορεί - και πρέπει - να καταληφθεί η Θεσσαλονίκη. Γράφει στον Μάρκο στην ίδια άκρως απόρρητη "ντιρεχτίβα" του ότι απαιτείται:

"Πρώτο: Το Γενικό Αρχηγείο του ΔΣΕ συνεχίζοντας αδιάκοπα και ακούραστα την φθορά και αποσύνθεση των αντιπάλων δυνάμεων θα φέρει τη φθορά αυτή σε τέτοιο σημείο ώστε όταν δοθεί το χτύπημα για τη Θεσσαλονίκη η εξάντληση των εχθρικών δυνάμεων να έχει φθάσει στο ανώτατο σημείο και η δυνατότητα αντίπραξης να περιοριστεί στο ελάχιστο.

"Δεύτερο: Για να διεξαχθεί με επιτυχία τέτοια επιχείρηση πρέπει το Γεν(νικό) Αρχ(ηγείο) να προετοιμάσει, εξασκήσει και εφοδιάσει τις εμπειροπόλεμες εφεδρικές δυνάμεις που θα μείνουν έξω απ' τις άλλες επιχειρήσεις και με βάση ένα καλά δουλεμένο επιτελικό σχέδιο θα διεξαγάγουν το αιφνιδιαστικό κτύπημα ενάντια στη Θεσσαλονίκη που βασικά πρέπει να κρίνει και την τύχη για όλη τη Θράκη και Μακεδονία ίσως και την Ήπειρο και θα απωθήσει το θέατρο επιχειρήσεων προς Θεσσαλία και Στερεά.

"Η αντικειμενική εξέταση (της) πραγματικότητας πείθει ότι για το λαϊκό δημοκρατικό κίνημα και το ΔΣΕ υπάρχουν όλες οι προϋποθέσεις για ν' αποβλέψουν σε τέτοιους αντικειμενικούς σκοπούς

ΤΑΚΤΙΚΟΣ ΣΤΡΑΤΟΣ

" Το πρωταρχικό είναι ο Δ.Σ.Ε. από σύνολο ανταρτικών ομάδων να δημιουργηθεί σε ταχτικό στρατό. Μερικές υποδείξεις πάνω σ' αυτό.

Πρώτο: Ο Δ.Σ.Ε. και το Γ(ενικό) Α(ρχηγείο) πρέπει ν' αποκτήσουν επιτελικό επιστημονικό εγκέφαλο και το Γ(ενικό) Α(ρχηγείο) με άμεση ζωντανή επαφή να είναι πάντα εν γνώσει της κατά τόπο πραγματικής κατάστασης για να εξασφαλίζει (την) ενότητα δράσης (του ΔΣΕ).

Δεύτερο: Το Γ(ενικό) Α(ρχηγείο) στηριζόμενο βασικά στις δικές του δυνάμεις να λύσει θαρραλέα με δίχτυο σχολών το πρόβλημα (των) στελεχών προωθώντας αδίσταχτα κάθε αξία και ταλέντο χωρίς να επηρεάζεται από γραφειοκρατικούς τύπους.

Τρίτο: Να λύσει το ζήτημα των εφεδρειών βασικά κάτω απ' το φως της προετοιμασίας του βασικού κτυπήματος κατά Θεσσαλονίκης.

Τέταρτο: Να αναπτύξει πολιτική δουλειά στο Δ.Σ.Ε. ώστε να δώσει στον κάθε άνδρα πολιτική σαφήνεια και αυτοπεποίθηση.

Πέμπτο: Να λύσει έτσι το ζήτημα του εφοδιασμού ώστε και τις ανάγκες να ικανοποιεί και να μη δημιουργεί οξείες αντιθέσεις με τον αγροτικό κυρίως πληθυσμό.

Έκτο: Εξαιρετική σημασία έχει η οργάνωση του δικτύου πληροφοριών.

Έβδομο: Το Γ.Α. και την πολιτική ηγεσία του πρέπει σοβαρά να απασχολήσει η οργάνωση της διαβρωτικής δουλειάς στις γραμμές των Ενόπλων Δυνάμεων του εχθρού.

" Αποφασιστικό σημείο εδώ η σωστή γραμμή ενότητας και συμφιλίωσης προς όλους τους άνδρες των Ενόπλων Δυνάμεων.

" Θεωρήσαμε σκόπιμο να συγκεντρώσουμε στα παραπάνω την προσοχή σου που είναι βασικά για την ανάπτυξη και την επιτυχία του αγώνα μας.

" Τα παραπέρα ζητήματα εφαρμογής και δράσης είναι δικά σου και δικά σας.

" Εμείς θα κάνουμε ό,τι πρέπει για το ανώτατο δυνατό όριο του υλικού εφοδιασμού του Δ.Σ.Ε.

"Για ό,τι χρειάζεσαι να απευθύνεσαι χωρίς δισταγμό σε μας.

"Φυσικά πριν καταλήξετε σε συγκεκριμένες οριστικές αποφάσεις στα παραπάνω πρέπει να μας κρατάς ενήμερους για όλη την επεξεργασία των ζητημάτων αυτών και την αποκρυστάλλωση των αποφάσεών σας.

Γεια χαρά

Ν(ίκος Ζαχαριάδης) και Διονύσης (= Γιάννης Ιωαννίδης)

17.4.47

Η ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΟΥ ΚΙΚΙΤΣΑ

Παρ' όλα αυτά έρχεται σήμερα ο στρατηγός του Κ.Κ.Ε. και γενικός επιτελάρχης του Γενικού Αρχηγείου του "Δημοκρατικού Στρατού" Γιώργης Κικίτσας και καταθέτει από τις στήλες της κομμουνιστικής "Αυγής" (3.2.80) μίαν άλλη εκπληκτική μαρτυρία.

Δηλώνει ότι το φθινόπωρο του 1946 οι αντάρτες είχαν την δυνατότητα να δημιουργήσουν ένα ελεύθερο χώρο με αστικές περιοχές στην Μακεδονία. Για να το πετύχουν όμως αυτό χρειάζονταν να χρησιμοποιήσουν απαραίτητα και τις ανταρτικές δυνάμεις του Κ.Κ.Ε. που αριθμούσαν 5.500 καλά εκπαιδευμένους και οπλισμένους άντρες που βρίσκονταν από τον Δεκέμβριο του 1944 στην Γιουγκοσλαβία στο ειδικό στρατιωτικό έμπειδο του Μπούλκες.

Αυτές τις δυνάμεις πήγε στην Γιουγκοσλαβία αυτοπροσώπως και τις ζήτησε ο Γ. Κικίτσας. Του υποσχέθηκαν να του τις δώσουν αμέσως. Αλλά τον εξαπάτησαν. Ποιοι; Ο Γιάννης Ιωαννίδης ως απεσταλμένος της ηγεσίας (Πολιτικό Γραφείο) του Κ.Κ.Ε. στο Βελιγράδι και οι Γιουγκοσλάβοι "προστάτες" και "καθοδηγητές". Γιατί;

Ο Ιωαννίδης ισχυρίσθηκε ότι χρειάζονταν "εφεδρείες για αργότερα". Δεν αποκλείεται, υπό το φως των παραπάνω ντοκουμέντων, να κρατούσαν αυτές τις εφεδρείες του γιουγκοσλαβικού Μπούλκες για να τις χρησιμοποιήσουν ακριβώς για την αιφνιδιαστική κατάληψη της Θεσσαλονίκης. Ο Ζαχαριάδης, θέτοντας στην απόρρητη "ντιρεχτίβα" του προς τον Μάρκο τα βασικά καθήκοντα του Γ. Αρχηγείου του ΔΣΕ, διατάζει να δημιουργηθεί ένα ειδικό επίλεκτο σώμα καταδρομέων που να χτυπήσει την Θεσσαλονίκη και να την καταλάβει. Το επίλεκτο αυτό σώμα των κομάντος δεν έπρεπε, λέει ο Ζαχαριάδης, να χρησιμοποιηθεί πουθενά αλλού.

Ίσως ως ένα μέρος αυτού του καταδρομικού σώματος για την κατάληψη της Θεσσαλονίκης να προορίζονταν κι οι 5.500 αντάρτες του Μπούλκες. Μα τότε ανακύπτει αυτόματα το συμπέρασμα πως ήδη από το φθινόπωρο του 1946 ωρίμαζε μέσα στις σκέψεις της κλειστής ηγεσίας του Κ.Κ.Ε. (Ζαχαριάδης - Ιωαννίδης και Τίτο) η κατάληψη της Θεσσαλονίκης.

ΟΙ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΤΟΥ ΜΠΟΥΛΚΕΣ

Ο στρατηγός του Κ.Κ.Ε. Γ. Κικίτσας δηλώνει τα ακόλουθα συνταρακτικά στην "Αυγή":

"Ο Μάρκος, όπως θυμάμαι, βγήκε μερικές μέρες νωρίτερα από μένα, κατά τις αρχές Σεπτέμβρη του 1946 και πρώτα πήγε στο κλιμάκιο του Π.Γ., που βρίσκεται στο εξωτερικό, συναντήθηκε με την ηγεσία και συμφώνησαν ορισμένα πράγματα.

" Στο βουνό ο Μάρκος έφτασε στα τέλη του Σεπτέμβρη 1946. Εγώ τον συνάντησα τότε και αργότερα στις 4 Οκτώβρη του 1946.

" Ανάμεσα στις συμφωνίες που είχαν κάνει ήταν και η βοήθεια, που έπρεπε να δοθεί στην ανταρτοκίνηση από στελέχη και μαχητές του ΕΛΑΣ, που βρίσκονταν πολιτικοί πρόσφυγες στο Μπούλκες, που ανέρχονταν περίπου σε 5 - 5.500.

" Μετά από λίγες μέρες έφτασα στην έδρα του κλιμακίου του Π.Γ., που βρίσκονταν στο εξωτερικό. Μ' εντολή του κλιμακίου του Π. Γ. και με σύμφωνη γνώμη του Μάρκου, μου ανατέθηκε να πάω στο Μπούλκες να προετοιμάσω όλα τα στελέχη - απ' ομαδάρχη μέχρι και καπετάνιο μεραρχίας και 2.000 μαχητές και να τους πάρω μαζί μου στο βουνό στη διάθεση της Ανώτατης Διοίκησης - Μάρκος.

" Πήγα στο Μπούλκες εφοδιασμένος με ιδιόχειρο σημείωμα του Ιωαννίδη προς την κοινότητα και την Κ.Ο., που έλεγε "να με βοηθήσουν να εκπληρώσω την αποστολή μου το συντομότερο".

" Η κοινότητα έθεσε στη διάθεσή μου το γραμματέα της, Οδυσσέα Μπάστα. Η δουλειά τελείωσε σε μια βδομάδα. Έγιναν οι ονομαστικές καταστάσεις όλων των στελεχών, περίπου 900. Θα με ακολουθούσαν 600 περίπου από τις περιοχές Δυτικής Μακεδονίας, Ηπείρου, Θεσσαλίας, Στερεάς, Πελοποννήσου. Οι υπόλοιποι 300 θα κατευθύνονταν προς Κεντρική Μακεδονία και Ανατολική Μακεδονία - Θράκη.

" Οι καταστάσεις δόθηκαν μια στην Κοινότητα και την Κ.Ο. για ν' αρχίσει την προετοιμασία των στελεχών και να κανονιστεί η μετακίνησή τους. Άλλη μια στο κλιμάκιο του Π.Γ. και μια για το Μάρκο.

" Την επομένη μετά την παράδοση των καταστάσεων, ο πρόεδρος της κοινότητας, Πεχτασίδης με πληροφόρησε, ότι το Κλιμάκιο ειδοποίησε, ότι εφόσον τελείωσα την εργασία μου ν' αναχωρήσω αμέσως για να συναντήσω το Μάρκο, που περίμενε και ότι τα στελέχη και οι μαχητές θ' ακολουθήσουν αργότερα.

" Έφτασα στο βουνό στις 4 Οκτώβρη του '46. Ξανασυνάντησα το Μάρκο, του ανέφερα, τι έγινε και αμέσως έγραψε με τον ίδιο σύνδεσμο του Κλιμακίου, ένα γράμμα με το οποίο διαμαρτύρονταν για την αθέτηση της συμφωνίας να του δοθούν οι 2.000 μαχητές και τα 900 στελέχη από το Μπούλκες.

" Κατατόπιζε, πως ήταν η κατάσταση στο χώρο της Δ. Μακεδονίας και τόνιζε, ότι αν έφθαναν έγκαιρα τα στελέχη και οι 2.000 μαχητές του ΕΛΑΣ, τότε μέχρι τα τέλη του 1946 θα ήταν δυνατό να στεριώσουν σ' ελεύθερο χώρο μέσα στον οποίο θα υπήρχαν και ορισμένα αστικά κέντρα.

" Ζητούσε και υπογράμμισε τη ταχύτερη προμήθεια και αποστολή ασυρμάτων, ασυρματοτηλεφώνων, τηλεφώνων και εξηγούσε: "Όσο πιο έγκαιρα είχε στη διάθεσή του μέσα σύνδεσης, τόσο πιο σύντομα και θετικά θα ήταν τ' αποτελέσματα της πραγματοποίησης για αριθμητική ανάπτυξη των ανταρτομημάτων και ομάδων,

" Τόνιζε επίσης, ότι εκείνη τη στιγμή ήταν γνωστό στο κλιμάκιο του Π.Γ. ο αριθμός των ανταρτοομάδων και έγραφε, ότι είναι επείγουσα ανάγκη ο αριθμός τους να διπλασιασθεί, να πολλαπλασιασθεί.

" Υπενθύμιζε την ανάγκη οπλισμού και πυρομαχικών. Η απάντηση που πήρε από τον Ιωαννίδη με γράμμα έλεγε:

"Για τα στελέχη είναι ζήτημα του Π.Γ. στην Αθήνα. Για τους μαχητές από το Μπούλκες έχουμε ανάγκη από εφεδρείες και γι' αργότερα. Άλλωστε δεν χρειάζεται σήμερα μέσα στο χειμώνα να ταλαιπωρηθούν και άλλοι άνθρωποι".

" Παρόλα αυτά, στα ντοκουμέντα δημοσιεύεται ένα τηλεγράφημα του Κλιμακίου προς το Μάρκο με ημερομηνία 7.8.47, που λέει ότι έστειλε τον Ιούλιο 350 στελέχη στην Κ. και Δ. Μακεδονία - Θράκη, και με τα 1000 που έστειλε πέρσι εξαντλήθηκαν οι ρεζέρβες". Στην πραγματικότητα όμως οι δυνάμεις αυτές δεν έφθασαν ποτέ μέχρι αυτή την ημερομηνία.

" Όσο για τους ασυρμάτους και τ' ασυρματοτηλέφωνα για τώρα τα θεωρούμε πολυτέλεια. Πρωτεύουν άλλα ζητήματα.

" Η αλλοπρόσαλλη αυτή τακτική του Κλιμακίου του Πολιτικού Γραφείου συνεχίστηκε και όταν ο Μάρκος έφτασε στο βουνό και συγκροτήθηκε η Διοίκηση του Γενικού Αρχηγείου".

Η μαρτυρία του Κικίτσα είναι όντως καταπληκτική. Δεν χρειάζεται κανένα άλλο σχόλιο. Παρεμπιπτόντως μόνο σημειώνεται η φρασεολογία του που αποκαλεί τους 5.500 στρατοπεδευμένους και εξοπλισμένους αντάρτες του Μπούλκες "πολιτικούς πρόσφυγες"!.. Η φρασεολογία είναι ταυτόσημη και για τα στελέχη του Κ.Κ.Ε. και των Γιουγκοσλάβων σωβινιστών που βρίσκονται σήμερα ακόμη στην Σ. Ένωση και στην περιοχή των Σκοπίων και αποκαλούνται από όλους πια "πολιτικοί πρόσφυγες". Ίσως αποτελούν χρήσιμες "ρεζέρβες" των τιτοϊκών και σωβινιστών της λεγομένης γιουγκοσλαβικής "Μακεδονίας" και των εδώ ερυθρών ρεβαντιστών τους οποίους "ο Δεκέμβρης φρονηματίζει και παρορμά", σύμφωνα με δημόσιο λόγο του σημερινού ηγέτη του Κ.Κ.Ε. και "υποστρατήγου" του ΔΣΕ.

Αλλά ας γυρίσομε στον Απρίλιο του 1947. Ο Ν. Ζαχαριάδης, αφού έστειλε την "ντιρεχτίβα" του προς τον Μάρκο για την οργάνωση του αντάρτικου, την κατάληψη της Θεσσαλονίκης και την εγκαθίδρυση Λαϊκής Δημοκρατίας στην Μακεδονία και Θράκη, συναντιέται με τον στρατάρχη Τίτο.

Τίτο - Ζαχαριάδης συναντώνται στο Βελιγράδι και προσυπογράφουν την κατάληψη της Θεσσαλονίκης

Στις 21 Απριλίου 1947 ο Ν. Ζαχαριάδης συναντάται με τον Τίτο και επισφραγίζεται επίσημα ο κύριος σκοπός της κομμουνιστικής ανταρσίας που είναι η δημιουργία χωριστού κράτους στην Βόρειο Ελλάδα, δηλαδή ο διαμελισμός της χώρας σε δύο τμήματα με αντίθετο καθεστώς το καθένα. Πρόκειται για βιετναμοποίηση. Είναι χαρακτηριστικό ότι, όπως τονίζεται στο μνημόνιο προς τον Τίτο, η Μακεδονία και Θράκη επελέγησαν από το Κ.Κ.Ε. γιατί παρουσιάζουν γιατί αποτελούν "το πιο νευραλγικό σημείο από άποψη εθνική, γεωγραφική και στρατιωτική".

Η συνάντηση Τίτο - Ζαχαριάδη έχει κωδικοποιηθεί στην επιστολή που συνέταξε ο τελευταίος και επέδωσε, μετά την συνομιλία, στον Γιουγκοσλάβο ηγέτη ώστε να υπάρχει το μνημόνιο της συμφωνίας. Το ντοκουμέντο αυτό βρέθηκε στα αρχεία του Κ.Κ.Ε. και δόθηκε στην δημοσιότητα από το Κ.Κ.Ε. εσ. μέσω του κομματικού του οργάνου "Αυγή" στις 9.12.79. Από το κείμενο προκύπτει ότι ο Ζαχαριάδης υπερεκτιμούσε τις υφιστάμενες δυνατότητες. Μιλάει ότι διαθέτει ήδη 20.000 αντάρτες που μπορεί γρήγορα να τους ανεβάσει στον αριθμό των 50.000 αν υπάρξει επαρκής βοήθεια - πράγμα με το οποίο συμφωνούσε και ο Μάρκος όσον αφορά την περίοδο του 1946. Ο Ζαχαριάδης προτείνει χαρακτηριστικά να προμηθευθεί τον αναγκαίο οπλισμό, ιματισμό κ.λ.π. από τις... δυτικές ευρωπαϊκές χώρες Γαλλία, Ιταλία, Αγγλία από τις οποίες προφανώς υπολόγιζε να αγοράσει λαθραία όπλα μέσω του κομμουνιστικού δικτύου.

ΣΥΝΩΜΟΤΙΚΟΤΗΣ

Ο Ζαχαριάδης κινείται με πλήρη συνωμοτικότητα στο Βελιγράδι και ελάχιστοι γνωρίζουν την ύπαρξή του. Ο ίδιος υποβάλλει παράκληση στον Τίτο να "πάει παραπάνω" ει δυνατόν, δηλαδή στην Μόσχα. Τούτο σημαίνει ότι απαραίτητος ενδιάμεσος μεταξύ Κ.Κ.Ε. και Μόσχας είναι ήδη ο Τίτο από τον οποίο ο "Κούκος" ζητάει άδεια. Επίσης ο Ζαχαριάδης παρακαλεί τον Τίτο να στείλει, αν θέλει, ένα αντίγραφο του μνημονίου με την συμφωνία τους και στην Μόσχα. Η εξάρτηση είναι τόσο στενή ώστε για να πάει στην Πράγα να δει την γυναίκα του και τα παιδιά του για μερικές μέρες ο Ζαχαριάδης ζητάει επίσης την άδεια του Τίτο. Και είναι φυσικό, αφού ο Τίτο έχει αναλάβει όχι μόνον την καθοδήγηση και τον εξοπλισμό του αντάρτικου αλλά και τις διεθνείς ευθύνες από αυτές τις πράξεις του. Έτσι λαμβάνονται όλα τα μέτρα ασφαλείας. Πρέπει να σημειωθεί ότι ο παράνομος ραδιοσταθμός του Κ.Κ.Ε. "Φωνή της Αλήθειας" λειτουργούσε σε ένα σπίτι στο Βελιγράδι υπό συνθήκες πλήρους παρανομίας και γι' αυτήν την γιουγκοσλαβική αστυνομία. Οι κομμουνιστές συνωμοτούσαν ακόμη και μέσα στο δικό τους κράτος, ώστε να διασφαλίσουν απόλυτη μυστικότητα και να μη διαρρεύσει το απόρρητο. Δεν είχαν άδικο. Ήδη, καθώς αναφέρει στο μνημόνιό του ο Ζαχαριάδης, ο Άγγλος ανταποκριτής του "Reuter" στο Βελιγράδι γνώριζε ήδη πριν από τον... Αρχηγό του Κ.Κ.Ε. το ταξίδι του προς την Μόσχα!

ΤΟ ΜΝΗΜΟΝΙΟ ΜΕ ΤΟΝ ΤΙΤΟ

Το βαρυσήμαντο μνημόνιο του Ζαχαριάδη, που συνετάγη στις 22.4.47 μια μέρα μετά την συνάντηση με τον Τίτο και υπεβλήθη στον Γιουγκοσλάβο ηγέτη στα ρωσικά, έχει ως εξής:

" Σεβαστέ σύντροφε,

Σχετικά με τη χτεσινή συνομιλία μας θέλω να συνοψίσω τα παρακάτω:

1. Τον τελευταίο χρόνο, από το Μάρτη του 1946 και δω, η κατάσταση στην Ελλάδα οξύνθηκε και πήρε τη μορφή του ένοπλου αγώνα. Ο αγώνας αυτός, που βρίσκεται κάτω από την άμεση

καθοδήγηση του Κ.Κ.Ε. και πολιτικά τοποθετείται μέσα στα πλαίσια της πάλης του ΕΑΜ για την Εθνική ανεξαρτησία και τη Λαϊκή δημοκρατία (πρόγραμμα του ΕΑΜ), διαθέτει σήμερα περί τους 20.000 αγωνιστές κάτω από τη συγκεντρωτική διοίκηση του Γενικού Αρχηγείου και αγκαλιάζει όλη τη χώρα. Ο Δημοκρατικός Στρατός Ελλάδας ξεπερνά σήμερα το στάδιο του σκόρπιου παρτιζάνικου αγώνα και τείνει να διαμορφωθεί σε ταχτικό στρατό. Από την οργανωτική πλευρά αυτού συγκεντρώνονται σήμερα οι κύριες προσπάθειές μας.

2. Παρά την ολόπλευρη υποστήριξη που ο μοναρχοφασισμός έχει από τον αγγλοαμερικάνικο ιμπεριαλισμό δε μπόρεσε και δεν μπορεί - αυτό το δείχνουν τα γεγονότα - να καθυποτάξει και να εξουδετερώσει το λαϊκό δημοκρατικό κίνημα και το δημοκρατικό στρατό και όλες οι ενδείξεις δείχνουν ότι η βασική σκέψη του εχθρού συγκεντρώνεται σε αυτό εδώ: να κρατήσει τις πόλεις και τις βασικές συγκοινωνιακές αρτηρίες να απομονώσει το Δ.Σ.Ε. στις ορεινές περιοχές, να τον απομονώσει και από το εξωτερικό και να τον υπονομεύσει και φθείρει με το χρόνο.

3. Παρά το γεγονός ότι στις πόλεις καθυστερεί ακόμα - σε σχέση με την ύπαιθρο - η μαχητική ένοπλη λαϊκή αντίσταση, με βάση την ως τα τώρα εξέλιξη της κατάστασης και το συσχετισμό δυνάμεων που υπάρχει μέσα στη χώρα και παρά την ανοιχτή τώρα παρέμβαση και του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού, οι δυνατότητες για ν' ανατρέψουμε τα πιο πάνω σχέδια του μοναρχοφασισμού και των ξένων υποστηρικτών του υπάρχουν. Ο ΔΣΕ έχει όλες τις δυνατότητες απ' την πλευρά του ανθρώπινου υλικού και μέσα σε σύντομα χρονικά όρια να φτάσει τις 50.000. Η τακτική του είναι και στο άμεσο μέλλον πρέπει να είναι με αδιάκοπα χτυπήματα που προοδευτικά πρέπει να δυναμώνουν, να φθείρει και να ξεχαρβαλώνει τις μοναρχοφασιστικές δυνάμεις. Αυτό όμως δε φτάνει. Υπάρχουν σήμερα στη χώρα όλες οι προϋποθέσεις και εφόσον η αγγλοσαξονική ιμπεριαλιστική επέμβαση θα μείνει βασικά μέσα στα σημερινά πλαίσια, ο ΔΣΕ ν' αναλάβει γενικότερα την πρωτοβουλία και να επιφέρει μια σοβαρότερη αλλαγή στην εσωτερική μας κατάσταση και εξέλιξη χτυπώντας αποφασιστικά το μοναρχοφασισμό, αποσπώντας του ζωτικές περιοχές και αστικά κέντρα και δημιουργώντας μια στέρεη και βιώσιμη λεύτερη Ελλάδα.

4. Το πιο νευραλγικό και ασθενικό για το μοναρχοφασισμό σημείο από κοινωνική, οικονομική, πολιτική, εθνική, στρατιωτική και γεωγραφική άποψη είναι η Βόρεια Ελλάδα, δηλαδή, κυρίως η ελληνική Μακεδονία και Θράκη. Αντίθετα για το ΔΣΕ εδώ συγκεντρώνονται οι πιο ευνοϊκές προϋποθέσεις. Ουσιαστική σημασία έχει εδώ το γεγονός ότι ο ΔΣΕ διαθέτει πρωτοβουλία στο διάλεγμα του σημείου όπου θα χτυπήσει. Εδώ, λοιπόν πρέπει ο ΔΣΕ να καταφέρει αποφασιστικό χτύπημα ενάντια στο μοναρχοφασισμό συγκεντρώνοντας την κύρια προσπάθειά του ενάντια στο κέντρο της περιοχής αυτής.

5. Για να πετύχει ένα τέτοιο χτύπημα χρειάζεται:

α) Αδιάκοπα να συνεχίσει ο ΔΣΕ την επιθετική του δράση σε όλη τη χώρα, έτσι που να φθείρει και να κρατά πάντα σε συναγερμό και σκόρπισμα τις μοναρχοφασιστικές δυνάμεις.

β) Επιτελικά πρέπει το σχέδιο να δουλευτεί καλά και να εξασφαλιστεί το στοιχείο του αιφνιδιασμού.

γ) Πρέπει από εμπειροπόλεμα και δοκιμασμένα στελέχη και άντρες του ΔΣΕ να καταρτιστεί η εφεδρική δύναμη από 5-7 χιλ. άντρες που θα πραγματοποιήσει το κύριο χτύπημα ενάντια στο κέντρο της περιοχής όπου θα επιτεθεί.

δ) Η ταυτόχρονη ένοπλη εκδήλωση και μέσα από τις πόλεις στην περιοχή αυτή είναι δυνατή και πρέπει να εξασφαλιστεί.

ε) Πρέπει να χρησιμοποιηθούν εξαντλητικά οι σοβαρές δυνάμεις και δυνατότητες που διαθέτουμε

μέσα στον κυβερνητικό στρατό και ναυτικό.

6. Η μεγαλύτερη αδυναμία που παρουσιάζει σήμερα ο ΔΣΕ και που είναι κι' όλας σοβαρό εμπόδιο στην ανάπτυξή του είναι η ανεπάρκεια στον οπλισμό του και στον ανεφοδιασμό του με όπλα και πολεμοφόδια. Παρά την τόσο σημαντική ενίσχυση που έχουμε στο σημείο αυτό από σας, τα τελευταία τηλεγραφήματα από το Γενικό Αρχηγείο του ΔΣΕ μιλάν ότι υπάρχει κιάλας τώρα με τις εκκαθαριστικές επιχειρήσεις που διεξάγει ο μοναρχοφασισμός έλλειψη σε πολεμοφόδια. Πρέπει ακόμα να τονιστεί ότι ο οπλισμός που διαθέτει ο ΔΣΕ δε φτάνει για να χτυπά αποτελεσματικά τον εχθρό στις πόλεις και κέντρα του που τάχει μετατρέψει σε περιχαρακωμένα στρατόπεδα. Για να πετύχει λοιπόν το χτύπημα που αναφέρεται πιο πάνω πρέπει η ειδική δύναμη του ΔΣΕ που θα το καταφέρει να είναι κατάλληλα εξοπλισμένη, να εξοπλισθούν ανάλογα και οι μαχητικές δυνάμεις μας μέσα στις πόλεις της περιοχής αυτής και, πράγμα επίσης σοβαρό τα στρατιωτικά στελέχη και οι καθοδηγητές στην επιχείρηση αυτή πρέπει να καταρτισθούν και ετοιμαστούν ειδικά.

7. Όταν εξασφαλίσουμε ένα απαραίτητο μίνιμουμ απ' τις πιο πάνω προϋποθέσεις μπορούμε να δώσουμε το χτύπημά μας και με την κατάσταση που υπάρχει σήμερα στην Ελλάδα μπορούμε μόνο σαν προσωρινή εκδήλωση και επιτυχία μα σαν αφετηρία για την πιο ουσιαστική αλλαγή στην Ελλάδα, εκτός αν έχουμε μια ένοπλη αμερικανική επέμβαση για να περισώσει το μοναρχοφασισμό, οπότε όμως δημιουργείται και κάπως πιο γενική διεθνής περιτλοκή.

8. Νομίζω πως αν εξασφαλιστούν οι υλικές δυνατότητες μπορεί, μερικά τουλάχιστο, ο εφοδιασμός του ΔΣΕ με πολεμικό υλικό να εξασφαλιστεί απ' τη Γαλλία, Ιταλία, Αγγλία κλπ.

9. Είναι απαραίτητο σήμερα το ζήτημα για την ολόπλευρη εν ισχύσει στο λαϊκό δημοκρατικό κίνημα στην Ελλάδα και στο ΔΣΕ να μπει σε ευρωπαϊκή και παγκόσμια κλίμακα πιο αποφασιστικά.

10. Για μένα προσωπικά νομίζω τα εξής:

α) Επειδή η ελληνική και αγγλοσαξονική αντίδραση θα κάνει όλο φασαρία γύρω στην "εξαφάνισή" μου απ' την Ελλάδα μπορεί με μια ανοιχτή εμφάνισή μου στο Παρίσι να εξηγηθεί γιατί αναγκάστηκα να φύγω στην Ελλάδα.

β) Να μου εξασφαλιστεί εδώ η δυνατότητα να μείνω τηρώντας τους όρους της συνωμοτικότητας κυρίως κόπτοντας τις επαφές μου εκτός από μια με το σ. Ντενίσωφ (Γιάννη Ιωαννίδη), με τους εδώ Έλληνες συντρόφους έγινε γνωστό ότι είμαι εδώ. Στον αριθμό αυτό δε συμπεριλαμβάνονται αυτοί που με πέρασαν εδώ. Ο ανταποκριτής του Reuter εδώ έκανε νύξη σε εδώ Έλληνες για ταξίδι μου στη Μόσχα.

γ) Να εξασφαλιστεί μια σίγουρη ταχτική (δύο φορές το μήνα) επικοινωνία μου με την Αθήνα.

δ) Αν είναι δυνατό να πάω για πιο πάνω.

ε) Νομίζω ότι η θέση μου τελικά είναι να βρίσκομαι, ανεπίσημα φυσικά, κοντά στο Γενικό Αρχηγείο του ΔΣΕ.

Σ' αυτά συνοψίζω, σεβαστέ σύντροφε, τη χτεσινή συνομιλία μας. Η εξέλιξη της κατάστασης στην Ελλάδα μας επιτρέπει κάθε αισιοδοξία με την πρωταρχική προϋπόθεση ότι το ΚΚΕ θα κάνει το καθήκον του διορθώνοντας τα λάθη που έκανε στο παρελθόν.

Επιτρέψτε να σας εκφράσω την ευγνωμοσύνη του ΚΚΕ για όσα κάνατε για μας. Αυτό το διαισθάνεται και ο λαός μας που νοιώθει ενστιχτώδικα και κατάκαρδα τη Νέα Γιουγκοσλαβία, το

Λάο της και το Στρατάρχη της, γιατί νοιώθει ότι το κύριο στήριγμά του απόξω είναι αυτοί.

Το ελληνικό κείμενο απ' το σημειώμά μου αυτό το κρατώ εγώ. Ένα αντίγραφο του δίνω για ενημέρωση στο σ. Μάρκο (ο Ράνκοβιτς). Τη μετάφρασή του στα ρούσικα την έκανε ο σ. Πετρήσ, (Ρούσσοσ). Αν νομίζετε σκόπιμο γνωρίζετε το περιεχόμενο αυτού του σημειώματός μου και πιο πάνω. Γνώση του σημειώματός μου αυτού θα πάρει και ο σ. Ντενίσωφ (Ιωαννίδης).

Διατελώ με σεβασμό και αγάπη. 22.4.47

N. ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ

Σημείωση: Για ενημέρωση θα στείλω σε σας και στο σ. Μάρκο (Ράνκοβιτς) μετάφραση από δύο έγγραφα που στείλαμε ο σ. Ντενίσωφ και γω στο Γεν. Αρχ. του ΔΣΕ και στο στρατηγό Μάρκο πάνω σε μερικά βασικά ζητήματα της οργάνωσης και δουλειάς του ΔΣΕ. Αν πραγματοποιηθεί το ταξίδι αυτό θα ήθελα να πάω για μερικές μέρες στην Πράγα να δω τη γυναίκα και τα παιδιά μου."

Ο Ζαχαριάδης έχει υπ' όψη του, φυσικά, το δόγμα Truman, αλλά υποτιμά την αμερικανική αποφασιστικότητα ή ίσως υπερτιμά την βοήθεια που ο ίδιος πρόκειται να πάρει από τον Τίτο και Στάλιν. Πιστεύει, καθώς φαίνεται από το ντοκουμέντο του, ότι κίνδυνος για την κομμουνιστική ανταρσία θα προκύψει μονάχα αν επέμβουν άμεσα με Στρατό οι Αμερικανοί. Βρίσκεται εκτός πραγματικότητας σε όλα ανεξαιρέτως τα σημεία. Ακόμη και στην άποψή του ότι τυχόν αμερικανική επέμβαση θα προκαλέσει διεθνή περιπλοκή. Ποιος θα αντιδρούσε; Ο Στάλιν; Μα αυτόσ πριν δύο μόλις χρόνια είχε υπογράψει την Συμφωνία της Γιάλτας. Και δεν διέθετε ατομική βόμβα ούτε πολεμικό στόλο. Χρειάζονταν τέλος χρόνο για να χωνέψει την πλούσια λεία του στην Ανατολική Ευρώπη. Τον Μάιο 1947 ο Ζαχαριάδης βρίσκεται στην Μόσχα και συναντάται με τον Στάλιν. Βρέθηκαν στο αρχείο του Κ.Κ.Ε. τα τηλεγραφήματά του, οι αιτήσεις του προς το Κρεμλίνο καθώς και το υπόμνημα που επέδωσε στον ανώτατο Αρχηγό του.

Ο "ΚΟΥΚΟΣ" ΜΕ ΤΟΝ "ΠΑΠΠΟΥ"

Δεν βρέθηκαν ντοκουμέντα για τις συμφωνίες που έγιναν στην Μόσχα. Από όσα όμως γεγονότα επακολούθησαν προκύπτει ότι ο Στάλιν συμφώνησε με τον Ζαχαριάδη και ενίσχυσε την συμφωνία του με τον Τίτο. Στις 4 Ιουνίου 1947 ο Γιάννης Ιωαννίδης τηλεγραφεί από το Βελιγράδι προς το Πολιτικό Γραφείο του Κ.Κ.Ε. στην Αθήνα:

"Τις τελευταίες βδομάδες ο Κούκος αντάμωσε με τον Παππού όπου συζητήθηκαν αποτελεσματικά τα ζητήματά μας. Απ' τα αποτελέσματα των συζητήσεων αυτών πρέπει να είμαστε απόλυτα ικανοποιημένοι..".

"Κούκος" είναι ο Ζαχαριάδης. "Παππούς" ο Στάλιν.

Στο αρχείο του Κ.Κ.Ε. βρίσκονται τα αντίγραφα δύο επιστολών που έστειλε στο Κρεμλίνο από την Μόσχα ο Ζαχαριάδης ζητώντας ακρόαση. Οι επιστολές απευθύνονται η μια στον Στάλιν κι η άλλη στον Molotov.

"Προς το σ. Στάλιν.

Σας παρακαλώ πολύ όπως μου ορίσετε μια συνάντηση για να σας εκθέσω την κατάσταση στην Ελλάδα καθώς και την ανάπτυξη, τις δυσκολίες και τις ανάγκες του κινήματός μας στη χώρα μας.

Με σεβασμό
Ν. Ζαχαριάδης.

Γραμμ(ατέας) της Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε

14.5.47".

"Προς το σ. Molotov

Σας παρακαλώ πολύ να με δεχθείτε για να εκθέσω την κατάσταση στην Ελλάδα.

Με σεβασμό
Ν.Ζ(αχαριάδης)

Γραμ(ματέας) της Κ.Ε. του ΚΚΕ.

14.5.47"

Η συνάντηση πραγματοποιήθηκε αμέσως σχεδόν. Παρίσταντο εκτός του Στάλιν ο Molotov και ο Ζντάνωφ. Προηγουμένως ο Ζαχαριάδης έχει συντάξει, με ημερομηνία 13 Μαΐου 1947 ένα υπόμνημα για την "γενική κατάσταση στην Ελλάδα", όπου τονίζει ότι, εφ' όσον δοθεί η απαραίτητη βοήθεια, το αντάρτικο θα πετύχει.

Η ΒΑΡΚΙΖΑ ΗΤΑΝ "ΑΝΑΠΑΥΛΑ"

Το υπόμνημα παρουσιάζει ενδιαφέρον μόνον από την άποψη ότι εκτίθενται με σαφήνεια ορισμένες θέσεις του Ζαχαριάδη σε μεγάλα θέματα και μεταγγίζεται αυτή η συνήθως υπεραισιόδοξη αντίληψή του στην σοβιετική ηγεσία.

Για την Βάρκιζα ο Ζαχαριάδης λέει ότι ήταν αναγκαία υποχώρηση και συμβιβασμός για να κερδηθεί απλώς χρόνος με μια προσωρινή ανάπαυλα. Τονίζει:

"Η Ελλάδα το Δεκέμβρη του 1944, όταν εκδηλώθηκε η αγγλική στρατιωτική επέμβαση φάνηκε απομονωμένη κι έτσι δόθηκε η δυνατότητα στον Churchill να επιβάλει την πολιτική του στην Ελλάδα.

"Και το ΚΚΕ και το ΕΑΜ εξαναγκάστηκαν να οδηγηθούν σε συμβιβασμό που εκφράστηκε στη συμφωνία της Βάρκιζας. Στην ουσία, όπως έδειξαν τα γεγονότα, η Βάρκιζα υπήρξε μόνο μια ανάπαυλα.

"Το ΚΚΕ υπογράφοντας τη συμφωνία της Βάρκιζας, έκανε αναμφίβολα περισσότερες υποχωρήσεις απ' ό,τι έπρεπε, για να κερδίσει χρόνο. Κι αυτό γιατί προέβλεπε -έχοντας υπολογίσει σωστά την ακατάβλητη δημοκρατική διάθεση των μαζών- την αποδυνάμωση και τη χρεοκοπία της αγγλικής κατοχής και του μοναρχοφασισμού"

ΥΠΕΡΑΙΣΙΟΔΟΞΟΣ

Όπως φαίνεται από την παραπάνω τελευταία φράση ο Ζαχαριάδης πιστεύει πως "χρεοκόπησε η αγγλική κατοχή και ο μοναρχοφασισμός" στην Ελλάδα μετά την Βάρκιζα. Και τονίζει παραπέρα στο υπόμνημά του ότι:

1ον "Η εσωτερική κατάσταση της Ελλάδας συνεχίζει να παρουσιάζει αισιόδοξες προοπτικές".

2ον "Τα γεγονότα αποδεικνύουν τώρα, ότι η αγγλική πολιτική και ο μοναρχοφασισμός οδεύουν σε πλήρη και οφθαλμοφανή χρεοκοπία.

"Παρά τα υλικά μέσα που διαθέτουν και παρά το γεγονός ότι το μαζικό κίνημα στις πόλεις υστερεί σε σχέση με τον ένοπλο αγώνα, ο εχθρός πολιτικά βρίσκεται πάντα σε άμυνα και η πολιτική πρωτοβουλία μένει στα χέρια του δημοκρατικού κινήματος.

"Οι πιο αρμόδιοι Αγγλοαμερικανοί επίσημοι παραδέχονται ανοιχτά και ο μοναρχοφασισμός το αναγνωρίζει, ότι χωρίς την τόσο άφθονη αγγλοσαξονική βοήθεια και επέμβαση η αντίδραση από καιρό θα είχε χάσει το παιγνίδι.

"Η αγγλική αποτυχία αναγκάζει τώρα τους Αμερικάνους να πετάξουν τη μάσκα και οι ίδιοι να πάρουν, ανοιχτά αυτή τη φορά την πρωτοβουλία της αντιδραστικής πολιτικής στην Ελλάδα.

"Αυτό το γεγονός παρά τις συμπληρωματικές δυσκολίες, που χωρίς αμφιβολία θα φέρει στο δημοκρατικό κίνημα, βασικά δεν θα τροποποιήσει την εσωτερική ανάπτυξη στην Ελλάδα.

3ον "Χωρίς αμφιβολία, στην διετία 1945-1946, μέσα σε συνθήκες διαρκών αποκαλύψεων της αγγλοσαξονικής πολιτικής και πρακτικής, έχουμε διαρκή σταθεροποίηση των θέσεών μας και αποδυνάμωση της μαζικής βάσης του αντίπαλου.

Παράλληλα αποτυχαίνουν οι προσπάθειες του αντίπαλου που αποσκοπούν στην διάσπαση του ΕΑΜ και την εσωτερική του διάλυση"

Ο Ζαχαριάδης φυτεύει μεθοδικά στο κεφάλι της ανωτάτης σοβιετικής ηγεσίας την υπεραισιόδοξη αντίληψή του πως όλα πάνε λαμπρά στην Ελλάδα. Το κομμουνιστικό κίνημα ανεβαίνει, ο "μοναρχοφασισμός" χρεοκόπησε και ο Στρατός έχει ουσιαστικά αλωθεί εκ των ένδον χάρις στην "δημοκρατική πλειοψηφία" των αξιωματικών του. Σ' αυτό το τελευταίο στοιχείο της εκ των ένδον αλώσεως του Στρατού θα επανέλθουμε διεξοδικότερα παρακάτω.

Στο τμήμα του υπομνήματος που αναφέρει τις μεγάλες επιτυχίες του στο μαζικό εργατικό, αγροτικό και άλλο λαϊκό κίνημα μετά το 1944 ο Ζαχαριάδης καταλήγει ως εξής:

"Όσο για τη νεολαία εκεί και σήμερα ακόμη, κυριαρχεί η οργάνωση της ΕΠΟΝ παρά την δικαστική διάλυσή της.

"Παρόμοια άλματα επιτύχαμε και στις τάξεις της διανοήσης. Στο στρατό, παρά τις συνεχείς εκκαθαρίσεις, η πλειοψηφία παραμένει δημοκρατική. Υπάρχουν και άλλες λαϊκοδημοκρατικές οργανώσεις (Εθνική Αλληλεγγύη, Γυναίκες, Δημοκρατικοί Σύλλογοι, αθλητικοί και εκδρομικοί σύλλογοι, εθνικοτοπικές οργανώσεις κτλ.) που έχουν στις γραμμές τους πολλές δεκάδες χιλιάδες μέλη".

Δύσκολα κρύβει την αυταρέσκειά του. Γιατί όλες οι επιτυχίες οφείλονται σ' αυτόν προσωπικά και

όλα τα λάθη στους άλλους. Ο Ζαχαριάδης γύρισε στην Ελλάδα μετά τη Βάρκιζα και την ενέκρινε. Δεν παραλείπει όμως να αναφέρει ότι παρέλαβε μια ηττημένη παράταξη και την οδήγησε πάλι στην νίκη, ενώ ταυτόχρονα επιρρίπτει όλα τα σφάλματα του 1944 και των Δεκεμβριανών στους τοποτηρητές του.

Ο ΚΟΚΚΙΝΟΣ ΣΤΡΑΤΟΣ

Γράφει σχετικά στο υπόμνημα προς τον Στάλιν:

"Συνέπεια αυτών των λαθών - τα οποία σε σχέση με το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας, εκφράζονται βασικά στο ότι το Κόμμα δεν μπόρεσε να επιτύχει την απόσπασή της από το δίκτυο των αγγλικών ραδιουργιών και να αποκτήσει καθαρή και συνεπή πολιτική απέναντι στον αγγλικό ιμπεριαλισμό - είναι ότι η Ελλάδα δεν μπόρεσε να αξιοποιήσει, στον ίδιο βαθμό με τις άλλες βαλκανικές χώρες, τη νικηφόρα προέλαση του Κόκκινου Στρατού στη Νοτιοανατολική Ευρώπη και στα Βαλκάνια"

Αν ο Ζαχαριάδης έχει την αίσθηση του μαύρου χιούμορ, τότε ασφαλώς αυτό κάνει με το παραπάνω απόσπασμα του υπομνήματός του και ταυτόχρονα γλύφει τις μπότες του Στρατάρχη Στάλιν, όταν λέει πως το ότι η Ελλάδα έμεινε έξω από την νικηφόρα προέλαση του Κόκκινου Στρατού στα Βαλκάνια δεν οφείλεται στην ηγεσία του Κόκκινου Στρατού ούτε στην Γιάλτα αλλά σε λάθη του...
Κ.Κ.Ε.

Ο Νίκος Ζαχαριάδης μεταβάλλεται σε φαντομά με πλαστές ειδήσεις που δημοσιεύει παραπλανητικά ο "Ριζοσπάστης"

Στο υπόμνημα, του Ζαχαριάδη προς τον Στάλιν φωτίζεται επαρκώς και ένα άλλο ζήτημα: η αποχή του Κ.Κ.Ε. από τις εκλογές. Όπως είναι τώρα γνωστό η Μόσχα είχε δώσει εντολή, δια του Πετρώφ, στον Μ. Παρτσαλίδη να μετασχει το Κ.Κ.Ε. στις εκλογές. Ο Παρτσαλίδης λέει πως διαβίβασε την ρωσική εντολή στον Ζαχαριάδη, αλλά "αυτός έκανε του κεφαλιού του". Η εντολή του Πετρώφ, αρμόδιου για τις εξωτερικές σχέσεις του ΚΚΣΕ, δεν έγινε γνωστή ποτέ στα άλλα μέλη του Πολιτικού Γραφείου που ψήφισαν αποχή. Αργότερα, το 1950, στην περίφημη "δίκη του Κ.Κ.Ε" στο Κρεμλίνο, ο Στάλιν, καθώς είδαμε, επικρίνει τον Ζαχαριάδη γιατί δεν πήρε μέρος στις εκλογές του 1946. Ο Ζαχαριάδης έσκυψε το κεφάλι. Αλλά από το υπόμνημά του, που υπέβαλε ένα χρόνο μόλις μετά την αποχή από τις εκλογές, αποδεικνύεται ότι ο Ζαχαριάδης ανέλυσε πλατειά το ζήτημα, το έθεσε στον Στάλιν και εκείνος δεν του έκανε καμιά απολύτως παρατήρηση. Ενέκρινε την στάση του σιωπηρά τουλάχιστον. Αυτό δείχνουν τα υπάρχοντα ντοκουμέντα - εκτός αν αποκαλυφθούν και άλλα αργότερα.

Ιδού τι λέει στον Στάλιν τον Μάη του 1947 ο Ζαχαριάδης για την αποχή:

"Παράλληλα για να δώσουν στην πολιτική τους κάποια νομιμοφάνεια, καταφεύγουν (οι μοναρχοφασίστες) στις νόθες εκλογές της 31 Μαρτίου του 1946. Σκοπός τους είναι, με την παραχώρηση στο ΕΑΜ μιας ισχυρής μειοψηφίας στη Βουλή, να νομιμοποιήσουν ως ένα βαθμό "δημοκρατικά" το ελληνικό πρόβλημα, να το αφαιρέσουν από τη διεθνή σκηνή, και, στην πραγματικότητα, να μετατρέψουν το ΕΑΜ σε συμμετοχο σ' αυτή την υπόθεση· και μετά, δυναμώνοντας τις θέσεις τους και μεταθέτοντας στην κοινοβουλευτική αντιπολίτευση του ΚΚΕ και του ΕΑΜ την ευθύνη για την αποτυχία της πολιτικής τους, να προχωρήσουν σε πιο αποφασιστική εκκαθάριση της κατάστασης προς όφελός τους.

"Το Κομμουνιστικό Κόμμα, το ΕΑΜ και όλο το δημοκρατικό στρατόπεδο, με εξαίρεση τον Σοφούλη, δεν πήραν μέρος στις εκλογές. Έτσι δεν δόθηκε στο λαό η δυνατότητα ελεύθερης εκλογής.

"Τόσο οι εκλογές όσο και το Δημοψήφισμα για την επιστροφή του βασιλιά, όχι μόνο δεν άμβλυαν, αλλά αντίθετα όξυναν ακόμα πιο πολύ την ελληνική εσωτερική κρίση. Στο βαθμό που μεγαλώνει η μοναρχοφασιστική τρομοκρατία δυναμώνει η λαϊκή αντίσταση. Ο μοναρχοφασισμός από την ένοπλη δραστηριότητα των συμμοριών πέρασε στον κρατικό επεμβατισμό, πράγμα που ανάγκασε το λαό να πάρει τα ανάλογα μέτρα".

ΤΟ "ΘΑΡΡΟΣ" ΜΕ ΤΟ ΣΤΑΛΙΝ

Ο Ζαχαριάδης γνώριζε βέβαια την εντολή του Πετρώφ για συμμετοχή του ΚΚΕ στις εκλογές. Την γνώριζε και την περιφρόνησε. Τώρα εκθέτει ανοικτά τις θέσεις του για το ζήτημα και μάλιστα τονίζει ότι η απόφαση για αποχή δικαιώθηκε από τα πράγματα.

Άσχετα αν η αποχή δικαιώθηκε ή όχι - και δεν δικαιώθηκε, βέβαια - το σθεναρό ύφος του Ζαχαριάδη στο υπόμνημα αποδεικνύει ένα από τα δύο:

1ον. Είτε ο Ζαχαριάδης είχε το θάρρος της γνώμης και την υποστήριζε ανοικτά εναντίον και αυτής ακόμη της γνώμης του Στάλιν, παρουσία μάλιστα των Μολοτοφ και Ζντάνωφ.

2ον. Είτε ότι ο Ζαχαριάδης είχε, με άλλο κανάλι, εξασφαλισμένη τον Φεβρουάριο του 1946 την έγκριση του Στάλιν για αποχή και γι' αυτό απέρριψε ασυζητητί τότε την εντολή του Πετρώφ που του μετέφερε ο Μήτσος Παρτσαλίδης από την Μόσχα.

Η συμπεριφορά και ο σεβασμός όλων ανεξαιρέτως των κομμουνιστών ηγετών πλην του Τίτο, προς τον Στάλιν καθώς και το γεγονός ότι ο Ζαχαριάδης ποτέ δεν είχε αντιμιλήσει ούτε είχε έλθει σε αντίθεση προς τον Στάλιν μαρτυρούν ότι πρόκειται μάλλον για το δεύτερο. Ο Στάλιν είχε εγκρίνει μυστικά την αποχή του ΚΚΕ. Άλλωστε τούτο φαίνεται και από την θέση του Ζαχαριάδη στην Συμφωνία της Βάρκιζας. Μέχρι το 1950 διακηρύσσει -και το αναφέρει και στο υπόμνημά του προς Στάλιν το 1947- ότι η Βάρκιζα ήταν ένας αναγκαίος συμβιβασμός για την απαραίτητη "ανάπαυλα" προς τον επόμενο γύρο. Μόνον όταν τον Ιανουάριο του 1950 παρουσία και του Εμβέρ Χότζα, ο Στάλιν λέει στον Ζαχαριάδη πως "ήταν λάθος η Βάρκιζα", ο αρχηγός του ΚΚΕ αλλάζει αμέσως στάση και ευθυγραμμίζεται με την καινούρια θέση του Στάλιν. Καταδικάζει την Συμφωνία της Βάρκιζας...

"Η ΕΝΟΠΛΗ ΠΑΛΗ ΕΙΝΑΙ ΚΥΡΙΑΡΧΗ"

Εν πάση περιπτώσει στις αρχές του 1947 το Κ.Κ.Ε. έχει πάρει τις αποφάσεις του, προς τις οποίες είχε άλλωστε προσανατολισθεί με την απόφαση της 2ης Ολομελείας του Φεβρουαρίου 1946 και, πολύ νωρίτερα, πριν από την υπογραφή της Συμφωνίας της Βάρκιζας, όταν έκρυψε τον σπλιισμό του για την επόμενη αναμέτρηση. Ο αρχηγός του Κ.Κ.Ε. αναφέρει στον Στάλιν ότι ήδη "η ένοπλη πάλη έγινε κυρίαρχη". Ιδού το κείμενο:

Το Πολιτικό Γραφείο της Κεντρικής Επιτροπής του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας σε συνεδρίασή του στα μέσα του Φλεβάρη 1947, αφού εξέτασε την κατάσταση κατάληξε ότι το δημοκρατικό κίνημα, συνεχίζοντας την πλήρη εκμετάλλευση όλων των νομίμων δυνατοτήτων πρέπει να θεωρεί ότι η ένοπλη πάλη γίνεται κυρίαρχη και πήρε σε σχέση μ' αυτά μια σειρά πρακτικών μέτρων.

ΒΙΕΤΝΑΜ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ο Στάλιν εγκρίνει αυτήν την απόφαση. Όπως είδαμε προηγουμένως ο Ζαχαριάδης, επιδίδοντας στον Τίτο το μνημόνιο με την βαρυσήμαντη συμφωνία τους για το φούντωμα του ανταρτοπολέμου και την κατάληψη της Θεσσαλονίκης προς δημιουργία ξεχωριστού κομμουνιστικού κράτους στην Μακεδονία και Θράκη και τον διαμελισμό της Ελλάδος σε δυο χωριστά "βιετναμικά" κράτη, του έχει επιδώσει και αντίγραφα των γενικών εντολών που είχε δώσει τέσσερις μέρες νωρίτερα (17.4.47) στον Μάρκο και είχε παρακαλέσει τον Τίτο να διαβιβάσει όλα αυτά τα αντίγραφα "παρά πάνω", δηλαδή στην Μόσχα. Ακόμη και αν ο Τίτο δεν είχε διαβιβάσει αυτά τα αντίγραφα είναι τελείως παράλογο να υποτεθεί ότι, όταν μετά είκοσι μέρες ο Ζαχαριάδης συναντά τον Στάλιν, δεν του τα επιδίδει ο ίδιος ιδιοχείρως.

ΤΟ ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΟ

Η έγκριση συνεπώς, υπάρχει και είναι απερίφραστη και καθολική. Απομένει πια να ανακοινωθούν και στην παγκόσμια κοινή γνώμη. Αυτό γίνεται ένα μήνα περίπου μετά την συνάντηση Στάλιν - Ζαχαριάδη από το δημόσιο βήμα του συνεδρίου του Γαλλικού Κ.Κ. στο Στρασβούργο, όπου τέλη Ιουνίου 1947, ο Μιλτιάδης Πορφυρογένης αναγγέλλει διεθνώς την απόφαση του Κ.Κ.Ε. να ιδρύσει με πόλεμο χωριστό κομμουνιστικό κράτος στην Ελλάδα με δικό του στρατό και δική του κυβέρνηση. Για να 'χει απόλυτο κύρος αυτή η παγκόσμια εξαγγελία του διαμελιστικού κομμουνιστικού κινήματος, το Κ.Κ.Ε. δημοσιεύει στο επίσημο όργανό του, στον "Ριζοσπάστη" ότι ο Νίκος Ζαχαριάδης είναι παρών στο Στρασβούργο και μετέχει στο συνέδριο του Γ.Κ.Κ.

Τούτο είναι ψευδές. Ο Ζαχαριάδης δεν πήγε ποτέ στο Στρασβούργο. Δημοσιεύεται όμως η πλαστή είδηση αφ' ενός για να περιβληθεί με ακαταμάχητη εγκυρότητα και κατηγορηματικότητα η δήλωση του Πορφυρογένη και αφ' ετέρου για να παραπλανηθούν οι ελληνικές αρχές και ο λαός όσον αφορά

τις πραγματικές κινήσεις του Ζαχαριάδη, που είχε επιστρέψει από την Μόσχα στο Βελιγράδι.

Πριν πάει στην Μόσχα τον Μάη του 1947, ο Ζαχαριάδης είχε μεταβεί στην Πράγα, όπου συνάντησε τη γυναίκα του και τα παιδιά του, καθώς είχε παρακαλέσει τον Τίτο. Στην Πράγα συζήτησε το ελληνικό ζήτημα με τους εκεί ηγέτες του Κ.Κ. και ξαναγύρισε στο Βελιγράδι από όπου προωθήθηκε στην σοβιετική πρωτεύουσα. Ξαναγύρισε στο Βελιγράδι, όπου συνάντησε τον Μιλτιάδη Πορφυρογένη τον άνθρωπο που θα στέλλονταν στο Στρασβούργο για να ρίξει την "βόμβα" του διαμελιστικού κινήματος.

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ ΜΕΣΩ ΜΟΣΧΑΣ

Στα αρχεία του Κ.Κ.Ε. βρίσκεται ένα γράμμα του Ζαχαριάδη προς τον Μπαράνωφ, που είχε ορισθεί σύνδεσμος μεταξύ Κ.Κ.Ε. και ΚΚΣΕ. Στο γράμμα αυτό, που φέρει ημερομηνία 5 Ιουνίου 1947, ο Ζαχαριάδης αναγγέλλει ότι ο Πορφυρογένης μεταβαίνει στην Μόσχα.

Έτσι αποκαλύπτεται ότι η περίφημη "δήλωση του Στρασβούργου", όχι μόνον είχε την έγκριση της Μόσχας αλλά και ωρίμασε στην σοβιετική πρωτεύουσα όπου ειδικά είχε κληθεί ο Πορφυρογένης.

Λέει ο Ζαχαριάδης στις 5.6.47 προς την Μόσχα:

"Βελιγράδι 5.6.47

"Αγαπητέ σύντροφε Μπαράνωφ,

"Ο Πορφυρογένης βρίσκεται εδώ, πήρε βίζα και την επόμενη εβδομάδα θα έρθει σε σας".

Έτσι αποδεικνύεται καθαρά πως οργανώθηκε όλο το πλέγμα των κινήσεων του Κ.Κ.Ε. υπό την μαπακέτα του Στάλιν και του Τίτο. Παρ' όλα αυτά η υλική βοήθεια της Σ. Ενώσεως καθυστερεί. Στο ίδιο γράμμα του προς τον "αγαπητό σύντροφο Μπαράνωφ" ο Ζαχαριάδης παραπονιέται. Γράφει:

"Χτες εδώ συζήτησα με τους Γιουγκοσλάβους συντρόφους σχετικά με την μεταφορά του υλικού. Υποσχέθηκαν να τακτοποιήσουν αυτό το ζήτημα.

" Να έχετε υπόψη σας ότι όσο γρηγορότερα πάρουμε αυτό το υλικό τόσο το καλύτερο.

" Εκ νέου υπογραμμίζω την έκτακτη και μη επιδεχόμενη αναβολή ανάγκη μας σε υπόθεση για την οποία μιλήσαμε κατά την τελευταία συνάντηση.

" Σε ό,τι αφορά τον Χατούροφ και την κοπέλα, ζήτησα πληροφόρηση και θα σας τη μεταδώσω μόλις την πάρω. Τους υπόλοιπους συντρόφους τους περιμένουμε το ταχύτερο".

Σημειωτέον, ότι, όπως φαίνεται από έγγραφες εντολές του Ιωαννίδη προς τον Μάρκο στα βουνά, η κομμουνιστική ηγεσία ήταν πεπεισμένη πως η βοήθεια θα έφθανε μαζική και μάλιστα με αεροπλάνα. Γι' αυτό είχε ειδοποιήσει το Γενικό Αρχηγείο του ΔΣΕ να ετοιμάσει διαδρόμους προσγειώσεως και χώρους ειδικούς για ρίψεις εφοδίων με αλεξίπτωτα. Τίποτε όμως δεν επακολούθησε.

Η ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΤΟΥ Γ.Κ.Κ. ΔΕΝ ΗΛΘΕ ΠΟΤΕ!

Ο Μ. Πορφυρογένης είναι έτοιμος να μεταβεί μετά την Μόσχα, στο Στρασβούργο να κάνει την

περίφημη δήλωση. Αλλά το Γαλλικό Κ.Κ. αργεί να στείλει τις σχετικές προσκλήσεις στο Κ.Κ.Ε. Οι Γάλλοι έχουν τα δικά τους εσωτερικά προβλήματα και δεν επιθυμούν να παρουσιασθούν στην διεθνή και την γαλλική κοινή γνώμη ότι υιοθετούν και μάλιστα εξαπολύουν από το βήμα του συνεδρίου τους μιαν ένοπλη κομμουνιστική ανταρσία στην Ευρώπη.

Το συνέδριο του Γ.Κ.Κ. αρχίζει τις εργασίες του στις 25 Ιουνίου 1947.

Στις 19 Ιουνίου 1947 ο Στέργιος Αναστασιάδης, μέλος του Πολιτικού Γραφείου του ΚΚΕ, ειδοποιεί από την Αθήνα τον Ιωαννίδη:

"... Πρόσκληση του Γαλλικού Κομμουνιστικού Κόμματος δεν πήραμε".

Στις 22 Ιουνίου 1947 ο Ιωαννίδης τηλεγραφεί από το Βελιγράδι την εντολή στον "Μόα". "Μόας" είναι το ψευδώνυμο του Μήτσου Παρτσαλίδη, που έχει μείνει στην Αθήνα, και μαζί με τον Αναστασιάδη, κατευθύνει το εκεί κλιμάκιο του Πολιτικού Γραφείου που έχει διχαστεί μεταξύ Αθήνας και Βελιγραδίου. Στο τηλεγράφημα αποκαλύπτεται ότι η πρόσκληση του Γ.Κ.Κ. εκβιάσθηκε "ντε φάκτο" από το Κ.Κ.Ε. το οποίο ποτέ δεν πήρε την σχετική πρόσκληση. Απλώς ανακοίνωσε ότι την... αποδέχθηκε. Το τηλεγράφημα του Ιωαννίδη προς τον Παρτσαλίδη λέει:

"Αριθ. 4.

Μόαν.

Να στείλτε τηλεγράφημα στην Κ.Ε. του Κ.Κ. Γαλλίας ότι αντιπρόσωποι στο συνέδριο του Κ.Κ. Γαλλίας είναι οι Κούκος (= Ν. Ζαχαριάδης) και Μίμος (= Μιλτιάδης Πορφυρογένης). Σχετική είδηση να δημοσιευθεί στο Ρίζο (...).

22/6/47

Διονύσης".

Πραγματικά, στον "Ριζοσπάστη" της 26 Ιουνίου δημοσιεύτηκε η ακόλουθη ανακοίνωση:

"Στην τελευταία του συνεδρίαση, αρχές Ιούνη, το Πολιτικό Γραφείο της Κεντρ. Επιτροπής του ΚΚΕ αποφάσισε να αντιπροσωπεύσουν το ΚΚΕ στο Συνέδριο του Γαλλικού Κομμουνιστικού Κόμματος οι σ. Ζαχαριάδης και Πορφυρογένης. Η αναχώρηση του αρχηγού του ΚΚΕ έχει ήδη πραγματοποιηθεί.

(Από το Γραφείο της Κ.Ε. του ΚΚΕ).

26/6/47".

Την ίδια μέρα ο "Ριζοσπάστης" αρχίζει να δημοσιεύει πληροφορίες, από το Στρασβούργο, για την παρουσία του Νίκου Ζαχαριάδη στο Στρασβούργο.

ΠΑΡΑΠΛΑΝΗΣΗ ΚΑΙ ΑΙΦΝΙΔΙΑΣΜΟΣ

Ο Ζαχαριάδης εντούτοις βρίσκονταν στο Βελιγράδι συνεχώς. Μετακινήθηκε προς την Σόφια στις 28 Ιουνίου 1947, επομένη της δηλώσεως του Στρασβούργου. Τούτο αποδεικνύεται από το ακόλουθο τηλεγράφημα του Ιωαννίδη που, με το σλαβικό ψευδώνυμο "Ντενίσωφ", απευθύνεται στον Βούλγαρο κομμουνιστή ηγέτη Τσερβένκωφ, αρμόδιο του Κ.Κ. Βουλγαρίας για τα ελληνικά θέματα:

"Προς Βλαδιμήρωφ (= Τσερβένκωφ).

27/6. Επείγον

Ζαχαριάδης αναχωρεί Σάββατο 28η (του μηνός) πρωί για σας (= Βουλγαρία με αυτοκίνητο).

Παρακαλούμε (να) τον συναντήσετε.

Ντενίσοβ (= Ιωαννίδης)".

Ελάχιστοι, καθώς ξέρουμε γνώριζαν τις κινήσεις του Αρχηγού και την πραγματική κατοικία του. Το Κόμμα, γεμάτο αυτοπεποίθηση, διάβαζε τον "Ριζοσπάστη", θαύμαζε και προχωρούσε. Ο αιφνιδιασμός των κομμουνιστών ήταν απόλυτος. Με την διαφορά ότι τους αιφνιδίαζε η ηγεσία του. Ο Φίλιππος Ηλιού, που ερεύνησε και δημοσίευσε τα πολυτιμότερα στοιχεία από τα αρχεία του Κ.Κ.Ε. γράφει σχετικά στην "Αυγή" (20.12.79) ότι:

"Τέλη Ιουνίου του 1947, ο Μιλτιάδης Πορφυρογένης, διακήρυξε, δημόσια και με τον πιο επίσημο τρόπο, στο Συνέδριο του Γαλλικού Κομμουνιστικού Κόμματος, στο Στρασβούργο, τους νέους προσανατολισμούς του ΚΚΕ:

"Δημιουργία μιας λεύτερης δημοκρατικής Ελλάδας, με δική της κυβέρνηση και δική της κρατική υπόσταση".

" Από τον Φεβρουάριο ως τον Ιούνιο του 1947 είχαν συγκεντρωθεί όλες οι προϋποθέσεις για να γίνει το νέο αυτό βήμα στην κλιμάκωση του εμφυλίου πολέμου.

" Απόφαση, στα μέσα Φεβρουαρίου, ότι η ένοπλη πάλη αποτελεί την κύρια μορφή του αγώνα των Ελλήνων Κομμουνιστών διαμόρφωση των γενικών σχεδίων για την κατάληψη της Θεσσαλονίκης και τη δημιουργία ελεύθερης περιοχής στη Βόρεια Ελλάδα διαδοχικές συναντήσεις του Ν. Ζαχαριάδη με τον στρατάρχη Τίτο και τον στρατάρχη Στάλιν, από τις οποίες προκύπτει η επιβεβαίωση της αμοιβαίας συναίνεσης για τη νέα πορεία και τα νέα σχέδια.

" Η επομένη κίνηση δεν μπορούσε να είναι παρά η δημόσια εξαγγελία της νέας προοπτικής. Και αυτή έγινε στο Στρασβούργο. "Ως τότε τα ειδικά σχέδια είχαν κρατηθεί μυστικά - δεν τα γνώριζε παρά ένα μικρό τμήμα από την ηγεσία του ΚΚΕ και του Δημοκρατικού Στρατού. Από την άποψη αυτή ο αιφνιδιασμός - και όχι μόνον του αντιπάλου - υπήρξε πλήρης".

Τώρα ήταν η σειρά του ΚΚΕ να αιφνιδιασθεί.

Το Κ.Κ.Ε. ρίχνει από το Στρασβούργο μία βόμβα που σκάει στην Αθήνα: αγγέλλει διεθνώς την ίδρυση "κράτους"

Όταν ο Μιλτιάδης Πορφυρογένης ανέβαινε την Παρασκευή της 27ης Ιουνίου 1947 στο βήμα του συνεδρίου του Γ.Κ.Κ. στο Στρασβούργο και, παίρνοντας τον λόγο ως αντιπρόσωπος του Κ.Κ.Ε., άρχιζε με την φράση για την "ειδική πρωτοπόρο θέση της Ελλάδας στον σύγχρονο αγώνα ενάντια στον αγγλοαμερικάνικο ιμπεριαλισμό", όλοι οι μεμνημένοι στο κωδικοποιημένο κομμουνιστικό λεξιλόγιο κατάλαβαν. Και τέντωσαν τα αυτιά τους. Στην Ελλάδα μαίνονταν ήδη ο πόλεμος και ο Πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών είχε διακηρύξει από τις 12 Μαρτίου 1947 το ομώνυμο δόγμα του. Ο ΟΗΕ είχε αποστείλει από την Άνοιξη μια ειδική εξεταστική επιτροπή που συνεδρίαζε στην Θεσσαλονίκη και που επρόκειτο να υποβάλει το πόρισμά της στον νεοπαγή τότε διεθνή οργανισμό για να λάβει τις αποφάσεις του πάνω στο "ελληνικό ζήτημα". Ο νικηφόρος αντιναζιστικός κόσμος χωρίζονταν πάλι σε δύο αντίπαλα στρατόπεδα. Ο ψυχρός πόλεμος άρχιζε. Άγγλοι και Αμερικανοί είχαν στείλει τηλεσίγγραφο στον Στάλιν να αποσύρει αμέσως τα σοβιετικά στρατεύματα από το Ιράν. Και στην Ελλάδα βροντούσαν τα κομμουνιστικά όπλα. Το μήνυμα ήταν σαφές:

Το ΚΚΣΕ είχε αναθέσει, με εντολή του μονολιθικού τότε κομμουνιστικού κινήματος, στην Ελλάδα την "ειδική πρωτοπόρο θέση ενάντια στον αγγλοαμερικάνικο ιμπεριαλισμό". Οι δύο κόσμοι συγκρούονταν στα ελληνικά βουνά. Κράτησαν την ανάσα τους οι αντιπρόσωποι όλων των κομμουνιστικών κομμάτων, πολλά από τα οποία είχαν μόλις μεταβληθεί σε καθεστώς χάρις στα σοβιετικά τανκς στην Ανατολική Ευρώπη.

Ό,τι έλεγε πια από δω και πέρα ο Πορφυρογένης δεν ήσαν απλώς θέσεις του Κ.Κ.Ε. Ήσαν θέσεις ολοκλήρου του κομμουνιστικού κόσμου. Οι ηγέτες του έτειναν την προσοχή τους για να συλλάβουν πλήρες το μήνυμα που κατέφθανε παγερό αλλά πολεμικό από τα μεγαλειώδη βάθη της Ρωσίας. Είχε φθάσει η "καινούρια εποχή";

Η ΔΗΛΩΣΗ ΣΤΟ ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

Ο Πορφυρογένης, που διακρίνονταν για την ευρυμάθειά του, άρχισε να αναλύει την κατάσταση και την εξέλιξη των γεγονότων στην Ελλάδα υπό τον κομμουνιστικό πρίσμα. Και προχώρησε λέγοντας:

"Την άνοιξη του χρόνου αυτού (1947) και ύστερα από την αποτυχία που είχε η κοινή αγγλομοναρχοφασιστική πολεμική εκστρατεία εναντίον του δημοκρατικού κινήματος είχαμε φτάσει στην Ελλάδα, σε μια κρίση αντίδρασης, που ήταν υποχρεωμένη απ' αυτό το γεγονός της σταθεροποίησης, και ανάπτυξης του κινήματος, να προσβλέπει σε λύσεις συμβιβασμού, για μια διέξοδο δημοκρατική στο εσωτερικό ελληνικό πρόβλημα.

"Αυτό μπορούσε να γίνει, μόνο προς την κατεύθυνση της αποκατάστασης των κυριαρχικών δημοκρατικών δικαιωμάτων του ελληνικού λαού. Το ελληνικό δημοκρατικό κίνημα (...) σταθερά ακολουθεί την συμφιλίωση και την δημοκρατική ομαλότητα. Προς την κατεύθυνση αυτή κάνει κάθε υποχώρηση που συμβιβάζεται με την δημοκρατική αξιοπρέπεια του λαού και τα Εθνικά συμφέροντα της Ελλάδας.

"Η πολιτική αυτή που συνοδεύεται και συμπληρώνεται με την ένοπλη αντίσταση ενάντια στα σχέδια των Άγγλων και του μοναρχοφασισμού για να περιοριστεί και να αποκλειστεί η φασιστική κυριαρχία, είναι ακριβώς εκείνο που έφερε την κρίση του μοναρχοφασισμού και της αγγλικής κατοχής.

"Τη στιγμή λοιπόν που άρχισε να διαγράφεται στον ορίζοντα η δυνατότητα για ένα δημοκρατικό συμβιβασμό, η αμερικανική επέμβαση ήρθε, με την ιμπεριαλιστική της ωριμότητα, να βγάλει την

αντίδραση από το αδιέξοδό της και να τονώσει τη μοναρχοφασιστική αδιαλλαξία".

Η αναφορά στο δόγμα Truman είναι άμεση. Στην κλαγγή των αμερικανικών όπλων, που εγγυώνται την ελληνική ανεξαρτησία, το διεθνές κομμουνιστικό κίνημα αντιπαρατάσσει τα δικά του όπλα. Η σύγκρουση γίνεται όχι μόνον αναπόφευκτη αλλά και αναγκαία για το Κ.Κ.Ε. που επιδιώκει να δώσει, για λογαριασμό της Μόσχας, την "πρέπουσα" απάντηση στους Αμερικανούς και να αναχαίτιση, μια και καλή, τον διαφαινόμενο τότε παγκόσμιο ρόλο που ανελάμβαναν οι Αμερικανοί διαδεχόμενοι την Γηραιά Αλβιόνα. Είναι χαρακτηριστική η αναφορά του Πορφυρογένη στις δυνατότητες του "συμβιβασμού". Συμβιβασμός θα υπάρξει, λέει, μόνον "προς την κατεύθυνση της αποκατάστασης των κυριαρχικών δημοκρατικών δικαιωμάτων του ελληνικού λαού".

Ούτε η συλλογιστική, ούτε καν το λεξιλόγιο των κομμουνιστών άλλαξε από τότε. Μετά 33 χρόνια, η σοβιετική εισβολή στο Αφγανιστάν γίνεται για να "αποκατασταθούν τα κυριαρχικά δημοκρατικά δικαιώματα του λαού" του Αφγανιστάν που απειλήθηκαν από "την εξωτερική επέμβαση των ιμπεριαλιστών". Και ο "συμβιβασμός" που προτείνει με τον λόγο του της 4ης Φεβρουαρίου 1980 ο Πρόεδρος Μπρέζνιεφ, νοείται μόνον υπό την προϋπόθεση ότι "η σοβιετική πολιτική παραμένει απαράλλαχτη και προχωρεί για το καλό της ύφεσης και της ειρήνης".

ΧΩΡΙΣΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΣΤΗΝ Β. ΕΛΛΑΔΑ

Ήδη, καθώς είδαμε, ο πόλεμος στην Ελλάδα είχε αποφασισθεί από το Κ.Κ.Ε. Τα σχέδια είχαν καταρτισθεί και τεθεί σε ενέργεια. Το κίνημα είχε πάρει την έγκριση και την υπόσχεση για πλήρη βοήθεια τόσο από τον Τίτο όσο και από τον Στάλιν κατά τις μυστικές συναντήσεις τους με τον Ν. Ζαχαριάδη στις 21/4/47 και στις 15/5/47. Ο Πορφυρογένης, πριν φτάσει στο Στρασβούργο, είχε περάσει από το Βελιγράδι και, μετά, από την Μόσχα. Ο λόγος του ήταν εγκεκριμένος. Αυτός ήταν ο "συμβιβασμός".

Και προχώρησε ο Πορφυρογένης. Διακήρυξε:

"Σήμερα γίνεται ολοένα πιο φανερό, ότι δίπλα στις ακούραστες προσπάθειες του ΕΑΜ και του δημοκρατικού κόσμου για λαϊκή συμφιλίωση και κατευνασμό μόνο η αποφασιστική πολεμική επίδοση και η ανάπτυξη του Δημοκρατικού Στρατού μπορεί να εξαναγκάσει την αντίδραση να σκεφθεί σοβαρές υποχωρήσεις σαν κι αυτές που διαγράφηκαν την άνοιξη, μα τις ματαίωσε η ξεσίπρωτη αμερικανική παρεμβολή.

"Και η αποφασιστική πολεμική επίδοση και ανάπτυξη του Δημοκρατικού Στρατού της Ελλάδας μπροστά στο γεγονός της αμερικανοαγγλικής και μοναρχοφασιστικής αδιαλλαξίας, αναγκαστικά τείνει να αποκρυσταλλωθεί και αποκρυσταλλώνεται κίολας, προς τη δημιουργία μιας λεύτερης δημοκρατικής Ελλάδας με δική της κυβέρνηση και με δική της κρατική υπόσταση.

" Για ένα τέτοιο πράγμα υπήρχαν και πριν και σήμερα, όλες οι απαραίτητες αντικειμενικές, πολεμικές, υλικές, πολιτικές, ηθικές, ψυχολογικές μα και γεωγραφικές προϋποθέσεις".

Το μήνυμα είναι σαφές και σκάει σαν "μπόμπα" στην διεθνή σκηνή. Αγγέλλεται η ίδρυση χωριστού κομμουνιστικού κράτους στην Βόρεια Ελλάδα με ένοπλο χωριστικό κίνημα που διαθέτει, σύμφωνα με τον λόγο του Πορφυρογένη, όλες τις "απαραίτητες αντικειμενικές, στρατιωτικές, πολεμικές, υλικές, πολιτικές, ηθικές, ψυχολογικές μα και γεωγραφικές προϋποθέσεις". Ιδίως το τελευταίο για την Μακεδονία: μα και γεωγραφικές"...

Δεν χρειάζονταν ειδικός μεταφραστής για να εννοήσει πως το Κ.Κ.Ε. διακήρυξε ότι διαθέτει την πλήρη στρατιωτική, πολιτική και ηθική βοήθεια όλου του ακροατηρίου του, που απετελείτο από τις

αντιπροσωπείες ολοκλήρου του διεθνούς κομμουνιστικού κινήματος. Ιδίως την βοήθεια της Μόσχας.

Η ΒΟΜΒΑ ΠΕΦΤΕΙ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Στην Αθήνα ο λόγος του Πορφυρογένη, που δημοσιεύθηκε οκτάστηλος στην πρώτη σελίδα του "Ριζοσπάστη" με την πελώρια φωτογραφία του (απόντος) Ν. Ζαχαριάδη, προκάλεσε φυσικά συγκλονιστική εντύπωση. Ολόκληρος ο ελληνικός τύπος, με εξαίρεση εκείνον του ΕΑΜ φυσικά, καταδίκασε τον λόγο ως εσχάτη προδοσία εναντίον της χώρας - όπως και πράγματι ήταν.

* Το "Βήμα", σε κύριο άρθρο του, αφού συνιστά στην κυβέρνηση να μη χάσει την ψυχραιμία της και εξαπόλυση διώξεις εναντίον όλων των αριστερών, τονίζει ότι "το σπουδαιότερο δεν είναι η απειλή προς δημιουργία κομμουνιστικής κυβερνήσεως, αλλά η πρόσκλησις του Κ.Κ.Ε. προς γενική διεθνή υποστήριξιν των αν ταρτών". Και προσθέτει: "Ο νόμιμος Στρατός της Ελλάδος έχει το δικαίωμα να αναζητεί βοήθειαν από το εξωτερικό. Αλλά η επανάστασις, όταν ζητεί ξένην βοήθειαν, γίνεται προδοτική".

* Η "Ελευθερία" χαρακτηρίζει τον λόγο του Στρασβούργου σε κύριο άρθρο της ως εσχάτη προδοσία.

* Η "Εστία" ζητεί να κηρυχθεί εκτός νόμου το (νόμιμο πάν τα) ΚΚΕ και να διαλυθούν όλες οι κομμουνιστικές οργανώσεις.

* Οι άλλες εφημερίδες, αφού στηλιτεύουν τον λόγο, ρίχνονται με τα μούτρα στην φτηνή πολιτικολογία προσπαθώντας να προωθήσει καθεμιά τον δικό της άνθρωπο στην κυβέρνηση!...

* Μόνον η "Μάχη", όργανο του ΣΚΕΛΔ, (Τσιφτιμώκος -Σβώλος) που ανήκε στο ΕΑΜ, τονίζει ότι ο λόγος πρέπει να ερμηνευθεί κυρίως ως προσπάθεια για συμφιλίωση.

Σε τηλεγράφημά του με το ψευδώνυμο "Μόας" ο Παρτσαλίδης αναφέρει τα καθέκαστα στο Βελιγράδι και προσθέτει στις 5 Ιουλίου ότι ο Μιχάλης Κύρκος και ο Αλκ. Λούλης που μετείχαν στο ΕΑΜ ως εκπρόσωποι του σκιώδους "Δημοκρατικού Ριζοσπαστικού Κόμματος" δήλωσαν στον Παρτσαλίδη:

"Φαίνεται ότι οι κομμουνιστές εξασφαλίσθηκαν. Εμείς μείναμε εκτεθειμένοι".

ΚΥΜΑ ΜΑΖΙΚΩΝ ΣΥΛΛΗΨΕΩΝ

Πράγματι, μετά από μια σύντομη έκπληξη, η κυβέρνηση Τσαλδάρη αποφασίζει να αμυνθεί και εξαπολύει ένα μεγάλο κύμα συλλήψεων. Ο Σόλων Γρηγοριάδης, που ανήκε οικογενειακώς στο ΕΑΜ και ξαναγράφει τώρα την ιστορία με πολλά σημαντικά στοιχεία αλλά με σαφή απολογητικό τόνο υπέρ του Κ.Κ.Ε. και ακόμη της Σοβιετικής Ενώσεως και του Στάλιν, περιγράφει στο βιβλίο του ("Ο Εμφύλιος" τόμος Α σελ. 120 - 121) την κυβερνητική αντίδραση με τα μελανότερα χρώματα ως εξής:

"Δώδεκα μόλις μέρες μετά την δήλωση του Στρασβούργου, ο Υπουργός Ασφαλείας Ν. Ζέρβας, την νύχτα της 9 Ιουλίου 1947 εξαπέλυσε τεράστιο "πογκρόμ" στην Αθήνα. Σε 2.613 ανήλθαν τα επισημασμένα πρόσωπα που αρπάχθηκαν από τα κρεβάτια τους, στοιβάχτηκαν στα κρατητήρια των αστυνομικών τμημάτων και την επομένη ρίχθηκαν στην κατάξερη Ψυττάλεια, όπου πέρασαν αληθινό μαρτύριο από την δίψα. Αρματαγωγά τους παρέλαβαν κατόπιν και τους εξέβρασαν στην Ικαρία. Και ξεπέρασαν μέσα σε λίγες μέρες τις 7.000 αυτοί οι εκτοπισμένοι. Οι εξορίες είχαν αρχίσει αμέσως μετά την εφαρμογή του Γ' Ψηφίσματος, αλλά τώρα αποκτούσαν μαζική μορφή.

"Το "πογκρόμ" εκείνο της 9 Ιουλίου αναστάτωσε την Αθήνα, το αγνοούσε ο πρωθυπουργός της "Επτακέφαλης" Δ. Μάξιμος. Όταν τον ξύπνησαν οι έκπληκτοι δημοσιογράφοι για να τον ρωτήσουν τι συμβαίνει, απάντησε σαστισμένος:

— Δεν γνωρίζω. Ερωτήσατε τον κ. Τσαλδάρη ή τον κ. Ζέρβαν. Αυτοί θα γνωρίζουν

"Ο Ν. Ζέρβας όμως είχε έτοιμη την απάντηση. Και έκανε μακρές δηλώσεις ότι οι συλλήψεις γίναν προληπτικά για να ματαιωθεί δυναμική, ένοπλη εξέγερση στην Αθήνα, που θα γινόταν στις 10 Ιουλίου. Πρόσθεσε με έξαψη:

— Εγνωρίζαμεν ότι εισέδυσαν 50 - 60.000 κομμουνιστές προς τούτο εις τας Αθήνας, οργανωμένοι εις 24 τάγματα κρούσεως, οίτινες θα έδρων συμφώνως προς το σχέδιον "Φ", δια να καταλάβουν την εξουσίαν....

"Πόσο πικρά θα γέλασαν οι ηγέτες του ΚΚΕ ακούγοντας εκείνες τις δηλώσεις! Θα ήταν ευτυχείς αν ο Δημοκρατικός Στρατός διέθετε σ' όλη την Ελλάδα τους μισούς από αυτές τις 60.000 του... σχεδίου "Φ". Πάντως, με τις μαζικές εκείνες συλλήψεις που περιλάμβαναν στο σωρό δικαίους και αδικούς, ανύποπτους πολίτες αλλά και στελέχη της Αυτοάμυνας, ο Ζέρβας κατάφερε πλήγμα κατά του παράνομου μηχανισμού του Κ.Κ.Ε. στην Αθήνα.

"Η εκκαθάριση επεκτάθηκε και προς άλλους τομείς. Στις 18 Οκτωβρίου 1947 κλείσθηκαν οι επίσημες εφημερίδες της αριστεράς στην Αθήνα "Ριζοσπάστης" και "Ελεύθερη Ελλάδα" με δικαστική απόφαση. Αφέθηκε για λίγο διάστημα ο "Ρίζος της Δευτέρας" και δεν θίχθηκε μέχρι τέλους η "Μάχη".

"Ταυτόχρονα οι πολιτικές δυνάμεις του καθεστώτος συνασπίζονταν για την αντιμετώπιση του επικειμένου κινδύνου".

ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΓΙΑ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ

Εδώ είναι απαραίτητη μια παρένθεση. Ο αριστερός συγγραφέας θεωρεί ως "φτιαχτή" και "προβοκατόρικη" την δήλωση του τότε υπουργού Ασφαλείας ότι υπήρχε το σχέδιο "Φ" για την πραξικοπηματική κατάληψη της εξουσίας μέσα στην Αθήνα από δυνάμεις του Κ.Κ.Ε.

Ο Ναπολέων Ζέρβας ασφαλώς υπερέβαλλε όταν μιλούσε για δυνάμεις 50 - 60.000 κομμουνιστών συγκροτημένων σε 24 τάγματα μέσα στην πρωτεύουσα της Ελλάδος. Αλλά η ουσία των πληροφοριών του δεν φαίνεται διόλου αβάσιμη σήμερα κάτω από το φως των νέων ντοκουμέντων που προέρχονται αποκλειστικά από την ηγεσία του Κ.Κ.Ε.

Σχέδιο για κομμουνιστικό πραξικόπημα μέσα στην Αθήνα υπήρχε. Είχε καταστρωθεί μάλιστα από επαγγελματία άριστο στρατιωτικό, τον ταγματάρχη Θεόδωρο Μακρίδη, και είχε εγκριθεί από την κλειστή ηγετική ομάδα του Κ.Κ.Ε. περί τον Ν. Ζαχαριάδη. Άλλο θέμα αν εγκαταλείφθηκε, απέτυχε ή εξαρθρώθηκε.

Ο στρατηγός του κομμουνιστικού στρατού Γιώργης Κικίτσας, που διηύθυνε τον συμμοριτοπόλεμο στην Κεντρική και Δυτική Μακεδονία αποκαλύπτει το σχέδιο αυτό σήμερα, μετά 34 χρόνια. Σε συνέντευξη του που δημοσιεύθηκε την Κυριακή 3 Φεβρουαρίου 1980 ο Γ. Κικίτσας, που την άνοιξη του 1946 βρίσκονταν στην Θεσσαλονίκη σε ηγετικό πόστο της Κομματικής Οργάνωσης Μακεδονίας, αναφέρει τα εξής:

"Και ενώ συνέβαιναν τα παραπάνω, ξαφνικά για την Κ.Ο. περιοχής Μακεδονίας έφθασε ένας

αξιωματικός, εξ αγχιστείας συγγενής του πανίσχυρου Οργανωτικού Γραμματέα του ΚΚΕ Γ. Ιωαννίδη, μ' ένα σχέδιο που είχε εγκριθεί από το Π.Γ. και ήταν υποχρεωτικό για όλες τις Κ.Ο. το οποίο αναφερόταν σε προετοιμασία γενικής παλλαϊκής ένοπλης εξέγερσης.

"Το σχέδιο την όλη υπόθεση την βάσιζε στην δύναμη των Συλλόγων του ΕΛΑΣ. Ήταν ένα σχέδιο που έμοιαζε με τις ενέργειες των εξ επαγγέλματος αξιωματικών, που είχαν στις διαταγές τους τμήματα σε στρατώνες, τα οποία τα κινούσαν ξαφνικά για να επιβάλουν τη μεν ή τη δε οικονομικοπολιτική μερίδα σαν κυβέρνηση. Δηλαδή σχέδιο περίπου πραξικοπήματος.

"Το γραφείο της Κ.Ο. περιοχής Μακεδονίας - Θράκης σωστά έφερε αντίρρηση και έτσι το κίνημα απόφυγε σίγουρα μια ανυπολόγιστη καταστροφή".

Ο "εξ αγχιστείας συγγενής" του Γιάννη Ιωαννίδη δεν ήταν ένας τυχαίος και άγνωστος αξιωματικός για να μη καταδέχεται ούτε το όνομα του να αναφέρει ο Κικίτσας. Ήταν ο ταγματάρχης Θόδωρος Μακρίδης, ο περιβόητος "Εκτορας", που υπήρξε σε όλο το διάστημα της Κατοχής μέχρι και την Βάρκιζα ως οργανωτικός στρατιωτικός νους και ο επιτελικός εγκέφαλος του ΕΛΑΣ. Κατείχε ψηλό αξίωμα μέσα στο Κ.Κ.Ε. και η στρατιωτική ιδιοφυΐα του δεν αμφισβητείται από κανένα ούτε από δεξιά ούτε από αριστερά. Ήξερε την δουλειά του και την ήξερε πάρα πολύ καλά ως άριστος επαγγελματίας αξιωματικός. Το σχέδιό του, συνεπώς, για το πραξικόπημα δεν μπορούσε να είναι για πέταμα. Και το γεγονός ότι ο Μακρίδης ήταν, καθώς είδαμε σε προγενέστερες περιγραφές, εξ αγχιστείας συγγενής του πανίσχυρου οργανωτικού γραμματέα του Κ.Κ.Ε. Γιάννη Ιωαννίδη μετράει πάρα πολύ. (Ήταν εξάδελφος της γυναίκας του Ιωαννίδη, Δόμνας, κορυφαίου στελέχους του ΚΚΕ). Σημαίνει ότι το σχέδιο του πραξικοπήματος είχε εγκριθεί από τον κλειστό ηγετικό κύκλο του κόμματος (Ζαχαριάδη και Ιωαννίδη).

ΤΟ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ ΣΥΖΗΤΕΙΤΑΙ

Την προσωπική μαρτυρία του για την ύπαρξη αυτού του σχεδίου καταθέτει ("Αυγή" 10 Φεβρουαρίου 1980) και ο Μιχάλης Τσάντης, μέλος της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ και κομματικός υπεύθυνος της Ηπείρου στα κρίσιμα χρόνια 1945 - 1949.

Ο Μ. Τσάντης, αναφέρει ότι στο περιθώριο της 2ης Ολομέλειας της Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε., που συνήλθε τον Φεβρουάριο του 1946 νόμιμα στην Αθήνα, συνεκλήθη μια στρατιωτικοπολιτική σύσκεψη κορυφής που συζήτησε την προοπτική και τις ενδεδειγμένες μεθόδους του ανταρτοπολέμου, που κατ' αρχήν είχε τότε αποφασισθεί ως "ανάγκη έναντι στις διώξεις των δημοκρατικών πολιτών από τους μοναρχοφασίστες".

Ο Μ. Τσάντης αποκαλύπτει ότι στην στρατιωτικοπολιτική αυτή σύσκεψη συζητήθηκε το σχέδιο του Θ. Μακρίδη ("Εκτορα") για ταυτόχρονη επανάσταση Λαού και Στρατού μέσα στις πόλεις.

Αφηγείται ο Τσάντης τα ακόλουθα:

Στη σύσκεψη αυτή που έγινε αμέσως μετά τη δεύτερη Ολομέλεια πήραν μέρος: Από το Π.Γ. ο Ζαχαριάδης, ο Ιωαννίδης και ο στρατιωτικός υπεύθυνος του Π.Γ. ο γνωστός επιτελικός αξιωματικός του ΕΛΑΣ, Θ. Μακρίδης. Επίσης όλοι οι γραμματείς και οι στρατιωτικοί υπεύθυνοι των περιοχών. Ο Μάρκος πήρε μέρος με την ιδιότητα του στρατιωτικού υπεύθυνου της Μακεδονίας. Εγώ ως Γραμματέας του γραφείου περιοχής Ηπείρου.

Η σύσκεψη αυτή είχε μικρή διάρκεια και καμιά επιτυχία. Από την αρχή δημιουργήθηκε μία διαφωνία που επηρέασε ολόκληρη τη συζήτηση. Η διαφωνία προέκυψε από το εξής:

Όταν τέθηκε το θέμα της στρατιωτικής προετοιμασίας ζητήθηκε να καθοριστεί και η μορφή του ενόπλου αγώνα, αν φυσικά αναγκαζόμασταν να φτάσουμε σ' αυτόν. Διατυπώθηκαν δυο απόψεις. Η μία άποψη διατυπώθηκε από τον Θ. Μακρίδη ο οποίος υποστήριξε ότι θα πρέπει να γίνει ένοπλη εξέγερση λαού και στρατού, μέσα στις πόλεις γιατί οι δυνάμεις του κινήματος είναι βασικά μέσα στις πόλεις ενώ ο αντάρτικος πόλεμος χρειάζεται μακρόχρονη προετοιμασία και δίνει την ευκαιρία στον αντίπαλο να προετοιμαστεί καλύτερα για την αντιμετώπισή του.

Η άλλη άποψη διατυπώθηκε από τον Μάρκο και υποστήριξε τη δημιουργία αντάρτικου στρατού με βάση τις ομάδες των καταδιωκόμενων (ΟΔΕΚ) που δημιουργιόταν εκείνη την εποχή.

Οι δυο αυτές απόψεις δεν συζητήθηκαν καθόλου ώστε να υπάρξει μια κατάληξη και αυτό θεωρώ αποτυχία της σύσκεψης που είπα στην αρχή. Ο Ζαχαριάδης δεν άφησε να γίνει συζήτηση παρά μόνο έδωσε μια - κατά τη γνώμη μου λαθεμένη - διέξοδο. Είπε:

"Αφήστε το, και κάθε μια οργάνωση να προετοιμαστεί ανάλογα με τις συνθήκες, που υπάρχουν στην περιοχή".

Αυτό είναι βασικά λαθεμένο, ιδίως όταν μιλάμε για περιοχές με την ίδια σχεδόν σύνθεση πληθυσμού, δυνάμεων, αλλά και εδαφική διαμόρφωση.

Νομίζω πως μια τέτοια θέση είναι και παράλογη.

Βέβαια ο Ζαχαριάδης δεν πήρε καμιά θέση. Εκ των υστέρων μπορούμε να πούμε ότι προτιμούσε μάλλον την άποψη του αντάρτικου στρατού. Λέγεται μάλιστα ότι αργότερα η άποψη αυτή υποδείχτηκε και από τους "έξω". Αξίζει να σημειωθεί ότι στην έβδομη Ολομέλεια, (Φεβρουάριος 1957) που παραβρέθηκαν οι Μάρκος, Θ. Μακρίδης, και ο Ζαχαριάδης οι δύο πρώτοι επανέφεραν το θέμα και υποστήριξαν και πάλι τις θέσεις που είχαν προβάλει στη δεύτερη Ολομέλεια (1946) για τη μορφή του ένοπλου αγώνα.

Μετά την ολομέλεια στην Ήπειρο κάναμε ένα σχέδιο δράσης. Καταλήξαμε στην εξέγερση μέσα στην πόλη. Γιατί ο στρατός, ο λεγόμενος εθνικός, που είχε δημιουργηθεί μετά τη Βάρκιζα αποτελούνταν κατά μέγα μέρος από ΕΠΟΝίτες, και μέλη του κόμματος. Εμείς είχαμε πλήρη γνώση των κομματικών μελών που στην περίπτωση της Ηπείρου αλλά και όλης της Ελλάδος ήταν ο μισός στρατός! Και με τους στρατιώτες αυτούς είχαμε καθημερινή επαφή αφού κάναμε ακόμα και ασκήσεις για την κατάληψη των στρατώνων. Μέσα σε λίγη ώρα μπορούσαμε αν είχαμε εντολή, να καταλάβουμε τα Γιάννινα χωρίς να μπορούν να μας εμποδίσουν ο στρατός και η χωροφυλακή. Το ίδιο ήταν εύκολο να γίνει στα Τρίκαλα, στην Κοζάνη και πολλές άλλες πόλεις. Αυτός ήταν ο καλύτερος δρόμος ακόμα και για να εξαναγκασθούν οι αντίπαλοι σ' ένα συμβιβασμό. Ωστόσο ο Ζαχαριάδης δικαιολόγησε την άρνησή του να εγκρίνει μια τέτοια δράση με το αιτιολογικό ότι θα προκαλούσαμε την επίθεση των Εγγλέζων. Αλλά γιατί οι Εγγλέζοι δεν θα επιτίθεντο αν ένας αντάρτικος στρατός καταλάμβανε μια μια τις πόλεις; Εκείνο που δεν κατάλαβαν οι αρμόδιοι ήταν ότι ο χρόνος δούλευε σε βάρος μας. Αργότερα ήρθαν οι Αμερικανοί, δημιουργήθηκε το Μακρονήσι και πέρασαν από κει 70.000 φαντάροι. Αυτοί οι φαντάροι ήταν όλοι δικοί μας.

Η ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΟΥ ΜΑΚΡΙΔΗ

Σ' όλα αυτά προστίθεται μια νέα, η αυθεντικότητα, μαρτυρία. Μιλάει, για πρώτη φορά, ο Θόδωρος Μακρίδης, που, σε συζήτησή του με τον Μιχ. Τσάντη, δημοσιευμένη στην "Αυγή" της Κυριακής 2 Μαρτίου 1980, επιβεβαιώνει την μαρτυρία του Τσάντη για την στρατιωτικοπολιτική σύσκεψη της 2ης Ολομέλειας και προσθέτει τα ακόλουθα:

Μετά τη στρατιωτικοπολιτική σύσκεψη πρότεινα στο Ζαχαριάδη να αναλάβει αυτός την ηγεσία και προσφέρθηκα να αναλάβω εγώ τη στρατιωτική ευθύνη με πλάνο μάλιστα που είχα έτοιμο σ' όλες του τις λεπτομέρειες. Μου απάντησε με το εξωφρενικό επιχείρημα ότι:

"ο μεγάλος Ούγγρος οικονομολόγος Βάργκα προβλέπει παγκόσμια οικονομική κρίση, ανάλογη με κείνη του 1930, και επομένως οι Εγγλέζοι θα σηκωθούν μόνοι τους να φύγουν".

Ύστερα από λίγα χρόνια οι ίδιοι οι Ρώσοι βγάλαν σκάρτο το Βάργκα.

Ήταν αναμφισβήτητο ότι ο χρόνος δούλευε για τους αντιπάλους. Αλλά αυτό δεν μπόρεσε να το αντιληφθεί ποτέ η ηγεσία του Κ.Κ.Ε. Οι αντίπαλοι είχαν τις δυνατότητες και ρίχτηκαν στην προσπάθεια να δημιουργήσουν στρατό. Ο χρόνος εκπαίδευσης στη σχολή Ευελπίδων είχε περιοριστεί στο ελάχιστο και κάθε χρόνο έβγαιναν αρκετοί αξιωματικοί. Αυτοί οι κατώτεροι αξιωματικοί τους έλειπαν και εκεί ακριβώς ήταν η δική μας υπεροχή. Ότι ήταν να γίνει έπρεπε να αποφασιστεί άμεσα, μέσα στο 1946. Η επιλογή της αντάρτικης μορφής πολέμου προϋπέθετε ότι ο χρόνος δούλευε για μας. Αλλά αυτό δεν μπορούσε να το υποστηρίξει κανείς στα σοβαρά. Όσο περνούσε ο καιρός οι δυνατότητες στρατολογίας αύξαιναν για τους αντιπάλους και μειωνότανε για μας.

Και ξεκίνησαν (έτσι οι ηγέτες του Κ.Κ.Ε.) ένα αντάρτικο που ίσως και από την αρχή να ήξεραν ότι δεν είχε προοπτικές νίκης. Αυτό ήταν και μια παράλογη θυσία ανθρώπων γιατί δεν πρέπει να αγνοούμε και το ηθικό μέρος κάθε εγχειρήματος.

ΥΠΟ ΝΕΟ ΦΩΣ ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ "Φ"

Αλλά δεν υπάρχει μόνο αυτό το ουσιαστικό στοιχείο που ενισχύει την άποψη πως πράγματι βρίσκονταν εν εξελίξει το "Σχέδιο Φ" για την πραξικοπηματική κατάληξη της εξουσίας στην Αθήνα. Υπάρχουν και οι έγγραφες απόψεις του ίδιου του Ζαχαριάδη, ο οποίος:

1ον.- Στην γενική "ντιρεχτίβα" του προς τον Μάρκο στις 17.4.47 δίδει ειδική εντολή για την διάβρωση του ελληνικού Στρατού από μέσα.

2ον.- Στο υπόμνημά του προς τον Στάλιν τον Μάη του 1947 τονίζει με μεγάλη αυτοπεποίθηση ότι το Κ.Κ.Ε. ελέγχει ακόμη μέσα στον ελληνικό Στρατό "τους δημοκρατικούς αξιωματικούς που αποτελούν την πλειοψηφία".

3ον.- Την ίδια εκτίμηση για την εκ των έndon άλωση του Στρατού εκφράζει τον Απρίλιο του 1947 και προς τον Τίτο.

Υπάρχει τέλος η μαρτυρία του ίδιου του Γ. Κικίτσα, που στις 3.2.80 απεκάλυψε πως την Άνοιξη του 1946 έγινε στην Θεσσαλονίκη συγκέντρωση αξιωματικών του ΕΛΑΣ, που ήθελαν να βγουν αμέσως στο βουνό, και ο Ζαχαριάδης, αντίθετα, τους προέτρεψε να ανταποκριθούν στην πρόσκληση του Υπουργείου Στρατιωτικών και να παρουσιασθούν στην Αθήνα. Αυτή η ενέργεια του Ζαχαριάδη θεωρείται ως απερισκεψία, ως έλλειψη σχεδιασμού ή, το χειρότερο, ως ύποπτη ενέργεια για την παγίδευση των αξιωματικών. Όταν όμως δη κανείς την στάση αυτή του Ζαχαριάδη κάτω από το πρίσμα ενός απορρήτου σχεδίου για πραξικόπημα των "δημοκρατικών αξιωματικών" μέσα από τους στρατώνες και τα "κλειδιά" της Αθήνας, τότε όλες αυτές οι αλλοπρόσαλλες ενέργειες αρχίζουν να αποκτούν έναν εσωτερικό συνωμοτικό ειρμό και μια συνέπεια. Διότι, πράγματι, συναλαμβάνοντο πολλοί αξιωματικοί που είχαν υπηρετήσει στον ΕΛΑΣ ή εκρατούντο στο περιθώριο. Αλλά αυτό δεν συνέβαινε με όλους, βέβαια. Υπήρξαν μάλιστα αρκετοί που όχι μόνον υπηρέτησαν με πίστη και αυταπάρνηση την Πατρίδα κατά της νέας κομμουνιστικής ανταρσίας αλλά και διεκρίθησαν στα

πεδία των μαχών, όπως μαρτυρούν τα μετάλλια ανδραγαθίας και οι πολεμικοί τους σταυροί.

Η ιστορία στήνει περίεργες παγίδες στους ανθρώπους και στους ερευνητές, που, σε κάθε βήμα τους, καθώς βυθίζονται στον λαβύρινθο των γεγονότων, ανακαλύπτουν νέα στοιχεία, ολοκληρώνουν την σπασμένη εικόνα, αναθεωρούν προγενέστερες απόψεις και συνεχώς προχωρούν. Γι' αυτό είναι συναρπαστική και δεν λέει το τελικό λόγο της παρά μόνον όταν περάσουν πολλά - πολλά χρόνια ώστε να ολοκληρωθούν όλα τα στοιχεία της για να δοθεί η αλήθεια. Μοιάζει σαν το παλιό κρασί. Όσο παλιώνει τόσο πιο εύγε στη γίνεται. Μεθυστική....

Έτσι, καθώς τυπώνονταν τούτο το βιβλίο, ο Θ. Μακρίδης έλυσε την σιωπή του μετά πάρα πολλά χρόνια και μίλησε για τις αιτίες της ήττας στην "Αυγή" την Κυριακή 2 Μαρτίου 1980. Ο Θ. Μακρίδης, που ήταν επιτελικός αξιωματικός του τακτικού Στρατού, αποφαίνεται ότι το δεύτερο αντάρτικο, μετά το 1947, ήταν καταδικασμένο εξ αρχής από τα μοιραία λάθη της κομμουνιστικής ηγεσίας, που εκτός των άλλων, δεν είχε καμιά εμπιστοσύνη στους επαγγελματίες στρατιωτικούς.

ΕΞΟΡΙΑ ΜΕ ΕΝΤΟΛΗ ΤΟΥ Κ.Κ.Ε.

Είναι καταπέλτης η μαρτυρία του Μακρίδη, που, παρά τις αδιαμφισβήτητες λαμπρές ικανότητές του, όχι μόνον δεν χρησιμοποιήθηκε στο δεύτερο αντάρτικο αλλά και εστάλη από την ηγεσία του Κ.Κ.Ε. στα χέρια της ελληνικής κυβερνήσεως και, από εκεί στην εξορία! Το εκπληκτικό μάλιστα είναι ότι, ενώ ο ανώτατος επιτελικός εγκέφαλος του Κ.Κ.Ε. βρισκονταν στην εξορία, έφτασε ένα παράνομο καράβι σταλμένο από την κομμουνιστική ηγεσία στην Φολέγανδρο και πήρε με ονομαστικό κατάλογο ορισμένα στελέχη του κόμματος, που τα φυγάδευσε στο βουνό. Από τον κατάλογο έλειπε το όνομα του Μακρίδη! Έτσι ο επιτελικός εγκέφαλος του Κ.Κ.Ε. έμεινε για πάντα στην εξορία, καθ' όλη την διάρκεια του ανταρτοπολέμου.

Λέει σχετικά ο Μακρίδης στην "Αυγή":

Όταν φύγαμε από τον ΕΛΑΣ ενταχθήκαμε πάλι στο στρατό χωρίς όμως να μας δίνουν δουλειά και αρμοδιότητα. Παίρναμε το μισθό μας και δίναμε καθημερινά παρών. Όσο περνούσε ο καιρός όμως η κατάσταση γινόταν και πιο δύσκολη. Μέχρι που τον Ιούλιο του 1946 μας μάζεψαν στο κέντρο διερχομένων και κει μάθαμε ότι θα μας μεταφέρουν μακριά από την Αθήνα. Εξακολουθούσαμε όμως να είμαστε αξιωματικοί εν ενεργεία και έτσι δεχόμαστε τους δικούς μας και μπορούσαμε να στέλνουμε μηνύματα προς τα έξω. Είμαστε μια ομάδα από 38 αξιωματικούς του Στρατού που είχαμε υπηρετήσει ως ανώτερα στελέχη στον ΕΛΑΣ. Ρωτήσαμε το Π.Γ. ότι:

"Μαθαίνουμε πως θα μας εκτοπίσουν. Να πάμε ή να το σκάσουμε;"

— Να πάτε!

— Ρώτησα και γω προσωπικά: "Να πάω και γω;"

— Μου απάντησαν: "Να πας και συ!"

Έτσι βρεθήκαμε εξόριστοι στη Νάξο με εντολή του Π.Γ. του... ΚΚΕ και κατόπιν εγώ στη Φολέγανδρο.

Ο Θ. Μακρίδης, ο θρυλικός "Έκτορας" του ΕΛΑΣ αναφέρει ότι η κομμουνιστική ηγεσία οδήγησε κυριολεκτικά στην σφαγή τους αντάρτες και προσθέτει ότι στα Γρεβενά, στο Μέτσοβο και στο Καρπενήσι οι αντάρτες διέθεταν τριπλάσιες δυνάμεις από τον Στρατό, αλλά, παρ' αυτά υπέστησαν συντριπτική ήττα. Καταρρίπτεται έτσι ο μύθος ότι τάχα οι αντάρτες διέθεταν στις μάχες πάντα λιγότερους μαχητές από ό,τι ο Στρατός.

Η συνολική δύναμη του Στρατού ήταν πράγματι πολλαπλάσια των ανταρτών. Αλλά οι αντάρτες, που διατηρούσαν την πρωτοβουλία των καταδρομών, συγκέντρωναν πάντοτε πολλαπλάσιες δυνάμεις σε μια συγκεκριμένη περιοχή και κτυπούσαν τις ολιγάριθμες φρουρές με συντριπτική δύναμη πυρός και ανδρών: το Κ.Κ.Ε. έχασε όλες ανεξαιρέτως τις μάχες που έδωσε και δεν κέρδισε καμιά απολύτως.

Απλώς σήμερα, κατόπιν εορτής, πολλοί ιστορικοί ερευνητές της Αριστεράς, πλέκουν ένα μύθο πως τάχα συχνά οι αντάρτες κατήγαγαν μεγάλους στρατιωτικούς θριάμβους και μάλιστα απείλησαν με ολοκληρωτική συντριβή τον Στρατό στο Βίτσι, τον χειμώνα του 1948. Ο Μακρίδης, στέλεχος του Κ.Κ.Ε., επιτελάρχης του ΕΛΑΣ και, αργότερα, μέλος της Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. λέει:

Με την επιλογή της αντάρτικης μορφής στην ένοπλη αναμέτρηση το πρώτο που έκανε η κομματική ηγεσία ήταν να αφήσει τις πόλεις, δηλαδή μια τεράστια στρατολογική βάση στον αντίπαλο.

Δεύτερο: μια μαγιά που είχε από έμπειρους αντάρτες τους έριξε σε μια σειρά ασήμαντων και παιδαριωδώς στημένων επιχειρήσεων που τους ταλαιπώρησε και τους εξουθένωσε.

Τρίτο: δεν κατόρθωσε να πάρει καμιά μάχη έτσι που να τονώσει και το ηθικό των μαχητών και να αναπτρώσει το κουράγιο αυτών που έμεναν στις πόλεις.

Να μη ξεχνάμε την επιχείρηση εναντίον των Γρεβενών, που με δύομισι φορές μεγαλύτερη δύναμη δεν κατόρθωσαν να νικήσουν το μοναρχοφασιστικό στρατό. Γίνεται άλλη στο Μέτσοβο, πάλι αποτυχία. Και το μασκαραλίκι στην Κόνιτσα με τριπλάσια δύναμη από τον εχθρό, σύμφωνα πάντα με το περιοδικό του Δημοκρατικού Στρατού.

Δεν υπήρχαν οι κατάλληλοι άνθρωποι επικεφαλής. Ήταν καθαρά αποτέλεσμα εσφαλμένων σχεδιασμών η απώλεια αυτών των μαχών. Και μια σειρά από τέτοιες αποτυχίες βαραίνει πάρα πολύ για έναν αντάρτικο στρατό που δεν έχει περισσέματα ούτε έμπυχου ούτε άψυχου υλικού για να το σπαταλάει.

Ο Ζαχαριάδης δεν τους ήθελε τους μόνιμους αξιωματικούς. Εγώ προσωπικά και από την εποχή του ΕΛΑΣ δεν δεχόμουν κομματική εντολή σε θέματα στρατιωτικής τακτικής. Γι' αυτό και δεν με ήθελε ο Σιάντος το Δεκέμβρη και αργότερα ο Ζαχαριάδης. Το ίδιο συνέβαινε και με τους άλλους αξιωματικούς, τους ανώτερους τουλάχιστον. Ήθελαν να έχουν γνώμη στα στρατιωτικά ζητήματα. Ενώ τα κομματικά στελέχη, δηλαδή οι καπεταναίοι, εκτελούσαν τις εντολές του Ζαχαριάδη χωρίς αντίρρηση, ακόμα κι αν έβλεπαν ότι θυσιάζαν άσκοπα τον αγώνα και τους μαχητές τους.

Είχαμε περίπου 1.000 εφέδρους ανθυπολοχαγούς που είχαν πολεμήσει και στην Αλβανία και στην Αντίσταση. Είχαμε επίσης περί τους 400 κατώτερους αξιωματικούς μέχρι το βαθμό του λοχαγού που είχαν αποφοιτήσει από τη σχολή Ευελπίδων πριν από τον ελληνοϊταλικό πόλεμο. Και ακόμα 15-20 ανώτερους αξιωματικούς από τους καλύτερους του ελληνικού στρατού.

Η 3η Ολομέλεια κηρύσσει τον ολοκληρωτικό πόλεμο αλλά προβαίνει και σε ομολογία βαθιάς αποτυχίας

Εμπρός στην νέα πραγματικότητα που δημιούργησε η επίσημη διακήρυξη του Στρασβούργου για τον σχηματισμό χωριστού κράτους του Κ.Κ.Ε. στην Βόρειο Ελλάδα και ενώ το αντάρτικο φούντωνε συνεχώς, στην Αθήνα σημειώθηκε ουσιώδης αλλαγή.

Στην ελληνική πρωτεύουσα έφθασε στις 31 Αυγούστου 1947 ο διευθυντής του τμήματος Εγγύς και Μέσης Ανατολής του State Department Λού Χέντερσον και πίεσε για τον σχηματισμό κυβερνήσεως ευρύτερου δημοκρατικού συνασπισμού που να αντιπροσωπεύει, εμπρός στην διεθνή κοινή γνώμη, το καθολικό αίσθημα της μαχόμενης δημοκρατικής Ελλάδος απέναντι στην κομμουνιστική ανταρσία. Στις αρχές Σεπτεμβρίου ο πρωθυπουργός Ντίνος Τσαλδάρης, που διατηρούσε την κοινοβουλευτική πλειοψηφία, πραγματοποιώντας μίαν ανεπανάληπτη πολιτικοπατριωτική χειρονομία, παραχώρησε την θέση του στον γηραιό ηγέτη των Φιλελευθέρων Θεμιστοκλή Σοφούλη, που στα 76 του χρόνια με αναμφισβήτητες δημοκρατικές περγαμηνές και με αγώνες ρίχθηκε θυελλώδης στην μάχη για την σωτηρία της εθνικής ανεξαρτησίας.

Έτσι στις 11 Σεπτεμβρίου εγκρίνονταν από τη βουλή ψήφισμα περί αμνηστίας που η κυριότερη διάταξή του έλεγε:

"Όσοι εκ των στασιαστών αρχηγών οδηγών ή συστασιωτών παρουσιασθώσιν εντός μηνός από της δημοσιεύσεως του παρόντος αυτοβούλως εις την πλησιεστέραν δικαστικήν, στρατιωτικήν ή αστυνομικήν αρχήν.. και αφοπλισθώσιν αφ' όσον οπλοφορούν, αμνηστεύονται αυτοδικαίως δυνάμει του παρόντος.. και απολύονται αμέσως υπό των εις ους παρεδόθησαν..".

Ταυτόχρονα ο Θ. Σοφούλης σε ραδιοφωνικό του λόγο τόνιζε:

"Εάν αι ειρηνευτικοί μας προσπάθειαι μείνουν άκαρποι.. θα ηγηθώμεν προσωπικώς της σταυροφορίας δια να πληξώμεν τον εχθρόν μη φειδόμενοι ουδενός μέσου".

Η αμνηστία έπεσε στο κενό. Μόνο 1.142 ένοπλοι, που δεν ανήκαν στις μάχιμες δυνάμεις των ανταρτών, παρουσιάσθηκαν. Τα μεσάνυχτα της 15 Νοεμβρίου 1947 έληγε η προθεσμία. Την ίδια μέρα που η Βουλή ενέκρινε το ψήφισμα για την αμνηστία, το Κ.Κ.Ε. σκλήρυνε αποφασιστικά την στάση του. Ο Ν. Ζαχαριάδης συνεκάλεσε σε Ολομέλεια την Κεντρική Επιτροπή του Κ.Κ.Ε. που είναι το ανώτατο κυρίαρχο όργανο του κόμματος. Είναι η περίφημη 3η Ολομέλεια. Συνεκλήθη εκτός Ελλάδος, αν και κατά μία άποψη συνεδρίασε στην Πίνδο. Σ' αυτήν πήραν μέρος μόνον τα μισά μέλη της Κεντρικής Επιτροπής που είτε βρίσκονταν στο βουνό είτε στο Βελιγράδι. Τα υπόλοιπα βρίσκονταν στην Αθήνα, όπου εξακολουθούσε να λειτουργεί νόμιμα το Κ.Κ.Ε. Συνεδρίασαν αργότερα, συζήτησαν την ληφθείσα απόφαση που τους απέστειλε ο Ζαχαριάδης και την ενέκριναν.

Η ΑΠΟΡΡΗΤΗ ΑΠΟΦΑΣΗ

Η απόφαση της 3ης Ολομέλειας δεν δημοσιεύθηκε ποτέ. Στα επίσημα πρακτικά της και στην αρχή του επισήμου κειμένου της υπάρχει η ένδειξη "να μη δημοσιευθεί". Τούτο έγινε επειδή, αν δημοσιεύονταν, θα ξεχειλίζε πια το ποτήρι και θα ετίθετο εκτός νόμου του Κ.Κ.Ε. Το σημαντικότερο όμως είναι ότι η ηγεσία του Κ.Κ.Ε. ήθελε να διατηρήσει την συνοχή του ΕΑΜ, που επίσης λειτουργούσε νόμιμα, αλλά μέσα στην Κεντρική Επιτροπή του είχαν αρχίσει να εκφράζονται φόβοι, ανησυχίες και συγκεκριμένες διαφωνίες για την ακολουθούμενη τακτική. Πάντως η Κ.Ε. του ΕΑΜ πήρε στα χέρια της μόνον την ανακοίνωση για τις εργασίες και αποφάσεις της 3ης Ολομέλειας. Αυτό προκύπτει από σχετικά τηλεγραφήματα του Κ.Κ.Ε., που απεκαλύφθησαν πρόσφατα ("Αυγή" 4.1.80). Σε ένα τηλεγράφημά του προς τον Γιάννη Ιωαννίδη στο Βελιγράδι ο Στέργιος Αναστασιάδης, μέλος

του Π.Γ. του Κ.Κ.Ε. αναφέρει από την Αθήνα ότι:

"στη συνεδρίαση της Κ.Ε. του ΕΑΜ όλοι από κοινού διαφώνησαν (...) χρησιμοποίησαν και εκφράσεις βαριές (...) Τελικά ήτανε ανένδοτοι επιμένοντας να μην δημοσιευτεί η ανακοίνωση".

Η ανακοίνωση της 3ης Ολομέλειας ήταν "ηπιότερη" από την απόρρητη απόφαση, όπου γίνεται λόγος για ολοκληρωτικό πόλεμο. Ούτε αυτήν όμως ήθελε να δώσει στην δημοσιότητα το ΕΑΜ. Το Κ.Κ.Ε. περιφρονώντας τις αντιρρήσεις των συμμάχων του, την δημοσίευσε στον "Ριζοσπάστη" της 8ης Οκτωβρίου 1947 μαζί με ένα οκτάστηλο άρθρο του Νίκου Ζαχαριάδη υπό τον τίτλο "Υπέρ βωμών και εστιών". Ο "Ριζοσπάστης" κυκλοφορούσε ακόμη ελεύθερα..

Τα έγγραφα ντοκουμέντα της 3ης Ολομέλειας είναι πολλά και ουσιαστικά επαναλαμβάνουν -συχνά μάλιστα αυτολεξεί- το μνημόνιο που είχε στείλει την επομένη της συναντήσεώς τους ο Ζαχαριάδης στον Τίτο για τον διαμελισμό της Ελλάδος, την κατάληψη της Θεσσαλονίκης κ.λ.π. Εκτός από την απόφαση, που κρατήθηκε μυστική, υπήρξε μία ανακοίνωση, που δημοσιεύθηκε και μια άλλη απόφαση που επίσης κρατήθηκε μυστική και που χωρίζει το Πολιτικό Γραφείο σε δύο τμήματα. Το ένα τμήμα στην Αθήνα "νόμιμο" και το άλλο τμήμα στο βουνό και στο εξωτερικό. Το τμήμα αυτό, που ουσιαστικά καθοδηγεί τον συμμοριτοπόλεμο και υπαγορεύει τις αποφάσεις του σε όλα τα όργανα του κόμματος, είχε μιαν εκτελεστική γραμματεία που απετελέσθη από τον Ν. Ζαχαριάδη, τον Μάρκο Βαφειάδη και τον Γιάννη Ιωαννίδη. Σ' αυτήν την "τρίκα" συγκεντρώθηκε ουσιαστικά η υπέρτατη πολεμική και πολιτική εξουσία του Κ.Κ.Ε. Ενεκρίθη τέλος μια άλλη απόφαση, που δημοσιεύθηκε στον "Ριζοσπάστη" και που κατήγγειλε τους "δηλωσίες" και όλους όσους δεν παίρνουν μέρος στον ένοπλο αγώνα, αλλά αφήνονται να συλληφθούν και να σταλούν εξορία...

ΣΧΕΔΙΟ "ΛΙΜΝΕΣ"

Η 3η Ολομέλεια, τέλος, ενέκρινε το στρατιωτικό σχέδιο "Λίμνες" στο οποίο αποκρυσταλλώνεται με στρατιωτική ορολογία το πρόγραμμα για την ανάπτυξη του συμμοριτοπολέμου, την κατάληψη της Θεσσαλονίκης και την δημιουργία χωριστού κομμουνιστικού κράτους στην Β. Ελλάδα. Το σχέδιο τηρήθηκε, φυσικά, απόρρητο. Δημοσιεύθηκε για πρώτη φορά στην "Αυγή" της 6ης Ιανουαρίου 1980. Το υπογράφουν τα έξι μέλη της Κεντρικής Επιτροπής που πήραν μέρος στην Ολομέλεια: Νίκος Ζαχαριάδης, Γιάννης Ιωαννίδης, Μάρκος Βαφειάδης, Πέτρος Ρούσσος, Λεωνίδας Στρίγγος και Γεώργιος Ερυθριάδης. Το υπογράφουν επίσης και οι ανώτατοι στρατιωτικοί ηγέτες των ανταρτών, που υποτίθεται, το επεξεργάστηκαν και το συνέταξαν:

Στέφανος Παπαγιάννης επιτελάρχης του ΔΣΕ, Γιώργης Κικίτσας Αρχηγός του Αρχηγείου Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας, Λασσάνης Αρχηγός του Αρχηγείου Ανατολικής Μακεδονίας και Ν. Κανακαρίδης Αρχηγός του Αρχηγείου Θράκης.

Έχει ενδιαφέρον να παρατηρηθεί ότι, ενώ είχαν δημιουργηθεί και άλλα Αρχηγεία (στη Ρούμελη, στην Κρήτη, στην Ήπειρο, στον Μωριά κ.λ.π.) δεν γίνεται καμιά μνεία αυτών και οι αρχηγοί τους δεν παίρνουν μέρος στον σχεδιασμό. Διότι αυτοί χρησιμοποιούνται, σύμφωνα με το σχέδιο, μόνον για αντιπερισπασμό του αντιπάλου και για την στρατολογία ανταρτών. Δεν πρόκειται να έχουν καμιά θέση στο χωριστό κομμουνιστικό κράτος που καλύπτει μόνον την Μακεδονία και την Θράκη.

Η ΣΥΝΟΨΗ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΕΣΩΘΕΝ ΕΝΤΟΛΩΝ

Παρουσιάζοντας συνοπτικά το σχέδιο "Λίμνες" ο ερευνητής του Φίλιππος Ηλιού, που το έφερε στο φως της δημοσιότητας, παρατηρεί στην "Αυγή" (6.1.1980) τα εξής αξιοσημείωτα:

"Το σχέδιο αυτό πήρε το συνθηματικό όνομα "Λίμνες" και υπογράφηκε από τα επτά παρόντα μέλη της ηγεσίας του Δημοκρατικού Στρατού. Υιοθετήθηκε αμέσως, από την Τρίτη Ολομέλεια που το ενέταξε στις αποφάσεις της.

Όλο το σχέδιο είναι προσανατολισμένο προς τη δημιουργία τακτικού στρατού, δύναμης 50 - 60.000 ανδρών, ικανού να καταλάβει και να κρατήσει υπό τον έλεγχό του, σε σύντομο διάστημα, εκτεταμένες περιοχές της Βόρειας Ελλάδας με κέντρο τη Θεσσαλονίκη. Για την κατάληψη της πόλης προβλέπεται η συγκρότηση ειδικού εκστρατευτικού σώματος και για "το κράτημά" της θεωρείται απαραίτητη η ύπαρξη καταδιωκτικής αεροπορίας, ταχυκίνητων πλοίων και βαρέως οπλισμού.

Ο χρόνος πραγματοποίησης του σχεδίου δεν καθορίζεται με σαφήνεια. Το σύνολο πάντως, των σχετικών πληροφοριών ξεκαθαρίζουν ότι πρόκειται για την Άνοιξη του 1948.

Διαπιστώνεται, βέβαια, από την ανάγνωση του Σχεδίου "Λίμνες" μια τεράστια αναντιστοιχία ανάμεσα στις υπάρχουσες δυνάμεις και μέσα του Δημοκρατικού Στρατού και σε εκείνες που απαιτούνται για την πραγματοποίησή των όσων προγραμματίζονται.

"Αλλά θεωρείται ότι η αριθμητική αύξηση είναι ακόμα δυνατή. Το πρόβλημα του εξοπλισμού και της προμήθειας των αναγκαίων μέσων θεωρείται και αυτό, σιωπηρά στο σχέδιο, λυμένο. Στηριγμένος στις συνεννοήσεις του με τους συμμάχους του Δημοκρατικού Στρατού ο Ν. Ζαχαριάδης είχε δηλώσει στην Τρίτη Ολομέλεια "ότι τα μέσα είναι χωρίς άλλο εξασφαλισμένα".

Έτσι, "μέσα σε κλίμα πανηγυρισμού", όπως θα γράψει, αργότερα ένας από τους παρόντες, η Τρίτη Ολομέλεια της Κ.Ε. του ΚΚΕ υιοθέτησε και το στρατιωτικό σχέδιο "Λίμνες".

"Χρειάζεται, πάντως να σημειωθεί ότι το στρατιωτικό σχέδιο που αποδέχθηκε η Ολομέλεια είναι, στην πραγματικότητα, πολύ προγενέστερο.

"Η σύλληψή του και η εκτίμηση ότι είναι πραγματοποιήσιμο, χρονολογείται τουλάχιστον από τον Απρίλιο του 1947. Τότε ο Ν. Ζαχαριάδης, που μόλις έχει βγει στο εξωτερικό, διατύπωσε τις γενικές του αρχές αλλά και τις επιχειρησιακές διαδικασίες, στις "απολύτως εμπιστευτικές" οδηγίες που έστειλε στον Μάρκο Βαφειάδη στις 17 Απριλίου.

"Τις επιβεβαιώνει, μία εβδομάδα αργότερα, στο γράμμα του της 24 Απριλίου προς τον στρατάρχη Τίτο. Και τις συζήτησε, τον Μάιο του ίδιου χρόνου, με τους ηγέτες του ΚΚΣΕ και τον Στάλιν στη Μόσχα, εξασφαλίζοντας, και στις δύο περιπτώσεις, την υπόσχεση ότι θα του χορηγηθεί η αναγκαία βοήθεια. Τα σχετικά κείμενα έχουν δημοσιευθεί σε προηγούμενα φύλλα της "Αυγής". Από την πλευρά της ουσίας είναι περίπου ταυτόσημα με όσα διαλαμβάνει το Σχέδιο "Λίμνες".

"Αργότερα στα τέλη του 1948, ο Μάρκος Βαφειάδης, θα γράψει ότι "οι θέσεις για την απελευθέρωση της Μακεδονίας και άλλων περιοχών μέχρι την άνοιξη του 1948, για την ολοκληρωτική ανατροπή του μοναρχοφασισμού, γράφτηκαν το Μάη του 1947 απ' το κλιμάκιο του Πολιτικού Γραφείου που βρισκόταν στο Βελιγράδι".

"Έτσι, το σχέδιο, "Λίμνες" δεν αποτελεί, ουσιαστικά, παρά την τυπική επικύρωση σχεδίων που είχαν ήδη αποφασιστεί από την πολιτική ηγεσία του κινήματος. Εκφράζει και αυτό, όπως και οι υπόλοιπες αποφάσεις των ημερών εκείνων, το "κλίμα πανηγυρισμού" και αισιοδοξίας που κυριάρχησε στην Τρίτη Ολομέλεια, όταν θεωρήθηκε πως όλες οι προϋποθέσεις είχαν συγκεντρωθεί για τη νίκη σε σύντομο διάστημα.

"Πολύ σύντομα, στις αρχές Δεκεμβρίου, του 1947, θα διαπιστωθεί από το "Δεύτερο Κλιμάκιο του

Πολιτικού Γραφείου" του ΚΚΕ ότι ήδη υπάρχει σοβαρή καθυστέρηση στην πραγματοποίηση των σχεδίων. Και ότι πολλά από τα στοιχεία που είχαν χρησιμεύσει σαν βάση για τις στρατιωτικές εκτιμήσεις δεν ανταποκρίνονταν στην πραγματικότητα".

Είναι φθινόπωρο κι όλας του 1947. Συμπληρώθηκαν δύο χρόνια περίπου αφ' ότου η 2η Ολομέλεια της Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. τον Φεβρουάριο του 1946 είχε προσανατολίσει το κύριο βάρος του αγώνα στην ένοπλη πάλη, καθώς γράφει και ο Ν. Ζαχαριάδης στον Στάλιν τον Μάη του 1947. Πέρασε ενάμιση χρόνος αφ' ότου ο Γιάννης Ιωαννίδης έφτασε το καλοκαίρι του 1946 μαζί με το Π. Ρούσο στο Βελιγράδι για να πάρει βοήθεια από τον Τίτο, από τον Δημητρώφ, και από την Μόσχα. Οι μάχες μαίνονται στην Ελλάδα πια. Παρ' όλα αυτά όμως κανένα πραγματοποιησιμο στρατηγικό σχέδιο δεν υπάρχει ακόμη. Η μαζική βοήθεια δεν έχει έλθει στο μέτρο που επιβάλλεται για να πραγματοποιηθούν οι τεθέντες πολιτικοστρατιωτικοί στόχοι για την κατάληψη της Θεσσαλονίκης ή έστω την δημιουργία μιας περιοχής με αδιάσπαστη εδαφική ενότητα και με κάποιο αστικό κέντρο που να ελέγχει ο κομμουνιστικός στρατός. Και ο στρατός αυτός δεν έφτασε στις 50 - 60.000 άντρες που η ηγεσία του υπολογίζει. Έρχεται βαρύς ο δεύτερος χειμώνας.

Αλλά η ηγεσία του Κ.Κ.Ε. ενισχυμένη από τις αιφνιδιαστικές καταδρομικές επιτυχίες των ανταρτών και μεθυσμένη από το δόγμα και το όραμα της ξένης βοήθειας προχωρεί. Ανέχεται, άλλωστε, την πρόκληση και το επίσημο κράτος, που ακόμη δεν αποφασίζει να δράση κεραυνοβόλα και ταλαντεύεται κρατώντας σε νομιμότητα το Κ.Κ.Ε. μεσ' στην καρδιά της Αθήνας.

Η "ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ"

Στις 8.10.47 δημοσιεύεται, καθώς είπαμε, η "Ανακοίνωση" της 3ης Ολομέλειας για τις εργασίες και τις αποφάσεις της - που μένουν απόρρητες. Αυτό τούτο όμως το κείμενο της "Ανακοίνωσης" που θεωρείται... "μετριοπαθές" και πάντως αρκετό για να συντηρήσει το κόμμα στην νομιμότητα, είναι τρομερό. Η Αθήνα το θεωρεί ότι βρίσκεται μέσα στα πλαίσια της θετικής πολιτικής δράσεως και της νομιμότητας. Η "Ανακοίνωση", αφού αναλύει την κατάσταση επιτιθεμένη με τις γνωστές εκφράσεις κατά του "μοναρχοφασισμού" των "Αμερικάνων ιμπεριαλιστών" και "των δολοφόνων της τρομοκρατίας της κυβέρνησης Σοφούλη" προσθέτει ότι:

"Η Ολομέλεια διαπίστωσε και διακήρυξε:

.....

3. "Ότι η καινούρια κυβέρνηση του Σοφούλη αποτελεί συνέχιση και επέκταση στη μεταδεκεμβριανή πολιτική καταστροφής της Πατρίδας μας.

"Αποστολή του Σοφούλη είναι, δίπλα με τη δυναμική πολιτική και τη δολοφονική τρομοκρατία, να χρησιμοποιήσει πιο έντονα το όπλο της δημοκοπίας και της απάτης. Για μία ακόμα φορά ο Σοφούλης και το κόμμα του πρόδωσαν τη δημοκρατία, το λαό, την Ελλάδα..

4. Ότι η ξενική κατοχή και η μοναρχοφασιστική κτηνωδία και με την κυβέρνηση του Σοφούλη δεν αφήνουν στο λαό άλλη εκλογή από την ανειρήνευτη και αποφασιστική πάλη για την ανεξαρτησία, τη λευτεριά, τη δημοκρατία".

5. Ότι ο ένοπλος αγώνας του Δημοκρατικού Στρατού της Ελλάδας αποτελεί τη μοναδική επιβεβλημένη απάντηση που ο λαός και η Ελλάδα έχουν να δώσουν στους ξένους κατακτητές και τους ντόπιους υποτακτικούς των. Έξω από τον αγώνα αυτόν δεν υπάρχει ζωή και τιμή για την Ελλάδα και το λαό.

"Γι' αυτό και πρωταρχική υποχρέωση για τον κάθε Έλληνα πατριώτη είναι να δώσει όλες του τις δυνάμεις, για να πετύχει το έργο του ΔΣΕ, με την ατράνταχτη πεποίθηση, ότι όσο πιο γερός και αποφασιστικός και νικηφόρος είναι ο λαός και ο ΔΣΕ στον αγώνα τους, ενάντια στους βέβηλους κατακτητές και τους ντόπιους δούλους των, τόσο περισσότερο θα τους υποχρεώσουν να δεχθούν τη δημοκρατική λύση για το ελληνικό ζήτημα που προτείνει το ΕΑΜ και υποστηρίζει όλη η δημοκρατική ανθρωπότητα".

7. "Η 3η Ολομέλεια ενέκρινε ομόφωνα την πολιτική δουλειά του Πολιτικού Γραφείου της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ, από την 2η Ολομέλεια της Κ.Ε., καθώς και τη γραμμή της αντιπροσωπείας του ΚΚΕ στο Συνέδριο του ΚΚ Γαλλίας στο Στρασβούργο. Κατά τη διάρκεια των εργασιών της Ολομέλειας έγινε ειδική στρατιωτική σύσκεψη, που ασχολήθηκε με τη στρατιωτική κατάσταση και με τα στρατιωτικά προβλήματα του αγώνα. Η σύσκεψη διαπίστωσε το πραγματοποιήσιμο από στρατιωτική άποψη των πολιτικών επιδιώξεων του δημοκρατικού κινήματος σήμερα. Τα συμπεράσματα της σύσκεψης υποβλήθηκαν στην Ολομέλεια".

Μετά την δήλωση του Στρασβούργου που στις 27 Ιουνίου 1947 κήρυξε επίσημα την δημιουργία χωριστής κυβερνήσεως σε χωριστό κράτος με την απόσπαση εδαφών από την Ελλάδα, η "Ανακοίνωση" της 3ης Ολομέλειας καλεί στις 8 Οκτωβρίου 1947 όλους τους Έλληνες να στελεχώσουν, να ενισχύσουν και να πολεμήσουν στις γραμμές του ΔΣΕ εναντίον του ελληνικού κράτους.

ΑΥΤΟΦΩΡΗ ΥΠΟΚΡΙΣΙΑ

Η "Ανακοίνωση" διακηρύσσει ότι το ανώτατο και κυρίαρχο κομματικό όργανο, η 3η Ολομέλεια, ενέκρινε όχι μόνο τη δήλωση του Στρασβούργου αλλά και τα στρατιωτικά σχέδια για την πραγματοποίηση των στόχων της (που συνιστούσαν αυτόφωρη εσχάτη προδοσία) και τους οποίους στόχους οι στρατιωτικοί του ΔΣΕ έκριναν απολύτως πραγματοποιήσιμους. Πρόκειται για το σχέδιο "Λίμνες".

Αλλά, ενώ διακηρύσσονταν όλα αυτά, που πασιφανώς απέβλεπαν στον διαμελισμό της Ελλάδος και στην "βιετναμοποίηση" της, η ίδια "Ανακοίνωση" τόνιζε στην παράγραφο 6 ότι:

"Η Ολομέλεια απόκρουσε κατηγορηματικά τις αμερικανοαγγλικές συκοφαντίες εναντίον του ΚΚΕ και διακήρυξε για μία ακόμα φορά, ότι μοναδική και αποκλειστική επιδίωξη του ΚΚΕ είναι η ανεξαρτησία, η ακεραιότητα, η δημοκρατία της Ελλάδος".

Ήταν ακριβώς η εποχή που η κυβέρνηση Σοφούλη είχε χορηγήσει, καθώς είδαμε, γενική αμνηστία και που ο ελληνικός Στρατός, αφήνοντας δεκάδες νεκρούς και εκατοντάδες τραυματίες στα πεδία των μαχών, είχε ολοκληρώσει με δυνάμεις 80.000 ανδρών την επιχείρηση "Τέρμινους" κατά του ΔΣΕ!...

Η ανταρσία δρούσε νόμιμα μέσα στην πρωτεύουσα της Ελλάδος. Και αυτό εγκαρδίωνε την κομμουνιστική ηγεσία. Τα λάθη όμως της ελληνικής κυβερνήσεως απεδείχθησαν τελικά πολύ λιγότερα -αλλά πάντως άφθονα- από ό,τι τα λάθη του Ν. Ζαχαριάδη και των συνεργατών του.

ΧΑΘΗΚΕ ΧΡΟΝΟΣ

Είχαν περάσει δυο χρόνια ανταρτοπολέμου, που ούτε μαζικός γίνονταν ούτε αποφάσιζε να χρησιμοποιήσει την δύναμή του για έναν ανεκτό πολιτικό συμβιβασμό. Ενώ από τον Φεβρουάριο και ιδίως από τον Αύγουστο του 1946 παίρνονταν αλλεπάλληλες αποφάσεις για την μαζικοποίηση

του ανταρτοπολέμου και για την μετατροπή του σε τακτικό στρατό, οι αποφάσεις δεν εξετελούντο παρά μόνον στο "μίνιμουμ". Είχαν περάσει τρεισήμισι μήνες αφ' ότου στο Στρασβούργο διακηρύχθηκε η πρόθεση για την δημιουργία "Δημοκρατικής Κυβέρνησης" και αυτή ακόμη δεν είχε σχηματισθεί. Μονάχα το Γενικό Αρχηγείο του Μάρκου είχε περιβληθεί με κυβερνητικές αρμοδιότητες και είχε εκδώσει τον Αύγουστο του 1947 τις πρώτες "Συντακτικές Πράξεις" του με τις οποίες είχε "εκθρονίσει" την Δυναστεία των Γλύξμπουργκ και είχε ανακηρύξει την "Λαϊκή Δημοκρατία". Που όμως; Δεν ήλεγχε πουθενά μian ενιαία εδαφική ενότητα της χώρας. Το ΕΑΜ ταλαντεύονταν και δεν μπορούσε να ελέγξει ούτε τα στελέχη ούτε τα μέλη του. Οι πηγές των εφεδρειών μέσα στις πόλεις στέρευαν, χιλιάδες κομμουνιστές είχαν συλληφθεί και εξοριστεί και τα ίδια τα μέλη του κόμματος προτιμούσαν να σταλούν εξορία και να ηρωοποιηθούν στα σίγουρα κρατώντας το κεφάλι τους ασφαλές παρά να παίξουν την ζωή τους βγαίνοντας στο βουνό.

ΟΜΟΛΟΓΙΑ ΑΠΟΤΥΧΙΑΣ

Η "Ανακοίνωση" της 3ης Ολομέλειας είναι πολύ εύγλωττη στο σημείο αυτό. Αποκαλύπτει την "αχίλλειο πτέρνα" της, όταν, στην παράγραφο 5 διακήρυσσε τα εξής αποκαρδιωτικά για το κόμμα:

"Η 3η Ολομέλεια καταδίκασε αποφασιστικά όλους τους δισταγμούς και τις ταλαντεύσεις, που εκδηλώθηκαν από μεμονωμένους κομμουνιστές στη συνεχή και μέχρι τέλους διεξαγωγή του λαϊκού και απελευθερωτικού αγώνα, δισταγμούς και ταλαντεύσεις που δεν συμβιβάζονται με την ιδιότητα μέλους του ΚΚΕ.

"Η Ολομέλεια διαπίστωσε ότι η δουλειά των κομμουνιστών στις πόλεις, το ξεσήκωμα του λαϊκού αγώνα σ' αυτές καθυστερούν και ότι επιτακτικό καθήκον για τους κομμουνιστές στις πόλεις, που δεν επιδέχεται καμιά αναβολή, είναι να κινητοποιήσουν όλες τις δυνάμεις τους, για να ξεπεράσουν μαζί με όλους τους δημοκράτες και μαζί με το λαό την καθυστέρηση αυτή".

Είναι η πρώτη ομολογία αποτυχίας στην οποία προβαίνει το Κ.Κ.Ε. πριν ακόμη θέσει ουσιαστικά σε εφαρμογή τα μεγαλεπήβολα σχέδιά του για την κατάληψη της Βορείου Ελλάδος, όπως αυτά αποκρυσταλλώθηκαν στο στρατιωτικό σχέδιο "Λίμνες", το οποίο επαναλαμβάνει απλώς τις συμφωνίες Ζαχαριάδη -Τίτο και Ζαχαριάδη - Στάλιν.

Ως συνήθως οι Έλληνες πολιτικοί ηγέτες, τόσο στην Αριστερά όσο και στην Δεξιά, δεν αντελήφθησαν την πραγματικότητα. Οι κομμουνιστές υπερτίμησαν τις δυνάμεις τους και δεν στάθηκαν καν στο συμπέρασμα που η ίδια η "Ανακοίνωση" της 3ης Ολομέλειας ασυναίσθητα κάνει στην παραπάνω παράγραφο. Οι δημοκρατικοί Έλληνες δεν συνέλαβαν το μήνυμα της αδυναμίας που εξέπεμπε το Κ.Κ.Ε. με την ίδια παράγραφο. Και ο πόλεμος συνεχίστηκε λυσσαλέος. Το αίμα έρευσε ποτάμι από τις δύο πλευρές, όπου σκοτώθηκε το άνθος του ελληνισμού και δεκατίστηκε μοιραία το Έθνος. Χρειάστηκαν άλλοι 18 μήνες αίματος, θυσιών, πάθους και τρόμου για να δοθεί ένα τέλος στην εθνική τραγωδία. Αλλά το ίδιο το τέλος, με την νίκη του Γράμμου το 1949, ήταν ήδη μια εθνική τραγωδία. Η Ελλάδα κατέκειτο σε ερείπια, σπαρμένη με τάφους. Γιατί;

Οι στρατιωτικοί Αρχηγοί του συμμοριτοπολέμου δεν... είδαν ποτέ το στρατιωτικό σχέδιο που "εξεπότησαν" τάχα

Αυτή καθ' εαυτή η απόρρητη απόφαση της 3ης Ολομέλειας, που εγκρίνει τα στρατιωτικά σχέδια και την δήλωση του Στρασβούργου για την δημιουργία χωριστού κομμουνιστικού κράτους στην Μακεδονία, περιέχει μέσα της πολλά στοιχεία αμφιβολιών και διαπιστώσεις για την ταλάντευση των κομματικών στελεχών, που έπρεπε να είχε προβληματίσει την ηγεσία όταν ενστερνίζονταν τους μεγαλεπήβολους στόχους της. Ένα μέρος αυτών των θλιβερών διαπιστώσεων της για την ηττοπάθεια των κομμουνιστών περιέλαβε η 3η Ολομέλεια στην δημόσια "Ανακοίνωση" των αποφάσεων της που δημοσιεύθηκε στον "Ριζοσπάστη". Αμέσως μετά όμως θα αρχίσουν να πληθαίνουν στην κορυφή οι αποδείξεις ότι "κάτι δεν πάει καλά".

Τα σχέδια μένουν πίσω και αποδεικνύονται ανεδαφικά. Παρά ταύτα το αντάρτικο προχωρεί σχεδόν στα τυφλά. Ενισχύεται από την κυβερνητική ανετοιμότητα, από τις πολιτικές σκοπιμότητες και ιδιοτέλειες από την έλλειψη αποφασιστικής και ενιαίας ηγεσίας στην διοίκηση του Στρατού, από τον τρόπο εμπρός στο άγνωστο. Αλλά όλα αυτά είναι πρόσκαιρα και όσο κυλάει ο χρόνος βελτιώνονται. Κάθε μέρα που πέφτει στην ιστορική κλεψύδρα δρα πλέον με συνεχώς πολλαπλασιαζόμενη βαρύτητα εναντίον του Κ.Κ.Ε. στο στρατηγικό επίπεδο. Στα τακτικό σημειώνονται νίκες των ανταρτών, αιφνιδιασμοί, κάμψη του ηθικού στον απροστάτευτο λαό της υπαίθρου που υφίσταται τα πάνδεινα από την σύγκρουση η οποία εκτυλίσσεται πάνω στην ράχη του κυριολεκτικά.

Στις αρχές Οκτωβρίου 1947 κι όλας, πριν ακόμη αποφασισθεί στην Αθήνα η δημοσίευση της "Ανακοίνωσης" της 3ης Ολομέλειας, τα μέλη της Κεντρικής Επιτροπής που βρίσκονται στην πρωτεύουσα διαφωνούν με την δριμύτητα των υπό δημοσίευση αποφάσεων ιδίως για τους εξόριστους και τους δηλωσίεις κομμουνιστές. Έτσι αποφασίζουν και λογοκρίνουν τις ανακοινώσεις της 3ης Ολομέλειας. Παράλληλα διαπιστώνεται διαφωνία μέσα στους κόλπους, του ΕΑΜ, όπου αρκετοί παράγοντες εκφράζουν δισταγμούς ιδίως ο γιατρός Γιάννης Πασσαλίδης από την Θεσσαλονίκη, παλαιός "μενσεβίκος" και αργότερα Πρόεδρος της ΕΔΑ ζητάει αυτοσυγκράτηση, περιστολή προς το παρόν της ένοπλης πάλης και αναμονή των αποφάσεων του ΟΗΕ, ώστε να πιεσθεί η κυβέρνηση Σοφούλη για ένα πολιτικό συμβιβασμό. Ο Μιχάλης Κύρκος, επίσης, διατηρεί επαφές "με ανθρώπους της Intelligence" καθώς γράφει σε γράμμα του προς το Βελιγράδι ο Στέργιος Αναστασιάδης, μέλος του Π.Γ., ο οποίος προσθέτει ότι και στο περιβάλλον του Μήτσου Παρτσαλίδη ("Μόα") επίσης δρουν "πράκτορες της Intelligence".

Ο ίδιος προσθέτει ότι ο Παρτσαλίδης και άλλα κορυφαία στελέχη του Κ.Κ.Ε., όταν συνελήφθησαν και εστάλησαν εξορία, μπορούσαν να αποδράσουν και να βγουν στο βουνό "αλλά τους έπιασε ο συναισθηματισμός και έμειναν".

Τα τεράστια κενά που παρουσιάζονται στην εφαρμογή των αποφάσεων τις διαπιστώνει και το δεύτερο κλιμάκιο του Πολιτικού Γραφείου, που αποτελείμένο από τους Ν. Ζαχαριάδη, Ι. Ιωαννίδη, Μάρκο Βαφειάδη, Λ. Στρίγγο και Π. Ρούσο, δρα, καθώς είδαμε, στο εξωτερικό και στα βουνά, όπου πηγαиноέρχεται από την Γιουγκοσλαβία. Οι διαπιστώσεις αυτές διατυπώνονται σύντομα σε ειδική απόφαση του 2ου Κλιμακίου του Π.Γ. στις αρχές Δεκεμβρίου 1947 και σε γράμμα του Ιωαννίδη, που την επεξηγεί για λογαριασμό του Πολιτικού Γραφείου.

Τέλος υφίσταται και μια διάσταση ανάμεσα στα δύο κλιμάκια του Πολιτικού Γραφείου που οι εκτιμήσεις τους διαφέρουν στην Αθήνα και στο βουνό. Τούτο αναφέρεται επίσης σε έγγραφο ντοκουμέντο. Αλλά και το ίδιο το στρατιωτικό σχέδιο "Λίμνες" πάνω στο οποίο βασίζεται όλη η λογική και η στρατηγική του συμμοριτοπολέμου, δεν έχει εκπονηθεί από τους στρατιωτικούς ηγέτες του λεγομένου "Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας" (ΔΣΕ), όπως τουλάχιστον ισχυρίζεται σήμερα ο

στρατηγός του Κ.Κ.Ε. Γιώργης Κικίτσας, που το υπέγραψε ως Αρχηγός του κυριότερου και κρισιμότερου Αρχηγείου Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας του ΔΣΕ.

ΑΥΘΑΙΡΕΤΕΣ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ

Ο Κικίτσας στην συνέντευξή του προς την "Αυγή" (3.2.80) τονίζει ότι ο Ζαχαριάδης είχε υφαρπάσει την υπογραφή των στρατιωτικών για να την παρουσίαση στους "παραπάνω", δηλαδή στον Τίτο και στον Στάλιν. Λέει σχετικά ο Κικίτσας:

"Δημοσιεύθηκε τηλεγράφημα των Ζαχαριάδη και Ιωαννίδη προς το Μάρκο που θα θίγει βασικότερα ζητήματα. (Σημ. Πρόκειται για την γενική "ντιρεχτίβα" της 17.4.47).

"Πρόκειται για την πιο σοβαρή αποστολή του Δ.Σ. Μιλάει για "συσχετισμό δυνάμεων, επεκτατικότητα, λαϊκή ενότητα", κατηγορεί το αντάρτικο πνεύμα, χωρίς να το γνωρίζει, μαντεύει τις επιδιώξεις του εχθρού, και συνεχίζει και τελειώνει με μια σειρά φετφάδες. Και σ' όλα αυτά το Γενικό Αρχηγείο παρουσιάζεται σαν βουβό.

"Αναφέρει επίσης το συγκεκριμένο τηλεγράφημα για μια ελεύθερη περιοχή με κέντρο τη Θεσσαλονίκη. Θέλει την κατάληψη της Θεσσαλονίκης. Παρουσιάζεται να θέλει τον ανταρτοστράτο, τακτικό στρατό.

"Σε ζητήματα τόσο σοβαρά έπρεπε οι διοικήσεις των περιοχών του Δ.Σ. να είναι ενήμερες. Ιδιαίτερα των περιοχών του Δ.Σ. να είναι ενήμερες. Ιδιαίτερα των περιοχών Μακεδονίας - Θράκης, που τις ήθελε ελεύθερες, με κέντρο τη Θεσσαλονίκη έπρεπε να αντιλαμβάνονται κάτι τα δύο βασικά Αρχηγεία, Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης, δεδομένου ότι αυτά θα ήταν άμεσα υπεύθυνα για την αποστολή.

"Το γράμμα προς τον Τίτο (22.4.47) αναφέρει αυθαίρετα, ότι υπήρχαν δυνατότητες ο Δ.Σ. να παρουσιάσει δύναμη 50.000 ανδρών μέσα στο 1947. Μία χοντρή υπερβολή που άλλωστε διαψεύστηκε πολύ γρήγορα.

"Τα μέχρι σήμερα λοιπόν δημοσιευμένα ντοκουμέντα, δίνουν στον αναγνώστη να καταλάβει ότι το κλιμάκιο έκανε "επιτελική", "προφητική" δουλειά, "τα σκέφτηκαν" "τα προείδαν" και τα "προετοίμασαν" όλα, αλλά κάτι ή κάποιιο άλλοι έφταιξαν και δεν κατόρθωσαν να θαυματουργήσουν".

ΟΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΙ ΑΓΝΟΟΥΝ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ

Στην συνέχεια της συνεντεύξεώς του που δημοσιεύθηκε την μεθεπόμενη μέρα ("Αυγή" 5.2.80) ο Κικίτσας προσθέτει ότι ουδέποτε εξεπονήθη στα σοβαρά το στρατιωτικό σχέδιο "Λίμνες" από τους στρατιωτικούς ηγέτες και ότι η πολιτικοστρατιωτική σύσκεψη που συζήτησε τα στρατιωτικά θέματα έγινε στις 17 και 18 Σεπτεμβρίου 1947. Άρχισε δηλαδή η σύσκεψη των στρατιωτικών πέντε μέρες ακριβώς μετά την λήξη της 3ης Ολομέλειας, η οποία στις αποφάσεις της... εγκρίνει εκ των προτέρων το στρατιωτικό σχέδιο του ανταρτοπολέμου. Ένα σχέδιο που δεν είχε συνταχθεί ούτε καν είχε συζητηθεί τότε από τους στρατιωτικούς!

Αποκαλύπτει ο στρατηγός του Κ.Κ.Ε. Γ. Κικίτσας: "Η πολιτικοστρατιωτική σύσκεψη έπρεπε ν' αρχίσει στις 15.9.47. Αναβλήθηκε όμως, γιατί δεν είχε φτάσει η διοίκηση στο Αρχηγείο της Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης. Έτσι άρχισε στις 17 και έκλεισε στις 18.9.47.

"Σ' αυτή τη σύσκεψη μοναδικά θέματα συζήτησης ήταν:

- Η αριθμητική ανάπτυξη των τμημάτων του Δ.Σ.Ε.
- Και ο αριθμός των μαχητών και στελεχών που θα έδινε το κάθε Αρχηγείο Περιοχής για να συγκροτηθούν εφεδρείες στις διαταγές του Γενικού Αρχηγείου.

"Δεν υπήρχε κανένα άλλο ζήτημα ή σχέδιο, που να έπρεπε ν' αντιλαμβάνονταν και να μελετήσουν τα πολιτικά και στρατιωτικά στελέχη, που πήραν μέρος στη σύσκεψη. Ούτε και τα στελέχη των μεγάλων μονάδων είχαν τι ν' αποδεχθούν, δεδομένου ότι τέτοιο ζήτημα δεν υπήρξε γι' αυτούς.

"Στη διάρκεια της σύσκεψης, μίλησαν οι υπεύθυνοι των δύο Αρχηγείων, ο Ερυθριάδης Γεώργιος - Πετρής, μέλος της Κ.Ε. και πολιτικός υπεύθυνος της Κ. και Δ. Μακεδονίας, ο οποίος συμφώνησε στο ζήτημα ότι δηλαδή μπορεί η διοίκηση του Αρχηγείου Κ. και Δ. Μακεδονίας μέσα στο τελευταίο 3μηνο του 1947 να δώσει για εφεδρεία στο Γενικό Αρχηγείο, όχι μόνο την αριθμητική δύναμη, που είχε αποφασίσει η Ολομέλεια αλλά και πολύ περισσότερη.

Παρουσίασε τη δύναμη της Κ. και Δ. Μακεδονίας, ότι ήταν 10.500 ενώ μόλις έφτανε τις 8.500 μίλησε μετά ο Λάμπρος Κανακαρίδης, πολιτικός υπεύθυνος του Αρχηγείου Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης, ο οποίος συμφώνησε, όπως και ο Ερυθριάδης, με το αίτημα αυτό και υποστήριξε μάλιστα ότι το Αρχηγείο του, μπορεί να δώσει αμέσως αυτή τη δύναμη για τις εφεδρείες του Γ. Αρχηγείου.

Στη συνέχεια μίλησε ο Θανάσης Γκένιος (Λασσάνης) στρατιωτικός διοικητής του Αρχηγείου Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης, που όμως διαφώνησε με την απόφαση να δώσει αριθμητική δύναμη το Αρχηγείο τους για τη συγκρότηση της εφεδρικής δύναμης του Γενικού Αρχηγείου. Ο Λασσάνης τόνισε ότι η αριθμητική δύναμη του Αρχηγείου μόλις έφτανε τις 3.000 μαχητές και η απόφαση της Ολομέλειας θα μπορούσε να ικανοποιηθεί μόνο αν οι Κομματικές Οργανώσεις των αστικών κέντρων έπαιρναν εντολή να στείλουν στο βουνό εθελοντές που ακόμα υπήρχαν σε σημαντικό αριθμό.

"Τέλος μίλησα εγώ. Δεν συμφώνησα με την άποψη ότι μπορούσε το Αρχηγείο Κ. και Δ. Μακεδονίας μέσα στο ελάχιστο διάστημα μέχρι το τέλος 1947 να δώσει τη στρατιωτική δύναμη που ζητείται για να συγκροτηθεί η εφεδρεία του Γ. Αρχηγείου. Εξήγησα πως είχε η κατάσταση ύστερα από την εκστρατεία του κυβερνητικού στρατού σ' εκείνη την περιοχή και το κόστος της απόκρουσής της. Όλα τα ορεινά και ημιορεινά χωριά είχαν αδειάσει από μάχιμο πληθυσμό. Εκείνη την περίοδο η απόφαση αυτή μπορούσε να υλοποιηθεί μόνο αν οι Κ.Ο. των αστικών κέντρων και ιδιαίτερα της Θεσσαλονίκης έστελναν στο Αρχηγείο Κ. και Δ. Μακεδονίας εθελοντές που πραγματικά υπήρχαν και διψούσαν να βγουν στο βουνό. Μόνο έτσι θα ήταν δυνατό να υλοποιηθεί η απόφαση που πήρε η 3η Ολομέλεια.

Τη σύσκεψη αυτή παρακολούθησε και ο Ν. Ζαχαριάδης, ο οποίος μάλιστα είπε και μερικά λόγια στην αρχή.

Κάποια στιγμή έβγαλε ένα σημειωματάριο και σ' ένα φύλλο σημείωσε μερικές λέξεις. Κατόπιν μας διάβασε: "Οι υπογεγραμμένοι του Γ.Α. και των Αρχηγείων Κ. και Δ. Μακεδονίας και της Αν. Μακεδονίας - Θράκης, αναλαμβάνουμε την υποχρέωση να δώσουμε στο Γ. Αρχηγείο την αριθμητική δύναμη που καθόρισε η Ολομέλεια". Αυτό το σημείωμα ο Ζαχαριάδης ζήτησε να το υπογράψουμε. Ο Λασσάνης πρόβαλε αμέσως αντίρρηση γιατί όπως είπε δεν πάρθηκαν υπόψη όσα αναφέρθηκαν στη συζήτηση. Ο δε Μάρκος που ήταν παρών στη σύσκεψη αλλά τη γνώμη του την είχε πει στην Ολομέλεια και έτσι δε γνωρίζαμε την άποψή του, ρώτησε τον Ζαχαριάδη: "Τι σου χρειάζονται αυτές οι υπογραφές; Εμείς εδώ όλοι είμαστε υπεύθυνα στελέχη του κόμματος και δεν νομίζω ότι πρέπει να ζητάς υπογραφές". Ο Ζαχαριάδης απάντησε ότι οι υπογραφές δεν χρειάζονται στον ίδιο αλλά

είναι ανάγκη να τις δείξουν στους παραπάνω. Και "παραπάνω" εξήγησε ότι εννοούσε τους Σοβιετικούς και τους Γιουγκοσλάβους.

"Υστερα από αυτή την εξήγηση, ο Μάρκος υπέγραψε και τον ακολουθήσαμε εμείς.

"Σ' αυτή την πολιτικοστρατιωτική σύσκεψη δεν τέθηκε κανένα άλλο θέμα, ούτε παρουσιάστηκε αυτό το Σχέδιο που το βλέπω για πρώτη φορά, δημοσιευμένο τώρα στην "Αυγή". Δεν υπήρχε τότε τέτοιο σχέδιο. Υπήρχε μόνο το ζήτημα της αριθμητικής ανάπτυξης των ανταρτοτμημάτων του Δ.Σ.

"Βρισκόμαστε βέβαια στην περίοδο της αμερικάνικης επέμβασης στην Ελλάδα με το δόγμα Truman. Αυτό ίσως επηρέασε το Πολιτικό Γραφείο και την Τρίτη Ολομέλεια για να καταλήξουν σε μια τέτοια απόφαση σχετικά με την αριθμητική ανάπτυξη που ήταν έξω από κάθε δυνατότητα. Πάντως δεν μπορώ να καταλάβω πως παρουσιάζεται σήμερα αυτό το Σχέδιο "Λίμνες" που αποσκοπεί μάλιστα στη δημιουργία ελεύθερης περιοχής στη Μακεδονία -Θράκη με κέντρο τη Θεσσαλονίκη. Τέτοιο θέμα δεν αναφέρθηκε στη σύσκεψη. Εμείς, επαναλαμβάνω ασχοληθήκαμε μόνο με την αριθμητική αύξηση του ΔΣΕ και τη συγκρότηση των εφεδρειών, που χρειαζότανε το Γενικό Αρχηγείο.

"Εμείς δεν υπογράψαμε κανένα σχέδιο, ούτε συζητήσαμε κάτι τέτοιο. Υπογράψαμε μόνο ένα σημείωμα του Ζαχαριάδη που έλεγε ότι αναλαμβάνουμε να πραγματοποιήσουμε τις αποφάσεις για την αριθμητική ανάπτυξη των ανταρτοτμημάτων.

"Έληξε η σύσκεψη και αποσυρθήκαμε χωρίς να πληροφορηθούμε για την ύπαρξη κάποιου "σχεδίου". Αλλά και αργότερα παρ' ότι πάντα ήμουν στο Επιτελείο δίπλα στο Γενικό Αρχηγείο ποτέ δεν έμαθα για ένα τέτοιο σχέδιο."

Η μαρτυρία του Γ. Κικίτσα είναι τρομακτική. Ο στρατιωτικός υπεύθυνος του σημαντικότερου Αρχηγείου του ΔΣΕ, που συγκέντρωσε τις πιο μεγάλες δυνάμεις από ολόκληρο τον ανταρτικό στρατό και που κρατούσε υπό τον έλεγχό του το Βίτσι, το Καϊμακτσαλάν, το Βέρμιο και μέρος του Γράμμου, όπου στηρίζονταν όλες οι ελπίδες για την δημιουργία του χωριστού κομμουνιστικού κράτους, λέει ότι ο Ν. Ζαχαριάδης εξαπάτησε τους πάντες με τις ταχυδακτυλουργίες του.

Εξαπάτησε το κόμμα στο οποίο παρουσίασε το σχέδιο "Λίμνες" ως προϊόν επιτελικής επεξεργασίας και μελέτης από μέρους των στρατιωτικών ηγετών. Αλλά αυτοί αγνοούσαν και εξακολούθησαν να αγνοούν το περιβόητο σχέδιο μέχρι το τέλος του πολέμου!..

Εξαπάτησε τον Τίτο και τον Στάλιν προς τους οποίους παρουσίασε το σχέδιο ως συλλογική μελέτη και απόφαση, μετά από στάθμιση όλων των παραγόντων και των διαθεσίμων δυνάμεων. Ενώ αντίθετα οι στρατιωτικοί διαφώνησαν ρητά και δήλωσαν ότι δεν μπορούν να συγκεντρώσουν τόσες δυνάμεις. Η υφισταμένη μάλιστα αριθμητική δύναμη των Αρχηγείων του ΔΣΕ "καπελώθηκε" και εμφανίσθηκε στα χαρτιά ως πολύ μεγαλύτερη από εκείνη που υπήρχε στην πραγματικότητα.

Αυτά λέει σήμερα, μετά τριάντα τρία χρόνια, ένας από τους κυριότερους οργανωτές και στρατιωτικούς διοικητές του συμμοριτοπολέμου: ο Κικίτσας. Αλλά, αν ήθελε υποτεθεί, ότι ο Γ. Κικίτσας υπερβάλλει και αποκρύπτει για να αποσείσει τις προσωπικές του ευθύνες, που είναι πελώριες, υπάρχουν τα έγγραφα πάλι ντοκουμέντα εκείνης της εποχής που εξακριβώνουν ότι ολόκληρο το αντάρτικο κίνημα, με τις φιλοδοξίες τακτικού στρατού μάλιστα, στηρίζονταν σε χάρτινα πόδια. Όλες οι προϋποθέσεις βρίσκονταν μονάχα στα χαρτιά. Και γρήγορα θα αρχίσει να προσγειώνεται στην πραγματικότητα η ίδια η ηγεσία, κατάπληκτη από την αυταπάτη της, που όμως δεν την συνειδητοποιεί ποτέ.

Ο πόλεμος έχει χαθεί στρατηγικά για το ΚΚΕ πριν ακόμη εξαπολυθεί: το φθινόπωρο του 1947 έχει χαθεί το παιχνίδι

Έχουν γραφή και από τις δύο πλευρές δεκάδες βιβλία και ιστορήματα που συμποσούνται σε ένα βουνό δεκάδων χιλιάδων σελίδων. Τις διατρέξαμε όλες ψάχνοντας την αλήθεια, τα αίτια και τις πραγματικά κρίσιμες καμπές του ανταρτοπολέμου που ουσιαστικά άρχισε το 1943 με την ένοπλη αντιπαράθεση του ΕΛΑΣ εναντίον όλων των εθνικών αντιστασιακών δυνάμεων και κατέληξε τον Αύγουστο του 1949 στην συντριβή των κομμουνιστών στον Γράμμο και στο Βίτσι - μια συντριβή που στην πραγματικότητα συνέτριψε και την ραχοκοκαλιά του Έθνους θυσιάζοντας το άνθος του σε ένα άδικο και εκ των προτέρων χαμένο πόλεμο του ΚΚΕ.

Κανένα από τα βιβλία δεν μπόρεσε -γιατί δεν διέθετε το υλικό - να αρθεί επάνω από τις λεπτομέρειες και τις δραματικές πράγματι μα δευτερεύουσες φάσεις του αγώνα. Όλα βλέπουν κατ' ανάγκη "τα δένδρα αλλά δεν βλέπουν το δάσος". Είναι φυσικό. Τώρα όμως χάρις σ' αυτά ακριβώς τα πολύτιμα βιβλία και βασικά στο μοναδικής ιστορικής σημασίας αρχείο του ΚΚΕ που ερεύνησε και απεκάλυψε ο Φίλιππος Ηλιού, έχει σχηματισθεί ένας λόφος. Μπορείς να ανέλθεις στην κορυφή του, αφού καταβροχθίσεις όλον τον πελώριο όγκο του έντυπου χαρτιού, και, από κει να δεις "τις δύο πλευρές του λόφου".

Από την θέση αυτή, που μόνον ο μόχθος των άλλων και ο ιστορικός χρόνος εξασφαλίζει, μπορεί να κρίνει ο παρατηρητής -τώρα και μόνον τώρα - τα λάθη που έγιναν, τα παρασκήνια που οι συναγωνιστές του κοινού πολέμου αγνοούσαν, τα αναντικατάστατα στοιχεία που συνθέτουν την εικόνα της καταστάσεως στο πεδίο της αιματηρής συγκρούσεως. Έτσι, από την κορυφή πια του λόφου, δύναται κανείς να πει ότι ο ένοπλος αγώνας είχε ουσιαστικά κριθεί σε βάρος των ανταρτών τότε ακριβώς που άρχισε να κορυφώνεται: από το φθινόπωρο του 1947 μέχρι την άνοιξη του 1948.

Βέβαια μετά από αυτήν την κρίσιμη καμπή σημειώθηκαν οι πιο μεγάλες στρατιωτικές συγκρούσεις και πραγματοποιήθηκαν οι μεγάλες τιτανομαχίες στον Γράμμο, στο Βίτσι, στα άλλα βουνά και στις πόλεις της Μακεδονίας και της άλλης χώρας. Αλλά αυτές πια ήσαν στρατιωτικές επιχειρήσεις, που όσο τεράστιο βάρος και αν έχουν, θα κατέληγαν οπωσδήποτε στην συντριβή των ανταρτών. Γιατί οι αντάρτες είχαν προδοθεί εξ αρχής από μέσα, από την ίδια την ηγεσία τους και, μετά, εγκαταλείφθηκαν από τους συμμάχους τους, αφού αυτοί τους χρησιμοποίησαν για την προώθηση των κρατικών συμφερόντων τους.

Η προδοσία είναι απαραίτητο να ήταν ενσυνείδητη. Αρκούν τα φοβερά λάθη και οι πεπλανημένες βασικές εκτιμήσεις πάνω στις οποίες θεμελιώθηκε η καταστροφή. Ούτε προϋποτίθεται οπωσδήποτε ότι έδρασαν ξένοι πράκτορες στην ηγεσία -αν και αυτή, με τις αποφάσεις της, λείει κατηγορηματικά ότι έδρασαν. Προδίδει κανείς και τον ίδιο τον εαυτό του καμιά φορά. Τις ελπίδες του που τις θεωρεί ως πραγματικότητα τα όνειρά του που τα εκλαμβάνει ως δεδομένα στοιχεία. Αυτό συνέβη με την ηγεσία του ΚΚΕ. Αλλά ο λαός, ο αθώος και φλογερός λαός της Ελλάδος, μακελεύθηκε.

Οι στρατιωτικοί ηγέτες του ΚΚΕ που υποτίθεται συνέταξαν το στρατηγικό σχέδιο για την νίκη, δηλώνουν ότι δεν το συνέταξαν ποτέ και το αγνοούσαν μέχρι το τέλος. Και όμως σ' αυτό το σχέδιο στηρίχθηκε όλη η προσπάθεια κι όλη η ελπίδα. Από την άλλη πλευρά η πολιτική ηγεσία του κόμματος αρχίζει έγκαιρα, από το καλοκαίρι ήδη του 1947, να εξακριβώνει με αποδείξεις ότι το κίνημα κάμπτεται, οι πηγές των εφεδρειών στερεύουν, τα στελέχη προτιμούν να πάνε εξορία παρά να πάρουν μέρος στον πόλεμο. Η 3η Ολομέλεια, που εξαπολύει τον ολοκληρωτικό πόλεμο και ο Ν. Ζαχαριάδης που γράφει ενυπόγραφα το άρθρο της 8ης Οκτωβρίου 1947 "Υπέρ βωμών και εστιών", στιγματίζουν τους "οπορτουνιστές", τους "Δηλωσίες" και τους προσκυνημένους. Βλέπουν τις εφεδρείες να στερεύουν. Και το λένε. Αλλά προχωρούν... Που πάνε;

Ο ΜΕΣΣΙΑΣ ΤΟΥ ΚΚΕ

Πρέπει να σημειωθεί ότι η προσωπικότης του Ζαχαριάδη ήταν πολιτικά ανεπανάληπτη μέσα στον χώρο της αριστεράς. Ο ηγέτης του ΚΚΕ ασκούσε μεσσιανική ακτινοβολία στους οπαδούς και στα στελέχη του μέχρι την κορυφή. Πολύ αργότερα, μετά την ήττα, θα του αμφισβητήσουν μερικοί το αλάθητο και θα τον ρίξουν στην γέεννα του πυρός με τις Ολομέλειες του 1956 και 1957. Αλλά τότε "δρυός πεσούσης, πας ανήρ ξυλεύεται".

Ο "Κούκος" έχει εξαφανισθεί στις 22 Μαρτίου 1947 από την Θεσσαλονίκη. Και έγινε φαντομάς και θρύλος. Κανείς δεν ξέρει που βρίσκεται ούτε τα πιο έμπιστα στελέχη του με εξαίρεση μια χούφτα πιστών. Θεωρείται πανταχού παρών και τα πάντα πληρών. Ενώ αυτός στην πραγματικότητα κυκλοφορεί στο τρίγωνο Βελιγράδι - Μόσχα - Σόφια, όπως προκύπτει από τα επίσημα στοιχεία του Κ.Κ.Ε., οι φήμες τον θέλουν παντού. Και αυτόν τον θρύλο τον καλλιεργεί, φυσικά, το κόμμα. "Παρουσιάζεται" στο Στρασβούργο, λέγεται πως γυρίζει μεταμφιεσμένος μέσα στην Αθήνα. Άλλοι τον "είδαν" στο βουνό, μερικοί τον "εντοπίζουν" στη Θεσσαλονίκη. Γράφει άρθρα, φωτογραφίζεται γελαστός. Είναι θεότης.

Αυτή την εντύπωση του κόμματος μεταφέρει σε γράμμα του προς το Βελιγράδι ο Στ. Αναστασιάδης από το Πολιτικό Γραφείο του ΚΚΕ από την Αθήνα. Γράφει στις 26 Ιουνίου 1947, μια μέρα πριν από την δήλωση του Στρασβούργου τα εξής:

"Λέγονται πολλά για το που βρίσκεται ο Νίκος Ζαχαριάδης. Μερικοί λένε ότι βρίσκεται στο βουνό και αντικατέστησε το Γιάννη (Ιωαννίδη) σαν Πολιτικός Επίτροπος, άλλοι λένε ότι έφυγε στο εξωτερικό και ορισμένοι τρίτοι υποστηρίζουν ότι βρίσκεται κάπου κοντά στην Αθήνα. Ίσως να τα παρακολουθεί σε μεγάλο βαθμό όλα".

Στις 28 Ιουνίου 1947, δύο μέρες μετά την σύνταξη του παραπάνω γράμματος ο Ν. Ζαχαριάδης έφευγε από το Βελιγράδι για την Σόφια. Αλλά η πεποίθηση είναι ότι "τα παρακολουθεί σε μεγάλο βαθμό όλα".

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΚΑΜΨΕΩΣ

Ο Στέργιος Αναστασιάδης, πάντα μιλάει ως εκπρόσωπος του 1ου κλιμακίου του Πολιτικού Γραφείου που δρα στην Αθήνα προς το 2ο κλιμάκιο του Π.Γ. που βρίσκεται στο βουνό και στο Βελιγράδι. Στο ίδιο εκτενές γράμμα του προβαίνει στις πρώτες διαπιστώσεις της κάμψεως τον Ιούνιο 1947. Γράφει:

* "Οι οργανώσεις μας, Ιδιαίτερα οι οργανώσεις της Αθήνας, της Πάτρας και της Κρήτης, που κινούνταν λίγο πιο ελεύθερα από τις άλλες, δεν παίρνουν τα μέτρα που απαιτεί η δουλειά στις νέες συνθήκες για να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν τις μεγαλύτερες δυσκολίες και να ανταποκριθούν στα καθήκοντά τους. Πολλοί άνθρωποι διατηρούν αυταπάτες, αλλά τα γεγονότα τους εξαναγκάζουν να πάρουν πιο αποτελεσματικά μέτρα για την ασφάλειά τους".

* "Στην Αθήνα αντιμετωπίζονται μεγάλες δυσκολίες στην καθοδήγηση της δουλειάς. Τα στελέχη της Αθήνας είναι αδύνατα ώστε να μπορέσουν ν' αγκαλιάσουν την δουλειά. Η Χρύσα, που έκανε μια ορισμένη δουλειά, αρρώστησε. Ο γραμματέας της Αθήνας πιάνει τα προβλήματα με ορισμένη καθυστέρηση".

* "Ο Παρτσαλίδης, αν και είναι μόνος, παλεύει σαν λιοντάρι".

* "Ο Πειραιάς έχει τα ίδια προβλήματα. Εδώ υπάρχει η ίδια καθοδήγηση που υπήρχε και πριν και

εξακολουθεί να παρουσιάζει τη γνωστή απόσταση από τα συνδικάτα και την ομορτοουνιστική υποτίμηση της δουλειάς στα συνδικάτα. Και η δουλειά στον τομέα της μαζικής λαϊκής αυτοάμυνας καθυστερεί σε σχέση με την Αθήνα, όπου τα πράγματα στον τομέα αυτό πάνε καλά".

* "Ο γραμματέας της Κρήτης, που ήρθε εδώ, ξαναγύρισε στην Κρήτη. Πήγε εκεί και ο Μανόλης. Αυτοί εκεί δεν μπορούν να κρατήσουν γερά στα χέρια τους τη νέα κατάσταση. Από τις αυταπάτες που έχουν για δυνατότητες νόμιμης άμυνας και επικράτησης της "συμφιλίωσης" περνούν σε αυθόρμητες και απερίσκεπτα βιαστικές ενέργειες".

* "Ούτε η Σάμος, ούτε η Κρήτη δεν μας έστειλαν τα όπλα για τα οποία είχαμε μιλήσει μαζί τους. Αυτό το πρόβλημα του εξοπλισμού μας απασχολεί. Σας έγραψα ήδη να μεσολαβήσετε στον επικεφαλής του Αρχηγείου Κεντρικής Ελλάδος να μας στείλει".

* "Η Θεσσαλία έπαθε μεγάλες ζημιές σε στελέχη στις τελευταίες εκκαθαριστικές επιχειρήσεις. Τα καλύτερα παιδιά της Καρδίτσας, Τσιρώνης, Κουσάντζα, ντουφεκίστηκαν. Ο Σούλας έχει χαθεί. Ο Αρίδας έχει εκτελεστεί".

* "Φαίνεται ότι ο σύνδεσμος που μεταφέρει τα πράγματά μας πάσχει από κάποια αρρώστια. Φαίνεται ότι κάποιος πράκτορας βάζει χέρι στο υλικό μας"

* "Η δουλειά του εκδοτικού και του "Ριζοσπάστη" μας στοιχίζει πολύ. Ο έκδοτης έγινε ανυπόφορος. Φοβήθηκε τρομερά. Θέλει να πάρει υποτροφία για το εξωτερικό".

* "Μας ενδιαφέρει πολύ η δουλειά του Παρτσαλίδη. Αν αρχίσει να δουλεύει η ΟΠΛΑ δεν θα μπορεί να κινείται καθόλου. Οι συνεργάτες του είναι στην πλειοψηφία τους πράκτορες της Intelligence Service. Ετοιμαζόμαστε να του δώσουμε βοήθεια. Αλλά ο ίδιος δεν αντιλαμβάνεται αυτήν την κατάσταση".

Αυτά όμως είναι απλώς τα πρώτα συμπτώματα της αρρώστιας. Θα ακολουθήσουν άλλα βαρύτερα.

ΔΙΑΣΠΑΣΗ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ

Στις 29 Ιουλίου 1947, μετά τις ομαδικές συλλήψεις και εκτοπίσεις αριστερών που ακολούθησαν την δήλωση του Στρασβούργου, το πολιτικό Γραφείο του Κ.Κ.Ε. που δρα στην Αθήνα δημοσιεύει μια διακήρυξη στον "Ριζοσπάστη". Η διακήρυξη διαμαρτύρεται για τις διώξεις και καλεί το λαό σε πάλη. Αλλά δεν υποδεικνύει τίποτε το συγκεκριμένο.

Στις 8 Αυγούστου 1947 έρχεται ένα τηλεγράφημα καταπέλτης από το Βελιγράδι που συντρίβει τους ηγέτες του Πολιτικού Γραφείου για λανθασμένη πολιτική. Το τηλεγράφημα υπογράφει ο Γιάννης Ιωαννίδης, πανίσχυρος οργανωτικός γραμματέας του κόμματος και έχει την έγκριση του Ζαχαριάδη.

Καταμαρτυρεί στην ηγεσία του Κ.Κ.Ε. στην Ελλάδα ότι:

"Γενικά η διακήρυξη δείχνει κάποια σύγχυση και πελάγωμα στην ηγεσία του κόμματος σε στιγμές που ο εχθρός χτυπά αποφασιστικά".

Και προσθέτει ότι η διακήρυξη ως κομματικό ντοκουμέντο δεν έκανε σωστή εκτίμηση:

"Όταν δεν το κάνει αυτό τότε τραβά προς τα πίσω και αφαιρεί το σωστό προσανατολισμό".

ΚΕΡΑΥΝΟΙ ΑΠΟ ΤΟ ΒΕΛΙΓΡΑΔΙ

Ο καταπέλτης του Ιωαννίδη καταμαρτυρεί στο κλιμάκιο Π.Γ. στην Αθήνα και τα εξής:

"Τρίτο. Η διακήρυξη στέκει έξω απ' τη σημερινή συγκεκριμένη πολιτική κατάσταση στη χώρα που κυριαρχείται απ' τον ένοπλο αγώνα του Λαού και του Δημοκρατικού Στρατού.

"Τέταρτο. Η διακήρυξη αγνοεί και ουσιαστικά εγκαταλείπει το βασικό δημοκρατικό πρόβλημα της στιγμής, που είναι το καθήκον για το σχηματισμό της Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης.

"Πέμπτο. Η διακήρυξη δε δείχνει καθαρά και θαρραλέα την υποχρέωση του κάθε κομμουνιστή: όχι φυλακή ή εξορία, μα αντίσταση με όλα τα μέσα και με το όπλο. Όχι στην εξορία μα στο βουνό.

"Έκτο. Ομαλότητα και συμφιλίωση μπορούν να επιτευχθούν με συνεννόηση και συμβιβασμό που να είναι δημοκρατικά δεχτή. Αυτό σημαίνει νέα κυβέρνηση με συμμετοχή του ΕΑΜ. Η διακήρυξη όλα αυτά τα αγνοεί και έτσι δημιουργεί την εντύπωση υποστολής της σημαίας σχετικά με τη συμμετοχή του ΕΑΜ στην κυβέρνηση και τους άλλους όρους μας.

"Η διακήρυξη δεν απαντά καθαρά και σωστά στο προβλήματα της στιγμής και έτσι δεν προσανατολίζει σωστά το κόμμα και το κίνημα στις σημερινές δύσκολες στιγμές".

ΛΟΓΟΚΡΙΝΕΤΑΙ Η ΑΠΟΦΑΣΗ

Εξακριβώνεται ένα χάσμα ανάμεσα στα δύο κλιμάκια της ανωτάτης κομματικής ηγεσίας στο Πολιτικό Γραφείο. Το χάσμα αυτό διευρύνεται λίγες βδομάδες αργότερα, όταν η Αθήνα παίρνει την "Ανακοίνωση" της 3ης Ολομέλειας και την απόφαση για τους δηλωσίες που έπρεπε να δημοσιεύσει στον "Ριζοσπάστη". Συνέρχονται στην Αθήνα στις 29 Σεπτεμβρίου 1947 τα ευρισκόμενα εκεί μέλη της Κεντρικής Επιτροπής υπό συνθήκες συνωμοτικότητας και αφού εγκρίνουν τις απόρρητες αποφάσεις που τους έστειλε ο Ζαχαριάδης ως ειλημμένη ήδη απόφαση της 3ης Ολομέλειας (αυτή συνεδρίασε με τα μισά μέλη της στο βουνό και με τα άλλα μισά, αργότερα, στην Αθήνα, όπου απλώς ειπώθηκε το "Ναι") αποφασίζουν και λογοκρίνουν τα κείμενα που έπρεπε να δουν το φως της δημοσιότητας στον "Ριζοσπάστη". Επειδή μάλιστα η Κεντρική Επιτροπή του ΕΑΜ προβάλλει αντιρρήσεις στην δημοσίευση αυτών των κειμένων η δημοσίευση αργεί αρκετές μέρες. Και τυπώνεται στον "Ριζοσπάστη" της 8.10.47, αλλά με λογοκριμένα δύο σημαντικότερα κεφάλαια των κειμένων:

1ον.- Εκείνο που καταγγέλλει όσους προτιμούν τον δρόμο της εξορίας παρά τον ένοπλο αγώνα. Και

2ον.- Εκείνο που στιγματίζει τους δηλωσίες.

Τα μέλη της Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. που βρίσκονταν στην Αθήνα κρίνουν ότι δεν φτάνει σε τίποτε οι εξόριστοι γιατί κανείς μέχρι τώρα δεν τους είπε να βγουν στο βουνό...

Η αντίρρηση είναι σημαντικότερη γιατί φωτίζει την αλλοπρόσαλλη τακτική του Κ.Κ.Ε. που, από το ένα μέρος έχει αποφασίσει τον ένοπλο αγώνα και από το άλλο μέρος δεν έχει καλέσει τους οπαδούς του να πάρουν μέρος σ' αυτόν τον αγώνα. Τους στιγματίζει μάλιστα κι από πάνω επειδή συνελήφθησαν!

ΔΙΑΦΩΝΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΟΡΙΣΤΟΥΣ

Εκθέτοντας αυτές τις θεμελιώδεις αντιρρήσεις, που μαρτυρούν το βαθύτερο χάσμα στην ακολουθούμενη πολιτική του κόμματος, ο Στέργιος Αναστασιάδης γράφει στις 13 Οκτωβρίου 1947 ένα μακρό γράμμα προς το Βελιγράδι, όπου αναφέρει και τα εξής:

"Άλλαξε μόνο το σημείο που μιλάει για την ευθύνη χιλιάδων εξόριστων που προτίμησαν το δρόμο της εξορίας από το δρόμο του βουνού.

"Αυτό το σημείο πρέπει να αλλάξει γιατί κανένας δεν είπε σ' αυτούς τους ανθρώπους που και πώς να πάνε γι' αυτό και δεν έχουν ευθύνη.

"Πρέπει επίσης να σβηστεί το σημείο που μιλάει για την αποκατάσταση των δηλωσιών, δηλ. αυτών που έκαναν δήλωση τον καιρό της πρώτης κατοχής.

"Σε ό,τι αφορά τους σημερινούς δηλωσίες εκφράσαμε τη γνώμη να αναβληθεί προσωρινά η δημοσίευση του αντίστοιχου σημείου".

Το σημείο που δεν δημοσιεύθηκε για τους εξόριστους από το πρωτότυπο κείμενο της "Ανακοίνωσης" της 3ης Ολομέλειας έλεγε ότι:

"Χιλιάδες μέλη του Κόμματος αντιμετώπισαν παθητικά τις διώξεις του εχθρού και αντί να βγουν στο βουνό βρέθηκαν στις φυλακές και τις εξορίες".

Το γράμμα του Στ. Αναστασιάδη άργησε να φτάσει στο Βελιγράδι, όπου έφτασε αργοπορημένος επίσης και ο "Ριζοσπάστης" της 8.10.47 με τα δημοσιευμένα κείμενα. Κατάπληκτοι ο Ζαχαριάδης και Ιωαννίδης βλέπουν ότι τα κείμενα έχουν λογοκριθεί. Αμέσως ο Ιωαννίδης τηλεγραφεί στην "Σμαρώ" (Είναι το ψευδώνυμο του Στ. Αναστασιάδη) στην Αθήνα στις 21.10.47 τα εξής:

"Επειδή στα κείμενα της Ανακοίνωσης και της απόφασης για τους δηλωσίες της 3ης ολομέλειας υπάρχουν μερικές ουσιώδεις αλλαγές από τα κείμενα που είναι γνωστά σε μας θα θέλαμε μια εξήγηση στο σημείο αυτό".

Λίγο αργότερα ο Ζαχαριάδης θα πάρει στο Βελιγράδι το καθυστερημένο γράμμα του Αναστασιάδη και θα διαβάσει ότι τα πράγματα δεν είναι καθόλου ρόδινα για το κίνημα. Και όχι απλώς μονάχα στα λογοκριμένα κείμενα.

Τον Δεκέμβριο 1947 η πολεμική ηγεσία των ανταρτών ομολογεί μοιραίες αδυναμίες και κενά στο Κίνημα

Στις αρχές του 1947 η ηγεσία του Κ.Κ.Ε. που βρίσκεται στο βουνό και στο εξωτερικό εξαναγκάζεται από τα πράγματα να διαπιστώσει ότι τα σχέδιά της δεν προχωρούν και οι στόχοι που είχαν τεθεί απομακρύνονται. Στο ΕΑΜ, κατά το τμήμα του που δεν ελέγχεται από το Κ.Κ.Ε., ενισχύονται οι διαταγμοί κι οι ταλαντεύσεις που για πρώτη φορά ήρθαν στην δημοσιότητα στις αρχές Οκτωβρίου όταν διατυπώθηκε σαφώς η αντίθεση για την δημοσίευση της "Ανακοίνωσης" που δηλοποιούσε ένα μέρος από τις πολεμικές αποφάσεις της 3ης Ολομέλειας. Ήδη ο Στ. Αναστασιάδης στην Αθήνα έχει διαπιστώσει πως οι ΕΑΜίτες άρχισαν και συνεχίζουν τις επαφές τους με την κυβέρνηση Σοφούλη για να πετύχουν μια γενική συμφιλίωση, ενώ τώρα πια, παρά τα μεγάλα λόγια, είναι εξακριβωμένη κι η άρνηση των μη κομμουνιστών να μετάσχουν στην "Δημοκρατική Κυβέρνηση" που είχε ήδη εξαγγελθεί από τις 27 Ιουνίου στο Στρασβούργο με την δήλωση του Μ. Πορφυρογένη.

Το ανησυχητικότερο όμως είναι ότι μέσα στον ίδιο τον κομματικό μηχανισμό σημειώνονται αρρυθμίες, οπισθοδρομήσεις και μοιραία κενά. Και το δραματικό: η ανωτάτη κομματική ηγεσία βρίσκεται υποχρεωμένη να δηλώσει ότι λάθη και σοβαρότατες παραλείψεις η υπερτιμήσεις γίνονται ακόμη και στα ανώτατα κλιμάκια της στρατιωτικής ηγεσίας, που κατευθύνει το αντάρτικο.

Όλα αυτά διατυπώνονται σε μια απόφαση του δευτέρου κλιμακίου του Πολιτικού Γραφείου στις 2 Δεκεμβρίου 1947. Η απόφαση ερμηνεύεται με ένα σημείωμα που, υπό τύπον εσωτερικής κομματικής εγκυκλίου, κυκλοφορεί ο Γιάννης Ιωαννίδης στα κομματικά στελέχη μαζί με την απόφαση. Τα ντοκουμέντα αυτά, που δείχνουν ότι άρχισε κι όλας να γέρνει η πλάστιγγα κατά των ανταρτών στο στρατηγικό επίπεδο, βρέθηκαν τελευταία στο αρχείο του Κ.Κ.Ε. και δημοσιεύθηκαν στην "Αυγή" (15 και 16.1.1980).

ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΑ ΡΩΣΙΚΑ

Δύο μήνες νωρίτερα, στις 13 Οκτωβρίου 1947, ο Στ. Αναστασιάδης, υπεύθυνος του πρώτου κλιμακίου του Πολιτικού Γραφείου, που, καθώς είδαμε, δρα μέσα στην Αθήνα, γράφει ένα γράμμα, όπου εκθέτει τις αυξανόμενες δυσχέρειες μέσα στο κίνημα. Το γράμμα είναι χαρακτηριστικό. Κάνει εντύπωση ότι δεν βρέθηκε πρωτότυπό του στα ελληνικά αλλά στα... ρωσικά. Οι ηγέτες του Κ.Κ.Ε. αλληλογραφούσαν στην "μητρική τους κομματική γλώσσα", δηλαδή στα ρωσικά, για λόγους πρακτικούς. Ένα αντίγραφο εκοινοποιείτο στον Τίτο και ένα δεύτερο στην Μόσχα. Η εξάρτηση ήταν πλήρης και στενότερη μέχρι την τελευταία λεπτομέρεια. Η ηγεσία τελούσε υπό έλεγχο ακόμη και στην ανωτάτη κορυφή της.

ΓΙΑΤΙ ΔΕΝ ΑΠΕΔΡΑΣΕ Ο ΠΑΡΤΣΑΛΙΔΗΣ

Δύο μήνες αργότερα πάντως τα όσα ανέφερε ρωσιστί ο Αναστασιάδης είχαν πάρει πολύ μεγαλύτερες διαστάσεις σε όλο τον κομματικό και στρατιωτικό μηχανισμό. Ο Αναστασιάδης έγραφε στις 13.10.47:

- "Αναφέρθηκαν νέες περιπτώσεις ταλαντεύσεων και ελλείψεις θάρρους στελεχών.

" Π.χ. ο Δημητρίου (ένας από τους συνδικαλιστές ηγέτες) αρνήθηκε να δραπετεύσει από την εξορία με την δικαιολογία πως έχει αδύνατη όραση και δεν θα μπορέσει να προσφέρει τίποτε.

" Ο Παπαρήγας (γενικός γραμματέας της ΓΣΕΕ) έγραψε στη γυναίκα του να πάρει το παιδί και να έρθει στο νησί όπου αυτός βρίσκεται εξόριστος, γιατί η κατάσταση θα χειροτερέψει.

" Υπήρξαν επίσης και άλλα παραδείγματα με ανθρώπους που βρίσκονται στην εξορία.

" Πρέπει να ξέρεις ακόμα πως ο Παρτσαλίδης, ο Παπαρήγας και ο Αραμπατζής μπορούσαν να δραπετεύσουν αμέσως μόλις έφτασαν στην εξορία, αλλά τους έπιασε ο συναισθηματισμός και έμειναν".

- "Ο Μπλάνας και ο Βλαντάς προσπάθησαν να απαλλαγούν από την ευθύνη των οργανώσεών τους για τις ταλαντεύσεις, αλλά μετά επείσθησαν να συμφωνήσουν στο να παραμείνει η απόφαση χωρίς αλλαγές.

Άλλαξε μόνο το σημείο που μιλάει για την ευθύνη χιλιάδων εξόριστων που προτίμησαν από τον δρόμο του βουνού".

- "Άμεσα οργανώθηκε η αποστολή ανθρώπων από την Αθήνα - Πειραιά στα βουνά. Δυσκολία παρουσίαζαν η Θεσσαλονίκη, η Κρήτη, η Μυτιλήνη και η Πελοπόννησος και τώρα καταβάλλονται προσπάθειες για να υπερνικηθούν οι δυσκολίες.

"Η ανακοίνωση της Ολομέλειας δεν στάλθηκε αμέσως στο "Ριζοσπάστη" γιατί θέλουμε πρώτα να συζητήσουμε με την ΚΕ του ΕΑΜ".

ΕΠΑΦΕΣ ΤΟΥ ΕΑΜ ΜΕ ΤΟΝ ΣΟΦΟΥΛΗ

Γίνεται συνάντηση των ηγετών του Κ.Κ.Ε. με τους ηγέτες του ΕΑΜ Πασαλίδη, Κύρκο, Χατζήμπεη και Λούλη. Οι τελευταίοι έχουν αντιρρήσεις, για την δημοσίευση των εμπρηστικών αποφάσεων της 3ης Ολομέλειας, αλλά το Κ.Κ.Ε. τις δημοσιεύει. Ο Αναστασιάδης, αναφέροντας τους ΕΑΜίτες με το όνομα "φίλοι", γράφει στο γράμμα του:

"Στη συνάντηση φάνηκε καθαρά πως είχαν υπάρξει συζητήσεις των φίλων με κύκλους του Σοφούλη και γι' αυτό ήθελαν να τραβήξουν σε μάκρος αυτή την υπόθεση.

"Δεν ξέρω τι ακόμα είπαν οι φίλοι μετά τη δημοσίευση της ανακοίνωσης στο "Ριζοσπάστη".

"Πάντως, οι σχέσεις έχουν κρυώσει και δεν αποκλείεται να σκέφτεται ο Σοφούλης ακριβώς αυτό όταν μιλάει για διαφωνίες.

"Εμείς προσπαθούμε να μην έχει αυτή η υπόθεση συνέπειες, αλλά το πιο πιθανό είναι πως θα έχει".

ΚΙΚΙΤΣΑΣ: ΔΕΝ ΕΒΓΑΙΝΑΝ ΣΤΟ ΒΟΥΝΟ

Αναφερόμενος εν τω μεταξύ στα προβλήματα που συναντούσε το Κ.Κ.Ε. στην στρατολόγηση ανταρτών ο υπεύθυνος "στρατηγός" του Αρχηγείου Δ.Κ. Μακεδονίας, Γ. Κικίτσας δηλώνει, μετά 33 χρόνια τα εξής:

"Δεν πάρθηκαν υπόψη οι δυνατότητες των Κομματικών Οργανώσεων εκείνης της περιόδου. Ελάχιστες Οργανώσεις λειτουργούσαν κανονικά. Και όσες λειτουργούσαν απέφευγαν να απομακρύνουν εθελοντές από τα αστικά κέντρα. Μερικές μάλιστα δεν έκρυβαν ότι ήταν αντίθετες με αυτή τη δραστηριότητα. Δύο γεγονότα που έπρεπε να προβληματίσουν την Ολομέλεια και τη στρατιωτικοπολιτική σύσκεψη ήταν ότι η Θεσσαλονίκη ενώ είχε δώσει στο ΕΛΑΣ 5.000 αγωνιστές, για την XI μεραρχία σχημάτισε μέσα στην πόλη μια πλήρη εφεδρική μεραρχία και παρείχε πάρα πολλές στρατιωτικές και άλλες δυνατότητες, στον ΕΛΑΣ μέχρι τότε που έγινε η 3η Ολομέλεια δεν

είχε δώσει ούτε 500 αγωνιστές. Από την άλλη μεριά στην Αθήνα και στον Πειραιά εθεωρείτο πράκτορας οποίος ήθελε να βγει στο βουνό, αλλά και τα αντάρτικα τμήματα αρνιόντουσαν να δεχτούν όσους έρχονταν από τις πόλεις χωρίς κομματικές συστάσεις".

Αυτό είχε υπ' όψη του στην Αθήνα το Π.Γ. όταν αρνήθηκε να στιγματίσει τους εξόριστους και τους δηλωσίες. Διότι προηγουμένως, οποίος ήθελε να βγει στο βουνό από την Αθήνα εθεωρείτο "πράκτορας". Αλλά όποιος δεν βγήκε, καταγγέλθηκε, αμέσως μετά ως "προδότης" και "λιποτάκτης" από την 3η Ολομέλεια!

Η ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΗ

Η απόφαση του δευτέρου κλιμακίου του Πολιτικού Γραφείου της Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. δεν αφήνεται από την δήλωση του στρατηγού Γ. Κικίτσα. Η διαφορά έγκειται στο ότι το Πολιτικό Γραφείο διαπίστωνε τις αδυναμίες εν θερμώ κατά την κρίσιμη ακριβώς περίοδο του αντάρτικου κι όχι μετά 33 χρόνια.

Τον Νοέμβριο του 1947 ο Ν. Ζαχαριάδης φεύγει από το Βελιγράδι και εγκαθίσταται στον Γράμμο για να παρακολουθεί από κοντά το αντάρτικο. Μαζί του βρίσκεται και ο Ιωαννίδης που έχει προηγηθεί. Οι δύο κορυφαίοι ηγέτες - και ιδίως ο Ζαχαριάδης - ηγαινοέρχονται μεταξύ Γράμμου και Γιουγκοσλαβίας. Ο Ζαχαριάδης μάλιστα προχωρεί και "παραπάνω". Το 1948 ξαναπάει στην Μόσχα.

Τώρα όμως στις αρχές Δεκεμβρίου του 1947 βρίσκονται όλοι μαζεμένοι στο βουνό. Από εκεί εκδίδουν την περίφημη απόφαση που καταγράφει τις αδυναμίες του επαναστατικού τους κινήματος. Το πρώτο τμήμα της αποφάσεως έχει ως εξής:

"Το 2ο Κλιμάκιο του Π.Γ. της Κ.Ε. του ΚΚΕ στη συνεδρίαση του στις 2 του Δεκέμβρη, αφού άκουσε έκθεση της 3μελούς του επιτροπής για την πραγματοποίηση της απόφασης της 3ης Ολομέλειας της Κ.Ε. σε ό,τι αφορά το ΚΚΕ και την εκτέλεση του σχεδίου της στρατιωτικοπολιτικής ηγεσίας του ΔΣΕ, διαπίστωσε ότι παρατηρείται μια σοβαρή καθυστέρηση στην πραγματοποίηση τόσο της απόφασης της 3ης Ολομέλειας γενικά, όσο και του σχεδίου της στρατιωτικοπολιτικής ηγεσίας του ΔΣΕ ιδιαίτερα.

"Το 2ο Κλιμάκιο διαπίστωσε ακόμα, ότι το καθήκον που επέβαλε η 3η Ολομέλεια: να κινητοποιηθούν όλες οι κομματικές δυνάμεις για την ολόπλευρη υποστήριξη, ανάπτυξη και καθοδήγηση του στρατιωτικοπολεμικού έργου του ΔΣΕ, δεν πραγματοποιείται με ικανοποιητικούς ρυθμούς.

"Το Κόμμα ακόμα δεν χτύπησε και δεν ξεπέρασε αποφασιστικά τους ομορτοουνιστικούς δισταγμούς και τις ταλαντεύσεις, που αποτελούν βασικό εμπόδιο στον αγώνα του Κ.Κ.Ε. και του λαού ενάντια στην ξενική κατοχή και το μοναρχοφασισμό.

"Το 2ο Κλιμάκιο υπογραμμίζει, ότι παραμένει βασικά ανεπέραστη η σοβαρή και επικίνδυνη καθυστέρηση που παρουσιάζει η ανάπτυξη της ολόπλευρης λαϊκής αντίστασης στις μεγάλες πόλεις και ότι η καθυστέρηση στην πραγματικότητα του σχεδίου της στρατιωτικοπολιτικής ηγεσίας του ΔΣΕ οφείλεται στο γεγονός, ότι τα Αρχηγεία Δυτ. Μακεδονίας, Κεντρικής Μακεδονίας και Ανατ. Μακεδονίας και Θράκης δεν μπόρεσαν να πραγματοποιήσουν τα σχέδια στρατολογίας που είχαν βάλει.

"Έτσι δημιουργήθηκε καθυστέρηση στον σχηματισμό και εξάσκηση των στρατηγικών εφεδρειών του Γ.Α. στον βασικό κρίκο πραγματοποίησης του σχεδίου της ηγεσίας του ΔΣΕ.

" Το 2ο Κλιμάκιο, διαπιστώνοντας μια στροφή στην όλη δουλειά και επίδοση του ΔΣΕ κάτω απ' την

ηγεσία της 3μελούς του επιτροπής, παρατηρεί ότι έλειψε η απαιτούμενη συγκέντρωση της βασικής προσπάθειας προς την κατεύθυνση της βασικής επιδίωξης, που ήταν η δημιουργία των στρατηγικών εφεδρειών του Γ.Α. του ΔΣΕ.

" Και ότι παρουσιάστηκε μια σοβαρή αδυναμία στον τομέα του ζωντανού γόνιμου και τελεσφόρου ελέγχου για την πραγματοποίηση των αποφάσεων που παίρνονταν.

"Στο σημείο που αποτελεί και μια γενικότερη έλλειψη στην κομματική δουλειά, πρέπει όλα τα μέλη και στελέχη του κόμματος πολιτικά και στρατιωτικά, να συγκεντρώσουν όλη τους την προσοχή".

ΤΟ Κ.Κ.Ε. ΑΠΕΙΛΕΙ ΤΟΥΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΑΣ!

Στην πραγματικότητα πρόκειται για ομολογία στρατιωτικής ήττας χωρίς μάχη. Διότι από την πρώτη κιόλας ώρα του αγώνα τίποτε δεν προχωρεί σύμφωνα με τα σχέδια, αλλά και τίποτε δεν προοιωνίζεται κάποια βελτίωση. Το αντίθετο μάλιστα. Γι' αυτό, στην συνέχεια της αποφάσεώς του, το Πολιτικό Γραφείο υποχρεώνεται να απειλή με θάνατο τα μέλη και τα στελέχη του κόμματος που δεν βγαίνουν στο βουνό. Αυτό σημαίνει ξεκάθαρα η φράση της αποφάσεως:

"Κάθε άρνηση, δισταγμός είτε ταλάντευση αποτελεί προδοσία προς το Κ.Κ.Ε. και τον αγώνα του λαού".

Και όλοι ήξευραν πολύ καλά πως τιμωρεί το κόμμα τους προδότες του και τους "προδότες του λαού". Ήδη είχαν προηγηθεί τέτοιες φρικαλεότητες σε βάρος του αμάχου πληθυσμού, που φυσικά, ηρνεύτο να ακολουθήσει τους αντάρτες, ώστε η ίδια απόφαση, αμέσως παρακάτω, δίδει εντολή "να χτυπηθούν οι σοβαρές παραβάσεις και εκτροπές" γιατί, φυσικά, "κλονίζουν την απαραίτητη ενότητα Στρατού και Λαού". Η απόφαση συνεχίζει ως εξής:

"Με βάση την πιο πάνω εκτίμηση της όλης κομματικής δουλειάς στο διάστημα απ' την 3η Ολομέλεια το 2ο Κλιμάκιο του Π.Γ. αποφασίζει:

"Α) Κάθε μέλος του Κόμματος οπουδήποτε κι αν βρίσκεται, είναι στρατευμένος μαχητής του ΔΣΕ, προσφέρει στον αγώνα μάχιμη στρατιωτικοπολεμική υπηρεσία, έχει όλες τις υποχρεώσεις και τα καθήκοντα του μαχητή του ΔΣΕ.

"Κάθε άρνηση, δισταγμός είτε ταλάντευση στον τομέα αυτόν, αποτελεί προδοσία προς το ΚΚΕ και τον αγώνα του λαού.

"Β) Πραγματοποιώντας οι κομματικές οργανώσεις των πόλεων μια αποφασιστική έξοδο μελών του Κόμματος και δημοκρατικών πολιτών, προς το βουνό, αναπτύσσουν ταυτόχρονα το μαζικό κίνημα στις πόλεις και δημιουργούν αμέσως σ' αυτές εστίες ένοπλης αντίστασης.

"Γ) Μέχρι τέλη Φλεβάρη τα αρχηγεία περιοχών και η στρατιωτικοπολιτική ηγεσία του ΔΣΕ υποχρεούνται να πραγματοποιήσουν τη στρατολογία που προβλέπει το σχέδιο "Λ", καθώς και τη δημιουργία των στρατηγικών εφεδρειών του Γ.Α. του ΔΣΕ.

"Στον τομέα αυτόν να προσεχτούν ιδιαίτερα τα Αρχηγεία Δυτ. Μακεδονίας, Κεντρικής Μ(ακεδονίας) και Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης."

ΟΙ "ΕΚΤΡΟΠΕΣ" ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

Αφού, στη συνέχεια αναφέρονται ζητήματα αφορώντα στον οπλισμό και στην επιμελητεία, η απόφαση προσθέτει:

"ΣΤ) Παρά την προσοχή και τη βελτίωση στον τομέα σχέσεων λαού και ΔΣΕ, πρέπει να συνεχισθούν οι προσπάθειες για ν' αναπτυχθεί παραπέρα η απαραίτητη ενότητα Λαού και Στρατού και για να χτυπηθούν και εξαλειφθούν οι σοβαρές παραβάσεις και εκτροπές που παρατηρούνται ακόμη σ' αυτόν τον τομέα".

Έτσι έχουμε τρεις καίριες - και μοιραίες - διαπιστώσεις στο τέλος του 1947 από την ίδια την ανωτάτη πολεμική ηγεσία των ανταρτών:

1ον.- Η στρατιωτική ηγεσία προέβη σε λαθεμένες εκτιμήσεις και στάθηκε ανίκανη να συγκεντρώσει τις απαραίτητες στρατηγικές εφεδρείες και να εκπληρώσει τους βασικούς στόχους του στρατιωτικού σχεδίου "Λίμνες" και των αποφάσεων της 3ης Ολομελείας - διότι το σχέδιο "Λίμνες" το αγνοούσαν ουσιαστικά οι στρατιωτικοί στην πληρότητά του.

2ον.- Τα κομματικά στελέχη μέσα στις πόλεις ταλαντεύονται, αρνούνται και διστάζουν να βγουν στο βουνό, ενώ οι κομματικές οργανώσεις δεν πετυχαίνουν να οδηγήσουν τους εργάτες και τους άλλους προλετάριους έξω από τις πόλεις, στο αντάρτικο.

3ον.- Στην ύπαιθρο, όπου δρα ο αντάρτικος Στρατός, έχουν σημειωθεί τέτοιες σοβαρές εκτροπές ώστε κλονίσθηκε η σχέση μεταξύ του Λαού και των ανταρτών. Η σχέση αυτή θα επιδεινώνεται συνεχώς από δω και μπρος. Πριν καν αρχίσει η κύρια φάση του ανταρτοπολέμου..

Το Κ.Κ.Ε. διαπιστώνει ότι οι πρωτοκαπετάνιοι του "δεν έχουν συναίσθηση της πραγματικότητας", αλλά εφορμά

Παρά τις οπισθοδρομήσεις, τα λάθη, τα κενά, την απροθυμία του Λαού και, ακόμη των κομματικών του στελεχών να βγουν στο βουνό, το Κ.Κ.Ε. προχωρεί στο επόμενο βήμα του. Η ίδια απόφαση του δευτέρου κλιμακίου του Πολιτικού Γραφείου, που προβαίνει σε όλες αυτές τις διαπιστώσεις, πραγματοποιεί, στην τελευταία παράγραφο της, ένα ακόμη βήμα προς το κενό. Αποφασίζεται να σχηματισθεί μέσα στον Δεκέμβριο η "Προσωρινή Δημοκρατική Κυβέρνηση της Λεύτερης Ελλάδας". Ήδη ο σχηματισμός της καθυστέρησε μισό έτος ακριβώς. Δεν παίρνει άλλο.

Στο μεταξύ ο οργανωτικός γραμματέας του κόμματος, δεξί χέρι του Ζαχαριάδη, συνοδεύει την απόφαση με ένα δικό του σημείωμα, που αποτελεί ένα είδος εγκυκλίου, όπου στιγματίζεται η στρατιωτική ηγεσία των ανταρτών!

Γράφει στο "συνοδευτικό σημείωμα" του ο Γιάννης Ιωαννίδης από τον Γράμμο ότι ο Γ. Κικίτσας - δεν τον αναφέρει ονομαστικά αλλά μόνον με τον τίτλο του - "δεν ήξερε την πραγματική δύναμη του Αρχηγείου του" Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας, που, όπως μαθαίνουμε από το ίδιο σημείωμα, διαλύθηκε και ιδρύθηκαν δύο χωριστά Αρχηγεία: ένα της Δυτικής και ένα της Κεντρικής Μακεδονίας. Ότι άλλαξε η σύνθεση του ανταρτικού στρατού κατά την εποχή ακριβώς που υποτίθεται είχαν εκπονηθεί τα στρατηγικά σχέδια και προχωρούσε η οργάνωση για το τελικό κτύπημα κατά της Θεσσαλονίκης, αποτελεί ήδη, αυτό καθ' εαυτό, ένα στοιχείο κρίσεως.

ΚΕΡΑΥΝΟΙ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΚΑΠΕΤΑΝΙΩΝ

Για το Αρχηγείο Α. Μακεδονίας και Θράκης ο Ιωαννίδης γράφει ότι του "λείπει η συναίσθηση της πραγματικότητας". Εδώ, μετά τον Κικίτσα, στηλιτεύεται ο Λασσάνης.

Γράφει ο Ιωαννίδης:

"Αποδείχτηκε ότι η πρώην διοίκηση του (Αρχηγείου) Κεντρικής Δυτικής Μακεδονίας δεν είχε σαφή εικόνα για την πραγματική κατάσταση του Αρχηγείου που καθοδηγούσε και δεν ήξερε τις πραγματικές συνθήκες που υπάρχουν στον χώρο, που ελέγχει.

"Έδωσε διαβεβαιώσεις στην 3η Ολομέλεια πως σε δύο μήνες θα διπλασιάσει την αριθμητική δύναμη του Αρχηγείου για να δημιουργήσει έτσι τις απαραίτητες εφεδρείες που χρειάζονταν για την παραπέρα εκπλήρωση της αποστολής του, που δίνονταν σ' αυτό, με βάση το γενικό σχέδιο του Γενικού Αρχηγείου.

"Το καθήκον αυτό όχι μόνον δεν πραγματοποιήθηκε, μα η σημερινή δύναμη είναι μικρότερη από κείνη που δηλώθηκε στην 3η Ολομέλεια. Γιατί έγινε αυτό; Γιατί, απλούστατα, δεν ήξερε και τότε την πραγματική δύναμη του Αρχηγείου, γιατί έλειπε ο έλεγχος και η εξακρίβωση των στοιχείων που έδιναν τα περιφερειακά αρχηγεία.

"Έγιναν πλάνα στρατολογίας για το κάθε περιφερειακό αρχηγείο. Τα πλάνα έγιναν μηχανικά, γραφειοκρατικά, χωρίς πρώτα να εξεταστεί η πραγματική κατάσταση των αρχηγείων, η ικανότητά τους, οι δυσκολίες που μας δημιούργησε ο εχθρός με την εκκένωση των χωριών κ.λ.π. Και χύρια απ' αυτά, δεν οργάνωσε τη ζωντανή καθοδήγηση των αρχηγείων και δεν παρακολούθησε και δεν έκανε επίμονο, καθημερινό, ζωντανό, γόνιμο, διαπαιδαγωγικό έλεγχο στη δουλειά για την πραγματοποίηση των πλάνων στρατολογίας.

"Δεν οργάνωσε και δεν έλυσε το πρόβλημα της επιμελητείας. Το σοβαρό αυτό πρόβλημα,

αντιμετωπίζονταν πρόχειρα, χωρίς προοπτική, με την απαράδεκτη θεωρία "μεροδούλι - μεροφάγι". Έτσι χάθηκε πολύτιμος χρόνος και ο εχθρός πήρε τα μέτρα του και άδειασε τις περιοχές που ελέγχουμε ή μισοελέγχουμε, από τα εφόδια που είναι απαραίτητα για τη συντήρηση των τμημάτων μας. Με ζωτικές περιοχές, όπως τα Πιέρια και το Βέρμιο, δεν υπήρχε καμιά σύνδεση, παρά τις επανειλημμένες υποδείξεις από το Γενικό Αρχηγείο.

"Η Διοίκηση του Αρχηγείου Ανατ. Μακεδονίας και Θράκης επανειλημμένα διαβεβαίωσε ότι θα διπλασιάσει και θα τριπλασιάσει τις δυνάμεις του αρχηγείου της. Οι υποσχέσεις δεν πραγματοποιήθηκαν, ούτε στο ελάχιστο.

"Αυτό δείχνει, ότι λείπει η συναίσθηση της πραγματικότητας απ' τη διοίκηση και της ευθύνης που βαραίνει τους υπεύθυνους καθοδηγητές, στους οποίους το Κόμμα και η ηγεσία του ΔΣΕ εμπιστεύθηκαν για να φέρουν σε πέρας σοβαρότατη αποστολή. Και πρέπει να σημειωθεί, ότι τα δύο παραπάνω αρχηγεία είχαν την αποκλειστική ενίσχυση σε υλικά μέσα και έπρεπε να περιμένει κανείς να είναι ανάλογη η απόδοση της δουλειάς τους.

"Υποτιμήθηκε και παραμελήθηκε η επαγρύπνηση για την ασφάλεια του ΔΣΕ και την εξουδετέρωση της δουλειάς του εχθρού. Έτσι ο εχθρός κατόρθωσε να έχει σ' όλα σχεδόν τα χωριά της περιοχής του αρχηγείου και μέσα στις μονάδες μας οργανωμένο δίκτυο πρακτόρων και να ξέρει όλες μας σχεδόν τις ενέργειες και τις προθέσεις μας".

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΟΥ ΒΟΥΝΟΥ

Παρ' όλα αυτά - και ίσως εξ αιτίας και αυτών - καταρτίζεται μέσα στην ίδια βδομάδα η "κυβέρνηση του βουνού". Όπως φαίνεται από τα προσφάτως μόλις αποκαλυφθέντα μυστικά τηλεγραφήματα του Κ.Κ.Ε. ο Ιωαννίδης και ο Ζαχαριάδης, μετά την συνεδρίαση του Πολιτικού Γραφείου, ξαναγύρισαν στο Βελιγράδι. Από εκεί ανταλλάσσουν τηλεγραφήματα με τον Μάρκο στο βουνό και με τον Αναστασιάδη στην Αθήνα. Στο μεταξύ ο Παρτσαλίδης που άδικα φαίνεται είχε κατηγορηθεί τον Οκτώβριο από τον Αναστασιάδη ότι δίσταζε να αποδράσει, απέδρασε και είναι έτοιμος να βγει από την παρανομία της πόλεως στο βουνό. Αλλά το "γέλιο" του σταμάτησε από κρίση άσθματος. "Γέλιο" σημαίνει στην κρυπτογραφική γλώσσα "ταξίδι προς το βουνό".

Τα τηλεγραφήματα είναι πια κρυπτογραφικά και τα ψευδώνυμα αλλάζουν συνεχώς. Ο Μάρκος καλείται "Μαρία", ο Στ. Αναστασιάδης "Σμαρώ", Ιωαννίδης "Ανδρόνικος" ή "Διονύσης", ο καθηγητής Κόκκαλης "Ψαθάς", ο Μπαρτζώτας "Αίας". Οι ασυρματιστές "σπουργίτες", το ΕΑΜ... "δάσος".

Η κυβέρνηση του βουνού αποκαλείται "χορωδία Βεζύρισα". Το δεύτερο κλιμάκιο του Πολιτικού Γραφείου αποκαλείται "κλιμάκιο Μασλατζή". "Φασκελώνω" σημαίνει "αποφασίζω". Και πράγματι, εδώ κυριολεκτεί ο κρυπτογραφικός κώδικας των ανταρτών. Διότι η απόφαση για την δημιουργία της κυβέρνησης του βουνού απετέλεσε ένα πραγματικό "φάσκελο" για το κόμμα και για τους οπαδούς του.

"ΒΕΖΥΡΙΣΣΑ ΧΟΡΩΔΙΑ"

Στις 10 Δεκεμβρίου 1947 ο Ιωαννίδης στέλνει στον Στ. Αναστασιάδη στο πρώτο κλιμάκιο του Πολιτικού Γραφείου στην Αθήνα, το ακόλουθο τηλεγράφημα με την σύνθεση της "Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης":

"Σμαρώ

Αρ. 86.

ΕΠΕΙΓΟΝ

Ζευγαρώνω ακόλουθο Μαρίας.

Αρχίζει.

Δεύτερο κλιμάκιο Μασλατζή φασκέλωσε να γίνει χορωδία Βεζύρισσα μέχρι τέλους χρόνου.

Σύνθεση:

Μάρκος πρόεδρος και Στρατιωτικών.

Διονύσης Εσωτερικών.

Μέμος Εξωτερικών και Δικαιοσύνης.

Ψαθάς Παιδείας και Υγιεινής - Προνοίας.

Αίας Οικονομικών.

Άτλας Εθνικής Οικονομίας.

Πρέπει βολιδοσκοπηθούν κόμματα δάσους και συνεργαζόμενα για συμμετοχή τους κυβέρνηση και ξεχωριστά παρακάτω πρόσωπα: Φίρας, Ακάκιος, Πόντιος, Κρητικός, Ρόζα Ιμβριώτη, Κιτσίκης, Αγάθων και όσοι αποδεχθούν να σταλούν συντομότερο δρομολόγιο.

Πάρις βρίσκεται τμήματά μας.

Έχουμε ανάγκη από σπουργίτες. Φροντίστε να σταλούν.

10/12/(1947) Μαρία

Τέλος

11/12/(1947) Διονύσης".

Το τηλεγράφημα αποκρυπτογραφημένο έχει ως εξής:

"Για Στέργιο Αναστασιάδη.

Αρ. 86.

ΕΠΕΙΓΟΝ

Επαναλαμβάνω ακόλουθο (τηλεγράφημα) Μάρκου.

(Το) Δεύτερο κλιμάκιο (του) Πολιτικού αποφάσισε να γίνει Προσωρινή Κυβέρνηση μέχρι τέλους

(του) χρόνου.

Σύνθεση: Μάρκος: Πρόεδρος και (υπουργός) Στρατιωτικών, Γ. Ιωαννίδης: (υπουργός) Εσωτερικών, Μ. Πορφυρογένης: (υπουργός) Εξωτερικών και Δικαιοσύνης, Π. Κόκκαλης: (υπουργός) Παιδείας και Υγιεινής - Προνοίας, Β. Μπαρτζώτας: (υπουργός) Οικονομικών και Λ. Στρίγκος: (υπουργός) Εθνικής Οικονομίας και Γεωργίας.

Πρέπει (να) βολιδοσκοπηθούν (τα) κόμματα του ΕΑΜ και (τα) συνεργαζόμενα για συμμετοχή τους (στην) κυβέρνηση και ξεχωριστά (τα) παρακάτω πρόσωπα.

"Φίρας", "Ακάκιος", "Πόντιος", (Στ.) Κρητικός, Ρόζα Ιμβριώτη, (Ν.) Κικίσης, "Αγάθων", και όσοι αποδεχθούν να σταλούν (με το) συντομότερο δρομολόγιο.

Ο Δ. Βλαντάς βρίσκεται (στα) τμήματά μας. Έχουμε ανάγκη από ασυρματιστές. Φροντίστε να σταλούν. 10/12/(1947). Μάρκος.

Τέλος

11/12/(1947) Γ. Ιωαννίδης".

Τα ψευδώνυμα με τα οποία αναφέρονται οι ΕΑΜίτες ("Ακάκιος", "Πόντιος", "Φύρας" κ.λπ.) δεν είναι γνωστό σε ποια πρόσωπα ανήκουν γιατί τελικά κανένα από αυτά δεν πήρε μέρος στην κυβέρνηση του Μάρκου. Οι μόνες τροποποιήσεις που έγιναν ήταν στην θέση του Ιωαννίδη που ονομάστηκε και αντιπρόεδρος και του υπουργού εξωτερικών ο Μιλ. Πορφυρογένης, ο άνθρωπος του Στρασβούργου, αντικαταστάθηκε από τον Πέτρο Ρούσσο της κυβερνήσεως. Ο Ν. Ζαχαριάδης παρέμεινε απ' έξω ως υπέρτατος κριτής και πολέμαρχος. Όλα τα μέλη της κυβερνήσεως ήταν μέλη της Κεντρικής Επιτροπής και του Π.Γ. του Κ.Κ.Ε. Αυτή ήταν η δημοκρατική σύνθεσή της.

ΣΤΗΝ ΚΟΝΙΤΣΑ

Η εγκατάσταση της "Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης" προγραμματίστηκε να ανακοινωθεί από τον ραδιοσταθμό των ανταρτών στις 24 Δεκεμβρίου γιατί είχε προγραμματισθεί για την επομένη γενική αιφνιδιαστική επίθεση κατά της Κονίτσης, ώστε να εγκατασταθεί εκεί η νέα κυβέρνηση και να ζητήσει διεθνή αναγνώριση, αφού θα ήλεγχε ένα τμήμα εδάφους με ένα τουλάχιστον αστικό κέντρο.

Έτσι πράγματι έγινε. Στις 24 Δεκεμβρίου, παραμονή Χριστουγέννων, ανακοινώθηκε από ραδιόφωνο του ΚΚΕ η κυβέρνηση του βουνού, που προκάλεσε ιδιαίτερη αίσθηση. Δημιουργήθηκε η εντύπωση πως επέκειτο η διεθνή αναγνώριση εκ μέρους της Σ. Ενώσεως και των ανατολικοευρωπαϊκών κομμουνιστικών καθεστώτων και ότι, κατόπιν αυτού, θα έρεε μαζική η βοήθεια του κομμουνιστικού μπλοκ προς τους αντάρτες.

Τίποτε από όλα αυτά δεν συνέβη. Ο Στάλιν τηρούσε απαρέγκλιτα την Συμφωνία της Γιάλτας και, στο μεταξύ, οι Αμερικανοί είχαν προειδοποιήσει ρητά την Μόσχα να μη προβεί σε καμιά κίνηση γιατί "θα είχε σοβαρότατες συνέπειες". Αυτά όμως τότε δεν ήταν γνωστά και ο τρόμος απλώθηκε σε όλη την χώρα, ιδιαίτερα στους εύθραυστους πάντοτε και ψιθυρολόγους πολιτικούς κύκλους της Αθήνας.

Τότε εξαπελύθη η επίθεση των ανταρτών κατά της Κονίτσης. Την υπεράσπιζε ο συνταγματάρχης Κων. Δόβας. Επιτόπου, στην πρώτη γραμμή, έφθασε η Βασίλισσα Φρειδερίκη αψηφώντας τα πάντα. Οι αντάρτες ανετράπησαν. Τα σχέδια του Ζαχαριάδη ναυαγούσαν και εδώ.

Αργότερα στήθηκε ένα ορειχάλκινο άγαλμα της Φρειδερίκης για να συμβολίζει τους αγώνες του Λαού εναντίον της ξενοκίνητης ανταρσίας. Το καλοκαίρι του 1973 η στρατιωτική κυβέρνηση του Γ. Παπαδόπουλου, αφού εξεθρόνισε την Δυναστεία, έσπευσε και έλειωσε εκείνο το άγαλμα. Οι συμπολεμιστές της εξεδικούντο την Φρειδερίκη για μια πράξη αυτοθυσίας και θάρρους. Γιατί είχε βρεθεί στο πλευρό τους. Έχει περίεργα γυρίσματα η Ιστορία..

Την στρατιωτική συντριβή του Κ.Κ.Ε. στην Κόνιτσα, ακολούθησε η πολιτική συντριβή στα άδυτα του κομμουνιστικού στρατοπέδου. Όλες ανεξαιρέτως οι κυβερνήσεις των κομμουνιστικών κρατών αρνήθηκαν να αναγνωρίσουν την κομμουνιστική κυβέρνηση της Ελλάδος. Και όχι μονάχα αυτό, αλλά αρνήθηκαν ακόμη και να αλληλογραφήσουν μαζί της. Στο έγγραφο αίτημα του "υπουργού εξωτερικών" Πέτρου Ρούσσου απαντούσαν αρνητικά οι "Επιτροπές για την βοήθεια στον ελληνικό Λαό"!

ΟΙ ΣΥΝΤΡΟΦΟΙ ΔΕΝ ΑΝΑΓΝΩΡΙΖΟΥΝ

Στη Ρουμανία υπουργός εξωτερικών ήταν η περιβόητη Άννα Πάουκερ, η ύαινα του Βουκουρεστίου, αδίστακτη σταλινική που είχε αιματοκυλίσει τον ρουμανικό λαό και οι λόγοι της στον ΟΗΕ παρέμειναν παρομιμώδεις για την ωμότητά τους. Σ' αυτήν την σκληροτράχηλη συντρόφισσά του έστειλε, ανήμερα της Πρωτοχρονιάς του 1948, ο Πέτρος Ρούσσος την αίτησή του για αναγνώριση. Καμιά απάντηση. Μετά 13 μέρες έρχονταν το "χάπι" με θερμά λόγια από κάποια λαϊκή επιτροπή. Ναυαγούσε και το επόμενο σχέδιο του Ζαχαριάδη.

Η αίτηση της "Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης" προς την υπουργό Εξωτερικών της Ρουμανίας έχει ως εξής ("Αυγή" 19.1.1980).

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Προσωρινή Δημοκρατική Κυβέρνηση

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΤΩΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ

Εξοχωτάτη,

Έχουμε την τιμή να σας γνωστοποιήσουμε ότι στις 23 του Δεκέμβρη 1947 σχηματίσθηκε Προσωρινή Δημοκρατική Κυβέρνηση στην Ελεύθερη Ελλάδα με πρόεδρο το στρατηγό Μάρκο Βαφειάδη και υπουργό των Εξωτερικών τον κ. Πέτρο Ρούσσο. Ο σχηματισμός της Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης είναι απόρροια του γεγονότος ότι με την ενεργό ανάμιξη των ξένων καταργήθηκε κάθε ίχνος ανεξαρτησίας και δημοκρατίας, πράγμα που ανάγκασε το Λαό να ξαναπάρει τα όπλα, να συγκροτήσει το Δημοκρατικό Στρατό του και να προστατεύσει την ελευθερία του και τα δίκαιά του.

Όπως διακήρυξε και στο Ιδρυτικό και στο Διάγγελμά της, της 23 του Δεκέμβρη 1947, η προσωρινή Δημοκρατική Κυβέρνηση είναι προσηλωμένη στις αρχές της ειρήνης και της δημοκρατίας που αποτέλεσαν τους σκοπούς των Ενωμένων Εθνών στον τελευταίο παγκόσμιο πόλεμο και τη συγκρότηση του ΟΗΕ, αρχές που τόσο βάνουσα καταπατήθηκαν από τη λεγόμενη ελληνική κυβέρνηση της Αθήνας.

Θέλουμε να ελπίζουμε ότι η εποχιακή ανάγκη που επέβαλε τη δημιουργία της κυβερνήσεώς μας και η προσήλωσή μας στα ιδεώδη της ειρήνης και της ειρηνικής συνεργασίας των λαών θα εκτιμηθεί όπως πρέπει από την κυβέρνησή σας και θα έχετε την καλοσύνη ν' ανταποκριθείτε στην επιθυμία μας ν' αποκαταστήσετε μαζί μας σχέσεις φιλικής συνεργασίας προς το καλό της ειρήνης του κόσμου.

Στην έδρα της Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης 1 του Γενάρη 1948

Ευαρεστηθείτε, Εξοχωτάτη κ. υπουργέ να δεχθείτε την έκφραση της εξαιρετικής μας εκτίμησης.

Ο Υπουργός των Εξωτερικών

Προς την Αυτής εξοχότητα την κ. Υπουργό των εξωτερικών της Λαϊκής Δημοκρατίας της Ρουμανίας.

Η ρουμανική απάντηση ήρθε όχι από το υπουργείο Εξωτερικών αλλά από την "Εθνική Ρουμανική Επιτροπή για τη Βοήθεια στον Ελληνικό Λαό". Αντίστοιχες ήταν οι απαντήσεις και από τις άλλες ανατολικές χώρες. Το κείμενο είναι το ακόλουθο:

Εθνική επιτροπή για την βοήθεια στον Ελληνικό λαό

Βουκουρέστι 14 του Γενάρη 1948

Στρατηγό Μάρκο

Πρόεδρο της Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης της Ελλάδας.

Η Εθνική Επιτροπή για τη βοήθεια στην Ελλάδα χαιρετίζει εξ ονόματος του Ρουμανικού Λαού με χαρά το σχηματισμό της Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης στην Ελλάδα, κι εύχεται σ' εσάς προσωπικά, στην κυβέρνηση και στον ηρωικό Δημοκρατικό Στρατό της Ελλάδας την ολοκληρωτική νίκη στον αγώνα που διεξάγετε ενάντια στον ιμπεριαλισμό, για να ξαναποκτήσετε τη λευτεριά και την εθνική ανεξαρτησία της πατρίδας σας και για να διαφυλάξετε την ειρήνη στα Βαλκάνια.

Οι πλατιές μάζες της χώρας μας:

Πεισισμένες ότι ο σχηματισμός της Δημοκρατικής Κυβέρνησης της Ελλάδας θα δώσει μια νέα και ισχυρή ώθηση στον απελευθερωτικό αγώνα του Ελληνικού Λαού ενάντια στην τυραννία των μοναρχοφασιστών και την αγγλοαμερικανική επέμβαση.

Πεισισμένες ότι ο σχηματισμός της Δημοκρατικής Κυβέρνησης αποτελεί μία σπουδαία επίσης ενίσχυση για τις δημοκρατικές δυνάμεις των Βαλκανίων που αντιτάσσονται με επιτυχία στην πίεση και στις προσπάθειες των ιμπεριαλιστών ν' ανακατευτούν στις χώρες της νέας Δημοκρατίας.

Θέλουν να σας διαβεβαιώσουν - μέσον της οργάνωσής μας, -ότι εργαζόμενες και παλεύοντας για να διαφυλάξουν και δυναμώσουν τη Νέα Λαϊκή Δημοκρατία της Ρουμανίας, εννοούν να δυναμώσουν τη συμμετοχή τους στο έργο της υποστήριξης του ηρωικού σας αγώνα.

Ζήτω η Δημοκρατική Κυβέρνηση της Ελλάδας της οποίας ηγείται ο Στρατηγός Μάρκος για να οδηγήσει τον Ελληνικό Λαό στη νίκη του αγώνα του.

Ζήτω η αλληλεγγύη των Λαών στον αγώνα ενάντια στους ιμπεριαλιστές εμπρηστές, για μια διαρκή ειρήνη, για τη λαϊκή δημοκρατία.

Η Εθνική Επιτροπή

για τη βοήθεια του Ελληνικού Λαού

Ο Πρόεδρος Γκεόργκ Αποστόλ

Ο Γεν. Γραμματέας Ντιμίτρι Ιουλιάν

Το κύπημα ήταν ισχυρό γιατί προέρχονταν από τα "αδελφά" κράτη. Αλλά η κατανόηση της ηγεσίας του Κ.Κ.Ε. προς τους ξένους προστάτες ήταν, ως φαίνεται, απεριόριστη και οι ελπίδες της για την παροχή βοήθειας ανεξάντλητες. Δεν εκάμφθη, ένα μήνα αργότερα, ούτε από το φοβερό "σβαρνούτ".

Ο Στάλιν καταδικάζει σε θάνατο την ανταρσία του Κ.Κ.Ε. στις 10 Φεβρουαρίου 1948 και ο Ζαχαριάδης το ξέρει!...

Η Ελλάδα εισήλθε αιματωμένη στο μοιραίο έτος 1948. Ο πόλεμος μάλιστα πια ολοκληρωτικός. Η χώρα φλέγεται απ' άκρη σ' άκρη. Οι αντάρτες κτυπούν παντού και συχνά εισβάλλουν, με αστραπιαίες καταδρομικές επιχειρήσεις, μέσα σε μικρές πόλεις, όπου το αίμα ρέει ποτάμι. Φεύγοντας εγκαταλείπουν φλεγόμενα ερείπια και παίρνουν μαζί τους άντρες, γυναίκες παιδιά. Οι ενήλικοι κατατάσσονται βίαια στον ανταρτικό στρατό. Τα παιδιά φυγαδεύονται στις βόρειες βαλκανικές χώρες. Έχει αρχίσει το τρομακτικό παιδομάζωμα, το οποίο καταδικάζει ο ΟΗΕ, αλλά οι αντάρτες το αποκαλούν "παιδοφύλαγμα".

Στην Αθήνα, με εξαίρεση τον γηραιό αλλά ακλόνητο πρωθυπουργό Θεμιστοκλή Σοφούλη, οι πολιτικοί κλονίζονται, παρεμβαίνουν στο έργο των στρατιωτικών, αντιτάσσονται σε ριζικές - όσο και βίαιες - εκκαθαριστικές "παγάνες" που μαζεύουν κάθε ύποπτο, απλώς επειδή είναι ύποπτος, και τον στέλνουν στα ξερονήσια. Το μέτρο είναι σκληρότατο αλλά απαραίτητο για να κοπή ο σύνδεσμος μεταξύ των ανταρτών και των πόλεων. Αλλά οι βουλευτές χάνουν ψήφους. Και επεμβαίνουν. Οι στρατηγοί δεν συντονίζονται μεταξύ τους, συχνά ξεσπούν διαφωνίες στο πεδίο της μάχης και αφαιρείται η διοίκηση από τους διοικητές επιτόπου. Το ηθικό είναι κλονισμένο.

ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ

Είναι χαρακτηριστικό ένα περιστατικό που συνέβη στα τέλη του 1948 στην Πελοπόννησο, όπου ο στρατηγός Θρασύβουλος Τσακαλώτος, με στρατιωτικό διοικητή της Πελοποννήσου τον στρατηγό Θ. Πετζόπουλο, εξαπέλυσε την εκκαθαριστική επιχείρηση "Περιστέρα". Προηγουμένως θεώρησε απαραίτητο να ξεκαθαρίσει τα μετόπισθεν, μέσα στις πόλεις, από κάθε ύποπτο. Αλλά επενέβαιναν οι βουλευτές. Και, τότε, ο Τσακαλώτος έκοψε κάθε επικοινωνία με την Αθήνα, απομόνωσε ολοκληρωτικά τον Μωρηά από την ίδια την ..κυβέρνηση και χίμηξε. Για να μη παρέμβει μάλιστα και κανείς τοπικός παράγων η παρευρισκόμενος βουλευτής, απαγόρευσε την προσέγγιση παντός ατόμου 500 μέτρα από την πύλη του στρατηγείου του. Αναφέρει ο ίδιος στο βιβλίο του (β' τόμος σ. 203):

"Ως ήτο επόμενο, η πληροφορία των συλλήψεων μετεδόθη αμέσως εις Αθήνας και οι πολιτικοί παράγοντες εκινητοποιήθησαν προς πάσας τας κατευθύνσεις να ματαιώσουν τας συλλήψεις. Τα τηλέφωνα του Στρατηγείου του Σώματος Στρατού ήρχισαν να κωδωνίζουν συνεχώς. Το Αρχηγείον Χωροφυλακής εζήτη να αποκεφάλιση τον Επιθεωρητήν Χωροφυλακής, το Γ.Ε.Σ. εζήτη τον λόγον πως και διατί ανελήφθη αυτή η πρωτοβουλία, άνευ υπολογισμού των συνεπειών κ.λ.π. διάφοροι παράγοντες των κομματαρχών πασάδων της Πελοποννήσου είχαν συγκεντρωθεί εις την εξώπορταν του Στρατοπέδου, κρατούντες καταλόγους συλληφθέντων προσωπικών φίλων των εν τη Κυβερνήσει Υπουργών και απαιτούντες την άμεσον απόλυσίν των".

Οι συλληφθέντες, 4.500 περίπου άτομα, είχαν φορτωθεί σε καράβια είχαν σαλπάρει για τα νησιά. Ήταν πολύ αργά για "ρουσφέτι". Το περιστατικό όμως αποδεικνύει την σύγχυση, την διάλυση και τις μικροκομματικές σκοπιμότητες που παρέλυαν, επίσης, το ελληνικό στρατόπεδο, ενώ η ανταρσία μαινόταν. Από αυτήν την κατάσταση επωφελούντο οι κομμουνιστές και προχωρούσαν με την εντύπωση πως μπορούν να νικήσουν.

Η ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΒΟΜΒΑΡΙΖΕΤΑΙ

Την νύκτα της 8ης Φεβρουαρίου 1948 βομβαρδίζεται η Θεσσαλονίκη. Οι αντάρτες εισήλθαν στα Λαϊνά και στο Ωραιόκαστρο και έριξαν μερικές εύστοχες βολές. Μια οβίδα κτύπησε το περίφημο

"Μεντιτερρανέ", μια άλλη το ξενοδοχείο "Κοσμοπολίτ", μια τρίτη έσκασε πάνω στην πόλη. Την επόμενη μέρα όμως εφόρμησαν καταδρομείς και τεθωρακισμένα. Πρόλαβαν τους αντάρτες στον κάμπο του Λαγκαδά και στα υψώματα του Σοχού. Τους πετσόκοψαν άγρια και όσους συνέλαβαν τους μετέφεραν πάνω σ' αυτοκίνητα και τους πέρασαν από την Εγνατία. Τα πλήθη τους γιουχάζαν. Όσοι τους συμπαθούσαν έσφιγγαν τα δόντια και ήλιπιζαν. Αφού πια μπορούσαν να κτυπούν στην Θεσσαλονίκη, όλα ήσαν δυνατά....

Στην πραγματικότητα ο κανονιοβολισμός της Θεσσαλονίκης ήταν η τραγική κατάληξη του σχεδίου "Λίμνες" που προέβλεπε την κατάληψη της βορειοελλαδικής πρωτεύουσας και την ίδρυση χωριστού κομμουνιστικού κράτους στην Μακεδονία. Η διαφορά ανάμεσα στα σχέδια και στην εφαρμογή τους αποδεικνύεται τραγική για το Κ.Κ.Ε. Αλλά τότε αυτό δεν το ένιωθαν φυσικά ούτε οι μαχόμενοι αντίπαλοι ούτε καν η ηγεσία τους, με εξαίρεση την κλειστή κορυφή του Πολιτικού Γραφείου. Όλα αυτά όμως από στρατηγικής απόψεως είναι μηδαμινά αν συγκριθούν με ένα τρομακτικής βαρύτητας γεγονός που συνέβη εκατοντάδες χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά από τα αιματωμένα πεδία των συγκρούσεων: στην Μόσχα.

ΚΑΤΑΔΙΚΑΖΕΙ ΤΟ ΚΚΕ Ο ΣΤΑΛΙΝ

Στις 10 Φεβρουαρίου 1948 συνεκλήθη στο Κρεμλίνο μια τριμερής σύσκεψη κομμουνιστικής κορυφής μεταξύ Σ. Ενώσεως, Βουλγαρίας και Γιουγκοσλαβίας. Στην σύσκεψη μετείχαν, επί κεφαλής των αντιπροσωπειών τους, ο Στάλιν και ο Δημητρώφ. Ο Τίτο αρνήθηκε να πάει. Είχε αρχίσει να ψυχραίνεται με τον Στάλιν. Έστειλε την τριανδρία τους υπαρχηγούς του με επικεφαλής τον αντικαταστάτη τον Καρντέλι.

Η σύσκεψη αφορούσε την πρόταση του Δημητρώφ για την ίδρυση Ομοσπονδίας των Νοτίων Σλάβων στην οποία φαίνεται να συμφωνούσε κι ο Τίτο - αν και συνεργάτες του λένε τώρα ότι διαφωνούσε. Μέσα στην Ομοσπονδία αυτή επρόκειτο να ενταχθεί και το κομμουνιστικό κράτος του Ζαχαριάδη στην Μακεδονία. Ο εκσλαβισμός της Βορείου Ελλάδος -τουλάχιστον- γίνονταν αναπόφευκτος. Ξαφνικά, ο Στάλιν αντέδρασε βίαια. Ήταν καθολικά αντίθετος προς αυτήν την ιδέα. Φοβήθηκε ότι θα δημιουργηθεί αντίπαλο δέος με τους δορυφόρους του απέναντι στην Σ. Ένωση; Ότι ο Τίτο θα ανελάμβανε την ηγεσία της Ομοσπονδίας; Ή ότι θα δημιουργούντο διεθνή προβλήματα με τους Δυτικούς; Άγνωστον. Πάντως αντέδρασε. Το βέβαιον όμως είναι ότι, κατά την συζήτηση, είχε υπ' όψη του το ελληνικό κομμουνιστικό κίνημα. Και διέταξε να... αναδιπλωθεί. Ήταν ένας δεύτερος λόγος που αιφνιδίασε τους Βαλκάνιους κομμουνιστές μέσα στο Κρεμλίνο. Έμειναν κυριολεκτικά άναυδοι.

Αφηγούμενος πολύ αργότερα, εκείνη την στιγμή με τον Στάλιν ο Έντβαρντ Καρντέλι (πέθανε το 1979) γράφει:

"Πήρα μια βαθιά ανάσα για να βρω το ταχύτερο μια σωστή απάντηση".

Αυτήν την δραματική συνάντηση περιέγραψε ο Μίλοβαν Τζίλας στο πολύκροτο βιβλίο του "Συνομιλίες με τον Στάλιν", όπου αναφέρεται η ακόλουθη στιχομυθία:

Στάλιν: - Πιστεύετε ότι η επανάσταση στην Ελλάδα μπορεί να επιτύχει;

Καρντέλι: - Ναι, αν δεν αναμειχθούν ξένες δυνάμεις και αν δεν γίνουν πολιτικά και στρατιωτικά λάθη.

Στάλιν: - Πάντοτε τα "εάν" και τα "αλλά". Όχι! Δεν υπάρχει καμιά πιθανότητα επιτυχίας. Τι νομίζετε λοιπόν, Ότι η Μεγάλη Βρετανία και οι Ηνωμένες Πολιτείες, το ισχυρότερο κράτος του κόσμου, θα

μας επιτρέψουν να διακόψουμε τις συγκοινωνίες τους στη Μεσόγειο; Κουταμάρες! Και επιπλέον, δεν έχουμε στόλο. Η επανάσταση πρέπει να σταματήσει μόλις αυτό θα είναι δυνατό.

Στο σημείο αυτό, προσθέτει ο Τζίλας, ο Στάλιν έκανε μια χαρακτηριστική κίνηση, όπως τυλίγουν σε ρολό το απλωμένο χαλί, και πρόφερε την φοβερή λέξη: "σβαρνούτ".

"Σβαρνούτ" στα ρωσικά σημαίνει "τυλίξτε πίσω το χαλί" - του ελληνικού ανταρτικού κινήματος. "Αναδιπλωθείτε". Ο Καρντέλι περιγράφει την σκηνή λεπτομερώς στα απομνημονεύματά του που κυκλοφόρησαν τέλη Ιανουαρίου 1980.

Έτσι την ίδια περίπου μέρα που οι αντάρτες είχαν φτάσει στα πρόθυρα της Θεσσαλονίκης και την κανονιοβολούσαν, ο Στάλιν τους είχε καταδικάσει σε θάνατο: "Σβαρνούτ".

Ο ΤΙΤΟ ΕΙΔΟΠΟΙΕΙ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΕΣ

Κατά την τελευταία εικοσαετία, αφ' ότου δημοσιεύθηκε αυτή η μαρτυρία του Μίλοβαν Τζίλας, διατυπώθηκαν πολλές θεωρίες από τους κομμουνιστές. Οι πιο φανατικοί την θεώρησαν αναξιόπιστη και "προβοκατόρικη". Ο Τζίλας είχε αποπεμφθεί ήδη από τον Τίτο και ο Τίτο ήταν κιόλας ένας "αιρετικός" και "προδότης" του λενινισμού-μαρξισμού. Άλλοι, μετριοπαθέστεροι και αντικειμενικότεροι, είπαν ότι, ναι μεν ο Στάλιν τα είπε αυτά, τα είπε στους Γιουγκοσλάβους. Πώς να τα ξεύρουν οι Έλληνες κομμουνιστές;

Αυτό είναι μια ισχυρή απάντηση, που κράτησε ως τις αρχές του 1980. Τώρα αποδεικνύεται ψεύτικη. Διότι είναι πια βεβαιωμένο πως ο Ζαχαριάδης και ο Ιωαννίδης γνώριζαν την φοβερή εντολή του Στάλιν. Λίγες μέρες μετά την επιστροφή της γιουγκοσλαβικής "τρόικας" από την Μόσχα, ο Τίτο κάλεσε τον Ιωαννίδη και τον Ζαχαριάδη και τους ανακοίνωσε την εντολή του Κρεμλίνου. Τούτο αποκαλύπτει ο ίδιος ο Γιάννης Ιωαννίδης στο ανέκδοτο ημερολόγιό του, που είναι ιδιόγραφο και δεν μπορεί να αμφισβητηθεί από κανένα. Το κρίσιμο τμήμα αυτού του φοβερού ντοκουμέντου δημοσίευσε ο Φοίβος Οικονομίδης στην "Ελευθεροτυπία" στις 5 Φεβρουαρίου 1980. Τριάντα τρία χρόνια, παρά πέντε μέρες, ακριβώς από την θανατηφόρα εκείνη συνάντηση της Μόσχας.

Στις 18 Φεβρουαρίου 1948 ο Τίτο καλεί τον Γιάννη Ιωαννίδη σε γεύμα, όπου προσέρχεται αυτός μαζί με τον Πέτρο Ρούσσο, μέλος του Πολιτικού Γραφείου του ΚΚΕ και "υπουργό εξωτερικών" στην κυβέρνηση του βουνού. Στο γεύμα παρεκάθησαν η Γιοβάνκα, ο Τζίλας, ο Ράνκοβιτς και ο Καρντέλι, οι οποίοι και πήραν την "γραμμή" του Στάλιν. Ο Τίτο ανακοίνωσε τα καθ' έκαστα στον Ιωαννίδη και συμβούλεψε να πάει ο Ζαχαριάδης στην Μόσχα να ξεκαθαρίσει την κατάσταση με τον "Παππού" - τον Στάλιν.

Στις 21 Φεβρουαρίου 1948 έρχεται από τον Γράμμο ο Ζαχαριάδης και, μαζί με τον Ιωαννίδη, συναντιόνται αυθημερόν με τον Τίτο και τους τρεις υπαρχηγούς του Γιουγκοσλάβου ηγέτη. Επαναλαμβάνεται η ίδια συζήτηση. Οι αρχηγοί του Κ.Κ.Ε. δηλώνουν ότι θα συνεχίσουν και μόνοι τους τον αγώνα, αν χρειασθεί. Αλλά ο Ζαχαριάδης προσθέτει πως "θα πείσει τον Στάλιν, όταν τον δει". Δεν κρίνει απαραίτητο να τον δει τώρα αμέσως. Οι Γιουγκοσλάβοι δηλώνουν ότι θα συνεχίσουν να βοηθούν τους Έλληνες, ανεξάρτητα - και αντίθετα - προς την εντολή του Στάλιν.

ΠΡΑΧΤΟΡΑΣ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΗΓΕΣΙΑ

Στις 24 Φεβρουαρίου ο Ν. Ζαχαριάδης συναντιέται πάλι με τον Τίτο. Είναι μόνος του αυτήν την φορά. Θα ξανασυναντηθεί με τον Τίτο πάλι μόνος στις 27 Φεβρουαρίου. Αλλά στις 24.2.48, ο Τίτο του αποκαλύπτει και κάτι άλλο, εξ ίσου, συνταρακτικό:

Μέσα στην ηγεσία του ΚΚΕ δρα πράκτορας της Intelligence Service. Απόδειξη ότι οι Αγγλοαμερικανοί γνωρίζουν ήδη πως έφθασε κλιμάκιο με τρεις σοβιετικούς αξιωματικούς "συμβούλους" στην κορυφή του ΚΚΕ.

Η ειδοποίηση είναι συνταρακτική. Και συμπίπτει με ταυτόσημη ειδοποίηση που είχε στείλει τον Μάιο του 1945 και ο Γκεόργκι Δημητρώφ προσωπικά στον Ζαχαριάδη:

Πράκτορας των Άγγλων δρα στην κορυφή του Κ.Κ.Ε.

Τότε ο Ζαχαριάδης υποψιάσθηκε τον Γ. Σιάντο, που μεταθανατίως καταδικάσθηκε ως χαφιάς της Ασφαλείας και πράκτορας των Εγγλέζων το 1950. Αλλά το 1948 ο Σιάντος ήταν πεθαμένος πια. Είχε πέσει νεκρός από καρδιακή προσβολή τον Μάιο του 1946, δυο χρόνια νωρίτερα. Άρα δεν μπορούσε να είναι αυτός ο πράκτορας της Intelligence που το 1948 αποκάλυπτε στον Ζαχαριάδη ο Τίτο.

Μιλώντας μετά την ήττα, στην 3η Συνδιάσκεψη του Κ.Κ.Ε. το 1950 στη Ρουμανία ο Ν. Ζαχαριάδης είπε:

"Εμείς αργότερα είχαμε και άλλη ειδοποίηση. Λίγους μήνες ύστερα από την επιστροφή την δική μου (σ.σ. Μάης 1945), πήραμε μια ειδοποίηση από το σ. Δημητρώφ, προσωπικά σε μένα, που έλεγε ότι υπάρχει στο κόμμα, στην καθοδήγηση ή στα ανώτερα στελέχη -αυτό δεν το ξεκαθάριζε - ένας άνθρωπος ύποπτος. Και μας έλεγε προσέξτε, γιατί η δράση αυτού του ανθρώπου μπορεί να απειλήσει την ενότητα του κόμματος. Και αυτό ακόμα το στοιχείο δεν μας έκανε ώστε να καταλήξουμε σε πιο αποφασιστικά μέτρα, δηλαδή, να δημιουργηθεί μια απαραίτητη ενότητα μέσα στην καθοδήγηση του κόμματος για πιο αποφασιστική αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος".

Ποιος όμως ήταν αυτός ο πράκτορας; Και γιατί ο Ζαχαριάδης που συνάντησε τον Δημητρώφ το 1947 στη Σόφια, δεν ξεκαθάρισε το ζήτημα; Άγνωστο.

Ο Μάρκος κατήγγειλε το 1950, με γράμμα του στον Στάλιν, ότι ο ξένος πράκτορας ήταν ο ίδιος ο Ζαχαριάδης. Αλλά ο Στάλιν απέρριψε αυτή την κατηγορία τον Γενάρη του 1950 όταν την επανέφερε ο Μολοτον στην "δίκη του Κ.Κ.Ε." παρουσία του Στάλιν, του Εμβέρ Χότζα, του Ζαχαριάδη, του Παρτσαλίδη και άλλων Αλβανών και Ρώσων ηγετών.

ΤΑ "ΞΑΔΕΛΦΙΑ" ΕΙΔΟΠΟΙΟΥΝ

Το σκοτεινό σημείο πάντως μένει. Όταν ο Ζαχαριάδης συναντιέται για τρίτη φορά με τον Τίτο στις 27 Φεβρουαρίου 1948 δεν λέει τίποτε για το περιεχόμενο της συνομιλίας ούτε στον ίδιο τον Ιωαννίδη που συγκλονίζεται. Τον θεωρούν ύποπτο; Και τι αποφάσισαν; Άγνωστο. Ας δούμε όμως τι γράφει ακριβώς στο ημερολόγιό του ο Γιάννης Ιωαννίδης. Σημειώνει:

"2 Απρίλη (1948)

"Έχω να γράψω στο ημερολόγιο από τις 13 του Φλεβάρη. Στο μεταξύ έφυγα από την έδρα δύο φορές. Την πρώτη φορά έφυγα στις 15 του Φλεβάρη για το Β. (Βελιγράδι), για να κάνω ανάλυση του αίματος, να λύσω μερικά τρέχοντα ζητήματα με τους φίλους και τον Πετρή (Π. Ρούσσο), και να φύγω αμέσως μετά για το Α.Α.Μ. Θ. (Αρχηγείο Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης) για να κάνω πολιτική, στρατιωτική και κυβερνητική δουλειά. Στο Β. (Βελιγράδι) έμεινα περισσότερες μέρες απ' ό,τι υπολόγιζα και στενοχωρέθηκα γι' αυτό πολύ. Αιτία της παραμονής μου περισσότερες μέρες εκεί ήτανε πρώτα γιατί καθορίστηκαν οι κομματικές συσκέψεις μετά απ' τις 3 του Μάρτη και δεύτερο γιατί μπήκε ζήτημα από τους φίλους στο Β. (Βελιγράδι) να έλθει και ο Νίκος (Ζαχαριάδης) για να λυθεί το βασικό ζήτημα της δικής μας υπόθεσης.

"Πραγματικά από την πρώτη μέρα που έφθασα στο Β. (Βελιγράδι) ζήτησα να έλθω σε επαφή με τον ξάδελφο (Τίτο), κυρίως για να λύσουμε το ζήτημα των μεταφορών υλικού και της μετακίνησης των παιδιών για τις Λ. Δημοκρατίες. Την επομένη μέρα, δηλαδή στις 18 του Φλεβάρη, με φώναξαν στο σπίτι του και φάγαμε μαζί το μεσημέρι. Μαζί μου ήτανε ο Πετρής (Π. Ρούσσο). Στο τραπέζι κάθισαν ο συν/ρχης της δουλειάς, ο ξάδελφος (Τίτο) και η γυναίκα του (Γιοβάνκα). Προτού αρχίσουμε να τρώμε, αρχίσαμε την κουβέντα και την τελειώσαμε μετά το φαγητό. Καθίσαμε εκεί από τις 12 το μεσημέρι μέχρι τις 5 το απόγευμα. Η κουβέντα φυσικό περιστράφηκε σε όλη την κατάσταση και τη δουλειά του Γ.Α. (Γενικό Αρχηγείο) και του Δ.Σ.Ε. (Δημοκρατικός Στρατός Ελλάδας) και φθάσαμε έπειτα στα ζητήματα που απαιτούσαν άμεση πρακτική λύση. Λύσαμε το ζήτημα της οργάνωσης των μεταφορών πάνω σε νέα βάση και κανονίσαμε να μεταφερθεί η έδρα του Ηλία στο Β. (Βελιγράδι). Να διορισθούν αξ/κοί ειδικοί δικοί μας στις βάσεις των τριών καναλιών. Κανονίστηκαν φυσικά ικανοποιητικά μια σειρά ζητήματα που έχουν σχέση με τις ανάγκες μας σε υλικά και τρόφιμα και ο χρόνος μεταφοράς τους. Αποφασίστηκε σχετικά με τα παιδιά να συναντηθεί ο ξάδελφος με τον Ε.Σ. (Ερυθρό Σταυρό) για την οργάνωση και προσωρινή διαμονή τους στους διάφορους σταθμούς κλπ.

Μετά ο ξάδελφος (Τίτο) μου είπε ότι ο Παππούς (Στάλιν) έχει επιφυλάξεις σχετικά με τον αγώνα που διεξάγουμε κι ότι τους προειδοποίησε πως αυτός δεν μπορεί να έχει καμιά υποχρέωση αν τους συμβεί τίποτε. Αυτοί σκέφτηκαν πως καλό θα είναι να πάει ο Νίκος να ιδεί τον Παππού (Στάλιν) και να λύσουν το σοβαρότατο αυτό ζήτημα. Συμφώνησα και κανονίσαμε να φωνάξουμε τον Νίκο. Μαζί μ' αυτό μου έθεσε και το ζήτημα της ασφάλειας στο Γ.Α (Γενικό Αρχηγείο) και μου είπε ότι οι Άγγλοι και Αμερικάνοι έχουν πράκτορα κοντά μας κι ότι ξέρουν για τους τρεις μας μουσαφίρηδες (σ.σ. τρεις Σοβιετικοί). Αυτό με στενοχώρησε πάρα πολύ. Του 'δωσα εξηγήσεις για το πως είναι οργανωμένη η ασφάλεια, για τον κόσμο που έχουμε κοντά μας, για το ποιοι ξέρουν για τους μουσαφίρηδες κλπ. και του εξέφρασα την υπόνοια ότι οι Άγγλοι μας δουλεύουν και δημιουργούν δυσπιστία ανάμεσά μας. Χωρίσαμε και ειδοποιήσαμε και οι δυο (σ.σ. Τίτο - Ιωαννίδης) να έλθει ο Νίκος (Ζαχαριάδης). Στο μεταξύ έκανα ανάλυση του αίματος και είχα 1,54".

ΜΥΣΤΙΚΕΣ ΕΠΑΦΕΣ ΤΙΤΟ - ΖΑΧΑΡΙΑΔΗ

Συνεχίζει ο Ιωαννίδης το ημερολόγιό του:

"Ο Νίκος (Ζαχαριάδης) ήλθε στις 21 του Φλεβάρη, το βράδυ στις 6 1/2 πήγαμε στους μουργκ, ήτανε και τα τρία ξαδέλφια (Καρντέλλι, Ράνκοβιτς, Τζίλας).

"Μιλήσαμε για το ζήτημα του Παππού κι ότι θα προσπαθήσουμε να του αποδείξουμε ότι δεν έχει δίκιο. Φάγαμε και φύγαμε με διαβεβαίωση πως θα μας βοηθήσουν και πως θα ξανανταμώσουμε για να μιλήσουμε και για την κατάσταση ασφάλειας του Γ.Α. (Γενικό Αρχηγείο).

"Υστερα από τρεις μέρες (24 Φλεβάρη) κάλεσαν μόνο το Νίκο. Όταν ανταμώσαμε με τον Νίκο μου είπε έτσι πεταχτά στο πόδι πως υποσχέθηκαν να βοηθήσουν, αλλά να έχουμε το νου μας γιατί ο εχθρός ξέρει τι γίνεται μέσα μας.

"Πρόσθεσε ότι έλυσε και το δικό του ζήτημα, δηλαδή εννοούσε να παραμείνει μαζί με το Γ.Α. (Γενικό Αρχηγείο) στην περίπτωση εκκαθαριστικών επιχειρήσεων που θα είναι υποχρεωμένο το Γ.Α. (Γενικό Αρχηγείο) να κινείται και στην πρώτη γραμμή κλπ. Έπειτα σε δυο - τρεις μέρες μόλις τελειώσει τα δόντια του και προτού φύγει τούπε ο ξάδελφος να ξανανταμώσουν.

"Η εντύπωσή μου απ' αυτά που μου είπε είναι, ότι επηρεάστηκε σοβαρά απ' τη συζήτηση που έκανε μαζί τους σχετικά με την ύπαρξη πρακτόρων κοντά μας, ότι απόφυγε να μου πει όλη τη συζήτηση που έκανε μαζί τους και ότι περισσότερη βαρύτητα και σημασία δίνει στις γνώμες αυτών σχετικά με το δικό του ρόλο στην εν γένει δουλειά παρά στην γνώμη και τις αποφάσεις του Π.Γ. (Πολιτικό

Γραφείο) του δικού μας. Αυτό το πράγμα μου έκανε σοβαρή εντύπωση και με στεναχώρησε πάρα πολύ. Τις μέρες που έμεινε εκεί και τις λίγες στιγμές που ανταμωνόμασταν πρόσεξε τη στεναχώρια μου και με ρώτησε τι έχω. Τούπα ότι είμαι στεναχωρημένος μα δεν θεώρησα τον τόπο κατάλληλο για περισσότερες εξηγήσεις που άλλωστε δεν επέμεινε να δώσω.

"Στις 27 του Φλεβάρη έφυγε. Πήγε, είδε τον ξάδελφο (Τίτο) χωρίς να μου πει τι ειπώθηκε στη συνάντηση αυτή. Αυτό το γεγονός βάρυνε στην εντύπωσή μου ότι δεν δίνει και τόση σημασία στη συνεργασία του το Π.Γ. (Πολιτικό Γραφείο) και επέτεινε την στενοχώρια μου"

Τι είπαν και τι συμφώνησαν μεταξύ τους οι Τίτο και Ζαχαριάδης στις δύο απόρρητες συναντήσεις τους στις 24 και 28 Φεβρουαρίου 1948 όπου δεν έγινε δεκτός ούτε αργότερα ενημερώθηκε αυτός ο Γιάννης Ιωαννίδης;

Άγνωστο. Δεν υπάρχει καμιά μαρτυρία κανένα ντοκουμέντο, καμιά σοβαρή εικασία. Διότι τα πράγματα έρχονται τελείως ανάποδα και ανεξήγητα.

Ο Ζαχαριάδης απορρίπτει ιταμά την πρόταση Τσαλδάρη για συμβιβασμό που του φέρνει Αμερικανός στον Γράμμο

Στην Ελλάδα, που βρίσκεται βυθισμένη στην εθνική τραγωδία, κανείς δεν αντιλαμβάνεται, φυσικά, τι συμβαίνει στα παρασκήνια όπου κρίνεται η μοίρα των Ελλήνων μέσα στο κλειστό και συνωμοτικό ηγετικό κύκλωμα. Τώρα μόλις, έπειτα από μια γενεά, ρίχνεται δυνατό φως στα γεγονότα. Αλλά και πάλι παραμένουν καίριες απορίες.

Τι συμφωνήθηκε στις δυο απόρρητες συναντήσεις Τίτο - Ζαχαριάδη τον Φεβρουάριο του 1948;

Ο Ζαχαριάδης επέμενε αόριστα μέχρι τον θάνατό του ότι ο Τίτο του υποσχέθηκε αμέριστη βοήθεια, αλλά, αργότερα, τον πρόδωσε εξ αιτίας της γενικότερης "τιτικής, τροτσικιστικής προδοσίας" προς το διεθνές κομμουνιστικό κίνημα. Τα πράγματα όμως, όπως φωτίζονται σήμερα, δείχνουν ότι ο Τίτο δεν πρόδωσε τον Ζαχαριάδη. Αντίθετα τον ενημέρωσε άμεσα και αποφασιστικά για την στροφή που είχε πραγματοποιήσει ο Στάλιν στο ελληνικό ζήτημα, όταν λίγες μέρες νωρίτερα, παρήγγειλε στους Γιουγκοσλάβους να κάνουν "σβαρνούτ" - να αναδιπλώσουν - το ελληνικό επαναστατικό κίνημα.

Αν ο Τίτο ήθελε πραγματικά να προδώσει, στην συγκεκριμένη αυτή χρονική περίοδο τους Έλληνες, δεν θα τους απεκάλυπτε την εντολή του Στάλιν. Θα τους άφηνε να κοιμούνται αναπαυμένοι στις σοβιετικές - και στις δικές του - υποσχέσεις για πλήρη βοήθεια. Και, την τελευταία στιγμή, θα τους έκλεινε κατάμουτρα τα σύνορα για να τους παραδώσει δεμένους στον ελληνικό Στρατό, με την πλάτη κολλημένη στον τοίχο. Αλλά ο Τίτο μίλησε. Και ήταν έντιμος στο σημείο αυτό.

ΤΙΤΟ ΚΑΙ ΚΚΕ

Βέβαια, διατυπώνεται η άποψη πως ο Τίτο, έχοντας κι όλες προ οφθαλμών την συνεχώς κλιμακούμενη αντιδικία του με τον Στάλιν, θέλησε να τον "καρφώσει" στους Έλληνες και να προσεταιρισθεί εναντίον του το ελληνικό κίνημα. Γι' αυτό συνέχισε να τους βοηθάει.

Εδώ όμως χωρούν πολλές ενστάσεις. Διότι:

1ον.- Οι ηγέτες του Κ.Κ.Ε. δεν χρειάζονταν κολαούζο για να δουν την ρήξη Στάλιν - Τίτο. Αυτή βγήκε ξαφνικά στην δημοσιότητα ένα μόλις μήνα αργότερα, όταν, από το Βουκουρέστι όλα τα Κ.Κ. της Ανατολικής Ευρώπης, της Ιταλίας και της Γαλλίας, που ανήκαν στο περίφημο "Γραφείο Πληροφοριών των Κ.Κ.", στην "Κομινφόρμ", συνεδρίασαν στο Βουκουρέστι και καταδίκασαν τον Τίτο. Άρα υπήρχε πια διεθνές και αμάχητο τεκμήριο ότι ο Τίτο χωρίζει με τον Στάλιν και με το υπόλοιπο διεθνές κομμουνιστικό κίνημα. Στις 28 Ιουνίου 1948 δημοσιεύεται η καταδίκη του Τίτο από την "Κομινφόρμ" βόα η Οικουμένη. Δεν θα 'πρεπε να διαλέξουν οι Έλληνες κομμουνιστές σε ποιο στρατόπεδο θα ανήκουν;

2ον.- Μετά την καταδίκη του Τίτο από την "Κομινφόρμ" η ηγεσία του Κ.Κ.Ε. εξακολουθεί να στηρίζεται αποκλειστικά σχεδόν στην γιουγκοσλαβική βοήθεια. Ο Ζαχαριάδης ιεραρχώντας σε μian ευχαριστήριο επιστολή του προς την Κ.Ε. του κομμουνιστικού κόμματος Γιουγκοσλαβίας την βοήθεια που παρεχωρείτο στην ανταρσία βάζει πρώτη την Γιουγκοσλαβία, δεύτερη την Αλβανία και τελευταία την Βουλγαρία. Και εν πάση περιπτώσει ούτε λαμβάνει κανένα μέτρο για να καλύψει τα νώτα του από την αποστασία του Τίτο ούτε πάει στην Μόσχα, όπως τον συμβούλεψε επανειλημμένα ο Τίτο, για να συναντήσει τον Στάλιν και να ξεκαθαρίσει τα πράγματα. Αντίθετα επιστρέφει στο βουνό και ετοιμάζεται για τις μεγάλες πολεμικές συγκρούσεις που το καλοκαίρι του 1948, δηλαδή μετά τρεις μήνες μόνον, επρόκειτο να εξελιχθούν σε τιτανομαχία μεταξύ των αλληλοεξοντωμένων Ελλήνων στον Γράμμο και στο Βίτσι. Μα το Βίτσι και μέρος του Γράμμου είναι κολλημένο στην Γιουγκοσλαβία. Χωρίς το γιουγκοσλαβικό έδαφος είναι αδύνατον να ελιχθούν και

να ανεφοδιασθούν οι αντάρτες...

3ον.- Στις 18 Μαρτίου 1948 αποσύρεται επιδεικτικά από την Γιουγκοσλαβία σύσσωμη η σοβιετική στρατιωτική αποστολή. Στην σοβιετική πρεσβεία μένει μονάχα ένας επιτετραμμένος με ελάχιστο προσωπικό. Αυτά τα γνωρίζουν οι ηγέτες του Κ.Κ. Ε. που διατηρούσαν μόνιμο κλιμάκιο στο Βελιγράδι, από όπου άλλωστε εξέπεμπε και ο ραδιοσταθμός των ανταρτών. Παρά ταύτα μένουν προσκολλημένοι στον Τίτο.

4ον.- Όλα αυτά θα μπορούσαν να έχουν μια εξήγηση αν το Κ.Κ.Ε. είχε αποφασίσει το στρατόπεδό του και, κρίνοντας τα συμφέροντά του, δένονταν με τον Τίτο στον οποίο άλλωστε ήταν ως τότε δεμένο απόλυτα. Αλλά δεν συνέβη αυτό. Συνέβη το αντίθετο ακριβώς. Το Κ.Κ.Ε. καταδίκασε τον Τίτο στον οποίο... εξακολούθησε να στηρίζεται. Ένα μήνα μετά την δημοσίευση της απόφασης της "Κομινφόρμ" συγκαλείται στην Μούκα Πέτρα του Γράμμου, στην έδρα του Γ. Αρχηγείου του ΔΣΕ, η 4η Ολομέλεια της Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. και στις 28 Ιουλίου 1948 καταδικάζει τον "ρεβιζιονιστή", "αποστάτη", "προδότη", "τροτσκιστή" κ.λ.π. Τίτο. Δεν δημοσιεύει όμως την απόφαση της η 4η Ολομέλεια. Φυσικά ο Τίτο την πληροφορείται από τους ανθρώπους του, παρ' ό,τι, όπως σημειώνει ο Ιωαννίδης, η ηγεσία φρόντισε να αναθέσει κάποια δουλειά στον Θανάση Χατζή, μέλος της Κ.Ε. για να του δώσει την ευκαιρία να μη παραστεί στην Ολομέλεια...

5ον. Ίσως και αυτό να ήταν μια συγκεκριμένη πολιτική. Το Κ.Κ.Ε. επέλεξε τον Στάλιν. Αλλά δεν ολοκλήρωσε την επιλογή του. Διότι ο Στάλιν είχε διατάξει "σβαρνούτ" τον Φεβρουάριο: αναδίπλωση. Ενώ το Κ.Κ.Ε. έκαμνε το αντίθετο: επεξέτεινε το αντάρτικο και προχώρησε μάλιστα σε νέα τακτική. Εφήρμοσε την αμυντική τακτική του τακτικού στρατού στα δύο "άπαρτα κάστρα" του, στον Γράμμο και στο Βίτσι, που στηρίζονταν στον "προδότη Τίτο".

Έτσι η ηγεσία του Κ.Κ.Ε. οδήγησε τους αντάρτες μέσα στην φάκα. Η συντριβή τους ήταν ζήτημα χρόνου παρ' όλες τις τοπικές επιτυχίες τους και τα λάθη του αντιπάλου τους. Λάθη, άλλωστε, που δεν θα κρατούσαν και πολύ. Στις αρχές Ιανουαρίου 1949 αναλαμβάνει Αρχιστράτηγος ο Αλέξανδρος Παπάγος και, επιβάλλοντας σιδερένια πειθαρχία στα ανώτατα κλιμάκια, συγκεντρώνει μεγάλες στρατιωτικές μάζες και τις εξαπολύει βάσει συγκεκριμένου σχεδίου κατά των ανταρτών. Το μοιραίο τέλος πλησίαζε.

ΟΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΣΑΛΔΑΡΗ

Στο μεταξύ το καλοκαίρι του 1948 ο ελληνικός Στρατός καταλαμβάνει τον Γράμμο με τεράστιες εκατέρωθεν θυσίες και εκθαμβωτικούς ηρωισμούς, αλλά οι αντάρτες, πραγματοποιώντας ένα αριστοτεχνικό αντεπιθετικό ελιγμό ανακαταλαμβάνουν σ' ένα μέρος το αιματόβρεκτο βουνό. Και εκεί, απάνω στην εξέλιξη των μαχών, καθαιρείται ξαφνικά ο Μάρκος - αρχιστράτηγος των ανταρτών και "πρωθυπουργός" στην κυβέρνηση του βουνού.

Η καθαίρεση δεν κοινοποιείται. Ο Μάρκος όμως φεύγει για την Μόσχα μέσω Αλβανίας. Τον Αύγουστο του 1948. Προηγουμένως έχει συμβεί κάτι το πραγματικά εκπληκτικό, που ο Μάρκος αποκάλυψε το 1978, μετά τριάντα χρόνια ακριβώς, στην πολύκροτη συνέντευξή του στον "Ελληνικό Βορρά".

Η ελληνική κυβέρνηση είχε προτείνει συμφιλίωση με πολύ ευνοϊκούς όρους. Αμερικανός απεσταλμένος του Κων. Τσαλδάρη, αντιπροέδρου της κυβερνήσεως, είχε φθάσει στον Γράμμο μυστικά. Και ο Ζαχαριάδης απέρριψε τις προτάσεις με ιταμότητα. Αποδέχονταν την συμφιλίωση μονάχα αν ο Βασιλιάς, όλοι οι κορυφαίοι στρατηγοί του και όλοι σχεδόν οι υπουργοί δέχονταν να... τουφεκισθούν από το Κ.Κ.Ε.

Από όσα ο συγγραφεύς αυτής της ιστορικής έρευνας έχει υπ' όψη του, είναι η πρώτη φορά που ο Μάρκος μίλησε γι' αυτήν την άγνωστη προσπάθεια συμφιλίωσης μετά τριάντα χρόνια. Στις θυελλώδεις συζητήσεις που ακολούθησαν μέσα στο κόμμα μετά την ήττα, δεν φαίνεται να έγινε λόγος γι' αυτήν την άρνηση του Ζαχαριάδη. Περίεργο πράγματι.

Η ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΒΛΑΝΤΑ

Υπάρχουν εντούτοις αποδείξεις ότι όντως το 1948 είχε αναληφθεί μία συμφιλιωτική προσπάθεια από την Αθήνα. Ο υποστράτηγος των ανταρτών Δ. Βλαντάς, μέλος του Πολιτικού Γραφείου του Κ.Κ.Ε., βεβαιώνει ότι πράγματι ο Ντίνος Τσαλδάρης έστειλε τις προτάσεις του στο Κ.Κ.Ε. Ο Βλαντάς δεν έχει κανένα λόγο να υποστηρίξει, τον Μάρκο με τον οποίο βρίσκεται στα μαχαίρια. Αντίθετα, στην αποκάλυψή του, τον κατηγορεί ως ένα από τους τρεις υπεύθυνους της αδιαλλαξίας. Σε επιστολή του προς την εφημερίδα "Ακρόπολις" στις 31.12.1976 ο Βλαντάς γράφει τα εξής:

"Στο τέλος της πρώτης φάσης της εβδομηνταήμερης μάχης στη Βόρεια Πίνδο το καλοκαίρι του 1948, με πρωτοβουλία της αγγλικής κυβέρνησης έκανε πρόταση ο τότε αντιπρόεδρος της κυβέρνησης Κώστας Τσαλδάρης για σταμάτημα του ένοπλου αγώνα και αναζήτηση πολιτικής λύσης. Οι Ζαχαριάδης Βαφειάδης -Μπαρτζώτας, κρυφά από τ' άλλα μέλη του Πολιτικού Γραφείου και της Κεντρικής Επιτροπής που τότε βρίσκονταν στο Γράμμο, απόρριψαν τυχοδιωκτικά αυτές τις προτάσεις. Τότε εγώ ήμουν μέλος του Πολιτικού Γραφείου. Ο σταθμός διοίκησης της μονάδας που διοικούσα, ήταν μια ώρα ποδαρόδρομο από το σταθμό διοίκησης του Γενικού Αρχηγείου. Και όμως όχι μονάχα δεν ζήτησαν τη γνώμη μου για τις προτάσεις Τσαλδάρη, αλλά η Τριανδρία φρόντισε να μη μαθευτεί τίποτα γι' αυτές...".

ΤΟ ΑΡΘΡΟ ΤΟΥ Γ.Α.Β

Σαν υπόκρουση αυτής της παρασκηνιακής προσπάθειας για συμφιλίωση έρχεται ένα άρθρο του Γεωργίου Βλάχου. Ο Γ.Α.Β. (έτσι υπέγραφε) ήταν κορυφαίος παράγοντας του Λαϊκού Κόμματος και της Αυλής στα πολιτικά παρασκήνια ως ιδιοκτήτης και αρθρογράφος της "Καθημερινής" η οποία τότε ήταν η εγκυρότερη εφημερίδα της Δεξιάς. Γράφει λοιπόν, ο Γ.Α.Β.:

"... Εμείς πολεμάμε, εμείς σκοτωνόμαστε. Εμείς λοιπόν πρέπει να σκεφθούμε γρήγορα, έξυπνα, ΣΟΒΑΡΑ και καλά τι μας συμφέρει να κάνουμε, ώστε να έλθει μια μέρα που να μη σκοτωνόμαστε και να μη πολεμούμε. Διότι οι ξένοι είναι βέβαια σύμμαχοί μας και φίλοι μας· αλλά τα έχουν κάνει θάλασσα τόσες φορές, όταν διαχειρίζοντο το αίμα της υφηλίου, έκαναν λάθη μικρών παιδιών, ώστε τώρα που έγιναν τα παθήματά μας μαθήματα και έχομεν πείραν και δεν μας σκιάζουν τα μεγάλα ονόματα και αι λέξεις, αξίζει τον κόπον να σκεφθούμε για τα ελληνικά αίματά μας, κάπως ελληνικά".

Ο ιστορικός ερευνητής Σόλων Γρηγοριάδης από την πλευρά της Αριστεράς διαπιστώνει επίσης την προσπάθεια συμφιλίωσης, αν και την αποδίδει σε "πανικό" και σε "ηττοπάθεια" της Δεξιάς. Στο βιβλίο του ("Ο Εμφύλιος" Β' τόμος σελ. 11) γράφει τα εξής:

"Έτσι στα μέσα Ιουνίου 1948, απροσδόκητες συμβιβαστικές προτάσεις του αντιπροέδρου της κυβέρνησης της Αθήνας Ντίνου Τσαλδάρη, φθάσαν ως το ΚΚΕ. Οι προτάσεις αυτές φαίνονταν σαν απάντηση σε προηγούμενη διακήρυξη της κυβέρνησης των βουνών, που έγινε δια στόματος του Μάρκου στις 30 Μαΐου και που είχαν καθαρά προπαγανδιστικό χαρακτήρα εν όψει της επίθεσης του στρατού κατά του Γράμμου. Αλλ' η ηγεσία του ΚΚΕ απέρριψε την παρασκηνιακή προσφορά του Τσαλδάρη".

Ο Σόλων Γρηγοριάδης παρορμούμενος από το αντιαμερικανικό πάθος του (αν και κάλυψε ως δημοσιογράφος την αμερικανική επέμβαση στο Βιετνάμ!...) και από το μίσος του κατά της Δεξιάς, προσθέτει:

"Βέβαια ο Τσαλδάρης ενεργούσε παρασκηνακά και με άγνοια του πρωθυπουργού Σοφούλη και των Αμερικανών, οι οποίοι κατά πάσαν πιθανότητα θα αντιδρούσαν. Αλλ' αν ο Ζαχαριάδης δεν απέκρουε την πρόταση του αντιπροέδρου της κυβέρνησης - χάνοντας έτσι την έσχατη ευκαιρία ενός συμβιβασμού - θα διευρύνονταν το ρήγμα που είχε ανοιχθεί στο ηθικό μέτωπο του αντίπαλου κόσμου".

Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΜΑΡΚΟΣ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΕΙ

Αυτό όμως, το τελευταίο, αποτελεί προσωπικό συμπέρασμα του Σ. Γρηγοριάδη. Συμπέρασμα που αποκαλύπτει απλώς την ποιότητα και την μονομέρεια της κρίσεώς του. Διότι έρχεται ο ίδιος ο Μάρκος και δηλώνει ότι η πρόταση για συμβιβασμό όχι μόνον δεν έγινε πίσω από την πλάτη των Αμερικανών, αλλά εν γνώσει τους και με... Αμερικανό απεσταλμένο. Ένας εξέχων Αμερικανός δημοσιογράφος, ο Σάουρος Σουλτσμπέργκερ μάλλον, για το όνομα του οποίου δεν ήταν απολύτως βέβαιος ο Μάρκος όταν προέβαινε στην συνταρακτική του αποκάλυψη μετά τριάντα χρόνια, φτάνει στον Γράμμο μέσω Γιουγκοσλαβίας. Είναι σαφές ότι εκτελούσε και εντολές της αμερικανικής κυβερνήσεως. Και όχι μόνον αυτό. Μεσολαβούσαν κι οι Ρώσοι!.. Αλλά ας δούμε τι ακριβώς λέει ο Μάρκος. Μιλώντας στον Ν. Ι. Μέρτζο (σε μαγνητοφωνημένη συζήτηση) στην Γιουγκοσλαβία τον Ιούλιο του 1978 ο αρχιστράτηγος των ανταρτών είπε:

"Αλλά από δω και πέρα πια τα λάθη της καθοδήγησης, δηλαδή του Ζαχαριάδη, γίνονται φοβερά. Υπηρετούν τους Αγγλοαμερικανούς ανοικτά και την Δεξιά.

Ας πούμε τώρα για την περίπτωση, την άλλη του 1948. Την τελευταία ευκαιρία που χάθηκε. Αυτό ήταν πια μια τρέλα από τις πιο ακατανόητες.

— Το 1948 με την μεσολάβηση της Σοβιετικής Πρεσβείας και μέσω της Γιουγκοσλαβικής έρχεται ο Αμερικανός δημοσιογράφος Σουλτσμπέργκερ και κάνει πρόταση να συναντηθεί με τον Ζαχαριάδη, τον αρχηγό του ΚΚΕ. Ήρθε στον Γράμμο εκεί επάνω στις επιχειρήσεις. Στο στρατηγείο.

— Τον συνάντησες συ Καπετάνιε;

ΜΑΡΚΟΣ: - Πως, εγώ τον συνάντησα. Ο Ζαχαριάδης όμως κατηγορηματικά αρνιέται να τον συναντήσει. Όλες οι παρακλήσεις οι δικές μου και άλλων φίλων δεν εισακούονται. Και επιμένει ο Ζαχαριάδης να πάω εγώ σαν διοικητής του στρατού στην θέση του. Η άποψή μου είναι ότι αυτός ο άνθρωπος ο μεσολαβητής δεν έρχεται για μένα, εμένα με θεωρούσαν αρχισυμμοριτή, αλλά έρχεται για τον Ζαχαριάδη σαν αρχηγό ανεγνωρισμένου κόμματος.

— Που ήταν ο Ζαχαριάδης;

ΜΑΡΚΟΣ:- Εκεί κοντά στο στρατηγείο. Μαζί ήμασταν. Και όχι μονάχα δεν πάει αλλά μου θέτει έτσι το ζήτημα.

"Θα πας να τους πεις. Συζήτηση θ' αρχίσουμε όταν όλη η ελληνική κυβέρνηση, όλοι οι υπουργοί θα χαρακτηρισθούν σαν εγκληματίες, πολέμου".

Αυτό ήταν το πιο καταπληκτικό, δηλαδή να αξιώσεις να σου παραδοθεί η κυβέρνηση της Αθήνας που είχε στρατό και τους Αμερικανούς από πίσω που δίνανε με την σέσουλα ενώ εμείς σε σχέση μ'

αυτούς ήμασταν σε μια πρωτόγονη κατάσταση. Ο άνθρωπος όταν άκουσε αυτά χαμογέλασε και είπε: "Είναι κι αυτή μια άποψη". Και έφυγε! Έτσι σταματήσαμε αυτή την συζήτηση.

Ήταν μια ευκαιρία και είμαι βέβαιος ότι θα φθάναμε σε συμφωνία, εάν δεν υπήρχε αυτή η συμπεριφορά του Ζαχαριάδη. Η κυβέρνηση της Αθήνας έβλεπε ότι με τις μάχες που γινόταν στον Γράμμο και που ήταν αμφίρροπες, δεν έρχονταν εύκολα νίκη. Στο μεταξύ Στρατός και Κυβέρνηση έχαναν την πίστη τους με την δική μας αντίσταση που συναντούσαν. Δεν μπορούσαν να καταβάλουν το αντάρτικο κ.λ.π. Ο Τσαλδάρης που ήταν αντιπρόεδρος της κυβέρνησεως με βάση τις δικές μας πάντα προτάσεις γιατί ο ραδιοσταθμός μας επαναλάμβανε συνεχώς ότι εμείς κάνουμε τον πόλεμο αναγκαστικά και ζητάμε την ειρηνική λύση του προβλήματος, θα πήγαινε, σε συμφωνία δεδομένου ότι σαν Κόμμα (Λαϊκό) ήθελε αυτός να υποσκελίσει τους άλλους, τον Σοφούλη κ.λ.π. Αλλά και οι Αμερικανοί την περίοδο αυτή είχαν ζόρι και εσωτερικά ζητήματα. Ήταν παραμονές των εκλογών και βρίσκονταν πάλι ανάμεσα στα δύο κόμματα. Ο Αμερικανός δημοσιογράφος με το συγκρότημά του (τους "Times" της Ν. Υόρκης) εκπροσωπούσε το άλλο κόμμα το ρεπουμπλικανικό που δεν βρίσκονταν στην εξουσία. Ήθελε να εκμεταλλευθεί αυτή την λύση την ειρηνική του ελληνικού προβλήματος που ήταν παγκόσμιο ζήτημα τότε. Τα παραπέρα βέβαια είναι γνωστά. Σηκώθηκε και έφυγε ο άνθρωπος. Έγινε η μάχη του Γράμμου το καλοκαίρι του 1948 και οι δυνάμεις του αντιπάλου δεν μπόρεσαν να περάσουν. Αντισταθήκαμε πάρα πολύ σκληρά. Αλλά μας αποδεκάτισαν και τους αποδεκάτισαμε. Πέσανε χιλιάδες Έλληνες από τις δύο πλευρές εντελώς άδικα.

"Νίκη ο Γράμμος", είπε ο Ζαχαριάδης. Αλλά πύρρειος νίκη με τεράστιες θυσίες. Και βασικά αυτή αποφάσισε και παραπέρα την πορεία και την τύχη του δικού μας του κινήματος. Εδώ πια οξύνθηκαν οι σχέσεις μου με τον Ζαχαριάδη διότι ο Ζαχαριάδης επέμενε και ακολούθησε παραπέρα την ίδια τακτική η οποία οδήγησε πέρα για πέρα στην καταστροφή το 1949. Εξαντλούσε με την τακτική του, την τακτική του κατά μέτωπον πολέμου, τις σοβαρότερες δυνάμεις μας χωρίς να χει μια αντικατάσταση αυτών των απωλειών. Δηλαδή σε μια μάχη έχανε 100 ανθρώπους και στρατολογούσε ούτε 10".

Αυτά συνέβαιναν στις αρχές Ιουνίου 1948, πριν καταληφθεί από τον ελληνικό Στρατό ο Γράμμος και ανακαταληφθεί αργότερα από τους αντάρτες. Δεν είχε δοθεί ακόμη στην δημοσιότητα η απόφαση όλων των κομμουνιστικών κομμάτων της "Κομινφόρμ" που καταδίκαιζε τον Τίτο. Και δεν είχε ληφθεί η μυστική απόφαση της 4ης Ολομέλειας της Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. που, ένα μήνα αργότερα, τον Ιούλιο του 1948, υιοθετούσε απόλυτα τις θέσεις της "Κομινφόρμ" κατά του "προδότη" Τίτο, αλλά δεν ανακοίνωσε ακόμη την στροφή του ελληνικού κομμουνιστικού κινήματος.

Έτσι φωτίζεται από μιαν άλλη σκοπιά η καθαίρεση του Μάρκου, που επακολούθησε μετά λίγες βδομάδες, τον Αύγουστο. Τον έδιωξε ο Ζαχαριάδης για να μη δεχθεί την συμφιλίωση που πρότεινε ο πατριωτικός και ανιδιοτελής Ντίνος Τσαλδάρης;

Ο Μάρκος προβλέπει μετά την καθαίρεσή του με ακρίβεια όλα τα δεινά που επήλθαν εναντίον των ανταρτών το 1949!

Παρά τις πρόσκαιρες όσο και εντυπωσιακές νίκες τους στον Γράμμο και στο Βίτσι το καλοκαίρι του 1948, οι αντάρτες είναι παγιδευμένοι θανάσιμα. Τους αναμένει σίγουρη καταστροφή και εξανδραποδισμός, αν συνεχίσουν τον αγώνα τους. Διότι:

1ον.- Από τον Δεκέμβριο του 1947 το ίδιο το Κ.Κ.Ε. διαπιστώνει με αποφάσεις του ότι τα στρατιωτικά σχέδιά του ήταν αδύνατον πια να εκτελεσθούν. Τα ντοκουμέντα δημοσιεύθηκαν ήδη.

2ον.- Από τον Φεβρουάριο του 1948 έχει διαβιβασθεί η εντολή του Στάλιν για το "σβαρνούτ". Το ελληνικό αντάρτικο κίνημα πρέπει να αναδιπλωθεί, αποφαίνεται ο υπέρτατος και αδιαφιλονίκητος άρχοντας του κομμουνιστικού κόσμου. Ζαχαριάδης, Ιωαννίδης και Ρούσσοις ειδοποιούνται σχετικά από τον Τίτο.

3ον.- Από τον Μάρτιο του 1948 έχει αρχίσει η μεγάλη στροφή της Γιουγκοσλαβίας εναντίον του Στάλιν. Τον Ιούνιο του 1948 η ρήξη είναι δημόσια, διακηρυγμένη με την πολύκροτη απόφαση της "Κομινφόρμ". Το Κ.Κ.Ε. γνωρίζει πια ότι, αν καταγγείλει τον Τίτο στον οποίο κατά κυριώτατο λόγο στηρίζεται το αντάρτικο, η ανταρσία του θα βρεθεί κυκλωμένη και δίχως πηγές ανεφοδιασμού, παρά μόνον με τις δευτερεύουσες της Αλβανίας και, λιγότερο, της Βουλγαρίας. Παρά ταύτα το Κ.Κ.Ε. αποφασίζει, απάνω στην εξέλιξη της κρίσιμης μάχης στον Γράμμο, να καταδικάσει τον Τίτο... Αυτοκαταδικάζεται.

4ον.- Το πρόβλημα των εφεδρειών έχει καταστεί ασφυκτικό από τα μέσα κιόλας του 1947. Στην "πλατφόρμα" του προς το Πολιτικό Γραφείο τον Νοέμβριο του 1948 ο Μάρκος λέει ότι δεν υπάρχουν πλέον ελπίδες. Ήδη από το 1947 το αντάρτικο στελεχώνεται και ανανεώνει τις δυνάμεις του μόνον με βίαιη στρατολογία χωρικών. "Μόνον το 10% ήταν εθελοντές το 1947", λέει ο Μάρκος. Παρά ταύτα η ηγεσία του Κ.Κ.Ε. αποφασίζει να εφαρμόσει την τακτική τακτικού στρατού με άμυνα στον Γράμμο και στο Βίτσι (που είχε κοπή από την Γιουγκοσλαβία, χωρίς μετόπισθεν πια). Και ο Ζαχαριάδης απορρίπτει την συμφιλιωτική πρόταση του Τσαλδάρη πριν ακόμη οι αντάρτες του κυκλωθούν στρατηγικά.

ΚΑΘΑΙΡΕΙΤΑΙ Ο ΜΑΡΚΟΣ

Έτσι ο πόλεμος συνεχίστηκε αδυσώπητος. Ο Χάρος θέριζε το άνθος του ελληνισμού στα άγρια βουνά. Και οι αντάρτες δεκατίζονταν. Λέει ο Μάρκος:

"Χάναμε σε μια μάχη εκατό και στρατολογήσαμε ούτε δέκα".

Ο αρχιστράτηγος των ανταρτών, που είχε την άμεση αίσθηση του κινδύνου, προτείνει στον Ζαχαριάδη συμβιβασμό. Να δεχθούν τις προτάσεις του Τσαλδάρη που έφερε στον Γράμμο ο Αμερικανός δημοσιογράφος, με την μεσολάβηση μάλιστα της Σοβιετικής Πρεσβείας! Αλλιώς, το παιχνίδι είναι χαμένο. Αλλά ο Ζαχαριάδης παίζει το δικό του παιχνίδι. Και συνεχίζει να ρίχνει τις εκατόμβες των κομμουνιστών στην φωτιά.

Τότε ακριβώς ο Ζαχαριάδης καθαιρεί στις 15 Αυγούστου 1948 τον Μάρκο και τον διώχνει από την Ελλάδα. Η επίσημη εξήγηση αργότερα θα 'ναι πως "ο Μάρκος έπαθε κρίση και κατέρρευσε". Ήταν τρελός δηλαδή ο αρχιστράτηγος κατά την ώρα της μάχης!...

Οι κατοπινές εξελίξεις δεν δικαιώνουν, βέβαια, αυτήν την άποψη. Ο Μάρκος εξακολουθεί, μετά τριάντα τρία χρόνια, να τα 'χει τετρακόσια. Μάλλον εκείνα που υποστήριζε φαίνονταν "τρελά" στον

Ζαχαριάδη. Και υποστήριζε πως ο τακτικός πόλεμος ήταν χαμένος, πως οι αντάρτες δεν μπορούσαν να αναπληρώσουν τις απώλειές τους, πως έπρεπε να γίνει δεκτός ο συμβιβασμός και "έπειτα βλέπουμε".

Ήταν μια "αιρετική" θέση. Και ο Μάρκος οδηγήθηκε, θεωρητικά, στο ψυχιατρείο, που, πολύ αργότερα, θα αποδεικνύονταν μια πραγματικότητα στην Σοβιετική Ένωση. Οι διαφωνούντες εισάγονται στα ψυχιατρεία, όπως καταγγέλλει η Διεθνής Αμνηστία, ο πυρηνικός νομπελίστας Αντρέι Ζαχάρωφ και πολλοί άλλοι σοβιετικοί...

"Ο ΝΙΚΟΣ ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ ΗΘΕΛΕ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ"

Τώρα το έδαφος ήταν ανοικτό στον Ζαχαριάδη και σε ολόκληρη την ηγεσία που τον ακολουθούσε τότε τυφλά. Ανοικτό για την συντριβή των ανταρτών! Ο Μάρκος δεν διατηρεί κανένα ενδιαφέρον σήμερα για τον ρόλο του Ζαχαριάδη. Επεδίωκε, καταγγέλλει, την καταστροφή.

Στην μαγνητοφωνημένη συνέντευξή του προς τον "Ελληνικό Βορρά" (3.8.1978) ο Μάρκος λέει:

"Η δική μου προσωπική άποψη είναι ότι ήθελε αυτή την καταστροφή ο Ζαχαριάδης. Γιατί εγώ νομίζω ότι ο Ζαχαριάδης που ήταν τόσο έξυπνος, τόσο καπάτσος, ότι δεν είναι δυνατόν να μη καταλάβαινε ποια ήταν η παραπέρα πορεία μας. Είχαν σβήσει όλες τις δυνατότητες που είχαμε "να μας οδηγήσει στην νίκη" όπως έλεγε αυτός. Έλεγε π.χ. "το '49 θα είναι ο τάφος του νεοφασισμού", το "Βίτσι θα είναι αξεπέραστο". Πράγματα που ήταν αδύνατα, φουσκωμένα και εξωπραγματικά.

Από παλιότερα ήθελε ο Ζαχαριάδης να συγκεντρώσουμε όλες τις δυνάμεις μας στον Γράμμο και στο Βίτσι κι εκεί να μετρηθούμε.

— Μα αυτό επεδίωκε και ο στρατηγός Τσακαλώτος. Δεν κτένιζε από τον νότο την χώρα για να σας περιμαζέψει στον βορρά;

ΜΑΡΚΟΣ. Έλα ντε. Αυτό κι ο Ζαχαριάδης. Λες κι ήταν βαλτός. Στην αρχή συμβιβασθήκαμε κάπως. Είπαμε να πάρουμε δυνάμεις από την υπόλοιπη χώρα, αλλά να αφήσουμε παντού ισχυρές φρουρές. Γιατί, άμα χάναμε όλη την χώρα από που θα στρατολογήσαμε; Ο Γράμμος και τα χωριά μας γύρω στο Βίτσι είχαν εξαντληθεί. Χώρια που στο Βίτσι δεν γίνονταν αντίσταση. Το βουνό είναι ζωσμένο από αμαξωτούς δρόμους. Θα κουβαλούσαν κανόνια, τανκς όπως και κουβάλησαν και μας σύντριψαν. Εγώ έλειπα. Με είχαν καθαιρέσει. Στην ολομέλεια ούτε που μπόρεσα να απολογηθώ. "Στο τουφέκι ο Μάρκος", φωνάζανε οι ζαχαριαδικοί.

— Αν είχε γίνει ο συμβιβασμός του 1948, πάνω στις επιχειρείσεις του Γράμμου τι νομίζεις ότι θα κέρδιζε η Ελλάδα;

ΜΑΡΚΟΣ- Πρώτα απ' όλα τι θα κερδίζαμε εμείς σαν αριστερά. Η συμφωνία που θα γινόταν φυσικά θα προέβλεπε την νομιμοποίηση του κόμματος και του κινήματος γενικά, την κατάργηση των όρων της Βάρκιζας πρώτον, γενική αμνηστία δεύτερον και τρίτον να μη συμπεριλάβει τον όρο του αφοπλισμού των ανταρτών αλλά ο κάθε αντάρτης να πάρει το όπλο του και να φύγει στο σπίτι του. Θα δέχονταν αυτούς τους όρους. Μπορούσε όμως να γίνει και μία υποχώρηση και σ' αυτό το σημείο να μη πάρουν τα όπλα τους οι δικοί μας με συμφωνία, όπως έγινε με τον ΕΛΑΣ, αλλά κάπως να βρεθεί μια λύση για να μη περάσουν τα όπλα σ' άλλα χέρια και στο κάτω κάτω αυτά τα όπλα μπροστά στα σύγχρονα ήταν για να καταστραφούν. Λιανοτούφεκα. Πάντως υπήρχε αυτή η δυνατότητα. Και το κυριότερο είναι ότι δεν θα είχαμε εμείς αυτές τις μεγάλες απώλειες στο Γράμμο, αλλά και τις άλλες απώλειες που έγιναν και από τις δυο πλευρές στον άλλο χρόνο πια από τον Ιούλη του 48 και μέχρι τον Αύγουστο του 1949. Όλα αυτά θα ήταν προς όφελος της Ελλάδας. Δηλαδή δεν

ήταν μόνο η αριστερά που θα αποκαταστήονταν και θα μονιμοποιούνταν αλλά και η Ελλάδα γενικά θα κέρδιζε. Επιπλέον να το μεγαλύτερο κέρδος. Θα υπήρχε η συμφιλίωση θα είχε εξασθενήσει, ίσως ακόμη και εκλείψει αυτό το μίσος το οποίο έμεινε με την νίκη της μιας πλευράς και την υποταγή της άλλης. Αυτού ακριβώς του γεγονότος έγινε εκμετάλλευση όπως ήταν φυσικό. Φυλακισμένοι έμειναν δεκάδες χιλιάδες. Συνεχίσθηκαν οι τρομοκρατικές εκτελέσεις και μέχρι το 1960, οπότε σταμάτησαν αυτές. Όλα αυτά θα είχαν αποφευχθεί με μια συμφωνία έστω και αν ακόμα δεν είχαν εξασφαλισθεί ορισμένοι από τους όρους που λέγω. Αρκετά θα ήταν μια γενική αμνηστία και νομιμοποίηση του κινήματος. Οπότε για μια άλλη νέα παράβαση αυτών των συμφωνιών θα ήταν, μπροστά στο έθνος, υπό κατηγορία εκείνοι που παραβιάζουν αυτή την συμφωνία. Πάλι είχαμε πάρα πολλά να κερδίσουμε και σαν αριστερά, σαν παράταξη και σαν Ελλάδα. Δυστυχώς, δεν έγινε αυτό το πράγμα ακριβώς γιατί το σαμπόταρε ο Ζαχαριάδης. Συνειδητά την σαμπόταρε ο Ζαχαριάδης".

Αυτές ήταν οι ιδέες του Μάρκου Βαφειάδη για το αντάρτικο -όχι βέβαια τόσο ολοκληρωμένες όσο τις λέει το 1978 - αλλά πάντως ξεκάθαρες έκτοτε, όπως φαίνονται στα ντοκουμέντα της εποχής. Και οι ιδέες εκείνες, που ήσαν σωτήριες για τους αντάρτες -άσχετα από τα άλλα λάθη του Μάρκου - τίθενται στο πυρ το εξώτερον και θεωρούνται αποτέλεσμα της "τρέλας" του αρχιστράτηγου.

Η "ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ" ΤΟΥ ΜΑΡΚΟΥ

Όταν στις 15 Νοεμβρίου του 1948 ο Μάρκος επανήλθε από την Μόσχα στο Γράμμο για να λογοδοτήσει στο Πολιτικό Γραφείο το οποίο και τυπικά τον καθαίρεσε τότε, υπέβαλε τις απόψεις του εγγράφως σε μια επιστολή, που είναι γνωστή με την κομμουνιστική ορολογία ως "πλατφόρμα"-βάση των θεμελιωδών ιδεών του. Σ' αυτήν την "πλατφόρμα", που βρίσκεται στα αρχεία του Κ.Κ.Ε. και έχει δημοσιευθεί ο Μάρκος τονίζει:

"Συνεπώς τα δυο βασικά προβλήματα, δηλαδή η συγκρότηση των στρατηγικών εφεδρειών και η ενέργεια επιθέσεων κατά αστικών κέντρων, κατάληψη και κράτημά τους δεν μπορούσαν να πραγματοποιηθούν. Τον Οκτώβρη η επίθεσή μας κατά του Μετσόβου απότυχε. Όταν ύστερα από ένα μήνα μπήκε στο Π.Γ. ζήτημα να επιτεθούμε κατά της Κόνιτσας (23 Δεκεμβρίου 1947), εκφράστηκα ότι δεν θα μπορέσουμε να καταλάβουμε την πόλη με κατά μέτωπο επίθεση, ότι βιαζόμαστε γιατί ούτε τα υλικά μέσα που είχαμε είναι ικανά για τέτοια ενέργεια, ότι ο εχθρός έχει την δυνατότητα μετακίνησης πολλαπλάσιων δυνάμεων και ασύγκριτα μεγαλύτερα μέσα. Μα οι σύντροφοι επέμεναν διαρκώς στο χτύπημα των πόλεων".

Και ο Μάρκος, υπογραμμίζοντας την κρισιμότητα που έχουν για το αντάρτικο οι εφεδρείες, συνεχίζει:

"Το Νοέμβρη 1947, μόλις είχε έρθει ο Ζαχαριάδης στο βουνό, το Π.Γ. συζήτησε αυτό το ζήτημα.

"Υποστήριξα ότι είναι ασύμφορο να αδυνατίσουμε αυτή τη στιγμή τα αρχηγεία παίρνοντας για εφεδρεία μας μέρος από τις δυνάμεις που διαθέτουν. Γιατί αυτό το αδυνάτισμα θα είχε για συνέπεια και το αδυνάτισμα της δράσης τους, κατά συνέπεια και μικρότερη στρατολογία. Πρέπει να σημειωθεί ότι ακόμα από τα μέσα, του 1947 η στρατολογία στο Δ.Σ.Ε. είχε πάρει σχεδόν ολότελο βίαιο χαρακτήρα. Η εθελοντική κατάταξη δεν έφθανε ούτε τα 10%. Για να μπορείς να κάνεις στρατολογία επιβάλλονταν όχι συγκέντρωση αλλά άπλωμα των δυνάμεων διείσδυσης σε χώρους που υπήρχε στρατεύσιμο υλικό. Συνεπώς η πορεία στη συγκρότηση της εφεδρείας μας έπρεπε να ήταν ανάλογη. Να παρθούν για εφεδρεία όχι από τα υπάρχοντα τμήματα αλλά με την αύξηση της δύναμης που θα γινόταν στα αρχηγεία. Επικράτησε όμως η άλλη θέση για άμεση συγκρότηση τμημάτων και αποφασίσθηκε μέχρι τον Μάρτη να φτάσει η εφεδρική αυτή δύναμη τους 14.000 άντρες. Αυτή η απόφαση δεν πραγματοποιήθηκε. Μέχρι τον Ιούνιο η συνολική δύναμη των εφεδρικών μονάδων ήταν 4.500. Πρέπει να πω ότι για το ζήτημα αυτό αναγκάσθηκα να μη μιλήσω

περισσότερο γιατί ο Ζαχαριάδης αντί άλλο επιχείρημα είπε:

"Ο Μάρκος ξέρει να πολεμάει και αντιμετωπίζει από άποψη ταχτικής καλά τα ζητήματα. Αλλά δεν καταλαβαίνει, δεν μπορεί να συλλάβει, τα στρατηγικά προβλήματα, όπως είναι το ζήτημα της εφεδρείας".

Θα μπορούσε να πει κανείς πως όλα όσα παραπάνω αναφέρει ο Μάρκος αφορούν στο παρελθόν και δεν είχαν μεγάλη σχέση με το παρόν τον Νοέμβριο του 1948. Είχαν όμως. Διότι αυτές τις απόψεις τις υποστήριζε ο Μάρκος ανέκαθεν και δεν εισακούονταν. Και διότι κυρίως θέτει το ζήτημα των εφεδρειών, που δεν υπάρχουν και που έχουν στερέψει ακόμη και με βίαιη στρατολογία πια. Αυτό είναι ένα ζήτημα που αφορά το παρόν και το μέλλον.

ΠΡΟΒΛΕΠΕΙ ΤΗΝ ΣΥΜΦΟΡΑ

Αλλά ο Μάρκος προχωράει και σε εκτίμηση του άμεσου μέλλοντος. Πρόκειται, εδώ για μια συντριπτική μαρτυρία επειδή δεν έρχεται να προστεθεί εκ των υστέρων αλλά είχε διατυπωθεί, ως πρόβλεψη, εκ των προτέρων. Λέει, παρακάτω στην "πλατφόρμα" του ο Μάρκος ότι:

1ον. - Η σταθερότητα που έχει επιτευχθεί στον Γράμμο το 1948 είναι επισφαλής γιατί, ενώ αυξάνει η δύναμη του αντιπάλου, μειώνεται η δύναμη των ανταρτών.

2ον. - Είναι αδύνατο να στρατολογηθούν τόσες δυνάμεις όσες προβλέπει η απόφαση της 4ης Ολομέλειας που ελήφθη τρεις μήνες νωρίτερα, στα τέλη Ιουλίου 1948 και, συνεπώς, τα σχέδια θα ανατραπούν πάλι.

3ον. - Είναι "αδύνατο να ανατραπεί ο μοναρχοφασισμός στο άμεσο μέλλον".

4ον. - Είναι αδύνατο να συνδυασθεί ο ένοπλος αγώνας στα βουνά με επαναστατικές ενέργειες μέσα στις πόλεις, όπως εξέγερση ή έστω απεργίες των εργατών.

5ον. - Είναι αδύνατο ο "Δημοκρατικός Στρατός" να εκπορθήσει και πολύ λιγότερο να κρατήσει πόλεις.

6ον. - Είναι αδύνατο να νικήσουν οι αντάρτες με τις δικές τους δυνάμεις, εκτός αν πάρουν αποφασιστική βοήθεια από το εξωτερικό από τις φιλικές χώρες.

7ον. - Είναι απίθανο να δοθεί από τις κομμουνιστικές χώρες αυτή η απαραίτητη μαζική στρατιωτική βοήθεια.

ΤΟ ΦΟΒΕΡΟ ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΟ

Το κείμενο του Μάρκου, όπως υπεβλήθη στις 15 Νοεμβρίου 1948 στο Πολιτικό Γραφείο του Κ.Κ.Ε. στον Γράμμο, είναι πραγματικά εκπληκτικό. Προβλέπει πλέον με μαθηματική ακρίβεια όλα όσα πρόκειται να συμβούν και όντως συνέβησαν - σε βάρος των ανταρτών. Ιδού το σχετικό απόσπασμα:

"Το λαϊκοδημοκρατικό κίνημα που εκφράζεται σήμερα σχεδόν ολοκληρωτικά με τον ένοπλο αγώνα, πέτυχε επίσης μια σχετική σταθεροποίηση που οφείλεται στην πετυχημένη άμυνα του Γράμμου, στην έντονη δράση που ανέπτυξε ο Δ.Σ.Ε. στις άλλες περιοχές, στο δίκαιο του αγώνα που κάνει, στην πίστη και αυτοθυσία που διακρίνει τα στελέχη και τα μέλη του κόμματος. Στην ανικανότητα του μοναρχοφασισμού να λύσει τα οικονομικά και πολιτικά προβλήματα του ελληνικού λαού που,

παρά την τρομοκρατική καταπίεση, παραμένει πιστός στα ιδανικά του αντιφασισμού και της ανεξάρτητης Ελλάδας. Μα αυτή η σταθερότητα, λόγω των συνθηκών που υπάρχουν στη χώρα, είναι δυσανάλογη σε σχέση με εκείνη που πέτυχε ο μοναρχοφασισμός και δεν περιέχει δυνατότητες ανατροπής του μοναρχοφασισμού στο άμεσο μέλλον. Σήμερα ο Δ.Σ.Ε. έχει 25 περίπου χιλιάδες μαχητές που αντιπαρατάσσονται στις 300 περίπου χιλιάδες συνολικής ένοπλης δύναμης, που διαθέτει ο μοναρχοφασισμός. Για να μπορεί ο Δ.Σ.Ε. να ενεργήσει επιθετικά για την απελευθέρωση σοβαρών περιοχών σαν στήριγμα για ολοκληρωτική ανατροπή του μοναρχοφασισμού, πρέπει τους μήνες Οκτώβρη - Νοέμβρη - Δεκέμβρη - Γενάρη - Φλεβάρη - Μάρτη να φτάσει τον αριθμό των 65 - 70 χιλιάδων ανδρών. Αν πάρουμε σα βάση το διάστημα που μεσολάβησε από την 3η μέχρι την 4η ολομέλεια, θα δούμε πως με καλύτερες συνθήκες που είχαμε από άποψη υποκειμενικού παράγοντα κατορθώσαμε να στρατολογήσουμε μόνο 15 χιλιάδες, περίπου, σε ένα χρόνο. Συνεπώς είναι αδύνατο να φτάσουμε σε μια στρατολογική επίδοση τέτοια που απορρέει απ' τις αποφάσεις της 4ης ολομέλειας. Εδώ δεν παίρνω υπόψη μου ούτε τον παράγοντα μιας πιο έντονης αμερικάνικης επέμβασης, ούτε την αύξηση των 70.000 στρατού που ζητάει ο μοναρχοφασισμός από τους Αμερικάνους. Εξάλλου, όπως σήμερα είναι η κατάσταση των οργανώσεών μας στις πόλεις, δεν μπορεί κανείς να περιμένει έναν αποφασιστικό συνδυασμό της επιθετικής προσπάθειας του Δ.Σ.Ε. Έχει τη δυνατότητα να χτυπήσει τις πόρτες των πόλεων με σοβαρές επιθετικές του ενέργειες για δημιουργία τέτοιων συνθηκών; Από το συσχετισμό των δυνάμεων, μέσων και δυνατοτήτων προκύπτει το συμπέρασμα ότι δε μπορεί ο Δ.Σ.Ε. να ανατρέψει ένοπλα τον μοναρχοφασισμό με δικές του δυνάμεις στο άμεσο μέλλον, αλλά με άμεση στρατιωτική βοήθεια που θα προέλθει από την αναγνώριση της Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης από τις φιλικές χώρες. Όμως αυτή δεν φαίνεται πιθανή γιατί ο Δ.Σ.Ε. δεν μπόρεσε να δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες και η διεθνής κατάσταση δεν φαίνεται να επιτρέπει τέτοια ενέργεια, τουλάχιστον αυτή τη στιγμή".

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΓΙΑ ΣΥΜΒΙΒΑΣΜΟ

Για να αξιολογήσει κανείς το θάρρος του Μάρκου δεν είναι αρκετό το γεγονός ότι ουσιαστικά ήταν καθαιρεμένος από τις 15 Αυγούστου 1948 όταν υπέβαλλε αυτήν την "πλατφόρμα" με τις συντριπτικές του προβλέψεις. Πρέπει να εκτίμηση και το κλίμα της μισαλλοδοξίας που επικρατούσε στις τάξεις του Κ.Κ.Ε. Καθένας που διαφωνούσε εξετρελείτο σαν το σκυλί. Ήδη μέσα στην συνεδρίαση ακούγονταν φωνές "Ο Μάρκος στο τουφέκι" και τον είχαν βγάλει κιόλας τρελό. Παρά ταύτα τολμά. Και, προτείνοντας την λύση, διστάζει να επιμείνει στον συμβιβασμό. Γιατί τότε θα 'χάνε σίγουρα το κεφάλι του. Αλλά την αναφέρει:

Λέει ότι υπάρχουν δυο δρόμοι.

"Α. Η δημοκρατική συνεννόηση που ζητάει το κόμμα μας για ειρηνική λύση του ελληνικού προβλήματος. Αλλά τέτοια πιθανότητα δεν υπάρχει σήμερα".

Γιατί δεν υπάρχει τέτοια πιθανότητα; Και ποιος φταίει;

Ο Μάρκος το ξεύρει πολύ καλά. Διότι ο Ζαχαριάδης μόλις πριν τέσσερις - πέντε μήνες είχε απορρίψει τις προτάσεις του Τσαλδάρη που είχε μεταφέρει μυστικά στον Γράμμο ο Αμερικανός δημοσιογράφος. Ο Μάρκος είχε προτείνει την αποδοχή τους. Γι' αυτό δεν λέει ποιος φταίει. Θα τον τουφέκιζε αμέσως ο φταίχτης κι οι συνεργάτες του. Αλλά είναι χαρακτηριστικό πως ο Μάρκος αποφεύγει εντυπωσιακά να πει έστω και μια λέξη "ενάντια στον μοναρχοφασισμό" στο σημείο αυτό. Δεν τον κατηγορεί για την αποτυχία του ειρηνικού συμβιβασμού. Και η σιωπή του γίνεται γοερή πια. Έτσι ο Μάρκος αναγκάζεται, με την κάννη στον κρόταφο, να πει πως δεν απομένει παρά η συνέχιση του ένοπλου αγώνα. Και εδώ όμως διαφωνεί ρητά. Φωνάζει πως πρέπει να γίνει παρτιζάνικος πόλεμος και να εγκαταλειφθεί η τακτική του τακτικού στρατού την οποία εφαρμόζει κιόλας ο Ζαχαριάδης.

ΟΙ ΦΟΒΕΡΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

Ο τακτικός στρατός σημαίνει, λέει ο Μάρκος, "κόλλημα σε ορισμένες θέσεις με πνεύμα άμυνας" που θα επιφέρει "όλες τις συνέπειες". Δηλαδή την συμφορά των κομμουνιστών.

Καταλήγει στο γράμμα του ο καθαιρεμένος αρχιστράτηγος:

"Η διατήρηση των σχηματισμών του ταχτικού στρατού που δημιουργήσαμε με σκοπό να ανατρέψουμε τον μοναρχοφασισμό, όπως καθόριζαν οι αποφάσεις μας, θα μας κρατήσουν, θέλουμε είτε όχι, στο πνεύμα της άμυνας και κόλλημα σε ορισμένες θέσεις που θα εμποδίσουν την έντονη παρτιζάνικη δράση με όλες τις συνέπειες. Από την άποψη αυτή ήταν βιαστική η ονομασία των αρχηγείων σε μεραρχίες. Διατηρώντας ελάχιστα τμήματα με βαρύ εξοπλισμό (μέχρι πυροβολικό που διαθέτουμε), όλα τα υπόλοιπα τμήματά μας πρέπει να απαλλαχθούν από περιττά βάρη που έχουν, να είναι ευκίνητα με ελαφρό οπλισμό και να δίνουν μάχες με τον εχθρό εκεί που προσφέρεται σε μας και όχι εκεί που θέλει ο εχθρός. Και δεύτερον να οργανωθούν περισσότερα τμήματα σαμποτέρ και ελεύθερων σκοπευτών".

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΠΕΤΡΩΦ

Ο Μάρκος μόλις είχε επιστρέψει από την Μόσχα όπου είχε εκδιωχθεί "για θεραπεία". Ένας τρελός δεν προβαίνει σε τέτοια εκπληκτική στρατιωτική ανάλυση της καταστάσεως. Ούτε προφητεύει το μέλλον. Ούτε επαληθεύεται από τα γεγονότα.

Είχε μεταφέρει και απόψεις των σοβιετικών ο Μάρκος;

Το βέβαιον είναι ότι αντίγραφο της "πλατφόρμας" του έχει κίολας κοινοποιήσει στην Κ.Ε. του ΚΚΣΕ στην Μόσχα. Ο Γούσιας πιστεύει ότι οι απόψεις του Μάρκου έχουν υπαγορευθεί κατ' ευθείαν από τους σοβιετικούς. Στο βιβλίο του (α' τόμος σελ. 456) γράφει τα εξής:

"Μπαίνει ερώτημα, γιατί ο Μ. Βαφειάδης που μέχρι να φύγει, δήθεν άρρωστος για τη Μόσχα κι ύστερα απ' τις τέτοιες ψυχοπαθολογικές εκδηλώσεις του, μετά από τρεις μήνες που γύρισε απ' τη Μόσχα ήρθε με απόψεις; Μάλιστα ενώ στη συνεδρίαση μας απασχόλησε με τις αηδίες του γύρω από τις αντιζηλίες του, λέξη δεν μας είπε για διαφωνίες. Μόνο ύστερα από πρόκληση που του έγινε, πέταξε το σημείωμα με τις απόψεις του. Αυτό δείχνει καθαρά ότι οι απόψεις που παρουσίασε δεν ήταν δικές του, του τις υπαγόρευσε ο Πετρώφ, υπάλληλος στο τμήμα εξωτερικών του ΚΚΣΕ."

Ο Πετρώφ δεν είναι τυχαίος "υπάλληλος". Είναι το άλλο χέρι του Στάλιν. Είναι ο ίδιος άνθρωπος που στις αρχές 1946 είχε συστήσει στον Δ. Παρτσαλίδη στην Μόσχα " να πάρει μέρος στις εκλογές το Κ.Κ.Ε."

Αλλά πως συμβαίνει να χει αλλάξει "γραμμή" ο Στάλιν και, όπως θα δούμε παρακάτω, να συνιστά από την μια μεριά κατά μέτωπο πόλεμο κι από την άλλη μεριά να υπαγορεύει, δια του Πετρώφ, αντίθετη "γραμμή";

Ο λόγος είναι ταυτόσημος με εκείνον του 1946. Το ΚΚΣΕ ως κόμμα κρατάει πάντα μια "πισινή" δια του Πετρώφ. Γνωρίζει ότι ο Μάρκος είναι κίολας καταδικασμένος και καθαιρεμένος. Αποκλείεται να υπερισχύσει έναντι του Ζαχαριάδη, που ελέγχει πλήρως το κόμμα. Συμφωνούν, λοιπόν, οι σοβιετικοί με τον Μάρκο, εγκρίνουν σιωπηλά τις εισηγήσεις του για τον παρτιζάνικο πόλεμο και την βεβαιότητα ότι ο αγώνας αποκλείεται να ευοδωθεί και κρατούν στα αρχεία τους την "πλατφόρμα" του Μάρκου για "πισινή". Αργότερα, ο Στάλιν θα την επικαλεσθεί:

— Γιατί δεν κάνατε αντάρτικο πόλεμο; Γιατί κάνατε τακτικό στρατό; Τι τα θέλατε τα κανόνια; -Θα πει στον εμβρόντητο Ζαχαριάδη ο Στάλιν μέσ' στο Κρεμλίνο τον Γενάρη του 1950, καθώς αποκαλύπτει ο Εμβέρ Χότζα που ήταν παρών και κατηγορούσε.

Πάντως οι σοβιετικοί καλύπτουν τον Μάρκο σ' εκείνη την κρίσιμη αναμέτρηση. Τριάντα χρόνια αργότερα ο Μάρκος θα πει στον "Ελληνικό Βορρά":

"Η αλήθεια είναι πως η σοβιετική ηγεσία είπε στον Ζαχαριάδη και στους δικούς του. "Μη τον πειράζετε. Τον καθαιρέσατε. Αφήστε τον τώρα να ζήσει".

Και έτσι έζησε ο Μάρκος. Οι σοβιετικοί θα του σώσουν εκείνη την ώρα το κεφάλι. Γύρω από τον Μάρκο όμως πέφτουν βροχή τα κεφάλια των καπετάνιων που θεωρούνται φίλοι του. Το κόμμα τρώει πάλι τα παιδιά του. Τα τρώει την στιγμή ακριβώς που τα χρειάζεται περισσότερο παρά ποτέ!...

Το Κ.Κ.Ε τουφεκίζει τον καπετάν Γιαννούλη στον Γράμμο και τον Τσουκόπουλο στον Μωρηά αφού καθαιρεί τον Μάρκο

Δεν ήταν πιθανόν τυχαίο και πάντως αποδεικνύεται μοιραίο για την ιστορική συνείδηση ότι ο Μάρκος υπέβαλε όλες τις εκτιμήσεις, προβλέψεις και προτάσεις του εγγράφως στο Πολιτικό Γραφείο του Κ.Κ.Ε κατά την αποφασιστική συνεδρίαση της 15ης Νοεμβρίου 1948.

Έτσι κανείς πλέον δεν μπορεί να τον διαψεύσει, να παραποιήσει ή να "ξεχάσει" τις θέσεις του Μάρκου που αποδεικνύονται προφητικές. Υπάρχει το ντοκουμέντο. Και κανείς δεν το αρνείται. Αλλά η ύπαρξή του τότε δρα σαν πανούκλα. Όσοι έχουν αγγίξει τις ιδέες του Μάρκου πρέπει να πεθάνουν. Κι αυτοί είναι οι φίλοι του μέσα στην ιεραρχία του αντάρτικου στρατού.

Μιλώντας στον γράφοντα το 1978 ο Μάρκος και αναφερόμενος σε εκείνη την εποχή είπε:

"Τουφέκισαν τότε τον Γιαννούλη και αρκετούς άλλους. Ήταν οι φίλοι μου. Σκληροί αγωνιστές και συνειδητοί κομμουνιστές Αλλά το μεγάλο μακελειό έγινε έπειτα, όταν με καθαίρεσαν. Είπαν ψέματα στους μαχητές. Τάχα "είναι άρρωστος ο Μάρκος" κ.λ.π. Εγώ έφυγα. Κατέληξα στην Ρωσία. Αλλά ο πόλεμος συνεχίστηκε άγριος. Ο Ζαχαριάδης παράτησε τον παρτιζάνικο πόλεμο και έριχνε όλες τις επίλεκτες δυνάμεις μας σε μάχες κατά παράταξη. Βορά, πραγματική, στα κανόνια του αντιπάλου, στον Στρατό. Ήταν φοβερό. Άσκοπη αιματοχυσία στην Νάουσα, στην Φλώρινα, αλλού".

Ο θρυλικός καπετάν - Γιαννούλης τουφεκίσθηκε στην Κρυσταλλοπηγή περί τις 20 Αυγούστου 1948, λίγες μέρες ακριβώς μετά την αναχώρηση του Μάρκου από το Γενικό Αρχηγείο για την Ρωσία.

Ο ΑΝΘΥΠΟΛΟΧΑΓΟΣ ΤΗΣ Δ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Ήταν παλικάρι, έφεδρος ανθυπολοχαγός του ελληνικού Στρατού, είχε πολεμήσει κατά το έπος του 1940 στην Β. Ήπειρο στο 3ο Σύνταγμα Χαλκίδος και κατάγονταν από λαμπρή πατριωτική οικογένεια τού Επταχωρίου. Ο εκ μητρός πάππος του ήταν Μακεδονομάχος και γι' αυτό η οικογένεια Γιαννούλη είχε στενό σύνδεσμο με την οικογένεια Δραγούμη. Εκεί, στο γραφείο του Φιλίππου Δραγούμη, που πάντοτε στελεχώνονταν από σκληροτράχηλους Μακεδόνες πατριώτες, δούλεψε ο Γιώργος Γιαννούλης όταν πριν από τον πόλεμο σπούδαζε φοιτητής Νομικά. Είχε φτάσει στο πτυχίο, έδωσε μάλιστα και εξετάσεις στα περισσότερα μαθήματα, αλλά στρατεύθηκε.

Εξεπαιδεύθη στην Σχολή Εφέδρων Αξιωματικών στην Σύρο και, όταν ορκίσθηκε ανθυπολοχαγός, ο διοικητής του συνταγματάρχης Σπηλιωτόπουλος τον κράτησε ως εκπαιδευτή. Τόσο καλός ήταν. Με την έκρηξη του ελληνοϊταλικού πολέμου φεύγει στο Μέτωπο από όπου γύρισε μετά την κατάρρευση την Άνοιξη του 1941.

Διορίσθηκε τότε, μαζί με άλλους αξιωματικούς, στον επισιτισμό στο Νεστόρι. Από κει βγήκε γρήγορα στο βουνό με τον ΕΛΑΣ κι έγινε καπετάνιος, αλλά δεν συμφωνούσε ποτέ με την κομμουνιστική γραμμή και ιδίως με την προσπάθεια για τον εκσλαβισμό της Μακεδονίας.

Το 1943 οι κομμουνιστές συνέλαβαν πολλά στελέχη και αξιωματικούς του ΕΛΑΣ, που, ως πατριώτες Μακεδόνες διαφωνούσαν με την τακτική απέναντι στους Σλάβους, και τους εξετέλεσαν. Έγιναν δυο μαζικές εκτελέσεις. Μια στην Βουχωρίνα και μια στο Μελάνθιο όπου τουφεκίσθηκαν ο Μαντόπουλος, ο Ζήσης και άλλοι.

Από τις ανακρίσεις προέκυψε ότι στην κίνηση των πατριωτικών αξιωματικών του ΕΛΑΣ ήταν αναμεμιγμένος και ο Γιαννούλης που εκλήθη να παρουσιασθεί αλλά δεν πήγε. Κρύφτηκε από ένα παιδικό φίλο του, γιατρό τώρα στη Θεσσαλονίκη, στα καλύβια έξω από την Χρυσουγή. Ο φίλος του

κατέβηκε στο Νεστόρι, βρήκε τον καπετάν Σκοτίδα (Νικ. Θεοχαρόπουλο) με τον οποίο ήσαν συμμαθητές στο Τσοτύλι και τον παρακάλεσε να "μη πειράξουν τον Γιώργο".

Ο Σκοτίδας πράγματι κάλυψε τον Γιαννούλη, που, μόλις παρουσιάστηκε στο Ροδοχώρι, συνελήφθη και πέρασε από ανταρτοδικείο στο Νεστόρι αρχές καλοκαιριού του 1943. Ο Σκοτίδας, που ήταν αρχηγός της περιοχής Γράμμου τον γλίτωσε πράγματι, αλλά τον υποχρέωσε να υπογράψει "πρωτόκολλο τιμής" που θα τον ακολουθούσε πάντα.

ΑΠΟ ΤΟ ΜΠΟΥΛΚΕΣ ΣΤΟΝ ΓΡΑΜΜΟ

Ο Γιαννούλης κράτησε το λόγο του. Επέστρεψε στον Γράμμο και ανέλαβε την διοίκηση τάγματος του ΕΛΑΣ. Μετά τα Δεκεμβριανά και την Συμφωνία της Βάρκιζας, έφυγε στο Μπούλκες στην Γιουγκοσλαβία, βορειώς του Βελιγραδίου, όπου συνέχισε την εκπαίδευσή του και, μόλις ξεκίνησε το δεύτερο ανάρτικο, την άνοιξη του 1946 μπήκε στην Ελλάδα και σήκωσε την σημαία της ανταρσίας στον Γράμμο.

Περιγράφοντας κατά επικό τρόπο την έκρηξη της ανταρσίας ο Σ. Γρηγοριάδης ("Ο Εμφύλιος" Α' τόμος σελ. 75) αναφέρει τα ακόλουθα για τον Γιαννούλη:

" Την επιστροφή του Βασιλιά Γεωργίου τον Σεπτέμβριο του 1946, οι αντάρτες την χαιρέτησαν με νέο ξέσπασμα της δράσης τους. Εκείνος ο μήνας υπήρξε σταθμός για την ένοπλη δράση των ανταρτών. Σε τέσσερις επιθέσεις κατά της χωροφυλακής, σκοτώθηκαν μαχόμενοι 50 χωροφύλακες, ένας ταγματάρχης και ένας ανθυπασπιστής.

" Ταυτόχρονα ένα ισχυρό ανάρτικο συγκρότημα με διοικητή τον Γ. Γιαννούλη εισέβαλε στο Γράμμο και τον κατέλαβε, διαλύοντας τα φυλάκια της χωροφυλακής. Τελικά ενήργησε επίθεση κατά της Αετομηλίτσας (Ντέντσικο) όπου είχε συγκεντρωθεί η δύναμη που εναπόμενε με επικεφαλής τον διοικητή της ανθυπασπιστή Κούρκουλο.

"Το χωριό αλώθηκε, οι περισσότεροι χωροφύλακες μαζί με τον Κούρκουλο σκοτώθηκαν και η λεία των ανταρτών σε όπλα και άλλα στρατιωτικά εφόδια ανήλθε σε 56 φορτώματα. Η κατάληψη του τραχύτατου αυτού βουνού είχε ιδιαίτερη σημασία, γιατί σύντομα αποτέλεσε την σταθερή βάση της ανταρτοκρατούμενης περιοχής. Ήταν το "κράτος του Γράμμου".

"Δεν άργησαν οι επιθέσεις να επεκταθούν στις πόλεις. Στις 21 Σεπτεμβρίου καταλήφθηκε η Δεσκάτη, που την υπερασπιζονταν λόχος στρατού και 45 άνδρες της Χωροφυλακής. Επί 24 ώρες την κατείχαν οι αντάρτες, που βρήκαν μια τεράστια λεία: Μια σημαντική αποθήκη όπλων και ιματισμού. Η Δεσκάτη βρίσκεται στα Χάσια και εκεί πάνω είχε σχηματισθεί μια άλλη νησίδα ανταρτοκρατούμενου εδάφους"

Ο προστάτης του Γιαννούλη στην Σχολή Εφέδρων Αξιωματικών της Σύρου, ο στρατηγός Σπηλιωτόπουλος, είχε γίνει Αρχηγός ΓΕΣ και έστειλε μυστικά μηνύματα στον αντίπαλό του τώρα ανάρτη του Γράμμου να επιστρέψει και να καταθέσει τα όπλα. Το ίδιο κι ένας άλλος προστάτης του στην Αθήνα, ο Φίλιππος Δραγούμης. Ο Νταλίπης επίσης, βουλευτής Καστοριάς και πολεμιστής. Αλλά ο Γιαννούλης είχε πάρει τον δρόμο του και κρατούσε τον λόγο του που είχε δώσει στον καπετάν Σκοτίδα.

Το 1948 ήταν διοικητής ταξιαρχίας ανταρτών στον Γράμμο. Γνώριζε το βουνό, στους πρόποδες του οποίου είχε γεννηθεί και μεγαλώσει, σαν το σπίτι του. Και ασκούσε σημαντική επιρροή στην περιοχή, η οποία δεν αμφισβητούσε τα πατριωτικά του αισθήματα. Αυτός ακριβώς ο πατριωτισμός του τον έφαγε.

Ο ΓΙΑΝΝΟΥΛΗΣ ΣΤΟ ΤΟΥΦΕΚΙ

Στις 18 Αυγούστου 1948 συλλαμβάνεται, περνάει από έκτακτο ανταρτοδικείο και εκτελείται. Κατηγορείται ότι έχασε μια μάχη. Τα αίτια όμως είναι άλλα.

Ο Γούσιας, που διαδέχθηκε τον Μάρκο Βαφειάδη στην ανωτάτη διοίκηση των ανταρτών - αλλά με πολύ πιο περιορισμένες εξουσίες - γράφει στο βιβλίο του (β' τόμος σελ 273) τα εξής:

"Ο Βαφειάδης με τους κράχτες του διαδίδουν στον κόσμο τερατώδικες συκοφαντίες σαν την παρακάτω: "ότι για να κρύψουμε τα λάθη μας, τα φορτώναμε σε άλλους και μετά τους τουφεκίζαμε". Πάνω σ' αυτό έγραφα. "Ο Βαφειάδης ανακηρύσσει σε ήρωα τον Γιαννούλη και διαδίδει ότι τον σκότωσε ο Γούσιας. Είναι κάτι το εξοργιστικό για το θράσος του Βαφειάδη και την έλλειψη στοιχειώδους ανδρισμού. Ο Γιαννούλης τουφεκίστηκε με διαταγή του Μ. Βαφειάδη, χωρίς ο Γούσιας να ξέρει και νάχει ανάμιξη".

Όταν ο Γούσιας μεταχειρίζεται παραπάνω το ρήμα "γράφω" εννοεί ότι τα έγραψε προς την 7η Ολομέλεια της Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. το 1957. Αλλά ο Μάρκος είχε εγκαταλείψει τον Γράμμο και είχε αναχωρήσει για την Μόσχα "για θεραπεία" όταν συνελήφθη και εξετελέσθη ο Γιαννούλης. Αποκλείεται συνεπώς να εξέδωσε αυτός την διαταγή της εκτελέσεως. Άλλωστε είναι πασίγνωστο πως ο Γιαννούλης ήταν προσωπικός φίλος του Μάρκου. Ο Γιαννούλης θεωρήθηκε ότι "έχανε συνειδητά τις μάχες" και τουφεκίστηκε. Αλλά, αν γίνονταν κάτι τέτοιο, τότε ίσες ευθύνες είχε και ο πολιτικός επίτροπος της ταξιαρχίας του, που, ως γνωστόν, ήταν, ως κομισάριος, το μάτι της κομματικής ηγεσίας. κομισάριος του Γιαννούλη όμως ήταν ο Νίκος Μπελογιάννης: αυτός που πολύ αργότερα συνελήφθη στην Αθήνα, δικάστηκε για κατασκοπεία και τουφεκίστηκε από την κυβέρνηση Βενιζέλου - Πλαστήρα.

Ο ΓΟΥΣΙΑΣ ΝΙΠΤΕΙ ΤΑΣ ΧΕΙΡΑΣ ΤΟΥ

Είναι χαρακτηριστικό ότι στην μαρτυρία του για την εκτέλεση του Γιαννούλη ο Γούσιας αναφέρει πως ο δικός του κομισάριος Ν. Κανακαρίδης του ανέφερε πως πήρε διαταγή να "ανακρίνει" τον Γιαννούλη, δηλαδή να τον εκτέλεση, και δήλωσε:

"εγώ αυτή την δουλειά δεν μπορώ να την κάνω".

Ιδού πως περιγράφει στο βιβλίο του τον θάνατο του Γιαννούλη ο Γούσιας:

" Η 670 μονάδα που ήμουν διοικητής της, ήταν η πρώτη ταχτική μονάδα του ΔΣΕ και εφεδρεία του Γενικού Αρχηγείου. Σαν διοικητής της μονάδας δεν είχα δικαίωμα να διορίζω και καθαιρώ διοικητές ταξιαρχιών χωρίς την έγκριση του Γενικού Αρχηγείου. Ο Γιαννούλης διορίστηκε διοικητής της 102 ταξιαρχίας από το Γενικό Αρχηγείο. Όταν άρχισε η εκστρατεία του αντιπάλου το καλοκαίρι του 1948 στο Γράμμο, με διαταγή του Γενικού Αρχηγείου παίρνει διάταξη με την ταξιαρχία του στο Κάμενικ - Γκόλιο. Επειδή η διοίκηση της 670 μονάδας που διηύθυνε τις μάχες στον Κλέφτη, Πουλιάνα, Σαραντάπορο, ήταν δύσκολο να καθοδηγήσει την 102 ταξιαρχία πρότεινα στο Γενικό Αρχηγείο που βρίσκονταν σε μια χαράδρα κοντά στη Θεοτόκο, να την καθοδηγεί αυτό και η πρότασή μου έγινε δεκτή. Στον τομέα της 102 ταξιαρχίας ο αντίπαλος δεν εκδήλωσε για αρκετές μέρες επίθεση εκτός από μικροσυγκρούσεις. Όμως η 102 ταξιαρχία παρουσίαζε αρκετές λιποταξίες. Προτείνω στο Γενικό Αρχηγείο ν' αντικατασταθεί η 102 ταξιαρχία για να την ανασυντάξουμε και ηθικά να την προετοιμάσουμε γιατί αν την αφήσουμε στις θέσεις που κατέχει με τις λιποταξίες που παρουσιάζει θα πάθουμε ζημιά. Ο Μ. Βαφειάδης δεν αποδέχεται την πρότασή μου και προέβη μόνο στην αντικατάσταση του πολιτικού επιτρόπου Μακρυγιάννη. Στη θέση του στέλνει τον Ν. Μπελογιάννη. Αυτή η λύση ήταν λαθεμένη γιατί όσο ικανός κι αν ήταν ο Μπελογιάννης δεν μπορούσε ν' αλλάξει

την κατάσταση.

Πράγματι στις 2 Αυγούστου 1948, με αιφνιδιασμό ο αντίπαλος κατέλαβε το φυσικό οχυρό Κάμενικ που με λίγη δύναμη και λίγη επαγρύπνηση δεν θα μας βγάζανε απ' αυτή τη θέση. Σε συνέχεια στις 5 Αυγούστου, αιφνιδιαστικά κατέλαβε το Γκόλιο, χωρίς να προβάλουν τα τμήματα της 102 ταξιαρχίας αντίσταση. Ένας λοχαγός παραδόθηκε. Η 102 ταξιαρχία πήρε διάταξη στην Μπάτρα και Παλιομοναστήρι Λιόκου και για να ενισχύσουμε τον τομέα της Μπάτρας που ήταν για μας θέση σοβαρής σημασίας, στείλαμε το αξιόμαχο τάγμα του Κ. Παλαιολόγου. Στέλνω τηλεγράφημα στο Γενικό Αρχηγείο που τότε βρίσκονταν μαζί μου, πρότεινα να συγχωνευθεί η 102 ταξιαρχία στην 103 ταξιαρχία με διοικητή τον Υψηλάντη. Το τάγμα Κ. Παλαιολόγου να πιάσει διάταξη στην Μπάτρα, επικεφαλής όλου του τομέα να αναθέσουμε στον Υψηλάντη, με επίβλεψη του επιτελάρχη μου υποστράτηγου Ν. Σκοτίδα. Πρότεινα ο ταξίαρχος της διαλυμένης 102 ταξιαρχίας Γιαννούλης, να μπει στη διάθεση του Γενικού Αρχηγείου.

"Το Γενικό Αρχηγείο συμφωνάει για συγχώνευση, όμως στην Μπάτρα επικεφαλής να μείνει ο Γιαννούλης και στο μεταξύ το Γενικό Αρχηγείο θα εξετάσει τις ζημιές της ταξιαρχίας του. Για δεύτερη φορά ο Μ. Βαφειάδης δεν παίρνει υπόψη του τις προτάσεις μου προς ζημιά των πολεμικών επιχειρήσεων και του ταξίαρχου Γιαννούλη.

"Τα μεσάνυχτα προς 15 Αυγούστου, ο αντίπαλος απ' τη χαράδρα μεταξύ Κούστας - Μπάτρας, αιφνιδίασε όλο το τάγμα και τη διοίκηση Γιαννούλη - Κ. Παλαιολόγου. Ένα μέρος του τάγματος το ρίξαν προς Αλβανία και άλλο προς Πικάτη. Με τα μέτρα που γρήγορα πήραμε, πιάσαμε το 2522. Στο Γενικό Αρχηγείο ανέφερα την κατάσταση. Το Γενικό Αρχηγείο συμφώνησε μαζί μου, ο Υψηλάντης να πάρει διάταξη από Σακκούλι μέχρι Γράμουστα. Στις 17 Αυγούστου παίρνω διαταγή απ' το Γενικό Αρχηγείο να συγχωνεύσω την 103 και 105 ταξιαρχία και επικεφαλής να μπει ο Υψηλάντης, ο δε Γιαννούλης να μείνει στην ταξιαρχία Υψηλάντη χωρίς να χρησιμοποιηθεί, μέχρι το Γενικό Αρχηγείο να στείλει ανθρώπους να ξεκαθαρίσει τα ζητήματα των αιφνιδιασμών που συνεχώς πάθαινε. Για τον Κ. Παλαιολόγο που είχε κουφαθεί απ' τους βομβαρδισμούς, να αντικατασταθεί από τον ταγματάρχη Καπλάνη.

"Στις 18 Αυγούστου που βρισκόμουν πίσω από τις Άνω Αράνες και ήμουν πολύ απασχολημένος από τη διεύθυνση των επιχειρήσεων, παρουσιάζεται ο πολιτικός μου επίτροπος Λάμπρος (Νίκος Κανακαρίδης) και μου λέει:

Πήρα διαταγή απ' το Γενικό Αρχηγείο να πάω στην 103 ταξιαρχία για ν' ανακρίνω τον Γιαννούλη και δεν μπορώ να κάνω αυτή τη δουλειά.

" Του απάντησα, ότι εγώ δεν έχω καμμιάν απολύτως αρμοδιότητα πάνω σ' αυτό το ζήτημα. Του υπέδειξα πως αυτά που λέει σε μένα να πάρει τηλέφωνο και να τα πει στο Γενικό Αρχηγείο. Πράγματι μίλησε με το Γενικό Αρχηγείο, δεν ξέρω τι είπαν στο τηλέφωνο, σε λίγο ήρθε ο Λάμπρος, με αποχαιρέτησε και μου είπε ότι έφαγε κατσάδα από το Γενικό Αρχηγείο και φεύγει για την 103 ταξιαρχία. Ποιοι άλλοι στάλθηκαν από το Γενικό Αρχηγείο και πως χειρίστηκαν το ζήτημα Γιαννούλη δεν ξέρω. Έμαθα όταν φτάσαμε στο Βίτσι απ' το Γενικό Αρχηγείο ότι ανακάλυψαν πως ο Γιαννούλης συνειδητά μας έκανε τη ζημιά, ότι ενώ στη χαράδρα της Μπάτρας υπήρχε λόχος αυτός πήγε τη νύχτα και τον απέσυρε, ότι προέρχεται από την Π.Α.Ο. κλπ. Αν είναι σωστά αυτά που είπε το Γενικό Αρχηγείο με επικεφαλής τον Μ. Βαφειάδη, τότε ο Γιαννούλης ήταν ένοχος. Αν ο Γιαννούλης δεν ευθύνεται, τότε η ευθύνη είναι του Μ. Βαφειάδη που με διαταγή του σαν αρχηγού του Γενικού Αρχηγείου και Προέδρου της Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης δικάστηκε και εκτελέστηκε ο Γιαννούλης. Ο Γούσιας είναι τελείως ξένος απ' αυτή την υπόθεση, ούτε και πρόταση από μέρους μου δεν έγινε να γίνει ανάκριση και δίκη για το Γιαννούλη. Να γιατί ο Μ. Βαφειάδης είναι άνανδρος και συκοφάντης".

Πολλοί άλλοι καπετάνιοι σκοτώθηκαν από τους συντρόφους τους με τον τρόπο αυτό. Ο Γιαννούλης όμως ήταν εξ αρχής "γραμμένος στο άλλο τετράδιο". Το Κ.Κ.Ε. δεν λησμόνησε ότι είχε κινηθεί με άλλους πατριώτες του ΕΛΑΣ να ανακόψουν τον εκσλαβισμό της Μακεδονίας το 1943. Τότε εξετέλεσε όλους εκείνους τους Μακεδόνες ΕΛΑΣίτες στην Βουχωρίνα και στο Μελάνθιο. Ο Σκοτίδας γλίτωσε τον Γιαννούλη, αλλά τώρα πια ήταν νεκρός και αυτός. Και το Κ.Κ.Ε. ήταν έτοιμο να ανακηρύξει, μετά λίγους μήνες, την αυτονομία της Μακεδονίας και την εθνική απόσχισή της από την -κομμουνιστική έστω - Ελλάδα. Ο Γιαννούλης έπρεπε να πεθάνει.

ΜΙΑ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΣΤΟΝ ΜΩΡΗΑ

Στα τέλη του Ιανουαρίου 1980 ο "Ριζοσπάστης" δημοσίευσε μια νεκρολογία για τον καπετάνιο Αλέκο Τσουκόπουλο. Συμπληρώθηκαν 31 χρόνια από τον θάνατό του. Στην νεκρολογία το όργανο του Κ.Κ.Ε. εξεθείαζε τις αρετές του καπετάνιου και προσέθετε παρεμπιπτόντως ότι "σκοτώθηκε υπό τραγικές συνθήκες".

Ποιες είναι αυτές οι "τραγικές συνθήκες"; Το αποκάλυπτε λίγες μέρες νωρίτερα η "Αυγή" (26.1.1980) που, δια χειρός Τάσου Βουρνά, νεκρολογούσε ως εξής τον καπετάνιο της Πελοποννήσου:

"Συμπληρώνονται αυτές τις μέρες 31 χρόνια από την εποχή που μια ανάξια ηγεσία θέλοντας να μετατοπίσει από τους ώμους της τα τεράστια λάθη του εμφυλίου πολέμου, έστησε προ του εκτελεστικού αποσπάσματος ένα γενναίο μαχητή στο Μοριά, τον Αλέξανδρο Τσουκόπουλο, διοικητή Τάγματος του Δημοκρατικού Στρατού ως υπεύθυνο για την απώλεια της μάχης στο χωριό Αγ. Βασίλειος-Πάρνωνος, στην οποία, αντίθετα με την ψευδή κατηγορία που του απηύθυναν, διεκρίθη και με τις δυνάμεις του αμύνθηκε εναντίον των υπερτέρων δυνάμεων του αντιπάλου ως την τελευταία στιγμή. Η περίπτωση Αλέξανδρου Τσουκόπουλου είναι ταυτόσημη με την περίπτωση Γιαννούλη, του γενναίου εκείνου που η κορυφή της ηγεσίας, τον έστειλε στο απόσπασμα για να καλύψει τα τερατώδη σφάλματά της μέχρι βαθμού εγκλήματος.

" Το φοβερό είναι ότι ο Τσουκόπουλος είχε αντιληφθεί πως θα ήταν το εξιλαστήριο θύμα της ηγεσίας και παρέμεινε ακλόνητος εκεί που τάχθηκε λέγοντας απλά στους στενούς φίλους και συνεργάτες του, όπως μαρτυρεί ο συμμαχητής του Όμηρος ("Ελευθεροτυπία" 12 Ιανουαρίου 1979): "Θα γίνω το εξιλαστήριο θύμα. Πρέπει να βρεθεί ένας άλλος Γιαννούλης"...

" Και δεν είχε άδικο. Ο Αλέξανδρος Τσουκόπουλος παραπέμφθηκε εσπευσμένα σε έκτακτο ανταρτοδικείο με την κατηγορία του υπεύθυνου για την πανωλεθρία των αντάρτικων μονάδων στον Πάρνωννα τον Δεκέμβριο του 1948 και το Γενάρη του 1949. Πρόεδρος του Στρατοδικείου (το οποίο συγκροτήθηκε, σημειωτέον χωρίς επίσημη διαταγή του αρχηγείου Πελοποννήσου αλλά παρασκηνακά, και συνεπώς παράνομα για το δίκαιο του πολέμου ήταν ο Κωνσταντίνος Βρεττάκος, αρχηγός του αντάρτικου συγκροτήματος και μέλη οι Κατελάνος και Γεωργόπουλος. Το στρατοδικείο των ανταρτών συνήλθε στο χωριό Πλατανάκι και ο Τσουκόπουλος καταδικάστηκε παμψηφεί σε θάνατο. Λίγες μέρες αργότερα εκτελέστηκε από αντάρτικο βόλι, ο άνθρωπος που πολέμησε ηρωικά στην Αλβανία ως αξιωματικός, κατόπι στις γραμμές του ΕΛΑΣ Πελοποννήσου και τέλος στο Δημοκρατικό Στρατό για να βρει άδικο θάνατο από το βόλι των συμμαχητών του, γιατί έτσι το θέλησε μια πτοημένη και ανάξια ηγεσία προκειμένου να καλύψει τις ευθύνες της.

" Χαρακτηριστικό είναι ότι τη στιγμή που έπεφτε από τις αδελφικές σφαίρες του αποσπάσματος ο Αλέξανδρος Τσουκόπουλος ο σύζυγος της αδελφής του Δήμητρας Κωνσταντίνος Μποτόπουλος κρατούνταν στις φυλακές της Τριπολιτσάς, καταδικασμένος σε θάνατο ως πληροφοριοδότης του. Οι στρατιωτικές αρχές θέλοντας να εκβιάσουν τον αντάρτη υποχρέωσαν την αδελφή του να πάει στον Πάρνωννα ανάμεσα από μύριους κινδύνους για να του προτείνει να παραδοθεί αν θέλει να γλιτώσει

το κεφάλι του γαμπρού της. Η γενναία αυτή γυναίκα - πεθαμένη τώρα - πήγε στον Πάρνωνα και βρήκε τον αδελφό της.

"Αυτά κι αυτά μου είπαν, του λέει. Εσύ όμως κάνε τη δουλειά σου και το χρέος σου".

" Γύρισε στην Τριπολιτσά, και μετέφερε την άρνηση του αδελφού της να υποταγεί. Λίγο καιρό αργότερα ο άντρας της τουφεκιζόταν το Σεπτέμβρη του 1948, στις φυλακές της Τρίπολης, αφήνοντας πίσω του τρία ανήλικα ορφανά από 15 ως 8 χρονών. Και το φοβερότερο ότι το έγκλημα αυτό αντεκδίκησης έγινε σε βάρος ενός ανθρώπου που δεν είχε καμιά σχέση με το αντάρτικο και με την Αριστερά. Στις αρχές του 1949 ο Αλεξ. Τσουκόπουλος έπεφτε από φίλιες σφαίρες. Η αγριότητα σφράγισε στην περίπτωση της οικογένειας αυτής τα συμβάντα και εκ μέρους των δύο αντιμαχόμενων παρατάξεων στον σκληρό εμφυλιοπολεμικό στίβο...

" Και τώρα το επιμύθιο: Λίγο καιρό αργότερα είχε επέλθει η πλήρης κατάρρευση του αντάρτικου στο Μοριά. Τα τμήματα του Δ.Σ. σκόρπισαν και πολλοί ηγέτες του έπεσαν στα χέρια των κυβερνητικών δυνάμεων. Ανάμεσα σ' αυτούς που πιάστηκαν ήταν και ο Κων. Βρεττάκος, ο οποίος ξεκίνησε υποχωρώντας από τον Πάρνωνα με 85 αντάρτες για να μείνει τελικά με 9 και να πέσουν στα χέρια του στρατού στις αρχές του Μάρτη του 1949. Διαβάζουμε λοιπόν στα "Νέα" της 14 Μαρτίου συνέντευξη που του πήρε ο απεσταλμένος της εφημερίδας στη Τριπολιτσά όπου είχε μεταφερθεί αιχμάλωτος στην οποία μιλάει για την περίπτωση της δίκης, καταδίκης και εκτέλεσης του Τσουκόπουλου, ύστερα από την απόφαση του ανταρτοδικείου του οποίου υπήρξε πρόεδρος:

"Μετά την ιστορική μάχη του Αγίου Βασιλείου η οποία ως γνωστόν απετέλεσε την έναρξη της εξαρθρώσεως των συμμοριτών λόγω των σημαντικών απωλειών τας οποίας υπέστησαν ούτοι, το αρχηγείον των συμμοριτών διέταξε παραπομπήν του ταγματάρχου των συμμοριτών Τσουκόπουλου εις δίκην ως υπαιτίου της συμφοράς. Το ανταρτοδικείον συνεκροτήθη από τον Κων. Βρεττάκον ως πρόεδρον και τους Κατελάνον και Γεωργόπουλον ως μέλη, συνήλθε δε εις Πλατανάκι. Ελάβομεν συνεχίζει, διαταγήν να τον καταδικάσωμεν εις θάνατον, και πράγματι εξεδώκαμεν την απόφασιν παμψηφεί δια της οποίας ούτος κατεδικάσθη. Η εκτέλεσίς του έγινε ολίγον κατόπιν".

Έτσι σκοτώθηκαν από τους διάφορους Βρεττάκους τα καλύτερα παιδιά της Ελλάδος και επέζησαν οι θύτες, οι προδότες, και οι καιροσκόποι για να παραστήσουν τώρα τον κριτή και τον ηγέτη αυτού του δύστυχου Λαού... Αλλά βρισκόμαστε ακόμη στο φθινόπωρο του 1948 στον Γράμμο και οι θεοί διψούσαν ακόμη για αίμα. Για το αίμα των πιο ωραίων παλικαριών. Η κομμουνιστική ηγεσία τυφλή εμπρός στα πασιδήλα, προχωρούσε αδίστακτη. Είχε ακόμη πολλούς να θυσιάσει.

Ο Στάλιν παίζει το πιόνι του Κ.Κ.Ε. κατά του Τίτο και υπόσχεται στον Ζαχαριάδη κανόνια και αεροπλάνα!

Είδαμε ότι το Πολιτικό Γραφείο του Κ.Κ.Ε στην συνεδρίασή του της 15ης Νοεμβρίου 1948 απέρριψε όλες τις ορθές εκτιμήσεις και εισηγήσεις του Μάρκου Βαφειάδη, που αργότερα επαληθεύθηκαν κατά γράμμα, και σιγματίσε τον καθαιρεθέντα αρχιστράτηγό του σαν "αριβίστα, τυχοδιώκτη, πανικόβλητο και συνθηκολόγο φραξιονιστή". Η απόφαση του Π.Γ. δεν δημοσιεύθηκε γιατί θα κλόνιζε το ηθικό των ανταρτών, αλλά εφαρμόστηκε. Κάθε μια από τις λέξεις του καταδικαστικού εγγράφου έσταζε αίμα στην κομμουνιστική ορολογία.

Ως "φραξιονιστής" ο Μάρκος είχε, υποτίθεται, δημιουργήσει δική του "φράξια", που έπρεπε να εξοντωθεί. Και εξοντώθηκε αμείλικτα. Οι καπετάνιοι που θεωρήθηκαν ύποπτοι τουφεκίσθηκαν, όπως είδαμε.

Ως "συνθηκολόγος" ο Μάρκος ήταν αναξιόπιστος και επικίνδυνος στις προβλέψεις και εισηγήσεις του. Έτσι ο πόλεμος συνεχίσθηκε προς την αντίθετη ακριβώς κατεύθυνση που συνιστούσε ο μέχρι τότε υπεύθυνος στρατιωτικός αρχηγός του. Το Κ.Κ.Ε "προς κέντρα ελάκτιζε". Και θυσίασε χιλιάδες αντάρτες του, αλλά και χιλιάδες στρατιώτες και αθώους πολίτες στις μάταιες μάχες του. Νέο αίμα. Η λέξη "συνθηκολόγος" παίρνει ιδιαίτερη βαρύτητα γιατί ξέρουμε πια πως ο Μάρκος είχε συστήσει στον Ζαχαριάδη να αποδεχθεί τις προτάσεις Τσαλδάρη που είχε κομίσει στον Γράμμο, πριν λίγες βδομάδες, ο Αμερικανός δημοσιογράφος.

Το Πολιτικό Γραφείο ανακοίνωσε απλώς ότι ο Μάρκος είναι άρρωστος. Τότε ανακοινώθηκε και η σύνθεση του Πολεμικού Συμβουλίου, που, με επί κεφαλής τον Ν. Ζαχαριάδη ως πρόεδρο και τον Γούσια ως στρατιωτικό θα διηύθυνε τον πόλεμο. Αλλά το Πολεμικό Συμβούλιο είχε συντεθεί και είχε αναλάβει τις τύχες του πολέμου από τα μέσα Αυγούστου 1948 όταν απομάκρυνε τον Μάρκο.

Στις 27 Αυγούστου 1948, δώδεκα μέρες μετά την φυγή του Μάρκου, συνεδρίασε το Πολιτικό Γραφείο, ενέκρινε την απομάκρυνση του Μάρκου και καθόρισε την σύνθεση του Πολεμικού Συμβουλίου που τον διαδέχθηκε.

Ο Ν. ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ ΣΤΗΝ ΜΟΣΧΑ

Λίγο αργότερα το φθινόπωρο του 1948, ο Ν. Ζαχαριάδης φεύγει για την Μόσχα. Ποια είναι η ακριβής ημερομηνία της αναχωρήσεώς του δεν το γνωρίζουμε. Κάπου μέσα στον απέραντο όγκο των απεραντολόγων κομμουνιστικών ντοκουμέντων ίσως υπάρχει ο προσδιορισμός του χρόνου. Ο Γούσιας πάντως, που ήταν πια ο άμεσος στρατιωτικός συνεργάτης του, λέει ότι ο Ζαχαριάδης έφυγε για την Μόσχα αμέσως "μετά την ανατροπή του αντιπάλου στο Βίτσι". Η αντεπίθεσή των και η επανασταθεροποίησή τους στο Βίτσι έγινε από τις 21 μέχρι και τις 24 Σεπτεμβρίου 1948. Συνεπώς ο Ζαχαριάδης πρέπει να έφυγε για την Μόσχα τον Οκτώβριο του 1948. Τον Νοέμβριο είχε επιστρέψει οπωσδήποτε γιατί πήρε μέρος στην συνεδρίαση του Πολιτικού Γραφείου στις 15 Νοεμβρίου, οπότε "δικάσθηκε" σε πρώτη φάση ο Μάρκος, που εν συνεχεία ξαναδικάσθηκε και ξανακαταδικάσθηκε στην 5η Ολομέλεια τον Γενάρη του 1949.

Τον Οκτώβριο του 1948, λοιπόν, ο Ν. Ζαχαριάδης πηγαίνει στην Μόσχα. Είχε αργήσει οκτώ ολόκληρους μήνες από τα μέσα Φεβρουαρίου 1948 όταν ο Τίτο, ανακοινώνοντάς του τις αποφάσεις του Στάλιν που διάτασσε αναδίπλωση του ελληνικού ανταρτικού κινήματος, τον είχε συμβουλεύσει να πάει αμέσως στο Κρεμλίνο να ξεκαθαρίσει την κατάσταση. Ο Ζαχαριάδης δεν πήγε τότε. Είπε, καθώς μαρτυρεί ο αυτόπτης μάρτυς Ιωαννίδης ότι "θα πείσει τον Στάλιν πως το Κ.Κ.Ε. έχει δίκιο" και δήλωσε στον Τίτο ότι, "έστω και μόνοι μας θα συνεχίσουμε τον αγώνα που αρχίσαμε".

Στο ενδιαμέσο συνέβησαν τα αλλοπρόσαλλα γεγονότα που ήδη εκθέσαμε. Το Κ.Κ.Ε. εξακολουθεί να στηρίζεται στον Τίτο αλλά τον καταδικάζει. Καθαρίζει τον Μάρκο, παραβλέπει την σκληρή πολιτικοστρατιωτική πραγματικότητα που αμείλικτα αναλύει ο καθαρισμένος αρχηγός των ανταρτών και αποφασίζει να εφαρμόσει τα αντίθετα ακριβώς με τακτικό στρατό αμυνόμενο στον Γράμμο και στο Βίτσι - με τις πλάτες κολλημένες στον "προδότη" Τίτο και χωρίς εφεδρείες ούτε καν δυνατότητα αναπλήρωσης των μεγάλων απωλειών. Και ταυτόχρονα η ηγεσία που αποφασίζει όλα αυτά γνωρίζει ότι ο Στάλιν έχει διατάξει την "αναδίπλωση".

Που στηρίζονταν το Κ.Κ.Ε.; Κυριολεκτικά στο κενό. Αυτοκτονούσε και παρέσυρε στον θάνατο τις εκατόμβες των οπαδών του αλλά και των υπερασπιστών της Πατρίδος!

"ΕΡΧΟΝΤΑΙ ΚΑΝΟΝΙΑ ΚΑΙ ΑΕΡΟΠΛΑΝΑ"

Αλλά, ιδού, ο Ζαχαριάδης πηγαίνει επί τέλους στην Μόσχα. Συναντά τον Στάλιν κατά πρόσωπο. Και, αντί να επιστρέψει συντετριμμένος, γυρίζει θριαμβευτής.

Αναγγέλλει στην διαπασών ότι το 1949 "θα είναι ο τάφος του μοναρχοφασισμού" και φέρνει το χαρμόσυνο άγγελμα στους στενούς συνεργάτες του που τον ακούν με δάκρυα χαράς:

Ο Στάλιν μας στέλνει τρεις χιλιάδες κανόνια, πολεμικά αεροπλάνα και ωκεανούς πολεμοφοδίων!

Ιδού τι λέει ο Γούσιας στο βιβλίο του (α' τόμος σελ. 440 επ):

"Μετά την ανατροπή του αντιπάλου στο Βίτσι και την ευνοϊκή κατάσταση που δημιουργήθηκε για τον ΔΣΕ, ο Ν. Ζαχαριάδης με την ιδιότητα του Γεν. Γραμματέα της ΚΕ του ΚΚΕ και Προέδρου του Πολεμικού Συμβουλίου του ΔΣΕ, πήγε στη Μόσχα για συνομιλίες με την ηγεσία του Κομμουνιστικού Κόμματος της Σοβιετικής Ένωσης και της Κυβέρνησης. Πράγματι συναντήθηκε με τον Στάλιν, Γραμματέα της ΚΕ του ΚΚΣΕ και πρωθυπουργό της Σοβιετικής Ένωσης και με τ' άλλα μέλη της σοβιετικής ηγεσίας. Τους ανέπτυξε την κατάσταση την πολεμική και πολιτική, με στοιχεία τους παρουσίασε την πλούσια βοήθεια που παίρνει η κυβέρνηση της Αθήνας απ' τους Αγγλοαμερικάνους και πως ο ΔΣΕ μπόρεσε νηστικός και άοπλος να τους αντιμετωπίσει. Ζήτησε να εκδηλωθεί η υποστήριξη του σκληρά δοκιμασμένου ΔΣΕ απ' τη Σοβιετική Ένωση, τις Λαϊκές Δημοκρατίες και απ' όλο τον προοδευτικό αντιιμπεριαλιστικό κόσμο. Βοήθεια σε οπλισμό, τρόφιμα και ρουχισμό, την ιατροφαρμακευτική βοήθεια των τραυματιών μας, την βοήθεια για την στρατολογία Ελλήνων που ζούνε στο εξωτερικό.

Η σοβιετική ηγεσία μ' επικεφαλής τον Στάλιν, συμφώνησε να δοθεί αυτή η βοήθεια. Καθόρισαν ένα πολεμικό εργοστάσιο να δουλεύει για λογαριασμό του ΔΣΕ. Έπρεπε μέχρι τέλους του χειμώνα του 1948-49, εκτός από τ' άλλα όπλα, να φτάναν στα χέρια του ΔΣΕ 1.000 κανόνια διαφόρων διαμετρημάτων με 1.000.000 βλήματα, 1.000 κανόνια αντιαεροπορικά με περισσότερο από 1.000.000 βλήματα, 1.000 κανόνια αντιαρματικά, αεροπλάνα για να εφοδιάζουν τα τμήματά μας Πελοποννήσου, Ρούμελης, Θεσσαλίας. Αποφασίστηκε να μας βοηθήσουν για να περάσουμε περί τις 8.000 Έλληνες, που θα στρατολογήσαμε απ' τις δυτικές χώρες.

Γυρίζοντας ο Ν. Ζαχαριάδης στην έδρα του Γενικού Αρχηγείου του ΔΣΕ από τη Μόσχα, μας ανακοίνωσε τη συζήτηση που πραγματοποίησε και την πλήρη συμφωνία της Σοβιετικής ηγεσίας και του Στάλιν, να μας βοηθήσουν με τις ποσότητες σε οπλισμό που ανέφερα, καθώς και τρόφιμα, ρουχισμό και το δικαίωμα να περάσουμε τους εθελοντές Έλληνες απ' τις δυτικές χώρες. Αυτή η είδηση σκόρπισε χαρά, ήταν δικαίωση των σκληρών αγώνων του ΔΣΕ και του λαού μας και μας δυνάμωσε περισσότερο την πίστη προς τη Σοβιετική Ένωση. Αμέσως συγκεντρώσαμε όλους τους αξιωματικούς πιλότους της αεροπορίας και μερικά άλλα στελέχη και τους στείλαμε για εκπαίδευση

για να είναι έτοιμοι να παραλάβουν τα αεροπλάνα. Ετοιμάσαμε αεροδρόμια και ειδοποιήσαμε στη Νότιο Ελλάδα να καθορίσουν σημεία ρίψεων στην Πελοπόννησο, Ρούμελη και Θεσσαλία.

Με βάση αυτή τη συμφωνία, προχωρήσαμε για την επεξεργασία του σχεδίου επιχειρήσεων της χειμωνιάτικης περιόδου, θα αναπτύσσονταν παντού επιθετικές επιχειρήσεις, με σκοπό την καταπόνηση του αντιπάλου, να μην του δώσουμε ανάπαυλα για ξεκούραση και ανασυγκρότηση της δύναμής του και να τον υποχρεώσουμε να καθηλώσει πολλές δυνάμεις σε διάταξη ελαττώνοντας την δύναμη κρούσης του. Προετοιμασία για αντιμετώπιση της εκστρατείας του, προκαλώντας του σοβαρή φθορά και μετά αντιχτύπημα με σοβαρές δυνάμεις, που θα μας επέτρεπε να κυριαρχήσουμε σε μια μεγάλη περιοχή της χώρας.

ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΙΩΝ

Έτσι εξηγείται ο εκπληκτικός διθυραμβικός τόνος που δίδονταν τότε από τον ραδιοσταθμό του Κ.Κ.Ε. και όλες τις ανακοινώσεις. Γι' αυτό απερρίφθησαν όλες οι εκτιμήσεις του Μάρκου και οι εισηγήσεις του για την εγκατάλειψη όλων των φιλόδοξων σχεδίων (άμυνα τακτικού στρατού στα δύο "άπαρτα κάστρα", επιθέσεις κατά μέτωπον στις πόλεις κ.λ.π.).

Αλλά, αφού υπήρχαν αυτά τα δεδομένα, γιατί δεν συζητήθηκαν επίσημα στο Πολιτικό Γραφείο στις 15.11.48 ώστε να αποστομωθεί ο Μάρκος;

Υπάρχουν δυο εξηγήσεις, όχι πλήρεις όμως. Μια εξήγηση είναι ότι δεν έγινε καμιά απολύτως συζήτηση πάνω στην "πλατφόρμα" του Μάρκου. Όλοι οι παρόντες μάρτυρες συμφωνούν ότι ο Μάρκος "μας πέταξε στο τέλος ένα χαρτί" και έφυγε. Μια δεύτερη εξήγηση είναι ότι η συνωμοτικότητα των κομμουνιστών είναι εξακριβωμένα τόση, ώστε τα "μεγάλα μυστικά" δεν ανακοινώθηκαν ποτέ. Τα 'ξερε μονάχα ο Αρχηγός, που τότε ήταν και ο θεός -με Δία τον Στάλιν.

Αλλά γιατί δεν έγινε αργότερα, μετά την ήττα, μια διεξοδική συζήτηση; Διότι απλούστατα όλες οι συζητήσεις γίνονταν στην σοβιετική επικράτεια. Και κανείς δεν τολμούσε να πει κατάμουτρα στους σοβιετικούς ότι πρόδωσαν το Κ.Κ.Ε. Νύξεις πάντως - και συχνές μάλιστα - έγιναν για την σοβιετική βοήθεια που δεν ήλθε ποτέ.

Ο Εμβέρ Χότζα, πάντως, στο βιβλίο του που αναφέρεται στην "δίκη του Κ.Κ.Ε." τον Γενάρη του 1950 στο Κρεμλίνο αναφέρει ότι, σε μια στιγμή, ο Στάλιν γύρισε στον Ν. Ζαχαριάδη και του είπε:

"Και τα κανόνια τι τα θέλετε; Τι να τα κάνετε τόσα κανόνια;"

Τούτο σημαίνει ότι είχε προηγηθεί συνεννόηση του Ζαχαριάδη για την αποστολή των κανονιών. Αλλιώς δεν θα ρωτούσε ο Στάλιν. Σημαίνει επίσης ότι ο Στάλιν ήταν προσωπικά ενήμερος για τα κανόνια. Γιατί στην δίκη του Κ.Κ.Ε. το 1950 κανένας άλλος δεν μίλησε για κανόνια. Το 'πε ξαφνικά ο Στάλιν, που έτσι θέλησε προφανώς να ξεφορτωθή και τις ευθύνες για την ασυνέπιά του.

ΓΟΥΣΙΑΣ - ΒΛΑΝΤΑΣ

Πολύ αργότερα, στις 24 Ιανουαρίου 1979, ο Δ. Βλαντάς, δημοσίευσε στην "Ελευθεροτυπία" μian επιστολή - λίβελο με την οποία ισχυρίζονταν πως ο Γούσιας ψεύδεται και ότι ποτέ ο Ζαχαριάδης δεν είχε μιλήσει για κανόνια. Τον Βλαντά αντέκρουσε με δικό του λίβελο ο Γούσιας στις 11 Μαρτίου 1979 στην "Ελευθεροτυπία" στην οποία μέσα σε ποταμούς ύβρεων, έγραφε:

"Στο γυρισμό του ο Ζαχαριάδης μας ανακοίνωσε για τη βοήθεια που του υποσχέθηκε η

σοβιετική ηγεσία μ' επικεφαλής τον Στάλιν, σε οπλισμό, τρόφιμα, ρουχισμό, υγειονομικό υλικό, περίθαλψη τραυματιών, αεροπλάνα, και πυροβόλα διαφόρων διαμετρημάτων καθώς αντιαρματικά και αντιαεροπορικά κ.λ.π. Αυτά που γράφω είναι απολύτως σωστά και επειδή ο Β. Μπαρτζώτας και ο Στρίγγος που ζούνε, η τοποθέτησή τους δεν τους επιτρέπει να το βεβαιώσουν γι' αυτό ο συκοφάντης Βλαντάς αντλεί το θράσος να αποκαλεί τον Γούσια "φαντασιόπληκτο". Για να αποδείξω ότι αυτό που έγραψα είναι αλήθεια επικαλούμαι τη μαρτυρία αξιωματικών που ζουν και που πήγαν στο εξωτερικό για εκπαίδευση σε αεροπλάνα επίσης σε πολλούς αξιωματικούς του ΔΣΕ είναι γνωστό ότι από το τέλος του 1948 απ' όλες τις μονάδες ζητήσαμε να μας στείλουν αξιωματικούς και μαχητές που υπηρετήσαν, στο πυροβολικό να τους στείλουν στο Γ.Α. Σε πολλούς είναι γνωστό ότι το 1949 είχαμε αναπτύξει τις μονάδες του πυροβολικού που αν μας έστελναν τα πυροβόλα στο Βίτσι και Γράμμο θα διαθέταμε ισχυρή βάση πυρός. Όσο για τη θεωρία που ανέπτυξαν για να αποδείξουν ότι που θα βρίσκαμε τόσους άντρες για να επανδρώσουμε 3.000 κανόνια είναι κάλπικη γιατί εγώ γράφω για παραγγελία και όχι αμέσως όλα να επανδρωθούν. Αυτό δεν γίνεται σε κανέναν στρατό του κόσμου όλοι κρατούν εφεδρείες για να συμπληρώσουν απώλειες φθορές και εξοπλισμό καινούριων μονάδων."

Πράγματι οι επιζώντες Β. Μπαρτζώτας και Λ. Στρίγγος δεν επιβεβαίωσαν τον Γούσια. Ανήκουν στο σοβιετόφιλο Κ.Κ.Ε. και δεσμεύονται. Αλλά, παρά ταύτα, δεν διέψευσαν τον Γούσια τον οποίο θα κολλούσαν στον τοίχο αν τυχόν έλεγε ψέματα σε βάρος της "πατρίδας του υπαρκτού σοσιαλισμού" τους. Αντίθετα οι δυο μάρτυρες σιώπησαν και σιωπούν - αν και ο Μπαρτζώτας έχει γράψει ένα βιβλίο το οποίο όμως δεν εξέδωσε ακόμη. Η σιωπή των δύο σοβιετόφιλων είναι χαρακτηριστική. Και πολύ ομιλητική.

ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΜΑΡΤΥΡΙΑ

Σε επιβεβαίωση της μαρτυρίας του Γούσια, την οποία άλλωστε κανείς πλην του Βλαντά, δεν αμφισβήτησε έρχεται και ο Μιχάλης Τσάντης ("Αυγή" 10.2.1980) που λέει:

"Γλιστρούσαμε συνεχώς, όπως γίνεται σ' αυτές τις περιπτώσεις όταν δεν υπάρχει μια σαφής απόφαση και δεν ρίχνονται στο ν αγώνα από την αρχή όλες οι δυνάμεις. Με τον τρόπο που οργανώθηκε ο αγώνας το αποτέλεσμα - αρνητικό για μας - ήταν προκαθορισμένο.

Ο Ζαχαριάδης εξακολουθούσε να ελπίζει σε μια αποφασιστική βοήθεια απ' έξω. Περίμενε ακόμα και αεροπορία, άλλωστε είναι γνωστό ότι είχαν σταλεί αεροπόροι να εκπαιδευτούν στην Πολωνία. Αεροπορία χρειαζότανε και για τη μεταφορά των εφοδίων. Δεν υπήρχε άλλος τρόπος για να εφοδιασθεί η κεντρική και η νότια Ελλάδα. Να γίνουν οι μεταφορές των εφοδίων με ζώα ήταν ασύμφορο. Τα ζώα από τα σύνορα μέχρι τη Ρο μέλη ήθελαν να καταναλώσουν περισσότερα απ' όσα μετέφεραν. Πρακτικά αυτός ο εφοδιασμός ήταν αδύνατος. Και αυτή ήταν η αιτία που χάθηκαν αυτές οι περιοχές."

Ο Μιχάλης Τσάντης είναι δικηγόρος. Δικηγορούσε στα Γιάννενα, όπου δρούσε από το 1934 ως Γραμματέας Ηπείρου του Κ.Κ.Ε. πόστο που κράτησε παρά τις εξορίες, φυλακίσεις κ.λ.π. επί Μεταξά και στους δυο "γύρους" του ανταρτοπολέμου. Το 1945 εξελέγη μέλος της κεντρικής επιτροπής από το 7ο Συνέδριο του Κ.Κ.Ε. που έγινε στην Αθήνα. Ήταν μέλος της κεντρικής επιτροπής σ' όλη την διάρκεια του ανταρτοπολέμου. Καθαιρέθηκε, μαζί με τον Θανάση Χατζή, από την 5η Ολομέλεια στις 15 Ιανουαρίου 1949. Γνωρίζει, συνεπώς άριστα τα γεγονότα.

Η ΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΣΤΑΛΙΝ

Δεν μπορεί, λοιπόν, να τεθεί σοβαρά υπό αμφισβήτηση το γεγονός ότι ο Ζαχαριάδης έφερε το

φθινόπωρο του 1948 την χαρμόσυνη αγγελία πως ο Στάλιν στέλνει κανόνια και αεροπλάνα. Υπάρχουν εκατοντάδες ή και χιλιάδες μάρτυρες. Γιατί όλοι γνωρίζουν πως είχαν σταλεί αντάρτες στην Πολωνία να εκπαιδευθούν ως αεροπόροι, ότι άλλοι εστάλησαν να εκπαιδευθούν ως πυροβοληταί και ότι άρχισαν εργασίες για την δημιουργία αεροδρομίων στα βουνά! Το πρόβλημα δεν είναι αυτό. Το πρόβλημα είναι άλλο:

Πώς ο Στάλιν άλλαξε ξαφνικά γνώμη και, ενώ στον Φεβρουάριο του 1948 έδιδε εντολή να γίνει "σβαρνούτ" δηλαδή αναδίπλωση του ελληνικού ανταρτικού κινήματος, τον Οκτώβριο του ίδιου χρόνου υπόσχονταν τρομακτική βοήθεια κατά μάζες στο ίδιο αντάρτικο; Τι μεσολάβησε;

Το ερώτημα είναι καίριο, αλλά η απάντηση υπάρχει και είναι καθοριστική. Είχε μεσολαβήσει απλούστατα η ανταρσία του Τίτο. Και έτσι ο Στάλιν άλλαξε άρδην τακτική. Κάτω από το πρίσμα αυτό όλα εξηγούνται.

Δεν πρέπει να λησμονείται ποτέ ότι το ελληνικό αντάρτικο κίνημα ήταν εξ υπαρχής -εκ γενετής μάλιστα- προσκολλημένο σαν όστρακο στον Τίτο. Αυτός το καθοδηγούσε και αυτός το βοήθησε αποφασιστικά σ' όλη τη διάρκειά του. Αυτός τελικά και το στραγγάλισε. Ήταν παιδί του και κτήμα του.

Ο Στάλιν, δίδοντας το "πράσινο φως" στον Ζαχαριάδη το 1947 είχε πει: "Για όλα τα άλλα θα συνεννοείσθε με τον σύντροφο Τίτο. Αυτός θα τα κανονίζει". Και πράγματι τα κανόνιζε. Γι' αυτό το δεύτερο κλιμάκιο του Π.Γ. του Κ.Κ.Ε. που οργάνωσε και κατηύθυνε το αντάρτικο ήταν εγκατεστημένο στο Βελιγράδι από όπου εξέπεμπε και ο ραδιοσταθμός του Κ.Κ.Ε. Γι' αυτό ακριβώς και ο Στάλιν, μιλώντας στον Καρντέλι τον Φεβρουάριο του 1948 διέταξε το "σβαρνούτ" των Ελλήνων κομμουνιστών. Διότι οι Γιουγκοσλάβοι κρατούσαν τα νήματα της ελληνικής ανταρσίας, κατ' εντολή του Στάλιν, και αυτοί έπρεπε να τα μαζέψουν.

Τώρα όμως, μετά τον Μάρτιο του 1948, έχει δημιουργηθεί μια καινούργια εκρηκτική κατάσταση μέσα στο μέχρι τότε μονολιθικό κομμουνιστικό μπλοκ. Επαναστάτησε ο Τίτο.

ΤΟ ΠΙΟΝΙ ΚΚΕ

Στις 18 Μαρτίου 1948 αποσύρεται από το Βελιγράδι η σοβιετική στρατιωτική αποστολή και αρχίζει η απόρρητη αλληλογραφία μεταξύ Τίτο και Στάλιν, με "κεραυνούς εν φακέλλω" που οδηγεί στην πλήρη ρήξη. Η Κομινφόρμ καταδικάζει τελικά τον "αποστάτη, προδότη, τροτσκιστή" κ.λ.π. Τίτο τον Ιούνιο 1948. Ένα μήνα αργότερα το Κ.Κ.Ε. ενστερνίζεται τις θέσεις της Κομινφόρμ κατά του Τίτο, αλλά δεν τις δημοσιεύει. Ο Τίτο όμως και ο Στάλιν γνωρίζουν πολύ καλά την απόφαση των Ελλήνων κομμουνιστών. Αλλά εκείνο που προέχει για τον Στάλιν δεν είναι, φυσικά, η τύχη των Ελλήνων αλλά η τύχη της Αυτοκρατορίας του που κινδυνεύει να τιναχθεί στον αέρα από την τιτοϊκή ανταρσία. Άμεσος στρατηγικός στόχος του παγκοσμίου κομμουνιστικού κινήματος είναι να συντριβή ο Τίτο πριν απλωθεί η φωτιά. Και βρισκόμαστε στο ντελίριο του Ψυχρού Πολέμου.

Ο Στάλιν, ως ψυχρός στρατηγός, αποφασίζει αδίστακτα να παίξει το πiónι του Κ.Κ.Ε. Ανέκαθεν το χρησιμοποιούσε ως τακτικό όπλο για την επιδίωξη των στρατηγικών του σκοπών. Θα το ξαναχρησιμοποιήσει τώρα έστω και αν χρειασθεί να πραγματοποιήσει στροφή 180 μοιρών απέναντι στο ελληνικό ανταρτικό κίνημα.

Ο Μήτσος Βλαντάς, υποστράτηγος των ανταρτών, και υπουργός στην Κυβέρνηση του βουνού θα γράψει αργότερα ("Η τραγωδία του Κ.Κ.Ε." σελ. 119) ότι:

"Αυτή (η Σοβιετική ηγεσία) χρησιμοποίησε σαν πiónι τον εμφύλιο πόλεμο, για να καταφέρει

χτύπημα και να υποτάξει την Πολωνία και Τσεχοσλοβακία. Αυτό το κατάφερε ως τα τέλη του Μάρτη 1948".

Πράγματι ο Στάλιν, χρησιμοποιώντας την φωτιά του ελληνικού αντάρτικου για να καίει το "μαλακόν υπογάστριον" της Δύσεως στα Βαλκάνια, έριξε στην αντίθετη όχθη τις δυνάμεις του και εξεμηδένισε, με αλληπάλληλα πραξικοπήματα κάθε αντίσταση στην Τσεχοσλοβακία και την Πολωνία, που, άλλωστε κατέχονταν από τα ρωσικά τανκς. Στην Πολωνία μάλιστα, για νάχη το κεφάλι του ήσυχο, εγκατέστησε ως υπουργό Αμύνης της πολωνικής κυβερνήσεως τον... Ρώσο στρατάρχη Ροκοσόφσκυ.

Αυτά συνέβησαν ως τον Μάρτιο του 1948. Γι' αυτό ακριβώς ο Στάλιν διάταξε ξαφνικά τον Φεβρουάριο του 1948 την αναδίπλωση των Ελλήνων ανταρτών. Ανυποψίαστοι οι Έλληνες αντάρτες είχαν φέρει εις πέρας την αποστολή που τους είχε αναθέσει ο Στάλιν στην... Πολωνία και στην Τσεχοσλοβακία. Δεν χρειαζόνταν άλλο πια. Γιατί την Ελλάδα ουδέποτε είχε αποφασίσει στα σοβαρά να την καταλάβει. Τουλάχιστον ολόκληρη. Θα σήμαινε παγκόσμιο πόλεμο για παραβίαση της Συμφωνίας της Γιάλτας. Αν όμως επιτυγχάνονταν, με τις ντόπιες δυνάμεις και ευθύνες, να δημιουργηθεί και ένα κομμουνιστικό κρατίδιο στην Μακεδονία, κατά το πρότυπο της Κορέας και του Βιετνάμ ο Στάλιν δεν θα λέγε όχι. Μα δεν το διακινδύνευε κιόλας.

Αιφνιδίως όμως ανακύπτει νέο τεράστιο πρόβλημα για τον Στάλιν. Ο Τίτο επαναστατεί τον Μάρτιο του 1948 και κλιμακώνει την ανταρσία του. Δεν υποκύπτει. Τώρα πια αναδύεται μια άλλη αποστολή για τους άτυχους αντάρτες του Κ.Κ.Ε. και για όλο το ελληνικό Έθνος κατ' αντανάκλαση. Το ελληνικό πιόνι πρέπει να κινηθεί για να κτυπήσει τον Τίτο. Και κινείται από τον Στάλιν αδίστακτα.

Η Μακεδονία στο επίκεντρο του μεγάλου παιχνιδιού: ο Τίτο κατασκευάζει ένα "έθνος" και πείθει τον Δημητρώφ

Το φθινόπωρο του 1948 ο Στάλιν αναθέτει νέα αποστολή στο ΚΚΕ που δεν αντιλαμβάνεται, βέβαια, την στρατηγική κίνηση του ερυθρού θεού του. Υπόσχεται να προσφέρει φοβερή βοήθεια στους αντάρτες και, με μια ψυχρή κίνηση, κινεί το πιόνι του για να πλευροκοπήσει τον Τίτο και να τον τιμωρήσει σκληρά. Θα επιχειρήσει να του αποσπάσει τα εδάφη της νοτίου Γιουγκοσλαβίας όπου πρόσφατα μόλις έχει κατασκευασθεί ένα καινούριο "έθνος" -το λεγόμενο "μακεδονικό". Μ' αυτό το "έθνος" θα προσπαθήσει ο Στάλιν να δημιουργήσει ένα καινούριο κράτος, που θα αποτελείται από την γιουγκοσλαβική περιοχή των Σκοπίων που καλείται "Μακεδονία του Βαρντάρ" από την ελληνική Μακεδονία που καλείται "Μακεδονία του Αιγαίου" και από τα νοτιοανατολικά εδάφη της Βουλγαρίας γύρω από το όρος Πιρίν, που καλείται "Μακεδονία του Πιρίν".

Έτσι κλιμακώνεται μια δέσμη κινήσεων στις οποίες τώρα πέφτει πλήρης φως. Ταυτόχρονα ο Στάλιν, ακόμα και αν αποτύχει στην δημιουργία του καινούριου αυτού κράτους, το οποίο προορίζει για ομοσπόνδηση με την Βουλγαρία που την ελέγχει απόλυτα, θα δώσει μια "ισχυρή εντύπωση σε όλο τον κόσμο ενισχύοντας τους Έλληνας αντάρτες. Θα αποδείξει σε φίλους και αντιπάλους ότι, παρά την ανταρσία του Τίτο, αυτός, ο Στάλιν, είναι που ορίζει τους κανόνες του παιχνιδιού στα Βαλκάνια.

Ο Στάλιν θα αποτύχει σύντομα και στους δύο στόχους του. Αδίστακτα και ταχύτατα, σαν άριστος στρατηλάτης θα αποσύρει τα πιόνια του από τα βαλκανικά "ταμπλό" διότι διαπιστώνει ότι οι Αμερικανοί είναι έτοιμοι να εμπλακούν επιθετικά στα Βαλκάνια και, ενισχύοντας την Ελλάδα, να εξαπολύσουν μια σαρωτική επίθεση τιμωρίας από τον Ελληνικό στρατό που θα εισβάλει στην Αλβανία. Ο Στάλιν δεν μπορεί να αντιδράσει. Η Αλβανία, μετά την τιτοϊκή ανταρσία είναι κομμένη από τον Κορμό της σοβιετικής αυτοκρατορίας, και απειλείται άμεσα. Θα την χάσει. Για να μη την χάσει προτιμά να θυσιάσει τους αντάρτες του ΚΚΕ.

Ότι υπάρχουν σχέδια για ελληνική εισβολή στην Αλβανία το 1949 είναι αναμφισβήτητο. Βρίσκονται στο Γενικό Επιτελείο και στο υπουργείο Εξωτερικών της Αθήνας. Πλέον τούτου ο Εμβέρ Χότζα, αποκαλύπτει στο βιβλίο του ότι κάποιοι από την Δύση, τον ειδοποίησαν ότι οι Έλληνες είναι έτοιμοι να εισβάλουν μέσα στα αλβανικά εδάφη και να ελευθερώσουν την Βόρειο Ήπειρο κυνηγώντας τους αντάρτες από τον Γράμμο. Έτσι ο Χότζα σπεύδει στον Στάλιν και του διατυπώνει τους φόβους του που ο Στάλιν αποδέχεται. Γι' αυτό και τον Αύγουστο του 1949 όταν το ελληνικό κομμουνιστικό κίνημα έχει συντριβή στον Γράμμο και στο Βίτσι, ο Χότζα αφοπλίζει αμέσως τους αντάρτες, τους μαζεύει μακριά από τα σύνορα και ζητάει από την Μόσχα να πάρει αμέσως τους ανεπιθύμητους επισκέπτες που απειλούν, με την παρουσία τους, να του ανάψουν από στιγμή σε στιγμή φωτιά. Ο Στάλιν αποδέχεται αμέσως το αίτημα και τις απόψεις του Χότζα και φορτώνει τους αντάρτες σε καράβια, που τους ξεμπαρκάρουν στην Οδησό και σε άλλα λιμάνια της Μαύρης Θάλασσας. Από κει αρχίζει ο δρόμος προς την Τασκένδη και την αυτοεξορία, που κράτησε, κάτω από ανείπωτες ταπεινώσεις, βιαιότητες και σκληρή δουλειά τριάντα ολόκληρα χρόνια.

ΤΟ "ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ" ΚΑΙ Ο ΤΙΤΟ

Πριν φτάσουμε όμως εκεί θα πρέπει να εξετάσουμε κάτω από το φως των ιστορικών στοιχείων, πως διαμορφώνεται στρατηγικά το βαλκανικό πλαίσιο στο οποίο κινείται και αναπνέει η ανταρσία του ΚΚΕ.

Το 1943 ο Τίτο έχει δύο σοβαρά προβλήματα να λύση:

1ον. Φοβάται ότι είναι δυνατόν να προελάσουν από την Θεσσαλονίκη προς την Γιουγκοσλαβία οι συμμαχικές αγγλικές δυνάμεις, οπότε θα του δημιουργήσουν επικίνδυνη κατάσταση. Διότι το

εθνικιστικό κίνημα του στρατηγού Ντράζα Μιχαήλοβιτς υπάρχει ακόμη και, αν πάρει αγγλική στρατιωτική βοήθεια, θα δημιουργήσει νέα ισορροπία δυνάμεων στην Γιουγκοσλαβία, που είναι μοιρασμένη 50% στην επιρροή της Αγγλίας και 50% στην επιρροή της Σ. Ενώσεως με την συμφωνία Στάλιν - Churchill στην Μόσχα, που αργότερα επικυρώθηκε στην Γιάλτα.

Το πρόβλημα αυτό ο Τίτο το λύνει με το ΚΚΕ. Η ηγεσία των κομμουνιστών στην Ελλάδα πέφτει στο δόκανο των Δεκεμβριανών και απασχολεί όλες τις βρετανικές δυνάμεις στο ελληνικό έδαφος. Ο Τίτο κλείνει τον δρόμο στους Άγγλους, χρησιμοποιώντας σαν ζωντανό ταμπόν τα κορμιά των Ελλήνων ανταρτών.

2ον. Η νότια Γιουγκοσλαβία δεν έχει αμιγή πληθυσμό και κυρίως δεν έχει ένα έθνος. Αποτελείται από μια σλαβική και αλβανική πανσπερμία, όπου υπάρχουν μεγάλες μάζες τσιγγάνων, μωαμεθανών και μια ισχυρή ελληνική παρουσία στο Μοναστήρι και στα γύρω χωριά με τους βλαχόφωνους Έλληνες. Οι σλαβικοί πληθυσμοί κατά την διάρκεια της Κατοχής έχουν εκδηλωθεί υπέρ της Βουλγαρίας, η οποία τώρα, άλλαξε ρόλο ξαφνικά, και έγινε σύμμαχος. Βουλγαρικά στρατεύματα, αντικαθιστώντας τα βασιλικά εμβλήματα με ένα κόκκινο αστέρι, προχωρούν να "βοηθήσουν" τον Τίτο, που νιώθει να κινδυνεύει άμεσα. Τα σχετικά παρασκήνια αναφέρονται στα απομνημονεύματα της Τσόλε Ντραγκοϊτσεβα, που, ως συνεργάτις του Δημητρώφ και μέλος του Πολιτικού Γραφείου του ΚΚ Βουλγαρίας, έπαιξε πρωταγωνιστικό ρόλο στην περιοχή.

Η Ντραγκοϊτσεβα ζει ακόμη, ως το γηραιότερο μέλος του Π.Γ. του Κ.Κ.Β. και τα προσφάτως εκδοθέντα απομνημονεύματά της αποτελούν την αιτία της μεγάλης εντάσεως που επικρατεί μεταξύ Βουλγαρίας - Γιουγκοσλαβίας, όπου το λεγόμενο "Μακεδονικό" παραμένει ανοικτό και εκρηκτικό. Διότι δεν λύθηκαν ακόμη οι διαφορές τους!

Τότε ακριβώς ο Τίτο κατασκευάζει την λεγόμενη "μακεδονική εθνότητα" στην οποία δίδει και κρατική υπόσταση. Αποτελεί την λεγόμενη "Μακεδονία του Βαρνάρ" με πρωτεύουσα τα Σκόπια και ανήκει στην Γιουγκοσλαβική ομοσπονδία. Πρωταγωνιστής του κινήματος αυτού, ως Γ. Γραμματέας του "Μακεδονικού" Κ.Κ. και αρχηγός του νέου ομόσπονδου Γιουγκοσλαβικού κράτους της "Μακεδονίας" είναι ο Λαζάρ Κολισέφσκυ, σημερινός διάδοχος -τυπικά - του Τίτο.

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΤΩΝ ΣΛΑΒΩΝ

Ο ηγέτης της Βουλγαρίας Γκεόργκι Δημητρώφ, γεννημένος ο ίδιος στο Μπλαγκόβεγκραντ, πρωτεύουσα του Πιρίν, αναγνωρίζει -για δικούς του λόγους - πως στο Πιρίν ζει μια "μακεδονική μειονότητα", στην οποία κανονικά έπρεπε να ανήκει και ο... ίδιος. Το 1947 μάλιστα συνάπτει μια μυστική συμφωνία με τον Τίτο στο Μπλεντ. Η συμφωνία εκείνη δεν δημοσιεύθηκε ποτέ. Αλλά ο Δημητρώφ, ως παλαιός πρωτοπόρος της Κομμουνιστικής Τρίτης Διεθνούς, οραματίζεται μια Ομοσπονδία των Νοτίων Σλάβων στην οποία να περιλαμβάνονται η Βουλγαρία, η Γιουγκοσλαβία, η ελληνική Μακεδονία, η Ουγγαρία και η Τσεχοσλοβακία.

Μια αμυδρή εικόνα εκείνης της πολιτικής του Δημητρώφ επανέφερε μεταξύ 1976-78 η Σόφια όταν στην πρόταση του Καραμανλή για Διαβαλκανική Διάσκεψη αντιπρότεινε να μετάσχουν και η Ουγγαρία με την Τσεχοσλοβακία. Αυτό δείχνει πως τα άλλα κράτη διατηρούν μια ακλόνητη, σταθερή εξωτερική πολιτική επί δεκάδες χρόνια. Αναλλοίωτη.

Αυτές τις ιδέες του τις εξέφρασε ο Δημητρώφ και σε δημόσιο λόγο του, μετά την συμφωνία του Μπλεντ με τον Τίτο. Τότε τις άκουσε ή τις συνειδητοποίησε καλά ο Στάλιν. Έγινε θηρίο ανήμερο. Μόλις είχε παγιώσει την Αυτοκρατορία του και ιδού τώρα ότι οι υποτακτικοί του (ο Δημητρώφ και ο Τίτο, όπως και ο Ζαχαριάδης ήσαν ταυτόχρονα και μέλη του σοβιετικού Κομμουνιστικού Κόμματος) ήθελαν να ιδρύσουν εναντίον του ένα συνασπισμό. Έστειλε απαντωτά τηλεγραφήματα στον Τίτο και

Δημητρώφ να παρουσιασθούν αμέσως μπροστά του για να λογοδοτήσουν! Ήταν τέλη Ιανουαρίου 1948.

Στην αντιπροσωπεία του Κ.Κ.Γ. μετείχε ως αρχηγός της ο Έντβαρντ Καρντέλι που αποκαλύπτει τα παρασκήνια εκείνης της ιστορίας, που πρόσφατα κυκλοφόρησε σε βιβλίο με τίτλο "Ο αγώνας για την αναγνώριση και την ανεξαρτησία της Γιουγκοσλαβίας 1944-57". Το βιβλίο κυκλοφόρησε στις 27 Ιανουαρίου 1980 στο Βελιγράδι, ένα χρόνο μετά τον θάνατο του Καρντέλι (10.2.79) που σίγουρα θα διεδέχετο τον Τίτο σήμερα, αν ζούσε.

Η ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΟΥ ΚΑΡΝΤΕΛΙ

Ο Καρντέλι, που θεωρείται "πατέρας της αυτοδιαχείρισης", γράφει τα εξής στο βιβλίο του:

"Η αντίδραση του Στάλιν ήταν γρήγορη και βίαιη. Πρώτα λάβα με τηλεγράφημα, στο οποίο ο Στάλιν αποδοκίμαζε αυστηρά τον Δημητρώφ εξ αιτίας αυτών των δηλώσεών του και σύντομα μετά έφθασε και δεύτερο τηλεγράφημα όπου ο Στάλιν συγκαλούσε στη σύσκεψη αντιπροσωπίες των τριών Π.Γ., δηλαδή των Π.Γ. του Κ.Κ.Σ.Ε., του Κ.Κ. Γιουγκοσλαβίας και του Κ.Κ. Βουλγαρίας με επικεφαλής τους γενικούς γραμματείς (η σύσκεψη πραγματοποιήθηκε στις 10 Φεβρουαρίου 48 στη Μόσχα). Αυτό σημαίνει, ότι σ' αυτή τη σύσκεψη πρέπει να συμμετάσχει και ο Τίτο. Αλλά ο Τίτο υποψιάστηκε, ότι ο Στάλιν σκοπεύει απ' αυτή τη σύσκεψη να βγάλει κάτι παραπάνω και όχι μόνο να επικρίνει την πρόταση Δημητρώφ. Δεν ήταν σαφές γιατί ο Στάλιν μαζί με τους Βουλγάρους καλεί και μας στη Μόσχα, αν και γνώριζε ότι εμείς από την αρχή ήμασταν ενάντια στην πρόταση Δημητρώφ. Γι' αυτό ο Τίτο αρνήθηκε να πάει στη Μόσχα. Το Π.Γ. του Κ.Κ. Γιουγκοσλαβίας όρισε την αντιπροσωπία και μένα για αρχηγό της. Στην αντιπροσωπία μας μετείχαν ακόμα ο Μπάκαριτς, ο Τζίλας και ο Βλάντο Πόποβιτς. Από την βουλγαρική πλευρά ήταν παρόντες, ο Δημητρώφ, ο Κολοΐρωφ, ο Τράιτσε Κοστώφ.

(Ο Κοστώφ ήταν υπεύθυνος του Κ.Κ.Β. για το ελληνικό κομμουνιστικό κίνημα - εξετελέσθη από το Κ.Κ.Β. αργότερα).

" Μαζί με τον Στάλιν ήταν το ηγετικό επιτελείο του Π.Γ. του Κ.Κ.Σ.Ε. Υποπευόμαστε ότι πηγαίνουμε για τη δυσκολότερη αποστολή. Αλλά δεν μπορούσα να υποθέσω, ότι όλη αυτή η υπόθεση θα καταλήξει εκεί που πραγματικά κατέληξε.

Ο Στάλιν με ωμότητα - που δεν μπορούσα να περιμένω -επιτέθηκε στον Δημητρώφ. Για την πρότασή του είπε, ότι είναι βλακεία και ότι είναι γελοίο πως μπορεί ένας παλιός κομμουνιστής να καταλήξει σε τέτοιες ιδέες. Πέρα απ' αυτό θεωρούσε ότι αυτή η πρόταση από άποψη αρχών είναι λαθμενής, αντιμαρξιστική, γιατί δεν μπορούν να δημιουργηθούν τέτοιες πλατιές ομοσπονδίες χωρίς τη Σοβιετική Ένωση.

"Αν κάποτε δημιουργηθούν Ομοσπονδίες - και η σκέψη μου είναι ότι θα δημιουργηθούν - τότε θα συνενώσουμε τη ρώσικη ομοσπονδία με τη Βουλγαρία και τη Γιουγκοσλαβία, την Ουκρανία με Ρουμανία και Ουγγαρία, τη Λευκορωσία με την Τσεχοσλοβακία και Πολωνία ή κάτι παρόμοιο".

Ακόμα, ούτε και σήμερα, δεν ξεκαθάρισα αν σκεφτόταν σοβαρά ή ειρωνευόταν. Κατηγόρησε τον Δημητρώφ και γιατί, για ένα τόσο σοβαρό πρόβλημα, δεν συμβουλευτήκε κανένα, ούτε ρώτησε κανέναν για να πάρει τη γνώμη του.

Εγώ, στο όνομα της αντιπροσωπίας μας, δήλωσα σύντομα, ότι από την αρχή ήμασταν κατά της πρότασης Δημητρώφ, πριν απ' όλα γιατί δεν την θεωρούσαμε ρεαλιστική. Πάνω σ' αυτό, τόνισα μερικά επιχειρήματα, που τα είχα ήδη αναφέρει προηγουμένα: Δεν ήθελαν να μπω, σε μακρύτερη

συζήτηση γιατί δεν θέλαμε πέρα από την βίαιη επίθεση του Στάλιν, να επιτεθούμε και μεις στον Δημητρώφ.

Μετά, άρχισε το πιο δύσκολο μέρος της συζήτησης. Ο Δημητρώφ, όσο και αν κατά τα άλλα ήταν θαρραλέος άνθρωπος στους επαναστατικούς αγώνες, μπροστά στον Στάλιν έμοιαζε σαν μαθητής μπροστά στο δάσκαλο. Δεν τολμούσε να του αντιταχθεί ούτε με μια λέξη. Έκανε - όπως το λένε - πραγματική αυτοκριτική, που την τελείωσε με την φράση:

"Σύντροφε Στάλιν, όλοι διδασκόμαστε από σας".

Ο Στάλιν σ' αυτό του απάντησε ωμά:

"Τι λέετε; Τι έχετε εσείς, γέρος άνθρωπος, να μάθετε ακόμα από μένα. Φερθήκατε σαν γριούλα που πάει στο παζάρι και όποιον συναντήσει του λέει αυτό που της κατέβει στο κεφάλι".

Η συζήτηση συνεχίστηκε έτσι, σ' αυτό το πνεύμα και αυτό για αρκετό χρόνο, γιατί τον Δημητρώφ τον ακολούθησαν και όλα τα μέλη του Π.Γ. του βουλγαρικού Κ.Κ. που νόμιζαν ότι πρέπει ακόμα κάτι να προσθέσουν στην αυτοκριτική του Δημητρώφ. Ο Δημητρώφ είχε χαμηλώσει το κεφάλι και σιωπούσε και εγώ ντρεπόμουν τόσο πολύ που δεν ήξερα που να κοιτάξω. Δεν μπορούσα να φανταστώ ότι υπάρχει κάτι παρόμοιο στο διεθνές Εργατικό Κίνημα.

Σύμφωνα με τα απομνημονεύματα του Καρντέλι που ασφαλώς αποτελούν έμμεση γιουγκοσλαβική απάντηση στα αντίστοιχα βουλγαρικά απομνημονεύματα της Ντραγκοϊτσεβα, ο Στάλιν έκανε σκουπίδι τον Δημητρώφ. Τον κουρέλιασε. Αυτήν την περικοπή του Καρντέλι θα την απολαμβάνουν ασφαλώς με ιδιαίτερο σαδισμό σήμερα οι Γιουγκοσλάβοι διότι προβαίνουν διεθνώς σε σύγκριση ανάμεσα στον δικό τους εθνικό ήρωα, που ούτε καν καταδέχθηκε να παρουσιασθεί ενώπιον του Στάλιν, και στον εθνικό ήρωα της Βουλγαρίας που καταξευτελίσθηκε.

Ο ΔΟΥΡΕΙΟΣ ΙΠΠΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΤΙΤΟ

Αλλά εδώ το πρόβλημα δεν είναι αν κουρελιάσθηκε ή όχι ο Δημητρώφ. Είναι δεδομένο ότι η Βουλγαρία αποτελούσε και αποτελεί τον πιστότερο σύμμαχο της Σ. Ενώσεως. Στόχος της είναι να ενταχθεί στην σοβιετική ένωση ως μια από τις πολλές "σοσιαλιστικές δημοκρατίες" της. Το Βουλγαρικό Σύνταγμα επιτάσσει αιώνια φιλία με την Ρωσία. Ο Στάλιν, λοιπόν, ήξερε με ποιόν έχει να κάνει όταν μιλούσε στην βουλγαρική ηγεσία. Το πρόβλημα ήταν πως θα απορροφήσει την γιουγκοσλαβική ηγεσία. Και έκανε το μεγάλο ελιγμό του. Δέχθηκε την δημιουργία.. ομοσπονδίας, που μόλις είχε απορρίψει. Αλλά την δέχθηκε με τον δικό του τρόπο και για τον δικό του σκοπό. Γράφει στα απομνημονεύματά του ο Καρντέλι:

" Τότε ο Στάλιν άρχισε νέο θέμα. Είπε:

"Ναι, Ομοσπονδίες θα δημιουργήσουμε. Αλλά όχι τέτοιες όπως τις φαντάζεστε, σύντροφε Δημητρώφ, αλλά διαφορετικές. Και σαν πρώτη θα δημιουργήσουμε την βούλγαρο - γιουγκοσλαβική ομοσπονδία και αυτό το συντομότερο. Τι σκέφτεστε γι' αυτό;"

Ταυτόχρονα κοίταζε εμένα. Μ' άλλα λόγια μας καλούσε να εξηγηθούμε πρώτοι πάνω στην πρότασή του. Για όλους εμάς τους Γιουγκοσλάβους η πρόταση του Στάλιν, έπεσε σαν κεραυνός από καθαρό ουρανό. Πέρα απ' αυτό, αυτή ήταν ήδη η τρίτη πρόταση του Στάλιν που ήταν σε αντίθεση με τις προηγούμενες προτάσεις του γι' αυτό το πρόβλημα.

Πήρα μια βαθιά ανάσα για να βρω το ταχύτερο σωστή απάντηση. Όμως, μετά απ' όλες τις κακές

εμπειρίες, που είχαμε στα χρόνια που πέρασαν, μετά απ' όλα όσα είδαμε και ζήσαμε σ' αυτή τη σύσκεψη και με πλήρη τη συνείδηση ότι το Π.Γ. του βουλγάρικου Κ.Κ. είναι απόλυτα εξαρτημένο από τον Στάλιν, για μας δεν υπήρχε κανένα θέμα για ομοσπονδία. Νιώθαμε, ότι ο Στάλιν θέλει να μας περάσει κάποιο Δούρειο ίππο που θα σήμαινε τέλος της ανεξαρτησίας, της σοσιαλιστικής και εθνικοαπελευθερωτικής Γιουγκοσλαβίας. Πέρα απ' αυτό, μετά από μερικά χρόνια, αυτή η Ομοσπονδία μας φαίνονταν εντελώς απραγματοποίητη, γιατί ήμασταν πεπεισμένοι ότι σ' αυτήν θα εμφανίζονταν τέτοιες εσωτερικές αντιφάσεις που θα οδηγούσαν σε σκληρές συγκρούσεις που θα μπορούσαν να κατευναστούν μόνο με την πίεση της Σοβιετικής Ενώσεως. Γι' αυτό ήδη η πρώτη μου απάντηση ήταν αρνητική. Περίμενα μετά απ' αυτό ότι ο Στάλιν θα εκραγεί όπως εξερράγη με τον Δημητρώφ. Αλλά αυτό δεν συνέβη. Ο Στάλιν είχε ήδη συνειδητοποιήσει σε μεγάλο βαθμό, ότι η Γιουγκοσλαβία είναι αληθινά ανεξάρτητη χώρα, ότι δεν μπορεί να κάνει μ' αυτήν ό,τι θέλει και γι' αυτό το λόγο, μαζί μας, συμπεριφέρονταν προσεκτικά προφανώς, ήταν οργισμένος με την αντιπροσωπεία μας, αλλά συγκρατούνταν από κάθε υπερβολή."

Ο Καρντέλι υπογραμμίζει την ουσία και το βάθος της σταλινικής κινήσεως: "ήθελε να περάσει ένα Δούρειο ίππο".

Πράγματι έτσι συνέβαινε. Και, τότε, όχι μόνον θα έδενε γερά στο άρμα του τον Τίτο αλλά θα του αφαιρούσε και την νότια Γιουγκοσλαβία για να την ενσωματώσει είτε στην Βουλγαρία είτε σε μιαν άλλη "Δημοκρατία" την οποία θα ήταν αδύνατο να ελέγξει ο Τίτο μέσα στα πλαίσια της Βούλγαρο - γιουγκο - σλαβομακεδονικής Ομοσπονδίας.

Η ίδια ακριβώς προοπτική επανέρχεται τώρα, με τον θάνατο του Τίτο, έπειτα από τριάντα δύο ολόκληρα χρόνια, όπως εκτιμούν όλοι οι διεθνείς παρατηρητές. Η ένταση Βουλγαρίας - Γιουγκοσλαβίας για το "μακεδονικό" διατηρείται σε υψηλούς τόνους..

Τότε όμως, το 1948, υπήρχε ένας Τίτο. Και αντέδρασε φθάνοντας μέχρι την πλήρη ρήξη με τον Στάλιν - κάτι που κανείς δεν το περίμενε. Πέρασαν οκτώ μήνες και βρισκόμαστε στον Οκτώβριο του 1948 οπότε ο Ν. Ζαχαριάδης παρουσιάζεται στον Στάλιν και του ζητάει βοήθεια για τους αντάρτες του Κ.Κ.Ε.

Ο Στάλιν έχει μπροστά του ένα άλλο πιόνι. Το αρπάζει και ακαριαία του αναθέτει νέο ρόλο. Ο Δούρειος ίππος πρέπει να περάσει στην Γιουγκοσλαβία έστω και αν πρόκειται να κατασκευασθεί με τα κορμιά των μαχητών του "Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας"...

Γιατί η 9η Ολομέλεια ξεπουλάει την ελληνική Μακεδονία στους Σλάβους θέλοντας να υπονομεύσει τον "προδότη" Τίτο

Γεμάτος χαρά, έπαρση και αυτοπεποίθηση επιστρέφει τον Οκτώβριο του 1948 ο Ζαχαριάδης από την Μόσχα. Έχει πάρει την ανέλπιστη υπόσχεση. Έρχονται σοβιετικά κανόνια και αεροπλάνα. Δεν το φαντάζεται, άραγε, ό,τι όπως λένε οι γκάγκστερς στην γλώσσα τους "εκτελεί συμβόλαιο"; Άγνωστον. Ο ίδιος θα επιμείνει μέχρι τέλους ότι πίστεψε στον Στάλιν και γι' αυτό προχώρησε.

Και το "σβαρνούτ"; Το μήνυμα που έφερε ο Τίτο για την εντολή της Μόσχας που διάτασσε αναδίπλωση στο αντάρτικο του Κ.Κ.Ε. τον Φεβρουάριο;

Θα πρέπει ασφαλώς να ρώτησε ο Ζαχαριάδης τον Στάλιν γι' αυτό. Τον ρώτησε πράγματι, καθώς αφηγήθηκε ο ίδιος αργότερα στον Γούσια, και ο Στάλιν του είπε ότι όλα αυτά είναι ραδιουργίες του Τίτο! Δεν βλέπει ότι αυτός, ο Στάλιν, του προσφέρει τώρα τόσο μαζική βοήθεια για να αναπτύξει, αντί να αναδιπλώσει, το επαναστατικό κίνημα;

Ο Γούσιας, που είχε μια πολύ μεγάλη και ενδιαφέρουσα συζήτηση με τον Ζαχαριάδη το 1957 όταν το κόμμα καθάισε αμφοτέρους και τους πέταξε στα σκουπίδια, σαν στημένες λεμονόκουπες, αναφέρει στο βιβλίο του (β' τόμος σελ. 250) πως ρώτησε συγκεκριμένα τον Ζαχαριάδη γι' αυτό το ζήτημα. Του θέτει το ακόλουθο ερώτημα και παίρνει απάντηση:

Θέλω να μου ξεκαθαρίσεις αυτά που είπαν οι Γιουγκοσλάβοι, ότι ο Στάλιν, δεν ήταν σύμφωνος με τον ένοπλο αγώνα μας, αν είναι σωστά;

Μου απάντησε: "Όταν βγήκα στο εξωτερικό και πήγα στο συνέδριο του Τσεχοσλοβάκικου Κόμματος, συναντήθηκα με τους Σοβιετικούς και πήρα την υπόσχεσή τους για πλήρη υποστήριξη υλική και ηθική, μίλησα με τους Γιουγκοσλάβους, κι άλλους ηγέτες των Λαϊκών Δημοκρατιών, που κι αυτοί με την σειρά τους μου δώσαν την ίδια υπόσχεση. Όσο γι' αυτά που είπαν οι Γιουγκοσλάβοι, ότι ο Στάλιν δεν ήταν σύμφωνος με τον ένοπλο αγώνα μας, σας είχα ανακοινώσει στο ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ, ότι όταν ρώτησα τον Στάλιν γι' αυτά που είπαν οι Γιουγκοσλάβοι, αυτός τους διέψευσε λέγοντάς μου "ο Τίτο σας είπε ψέματα, ποτέ εγώ δεν εκφράστηκα ότι ο πόλεμός σας δεν είναι σωστός".

Αυτό που ισχυρίζονται οι Γιουγκοσλάβοι, ότι την άνοιξη του 1948 στην αντιπροσωπεία τους ο Στάλιν είπε αυτά, μπορεί να είναι σωστό, όμως αυτήν την περίοδο οι σχέσεις τους ήταν οξυμένες και μπορεί να τους το είπε επίτηδες ο Στάλιν για να δείξει σ' αυτούς ότι δεν έχει καμιά σχέση με τον αγώνα μας."

Μετά εξήμισυ χρόνια ο Ζαχαριάδης "τα μασάει κάπως" στο θέμα αυτό. Γιατί ενώ έχει την διαβεβαίωση του Στάλιν ότι "ο Τίτο σας είπε ψέματα", δεν αποκλείει να τα είπε πράγματι αυτά ο Στάλιν στον Τίτο. Αλλά τα είπε - προσθέτει ο Ζαχαριάδης - για να... παραπλανήσει τους Γιουγκοσλάβους.

Αλλά το πρόβλημα δεν αφορούσε ιδιαίτερα - και αποκλειστικά - τους Γιουγκοσλάβους για να θέλει να τους παραπλανήσει ο Στάλιν. Προς τι να τους παραπλανήσει; Το πρόβλημα αφορούσε κατ' εξοχήν τον Στάλιν και το Κ.Κ.Ε. Και ο Στάλιν ήταν αμείλικτος. Μόνον ο Θεός μπορούσε να σώσει τους Έλληνες αντάρτες, είπε στο Καρντέλι. Ο Καρντέλι στον οποίο ο Στάλιν έδωσε προσωπικά την εντολή για την αναδίπλωση του ελληνικού κομμουνιστικού κινήματος αναφέρει το επεισόδιο στις αναμνήσεις του που κυκλοφόρησαν το 1980. Ήδη πολύ νερό έχει κυλήσει κάτω από τις γέφυρες στα τριάντα δύο χρόνια που μεσολάβησαν και ο Καρντέλι, άρρωστος ήδη όταν υπαγόρευε τις αναμνήσεις του, δεν συγκρατεί ακριβώς όλες τις λεπτομέρειες τις οποίες 18 χρόνια νωρίτερα, είχε αποδώσει με μεγαλύτερη σχολαστικότητα ο τότε σύντροφός του Μίλοβαν Τζίλας, που επίσης ήταν

παρών στην συνάντηση με τον Στάλιν. Όταν απέδωσε τον διάλογο Στάλιν - Καρντέλι ο Τζίλας στο βιβλίο του "Συνομιλίες με τον Στάλιν", είχαν περάσει λίγα χρόνια, από την συνομιλία εκείνη και είναι εύλογο να έχει ζωηρότερες αναμνήσεις. Αλλά και ο Καρντέλι επιβεβαιώνει τον Τζίλας. Από πολιτική άποψη μάλιστα ο Καρντέλι ρίχνει ένα ιδιαίτερο φως στο ελληνικό κίνημα διότι αποκαλύπτει ότι:

1ον.- Ο Στάλιν ήταν πεπεισμένος πως οι δυτικές δυνάμεις δεν επρόκειτο να αφήσουν ποτέ την Ελλάδα να ξεφύγει από την δική τους σφαίρα επιρροής.

2ον.- Ο Στάλιν δήλωσε καθαρά ότι η ανταρσία του Κ.Κ.Ε. και η βοήθεια του Τίτο προς αυτό δημιουργούσε πολιτικές δυσχέρειες για την Σοβιετική Ένωση εκείνη την εποχή (1948) και

3ον.- Ο Στάλιν ήταν πεπεισμένος πως οι κομμουνιστές της Ελλάδος ζούσαν με αυταπάτες και χίμαιρες όταν πίστευαν ότι μπορούσαν να νικήσουν.

Ο ΚΑΡΝΤΕΛΙ ΑΦΗΓΕΙΤΑΙ

Ιδού τι γράφει ο Καρντέλι για την κομμουνιστική ανταρσία στην Ελλάδα:

"Δεύτερο πρόβλημα που έθεσε ο Στάλιν ήταν η Ελλάδα. Με ρώτησε ανοικτά:

"Μήπως εσείς πραγματικά σκέπτεστε ότι είναι δυνατή η νίκη της εξέγερσης στην Ελλάδα;"

Απάντησα ότι δεν είμαστε εμείς αυτοί που οργάνωσαν την εξέγερση στην Ελλάδα αλλά οι ίδιοι οι Έλληνες. Εμείς που είμαστε στα σύνορά τους δεν μπορούσαμε να αποφύγουμε να τους δίνουμε βοήθεια, τέτοια που κάθε επαναστατικό κίνημα θα έδινε σε άλλο επαναστατικό κίνημα. Και όσον αφορά τις δυνατότητες νίκης της εξέγερσης στην Ελλάδα, αυτό εξαρτάται από ποικίλους παράγοντες:

"Αν αναπτύσσονταν το εργατικό κίνημα στις άλλες χώρες, αν η διεθνής κατάσταση ήταν ικανοποιητική, αν η εξέγερση έπαιρνε την απαραίτητη βοήθεια κ.λ.π."

Ο Στάλιν τότε με διέκοψε:

"Αν...αν...αν... Όλη η αναμονή σας ξεκινά από το αν... Είναι καθαρή αυταπάτη να σκέφτεται κανείς ότι οι δυτικές δυνάμεις θ' αφήσουν την Ελλάδα στους κομμουνιστές. Εσείς μαζί με τους Έλληνες κομμουνιστές ζείτε σ' έναν κόσμο χίμαιρας. Και μ' αυτό τον τρόπο μας τοποθετείτε μπροστά σε πολιτικές δυσχέρειες".

Του είπα: "Σύντροφε Στάλιν, μα τι μπορούμε να κάνουμε τώρα εμείς; Αν στην Ελλάδα και στα σύνορά μας υπάρχει εξέγερση. Αν εκείνοι ζητάνε τη βοήθειά μας. Αν μας φέρνουν στα σύνορα τραυματίες κ.λ.π. Μήπως πρέπει να κλείσουμε τα σύνορα; Να αποξενωθούμε από αυτό το κίνημα; Τι να κάνουμε;"

Ο Στάλιν μου απάντησε αυστηρά:

"Ας δώσει ο Θεός νάχετε δίκιο. Ίσως εγώ νάχω λάθος. Εγώ ήδη έχω λαθέψει σε μια τέτοια περίπτωση. Αυτή ήταν η Κίνα. Δεν πίστευα στη νίκη των Κινέζων κομμουνιστών. Ήμουνα βέβαιος ότι οι Αμερικάνοι θα κάνουν τα πάντα για να καταπνίξουν αυτή την εξέγερση. Παρακινούσα το Μάο λέγοντάς του ότι είναι καλύτερα να συμφιλιωθεί με τον Τσανγκ Κάι Σεκ και να σχηματίσει μαζί του κάποια μορφή κυβέρνησης συνασπισμού. Κάλεσα ακόμα και κινέζικη αντιπροσωπεία στη Μόσχα. Η

αντιπροσωπεία, ήρθε, άκουσε όσα της είπα, σύμφωνα με την κινέζικη συνήθεια, όλοι χαμογελούσαν, κουνούσαν συγκαταβατικά τα κεφάλια τους και έφυγαν. Και όταν επέστρεψαν, ο Μάο άρχισε τη μεγάλη επαναστατική του επίθεση και τελικά νίκησε. Όπως βλέπετε, και δω μπορεί να κάνω λάθος. Ας δώσει ο Θεός να γίνει έτσι και στην περίπτωση της Ελλάδας. Αλλά πρέπει να πω ότι δεν πιστεύω στο Θεό. Η Ελλάδα δεν είναι Κίνα".

Μόνο μετά από την τέτοια θέση του Στάλιν, μου έγινε σαφές γιατί η σοβιετική βοήθεια στην εξέγερση στην Ελλάδα ήταν μόνο στα λόγια, ενώ από υλική άποψη στην πραγματικότητα ήταν συμβολική. Και αμέσως μόλις φτάσαμε στη σύγκρουση ανάμεσα στον Στάλιν και στο Κ.Κ. Γιουγκοσλαβίας εκείνος ξεπούλησε αυτή την εξέγερση, που λένε σε μία νύχτα και την ευθύνη γι' αυτό την απόδωσε σε μας.

Ας προσθέσω με την ευκαιρία ότι ο Στάλιν χρησιμοποιούσε πολύ συχνά, τις λέξεις "Ας δώσει ο Θεός", έτσι που αν κάποιος δεν τον γνώριζε θα μπορούσε να τον θεωρήσει ακόμα και θρησκευόμενο άνθρωπο. (Ο Στάλιν είχε σπουδάσει στο Θεολογικό Σεμινάριο της Τιφλίδος).

Νομίζω ότι στο τέλος, ο Στάλιν ακόμα μας κατηγορήσε ότι συμπεριφερόμαστε άσχημα στους συμβούλους του και ότι δεν τους δίνουμε σωστή δουλειά και ότι οι άνθρωποί μας δεν τους ακούνε, αλλά κάνουν το δικό τους. Δεν θυμάμαι τι του απάντησα, αλλά πιθανόν κάτι παρόμοιο όπως και το 47. Όμως ο Στάλιν, κουνώντας το κεφάλι του, το απέκρουσε και σιωπούσε. Έτσι τελείωσε η σκληρότερη και αποφασιστικότερή μας σύσκεψη με τον Στάλιν."

Ο Ζαχαριάδης δεν τολμά να πει την αλήθεια, όταν τον ρωτά ο Γούσιας για την εντολή του Στάλιν. Τολμούσε όμως να οδηγήσει το Έθνος στον όλεθρο, στον εδαφικό ακρωτηριασμό και στο αίμα - με πρώτους τους μαχητές του ΔΣΕ πάντα.

ΤΟ "ΣΥΜΒΟΛΑΙΟ" ΤΟΥ ΖΑΧΑΡΙΑΔΗ

Τώρα το καινούργιο "συμβόλαιο" που του έχει αναθέσει ο Στάλιν το φθινόπωρο του 1948 είναι να δημιουργήσει "σλαβομακεδονικό" κι όχι πια ελληνικό - κομμουνιστικό κρατίδιο στην ελληνική Μακεδονία, να συνενωθεί, σε ομοσπονδία με την Βουλγαρία και να προσελκύσουν σ' αυτήν την ομοσπονδία την γιουγκοσλαβική "Μακεδονία", όπου πάντοτε υπήρχαν ισχυρές αυτονομιστικές δυνάμεις κατά της εξουσίας του Βελιγραδίου. Γι' αυτό και τα προσφάτως αποκαλυφθέντα αρχεία του Φόρειν Όφισ μιλούν σήμερα για σχέδια του Στάλιν να ιδρυθεί χωριστό "Μακεδονικό Κράτος".

Όσα ο Στάλιν δεν μπόρεσε να περάσει στην γιουγκοσλαβική ηγεσία κατά την κοινή συνεδρίαση της 10ης Φεβρουαρίου 1948, αποπειράται να τα περάσει, σε πιο περιορισμένο βαθμό, με το ελληνικό ανταρτικό κίνημα στο οποίο προσδίδει ξαφνικά έντονη... σλαβομακεδονική χροιά!

Τρεις μήνες μετά την επιστροφή του Ζαχαριάδη από την Μόσχα συνέρχεται στον Γράμμο η περιβόητη 5η Ολομέλεια της Κεντρικής Επιτροπής στις 30 Ιανουαρίου 1949, του ΚΚΕ, και αποφασίζει να ξεπουλήσει την Μακεδονία στους Σλάβους. Η απόφασή της αποτελεί μνημείο εθνικής προδοσίας. Στην 5η Ολομέλεια μετέχουν οι: Γιάννης Ιωαννίδης, Βασίλης Μπαρτζώτας, Ν. Ζαχαριάδης, Μήτσος Βλαντάς, Λ. Στρίγγος, Πέτρος Ρούσσοσ, Γ. Βοντίτσος (Γούσιας), Κώστας Κολιγιάννης, Ζήσης Ζωγράφος, Καραγιώργης (Κώστας Γυφτοδήμος), Βασίλης Κοτσάβρας, Γ. Ερυθριάδης, Βαγγέλης Βασβανάς, Παναγιώτης Μαυρομάτης, Χρύσα Χατζηβασιλείου, Αλέγκρα, Κώστας Λουλές, Μιχάλης Συνάκος, Μιλτιάδης Πορφυρογένης, Θανάσης Χατζής, Φώκος Βέτας, Μιχάλης Τσάντης, Απόστολος Γκρόζος, Πολύδωρος Δανιηλίδης, Μάρκος Βαφειάδης, Μήτσος Βατουσιανός.

Ο Μάρκος Βαφειάδης, ο Θανάσης Χατζής, ο Βατουσιανός, και ο Μ. Τσάντης καθαιρέθηκαν από την

Κεντρική Επιτροπή. Για τον Μάρκο, που τυπικά εξακολουθούσε να είναι "πρωθυπουργός" και "στρατηγός", αποφασίσθηκε να ανακοινωθεί, ότι, επειδή "ήταν βαριά άρρωστος", η Κ.Ε. τον απαλλάσσει από όλα τα καθήκοντά του.

Έγινε συμπλήρωση της ΚΕ του ΚΚΕ. Τα αναπληρωματικά μέλη Γιώργης Βοντίτσος (Γούσιας), Κώστας Καραγιώργης, Κώστας Κολιγιάννης, Βασίλης Κοτσάβρας, Βαγγέλης Βασβανάς γίνονται τακτικά μέλη της ΚΕ του ΚΚΕ. Αναπληρωματικά μέλη της ΚΕ του ΚΚΕ γίνονται ο Στέφανος Γκιουζελής και ο Χαρίλαος Φλωράκης (Γιώτης).

Η ΕΘΝΙΚΗ ΠΡΟΔΟΣΙΑ

Έτσι ο σημερινός ηγέτης του Κ.Κ.Ε. Χαρ. Φλωράκης (καπετάν Γιώτης) εισέρχεται στα ανώτατα κλιμάκια του κόμματος με μια Ολομέλεια που φέρει το στίγμα της εθνικής προδοσίας: το ξεπούλημα της Ελληνικής Μακεδονίας στους Σλάβους. Ένα χρόνο αργότερα το Κ.Κ.Ε. θα εξαναγκασθεί να αναγνωρίσει ότι η εθνική προδοσία του ήταν "λάθος"!

Η 5η Ολομέλεια άρχισε τις εργασίες της στις 30 Ιανουαρίου 1949 και τις τελείωσε, μια μέρα αργότερα. Τις εργασίες τις παρακολούθησε εκ μέρους της Μόσχας, ως τοποτηρητής, ο Πετρώφ, που, ως μέλος του τμήματος εξωτερικών σχέσεων του Κ.Κ.Σ.Ε. ήταν χρωμένος εξ αρχής με το ελληνικό πρόβλημα. Παρέστη επίσης και μια αντιπροσωπεία Αλβανών υπό τον Μεχμέτ Σέχου. Γιουγκοσλάβοι δεν παρέστησαν.

Η 5η Ολομέλεια, μετά την καθαίρεση του Μάρκου ανασχημάτισε την κυβέρνηση του βουνού ("Προσωρινή Δημοκρατική Κυβέρνηση της Ελλάδας") και τοποθέτησε πρωθυπουργό της στην θέση του Μάρκου τον Μήτσο Παρτσαλίδη. Η κυβέρνηση αυτή του Κ.Κ.Ε. ήταν πολυεθνική. Μετείχε μέσα στην αφρόκριμα του Κ.Κ.Ε. και ένας Σλάβος: ο Πασκάλ Μητρόφσκυ.

Η παρουσία του Μητρόφσκυ αποτελούσε εγγύηση ότι η ελληνική Μακεδονία θα ακρωτηριάζονταν. Στην απόφαση της η 5η Ολομέλεια ήταν, σ' αυτό το θέμα, κατηγορηματική. Διακήρυξε:

"Στη Βόρεια Ελλάδα ο μακεδονικός (σλαβομακεδονικός) λαός τάδωσε όλα για τον αγώνα και πολεμά με ολοκλήρωση ηρωισμού και αυτοθυσίας που προκαλούν το θαυμασμό. Δεν πρέπει να υπάρξει καμιά αμφιβολία ότι σαν αποτέλεσμα της νίκης του ΔΣΕ, και της λαϊκής επανάστασης, ο μακεδονικός λαός θα βρει την πλήρη εθνική αποκατάστασή του έτσι όπως την θέλει ο ίδιος, προσφέροντας σήμερα το αίμα του για να την αποκτήσει".

Πολύ αργότερα, μετά την συντριβή του, το Κ.Κ.Ε. θέλησε να απαλλαγεί από το στίγμα της Εθνικής προδοσίας και απέδωσε την παραπάνω απόφασή του κατά της Μακεδονίας "στην πίεση της κλίκας του Τίτο και της σπείρας Κερμιτζήφ - Γκότσεφ". Ήταν τότε η εποχή που όλα τα λάθη ρίχνονταν στην ράχη της "τιτοϊκής κλίκας". Αλλά στην 5η Ολομέλεια του Κ.Κ.Ε. που αποφάσιζε το ξεπούλημα της Μακεδονίας δεν μετείχαν αντιπρόσωποι του Τίτο. Μετείχαν ακριβώς οι αντίπαλοί του: ο Πετρώφ εκ μέρους του Στάλιν και ο Μεχμέτ Σέχου εκ μέρους του Εμβέρ Χότζα.

Η ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Η απόφαση αυτή σκλήρυνε ακόμη περισσότερο την εθνική άμυνα της Ελλάδος. Όσοι αντάρτες και κομμουνιστές συνελαμβάνοντο ετίθεντο εμπρός στο αμείλικτο ερώτημα αν αποδέχονται ή αποκηρύσσουν την απόφαση του Κ.Κ.Ε. Την αποδέχονταν. Και στήνονταν στο εκτελεστικό απόσπασμα για εθνική προδοσία. Έτσι αυτή η απόφαση της 5ης Ολομέλειας, όχι μόνον ακρωτηρίαζε την Ελλάδα αλλά και το ίδιο το Κ.Κ.Ε. Η κομμουνιστική ηγεσία λειτουργούσε σαν δίκικο μαχαίρι στα

σωθικά του Έθνους: μαχαίρωσε την Ελλάδα και τους οπαδούς του Κ.Κ.Ε.

Στην κυβέρνηση του βουνού που ανέλαβε αυτήν την βαρύτατη ευθύνη μετείχαν οι Πρωθυπουργός Δ. Παρτσαλίδης, υπουργοί Γιάννης Ιωαννίδης, Πέτρος Ρούσσο, Δημ. Βλαντάς, Βασ. Μπαρτζώτας, Λεων. Στρίγγος, Κώστας Καραγιώργης, Δημ. Παπαδημήτρης, Στ. Σαββίδης, Μιλτ. Πορφυρογένης, Παρμ. Αβδελίδης, Πέτρος Κόκκαλης, Γ. Τσαπακίδης, Ι. Βάρνας, Απ. Γκρόζος και Πασκάλ Μητρόφσκυ.

Δεν ήταν η πρώτη φορά που το Κ.Κ.Ε. ξεπουλούσε την Μακεδονία. Εικοσιπέντε χρόνια νωρίτερα, υπακούοντας σε απόφαση της Κομμουνιστικής Διεθνούς Κομιντέρν το Κ.Κ.Ε. είχε εκδώσει παρόμοια απόφαση το 1924. Αναγκάστηκε μόνον τον Απρίλιο του 1936 να την ανακαλέσει εν όψει συμμετοχής του Κ.Κ.Ε. στην κυβέρνηση. Είχε υπογραφή τότε το περίφημο σύμφωνο Σοφούλη - Σκλάβαινα με το Κ.Κ.Ε. και παρείχε την κοινοβουλευτική του υποστήριξη στους Φιλελευθέρους να σχηματίσουν κυβέρνηση. Το σύμφωνο είχε προκαλέσει ισχυρότατες αντιδράσεις μέσα στην Βουλή και ακόμη στους κόλπους των Φιλελευθέρων. Για να μετριάσει αυτήν την αντίδραση ο Σκλάβαινας, που είχε υπογράψει το σύμφωνο, εξαναγκάστηκε να δηλώσει στην Βουλή, ως εκπρόσωπος του Κ.Κ.Ε., ότι το κόμμα του σέβεται την ακεραιότητα της ελληνικής Μακεδονίας, αλλά θα αγωνισθεί να δοθούν μειονοτικά δικαιώματα στους "Σλαβομακεδόνες". Θεωρούσε τότε - και μέχρι σήμερα εξακολουθεί επίσημα να θεωρεί - το Κ.Κ.Ε. ότι μέσα στην ελληνική Μακεδονία ζούσε και ζει μια ξεχωριστή εθνότητα Σλάβων που τουλάχιστον πρέπει να αναγνωρισθεί ως ξεχωριστή "εθνική μειονότητα". Την θέση αυτή έχει υποστηρίξει και προσωπικά ο σημερινός ηγέτης του Κ.Κ.Ε. Χαρ. Φλωράκης σε δίκη του στην Αθήνα το 1960 υπό κυβέρνηση Καραμανλή.

ΤΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΕ Ο Χ. ΦΛΩΡΑΚΗΣ

Σύμφωνα με τα επίσημα πρακτικά της δίκης, απολογούμενος ο Χαρ. Φλωράκης στις 9 Μαΐου 1960 είπε τα εξής:

ΦΛΩΡΑΚΗΣ (κατηγ): Είναι γνωστόν ότι εις την περιοχήν Φλωρίνης - Καστοριάς κατοικούν 150.000 άνθρωποι που δεν είναι ούτε Έλληνες ούτε Βούλγαροι, ούτε Σλάβοι. Αυτοί έχουν τα δικά τους ήθη και έθιμα, την δική τους ψυχρόσυνηση, την δική τους γλώσσα, την δική τους πατρική γη. Το ΚΚΕ λέγει ότι οι Σλαβομακεδόνες αυτοί είναι μία εθνική μειονότητα. Είναι Έλληνες υπήκοοι, αλλά εν πάση περιπτώσει από εθνικής απόψεως είναι κάτι το διάφορον διότι είναι Σλαβομακεδόνες

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν είναι Έλληνες;

ΦΛΩΡΑΚΗΣ: Όχι δεν είναι Έλληνες. Εδώ το ζήτημα δεν είναι εάν είναι Βούλγαροι ή Σέρβοι διότι ούτε οι ίδιοι το παραδέχονται αυτό. Εμείς λέμε: τα ίδια δικαιώματα που έχουν οι Έλληνες πολίται τα ίδια δικαιώματα που έχουν οι Τούρκοι και οι Εβραίοι να έχουν και οι Σλαδομακεδόνες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τέλος πάντων, κατηγορούμενος είσαι και ημπορείς να λήγης ό,τι θέλεις.

ΦΛΩΡΑΚΗΣ: Εμείς νομίζομε ότι η πολιτική αυτή εξυπηρετεί το Έθνος και όχι η πολιτική της καταπιέσεως που οδηγεί εις τάσεις αποχωρισμού. Εδώ γίνεται μία προσπάθεια διαστρεβλώσεως διότι συνταυτίζουν το παλιό σύνθημα του ΚΚΕ του 1924 με την θέση του κόμματος απέναντι στην Σλαβομακεδονική μειονότητα. Ο κ. Κροντήρης (συνήγορος του ΚΚΕ) είπε την αλήθεια ότι το 1949 εμείς μιλήσαμε για δικαίωμα αυτοδιαθέσεως στους Σλαβομακεδόνας. Τι ήτο τέλος πάντων, αυτό το σύνθημα του 1924 που κατηγορήθηκε το Κ.Κ.Ε. ότι επιδιώκει τον αποχωρισμό της Μακεδονίας από την Ελλάδα; Τότε η Μακεδονία αποτελούσε το σταυροδρόμι της συνεργασίας των Μεγ. Δυνάμεων εστία πολέμου εις τα Βαλκάνια. Μετέπειτα, με την μεταβολή των πληθυσμών, άλλαξε η σύνθεση, άλλαξε και το σύνθημα. Μπορείτε να μας κατηγορήσετε ότι αργήσαμε (να το αλλάξουμε) όχι όμως ότι επιδιώκουμε τον ακρωτηριασμό της Ελλάδος. Ουδείς επιδιώκει να δώση την Μακεδονίαν στους

Βουλγάρους. Το σύνθημα αυτό άλλαξε το 1935. Υπάρχει τώρα η θέση της 5ης Ολομέλειας του 1949. Ο κ. Κροντήρης (συνήγορος) είπεν ότι αφορούσε στους Σλαβομακεδόνας, δηλ. τους κατοικούντας την περιοχή Φλωρίνης - Καστοριάς και όχι την Μακεδονία και Θράκη. Και είπε η 5η Ολομέλεια ότι ημπορεί οι πληθυσμοί αυτοί να κρίνουν μόνοι τους (που θα πάνε, τι θα κάνουν). Δεν ημπορεί να μας κατηγορούν ότι εμείς επιδιώκουμε τον αποχωρισμόν, διότι άλλο είναι ν' αναγνωρίζη κανείς σε ένα λαό το δικαίωμα της αυτοδιαθέσεως και άλλο τι θέση θα πάρη στο πρόβλημα του αποχωρισμού ή της συνενώσεως. Εν πάση περιπτώσει τη θέση αυτή εμείς την κριτικάρουμε σαν λαθεμένη και την αλλάξαμε εντός του ιδίου έτους. Εν πάση περιπτώσει δεν κρύψαμε τίποτε από τις διακηρύξεις μας αυτές ούτε τις χρησιμοποιήσαμε δια ιδιοτελείς σκοπούς. Λάθη κάνουν και άλλα κόμματα και μάλιστα πολύ χειρότερα.

Αλλά τώρα βρισκόμαστε στον Ιανουάριο του 1949. Ο Φλωράκης είναι αναπληρωματικό μέλος της Κεντρικής Επιτροπής και η 5η Ολομέλεια, εκτός από την προδοτική απόφασή της για την Μακεδονία προχωρεί σε ένα πλέγμα άλλων αποφάσεων που οδηγεί το ελληνικό κομμουνιστικό κίνημα στην πλήρη συντριβή του.

Ο Στάλιν διατάσσει ξαφνικά γενική υποχώρηση του ΚΚΕ ενώ οι αντάρτες περιμένουν στον Γράμμο 3.000 κανόνια

Στόχος του Στάλιν ήταν να προκαλέσει, με κάθε θυσία, αντιπερισπασμό στον "προδότη" Τίτο και να του απόσπαση την περιοχή της γιουγκοσλαβικής "Μακεδονίας" για να την εντάξει σε ένα χωριστό κράτος, αποτελούμενο από τμήματα της Γιουγκοσλαβίας, της Βουλγαρίας και της Ελλάδος και ελεγχόμενο από το Κρεμλίνο. Ήταν μία από τις ύστατες προσπάθειες για να καμφθεί ο Τίτο. Και στην προσπάθεια αυτή θυσιάζεται το Κ.Κ.Ε. και ο ελληνισμός. Η 5η Ολομέλεια αποφασίζει "άγριο μάτωμα". Στην πραγματικότητα επαναλαμβάνει, υπό πολύ δυσμενέστερες για το Κ.Κ.Ε. συνθήκες, τα ίδια λάθη που είχε διαπράξει στις αρχές του 1948 επαναφέροντας σε ενέργεια τα ίδια καταδικασμένα εις θάνατον σχέδια.

Στην απόφαση της η 5η Ολομέλεια αποφασίζει και τα εξής:

"...Ασταμάτητο πόλεμο για φθορά του εχθρού... Μεταφορά του πολέμου μέσα στις πόλεις με μεγάλες επιθετικές επιχειρήσεις... Σπάσιμο της εχθρικής επιθετικής ορμής στην Πελοπόννησο - Ρούμελη - Θεσσαλία. Άγριο μάτωμα και τσάκισμα της μεγάλης εχθρικής εκστρατείας το 1949 στο Βίτσι και Γράμμο και στρατηγική αντεπίθεση για ανατροπή του εχθρού".

Αναλύοντας την απόφαση ο Ν. Ζαχαριάδης στο περιοδικό "Δημοκρατικός Στρατός" γράφει την ίδια εποχή:

"Το αποτέλεσμα της σχεδιασμένης και συγχρονισμένης αυτής επίδοσης του Δ.Σ.Ε. σ' όλη τη χώρα πρέπει νάναι να κερδίσουμε μέσα στο 1949 εμείς την καμπή στην εσωτερική εξέλιξη μας".

ΤΟ ΜΑΤΩΜΑ ΣΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ

Πράγματι εξαπολύονται άγριες κατά μέτωπον επιθέσεις σε πολλές πόλεις: στις 11 Ιανουαρίου 1949 χτυπούν την Νάουσα, στις 19 Ιανουαρίου καταλαμβάνουν το Καρπενήσι, στις 12 Φεβρουαρίου 1949 επιτίθενται με όλες τις διαθέσιμες ανταρτικές μονάδες στην Φλώρινα.

Όλες οι επιθέσεις, μετά από εφήμερες αναλαμπές, συντρίβονται άγρια, όπως είχε συντριβή, λίγες μέρες νωρίτερα στα τέλη

Δεκεμβρίου 1948 η επίθεση κατά της Εδέσσης και της Αριδαίας. Στο πεδίο της μάχης οι αντάρτες αφήνουν εκατοντάδες νεκρούς. Αφήνουν και κάτι παραπάνω: την ύστατη ελπίδα τους για την νίκη.

Ο Μάρκος επαληθεύεται τραγικά στις προβλέψεις του. Είχε προβλέψει ότι ο ΔΣΕ θα επιτίθετο μάταια εναντίον πόλεων, που δεν μπορεί να κρατήσει και θα σπαταλούσε και τις τελευταίες δυνάμεις του. Έτσι συνέβη πράγματι. Η αρχή του τέλους, μετά την μάχη της Φλωρίνης, είχε ανατείλει. Σχολιάζοντας τις αποφάσεις της 5ης ολομέλειας για ολομέτωπη επίθεση ο Σόλων Γρηγοριάδης που διάκειται με εξαιρετική ευμένεια υπέρ των κομμουνιστών ("Εμφύλιος β' τόμος σελ. 86) παρατηρεί θλιμμένος:

"Ουσιαστικά με την απόφαση της 5ης ολομέλειας, το στρατηγικό σχέδιο του 1948 επαναλαμβάνονταν το 1949 σε τρεις φάσεις:

"* Πρώτη φάση επιθετική: Επιθέσεις κατά πόλεων και μόνιμη κατάληψη ορισμένων. Στις πόλεις - στόχους περιλαμβάνονταν και η Θεσσαλονίκη στην οποία, η 6η και 7 μεραρχία του Δημ. Στρατού θα αύξαιναν "προοδευτικά και αδιάκοπα" την πίεση τους. Επί πλέον ανακατάληψη του Γράμμου.

"* Δεύτερη φάση αμυντική: Στερέωση και επέκταση των ανταρτοκρατούμενων περιοχών στην Πελοπόννησο - Ρούμελη - Θεσσαλία - Άγραφα. Ταυτόχρονα παρεμπόδιση, παράλυση των επιθετικών προσπαθειών του κυβερνητικού στρατού με άπαιστες επιχειρήσεις αντιπερισπασμού. Και τελικά απόκρουση των εχθρικών επί θέσεων κατά του Γράμμου και του Βίτσι, με φθορά του κρατικού στρατού.

"* Τρίτη φάση, πάλι επιθετική: Γενική αντεπίθεση μετά την καθήλωση, εξάντληση και φθορά του αντιπάλου στο Βίτσι και το Γράμμο.

" Σήμερα όμως είναι εύκολο να διακρίνουμε ότι η προοπτική εκείνη ήταν ανεδαφική. Όσα αναφέρονται ιδίως για δράση στην Πελοπόννησο και για περίσφιξη της Θεσσαλονίκης ήταν πια εντελώς έξω από τα πράγματα. Στην Πελοπόννησο, τις μέρες της 5ης ολομέλειας, η 3η μεραρχία των ανταρτών είχε δεχθεί κιόλας βαριά πλήγματα - όπως εκείνο στον Άγιο Βασίλειο στις 21 Ιανουαρίου - από τα οποία δεν μπόρεσε πια να συνέλθει έως ότου με ραγδαίους ρυθμούς ήρθε η ολοκληρωτική καταστροφή της. Όσο για την Θεσσαλονίκη, ήταν αδύνατο πια να απειληθεί έστω με βολές πυροβολικού.

" Οπωσδήποτε, η απόφαση και μόνο του Ζαχαριάδη να δώσει νέα αναμέτρηση με αποφασιστική προοπτική το 1949, δείχνει ότι δεν ζύγιζε καλά τον συσχετισμό δυνάμεων, καθώς συσσωρεύονταν συνεχώς τα αμερικανικά όπλα και καθώς ο αντίπαλος τελειοποιούσε την οργάνωσή του, αλλά και τη γνώση της τακτικής αυτού του ιδιόρρυθμου πολέμου.

" Όπως θα δούμε όμως, ο αντάρτικος στρατός παρά την τεράστια και ογκούμενη δυσαναλογία των δυνάμεων, πάλεψε σκληρά και επέδειξε δύναμη, υλική και ηθική, που εξέπληξε φίλους και εχθρούς. Αλλά η αριθμητική του αδυναμία παρέμενε αθεράπευτη. Και κατέπνιγε στα παγερά νερά της όλες τις υπεράνθρωπες προσπάθειες των ανταρτών.

" Η ηγεσία του ΚΚΕ όμως, προσπαθούσε να επιδείξει αυτοπεποίθηση και σιγουριά. Και η κυβέρνηση των βουνών λειτουργούσε σαν να είχε απόλυτα εξασφαλισμένη τη νίκη.

" Αλλ' αυτή η θεωρητική δραστηριότητα της κυβέρνησης των βουνών αποτελούσε καθαρή φιλολογία. Εκείνο που είχε πρακτική σημασία, ήταν η στρατιωτική δράση των ανταρτών, που από τις αρχές Ιανουαρίου είχε αρχίσει να εφαρμόζει την επιθετική πρώτη φάση των σχεδίων του Δημοκρατικού Στρατού για το 1949"

Εκεί, στην Νάουσα, πεσμένος σε ένα αυλάκι, χαροπάλευε ένας νεαρός και σκληρός αξιωματικός του πυροβολικού, που εφέρετο αγνοούμενος. Ήταν λοχαγός διοικητής της 107 πυροβολαρχίας ορεινού πυροβολικού και είχε χάσει στο γήπεδο της Ναούσης τα δύο κανόνια του. Στην Θεσσαλονίκη ο πατέρας του, γνωστός γυμνασιάρχης, και τα αδέρφια του τον θρηνούσαν. Αλλά ο αξιωματικός δεν εξέπνευσε. Η μοίρα τον προόριζε για άλλα έργα. Το όνομα του είναι Αγαμέμνων Γκράτζιος. Το 1974 και στην συνέχεια πρωταγωνίστησε στην Μεταπολίτευση και σε όλες τις στρατιωτικές αποφάσεις των κυβερνήσεων Καραμανλή ως διοικητής της 9ης Μεραρχίας, διοικητής της ΑΣΔΕΝ, διοικητής του Γ' Σώματος Στρατού διοικητής της Στρατιάς, αρχηγός ΓΕΣ και αρχηγός ΓΕΕΘΑ.

ΟΙ "ΑΡΧΙΕΓΚΛΗΜΑΤΙΕΣ" ΚΑΙ Η ΑΜΝΗΣΙΑ

Οι αντάρτες το 1949 μάτωναν. Και μάτωναν όχι μόνον τους αντιπάλους τους και τον άμαχο πληθυσμό αλλά και τα καλύτερα παιδιά τους. Τι περίμεναν όμως με τόση αυτοπεποίθηση;

Περίμεναν την συντριπτική βοήθεια που είχε υποσχεθεί ο Στάλιν αναθέτοντας τον νέο ρόλο στον Ζαχαριάδη: τρεις χιλιάδες κανόνια, αεροπλάνα, άφθονο οπλισμό. Ήσαν σίγουροι για την νίκη και

κτυπούσαν τις πόλεις, ιδίως την Φλώρινα για να εγκαταστήσουν την κυβέρνησή τους και να αποκτήσουν κρατική υπόσταση διαμερίζοντας την Μακεδονία υπέρ των Σλάβων. Η αυτοπεποίθηση είναι τόση ώστε στις 14 Απριλίου 1949 η κυβέρνηση Παρτσαλίδη με τον Σλάβο Πασκάλ Μητρόφσκυ παραχωρεί... γενική αμνηστία σε όλους τους αντιπάλους που θα καταθέσουν τα όπλα, εκτός από τους "αρχιεγκληματίες" στους οποίους περιλαμβάνουν και τον πατέρα του Προέδρου του ΠΑΣΟΚ Γεώργιο Παπανδρέου.

Ο υπ' αριθμ. 22 νόμος της κυβέρνησης του βουνού αναφέρει τα εξής:

"Έχοντας υπ' όψη την από 23 Δεκεμβρίου 1947 ιδρυτική Πράξη της Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης,

Αποφασίζουμε

Άρθρο 1

"Αμνηστεύονται όλα τα πολιτικά και κοινά αδικήματα που διαπράχθηκαν από οιοδήποτε πρόσωπο μέχρι σήμερα. Εξαιρούνται μόνο οι αρχιεγκληματίες: 1) Παύλος Γλύξμπουργκ, 2) Φρειδερίκη Γλύξμπουργκ, 3) Αλέξανδρος Παπάγος, 4) Θρασύβουλος Τσακαλώτος, 5) Θωμάς Πετζόπουλος, 6) Θεμιστοκλής Σοφούλης, 7) Κωνσταντίνος Τσαλδάρης, 8) Κωνσταντίνος Ρέντης, 9) Σπύρος Μαρκεζίνης, 10) Σοφοκλής Βενιζέλος, 11) Παναγιώτης Κανελλόπουλος, 12) Ναπολέων Ζέρβας, 13) Στυλιανός Γονατάς, 14) Γεώργιος Παπανδρέου, 15) Θεόδωρος Τουρκοβασίλης, 16) Αλέξανδρος Διομήδης, 17) Γεώργιος Πεσματζόγλου, 18) Μποδοσάκης Αθανασιάδης.

Άρθρο 2

"Η αμνηστία δεν ισχύει για πρόσωπα, που συνεχίζουν την αντιλαϊκή εγκληματική δράση τους..."

Άλλος άνεμος έπνεε στο Γενικό Αρχηγείο και στην κυβέρνηση των ανταρτών. Με ένα εξαιρετικό ελιγμό, που άρχισε την νύχτα της Πρωταπριλιάς του 1949 οι κομμουνιστικές δυνάμεις επέστρεψαν και κύπησαν πάλι τον Γράμμο που είχε καταλάβει ο Στρατός. Επί δεκαπέντε μέρες μαίνονταν οι μάχες και οι αντάρτες προχωρούσαν καταλαμβάνοντας συνεχώς όλο και μεγαλύτερα τμήματα του Γράμμου. Η εντύπωση ήταν τρομακτική σε όλη τη χώρα. Αλλά ενισχύθηκε στην κλειστή ηγεσία των ανταρτών όταν στις 11 Απριλίου, πάνω στην φωτιά του πολέμου, έρχεται μήνυμα από την Μόσχα να παρουσιασθεί αμέσως ο Ζαχαριάδης, που φεύγει αμέσως με αεροπλάνο από τα Τίρανα της Αλβανίας.

ΤΟ ΜΑΥΡΟ ΑΓΓΕΛΜΑ

Όλοι περιμένουν την χαρμόσυνη είδηση της επιστροφής που θα ανήγγελλε φυσικά ότι τούτη την Άνοιξη φτάνει πια "ο Μόσκοβος με το σεφέρι". Πράγματι ο Ζαχαριάδης επιστρέφει τάχιστα. Στις 19 Απριλίου 1949 είναι πίσω στο Γ. Αρχηγείο. Και περιγράφει ο άμεσος στρατιωτικός συνεργάτης του στρατηγός Γούσιας στο βιβλίο του (α' τόμος σελ. 501) το άγγελμα:

"Δοκιμάσαμε χαρά γιατί νομίζαμε ότι τέλος πάντων θ' αρχίσουν να έρχονται τα όσα είχαν συμφωνηθεί σε πολεμικά μέσα και τρόφιμα, για να μπορέσουμε να βοηθήσουμε τα τμήματά μας στην Πελοπόννησο, που από 4 μήνες διεξάγουν σκληρές μάχες και αντιστέκονται στην εκστρατεία του αντιπάλου. Θα μπορούσαμε να βοηθήσουμε τα τμήματα Ρούμελης και Θεσσαλίας για ν' ανοίξουμε ένα καινούργιο μεγάλο μέτωπο. Θα μπορούσαμε στο Βίτσι και στο Γράμμο ν' ανοίξουμε άλλα δύο μεγάλα μέτωπα και με την ένταση του μικροπολέμου και τα χτυπήματα που δίνουν τα τμήματά μας σ' όλη την Ελλάδα, να πετύχουμε την καμπή του πολέμου το 1949. Στις 19 Απρίλη

γύρισε ο Ζαχαριάδης. Εγώ βρισκόμουν στα τμήματα και γύρισα στο σταθμό του Γενικού Αρχηγείου, τα ξημερώματα. Μόλις είχα ξαπλώσει το πρωί στις 20 Απρίλη, ήρθε και με ξύπνησε ο Μ. Παρτσαλίδης και μου είπε:

"Γιώργη - Γιώργη, μεγάλο κακό πάθαμε, ο Στάλιν μας έβαλε ζήτημα να υποχωρήσουμε, να σταματήσουμε τον ένοπλο αγώνα. Γιατί έχουν πληροφορίες, ότι τώρα το καλοκαίρι, με το πρόσχημα επιχειρήσεων κατά του ΔΣΕ, οι Αμερικάνοι θα επιτεθούν και θα πάρουν την Αλβανία. Η Σοβιετική Ένωση λόγω της διακοπής των σχέσεών της με τη Γιουγκοσλαβία, δεν μπορεί να βοηθήσει την Αλβανία, γι' αυτό πρέπει να αποφύγουμε να τους δώσουμε αυτό το πρόσχημα".

Ακούγοντας αυτή τη θλιβερή είδηση ταράχτηκα και για πολλή ώρα δεν μπόρεσα να συνέλθω. Αυτή η μέρα ήταν η πιο πικρή και θλιβερή μέρα της ζωής μου, γιατί θα άρχιζε μια μεγάλη Οδύσσεια για μας όλους τους πολεμιστές, που λέγεται εμικράτσια και που μας πότισε τα περισσότερα φαρμάκια.

Το πρωί στις 20 Απρίλη, μαζεuthήκαμε ο Νίκος Ζαχαριάδης, ο Μ. Παρτσαλίδης κι εγώ. Ο Ζαχαριάδης μας ανακοίνωσε τις συνομιλίες που είχε με τον Στάλιν και άλλα μέλη της καθοδήγησης του ΚΚΣΕ. Του είπαν ότι η Αλβανία και η Βουλγαρία απ' την 1η Μάη 1949, κλείνουν τα σύνορά τους και δεν μπορούμε να παίρνουμε απολύτως τίποτα κι όποιος μπαίνει θα κρατείται. Καμιά βοήθεια δεν μπορούν να μας δώσουν, γιατί έτσι θα μπορέσουν ν' αποφύγουν τον πόλεμο με τους Αμερικανούς και την κατάληψη της Αλβανίας από τους Αμερικανούς. Του υπέδειξα να υποχωρήσουμε στα τέλη του Μάη και να σταματήσουμε τον πόλεμο. Δεν μπορούσα να καταλάβω αυτή τη θέση της ηγεσίας της Σοβιετικής Ένωσης. Γιατί ύστερα από 3χρονο αγώνα σκληρό, που με τα στήθια μας, νηστικοί και ξυπόλητοι δημιουργήσαμε ένα δυνατό λαϊκοεπαναστατικό στρατό και ευνοϊκές συνθήκες, να μας εγκαταλείπουν και να μας αναγκάζουν να υποχωρήσουμε. Όταν ο αντίπαλός μας έπαιρνε τεράστια βοήθεια απ' τους Αγγλοαμερικάνους, γιατί το στρατόπεδο το σοσιαλιστικό και αντιϊμπεριαλιστικό δεν έπρεπε να μας βοηθήσει; (...)

Όμως το προοδευτικό στρατόπεδο και οι αντιϊμπεριαλιστικές δυνάμεις, παρά τις υποσχέσεις που μας έδωσαν για βοήθεια υλική, δεν μας την πρόσφεραν. Το 1945-47 μας είπαν ότι υπάρχει βαλκανική επιτροπή ΟΗΕ, είναι γνωστό ότι αυτήν την επιτροπή τη φτιάξαν για να αποτρέψουν τη βοήθεια που έπρεπε να μας προσφέρουν η Σοβιετική Ένωση και οι Λαϊκές Δημοκρατίες, την ίδια στιγμή που οι Αμερικανοί όπλιζαν μέχρι τα δόντια την ντόπια αντίδραση και γιόμιζαν την Ελλάδα με συμβούλους. Μετά την ανατροπή του αντιπάλου στο Βίτσι μας υποσχέθηκαν βοήθεια, για νάρθουν τώρα να μας την αρνηθούν λόγω όξυνσης της διεθνούς κατάστασης και απειλής της Αλβανίας από εισβολή των Αμερικανών.

Μπροστά μας έμπαινε ή να μείνουμε και εξοντωθούμε μια και μας κλείναν τα σύνορα ή να υποχωρήσουμε και να πάρουμε το δρόμο της εμικράτσιας Δεν είχαμε τίποτα άλλο να κάνουμε από το να πειθαρχήσουμε και να προτιμήσουμε την υποχώρηση, όσο πικρή κι αν ήταν. Ο Ζαχαριάδης πρότεινε να φτιάξουμε ένα κατάλογο τροφίμων και πολεμικού υλικού που χρειαζόμαστε για τα τμήματά μας στο Βίτσι και Γράμμο, για διάστημα 2 μηνών. Όλα αυτά έπρεπε σε 10 μέρες να τα μεταφέρουμε γιατί την 1η Μάη του 1949 τα σύνορα κλείναν. Να φτιάξουμε ένα σχέδιο συγκέντρωσης όλων των δυνάμεων της Ρούμελης και Θεσσαλίας προς Γράμμο - Βίτσι. Πρότεινε η Προσωρινή Δημοκρατική Κυβέρνηση να φτιάξει μια έκκληση προς τον ΟΗΕ, προς το παγκόσμιο συνέδριο ειρήνης, που θα προτείνει να μεσολαβήσουν για μια έντιμη δημοκρατική ειρήνευση του τόπου και ότι θα είναι έτοιμη για σταμάτημα του πολέμου, εφ' όσον εξασφαλισθεί αυτή η ειρήνη.

Στις 21 Απρίλη έφτιαξα τον κατάλογο των τροφίμων και πολεμικού υλικού, καθώς και τα μέσα που θα χρησιμοποιήσουμε για τη μεταφορά. Επίσης έφτιαξα το σχέδιο συγκέντρωσης όλων των δυνάμεων στο Γράμμο. Η συγκέντρωση πρέπει να τελειώσει μέχρι το τέλος Μαΐου, γιατί τότε καθορίστηκε η υποχώρηση. Στις 22 Απρίλη ήρθε ο Β. Μπαρτζώτας απ' το Γράμμο και

πραγματοποιούμε συνεδρίαση του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ πήραν μέρος ο Ν. Ζαχαριάδης, Γιάννης Ιωαννίδης, Μ. Παρτσαλίδης, Β. Μαρτζώτας και ο Γούσιος. Ο Ζαχαριάδης μίλησε για τις συζητήσεις που έκανε στη Μόσχα και το ζήτημα της υποχώρησης που του έβαλαν. Είπε ότι όπως διαγράφηκε η διεθνής κατάσταση πρέπει να υποχωρήσουμε. Δεν έχουμε άλλο δρόμο. Πρότεινε τους τρόπους που θα πραγματοποιήσουμε την υποχώρηση τεχνικά και πολιτικά, ακριβώς όπως την πρότεινε και στην προηγούμενη σύσκεψη που κάναμε οι 3 μας. Μετά συζητήσαμε για τις μάχες που διεξάγονται στο Γράμμο και τη διαφορά που προέκυψε μεταξύ Β. Μαρτζώτα και Μ. Βλαντά, που τους οδήγησε να μαλώσουν".

Τι είχε μεσολαβήσει ώστε ο Στάλιν ν' αλλάξει πάλι διαμετρικά τις εντολές του; Η δικαιολογία που έφερε ο Ζαχαριάδης από τη Μόσχα και επανειλημμένα την εξέθεσε στις συσκέψεις για την υποχώρηση ήταν πως άλλαξε η διεθνής κατάσταση και ότι οι Αμερικανοί απειλούσαν να εισβάλουν στην Αλβανία. Η εκτίμηση αυτή είναι ορθή. Αλλά δεν δικαιολογεί επαρκώς όλη την μέχρι τώρα πολιτική του ΚΚΕ και του Στάλιν.

Ο Στάλιν ξαναπαίζει το χαρτί του Κ.Κ.Ε. στο Παρίσι για να εισπράξει ανταλλάγματα των Δυτικών στο Δ. Βερολίνο

Ο Στάλιν γνώριζε άριστα ότι η διεθνής κατάσταση, με τον υπάρχοντα συσχετισμό των δυνάμεων και με τις συμφωνίες που ο ίδιος είχε συνάψει με τον Churchill και τον Ρούσβελτ, απαγόρευαν κάθε προοπτική νίκης στο ελληνικό κομμουνιστικό κίνημα. Την άποψή του, άλλωστε, αυτή την είχε εκθέσει αναλυτικά και με ωμότητα στους Γιουγκοσλάβους στην κοινή τριμερή σύσκεψη των Κ.Κ. Σ. Ενώσεως, Βουλγαρίας και Γιουγκοσλαβίας στην Μόσχα στις 10 Φεβρουαρίου 1948. Τόσο ο Τζίλας όσο και ο Καρντέλι που διεξήγαγαν εκείνες τις συνομιλίες αποκαλύπτουν πως ο Στάλιν είχε δηλώσει ότι αποκλείεται να αφήσουν την Ελλάδα στο έλεος του Κ.Κ.Ε οι Αγγλοαμερικανοί γιατί διακυβεύονταν τεράστια δυτικά συμφέροντα και γιατί οι Δυτικοί κρατούσαν τον έλεγχο των θαλασσών.

Η ίδια περίπτωση άποψη για τις διεθνείς συνθήκες είχε διατυπωθεί τόσο στο τηλεγράφημα του Κ.Κ.Σ.Ε προς το Κ.Κ.Ε τον Νοέμβριο του 1946 όσο και σε ανάλογο τηλεγράφημα του Δημητρώφ τον Δεκέμβριο του ίδιου χρόνου. Εντούτοις το αντάρτικο συνεχίσθηκε. Άλλαξε μάλιστα η προσωπική εντολή του Στάλιν μεταξύ Φεβρουαρίου και Οκτωβρίου 1948, γιατί, σύμφωνα με την δική μας εκτίμηση, έπρεπε να χτυπηθεί πισώπλατα ο αποστάτης Τίτο. Αν, συνεπώς, τον Απρίλη του 1949 ο Στάλιν εκτιμούσε πως "άλλαξαν οι διεθνείς συνθήκες" δεν ήταν μια στρατηγική αντίληψη στο γενικότερο πλαίσιο μεταξύ Δύσεως και Ανατολής αλλά στο εσωτερικό πλαίσιο της Ανατολής. Είχαν αλλάξει οι συνθήκες μέσα στο κομμουνιστικό μπλοκ γιατί ο Τίτο παρέμεινε αδιάλλακτος και οι Δυτικοί είχαν αρχίσει να κινούνται για να του παράσχουν την πρώτη αποφασιστική βοήθεια. Ταυτόχρονα η Αλβανία είχε απομονωθεί με την ουδετεροποίηση της Γιουγκοσλαβίας και διαγράφονταν άμεση απειλή για εισβολή των ελληνικών στρατευμάτων στην Βόρειο Ήπειρο με άφθονη αμερικανική βοήθεια και με πλήρη συγκατάθεση. Τα σχετικά σχέδια της εισβολής, καθώς εκθέσαμε προηγουμένως, ήσαν έτοιμα κι όλας στο ελληνικό Επιτελείο. Ο Εμβέρ Χότζα τα γνώριζε και είχε πανικοβληθεί, όπως ομολογεί ο ίδιος στο πρόσφατο βιβλίο του για τις συναντήσεις του με τον Στάλιν.

ΟΙ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΙ ΑΠΟΦΑΣΙΖΟΥΝ

Το Εθνικό Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Πολιτειών, που αποτελεί το ανώτατο όργανο της αμερικανικής στρατηγικής διατύπωνε, μετά το δόγμα Truman, με αποφασιστικότητα την θέληση των Ην. Πολιτειών να προστατεύσουν οπωσδήποτε την Ελλάδα με κάθε μέσον, ακόμη και με αμερικανικό εκστρατευτικό σώμα.

Τα σχετικά ντοκουμέντα έχουν δοθεί στην δημοσιότητα μετά την εκπνοή της τριακονταετίας και, όπως, αποκαλύπτεται ("Ταχυδρόμος" 1.12.1977) από τα αμερικανικά αρχεία, η μοναδική τότε πυρηνική Υπερδύναμη ήταν αποφασισμένη για όλα στην Ελλάδα.

Στις 16 Ιανουαρίου 1948, είκοσι μόλις μέρες πριν ο Στάλιν πει στους Γιουγκοσλάβους να αναδιπλώσουν το ελληνικό κομμουνιστικό κίνημα, το Συμβούλιο Εθνικής Ασφαλείας των Ην. Πολιτειών έγραφε σε έκθεσή του τα εξής:

"... Η ασφάλεια της Ανατ. Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής είναι ζωτική για την ασφάλεια των Ην. Πολιτειών... Η ασφάλεια όλης της Ανατ. Μεσογείου και της Μ. Ανατολής θα διατρέξει κίνδυνο αν η Σοβ. Ένωση πετύχει στις προσπάθειές της να αποκτήσει τον έλεγχο οποιασδήποτε από τις ακόλουθες χώρες: Ιταλία, Ελλάδα, Τουρκία ή Περσία. Υπό το πρίσμα των παραπάνω η πολιτική των Ην. Πολιτειών θα πρέπει, σύμφωνα με τις αρχές και το πνεύμα του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, να υποστηρίξει την ασφάλεια της Ανατ. Μεσογείου και της Μ. Ανατολής. Σαν αναγκαία συνέπεια αυτής της πολιτικής οι Ην. Πολιτείες θα πρέπει να βοηθήσουν στη διατήρηση της εδαφικής ακεραιότητας

και πολιτικής ανεξαρτησίας της Ιταλίας, Ελλάδας, Τουρκίας και Περσίας. Ασκώντας αυτή την πολιτική οι Ην. Πολιτείες θα πρέπει να είναι έτοιμες να κάνουν πλήρη χρήση της πολιτικής, οικονομικής και αν είναι ανάγκη και της στρατιωτικής τους δυνάμεως με τον τρόπο που θα θεωρηθεί πιο αποτελεσματικός..."

Στις 24 Νοεμβρίου 1948 οι επιτελάρχες των αμερικανικών Ενόπλων Δυνάμεων είχαν προβεί σε εκτίμηση πάλι της διεθνούς καταστάσεως στα Βαλκάνια και στην Αν. Μεσόγειο. Οι απόψεις τους διατυπώθηκαν στην έκθεση του Συμβουλίου Εθνικής Ασφαλείας στις 22 Μαρτίου 1949, όπου αναφέρονται τα ακόλουθα:

"Το Εθνικό Συμβούλιο Ασφαλείας φρονεί ότι η ασφάλεια της Ανατ. Μεσογείου και της Μ. Ανατολής είναι ζωτικής σημασίας για την ασφάλεια των Ηνωμένων Πολιτειών.

Από στρατιωτική άποψη... όσο η ΕΣΣΔ ακολουθεί την επεκτατική πολιτική της, η ασφάλεια της Ανατολικής Μεσογείου και της Μ. Ανατολής είναι κρίσιμης σημασίας για το μέλλον της ασφαλείας των Ην. Πολιτειών. Η Ελλάδα και η Τουρκία εμποδίζουν τη σοβιετική επέκταση σ' αυτή την περιοχή και γι' αυτό είναι υψίστης σημασίας για τα συμφέροντα της εθνικής ασφαλείας μας να μην περιέλθει καμία τους υπό τον έλεγχο ή την κυριαρχία της ΕΣΣΔ.

"Και οι δύο χώρες προσφέρονται για βάσεις από τις οποίες η ΕΣΣΔ θα μπορούσε να εξαπολύσει επιχειρήσεις εναντίον των νήσων Κρήτης, Ρόδου και Κύπρου και εναντίον των μέσων επικοινωνίας στην Ανατ. Μεσόγειο και την Μ. Ανατολή. Από στρατηγική άποψη η Τουρκία είναι σημαντικότερη από την Ελλάδα γιατί επιπροσθέτως δεσπόζει επί των μεγάλων διαδρομών αέρος, θαλάσσης και ξηράς, της Σοβ. Ένωσης προς την περιοχή Καΐρου Διώρυγας Σουέζ και στις πετρελαιοπηγές της Μ. Ανατολής...

"Ο ακόλουθος προσδιορισμός των μακροπρόθεσμων στρατηγικών συμφερόντων των Ην. Πολιτειών, υπό τις παρούσες συνθήκες, για τα στρατιωτικά συστήματα της Ελλάδος και Τουρκίας έχει διατυπωθεί από τους Αρχηγούς του Επιτελείου και το Συντονιστικό Συμβούλιο Σταίητ Ντηπάρτμεντ Στρατού - Ναυτικού - Αεροπορίας είναι σύμφωνο:

"α. Ελλάδα: Ένα ελληνικό στρατιωτικό σύστημα - κατεστημένο να διατηρήσει την εσωτερική ασφάλεια ώστε να αποφευχθεί η Κομμουνιστική Κυριαρχία στην Ελλάδα".

Ο Στάλιν καταλάβαινε άριστα τις στρατηγικές εκτιμήσεις των Αμερικανών. Και είναι εκπληκτικό ότι πάλι, είκοσι μέρες μετά την νέα έκθεση του Συμβουλίου Εθνικής Ασφαλείας των ΗΠΑ, ο Στάλιν καλεί στις 11 Απριλίου 1949 τον Ζαχαριάδη στην Μόσχα και του δίδει εντολή να σταματήσει το αντάρτικο έως τον Μάιο του ίδιου χρόνου.

ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΣΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Ο Ζαχαριάδης, με κατεβασμένα αυτιά, επιστρέφει στο Γενικό Αρχηγείο των ανταρτών του και ετοιμάζει την υποχώρηση. Το παιχνίδι του Στάλιν με την Μακεδονία εγκαταλείπεται. Οι Ρώσοι κι οι Βούλγαροι γνωρίζουν πια ότι οι Γιουγκοσλάβοι έχουν δημιουργήσει με τους πράκτορές τους τέτοιες προσβάσεις μέσα στο ελληνικό κομμουνιστικό κίνημα, που δρουν ανεξάρτητα από το ΚΚΕ υπακούουν μόνον στον Τίτο και είναι αδύνατον να ελεγχθούν από την Μόσχα είτε από τον Ζαχαριάδη. Το ΚΚΕ θερίζει τις θύελλες, αφού από το 1943 είχε σπείρει τους ανέμους στην Μακεδονία, όπου εξέτρεφε ιδιαίτερα ανταρτικά σώματα με κομιτατζήδες υπό την στρατιωτική ηγεσία του Γκότσεφ και την πολιτική καθοδήγηση του Κεραμιτζήφ. Αμφότεροι είναι όργανα του Τίτο και συνδέονται άμεσα με τον Λαζάρ Κολισέφσκυ, γ. γραμματέα του Κ.Κ. "Μακεδονίας" και πρωθυπουργό των Σκοπίων.

Έτσι ο σταλινικός ελιγμός πέφτει στο κενό. Μάταια το ΚΚΕ προδίδοντας το Έθνος, έχει εκδώσει την εθνοπροδοτική απόφαση της 5ης Ολομέλειας για τον εκσλαβισμό της Μακεδονίας. Ο Τίτο ελέγχει τους πράκτορες του. Τον Ιούλιο του 1949, λίγους μήνες αργότερα ο Ν. Ζαχαριάδης θα δημοσιεύσει με τον τίτλο "Το στίλετο του Τίτο χτυπάει πίσωπλάτα την Λαϊκοδημοκρατική Ελλάδα", ένα αποκαλυπτικό άρθρο στο περιοδικό της Κομινφόρμ "Για λαϊκή ειρήνη, για Λαϊκή Δημοκρατία".

Το άρθρο δημοσιεύθηκε την 1η Αυγούστου 1949 και είναι μακροσκελές. Σε ένα σημείο του αναφέρεται στις συνεχείς προσπάθειες του Τίτο εναντίον της ελληνικής Μακεδονίας, προσπάθειες, που, σημειωτέον, ενίσχυσε αναφανδόν τότε η ηγεσία του ΚΚΕ με εξαίρεση τον Γιώργη Σιάντο. Το κείμενο βρίσκεται στα επίσημα αρχεία της Κομινφόρμ και του ΚΚΕ αλλά ο συγγραφέας του παρόντος ιστορήματος δεν κατόρθωσε να το βρει. Περίληψή του εν τούτοις έχει δημοσιεύσει στο βιβλίο του (σελ. 528) ο Γούσινας, που γράφει:

"Παρακάτω (ο Ζαχαριάδης) αποκαλύπτει ότι απ' το 1943, ο Τίτο εκδήλωσε τον μεγαλοσέρβικο σωβινισμό του απέναντι στο κίνημα αντίστασης στην Ελλάδα και στο ΕΑΜ. Από τότε έλεγε (ο Τίτο) στους Σλαβομακεδόνες της Ελλάδας ότι το ΚΚΕ και το ΕΑΜ σας προδίδει και πως ο λαός της Μακεδονίας, του Αιγαίου, θα βρει την απελευθέρωσή του στα πλαίσια της Γιουγκοσλαβίας. Χιλιάδες πράκτορες έστειλε ο Τίτο, στο ΚΚΕ και στο ΕΑΜ για να το διασπάσει, με μόνο σκοπό να πετύχει την προσάρτηση της Μακεδονίας του Αιγαίου, μαζί με την Θεσσαλονίκη στη Γιουγκοσλαβία. Παρουσιάζει στοιχεία πως χρησιμοποίησε τον Γκότσεφ - Κεραμητζήφ και παρέσυραν τμήμα του ΕΛΑΣ από Σλαβομακεδόνες να στασιάσει και να περάσει στη Γιουγκοσλαβία τις παραμονές της μάχης του Δεκέμβρη του 1944 και δημιούργησαν ένα ρεύμα προσφυγιάς Μακεδόνων προς την Γιουγκοσλαβία".

"Ο ΤΙΤΟ ΗΘΕΛΕ ΤΗΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ"

Μετάφραση κατά λέξη του άρθρου του Ν. Ζαχαριάδη εντούτοις περιλαμβάνεται σε μελέτη της Αγγλίδας Ελίζαμπεθ Μπάρκερ, για την Μακεδονία, που κυκλοφόρησε το 1950 με τον τίτλο "Μακεδονία: η θέση της στα Βαλκάνια και η πολιτική της δύναμη" ("Macedonia: Its Place in Balkans Power Politics"). Εκεί, σε χρόνο πολύ πρόσφατο από την δημοσίευση του άρθρου στο περιοδικό της Κομινφόρμ, η Μπάρκερ παραθέτει αυτούσιο το σχετικό με την Μακεδονία και τον Τίτο απόσπασμα του Ν. Ζαχαριάδη, που έχει ως εξής:

"Το Λαϊκόν Δημοκρατικόν Κίνημα της χώρας μας δεν εγνώρισε ποτέ από τον καιρό της πρώτης κατοχής, ένα τόσο πανούργον και κακοήθη εχθρόν όσον την κλίκα του Τίτο. Ο σωβινισμός της Μεγάλης Σερβίας των Τιτοϊκών σχετικώς με το κίνημα αντιστάσεως εις την Ελλάδα ήτο φανερός ήδη από το 1943, οπότε η ηγεσία του ΚΚΓ έδήλωσε ότι ο λαός της Μακεδονίας του Αιγαίου ηδύνατο να αποκτήσει την ελευθερίαν του εντός του πλαισίου της Γιουγκοσλαβίας. Το συμπέρασμα τούτο ήτο ότι το πρώτιστον καθήκον πάντων των Μακεδόνων πατριωτών ήτο να πολεμήσουν εναντίον του ΚΚΕ και του ΕΑΜ και να συνεργασθούν με τους πράκτορες του Τίτο.

" Αυτή ήταν η γραμμή η ακολουθούμενη από τον άνθρωπο του Τίτο στην Μακεδονία του Αιγαίου, του Τέμπο (Βουκμάνοβιτς). Αυτή ήταν η γραμμή η εφαρμοζόμενη εις την πράξιν υπό του κυριότερου πράκτορός των, του Γκότσεφ... Και όλα τα έτη τούτα η κλίκα του Τίτο απέστειλε εκατοντάδες εκ των πρακτόρων της εις το ΚΚΕ και το ΕΑΜ οίτινες είχαν ως έργον να υπονομεύσουν το ΚΚΕ και να διασπάσουν την ενότητα του Λαϊκού Δημοκρατικού Κινήματος.

"Τον Οκτώβριον 1944, όταν οι Βρετανοί απεβιβάσθησαν εις την Ελλάδα ο Τέμπο, επικεφαλής του προκλητικού κινήματος το οποίον διηυθύνετο εναντίον του ΚΚΕ εγνωστοποίησεν εις τους κουμμουνιστάς της Μακεδονίας του Αιγαίου ότι εζήτησε από τον Τίτο δύο μεραρχίες προς κατάληψιν της Θεσσαλονίκης. Τούτο εγένετο προ των Δεκεμβριανών.

"Οι Βρετανοί δεν ήσαν βέβαιοι ότι θα ηδύνατο να κρατήσουν την Ελλάδα και προτιμώντες να δουν την Θεσσαλονίκη κατειλημμένη υπό του Τίτο ή εις χείρας του ΕΛΑΣ, οι Βρετανοί έρριψαν δι' αλεξιπτώτων όπλα εις το αεροδρόμιον εις την Γκρουπίτσαν. Ταύτα εστάλησαν εις το Βαψόρι υπό των πρακτόρων του Τίτο, Τέμπο,

Γκότσεφ και Πιός δια να χρησιμοποιηθούν κατά του ΕΛΑΣ. Τον Δεκέμβριον 1944 ο Τίτο όστις ωνεψεύετο να αρπάξη την Θεσσαλονίκην από την Λαϊκή Δημοκρατία της Ελλάδος δεν έπραξε τίποτε δια να μας βοηθήσει να πολεμήσωμεν τους Βρετανούς παρά τας πρώτας πομπώδεις δηλώσεις του".

ΣΛΑΒΟΙ ΠΡΑΚΤΟΡΕΣ ΜΕΣΑ ΣΤΟ Κ.Κ.Ε.

Στο ίδιο άρθρο του ο Ν. Ζαχαριάδης, αφού κατηγορούσε τους Γκότσεφ και Κεραμιτζήφ ως "συμμορία του Τίτο", αποκάλυπτε κάτι πολύ γνωστό: ότι ο Κεραμιτζήφ είχε υπηρετήσει προηγουμένως τους φασίστες Βουλγάρους, που, ως σύμμαχοι των Γερμανών είχαν εισέλθει στην Μακεδονία ως στρατός κατοχής και αργότερα ο ίδιος άνθρωπος, ο Κεραμιτζήφ είχε ενταχθεί στην ΟΖΝΑ, την γιουγκοσλαβική μυστική υπηρεσία του Τίτο. Και προσέθετε ο Ζαχαριάδης στο άρθρο του:

"Η γιουγκοσλαβική μυστική αστυνομία είχε και έχει ακόμη εκατοντάδες Γιουγκοσλάβων πρακτόρων της υπηρεσίας πληροφοριών εις την Μακεδονίαν του Αιγαίου. Επανειλημμένως η Κεντρική Επιτροπή του Κ.Κ.Ε. επέσυρε την προσοχήν της Κεντρικής Επιτροπής του Κ.Κ. Γιουγκοσλαβίας και των αντιεπαναστατικών ενεργειών των πρακτόρων οίτινες απεδεικνύοντο αναντιρρήτως υπό εγγράφων και απήτει όπως παύσουν αι ενέργειαι των. Εν τούτοις η Γιουγκοσλαβική Κεντρική Επιτροπή δεν έπραξε τίποτε δια τας προκλητικάς ταύτας ενεργείας".

Το εκπληκτικό στο άρθρο αυτό είναι ότι, όπως τουλάχιστον γράφει ο Ζαχαριάδης, η Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε. συνέχισε από το 1944 μέχρι το 1949 όχι μόνο να συνεργάζεται στενά με τον Τίτο αλλά και να στηρίζει ολόκληρο σχεδόν το αντάρτικο στην βοήθεια των Γιουγκοσλάβων, αν και - όπως λέει ο Ζαχαριάδης - το Κ.Κ.Ε. γνώριζε ότι ο Τίτο υπονομεύει τόσο το κόμμα και το ανταρτικό κίνημα όσο και την εδαφική ακεραιότητα της Ελλάδος, την οποία, άλλωστε, η 5η Ολομέλεια του Κ.Κ.Ε. ξεπούλησε τον ίδιο καιρό στον Πανσλαβισμό!

Πρόκειται για μνημείο κυνισμού ή για μνημείο ηλιθιότητας;

Αυτές τις ξενικές δυνάμεις και τους πράκτορες του πανσλαβισμού είχε εκθρέψει το Κ.Κ.Ε. με κάθε μέσο αλλά τώρα δεν μπορούσε να ελέγξει. Υπήκουαν στο πραγματικό αφεντικό τους: τον Τίτο. Γι' αυτό αργότερα τόσο σε μια σύσκεψη Μακεδόνων στελεχών του Κ.Κ.Ε. όσο και στην 6η Ολομέλεια επικρίθηκε σαν "λάθος" η προδοσία της 5ης Ολομέλειας και αποδόθηκε στην "τιτοϊκή κλίκα" και στην "σπείρα Γκότσεφ - Κεραμιτζήφ", ενώ αυτοί δεν ήσαν παρόντες στην 5η Ολομέλεια ούτε μπορούσαν να την επηρεάσουν. Επρόκειτο για το αντίθετο ακριβώς. Η απόφαση ήταν εναντίον του Τίτο και σ' αυτό συμφωνεί και ο Μάρκος Βαφειάδης που μιλώντας στον "Ελληνικό Βορρά", στην πολύκροτη συνέντευξή του, δήλωσε ότι η απόφαση της 5ης Ολομέλειας οφείλεται "σε προβοκάτσια του Ζαχαριάδη ενάντια στον Τίτο".

Το παιχνίδι με την Μακεδονία είχε πολλές πλευρές και όλες αιχμηρές. Αλλά, για το Κ.Κ.Ε., δεν είχε ποτέ μια πλευρά υπέρ της Ελλάδος. Ποτέ. Πάντοτε εναντίον της.

Ο ΣΤΑΛΙΝ ΠΑΙΖΕΙ ΠΑΛΙ ΤΟ ΠΙΟΝΙ ΤΟΥ

Εν πάση περιπτώσει ο Στάλιν διαπιστώνει ότι η διεθνής κατάσταση σκληρύνθηκε επικίνδυνα, μετά τις αποφάσεις των Αμερικανών που τρίζουν τα δόντια κι απειλούν εισβολή στην Αλβανία, ενώ, από

την άλλη πλευρά, η ιδέα για την δημιουργία μιας "μακεδονικής" σφήνας στα πλευρά του Τίτο δεν ευοδώνεται. Έτσι διατάσσει τον Ζαχαριάδη να σταματήσει την άσκοπη πια - και άχρηστη -ανταρσία και να υποχωρήσει τον Μάιο οπωσδήποτε. Η ηγεσία των ανταρτών ετοιμάζεται για την υποχώρηση. Στο μεταξύ έχει εγκατασταθεί απ' ευθείας επαφή του Ζαχαριάδη με την σοβιετική ηγεσία με ασύρματο που λειτουργεί στο Γ. Αρχηγείο των ανταρτών. Και, ξαφνικά, έρχεται νέα, πάλι αντίθετη, εντολή του Στάλιν:

"Συνεχίστε το αντάρτικο"

Τι είχε συμβεί; Απλούστατα ο Στάλιν θέλησε να χρησιμοποιήσει πάλι τα κορμιά των Ελλήνων κομμουνιστών για να κλείσει κάποιο κενό στα διεθνή στρατηγικά σχέδιά του. Έριχνε τώρα τους Έλληνες αντάρτες στο Βερολίνο. Οπωσδήποτε η αιματοχυσία δεν ήταν μόνον άσκοπη πια αλλά η ματαιότητά της είχε γίνει συνείδηση και σ' αυτά ακόμη τα πιστά στον Ζαχαριάδη και στον Στάλιν στελέχη. Ο στρατιωτικός διοικητής του λεγομένου "Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας" Γούσιας γράφει:

"Πιστεύω ότι ήταν λάθος που αναστείλαμε την υποχώρηση. Έπρεπε να κρατηθούν ελαφρά τμήματα για να κρατάνε τη φυσιογνωμία του μετώπου και οι κύριες δυνάμεις ν' αποσυρθούν. Από δω και πέρα γίνονταν άσκοπη αιματοχυσία".

Πράγματι δεν υπήρχε καμιά ελπίδα πια. Όλα είχαν χαθεί. Ο Στάλιν δεν διατηρούσε καμιά αμφιβολία γι' αυτό. Έκανε όμως μίαν ύστατη προσπάθεια σε διπλωματικό επίπεδο για να σώσει τους αντάρτες και να κράτηση κάποιο ασθενές προγεφύρωμα στην Ελλάδα.

Τον Μάιο 1949 συνήλθε στο Παρίσι η τετραμελής διάσκεψη των υπουργών Εξωτερικών Αμερικής, Σοβιετικής Ένωσης, Αγγλίας και Γαλλίας. Το γερμανικό ήταν το κεντρικό θέμα, αλλ' ο τότε σοβιετικός υφυπουργός Εξωτερικών Γκρομύκο θέλησε να εισαγάγει και το ελληνικό στην ημερησία διάταξη. Η πρόταση του όμως απορρίφθηκε από τους άλλους.

Ο Γκρομύκο επανέλαβε κατόπιν την προσπάθεια, προτείνοντας να γίνουν τριμερείς συνομιλίες Αμερικής, Σοβιετικής Ένωσης και Αγγλίας για το ελληνικό που και αυτή όμως απορρίφθηκε. Η Αμερική ήταν τελείως αδιάλλακτη. Είχε πεποίθηση ότι η εκστρατεία του 1949 θα έληγε με την συντριβή των ανταρτών και δεν ήθελε πια τον συμβιβασμό.

Ένα χρόνο νωρίτερα ο Ντίνος Τσαλδάρης, έχοντας και την έγκριση των Αμερικανών είχε προτείνει τον συμβιβασμό στον Ζαχαριάδη, όπως αποκαλύπτει ο Μάρκος. Είχε στείλει, με μεσολάβηση της σοβιετικής πρεσβείας, ένα κορυφαίο Αμερικανό δημοσιογράφο (μάλλον τον Σουλτσμπέργκερ) στον Γράμμο με συμβιβαστικές προτάσεις. Ο Ζαχαριάδης απέρριψε όλες τις προτάσεις και συνέχισε τον πόλεμο. Τώρα έχει έλθει η σειρά των Αμερικανών να μη δέχονται καμιά συζήτηση, έστω και αν την πρότεινε, ως συνδιαλλαγή, ο Στάλιν δια του Γκρομύκο. Γι' αυτό είχε φτάσει στον Γράμμο, με τον ασύρματο, εκείνη η φαινομενικά αλλοπρόσαλλη εντολή του Στάλιν που διάτασσε να μη σταματήσουν τον ένοπλο αγώνα τον Μάιο του 1949. Η Μόσχα είχε αποφασίσει να πραγματοποιήσει νέο διπλωματικό ελιγμό στο επίπεδο των 4 μεγάλων για να πάρη κάποιο αντάλλαγμα στο Βερολίνο, το οποίο είχε τότε αποκλείσει. Η παλιά όμως γερμανική πρωτεύουσα άντεξε στον αποκλεισμό. Μια τεράστια αμερικανική αερογέφυρα έσπασε από τον ουρανό το σοβιετικό φράγμα. Κι ο Στάλιν προσπαθούσε τώρα, μετά την ήττα του στο γερμανικό, να διαπραγματευθεί το Βερολίνο προσφέροντας θυσία σε ένα "συμβιβασμό" το έτσι κι αλλιώς καταδικασμένο ελληνικό αντάρτικο. Έτσι έδωσε την νέα του, αντίθετη πάλι, εντολή:

"Συνεχίστε"

ΑΝΑΣΤΕΛΛΕΤΑΙ Η ΥΠΟΧΩΡΗΣΗ

Έπρεπε να παιχθεί το χαμένο ελληνικό χαρτί από τον Γκρομύκο στο διπλωματικό τραπέζι των Τεσσάρων Μεγάλων στο Παρίσι τον Μάιο. Ο Στάλιν το 'ριξε. Γι' αυτό ανεστάλη με τον ασύρματο κάθε ενέργεια για υποχώρηση. Ο Ζαχαριάδης είχε φτάσει το βράδυ της 2 Μαΐου 1949 από τον Γράμμο στο Βίτσι συνοδευόμενος από τον Μήτσο Βλαντά. Στις 4 Μαΐου 1949 ειδοποιεί, ξαφνικά, από το Βίτσι με τηλεγράφημά του το Γενικό Αρχηγείο των ανταρτών στον Γράμμο ότι αναστέλλεται η υποχώρηση. Πρέπει να δώσουν τις μάχες τους! Γράφει (σελ. 507) ο στρατηγός Γούσιας που πήρε το μήνυμα:

"Μετά 2 μέρες από το φευγικό του Ζαχαριάδη από το Γράμμο, μας στέλνει τηλεγράφημα που μας πληροφορεί ότι δημιουργήθηκε νέα κατάσταση για την ώρα. Τα μέτρα μας για υποχώρηση αναστέλλονται. Όλα επανέρχονται όπως και πρώτα. Μας συστήνει έντονη δράση. Το τηλεγράφημα αυτό από πρώτη ματιά, μου προκαλούσε χαρά, γιατί δεν υποχωρούμε. Όμως παράλληλα μου προκάλεσε και βαθιά λύπη και ανησυχία. Δεν μπορούσα να ησυχάσω. Όλο αναρωτιόμουν "που πάμε;"

Τι είναι αυτό που μας λένε, πως το σκέφτονται αυτό το να εντείνουμε τη δράση;

Τα τμήματά μας στην Πελοπόννησο, τα γονάτισε ο αντίπαλος με τις συνεχείς επιχειρήσεις που ενεργεί εναντίον τους, από τις 19 Δεκέμβρη 1948 και αυτό από παντελή έλλειψη πυρομαχικών, γιατί ο αντίπαλος άλλαξε τον αγγλικό οπλισμό με αμερικάνικο και τα πολεμοφόδια που πέσαν στα χέρια των τμημάτων μας ήταν άχρηστα. Στην Ρούμελη και Θεσσαλία τα τμήματά μας συνεχώς μάχονται και αντιμετωπίζουν επιθέσεις αντιπάλου. Πώς θα μπορέσουν να πραγματοποιήσουν μέτωπο και να εξασφαλίσουν τροφή σε τόσο μεγάλο τμήμα;

Στο Βίτσι και Γράμμο με τα ψίχουλα που παίρνουμε, πως θα κρατήσουμε, θα φθείρουμε και θα δώσουμε χτυπήματα για ανατροπή;"

Αλλά στο Παρίσι, χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά από τον Γράμμο, ο ελιγμός του Στάλιν αποτύγχανε. Ίσως, αν έπιανε η "συμβιβαστική προσφορά", να 'χε σωθεί ένα μέρος των ανταρτών και οπωσδήποτε δεν θα 'χε επακολουθήσει η φοβερή τραγωδία της αυτοεξορίας, που, μετά την στρατιωτική συντριβή στον Γράμμο και στο Βίτσι, κατάπτε χιλιάδες Έλληνες μαχητές του Κ.Κ.Ε. στα βάθη του σοβιετικού Ουζμπεκιστάν και στην Ανατολική Ευρώπη. Αλλά οι Ρώσοι δεν νοιάζονταν για τους Έλληνες. Παίζανε με πιόνι το Κ.Κ.Ε. το δικό τους παιχνίδι και, στο διπλωματικό πεδίο του Ψυχρού πολέμου, χάσανε όλες τις ευκαιρίες. Οι Αμερικανοί είχαν σκληρόνι φοβερά. Δεν παζάρευαν τίποτε πια. Προχωρούσαν αμείλικτοι χρησιμοποιώντας την γλώσσα της ισχύος που μόνον αυτήν καταλάβαινε ο Στάλιν.

Ο ΓΡΑΜΜΟΣ, ΤΑΦΟΣ: ΑΛΛΑ ΠΟΙΩΝ;

Οι Έλληνες είχαν καταδικασθεί σε θάνατο. Αλλά ο Ν. Ζαχαριάδης, απτόητος εμπρός στον όλεθρο των ανθρώπων του, τους καλούσε να σφαγούν! Με απόφαση του Πολιτικού Γραφείου στις 20 Αυγούστου 1949 ο Αρχηγός του Κ.Κ.Ε. διακήρυξε:

"Ο εχθρός συγκεντρώνεται στο Γράμμο για μια αποφασιστική αναμέτρηση. Στο Γράμμο έχουμε όλες τις δυνατότητες να καταφέρουμε το θανάσιμο πλήγμα στον εχθρό. Έχουμε αρκετές δυνάμεις και μέσα. Πιο πλεονεκτικό έδαφος. Στο Γράμμο απέτυχε πέρυσι ο μοναρχοφασισμός. Στο Γράμμο φέτος του καταφέραμε σοβαρό χτύπημα με τον ελιγμό του Απρίλη. Στο Γράμμο από τις 2 μέχρι 8 Αυγούστου έσπασε τα μούτρα του. Έχουμε και την πείρα του Βίτσι και το σοβαρό μάτωμα που προκάλεσαμε στον εχθρό στο Βίτσι... Εδώ μπορούμε και πρέπει να θάψουμε το μοναρχοφασισμό".

Αλλά δεν έθαψαν τον "μοναρχοφασισμό". Θάψανε την υπόθεση του Κ.Κ.Ε. και χιλιάδες αθώους Έλληνες.

Προηγουμένως ο Ζαχαριάδης είχε εκτελέσει και την τελευταία εντολή του Στάλιν: καταδίκασε ανοικτά τον Τίτο στον οποίο στήριζε την πλάτη της η κομμουνιστική ανταρσία.

Το Κ.Κ.Ε., παρ' ότι τον Ιούνιο του 1948 είχε πάρει απόφαση, με την 4η Ολομέλεια, να ευθυγραμμισθεί με την Κομινφόρμ και καταδίκασε τον Τίτο, δεν είχε ανακοινώσει δημοσίως την απόφασή του κι έτσι ήταν το μόνο Κ.Κ. που διατηρούσε ακόμη σχέσεις με τον "προδότη του κομμουνισμού". Τον Ιούνιο του 1949 οι Γιουγκοσλάβοι πραγματοποιούσαν το Συνέδριο του κόμματός τους και ζήτησαν από το Κ.Κ.Ε. να στείλει την αντιπροσωπεία του. Είχε μεγάλη σημασία για τον Τίτο να δείξει πως υπήρχε έστω και ένα Κ.Κ. που δεν είχε ταχθεί εναντίον του. Πήγε στην Γιουγκοσλαβία ο Μιλτ. Πορφυρογένης που μετέφερε στον Γράμμο την γιουγκοσλαβική αίτηση. Ο Ζαχαριάδης παρεκάλεσε τότε τον Στάλιν να επιτρέψει στο Κ.Κ.Ε. να πάει στον Τίτο. Αλλιώς το Κ.Κ.Ε. πέθαινε. Αλλά η απάντηση του Στάλιν ήταν κατηγορηματική: "νιέτ".

Ο ΤΙΤΟ ΚΛΕΙΝΕΙ ΤΑ ΣΥΝΟΡΑ ΤΟΥ

Το Πολιτικό Γραφείο του Κ.Κ.Ε. συνεδρίασε στις 23 Ιουλίου 1949. Ο Αρχηγός εξήγησε ότι η Μόσχα απαιτούσε να πάρουν οι Έλληνες "ξεκάθαρη θέση απέναντι στον αποστάτη". Το Π.Γ. αφού άκουσε και τον Πορφυρογένη καταδίκασε τον Τίτο και απέρριψε την πρόσκληση των Γιουγκοσλάβων για συμμετοχή στο συνέδριό τους. Τότε ο Τίτο, με λόγο του στην Πόλα, ανακοίνωσε πως αποφάσισε να κλείσει σταδιακά τα σύνορα στην ελληνική ανταρσία. Όσοι αντάρτες περνούσαν τα σύνορα, αφοπλίζονταν. 4.000 αντάρτες από το Βίτσι, που βρίσκονταν στην Γιουγκοσλαβία για να αποφύγουν τον εγκλωβισμό τους από τον Στρατό, αποκλείστηκαν εκεί.

Ο Γούσιας προσθέτει μια χαρακτηριστική σκηνή. Γράφει (σελ. 526) ότι τότε:

"Μετά το κλείσιμο των συνόρων, Σλαβομακεδόνες που είχαν περάσει στην Γιουγκοσλαβία, μιλούσαν στα σύνορα του Βίτσι με τηλεβόες προς τα τμήματά μας. Λέγαν: "Πετάξτε τα όπλα. Αφήστε το Ζαχαριάδη που σας πρόδωσε και ελάτε σε μας".

Είναι κι αυτό μια πρόσθετη απόδειξη ότι ο Ζαχαριάδης δεν ήλεγχε τους Σλάβους πράκτορες που του είχε στείλει ο Τίτο και που για χάρη τους είχε εκδώσει την απόφαση της 5ης Ολομέλειας. Οι Σλάβοι του Κ.Κ.Ε. ήταν όργανα του Τίτο μέχρι την τελευταία στιγμή. Γι' αυτό απέτυχε ο τελικός ελιγμός του Στάλιν να εγκλωβίσει τον "προδότη Τίτο" μέσα στο λεγόμενο "μακεδονικό". Ο Τίτο έπαιζε σε δικό τους έδαφος με δικούς του ανθρώπους. Ο Ζαχαριάδης, έχανε και την τελευταία αποστολή που του είχε αναθέσει η Μόσχα. Δεν έμενε παρά να οδηγήσει στον θάνατο τους πιστούς του. Και αυτό έκανε στις 20 Αυγούστου εκδίδοντας την παραπάνω απόφαση για αγώνα μέχρις εσχάτων στον Γράμμο.

Εκεί, στο τελευταίο "άπαρτο κάστρο" ήταν μαζεμένοι περί τους 8.000 αντάρτες, άνδρες και γυναίκες. Μια βδομάδα αργότερα δεν υπήρχαν παρά άταφοι νεκροί. Ο ελληνικός Στρατός είχε καταφέρει το τελικό πλήγμα του στην ξενοκίνητη ανταρσία.

Η ΕΠΙΘΕΣΗ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ

Υπό την μπαγκέτα του Αλέξανδρου Παπάγου ο Στρατός προχωρούσε σαν κτένι στην χώρα σαρώνοντας με φωτιά και σίδερο τους αντάρτες από τον νότο προς τον βορρά με αλλεπάλληλες φάσεις. Τον Μάιο 1949 είχε εκκαθαρισθεί τελείως η Πελοπόννησος με το σχέδιο "Περικλέης". Ήλθε η σειρά της Ρούμελης και της Θεσσαλίας με το σχέδιο "Πύραυλος". Στις 2 Ιουνίου 1949 ο διοικητής

της 1ης Μεραρχίας του ΔΣΕ, που δρούσε στην Ρούμελη και Θεσσαλία, έφτασε με τα υπολείμματα των ανταρτών του και την ψυχή στα δόντια κυνηγημένος στον Γράμμο. Πίσω του δεν άφηνε τίποτε πια. Το όνομά του: καπετάν Γιώτης, ο σημερινός ηγέτης του Κ.Κ.Ε. Χαρ. Φλωράκης.

Το Γ' Σώμα Στρατού, με έδρα την Θεσσαλονίκη, σάρωνε από ανατολικά προς τα δυτικά. Τότε ακριβώς, στην αυγή της νίκης για την οποία είχε προσφέρει κάθε ικμάδα του, πέθαινε στις 24 Ιουνίου 1949 ο Πρωθυπουργός Θεμιστοκλής Σοφούλης, ηγέτης των Φιλελευθέρων σε ηλικία 89 ετών από ξαφνικό πνευμονικό οίδημα. Τον διαδέχθηκε ο Αλέξανδρος Διομήδης. Αλλά ο "Πυρσός" άναβε. Ήταν η ονομασία του τρίτου επιτελικού σχεδίου για την κατάληψη του Βίτσι και του Γράμμου όπου, υπό τα συνεχή και μεθοδικά πλήγματα των μαχόμενων Ελλήνων, είχαν απομονωθεί οι αντάρτες.

Μια μεγάλη Στρατιά εξαπέλυε ταυτόχρονα τρεις επιθέσεις από τρία διαφορετικά σημεία. Στις 10 Αυγούστου ο Στρατός κρούει πάλι τις πύλες του Βίτσι. Στις 12 Αυγούστου οι Καταδρομείς χιμούν σε ένα ρήγμα, που δεν κατόρθωσε να κλείσει ο καπετάν Παντελής Βαγενάς και υπερφαλαγγίζουν τους αντάρτες. Μία σφήνα Στρατού έκοψε το Βίτσι από τις Πρέσπες. Τη νύχτα της 14ης Αυγούστου ξημερώνοντας της Παναγιάς το Βίτσι είχε καταληφθεί. Στην πιο ψηλή κορυφή του κυμάτιζε η γαλανόλευκη σημαία της Ελλάδος. Όλες οι δυνάμεις συνέκλιναν τώρα προς τον Γράμμο. Δέκα μέρες μετά την πτώση του Βίτσι, στις 25 Αυγούστου 1949, ο στρατηγός Θρασύβουλος Τσακαλώτος, που είχε οδηγήσει νικηφόρο τον ελληνικό Στρατό από την Πελοπόννησο έως την Πίνδο εξαπέλυσε κατά μάζες τα στρατεύματα του στον Γράμμο. Ο ίδιος ο βασιλιάς Παύλος βρισκόταν εκεί, στην Αμμούδα, και παρακολουθούσε την μάχη. Την ίδια μέρα ο Τσακαλώτος ανέφερε στον Βασιλιά επί του πεδίου της μάχης:

— Μεγαλειότατε, ο αγών, εκρίθη. Ζήτω το Έθνος.

Την επομένη εξαπέλυσε μια Μεραρχία του κατά μήκος των αλβανικών συνόρων για να εγκλωβίσει τους φυγάδες πια του Κ.Κ.Ε. Δεν είχε απομείνει παρά μόνον μια μικρή δίοδος προς την Αλβανία. Από εκεί γλίστρησαν τα υπολείμματα των ανταρτών στις 29 Αυγούστου 1949. Είχαν αφήσει 922 νεκρούς και 944 αιχμαλώτους. Δίπλα τους έκειντο 243 στρατιώτες νεκροί και 1.452 τραυματίες.

Η ΑΝΘΡΩΠΟΘΥΣΙΑ

Ήταν ένα μικρό τμήμα της πελώριας ανθρωποθυσίας που προσέφερε η ηγεσία του Κ.Κ.Ε. στον βωμό των ξένων συμφερόντων και των "λαθών" της. Στο διάστημα του ανταρτοπολέμου (1946 -49) σκοτώθηκαν 54.000 χιλιάδες Έλληνες, 15.969 αξιωματικοί και στρατιώτες και τραυματίστηκαν 37.557 αξιωματικοί και στρατιώτες, σύμφωνα με τα στοιχεία του ΓΕΣ (Έκθεσις της Πολεμικής Ιστορίας των Ελλήνων, έκδοσις ΓΕΣ).

Είναι όλοι αυτοί χάρις στις θυσίες των οποίων υπάρχει σήμερα ελεύθερη, ανεξάρτητη, ακέραιη και δημοκρατική Ελλάδα. Είναι όλοι αυτοί τους οποίους το σημερινό επίσημο Κράτος επιμένει να "αγνοεί" γιατί διαμαρτύρονται οι κομμουνιστές!

Ταυτόχρονα, σύμφωνα με επίσημη έκθεση του Διεθνούς Ερυθρού Σταυρού, 23.695 Ελληνόπουλα οδηγήθηκαν από τους αντάρτες στις ανατολικές χώρες. Η έκθεση του ΔΕΣ κατανέμει τα απαχθέντα Ελληνόπουλα κατά χώρες ως εξής:

Γιουγκοσλαβία	10.000
Ουγγαρία	3.000
Ρουμανία	3.800
Βουλγαρία	2.660

Αλβανία	2.000
Τσεχοσλοβακία	2.235

Το παιδομάζωμα ("παιδοφύλαγμα" κατά το ΚΚΕ) καταδικάστηκε ως έγκλημα από τον ΟΗΕ.

Επίσημος απολογισμός των απωλειών από την πλευρά των ανταρτών δεν υπήρξε. Δεν υπάρχει επίσης ο αριθμός των αμάχων που σκοτώθηκαν κατά εκατόμβες, εσφάγησαν ή χάθηκαν στην λαίλαπα του ανταρτοπολέμου. Το Έθνος πλήρωσε με ελληνικό αίμα βαρύτατο φόρο στα "λάθη" του Κ.Κ.Ε. Εκατό χιλιάδες περίπου Έλληνες και Ελληνίδες σκοτώθηκαν, ακρωτηριάστηκαν χάθηκαν ή αυτοεξορίστηκαν γιατί η ηγεσία του Κ.Κ. Ε. έκανε "λάθη"...

Ο ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Τον επίλογο της ελληνικής τραγωδίας τον δίδει επιγραμματικά εκείνος που διοίκησε τον τελευταίο χρόνο τις στρατιωτικές δυνάμεις του Κ.Κ.Ε. Γράφει (σελ. 523) ο Γούσιος στο βιβλίο του:

"Απ' τα μέλη της καθοδήγησης είχαμε μείνει εγώ και ο Ν. Ζαχαριάδης, όλοι οι άλλοι είχαν μπει στην Αλβανία. Τα ξημερώματα στις 29 Αυγούστου αποφασίσαμε εγώ και ο Ζαχαριάδης, να τραβηχτούμε προς τ' αλβανικό έδαφος, κοντά απ' τα τμήματα, για να παρακολουθήσουμε την υποχώρηση των τμημάτων μας. Έδωσα εντολή στους άντρες να ετοιμαστούν για κίνηση και εγκαταλείψαμε το ελληνικό έδαφος. Ο Ν. Ζαχαριάδης καθόταν ξαπλωμένος και δεν ήθελε να σηκωθεί. Του είπα ότι μας παίρνει το ξημέρωμα, το μέρος είναι τελείως ανοχύρωτο και θα βομβαρδιστεί γερά, γι' αυτό σήκω να τραβηχτούμε στη νέα θέση. Μου απάντησε, ότι θα προτιμούσα να πεθάνω εδώ. Του είπα:

"Είσαι ηγέτης ενός λαϊκού κινήματος με την πιο μεγάλη και πλούσια αγωνιστική δράση και δεν έχεις δικαίωμα να αυτοκτονήσεις. Πρέπει και την ήττα να τη δεχόμαστε με ψυχραιμία, να βγεις να την εξηγήσεις και να χαράξεις τον καινούργιο δρόμο που θ' ακολουθήσουμε".

Μετά απ' αυτά που ανταλλάξαμε, σηκώθηκε και προχώρησε.

Εκεί κοντά, σ' ένα εγκαταλειμμένο καλύβι κάτσαμε όλη την ημέρα. Από πάνω μας περνούσαν τα αεροπλάνα παραβιάζοντας το αλβανικό έδαφος. Την νύχτα στις 29 προς 30 Αυγούστου κανονικά και συνταγμένα μπήκαν τα τμήματά μας στην Αλβανία."

Πίσω τους η Ελλάδα κάπνιζε σε ερείπια, σπαρμένη με τάφους, βουτηγμένη στο πένθος. Μπροστά τους ανοίγονταν ο πικρός δρόμος της αυτοεξορίας, που επέπρωτο να είναι πολύ μακρύς για να στρωθεί με τις τύψεις τους, με την νοσταλγία τους και με την αδυσώπητη αυτοτιμωρία τους. Έναν προς ένα το Κ.Κ.Ε. καταδίκασε όλους τους τότε ηγέτες του και τους στιγμάτισε ατιμωτικά αφού προηγουμένως είχε φάει, σαν Κρόνος, το καλύτερα παιδιά του. Αλλά διδάχθηκε τουλάχιστον από τα λάθη του; Η σύγχρονη πρακτική δεν αφήνει κανένα σχεδόν περιθώριο για μίαν καταφατική απάντηση. Έτσι οι φοβερές θυσίες παραμένουν ακόμη αδικαιώτες. Δεν στάθηκαν αρκετές για να αποκλείσουν την επανάληψη των ιδίων λαθών από κάθε πλευρά.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αναγράφονται κατωτέρω μόνο τα έντυπα από τα οποία χρησιμοποιήθηκαν περικοπές.

- Βλαντάς Δημήτρης "Η Προδομένη Επανάσταση. Πολιτική Ιστορία του Κ.Κ.Ε" Αθήναι 1977.
- Barker El. "Η Τραγωδία του Κ.Κ.Ε" - Συνέντευξη στην εφημερίδα "Ακρόπολις"
Macedonia: Its Place in the Balkans" London 1950.
- Βοντίτσιος Γ. - Γούσιος Οι αιτίες για τις ήττες και τη διάσπαση του Κ.Κ.Ε και της Ελληνικής Αριστεράς. Τόμοι Α -Β Αθήναι 1977. Εκδόσεις "Να υπηρετούμε την Ελλάδα".
- Γρηγοριάδης Σόλων Ο Εμφύλιος 1946 - 1949. Τόμοι Α - Β, Αθήναι 1979. Εκδόσεις Φυτράκη
- Christopher Montague "Το μήλο της Έριδος. Η Ελληνική Αντίσταση και η πολιτική των
Woodhouse Μεγάλων δυνάμεων". Αθήναι 1976 Εκδόσεις Εξάντας.
- Γρηγοριάδης Φοίβος Το δεύτερο Αντάρτικο (Ιστορία του Εμφυλίου Πολέμου 1945 - 49).
Τόμοι Α -Δ. Εκδόσεις Καμαρινόπουλος
- EAM (Κεντρική Επιτροπή) "Δήμιοι και θύματα". Αθήναι 1945.
- Εφημερίδες "Λευκή Βίβλος, Μάης 1947- Μάρτης 1945" Αθήναι 1945
Ακρόπολις, Αυγή, Ελευθεροτυπία, Ελληνικός Βορράς, Καθημερινή, Νέα Πορεία, Ριζοσπάστης, Ταχυδρόμος
- Ζαχαριάδης Νίκος "Προβλήματα Καθοδήγησης" 1950.
- Ηλιού Φίλιππος Τα αρχεία του Κ.Κ.Ε. Εφημερίδα "Αυγή" Δεκέμβριος 1979- Ιανουάριος 1980
- Ιωαννίδης Γιάννης Αναμνήσεις. Προβλήματα της πολιτικής του ΚΚΕ στην Εθνική Αντίσταση 1940-1945. Επιμέλεια Α. Παπαπαναγιώτου. Αθήναι 1979. Εκδόσεις "Θεμέλιο"
- Καρντέλι Έντβαρντ Ο αγώνας για την αναγνώριση και την ανεξαρτησία της Γιουγκοσλαβίας 1944-1957. Βελιγράδι 1980. (Σερβοκροατικά).
- Leeher Reginald When greeks meets greeks. London 1948.
- Ρούσσοσ Πέτρος Η Μεγάλη Πενταετία
- Σαράφης Στέφανος Ο ΕΛΑΣ. Αθήναι 1946
- Τζίλας Μίλοβαν Συνομιλίες με τον Στάλιν. Νέα Υόρκη 1962. Αθήναι
- Τσακαλώτος Θρασύβουλος Σαράντα χρόνια στρατιώτης της Ελλάδος. Αθήναι 1960
- Τσιριμώκος Ηλίας "Ημερολόγιο" εφημερίδα "Ακρόπολις" 21-1-1973 μέχρι 24-3-1973.
- Χατζή Θανάση "Αλεξ. Σβώλος". Η δική μας Αλήθεια. Αθήναι 1962
Η νικηφόρα επανάσταση που χάθηκε (1941-45) Τόμοι Α- Β-Γ. Αθήναι 1978, 1979. Εκδόσεις Παπαζήση
- Χότζα Εμβέρ Με τον Στάλιν Τίρανα 1979 (Γαλλικά - Αλβανικά).

Μιλοῦν:

★ Οἱ καπετάνιοι

Μάρκος Βαφειάδης, Γούσιας,
Δημήτρης Βλαντᾶς,
Στέφανος Σαράφης, Θόδωρος
Μακρίδης Ἐκτορας, Γιώργης
Κικίτσας

★ οἱ πολιτικοί

Νίκος Ζαχαριάδης, Γιάννης Ἰωαννίδης,
Θανάσης Χατζῆς
Χαρίλαος Φλωράκης,
Μιχάλης Τσάντης

★ οἱ ξένοι ἡγέτες

Στάλιν, Β. Μολότωφ,
Γκεώργκι Δημητρώφ,
Μίλοβαν Τζίλας, Ἐντβαρντ
Καρντέλι, Ἐμβέρ
Χότζα

★ τὰ ἀπόρρητα

ἔγγραφα καί τηλεγραφήματα,
οἱ διαταγές, οἱ
ἐπίσημες ἀποφάσεις,
τοῦ Κ.Κ.Ε.